

311098

II

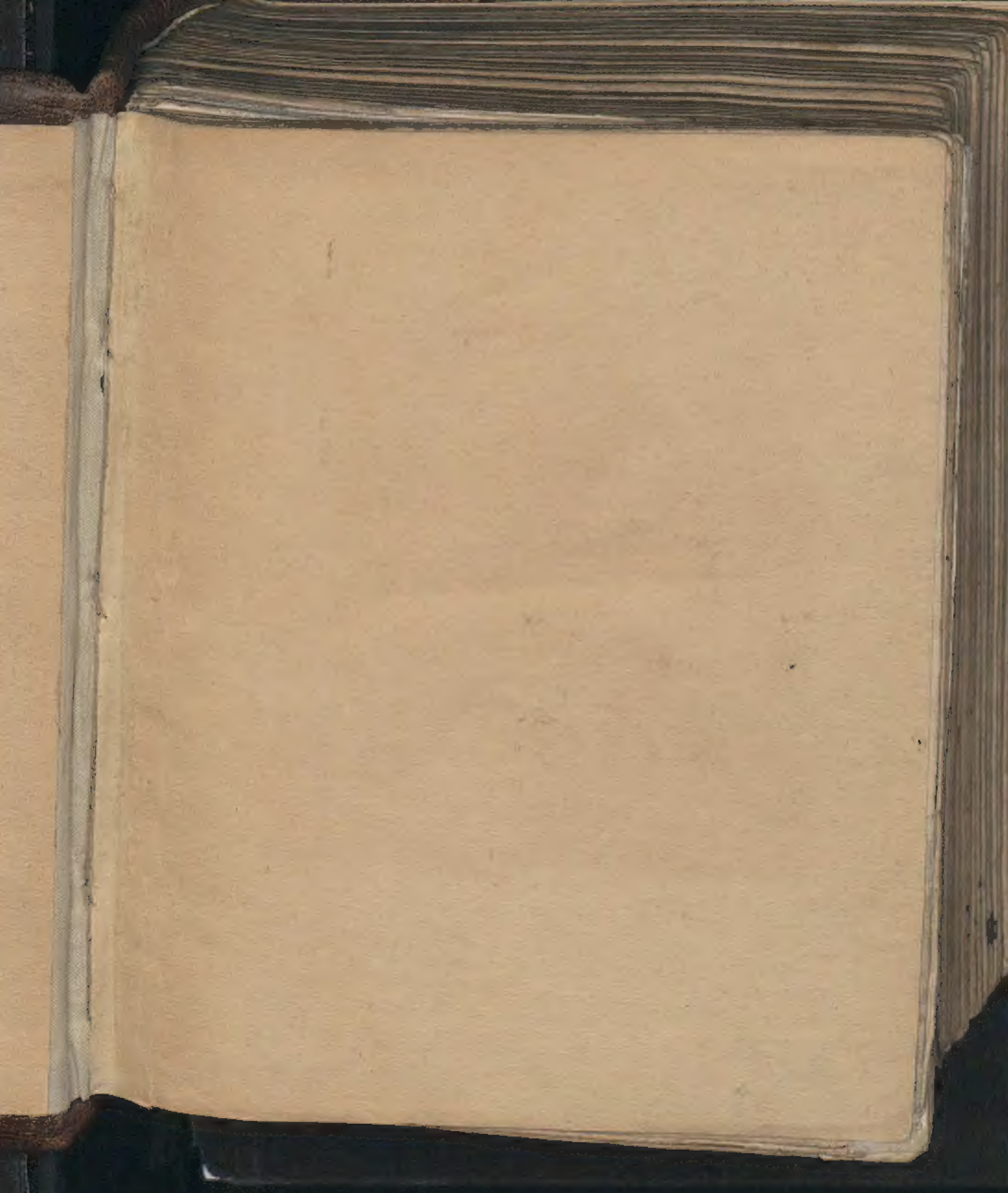
St. Dr.

LIBRARY
HARVARD
UNIVERSITY

Wynotowano i opisał zespół bibliograficzny Roberta
(zachowy w 1942 (przedtem bez opisy). Na stronie obłóczce
zamontował K. Estreicher: „Zamieszanie z Bartymnowskim w cenie 25
rubli z bibl. Gieseler; dawno kanonizacji gdański z dopłatą”. E.

Ark. 1883. D. 1.

80
cym
ca

Whe
Pan
Story

Odprawa.

Przeciwko Nadowi
tym potwarzom Marcina Czechowicz-
ca / ktore wypuscił na wyklad Kate-
chizmu K. Pawła Gilow-
skiego.

Przez K. Pawła Gilowskiego kros-
tko a dowodnie napisana.

I. IOAN. 1111.

Wielki duch ktory wyznawa iż Chrystus
Pan w ciełe przyšedł / ten z Bogá jest. Ale
ktory duch nie wyznawa że Chrystus przy-
šedł w ciełe ten z Bogá nie jest /
ale jest Antykryst.

I B I D E M.

Ktobykolwiek wyznawał że Pan
Chrystus jest Synem Bożym /
w tym Bog mieſka a on
w Bogu.

311098

St. Druh.

Przemowa.

Zgorzenie
dwójakie jest.

to iż nie znać miły Pan/ iakowe jest wielkie uszkodze-
nie na świecie przez zgorzenie które dawaia ludzic ie-
dni drugimi/ a zwłascz starszy młodszy/ przełożeni
poddany/ Pasterze trzodzie/ medrzy gupim y nie-
umiecielnym. A wpażoż że to zgorzenie naywiecey
dawane bywa y brane dwiema sposoby. Jednym.
Przez złe a niewstydlive. niebogoboyne uczynki/ i
wotem sprosznym albo obłudnym. Drugim. Przez
nauki falszywe/ a iadu. bałwochwalstkiego/ bluźnierskie-
go/ kacerzkiego pełne. Przetof to drugie zgorzenie na-
uczami takowemu jest nakłodliwse/ skąd wyszli ro-
żnice w iedności Kościoła Bożego wrosły/ niezgody
nastaly/ przekazy budowania dobrego wyszły/ y wszel-
kie rumuły a iednych od drugich przesławowania y
morderstwa wylagły sie y rozkorzeniły syroce. Cze-
go sie Panie Boże pożałuy/ że tego peunę y na to pa-
trzyć z wielkim smutkiem wierni Pansey musimy.
Abowiem doświadczylismy iaka sa skodliwe wewnes-
trzne rożnice w domu Pańskim / Ktorych (niespokoy-
ne y chluba nadeie głowy) między Theologi znacznym
mi nastali / y do tych czasow w uporze swoim trwas-
iac iestże ie foryrnia y gwałtownie bronia. A ktorzy
mleli bydy statecznymi wodzmi y budowniki Kościo-
ła Bożego/ ci sie z stali ciepkimi Wilki y skajcami.

Różnica niez-
gody w Ko-
ściele Bożym
co i loszily
płucowie

Z Ktorych rożnice co sie z tego nanmoczyło / ach miły
Panie / iakoż to może być wypisano / a od waszych mi-
łości bez śłości rospisano? Gdyż naprzod ludzic
bezbożni/ ktorzy iuż wszelka Religia potoczeli y z v-
myślu serca swego wyrzucili / z onym to Abalem
mowiac że iui nie maś Boga ktorzyby miał opiekac
sie sprawami ludzkimi / y maia sobie ty ludzi za fa-
lence/ ktorzy sie o Religia Ktopca a opewney y praw-
iawey sie badaia. Skąd też sami we wszelkich zło-
ściach

Przemowa.

ściach optywają / a bez wsey boiaźni Bożkiej niewstys Papużnicy.
 bliwie życia. Drugi zaśie ktorzy ięście wstydu y bo-
 iaźni Bożey nie stracili / ale Religia ze zgody ludzkiej
 y też z ozdoby zwiřchowney ścienia / w zabobonach y
 w bałwochwalstwie ktoremu z młodości przywykne-
 li / iakoby w śidłach wwikłani leża / ktore baczę że sa
 powszechnym zezwoleniem Biskupow / Kardy-
 now / Prłatow / Kapłanow / Mníchow z dawna y
 na Konceyliach wielkich uchwalone y zalecone / y od
 Krolow a Książet y ludzi nauczonych wielu / bydy for-
 rytowane.

Trzeci. Miedzy tymi co sie od tych Sekt odłaczę
 li a do Ewangelickiej świętey podpisałi / wiele nąyduie
 sie / zwłasczā ktorzy nie do końca ięście sa w prawdzi-
 ewiřdzeni / ię sie bārzo chwiele / albo tak niewiedzac
 czego sie dżierzeć ostawia / że żadnego pomnożenia
 prawdy w sobie nie pokāzuia / gdyż miedzy tymi na
 ktorych prawie budowanie a wśystek rzad należał /
 do ktorych sie byli przyłaczęli / widza prawie na każ-
 dy dzień mnożące sie rozniće / y ty nie ze słowa Boże-
 go ściyrze / ale potwarzani / gadaniem chytrym / nie
 bratersko ale karczemno / bez miary sprawnia / tak ię
 prawie ku rozwałeniu a nieprzyjaćioś społecznym ku
 pocieśie niośa sie. Orosi wiele iest tych ktorzy sie w po-
 toiu kochaia / y też tych ktorzy sie iakowego wzrusze-
 nia obawia / za rozum to sobie poczytāiac do żadnej
 sie strony nie przyłaczā / y owsem sobie tak w ośobie
 leieć / czełāiac iakowey zgody. A gdy ich kto z strony
 wiary pyta / tedy chytrō z strony tej okoliczności cży-
 nia / tam y sam sie krecę / a z onego pytania wycho-
 dzęcy / a nie cżnia ci w iakowey niebezpieczności prā-
 wde zostāwāia / gdy sie tak tymi (ni toie ni sioie) po-
 dawāia / a od iedyny Kościola Bożego wylaczāia / y

Neutralne.

Przemowa.

Matth. 6.
Luce 12.
Apoca. 4.

Ubiquaeistae.

za powzedni grzech to sobie maia gdy wyznania wiary swojej nie czynia. Skad gdy ludzkiem przyiacioly chca bydy/ a ludzka przyiazin sobie zachowac tako o-
lieboscia swoia/ tedy nieprzyiacioly Chrystusowi mi z slawaia sie/ ktory tez z wst swoich wyplywa ie grozi/ y nie znać przed Wyem swoim niebieskim.
A miedzy innymi optakanymi rzeczami o Chrzes-
cíanow obacicie/ ona niezgodá dawna z strony São-
framentu ciata Pána naszego Jezusa Chrystusa y ies-
go swietey krwi do czego in przyšla/ iże tez nowa
Controwersya o personie Pánstey wrodzila/ ktora da-
leko srozezy y szyrzezy a nizeli pirwsza zapalila sie. Bo
stad do tego przyšlo/ iże iako pirwey w Papiestwie
nauka o Pána Chrystusowym odkupieniu y poszedo-
waniu wrzedzie/ przez Nhsa / a zabobonow pelnych
chwaleniem Swietych/ y dusaniem w zaslugach a
uczynkach swoich/ iatmiarz byla zadufkona y zatraco-
na/ tak tez teraz nauka o Naturach w Panu Krystu y
ich zjednoczeniu zwatlona iest. Bo zaisie niektorzy a-
by cielesne y wstowne (iako oni pisa Orale) ciata Pána
stiego iedzenie/ ktoregoby mieli wterni y niewterni po-
zywac / mogli wshyskim zalecie / przetof temu ciato
iakoby wszedy bedace albo wszedy napelniaiace przye-
dawiaia / a czlowieczę przyrodzenie Bostiemu przyro-
wnuiae/ prawie ie wyniszczaia. A zaisie niektorzy Ar-
tykuly wiary Chrześcíanstkiey o niewowstapieniu P.
Chrystusowym chwalebny / y o siedzeniu iego na
prawicy Boga Wyowey/ y o przysciin iego ostatecz-
nym na sad (ktore Artykuly w Papiestwie w cale sa
zachowane) wykladaiaie przez iakowes rozrzadzanie
tak zacnili y wikkali/ ie y o iego z martwychwsta-
niu mogliby tez niemnieiani zwatpiec/ co nie innego
nie iest/ iedno Máchomestkiey wierze droge wslac.

Ale iefcze

Przemowa.

Ale iścieże i kłopotliwsze rozewanie uznawamy nie- Nowoży-
ciency Polscy
 dzy niektórymi/ którzy wśtęcznie na Młayestat Boży
 rzucili sie/ y kacerstkie bluźnirzstwa o znaiomości Bo-
 żey białce/ y o Synu Bożym Arryāńskie/ Ebionistye
 minimanie miedzy lud chytrę tekstę piśm świętych a
 wykładem rozumkow swoich/ ducha przewrotności
 dodawaiecy. O czym zawnę w Kościele Pāńskim/
 odprawiały ony herezyarchy/ Arcykacerze/ iako to
 Arruśa/ Phoryna/ Młacedoniśa etc. spokojnie y
 zgodnie trzymali y trzymali. Abowiem oni omylnie
 Boga/ Dycem chca tylko mieć bez Syna a Syna bez
 Dycy prawdziwego/ y bez Ducha S. personalnie od
 nich a prawdziwie pochodzącego. Czym chca wey-
 rzeć iakoby w doskonałą znaiomość a badanie Mł- Prover. 25.
 yestatu Bożiego/ oto są mizeracy zarażeni od tāsno-
 ści iey/ tak bārzo że już nie ma Boga/ ani Dycy ani
 Syna ani Ducha świętego/ przez co vtracili synostwo
 Boże y przysięp do niego y uczestnictwo darow iego.
 O żaloshę zawnędzienie/ smutny sie nad nami miły Pa-
 nie a day im vpanieranie. Iściec to są frogie rzeczy/ że
 moglibyśmy z Doktorem Ambrozym zawnęłać. A co-
 to za piekło takowe bluźnirzstwo wyrzgnęto? Prz-
 toś nie dziw że sie prostacy zgarśali/ a brudzy od pra-
 wdziwego wiary w zad bluźnirzstwa Antykrystowego
 sie wracali. A brudzy na takowe zwanienie w sobie
 pomnażali.

Opuściam przez iśke brednie/ chwasty Ors-
 miāńskie/ Żydowskie kwasy/ ktore iniolektanie bedac
 młayey škody czynia/ ale przedsie škodliwe odśiępien-
 stwo w sobie maia. Ty y iśke wśyśki rozniice gdy
 Brześciāni widza/ o onych sie nasłuchawali/ pom- w Kościele
Bożym roz-
niica nie nos-
zima są.
 nieć maia/ iēc to nie nowina/ y to/ że inācsey na świe-
 cie bydy nie moze. Gdyi/ iako Apostoł pāwel mowi: 1. Co. 14. 8.

Przemowa.

Mat. 4.

Ciowiek ciątem zarażonym obciążony / nie wyrozu-
miewa tego co jest Boskiego / a świat zawsze mniema-
niem radzony bywa. Skąd do tego przychadza / ie-
gdy wszelki sobie pobraża / o sobie wiele rozumie / tedy
to co się jemu w podobia / wporne foryuje / tak iże mie-
dzy wyznawcy prawdy wnet się rozniża z sławą. Cze-
go od początku świata dość okazowano było / a teraz
się okazuje / iako w historiach czytamy. Prorokowa-
li o tym a Prorocy / iże się toś miało dziać za Chrystu-
sa / iako w Micheasza czytamy / który o powodzeniu
królestwa Chrystusowego prorokował / iako miało być
rozliczne zgromadzenie ludzi do niego / wnet aby kro-
nie mniemał żeby miała być powszechna zgoda mie-
dzy nimi / tak opowiadał. Wszyscy ludzie będą
chodzić w Imię Boga swego / a my też w
Imię Pana Boga naszego będziemy chodzi-
li / aż na wieki.

Ktoremu to słowy oznajmienie / iże chociaż Bog w
Syonu swoim oznajmiony będzie a ten ten panować
nie swoje z Syonu wypuszczy / a Apostołowie tego z Je-
rozolimy wysiedli / wsiem ludzom Ewangelię będą
opowiadać / przez co wiele ich ku Panu z pogaństwa
przystanie / a przedsię niektórzy będą skłany zabobo-
ny zwyciężeni / za swoimi Bogami będą chodzili / kto-
rych sami sobie namyślali / albo ich od Władow
swoich przytuli / a nie będą zagubione przez wiarę w
Pana Chrystusa. To wszystko potym spełniło się pra-
widliwie / abowiem wyrzawili w ony cięsy pod kros-
nymi Pan Jezus na tym świecie w ciełe okazany był /
tedy nie było się w poganów zgody nie było / ale ani też
miedzy ludem Izraelskim / ludem Bożym wybranym

Sett Jezus
Mat. 17. 21.

W których kilka Sett Pan Jezus zastał / iako Pharys

zeysto /

Przemowa.

Żyżyła / Żyżyła / Sądceyska / Żrodyańska / Ktorzy
wpyśle / je Zbawiciela z dawna Wycom obiecanego
od Boga / gdy do swoich przyjdę / nie przyšli / y o
wszem iakoby za Samarytaną / opile / lawnogrze-
fnika / Ciarnokotelnika pożyłali. A tak ieslije w ten
czas o takowego ludu rozniece były / gdy Pan Jezus
na tym tu świecie naprawę czynił sam. A potem iesli
je po Panu za Apostołow ieszcze żywych na tym świe-
cie w Kościele Chryścianskim wnet nastaty były (ro-
gie rozniece a Kacerstwa / Ktorych Apostołowie y Kon-
cilium czyniwszy do końca uspokoić nie mogli. A w
rychle zasie Sekty nastaty były / je jedni Prawowymi
drudzy Apolinowymi / a trzeci Cephasowymi chcieli
bydzi / czym Chrysta Pána rozdzielali y Krzestawiaty od
nich był pobanbiony.

A coż sie trzeba dsiunować je teś oto y teraz niekto-
re zowa Luterany / Kalwinistami / Breneyany / Zwin-
glianistami / y infymni Sektami / y dla tych braci so-
bie do warpliwosci nauke słowa Boiego / y čekanie
czynić a ieby była uniwersalna zgoda między wszy-
stymi po wschem świecie / Ktora nigdy nie była ani być
może tu na świecie / gdesz ty czasy ostateczne podług o-
znamienia Pána Jezusowego miaty mieć wiele zwo-
dźcielow a fałszywych Prorokow / y mieli wiele ludzi
za sobą poćiągnąć / Ktorzy y nowe Chrestusy mieli okła-
zować y do wiary a chwaleńia ie podawać. Toż y
Apostołowie prorokowali / a iż Heretyctwa być mu-
siały opowiadali / dla tego ieby ci ktorzy wyl rany mi-
li / okazyani a doświadczeni byli. Patrzyć iako Pan A-
postołom gdy rozmaite nuiemania ludzkie o Chrystu
Pána opowiadali / nie kazał im czekać a ieby ie boli ich

March. 8.
Math. 16.
Joan. 8. 1.
Joan. 8. 9.

1. Cor. 11

Mat. 17.
Math. 27.

Przemowa.

Matth. 16. Biskupi a Doktorowie na iednotę zgodzili / ale chcia-
po nich żeby swoje z nauki tego swietey wyznanie uczy-
nili / tak do nich mowiąc: **A wy / prawi / czym**
mie bydz wierzyćcie ? Na ktore pytanie / nie pa-
trząc na rozność ludzka / statecznie sami uczynili przez
usta piotrowe wyznanie tak tymi słowy mowiąc:

Tys jest Chrystus Syn on Boga żywego.

To żebyśmy y my tak też czynili / Prorok Micheasz do
tego nas napomina onymi słowy wyższej opisanymi
ktory imieniem wsze Chrześcijaństwa wyznanie czyni.

My iscie w Imie Pana Boga naszego
chodźcie będziemy na wieki wieczne. Tych in-

nych iako racja wierza / ale my wżgardzwszy wszech lu-
dzi zabobony y rozumienia / na Pana Boga samego
baczenie mieć będziemy / za tego wspomozieniem / ścży-
nym słowem tego a w dobrym rozumieniu sprawo-
wać sie chcemy y w tej wierze statecznie trwać na wie-
ki. A iscie tego jest wielka potrzeba aby to było / gdy
Prorok Abakuk opowiada / że sprawiedliwy z wiary
swioley żyć będzie / a nie z cudzey / a zbawienie nasze też
idzie nie z powagi ludzkiej / ale z Dekretu wiecznego
Boga / nad ktorymi y Cesarzowie namozniejszy pra-
wa nie mają / aby go mieli stosować albo reirakto-
wać. Przetoż kto dusza Pana nie będzie pobawiony.

Ale kto woli zaślepym wodzić ktorzy ludzka ciemno-
ścią zawodza isć / sam będzie zaśnięty niedolegliwo-
ścią ciała swoiego zarażonego grzechem / ten y zwo-
dzem w dot wpadnie piekielny iako Pan osadził.

W takowych tedy roznicach iakowe tych złych cja-
sow ostatnich w oyczyźnie naszej narodziły / ta radze ka-
żdemu ktory iedno chce Bogu służyć a zbawionym
bydzi / aby sie trzymał rady prorockiej ktory uczy / aby

opuszczwszy

Przemowa.

opuszczwszy wszelkie wymysły ludzkie a mniemania he-
retyczne / w Imię Pana Boga naszego chodźcie. Abo-
wiem iako Paweł święty pisał: Choć i są z ludzkiego
mniemania wiele jest Bogów na niebie y na ziemi y
panów / wszakże Chrześcianom prawdziwym ieden
jest Bog / Ojciec on od którego wszystko y my w nim /
y ieden Pan Jezus Chrystus / przez którego wszystko y
my przezeń / y ieden Duch święty w którym wszystko y
my w nim. Dla tegoż ná tego iednego Boga Oycę y
Syna y Ducha Ś. mamy oglądać / a w Imię iego
(to jest ku chwale iego tylko samego y podług ustaw
iawnych słów iego Świętego / każdy w powołaniu
swoim / w nim nadzieie a wiare swoje położywszy /
wzywając go y dzieł iemu czyniac) chodzimy.

Ale tego naszego wieku iakowy jest wielki bład / gdyż
baczymy / iż się o tym wszyscy swarzą / nie bez wielkie
go zgorzienia / że dla tego (iakom wszyscy wypisał)
do zwątpienia w wierze swej wiele ich przyszło w któ-
re byli prawdziwy.

A tego złego błędu przyczyna jest to / że mało ich
jest którzyby mieli mieć wzgląd ná Pana Boga / ná
drogi iego które on iasnie w piśmie świętym oznay-
miał / y zstawa się to w nich co w Saduceuszach Pan
ganił / mowiąc: Pobladziliście pisma nie umiejąc.
Nie macz tedy nic pewniejszego iedno aby wszyscy a
wszystcy którzy iedno chcą być Chrześcianmi / żeby to za-
rade sobie przyieli / co Apostoł radził Tymoteuszowi /
tymi słowy: Ty Tymoteuszu / y wszelki Chrześcia-
ninie trwaj w tym czegoś się nauczył / wiedząc od ko-
goś się nauczył / a iż od młodości swej znaś święte
pismo / które ciębie umiętnym może uczynić / ku zbá-
wieniu przez wiare w Pana Jezusa Chrystusa. Tu ty
mi słowy baczycie iako radzi / aby wszelki w nauce slo-

wa Bożego

1. Cor. 8.

Mat. 4.

W Imię Bo-
że chodźcie co
iż
Colos. 3.

Mat. 22.

Mat. 12.

W rozniech
wiary nales
czy się trzy
mac słowa
Bożego.

Przemowa.

wa Bożego uczył się/ a żeby nauczyłwszy się z niego wi-
 ry w Pana Jezusa Chrystusa zbawiennej aby w niej
 trwał/ a do żadnej innej przeciwniej się nie uchylał.
 Dokłada też tego aby wiedział od kogo się tej wiary
 ze słowa Bożego nauczył/ iże nie od ludzi tylko/ ale od
 Apostołow świętych/ którzy oczywiasci byli słuchając
 Pana Chrystusowi/ nauki tej zbawiennej/ w której
 od Ducha świętego byli utwierdzeni/ y te aby roz-
 nieśli y rozpisałi/ uczyli po wsem świecie poruczenie
 od Pana wzięli. Ale żeby kto nie wstydził piśmu świę-
 temu/ przetoż zalecenie jego dalej Apostoł czyni tak
 pisać: Ktore piśmo s. ciebie Tymoteuszu y wszelki
 Krześcijaninie może wezonym uczynić ku zbawieniu/
 to jest we wsem możec wiadomość dostateczną dać
 w tych rzeczach ktore potrzebne są ku zbawieniu/ gdyż
 prawe wszystko piśmo od Boga jest nadehnione y do-
 stateczne/ ku uczeniu/ ku napominaniu/ ku skrośowa-
 niu/ ku naprawie/ ktore jest w sprawiedliwości/ żeby
 tak był doskonały ciotwiek Boży/ do wśego dobrego
 uczynku y dostatecznie nauczony.

Pisno też to ponmi a wiedz/ że tu Boga okaza-
 ńskiego być dawca słowa swego świętego/ iako przed
 tym przez Proroki Duchem świętym/ tak też ostatcz-
 nych czasow przez Apostoly/ o czym sam Pan wyzna-
 wa mówiac: **Tie wy iestescie ktorzy mówicie**
(ucząc/ pisać) ale Duch Oycá waszego/ Który
w Niebie jest. A przetoż na radzie Pawła s. prze-
 stawamy/ a już opuściwszy ludzkie rady nie oglada-
 ły się na ich Koncylia albo Dekrety/ Pana Boga
 w domach swoich mówiaccego posłuchamy. A nie
 dhamy nie na owych mowy/ ktorzy mniemają żeby
 w piśmie świętym nie wszystkiego miano napisać/
 gdyż 20

Luc. 12.
 Mat. 10.

Przemowa.

gdyż Apostoł twierdzi być pożyteczne y czyniące dosko-
nalego człowieka w wierze zbawiennej y też jest do-
stateczne do karania/ napominania/ wzienia się. Gdy
by tedy spor było czynić chciał o Bogu albo tego chwałę/ Unus est De-
us. Ili jeden jest Bog albo więcej? Wnet iaydziesz
w piśmie świętym gdzie stoi o tym iż jeden tylko jest
Bog prawdziwy. A to o Mojżesza/ Słuchaj Izrael-
lu/ Pan Bog twój Bog jeden jest. Item. Jam jest
Bog twój/ nie będziesz miał cudzych Bogów przę-
demu. O tym szerzej czytamy w wykładzie mojego Ka-
techizmu. W tymże piśmie świętym nasłuchiemy tego
Bóstwa iedyńego bydyś rozdzielne trzy p'riory/ Oycę/
wsta/ Synowi/ y Duchu S. Których iako jest iedy-
ność natury Bóstwey/ iedyńa ta istność/ tak też jest ie-
dną moc/ chwałą y Mżestwem/ o tym też w wykła-
dzie Katechizmu szerzej czytamy/ y dla tego też to idzie
za tym/ iż jednako wierząc w Boga Oycę y Syna y
Ducha S. jednako się im na naszym Krzcie obowies-
zując/ ich J nie na się przyimując/ też jednako chwa-
ła/ czcisz/ ich chwalimy/ y jednako wzywamy.

Takoweś gdy jest spor o Pośrednikach między
ludźmi do Boga/ tedy też nasłuchiemy w piśmie/ iż tyl-
ko do tego jest sposobny iedyńy Pośrednik/ Bo tak
sam oznajmił/ iż żaden nie przyjdzie do Boga Oycę
jedno przez mnie. Item. Do kogoż będziecie prosić
Oycę mego w Imię moje/ z stanie się wam. Tei y A-
postoł wciąż pisać: Jeden prawdziwy jest Pośrednik Bo-
ży y ludzki/ człowiek Jezus Chrystus. Rozumiey/ cżto-
wiel nie samowolny ale zwołany z Bóstwem/ bo tak O-
ciec z nieba nam to otwierdza/ gdzie woła na nas to o-
nim zeznając czyniecy: To jest Syn mój namilży w
którym ja obłąkanym tostem.

Tymże też obyczałem spor o personie Pana Jezusa-
wey tak:

Unus est De-
us.

Unus est De-
us/ & atq/
giltus/et
Spiritus
Sanctus/ Ide-
o hic adorandus
et inno-
candus.

Pośrednik
iedyńy
jest Jezus.

1. Tim. 2.

Math. 9.

Przemowa.

Chrystus jest
Bog i też
człowiek.

Joan. 1.

Hebr. 1.

Roma. 8.

Mat. 2.

wey łatwie może być uspokojony z piśmą świętego.
Bo tam wyrażony / wnet na początku Ewangelii
Jan 8. tego się użył: Iż Słowo ono przez które
wszystko stworzył / a okrom niego nic na niebie y na
ziemi nie ma stworzonego / które było na początku u
Boga / Bog / y z stało się ciałem. Nie odmienieniem
Bóstwa w ciało / ani ciała w Bóstwo / ale (iako A
postoł wyklada) przyiciem ciała / nasienianiem Aniel
kiego / ale Abrahimowego. Przetosi czytamy że z tej
przyczyny złączenia Bóstwa Synowskiego z człowie-
czeństwem / zowie się w piśmie świętym na iednych
miejscach Pan Chrystus Synem Bożym jednorodzo-
nym prawdziwym właśnie / a to dla tego / iż tym jest
stosownie / y te moc Bóstwa swego pokazywał spra-
wami a własnościami Bóstwami wszechmogącymi.
A na drugich miejscach opisuie się człowiekiem / Cła-
wieniem niewieściem / Potomkiem Dawidowym / A-
brahimiowym / y innych patriarchow / a to dla tego
(iako Apostoł wyklada) iż też jest prawdziwym
człowiekiem z nich poślým / *Ex quibus Christus secundum*
carne / Z których Pan Chrystus wedle ciała / którego
ciała swego doległości / początek / własności wszystki
okrom grzechu / są też opisane / dla tego abyśmy tak
nie dwoili Pana Jezusa / ale wierzyli być go Bogiem
y człowiekiem w iedney personie / tak iako człowiek ieden
jest z dusze y z ciała. Jest Pan Chrystus Bog z sub-
stancyey Oycowskiej prodzony / nieosięglým rodze-
nieniem / iako sam Ociec opowiedział: Jam ciebie Sy-
nu dziś prodził. A nie mówił tego do żadnego Anio-
ła / bo tych stworzył / ale do Syna mówił iako do te-
go którego prodził. Jest y człowiekiem doskonałym
z substancyey / pewnego czasu z Maryey panny naro-
dzony. A iesliżby kto ieszcze chciał rozsejdu prawdzi-
wości czo-

Przemowa.

wości człowieczeństwa páná Jezusowego / to iest iest
 nie odmieniło sie we własność albo naturę Bó-
 ska przez takowe w iedney personie złączenie / albowie-
 iestliże Bóstwo nie odmieniło sie w człowieczeństwo / iako to niektórzy z
 Britaniów po Eutichesku mniemają / Tedy y w
 tym słowo Boie rozsadzi á uspokoi wszelkiego w kto-
 rym czytamy y wiemy sie / iże Syn Boży gdy raz do
 siebie przylączył człowieczeństwo / tedy zawsze całe trwał nie-
 stający człowieczeństwo w nim / y z strony tego na świecie
 narodziwszy sie trzydziści y trzy lata tu pracował / y
 potym był ukrzyżowany (*passus carnis*) y umarł / y wstał
 z martwych w tymże ciele / choć okrom doległości ale
 w prawdziwym / co Apostołom okazał / gdy sie
 dorykać á oglądać kazat / aby wiedzieli y wierzyli
 że cięto y kochał on miat / á nie był obłudą. W którym
 takowym ciele prawdziwym do nieba wstąpił z góry
 Oliwney w obłoku wzgóre áże do nieba na prawicy
 Boga Wyca / gdzie go Stephan święty widziat / ma-
 iąc na to otwarte niebiosy / y tam potrzeba aby go nie-
 biosy chowały / áże gdy w tymże ciele tu przyjdzie se-
 dnie żywe tu na powietrzu / iże zmarł / iako Augustyn
 pise. Gdzie go ogladać ci którzy go ukłoni wielbio-
 nego. A tak zjednoczenie dwu natur w personie páná
 Jezusowego Bóstwey y człowieczeństwie takowe iest / iże nie
 dwiema ale ieden tylko iest Chrystus. A nie bywa nie-
 rozdzieliwan / kiedy mamy rozoznać własności Bós-
 dey naturze należące / y oddawamy to Bóstwu tego /
 co iest Bóstwu własnego / także też człowieczeństwu
 co iest człowieczeństwu / A chociaż też to czytamy w nie-
 których miejscach / iże sie to przywłaszcza cięciu co iest
 Bóstwiego / y Bóstwu co iest człowieczeństwu / toć bywa
 nie tym względem / aby miały być natury iedną w dru-

Proprieta
 tes naturae
 in Christo
 non confun-
 duntur.

1. pet. 4.

Luce. 24.

Actu 1.

Actu 7.

Joan. 19.

Propter
 Con unica
 tionem Idis
 omatum.

go zmienione

Przemowa.

Joan. 16.
Joan. 14.

Mat. 14.

ga zmienione / ale dla zjednoczenia ich w iedność per-
sony nigdy nierozdzielney / względem tych dwu natur.
Tę niektorych miejscach mowi Pan / że z tego świat-
ta odeyść miał a tu ten świat zostawić. Item. Ze tego
nie zawsze mieliśmy mieć. A na drugim miejscu mo-
wił / y obiecał nie opuścić nas osiroćmi / ale być
z nami do skonczenia świata. Ktorey takowey mo-
wy Augustyn s. która się zda różna na pozrzeniu tak
porównanie czyni tym słowem. Według prawi Nę
yestatu swego / według opatrności swey / według nies-
widomey y niewymowney łaski wypełnia się to co o-
biecać mowiąc. Oto ja z wami jestem po wszelkie
dni / aż do skonczenia świata / a według ciała które
Słowo sobie przyłączyło / według tego co się narodził
z dziewicy / y od Żydow jest poimany / na krzyżu ukrzy-
żowany / z krzyża złożony / w prześcieradło owinięty /
do grobu pochowany / y z martwych wskrzeszony /
okazywał. Nie zawsze mowi będziecie mnie mieć z wa-
mi / Tenże na innym miejscu: Według bytności Maye-
stata zawsze mamy Pana Chrystusa / a wedle bytności
ciała dobrze powiedział uczniom: Mnie nie zawsze
mieć będziecie. Takci y wszyscy starodawni Doktoro-
wie rozumieli te miejsca / y tak własności natur w ied-
ności osoby Chrystusowey rozczuwali. A do Dę-
dana pisze Augustyn tak mowi: Abyśmy tak Bę-
stwa nie przywłaszczali człowieczeństwu / żebyśmy nie
li prawdziwość ciała zgubiać. A tak nie jest to wy-
znanie zgodne starożytnego Kościoła Pęńskiego / Kto-
re teraz niektórzy Brencyaniściowie o wszechbytności
ciała Pana Chrystusowego wymyślają / ale z Polę
Marcyonę y Eurychesę Heretyków wyczerpnione / Kto-
regu wszelki ma się wiarować / a przy słowie Pęskim
statecznie trwać.

Też niemala

Przemowa.

Też niemają różnice y dysputacye dzisieyszy czynią
niektorzy/o zasłudze śmierci y ofierze Pana Chrystusa.
wey / Ktora na krzyżu sprawił / iesliże ta jedna a raz
wykonana doskonałaby miała być za grzechy wsze-
stkiego świata: Czyliby potrzeba one na każdy dzień po-
wtarzać/ a ktemu inſe ieſcie doſyć uczynienia przyda-
wać. Na ktora queſtya a ſpor o tym doſć poradził
Duch ſwięty nie na jednym mieyſcu. Naprzód przez
Zacharyasza Proroka tymi ſłowami: Znioſe ia złoſci
ſiemię dnia iednego. y przez Izaiasza: On ieſt zranio-
ny dla grzechow naſzych / y zbity dla złoſci naſzych.
Wina naſzego karania na niego ieſt włożona / a iego
ſinoſciami ieſteſmy ozdrowieni. Toż y Jan 6. Krzy-
ciel pokazywał: Oto Baranek Boży ktory znoſi grze-
chy świata. A ſam Pan ſłuchaycie takó ucyt: Jako
prawi Moiſeſz podnioſł weſz na puſciy / tak potrze-
ba podnieſe Syna człowieczego/ aby wſhelki ktory
wierzy weń nie zginął ale miał żywot wieczny. A
wierząc tak wyrok uczyni: Już ſie wypełniło y wy-
konało. W tym też y Paweł 8. do Hebreow/ Kapłan
ſwo Chrystuſowe tym bydy zacząłſze dowodzi nad Le-
witoſy / iſe tych ofiarowanie na każdy dzień powta-
rzane bydy muſiało / y nawyſſzego Kapłana ofiarą na
każdy rok też raz powtarzana bywała na mieyſcu ſwie-
tym ze krwią. A Chrystuſowa ktory raz wſzedł do nie-
ba ſwiętego / już nam drogę ſwiatech otworzył. y
mowi tam tak Apoſtoł: Wſhelki kapłan ſtoł na kład-
zie y tyſi a ty ofiaruacy ofiary/ ktore nigdy nie mo-
gą zgładzić grzechow/ ale Chrystuſ zaſte iedyna ofia-
ra uczyniwszy za grzechy/ na wieki ſiedzi na prawicy
Boga / bowiem iedyna ofiara na wieki poświęcił ty
ktorzy ſie poświęcają. y dalej piſze: Jako prawi na-
leży to na ludźi raz umrzeć wſyſtkim a potom czekać

o fiarę Pa-
nie powta-
rzając.

Zach. 1.
2. 53.

Joan. 1.

Joan. 2.

Joan. 29.

Hebr. 7.

Hebr. 9.

Przemowa.

Jadu/ tak y Chrystus raz ofiarowany jest/ aby wszystkich grzechy zgladził/ a powtore okaza sie tym bez grzechu ktorzy go oczekawają dla zbawienia. Ta ty piersna swiate y inſze tym podobne gdyby mieli baczenie Krześciani/ wnetby sie snadno zgodzili o tey roznicy ktora wiada/ broniąc wymysloney Miſey ſwoiey y doſyćczynienia za grzechy ſwego niepotrzebnego. Toſmowię y o nieſzczęſney roznicy z ſtrony Wieczerzey Pańskiej/ dla ktorey mi Krześcianſtwo ſpor toczy od ſiećidzieſiat lat/ dla wporu przeciwników prawdy/ ktorzyby to chcieli przewieſć/ że ciato prawdziwe/ y przyrodzone Pana Chrystuſowe/ ktore jest z panny Maryey narodzone/ y w iſteckach było poſojone/ ktore było na Krzyżu zawieſzone/ y umarte/ pogrzebione/ a zaſie potym trzeciego dnia z martwych wſtało/ w ſwoiey cielesney y kościſzey ſubſtancyey/ bywa na Wieczerzy Pańskiej z chlebem albo pod chlebem albo w chlebie tak od godnych tak y niegodnych raka y wſtybrane y iedzone. Takſie teſ przyrodzona krew Pana Chrystuſowa/ ktora z iego rany na Krzyżu wyſplynęła/ od wſelkiego ktory do ſtolu Pańskiego przychodzi/ choć godnego choć niegodnego Judaſzem albo Piotrem bedąc oſtnie bywa pita y poſzywana. To mni manie oni tak wporne twirdzić chcą/ y ludziom rozmaićie zalecić. A nas (ktorzy na Pańskiej Wieczerzy Duchowna a żywota wiecznego ſprawę bydzi ſprawowana/ a Pana Chrystuſa bydzi chlebem y napojem zbawiennym wierzymy/ ktory przez wiare poſzywany duchownie y pity obżywia nas do żywota wiecznego) ſroga klawa przeklinają/ y gorſze niſeli Turki a inſze heretyki poſadzają. Ale gdyby chcieli ſamego Pana Chrystuſa ſłuchać w Ewangeliey mowiacego/ a to na pirowſzey oſtawie Wieczerzey ſwoiey ſwiatey ſpo-

toynym

Przemowa.

Łoynym sercem a z wważeniem / y z miłością prawdy
przypatrzeć sie / iście nie takby było trudno w tym do
iednorty przysć a prawdziwey Chrzesciānskiej zgody.
Abowiem y coś takowego postanowił Pan Chrystus:
coż wždy takowego mowił: Skadby tak grube a prā
wie Kāpārnayskie iedzenie postanowione bydź miało:
Nā to wosa stronā przeciwna iże Pan mowił:

Bierzcie / iedźcie / to iest ciāto moje / to iest
krew moia. A iże ty słowa sā iāsne / proste / y ktore
figurnie nie māj wyklādane być. Ale daycie odpow
wiedź namilſy brācia nā to. Jesli nie godzi sie inat
szym sposobem iedno tylko podług litery a słow iako
brzmia wyklādać tych to słow wieczerzey Pānskiej:
Ciemuż to Apostołowie y Ewāngelistowie nie zgo
dzili sie w liternych rzeczach tey to rzeczy pisać: Cies
mu ieden tak a drudzy inaczey opisali: Bo jāsne Mā
teusz y Māreł S. o chlebie Chrystusa mowiacego op
pisują: Bierzcie / iedźcie / to iest ciāto moje / a nie wie
cey nie przyklādają. A święty Łukasz przydaje: Ktore
sie zā was wydawa. A Pāwel święty te ciāsteczke ins
zymi słowy pise: Ktore sie zā was łamie. A gdy przy
stapimy do słow kielichā Pānskiego / wnet tamże ro
znośc okazuje sie. A uż tu nie beda mogli być bez wy
klādu figurnego tych słow / chybāby co przeciwko ro
zumowi chcieli mowić. Abowiem iesliże litery a słow
beda sie chcieli przydieriywāć / tedyć o kubku a nie o
winie Pānā Chrystusa mowiacego Māteusz y Mā
reł s. wypisali tymi to słowy: A wzięwszy kubek y dā
li ożyniwszy dāł im mowiac: Pijcie wszyscy z tego /
to iest bowiem krew moia. A iesliby kto temu nie do
wierzał / iesliże Łukasza y Pāvła doklādam nā to /
ktorzy pisa iāsne / iże kubek brat y iāsne mowił: Ten

Matth. 26.

Przemowa.

Kulek jest nowy Testament we krwi moiej. Jestliż
 tedy w mianowaniu tekstem słownym kulek niechce
 przeciwna strona przykładu figurnego przypuścić/ te
 dyć już tym obyczajem Wino Wieczerszey Pąnstey
 strąci/ a beda musiēc przestać tylko na cieszym a proz-
 nym kuleku. Aleć nie tuż aby tak już kto był meba-
 czyn. Tomci ja napisał/ abym okazał że przeciwnicy
 cho iay wolają/ iż słowa Pąnstey są iasne/ wyrozu-
 mine/ proste/ tedy radu nieradu musz pozwolić tego
 że se wykladać musza figurnie/ a słowa kulek *per Me-
 thoniam* albo *Synechdochen* wykladać beda. A przeto
 otworcie namilży swojego serca oczy/ a w obudwu
 Czasach Sakramentu nasuwajęcego z pilnością przy-
 patrzyć sie/ a obaczcie iść to nie bez przyczyny Duch a.
 tak Ewangelisty sprawił wypisować o tej rzeczy/ że
 to nie iednakowym tekstem iest opisana/ gdyż od piro-
 wshych dwu iawnie zgola o chlebie mowienie Pąnstey
 wypisali: To iest ciato moie. A Łukasz świsty żebyś
 amy na pozwirzchnym nie zostawali żywiole przyda-
 ie/ Ktore za was sie wydaie/ Ciym odysła nas do me-
 ki Pąnstey/ y nauczył/ że ciato Pąnstey iest nam chle-
 bem żywota/ nie inszym obyczajem/ iedno ile to iest za
 nas wydane dla żywota świata. A Paweł s. ciato to
 za nas bydz łamane piśe/ co tylko o chlebie wyrozumie-
 wa sie/ gdyż ciato nie miało bydz łamane podług figu-
 ry Baranka wielkonożnego/ o czym Jan Ewangelista
 sta wspomina. A wszakże to do ciata Apostoł przy-
 klada/ aby nas ku rozdawaniu y społeczności naponu-
 nał/ Ktora mamy z ciatem y ze krwią Pana Chrystusa
 wa. Co sie nam w Wieczerszy Pąnstey wywaniu o-
 twirdza. Takowasć iest przyczyna roznieć z strony
 słow o kuleku Sakramentnym. Abowiem iakom opi-
 sal/ piewey Ewangelistowie piśe to bydz krew Chrystu-
 sowa/

Przemowa.

stusowa/ ktora jest Nowego Testamentu krew/ A Lu-
 kasz swiety y z Pawłem swietym kubek ten to bydz No-
 wym Testamentem powiadaia/ toć dla tego/ aby
 nas napomnieli/ abyśmy nie tak na historya wylaney
 krwie pánstkey iako na pożytek skąd nam pochodzacy
 pogladali/ ktory nalezy w odpuszczeniu grzechow na-
 szych/ skąd wszystko wypetnienie Nowego Testamen-
 tu nalezy. A iże tedy iasniey słonca okazuje sie/ iże slo-
 wa Chrysta Pána figurnie musza bydz wykládane/ Sa-
 kramentalnie rozumiane/ przetoż nie otoby sie swa-
 rzyć nam przyszło/ ale z pilnością pogladać co tego za-
 cel/ y iakoway pożytek jest wywiania Wieczerzey Pán-
 stkey. A tenći nam sam Pan Chrystus pokazuje/ gdy ty
 mi słowy mowi: To czynćie na moje pamiatke. Kto-
 rzy słowa Pawel swiety wykládaiac piše/ Zlekroć be-
 dziecie pożywać tego chleba y pić z tego kubka/ rozpo-
 minayćie śmierć Pánstka aże przyjdzie. Tu niechay po-
 wiedza iuż przeciwnicy/ ktorzy o cielesne ledzenie ciała
 Pánstkiego bytnego swar czynia/ dla czegożli Apostoł
 przyszłego Pána Chrystusa radšej a niżeli iuż w ten
 czas bytnego cielesnie pamiatke radzi czynić/ iesliż go
 cielesnego przytomnego wterzył: Jácie na to nie maia
 zamilczawać/ gdyż temu z ludźmi niezbosnymi sprá-
 wa była/ ktorzy ten pokarm naswiersty iuż byli sobie
 obrócili w pokarm pospolity/ ktorychby była mogła
 bytność cielesna Pánstka od tego odstraszyć. A nie by-
 ła tak gruby Apostoł/ ktory na innym mieyscu doświad-
 czeniem w sobie mowiacym Panem Chrystusem grozi/
 seby też w w tak zacney sprawie miał do przyszćia Pán-
 stkiego tych to odsyłać/ lekkowazace Sakrament Pán-
 stki. Ale niechćiał prośnymi a zmyślonymi rzeczami sie
 obchodzić/ iako zwoźdźciela to umieia/ ktorzy ogniem
 Cisyćowym/ ktorego nie maśi/ pograżaią proste ludo-

2. Cor. 11.

Przenośna.

Jan 6.

ti do ich powinności takowej/ skądby iakowcy sami
pożytek mieli. Boć dobrze wiedział Apostoł Pana
Jezusa bydi ustawca nie innegożywiana ciała swo-
go/ iedno to które jest przez wiare/ którego tylko sami
wierzący uczestnikami są. Wiedział też że on Kapłan
należyty o takowe grube iedzenie zgromił a do Duchy-
śch odeślat/ y do tego w niebo wstąpienia/ skądby
wyróżnili iże ciała jego nie tu na ziemi szukać mieli
ale sercy swoimi przez wiarę na niebo wydwigną-
wszy się/ iże potrzeba pożywać. Wiedział też to/ iż na
Wieczery Pańskiej iedzenia tego Duchownego które
jako tylko jest obżywiające nas wierzących/ Sakra-
ment bydi poświęcony y postanowiony od Pana/ któ-
ry umysłem naszym wszystko dobrodziejstwo. odka-
pienia przekłada/ y tegoż uczestnictwo sercom naszym
utwierdza. Wiedział że Pan Chrystus gdy ustawiał
ten święty swoy Sakrament/ siedział v stołu/ a z chle-
bą który trzymał w ręku rozdawał Apostołom y mo-
wił; To jest ciało moje. A nie myślił o tym aby tam w
ten czas miał o dwu ciałach swoich mówić. O ie-
dnym w którym za stołem siedział/ a o drugim które
by miało z chleba (iako Papieżnicy chcą) albo przy
chlebie bydi. Co iscie czynią ci którzy ty słowa podług
litery wykładają chcą y o to się z nami kłopotą. Znał
też Apostoł wiary Krześcijańskiej Artykuły/ z których
za podaniem Apostolskim (iako Ireneusz pisze) Ko-
ściół Krześcijański wyznawa/ że w ciełe Pan na niebo
śa jest wstąpił/ y siedzi na prawicy o Bogu Oycę.
Dla tegoż pierwszeżywianie Wieczery Pańskiej ias-
nie wypisać y iey prawdziweżywianie Korynteży-
kom tak zalecić chciał/ aby tak zarazem to opatrzyć/
żeby czego nie podał/ coby miało bydi przeciwnego
wierze Krześcijańskiej Apostolskiej/ skądby wrośmo-
gła wate

Przemowa.

gła wątpliwość o prawdziwości ciała Pańskiego.
 Ta to wszystko potrzebąby mieć uważenie przeciwni-
 kom naszym/ a trzymać się zgody wszystkiego pie-
 śnia y też własności wiary y własności Sakramen-
 tow/ poglądali na przyczyny dla których Pan Jezus
 te swoje święta Wieczerza poświęcił y używać rosta-
 zał/ a tegoby błędu swojego z Papiestwem transubstans-
 cyacyey wlagłego tak upornie nie forytowaliby/ ani
 sług Pana Jezusowych którzy nadzieie swoje wszyst-
 ke w samey miece Syna Bożego a w śmierci pokładają
 takby niepobożnie nie potępiali.

Tosż też o obrażeniach y ich chwaleniu/ Tosż o Świę-
 tych y ich wzywaniu y przyczynach/ O Cisyńskim o-
 gniu/ O żałobach y łuszych obchodziech za umarte/
 y też o Posciech y zabobonstwie brakowaniu w potara-
 miech/ O Słubach głupich Mniszych/ Odpuszczeniach
 Papiestw/ Dosyćczynieniu/ Zasługach za grzechy/
 y o łuszych/ o których Rzymscy Katołikowie spor z
 nami wiada/ może się mówić y twierdzić. Jże nie tak
 nie maś trudnego tu rozsądkowi a zgodzie Chrześci-
 ańskiemu/ albo zawikłanego/ albo dawności/ wielko-
 ści zatwierdzonego/ żeby wszelkiemu nie mogło się po-
 kazać co by o ciym z tych rzeczy pomienionych miał
 trzymać/ gdyby o tym jedno przyniesiono było a os-
 gładano przez Regule prawdziwa y światłość dosko-
 nała na to od Ducha S. podana ze słowa Bożego.

Tom to tak porząd napisać/ abym naprzód pokła-
 zał tym którzy w wierze swej się chwaleją/ y dla różni-
 tego wieku o wierze prawdziwej do wątpliwości
 przychodzi/ że to niesłusznie czynią/ gdyż sami sobie
 w tym zaćmienie czynią/ nie chcąc światłości tej Bo-
 żey używać. A dla tego że ja tu siedm a trzy-
 dziesięć lat wrząd Różnobyłski wiernie sprawując/ a

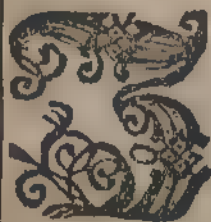
Przemo wa.

ludziami tu radzie zbawiennej służyć / zawieszem w każ-
 dey rzeczy y Artykule/nawiecy y naprzędniey/natym
 fundamencie pisma Mojszowego/ Prorockiego/ A-
 postolskiego. załadzał wiare każdego / a osobliwie też
 pisać Wykład na Katechizm nasz Chrześciański / Je-
 by flowa one ktorými wyznawamy wiare nasze / do-
 brze a szczerze / y Chrześciaństwo byty od każde^o rozumia-
 ne/ tak żeby nie dopuszczali sie ludzie Bosy odte^o wiodzić/
 chytrym biegunom a tulażom Kacerstwu/ ktorzy chy-
 trze a zdradliwie tekstem pisma swiatego/ wykrętnie ie
 wykładając/ ach miły Panie/ wiele ludzi zarażili/ y mi-
 manum heretyckim na potepe zawiedli. Ci azaby też mo-
 gli mieć wspomnienie y także naukę z tego moie^o pisan-
 ia przerezonego/ myślić. Ale widze iżko miasto napr-
 wy rzucił sie na takąwa moie wsluge prawdziwa niekto-
 ry Marcin Cichowie / a Naukę naprzędnieyśa wazył
 sie Rozsadzać o Bogu/ dość potwornie a omylnie/ prze-
 toż aby mi te ludziami pokazać Chrześciańskim/ za rada-
 zanych ludzi odpisaniem temu/ y odpor a sprawę dał na-
 iego ofszczypliwie potwarzy/ a heretyckie wykłady. Kto-
 ry ta respons / każdemu wiernemu w Chrystusie Pana
 Bratu umiłowanemu / a prawdziwemu Czytelnikowi
 Chrześciańskiemu na świadka podaje. Każde^o wobec pro-
 śac/ abymie tylko okiem powirachni/ ale y wejrzeniem
 na to patrzał: prosiac/ a czytać o Duchu S. Ktory sam
 smysły ludzkie oświeca serdecznie prosił. Czym
 aby każdego wiernego Pan wpechnocny obdarzyć/
 y w tym stwardzać raczył/ tego wprzeymie każ-
 jedemu wiernemu zycze / Co sam niechay
 w każdym sprawnie Bog Ociec / y
 Synie^o jednorodzony praw-
 dziwy / y Duch S.
 Amen.

List od Ieś

List od Jęgo Miłos-
ści Pána / P. Stánislawa Szá-
fránica z Piešťowey Skály etc. Do Pána
Stánislawa Tášyckiego z Lickáwic / w
ktorym iemu odpisowác raczy / ná list ięgo
ktory pisał przy Marcína Czechos-
wicá Kozsádku.

Jęgo Miłosći Pánu Stánisláwowi Tá-
šyckiemu z Lickáwic ic. Stánislaw Szás-
fránice z Piešťowey Skály / Láski Boiey
y pokoju ná Samnieniu / iáko w inych rzes-
czách tak nawrócecy w zbáwiennych wier-
nie á wprzeymie zycy.

Dawnám iá to v siebie vřun-
dowál moy wielce láskawy Pánie
Tášycki / ie W. M. mám sobie zá-
láskáwego pána y przyaciela. A iž
W. M. chce swoje přechwólo nínie
w Druku ná swiát podač raczyt.

Ja teř toř czyniac / oswiadežám to Pánu Bogu / sem
W. M. iest wprzeymym řluga y powinnym přzwo-
cielem. A ižes W. M. dobrze owiadom řciyroáci mo-
iey / tedy chcec sie w nıey W. M. do řonca podač á o-
řazác / to piřác musie co w řercu iest.

Zřczytbych był sobie tego / řebyř był W. M. chce
swoie przy řetím inřym Alcie opowředieč mi raczyt
niřli przy tych Řáisřkách / w łtore gdy W. M. wey-

List do Pana.

zrzec będziesz raczył/ mając przed oczyma miłość
 chwały Boga Ojca y Syna tego miłego/ y miłość
 bliźniego swego wedle wolei Bożej/ czemu y to co
 należy na pokoiu pospolitym y na zgodzie/ tedy pewie
 nem tego/ daś W. M. to świadectwo/ że od tego kto
 ry ty kłaski wydał daleko był oddalon Duch Boży/
 który służy Syna Bożego/ y który jest Duch pokoiu/
 Duch zgody/ Duch miłości. Wiem iż Duch prawdy
 nie ma pokoiu z kłamstwem/ ale ostateczną wojnę.
 Wszakże iako jest w sprawach skromny y cichy/ tak
 y w mądrościach niebieskich opływający: którym
 głęboko w rzeczy zagłębiając/ zgorzlenionym wszelakim
 zabiegając/ tu sposobniejszemu krolestwu Pana Chrysta
 słusznego budowaniu przysposabiać się zwykł. O
 czym mnie iako się nie godzi ani chce wiele dyspu-
 tować/ Tak też z drugiej strony to co w sercu jest/ cnota
 ściszyrości/ zamilować nie dopuszcza. A iż w tym liście
 do mnie jest też napisano/ że W. M. to opisanie wciąż
 przedsię/ abyś W. M. przez ten orzodek z błędów
 wytargnać raczył/ a na drodze zbawiennej y z infymu
 postąnowił. Aleć o tym pisanu żeby od W. M. wy-
 niać miało tam jest przy wstąpieniu/ będąc świadom
 ściszyrey cnoty y skromności W. M. Gdyż to jest wiel-
 ka bezpieczeńność/ przyzywać kogoś do błęd/ nie ukazując
 błęd/ y nie wywiodszy iż sam nie błądzi/ ia raczej/ to
 słusnie/ za pomocą Bożą/ przyzytano mi byś nie
 miało. Gdyż ia będąc w prostocie swej od P. Boga
 przyrzanej/ z strony zbawienia mego/ nie się nie zasa-
 dzam nie tylko na głowie swojej/ ale y na całym rozu-
 mie/ y ni cżytey wymowie y ni cżytey ostrości języka/
 tylko na samym ściszym słowie Pana a zbawiciela
 mego w dobrym rozumieniu / które on zowie praw-
 da/ y kto

1. Cor. 4.

Galat. 5.

Joan. 17.

Stanisława Taśyckiego.

Da/ y ktore on zowie a o którym zeznawa/ iż kto gona
 śladu nie błądzi. Wiem że błąd jest/ vsać y nadzieie
 pokładać w człowieku by nazacnieyłym y naswiet-
 lonym/ bo na takie przeklectwo wydał Duch Święty v
 Proroka/ ktorzyby w człowieku vsali. Błąd jest roz-
 dzielać Boga z Mądrością tego wieczna/ y mocna/ a
 zmyślać sobie Boga ktorzyby kiedy był bez Mądrości
 y mocy swej/ od takowych błędow daleko jestem/ bo
 trzymam sie mocna wiara Chrystusa Pana Zbawiciela
 swego/ ktory a. i. tej Synem człowieczym jest/ to jest
 człowiekiem/ a dla naszego wybawienia czasu od Wy-
 ci naznaczonego wrodzony z panny/ Ale z drugiey
 strony jest też Synem Bożym/ jedynym/ własnym/
 prawdziwym/ od wiekow niewymownie wrodzo-
 nym z Ojca. Jest też stworzycielem rzeczy wśistkich
 widzianych y niewidzianych. Bo przezeń wszystko y
 przezeń wszystkie rzeczy stois/ y świat uczyniony jest
 przezeń/ Bogiem prawdziwym a doskonałym/ w
 którym mieszka zupełne Bóstwo istocie. Bogiem też
 błogosławionym/ żywotem wiecznym/ przed rzeczą-
 mi wszystkieimi będącym. Chwale v Ojca przed zało-
 żeniem świata mającym/ iście przed Abrahamem be-
 dącym/ ktorego Prorok powiada bydz wyście od dni
 wiecznych. Nie błądze iż w nim iako w żywocie pra-
 wdziwym vsam/ y na nim iako na stale nie chwyci-
 cey sie nadzieie zbawienia pokładam. Nie błądze i
 Boga Ojca z Mądrością a mocą tego ktora jest
 Syn tego nie rozdzielam/ ale wedle onych słow Syn
 mą Bożego: Ja a Ojciec jedno jesteśmy/ iedność im-
 wieczna a nierozdzielna w Bóstwie/ w Mocach/ w
 Chwale/ w Mądrości/ y w społeczności Ducha S.
 ktory Ojcow y Synow ieden y tenże jest przyznawa-

iact z onie

Jobem. 12.

Jerem. 10.

Prover. 8.

Matth. 16.

Galat. 4.

Joan. 2.

Roma. 8.

Joan. 5.

Colos. 1.

Joan. 1.

Roma. 9.

Joan. 1.

Joan. 12.

Joan. 8.

Matth. 5.

Galat. 2.

1. Cor. 2.

1. Cor. 13.

Joan. 10.

Joan. 9.

List do Pána.

Gal. 4.
Josa. 14.

lác z vníženým sercem wespót Dyca y Syna. Ma-
drość iego chwale y wielbie. Tak wierze w Syna iá-
ko y w Dyca y w Duchá Swietego/ iákom sie w Jo-
mie tych okrzcił. A tego mocno pilnujac Pána Boga
o to prosze w Imie iego miłego Syná/ aby mie w tym
wszystkim podpomagał coby było tu naswietšey čzi
á chwale Mayestatu iego Boštiego. A gdjeby sie
kiedy co tráfiło všom moím čielešnym vslyšeć álbo
tež y očom moím vyřeč co takšiego/ coby sie namniey
znáčíylo tu vieceiu čzi á chwały Chrystusa Pána á
Zbáwiciela moiego/ obracam ná strone očy své y v-
šy své od tego/ bo nie tylko pomníac ná to iáké do-
brodšieyštwá sa nádemna od Pána tego/ Nie tylko
že miúe krewia swola swieta od sprosnych grzechow
moich omyč raczył/ ale vštáwicieľne dobrodšieyštwá
iego ná soba widze/ y doznavani ich. Bo iáko slu-
ga služac pánu swemu šmiertelnemu y dočesnému
(iáko tež sam iešť šmiertelnym y dočesným) gdyby ie-
dzac chleb iego/ šukałby čžego tu obelšeniú iego šla-
wy/ badž tež y tu vnúteyšeniú požitku iego iákšiego
dočesného/ nie moše byč zwan takí zá dobrego/ eno-
šlúwego/ y wierneho služe iego. Tak pogotowiú bie-
dny á mizerny to čžtowiek byđž musí/ ktory přečtíwko
Pána á Zbáwicielowi swoiemu šuka/ biega/ iáktoby
šloweežko nalešć mogł/ aby go vščyřpnáć/ potá-
řgnáć/ zwlec/ z Mayestatu á čzi chwały iego.
Jž tedy takowe rzeczy z iáškí á z miłosierdžia Pána
Boga mego/ sa dáleko odemnie oddalone/ prosze nie
čhieyře W. M. tego o mnie nierzákac rozumieč/ ale y
mnímáć/ abym iá w vřládzeniú iákim z štrony zbá-
wieniá mego byđž mial/ á žeby mie z niego trzeba wy-
wodžić/ takowemi zwtářežá trářnymi Čžechowico-

wymu

Straniława Tašyckiego

wymy Rozsadami/ iakowychem ia nie przywykt/ a
ni chce za pomocę Państwa przywykać.
Ozłosi iach swych to wyznawam/ zem ich testpeken prze
ciw Pánu Bogu swoiemu. Ale z strony wiary ni
m obładzenia przyeżstać nie moze/ chyba ten ktory
by mnie chciał odwieść z f.żerego a prawdziwego
powa Bojzego/ do iakich wymyslonch od ludzi tra
dycy/ albo też do iakiego towarzysztwa z soba chciał
by mnie zlażyć/ ku wynowaniu czi a chwaty Chrystu
sá Pána a Zbawiciela mego/ od ktorych wfsystkich
rzeczy/ iako mie Pan Bog moy bronit/ tak y do kon
ca bromć bedzie/ z lasty y z miłosierdzia swego ewie
tego. Bo ciasto ia to przed ocyma mam/ co Duch
Pański opowiedział: By Anioł z nieba z stepit a co
inšego chciał opowiedzieć niž te Ewangelia/ aby prze
klesstwem był. Nam testego y druga podpore co A.
postol powiada: Ze ci nie sa z Bogá ktorzy sie pra
Syná Bojzego. A cie sie go pewnie pra/ ktorzy iná
czy wci wierz a nižli w Dycá tego. Botenše powie
dzał: Jž ktonie ma Syná nie ma Dycá. A ci nie má
ia Syna ktorzy mu prawdziwego vrodzenia z Dycá
y prawdziwego Bostwa nie przyznawáia.

Tociem tu ná krotce chciał wypisáć moy wielce
laskawy Pánie Tašycki a przyiacielu moy mily y spo
winowácony/ dla tego/ žeby W. M. raczył wiedzić o
minie/ ná cymem ia zászadzil zbawienie swoje.
A zátem zálecaíac služby me przyiacielskie/ z wielka
pílností Pána Boga Dycá wiecznego prosicie ras
cił/ aby on tož dal W. M. poznáć y do tego przy
wieść/ nie leniac sie przecieřáć tey spráwy wíernego
Ministrá w Rošciele Pínském R. Pánka Gilowskie
go/ ktora dowodzi Liechowicow Rozsadek bydi nie,
spráwiedli

Galat. 3.

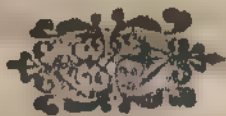
1. Ioan. 2.

Ibidem.

List do Pána Sta. Lá.

spráwiedliwý / á okázuje slovem milého Boga / že
Wyznání Čechowicowé / které wydrukować w tych
Książkach swoich W. M. dat / bydi omylné á lu-
dziom škodliwe. A ták y powtóre prosí / abyś W.
M. pilniecá ostrzeż rozoznawá který Duch iest z Bo-
ga á který z Szatána. W czym niech spráwu-
je W. M. Duch Swięty przez Jezusa Krj-
stusa Syna Bożego / Boga ná-
wieki chwálebnego /
Amen.

AS

ā/ ſe
tych
ā lu
w.
s Bo
u

Tg

u

u

pl

b-

"

T

v

M

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

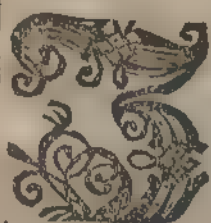
.

Tę Kartę witaną podlega restaurowaniu (w r 1942)
na pozostałą Kartę, którą w tym samym miejscu
witał Karol Estreicher po nabyciu niniejszego egzem-
plaru (w r. 1883) Według niego (rob Bibl. pol. XVII 145)
brak mianowicie w tym miejscu Kartę z tytułem:
„Wykład Rutenizacji ... Nakładem W. Pawie²cy J. P.
Dowty Samborskiej ... W Seynach, drukował (a =
rob Murkowiez r. 1605" oraz dwa kart z dedykacją
J. Lisieckiego datowaną z tegoż mies. kwietnia r.
1605. Estreicher zanotował to ponadto (o tym
w Bibliografii wyraźnie nie wspominał), że powyższy
tytuł wziął „z egzemplarza Jgla, faksymilowanego
według egzemplarza wileńskiego”

iome
Aot
Ecia
re/pr
pew
le Bo
Dla c
mied
wied
To w
iz sie
pocza
włara
zmait
Bowi
ba ma
ich lek
Zipok

RWSZY ROSZ

oział / o początkach albo o fundamencie
Wiary Krześcijańskiej/to iest / O
Słowie Bożym.

Szem postanowił w tych ksiąg-
kach / Krześcijańskie mity / o wszystkich
częściach Krześcijańskiej prawdziwej
wiary / za Bożą pomocą / naukę wypis-
ać / która we Zborze Pańskim trzymasz
my y wyznawamy. Jako naprzód o
znajomości Ciotwiczey: P rym o zna-
iomości Bożkiej / y o przykazaniu ię o: także y o innych.
A o tym są rozmaite między ludźmi różnice / tak iże wiel-
kie ciagnie do siebie ludźi / twierdząc iże oni ma dobra wi-
re / prawdziwe nabożeństwo / prawdziwą naukę / y drogę
pewną do zbawienia / iże iest w prawdziwym Koście-
le Bożym / oprocz ktorego żaden wydz zbawion nie może.
Dla czego jako sie gadania / spory y nienawisć wrosły
między ludźmi / y wiele ich ku zwatpieniu przychodzi / nie
wiedząc gdzie sie udać / y do których sie obrocić mają.
To wszystko stad idzie / iże ludźie nie patrząia y nie trzyma-
ia sie iednego gruntu / albo iako Łacinnicy zowią *Principia*
początkow / z których gruntu sie y roście prawdziwa
wiara y nabożeństwo Krześcijańskie. Ale biorą rozne y ro-
zmaite: przetoż też rozna wiara przychodzi y mnoży sie.
Bowiem iako lekarze ciał ludzkich / którzy też między so-
ba mają spolne a iednakie swej nauki początki / z których
ich lekarstwo należy: iako oni którzy sie dzierza pismá
Hippokratessowego / Awicennowego / Galenusowego zc.

Rozne prin-
cypia otwa-
wia ciotwa

nie Bo
nie potrzeb
obaczować.

...od dawca tego samowolnie / po
sam Pan Bog/ od ktorego samego ono ma
powage swoje. Druga/ iże dał dosłownie/ dostatecznie
prawdziwe/ku wyrozumieniu sposobne/awieś a wiec
nie trwające. Trzecia/ iże dał ku pożytku pewnemu czło
wieczego zbawienia. Czwarta/ iże ludzie wszech wieków
tak to od Boga brali y przyjmowali/ między sobą chowa
li/ drugim podawali/ iako im / y na co iest dano. Pia
ta/ iże Bog od takich to wdzięcznie przyjmował/ y onym
na wszystkim błogosławił / a tych którzy od tego odste
powali srodze karał y od nich sie oddalał. Skład my też
to obaczmy/ iże gdy według słowa Bożego bedziemy sie
sprawować/ a na tym wiare naszą grantować/ iże łaskę y
błogosławieństwo Boże / a dusz naszych zbawienie pe
wnie otrzymamy/ y zgodę mieć, sobą mieć bedziemy.
Przetoż dla obaczenia pierwszego tego com położyt/ iuz be
dziemy dowodow patrzyć/ tym porządkiem.

ARTIKVL PIERWSZY

Iż sam Pan Bog dał ludziom słowo swoje g.

O tak sie wywodzi. Mojses w pierwszych księgach
swoich pisać o stworzeniu świata / potem też o
stworzeniu człowieka y o rozmnożeniu człowieka
rodu/ okazać dostatecznie: iako zarazem dał sam Pan
Bog Adamowi słowo swoje / chce to ponim mieć/ a
by go znał Panem swoim / y do tego to mu też przeka
zał/ aby nad wsim stworzeniem ziemskim pánował/ y vs
zywiał onego Kánu rostkomego / a to tymi słowy mo
wiał: **N**apełniajcie sie a napełniajcie ziemię/ a pánujcie nad
wszystkimi rz. **O**daley toż powtarza / toż práwo nad

Genes. 1.
Genes. 2.

... / 1101.
... twojego nabożenstwa słowa Bożego
a dał się wieszać do inzego fundamentu Szatan...
wnet wpaść w rozniecie sam z sobą / a przyszedł z rozkoszy do
niedze. A gdy go znów Bog naprawił / dał mu zaśie tu
pociesze zbawiennej słowo swoje / obiecując mu nie omyl-
nie zbawiciela Pana Chrystusa / który go miał wybawić
z one^o przekleństwa miżeryj piekielnej / y z niewolstwa
Szataniego / skłonił głowę tego.

A tak tu słyszycie / że Bog / nie naczyn inzym / ale tyl-
ko na słowie a obietnicy swojej zaślubił wiare człowieka.
W tej wierze potomkowie Adamowi na tym sto-
wie Bożym mieszkali / y trwali / chowający je między
sobą / y prawie je podawający sobie po rekach / sercem też
mu słowu Bożemu mocno duszając / iako też to Apostoł
otwiera / że Bog sam objawił onym ludziom / aby się
nie wdawali za swoimi wynysły. A odnawiał często toż
słowo swoje Pan Bog / rozmawiając / a iakoby sam Ka-
inodziecia będąc u Patriarchom / Eloga / Abrahama /
Jakoba / którzy za się to co od Boga słyseli / to też iako
pasterze fámiliej y domownikom swoim podawali / a na
onym słowie Bożym wiare ich stánowali.

Wszakże godzi się wiedzieć / czemu Pan Bog tak
stał się a nie przez pismo z początku podawał ludziom
słowo swoje: Jie chciał po ludu swoim tego / aby nie w kła-
gach ale w sercach chowali słowo tego / y tak nim spo-
tem rośli y rozmnażali się. A wszakże kiedy się ludzie od
tego fundamentu słowa Bożego teli wznosić / a wiele ich
poszło za myśłami swoimi / y w błąd pogański nie ma-
ło ich przyszło / iako to Apostoł wspomina: nąd to w Egip-
cie napatrzyli się rozmaitych błędów: Przetoż Pan Bog
wywiodłszy je z Egiptu na puszcza / tam je za się iakoby

wskole na

Roma. 1.

Ciemu Pan
Bog nie po-
słaniem nas
przed / ale
wiarę
stano-
wyl.
Dla czego po-
tym pismo
dał.

Roma. 1.

oną/ y ony tam w prawdziwey wierz. y m
 ienistwie podług wolej swojej S. posłandwył/ o czym na
 piśał nam: Moiseś tak pociynałac: Mówił Pan Bog te
 wszystkie słowa ić. A tym przykładem swoim nauczył
 nas/ iże wszelki który chce być od Boga prawey wia
 ry/ iże temu potrzeba opuścić Egipt/ y Pharaona Rzym
 skiego mieć iakoby utopionego/ nad to y od towarzystwa
 błądzących trzeba się odłączyć. A iżeby już więcej ku i
 towemu biedunie przychodzili/ a nigdy się nie odmięda
 li/ napisał i n na tablicach kamiennych palcem swoim
 słowo swoje / y potym wszystkie inne Ceremonie chwaty
 Bożej/ y życia przystoynego między sobą/ prawa y naus
 ki napisać Moisešowi rozkazał. A gdy potym iasniej
 przez Proroki do nich mówił/ też im to napisać rozka
 zał/ o czym Ezaiasz/ Ezechiel/ Ahabuk ić. wspominaig.
 Ciele tedy to co Bog przez Moisešą y przez Proroki mo
 wił ludowi swemu napisane/ słowo swoje podał / y ta
 kiego fundamentu dźierzeć się im rozkazał. Potym
 gdy czas wykonania taksi Bożej y oney obietnice przy
 szedł/ a Pan Kryśt is na tym świecie okazan był/ tedy O
 cieć Ciebieści przez niego/ iako Sena swego iednorodne
 go/ iasniey nam to słowo swoje podał/ a ten fundament
 wiary oślawił / y słuchac go z nieba wołając rozkazał /
 którego nauka pocieśna / a nam zbawienna / po wsem
 świecie jest przez Apostoły roznieśiona/ y piśmy zostawio
 na. A tak już nam od Boga przez nie wszystko jest podda
 ne/ nie iako od ludzi/ podług onego piśma: Wszakże pi
 smo od Boga jest nadchnione / abyśmy je mieli za slo
 wo Boże/ nie ludzkie/ nie Moisešowe/ nie Prorockie/ nie
 Dawidowe/ nie Apostolskie/ ale Boże. Dla tegoż też oni
 tak mówili: To mówi Pan Bog. Item. Nie moge ja
 mówić/ iedno co mi da Pan Bog w usta moje. Item.

Exod. 17.
 Deut. 6.
 Egipt opus
 caci potrzeba
 ićo chce Bo
 gu służyć.

Exod. 17.
 Deut. 6.

Eza: 8.
 Ezech: 34.
 Ahab: 2.

Matth. 2.

2. Timo. 3.

2. Reg. 22.
 1. Reg. 8.

est nadym.
ne.

2. pet. 1.

Hebr. 2.

Actu. 2.

Galat. 2.

Exodi 3.

1. Reg. 19.

Hebr. 1.

Amos. 1.

Daniel. 1.

Marth. 4.

Marth. 5.

Ciemu Bog

prostałi owie

rat na wrao

paupm.

Actu. 2.

Ciemu enda

Bog przez

nie czyni.

Joan. 10.

nie-mieu mowić przy-
sety. Item. Nie zwolę ludzkiej napisane jest pymo
świecie/ale Duchem Bożym mówili z nimi meżowie.
Dla tegoż / aby kto nie mniemał o piśmie albo o slo-
wie Bożym iakoby bydz mało ludzkim a nie Bożym slo-
wem/ dawał ie sam naprzod/potym przez Anioły/nako-
niec też przez ludzi na to obrane / ludzi / nie Philosophy
albo iakie wiecie od ludu na świecie/ nauczone/madre/a-
le przez prostałi/od bydła ie/ iako Mojsesza/ Amosa: od
pluga/ iako Helizeusza: albo z dzieci iustwa/ iako Jeremi-
asza/ Daniela/ Jana Krzyciciela: albo z Rybitwow/ iako
Andrzeia/ Piotra/ Jakuba: Scelnikow/ iako Mateusza
wybieraiacy. Bo gdy przez takowych wsta mowiono
było/ iacie nie mogli nikt rzec aby to z ich głowy wynisac
miało/gdyż sia tego nie uczyli/ y nie tej professey byli.
Ale Bog dał im wsta y mowe przez Ducha s. iako Lu-
kas s. piše: napelnieni beda Duchem S. ieli mowić roz-
zmarzymi uczyli/tak iako im dawał Duch S. tu wymo-
wienie. A cuda dla tegoż też Pan Bog czyni przy nich
moca swoja/aby iui tak nie iako Mojsesowi r. nie ia-
ko ludziom wierzyli/ale dla cudow iako samemu Bogu.
O tym Krystus Pan mowi: Jesli mi nie wierzycie/wczijn-
li ktore czynię w Imie Oycy mego/ty świadectwo wy-
dawais o mnie r.

To iuz zaniukaiac / iako iasna rzecz tak powiadam/
ize to co Mojses/Prorocy/Dawid/Apostolowie Krystus
sowi napisali/y iui swieci Meżowie ktorych pisma sa w
Biblicy s. zaniukione/nie sa pisma ludzkiego slowa/ale
Bozre/wlasne / pewne Stowo Boze. A iako nie mo-
ze tego Thureien mowic o piśmie swego Alkoranu / bo
tam nie tak iest podane od Boga z poczatku/nie tak na-

pisat Mo-

go / Albo tego. A Bóg goys teden te,
 iest zaupé / á nie iest ten ktoryby sie miał odmieniac. Prze
 toż nie może byś Altoran słowem Bożym / tak też Tal
 mut Żydowski tymże kstattem nie iest słowo Boże Tym
 ie tej obyciaiem Trádicja / Dekretá / Dekretália / stáno
 wienia y podania Papiestkie / y tego slug / nie mogą byś
 słowem Bożym / gdyż wiele przeciwnego starádawnemu
 słowu Bożemu stánowili / czego Pan Bóg z pociatku nie
 podał y nie nápisal. Przetoż wyinyśli ludzkie sa / błedy
 sa / proino se słowem Bożym názywáć / y p'daniem Di
 cha Świerego. Bo Pan Bóg co onym stárym sáskry
 pzon to też y tym nowym tego wícku mówi: Zdánie ser
 ei swego mówia / wśa á nie z wśt Bożych / nie z słowa
 Bożego. I stáí radá o sbluma Piotra s. Kádemu ktory
 chce aby tego słowa były miáne z i słowa Boże / á to ty
 mu słowem nápisá. I si i kto mówi wzy / niechże mó
 wi. Aby słowa Boże były mówione y oczone.
 Przetoż Zborzech náskych nie omieia tego / aby em
 wśa i go sá / albo ludzkiego miáno podawáć ku rás
 dnie zbawienney y náucemári Rzeszćj mśkiey / y słužbie
 Bożey / iedno tylko sámo sćiye słowo Boże bíora / y ná
 nim sánym prz'sławáia / Bogu tevé / wśe cýnia / Kto
 ry nam wśyšte wola swoie oznacmí / wráde prawdzi /
 wa dáł ku nádemu zbawieniu doskonále / á nikt inšy tego
 lepíey dáć nie może. To aby wśelki cztowiek nápietwey
 bznatá obaczé / tego iemu potrzeba / y tego iemu życze
 od Pána Boga / Amen.

Temu Tál
 mut Żydom
 it / Altoran
 Turecki / Ta
 dyce Papiest
 nie / nie mo
 aa upd Sio
 wem Bos
 ym.

Jerem 23.

1. Pet. 4.

ewangelicy
 swoje wśe
 bíora se slo
 wa Boga
 yito.

ARTYCVL WTORY.

O Poważności Słowa Bożego.

Wiem gdyż Bog jest naszym P... naszym
 stworzycielem / Dycem wszechmogacym / na miedrzym / na
 sprawiedliwym / na prawdziwym y na miłosiernym /
 hym / tedyc też słowo tego nie może byc jedno swiete / pra
 wdziwe / mądre y pewne / a v nas stworzenia synow y co /
 rek tego osoblwie / iebyśmy Panu taką wczciwość / y Oy
 cu miłość / w słowie tego s. zachowali. Co Szatan
 wiedzac y fałszywi Prorocy / przetoż nigdziey nauk swo
 ich nie zowa słowy swoimi / ale tylko słowy Bożymi.
 Gorzej iście a wsteciniey czynia Papieżnicy / ktorzy nie
 od Boga ale sami od siebie / y od Kościoła swego powa
 żność słowu Bożemu chcą dawać. Ależkolwiek od pra
 wdziwego Kościoła a ludu Krześcijańskiego wiele sło
 wu Bożemu przychodzi poważności / nie z strony tej iako
 by iej pierwey od Boga mieć nie miało / ale z strony nie
 wiernikow ktorzy ieszcze nie są oświeceni słowem Bożym
 y nie učinili go za słowo Boże. Gdy iako świadkowie a
 domownicy prozzeni a wychowani słowem Bożym / sta
 tecznie ie z dawną od początku mając / iednostajnie ie wy
 znawając a twierdząc bydi słowem Bożym / y przyni
 stoła / to temu świadectwo przed światem dawaia.

Przetoż iako w małych rzeczach ludzie ludzom pra
 wdziwym a zgodnym w ich zeznawaniu wierza / nie tak
 tylko dla prawdy iże jest prawda / ale też y dla ludzi kto
 rzy ia twierdza bydi prawda / bez wśe^o podeyrzenia y od
 miśny. Tak też z strony słowa Bożego dzieie sie w Ko
 ściółce Krześcijańskiej prawdziwym / w ktorym Bog roz
 stał to nasienie nieśmiertelne a żywa prawda słowo swo
 ie s. y dla tegoż v wszech narodow otrzymało powa
 żność a miejsce / nie tylko iże od Boga jest prawdziwego /

ale te

nowem Bożym /
 pieru . . . Bogą słuchali / y od Krystusa drudzy y od
 Ducha s. wzięli: Drudzy też zaśie od tych przyieli: Tąże
 zaśie trzeci od tych iakoby z rak do rak / z vst do vst / z
 ksiąg do ksiąg brali: a co oni świadczyli słowu Bożemu
 y wyznawali / ktora iest wola Boża / y iakie iest postanowienie
 iego / tak też drugiego wieku y trzeciego ludzie lu-
 dziom wszelkiego czasu po wszech mieyscach iednako ze-
 znawali: a zwłaszcza o przednieyszych Artykulech / ktore
 należą chwale Bożej y drodze zbawienia ludzkiego. Ta-
 kowey powagi nie może mieć nauka Talmatowa / Alko-
 ranowa / Tróciocy y wstaw Papiestich / także też y blu-
 nierstw Heretykow prawych: Bo nie mają świadectwa o
 sobie / od początku w Kościele y w domu Bożym zgodnes-
 go / aby to albo owo trzymać miano / albo weźyc ze slo-
 wa Bożego co oni weźa albo trzymają / tylko sami sobie /
 każdy z tych / iako Czygani / dawają świadectwo. Na toć
 y Augustyn patrząc mowi / że Ewangelicy nie wierzyliby
 był (będąc Manicheuszem błodliwym a niedowiartkiem
 iścieże) gdyby go była do wierzenia Ewangelicy powa-
 żna stateczność w Kościele Krześciańskim nie pobudziła.
 Baczycie że Augustyn s. przed sie Ewangelicy wierzył /
 nie ludzkim wymyslom / tylko za poważnym a zgodnym
 świadectwem Ewangelicy Kościoła Bożego. Bo Ko-
 ściół nie iest pewny filar a grunt prawdy / iako Apostoł
 powiada / tak też daie świadectwo prawdzie. Jako też s.
 Jan Krzciiciel nie był światłością sam tu na świecie / ale
 był / aby oney ktora była prawdziwa światłością daną ku
 oświeceniu ciemności ludzkiej / dawał świadectwo. A i-
 to też ona strzyna przymierza zacna była dla tego co w
 niej było chowano z rożnami Bożego / zwłaszcza dla

1. Tim. 3.
 Joan. 1.

Deut. 10: 17.

Luc. 11.
Nie Krystus
klaszywa p
Marycy, ale
icy żywot dla
Krystusa
sic vi ożolta
wiony.
Joan 15.

2 Pa... Marycy błogosławiony był żywo. to w
wbach Krystusowych niewiasta wyznawata / iże wsił p.
Krystusa Syna Bożego / nie Krystus dla icy żywota był
błogosławiony. Takci tej y to musi iść / a za perona to
musimy mieć / iże nie od Kościota słowo Boże / ale od
słowa Bożego / ktore ma / zarzyni jest Kościot Boży / i
o tym Pan Krystus świadczy mówiąc: Świeci ieste
ście dla słowa ktore musicie wwierzyć. Opakci to zapra
snde Papieżnicy ciagna / ktorzy maciey swoiemu zophysty
ami wykręcaia / nie tym umyslem aby chcieli słowu Bo
żemu co przydać powainości / ale aby swoje umysły /
wstawy / zdania y iawne baktwochwalstwa y zabobony /
za słowo Boże mogli wać / y wteyże cenie iako słowo
Boże między ludzi podać.

ARTYCUL TRZECI.

O doskonałości Słowa Bożego

Nie obiedliwi Krześcijanie ażawiają / że
lika / nie mogą sioich Teowcy a wmyśliow
dąć za słowo Boże / aby tey powagi miały być / gdyż im
nie mogą okazać oryginału y fundamentu w słowie Bo
żym / y aby kiedy Kościot Krześcijański on starodawny
miał się nim obciążać albo bawić. Tedy do insey dro
gi a obyczajowi obracaia się / powiadaiać / y to przed ludź
mi prostymi twierdząc zapamiętały bez wstyd a boia
mi Bożey: Jie nie wszystko iest w słowie Bożym wypis
sano y do tego przywodzi do iść głupie niektore przy
kłady y wywody. A tak ty ich onylnie nauki takie abyście
mieli pokazane / iuż potrzeba iest wypisać.

Dostatecznie iście a doskonałe iest słowo Boże / ktore
Pan Bog

Słowo Bo
że doskonałe
iż.

Bog ie, . . . y mądry/przetof w iednych rzeczach
 to co chciał a rzekł tak się stało/ y jest doskonałe w wszyst-
 ko/ iako niebo/ słońce/ miesiące/ ziemia/ morze/ ciślowie.
 A te rzeczy są doskonałe/ iś nie potrzebują aby im miał
 kto co przydać albo wiać. Tak też jest doskonałe słowo
 Boże od tegoż to sprawce podane / Ktore dla tey dosko-
 nałości swey nazywane jest swięte/ iże od swiętego dane y
 oddane od słowa ciślowieckiego/ y gwałcenia przyda-
 waniem albo wymowianiem/ albo odmianą/ albo z tym
 wymawianiem/ nie cierpi/ ale całe/ tak iako jest dane/ ma być
 wiara tu naszymu poświęceniu przyjmowane. Dla tego
 też *Canonici Regularis* nazywane jest/ aby iako przez dosko-
 nałość a prostą wagę/ albo prostym turem/ wszelkie trzy-
 wości wiary/ albo znajomości Bożej/ albo prawdziwey
 chwale tego/ y drogi zbawienney przyjaźni/ gart y/ były
 rozszedzone y rozeznawane/ co by nie mogło by dź gdzieby
 samo przez się a w obie nie było doskonałe/ gdyż wszelka
 trzwość/ zbytek y niedostatek przez prostotę a doskona-
 łość bywa rozdany / iako też wszelka ciemność przez
 światłość. Wszak też sam Pan Bog twierdząc dosko-
 nałość swego słowa a pisma danego/ zakazał aby tego
 słowa nie nie było przydano/ ani też wzięto od niego/ y nie
 odstępowano od niego ani na prawo ani na lewo. Kte-
 mu zakazał/ aby nikt nie czynił to co by się temu podobia-
 ło/ ale tylko to co on rozkazał. Te doskonałość Dawid
 s. Duchem Swiętym wyznawa mówiąc: Zakon Pański
 doskonały jest/ uświęcając duszę/ świadectwo wierne.
 Dla tey dośkołałości Pan Krystus ludzi wszystki do niego
 odyła się w iść/ mówiąc: Badaście się pisma. Item.
 Młoda Młodeńcy Proroki niechay tych słuchać/ nie Ła-
 żarzą zmarłych w świątyni. Tak też przez Ezechię Bog
 rozkazał/

Roma. 15.

2. Tit. 3.
Dla tegoż s.
słowo Boże.

Canonica.

Deut. 41

Deut. 12.
Psalm 118.

Joan. 52
Luc. 16.
Ezechię 3.

go. Wy. raráł niedowiarstwo Kleophasowe y Apo-
stolskie/ y naprawiał w nich wiare/ wykładając im pi-
smá Mojżeshowey Prorockie. Dla tey doskonałości sto-
wá Bożego dał wyrok Pan Krystus/ iż kto wierzy sto-
wá Bożemu/ że będzie zbawion. Item. Kto słucha sto-
wá Bożego á strzeże iego/ że ten iest błogosławiony.
Item. Kto ma w sobie słowo Boże / do tego Krystus
przyjdzie z Oycem swoim niebieskim/ y ten iest który go
młucie/ y iest z Bogá ić. Item. Jże niebo y ziemiá od-
mieni sie / á słowo Boże trwa na wieki.

Słuchaycież iestże Krześciance mili/ iáko Aposto-
wie S. powiádaia o piśmiech swoich/ że ie doskonałe y do-
statecznie napisali/ niepotrzebua przyczynków żadnych.
Przetoż mowi Paweł S. Jesliżby ktoco mądrzego przy-
niósł niżeli oni podali/ by też był y Anioł znieba/ żeby-
siny tego nie przyjmowali/ ale wszystko to za prześlektwo
mieli. Dla tegoż też iudziey mowi: Nie chronięm sie nie-
aby m nie miał wam opowiadac á weyc was w wszystkiey
rády Bożey. Tenże powiáda o słowie Bożym: Nie
wstyd mie nie Ewangeliey/ bo iest mocá Boża ku zbá-
wieniu ludzkiemu. Item. Cokolwiek iest napisano / ku
nášej nauce iest napisano/ áby tak przez pocieche písma
mielełiny dobra nádszcie. A na drugim mieyscu: Oznay-
mitem wam Brácia Ewangelia ktoreiem was wezył /
ktorásie przyieli tak iákom ja wam obyáwił/ w ktorey
trwacie/ przez ktora y zbawienia dostepuiecie. Także też
y Jakub S. piše: Przyimicie wam dane słowo Boże/ kto-
re moie zachowac duple wasze.

Ná tym tedy gruncie doskonałym Apostołowie á. bu-
dowali/ tym błedy okázowali/ od fałszywych sie potwa-
rzy bronili/ písma swoie wierdzili. O doskonałości slo-
wá Bożego

109.
24.

Math. 16.

Luc. 22.

Joan. 14.

Math. 24.

pisma Apo-
stolskie nie po-
nieważnia ius
przyczynków.
Galat. 1.

Actu. 20.

Romá 115.

1. Corin. 15.

Jakob. 1.

Joan. 20.

2. Tim. 3.

Philips 5.
Galat. 6.

Joan. 6.

abyście wierzyli: a wierząc (temu cośmy napisał) mieliście żywot wieczny przez Jezusa Chrystusa. Proszę y wposminam dla Boga / uważajcie co Duch Boży mówi / iże byto co wiecny pisać co Pan Jezus czynił / ale że ty rzeczy nie były tak potrzebne ku zbawieniu ludzkiemu / przetoż opuścili Apostołowie to / a co iedno było potrzebnego / to napisali wszystko. Nie opuścić ięże zwycięstwa mięysę tego co Apostoł napisał o tym / gdzie przestroga dać Tymoteuszowi / opowiadać iemu / iże fałszywze zawsze byli / y bydz muci / przeciwnicy Kościoła Bożego / słowa Bożego / przetoż napomina go / czego się ma trzymać aby niepłodzili iemu / tak tymi słowy: Alzy Tymoteuszu trwaj w tym czegoś się nauczył / y co jest zwierzone / pomniąc na tego od kogoś się nauczył / a iże z młodości nauczyłeś się pisać s. Ktore może ciebie nauczonym uczynić ku zbawieniu przez wiarę która jest w Panu Jezusie Chrystusie. Abowiem wsłuchi się pismo od Boga nadchmione / pożyteczne jest ku nauce / ku karaniu / ku ćwiczeniu do sprawiedliwości / aby tak doskonały był człowiek y ku wszystkiemu do bremu dostatecznie doskonały. O bacz czytelniku co są wyrok pisma z. a iakowe zalecenie mamy od Państwa s. wypisane / gdzie powiada / iże nie tylko podać pożyteczne nauki człowiekowi / tak Doktorowi iako słuchaczowi / ale też podać doskonałe y dostatecznie / tak iże mi poprawiać czego / wymawiać / przyczyniać ku pismu Bożemu nie godzi się / iuz mówi to co jest pisma s. dostatecznie nauczysz każdego potrzebnych rzeczy ku zbawieniu. Przetoż y do Philipensow też piśe mówiąc: Tymie kanonem Bożim postępujmy. Item. Abowiem którzy według tego Kanonu beda postępować / pokoy nad nimi y miłosierdzie / y przez ten Kanon bedzie nas sadył. Słusznie tedy Pan Chrystus napomina: Sprawujcie pokarm nie który gnie /

ale który

zamyślam p. przeciwko przeciwnikom prawdy / z tych przez
rzeczonych mieysc pisina S. to czyniaczy

Gdyż pismo Boże doskonałe iest samo w sobie / dane
tu nauce ludzom wszystkiego swiata / y za Regule S. tak
ie co innego tu temu przydać / albo od tego odiać / zakaza
no: ani sie godzi czynić komu to co by sie temu podobato
ale aby sie każdy tylko słowa tego dzierzal: y Bog rosta
zał / aby do ztego rozsadku nie naśladował wielkości lu
dzi żaden / gdyż Zakon Pański iest doskonały tu świadczy
twu wiernemu / nawracając dusze ludzkie. Gdyż dla te
go Pan Krystus kazal sie tym pismie badać / a iść do
Mojżesza y do Prorokow / y nie od umarłych / ale z wst
stajejey / dowiadować sie Zakonu Bożego. Kazal dla te
go Krystus wejść Apostołom Ewangeliey wszystkiego
swiata / iako tey w ktorey Duch prawdy okazał wszystkie
prawde: y osadził też Pan tych być błogosławionymi /
ktorzy tego słowa Bożego posłuszni są y przestrzegają
go. Uład to ci są z Bogą / synowie Boży / Bog miesz
ka w nich / y ci są miłuiacy Boga / a dla tego nie wstys
dzili sie iey wyjechać ludzom / a dawać w nley wszystkie ra
de zbawienią / wszystkie radę Bożę: pisali ludzom wszyst
ko co potrzebnego iest tu zbawieniu / wierzącym w Pana
Krystusa / y napisali to wszystko co potrzebnego iest tu po
ciepie y nadziei. Też aby wierzący ludzie ich pismu / zba
wienie mieli / iżeby byli mający naukę od Boga nadechnio
ną / dla ćwiczenia sie w wierze y w pobożności / y tu na
prawie / y tu ostrożności. A tak at y innych nie słuchali / a
ni Anioła z nieba co innego przynoszącego / aby mieli po
kusy satanśkie cym борzyć / y fałszyż / przykładem Kry
stusowym itej Apostolskim: dla tegoż iest doskonałe y
dosłateczne. Ktorzy tedy inaczej powiadaia / okazuia
sie być ja

Math. 26.

Deut. 41

Deut. 12.

Exod. 25.

Psalm 18.

Luc. 16.

Mat. 8.

Mal. 2.

Luc. 11.

Joan. 8. 14.

Roma. 1.

Act. 20.

Joan. 2.

Roma. 14.

1. Corint. 15.

1. Iacob. 1.

2. Timo. 3.

Galat. 1.

Math. 4.

Math. 21.

Stowcy...
wienia ludzkiego. Przetoż wszelki człowiek y tu
iż widzi pewną naukę taką y temu wierzy o piśmie Bo
żym/ że jest od Boga przez pewne ludzi napisane/ y jest
tak doskonałe/ iże y wszystkie z niego prawde, y naukę do
stateczną ku nadziei/ wierze, y pociesze naszey/ y żywotowi
naszemu pobożnemu/ y ślad też żywotowi wcielnemu y
obronie naprzeciwko fałszyżom y błędom mieć może.
Pewniem tego/ iże sie każdy z chucią na tym Principi
um y fundamencie takowym będzie budował/ a opuści
iteż wzgardzi ludzkie wynalaski/ ktoremu Bóg nie chce
być chwalony/ ani z nich takowych pożytkow mieć mo
że/ iako z słowa Bożego pewnie bierzemy.

ARTIK V L C Z W A R T Y.

O przykładziech naśladowcow Słowa Bo
żego.

Wspolicie wszyscy oni S. tak pątryarchowie
iako y Moyses/ Prorocy/ Apostołowie/ y Męcz
nicy święci/ pierwszego Kościoła/ tylko tym samym sło
wem Bożym sie sprawowali/ znając ie być od Boga so
bie dane/ znając tak doskonałe y pożyteczne/ podług nie
go chwalili Boga/ podług niego żywot swoy rzadzili/ o
czym dostatecznie historye święte dają świadectwo.
Stąd też wszyscy baczymy y wyznawamy/ iże w takiej
wierze oney swojej z słowa Bożego wziętey/ poświęcili
sie y dostali do chwaty wiekistej. Stąd okazuje sie ślad
niesprawiedliwy Papiężników ktorym nas potępiają/
ktorzy naśladowimy pątryarchow/ Prorokow/ Aposto
łow/ y Męczenników S. a żnimi także z słowa Boże
go wiare trzymamy/ sadzac nas/ także mowie/ Heretykami

NOTA:

Pikarty/

mi co. a. tatec/ tedy też pierwey t, nape przodek S. nie
 chay potepia. Tei czytamy o przodkach naszych da-
 wnych/ gdy była wiara między nimi z iakiey przyci-
 ny naruszona/ iże ia oni naprawowali/ reformacya czy-
 nił/ nie skąd inąd/ ale z pisma S. Ktore iawnie czytać
 rozkazowali / a tam gdy co przeciwnego nalezli pismu
 Bożemu / między sobą w nabożeństwie/ albo w żywot-
 cie swoim/ wnet to opuścili/ nakoniec y iony ktore by-
 li spoynowali/ przeciwko zakażaniu Bożemu / z inych
 narodow: o tym historya S. y księgi Krolewskie świad-
 cza/ iże ci tam między wiare między sobą formowis-
 li / nie tak iakoby sie im podobalo/ ale iako w piśmie
 Bożym czytano było. Ciymtci tak y Pan Krystus/ gdy
 on nie rzad w Kościele Hierozolimskim naprawował /
 gdy tak mowyt: *Scriptum est* / napisano iest / dom mo-
 j dom modlitwy iest wezwan / a wyszcie go uczynili iak
 nia kotrowiska. A gdy niedowiarstwa y błedy napra-
 wiał S. ducceusow y S. arzeusow / y Apostolow swo-
 ich/ nie mieciem/ nie wojna/ nie ogniem / nie wiezie-
 niem to czynił/ ale pismem/ iakosćcie słyseli. Takie y A-
 postolowie S. na swoich kazaniach y pismach / tymże
 twierdzenie czynili. Takie po Apostolach S. na onych za-
 cnych Koncyljach prawdujących / gdy czynili Wycowie
 S. rade o wierze s. Krześcianańskley przeciwko bledom/
 tedy księgi pisma S. we arzodek pokładali. Tymie po-
 stepkiem y Cesarz Konstantyn Wielki / Biskupom o-
 nym do Niceley na Koncyljum zgromadzonym/ rozni-
 ce o Bogu uznawac y rozsadzac rozkazal z pisma S.
 tak do nich mowiac: *Evangelium* S. także y Aposto-
 low / y starych Prorokow pisma dostatecznie nam na-
 uke dawacia / co iakto o rzeczach Bożich trzymać po-
 winnichmy. Przetoż odłożywszy na strone nieprzyja-

C

cielstwa nie-

Stary przod-
 kowie i. u.
 Bożego nar-
 uszowa wiara
 pismem s.
 naprawiali /
 potlug pla-
 sma ewange-
 go budowa-
 nie Boi ciota
 Bożego / i. a.
 to potlug
 pisma / czyni-
 li.

2. Efr. 3. 1.
 2. Para. 29.
 2. Ebr. 15.
 Math 21.

Act. 2. 3.
 10. 15. 18.
 Roma. 4.
 Euang. 16.
 16. 2. Cap. 16.
 Nicolina
 Cusinus.

Theo: lib. 1.
 Cap. 7.

Roma. 4.

Roma. 15.

Joan. 8.
Mat. 16.

A goys ty przykłady mamy napisane/isc... dla nas
sa napisane/ nie dla onych tylko/ ktorzy uczynili takie
chwalebne rzeczy: Bo iako pisano nam o Abrahamie
swiadczę/ iże jest usprawiedliwiony z wiary słowá Bo-
żego/ a nie z uczynków/ piše Apostoł o tym / iże to jest
napisano o Abrahamie też dla nas ktorzy wierzymy
słowu Bożemu/ tak też y onych rzeczach mamy roz-
miec / że dla nauki naszej sa napisane. A na ostatek to
pewnie wiemy / iże wszyscy ktorzykolwiek sie słowem
Bożym rzadzili / że był Pan Bog na nie łaskaw / bło-
gosławił im. A tych ktorzy opuścili albo gardzili
słowem Bożym/ tego ie srogo karał / przeklinał w mo-
dlitwach ich / w podzieliach / w świętach / w ofiarach / w
iaktwinach zarczał / z Królestwa składał / ociym pi-
smá pełno: wszakie Pan KRZYSTUS troctim wyrokiem
zimitował to / a oznaymł każi nieposłusnych słowu
Bożemu gdzie mówi: Jie takowi z Diabła sa / iże be-
da pot. piem / dla tego / iże nie wierza śamym Ew. anje-
liem światem.

ARTYKVL PIATY.

Pisma Doktorow Świtych o słowie Bo-
żym.

Słuszeć takie trzymanie było o słowie Bożym /
nie nowotnac to jest nauka nasza we Zborzech
Krześciańskich. Bo stárzy oni Doktorowie / w pismách
swoich toż też twierdzili y tak że trzymali iże samo sło-
wo Boże jest poczatkiem y gruntem wiary S. Krześcia-
ńskiej / iże jest doskonałe y zbawienne / y Regula / przez
które mas

które ... y ich własne pisma ... nie mieysca nie ma v Krześcianina z strony wiary o czymby w piśmie swietym napisano nie było. Każdego z nich pisanie aby tu miał położyć / przedłożyć by sie / wszystko kłaka ich przypomnie. Naprzód Ireneusz / który tak napisał : Ewangelia ktora Apostołowie w piśmie / podali gruncem iest y stopem wiary naszey. Tenże na drugim mieyscu mowi: Pismem Bożym szyćć sie / ktore iest niewypliwa prawda / iest budować dom na skale / a okrom tego / iest budować sie na niepewnym piasku / na którym prackie przewrocenie. Tenże indziej : To pismo oboygā Testamentu doskonałe iest w powadze y w liczbie / do tych nie ma bydy nie przyrownano / cokolwiek okrom tych będzie / nie ma bydy żadnym obyctwem między to przyrownano. Drugi / Cyprian tak piše: Cudzośćstwo to iest / nie pobożność y swiętokradstwo / to co ludzie wymyślają przeciwko słowu Bożemu / daleko od takowych wciękaycie / a ich nauki iako Kancerasie strzeżcie. Origenes tak piše: Pokarm prawdy przyrodożeniu naszemu słowo Boże iest. Augustyn : To czego iedno potrzeba do wiary prawdziwey trzymania a szukania / tedy pismo święte wszystkiego nie zamiełżato. Tenże na drugim mieyscu: Pan Krystus co czynił nie iest wszystko napisano / ale co iest potrzebnego ku zbawieniu ludzkiemu / to iest wszystko wybrano y napisano. Chryzostom: Ciegokolwiek do zbawienia potrzebuemy / wszystko już nam iest w piśmie S. opisano Cyrillus : To co baczyli Apostołowie potrzebnego ku zbawieniu ludzkiemu / to dostatecznie napisali. Augustyn też ięszce piše: A czegoż cię wiecey wiecy wiecy mam / iedno tego o czym v Apostołach czytamy? Albowiem pismo S. nauki naszey Regule podawa / abyśmy nie wiecey nie pragneli rozumieć niżeli po

Lib. 3. de Heret. Cap. 1.

Contra Valentin. lib. 2. Cap. 30.

De lib. Veteris et Novi Testamenti.

Epist. 8. ad Goeletem.

Item in Epist. ad Pompejanum contra Goeletem.

Homil. 27. in Mattheum conc.

Ad Mandatum. de excommunicatione.

In Joann. Tract. 49.

In Matt. 22. Homil. 24.

In Joann. Cap. 21.

Augustinus de bono viri

Cap. 1.

Lib. de Aug.
Dei 19. Cap.
18.

In Epist. ad
Joan. Crack.
2.

Ad Julia.
num Epist. 3.

Libro de
Doctr. Chri.
sti.

Athanasius
contra Gen.
tes.

Lactantius
lib. 2. Cap. 9.
Basil. 1. 1.
Epist. 11.
12.
in Joan.

Doz, wierz pismu swietemu S. 30 za
komu / ktore pismo dowodnie bydz zowiemy / z ktorego sa
ma wiara pocjeta iest / z ktorey sprawiedliwy zywie /
przez ktora bez watpliwosci chodzimy / po ki od Pana
pielgrzymujemy. Tenze: Nawiecey ma ie miec bacie
nie y wloiyć w pamięć / to co przeciwno zdradliwym
bledom Bogu wloiyt fundament w pamięch S. przecis
wko ktorym iaden nie ma smieć mowić / ktory iedno
ch e bydz mian za iakowego Krzesciyanina. Abowiem
kiedy sie Pan dat dotkac / nie przeslat nam / ale zpiz
sina serce ich w wierze utwierdzit / ic. Tenze: Wshysko
w katęgi swiete iest w pisano / czegokolwiek do zbawie
nia naszego nam iest potrzeba ic. A iesliże kto z wężci
woscia pisanie w liście poslane Krola ziemskiego z v.
czciwoscia przymuie / y zaraz myśli temu co roztazuie
on Krol wykonać / Azali nie przystoyniey pisania Kro
la niebieskiego Katag z wężciwoscia posluhać / y to co
roztazuie albo zakazuie chetliwie wykonywać.

Tenze na drugim miejscu: Ndzleie wiara / tam ydzie
powainosc pisma S. wstale / a zatem tez ydzie wiara
zemdleie tez y miosac zwiędniete. *Piero, in Proem. su
per Esaiam: Qui nescit scripturas, nescit Deum, et talem Deum sapi
entiam, ignorantia scripturarum, ignorantia Christi est.*

Aza iazyus. Doskonate sa pisma S. od Boga nad
chmione do wshelkley nauki prawdzliwosci.

Laktancius: Samiego pisma S. nam iest potrzeba /
bo w tym nam iest wyrazono wshysko czego iedno ku
zbawieniu ludzkiemu iest potrzeba. Bazylus: Nales
pfa droga iest ku naslezeniu prawdy / rozmyslanie w pis
mach Bostich / ic. Cyrillus: Nie wshysktego co
Pan Jezus czynit mamy wypisano / ale to tylko co pis
arze rozumieli bydz dostatecznego donauki / aby tak

Dobry wiad

dzie przyslijmy do wiecznego królestwa przez JEZUSA
 Krystusa. Epiphanius: Wpismie swietym nie masz
 nic blednego ani wykretnego / ale wszystko jest wypisa-
 no do nauki naszey. W trzech księgach Mojżesza.
 Rzekł Mojżesowi Jozue / Mój panie Mojżeszu / za-
 broń tym aby nie weszli wolej Bożey. Odpowiedział
 Mojżesz rzekac: Ktoś mię nálegasz? dałby to Bog a-
 by wszyscy ludzie weszli tego/ czego ja was dzisiaj wcie /
 żebyście roztázowali to chować synom swoim wszystko
 co napisanego jest w tych to księgach Bożych.

Epiphanius
 lib. 2.
 Tom. 2.
 Num. 11.

ARTYKUŁ SZÓSTY.

O Słowie Bożym dla prostaczków.

Słucham iestem każdemu tu nauce / przetoż y pro-
 statkowi wypisałem tu o słowie Bożym / aby
 się nauczył / iże ono samo iest / z którego się ma wycić y
 przysimować wiarę Krześciaństwa. Napisał Apostoł :
 Słuchay prostatku / iże wiara iest z słuchania / a słucha-
 nie z słowa Bożego. Tu widzisz iże wiary nigdziey
 indziej nie masz szukać / nie z dawności leda iakiey / nie
 z przykładu twoich starych teraznieyszych / nie z zwy-
 ciątu tego / nie z wielkości ludu błogosławego / ale od Bo-
 ga samego / który posyła Kainodżecie wśec ciebie slo-
 wa swego / a tak y takowych słuchay / a wierz slo-
 wu Bożemu / nie dajcie się zwodzić więcej onym / kto-
 rzy słowa Bożemu wymiają tey zacności / a sami sa-
 bie przewtaczają Rozciotem się Bożem zowiercy.
 Boć takowi nie słowa Bożemu w wierzą / ale same-
 mu Bogu / którego iest słowo między ludźmi po-
 słane. Srogieć to bliźnierstwo / aby stworzenie miało bydzić za-

Roma. 10.

1. Petr. 1.

Ozeas 2.

1. Cor. 2.

Wiecey Bo-
gu niżli lud-
zom oye-
postrzypim.
Actu. 5.

slowa panna / Jutrooy tez panna / miato
bydz slowo powazniejszye / nizeli miedrego a zacnego pa-
na tego / albo synowskie nizeli oycowskie. Pomniec by-
im na to / iesli sa synowie nasienia Kosciola Bozego /
slowa Bozego / ktore ich porodziło / y nie mieliby tego
swiego nasienia tak lzyć / aby nie miato bydz godniejszye
nizli oni. A iesli sa oblubienkami onego oblubienca co
mowi przez Proroka Ozeasa : Poslubitem cie sobie
przez wiare : Tedye nie oblubienca ma dawac zacnosć
slowu oblubiencowemu / ale ona ma znać yżćcie slo-
wo / wola / y n'uka oblubienca swego. Tlichay tez
nie miała miedzosa wlecey v was ony slowa ich / ktory-
mi potwarzają slowo Boze / iakoby nie spełna bylo
wypisane / a tak oni musieli przydać / iakoby Duchem
S. bo musicie wyznać / wystawuhy sobie przed oczy
Pana Boga doskonatego y miedrego / to co iesli spra-
wiedliwego / a wystawuhy sobie tych na plac / co nie
nie rozumiecia w rzeczach Boskich / iako bydlecy / kto
wzdy zuch miedziy a doskonalszy / iesli Bog ciyly lu-
dzie : A tu wspomniecie na ony pisina Mojszowe / Pro-
rockie / Krystusowe / y Apostolskie / y onych starych Dos-
ktorow / ktorzy slowo Boze doskonale bydz wypisali / y
wypowiedzeli : a ci iz inaczey mowia / prosze cie kto-
rzy wzdy v ciebie sa godniejszy wiary : Musiz tez wey-
rzec na Dekreta Boze / Pana Krystusowe / y Aposto-
skie / y Doktorow onych starych / ktorzy twierdza zba-
wienie parne miec temu / ktorzy tylko wierzy slowu
Bożemu. A ci tu klna takie y potepiaja / a zbawienie
tylko obiecua tym / co ich vstaw strzega. Rozsadzcie ty
ktorych werok prawdziwysy iest. Takze tez y ony mo-
we co mowia : Postrusensstwo / postrusensstwo ma bydz :
Odpowiedz im / iz ma bydz Bogu wiecey niz ludzjom /
tak tez

także, w Bosen.
 a zwłaszcza w rzeczach wiary świętej Krześcijańskiej:
 Bo owieczki mają broń posłusznego głosu Pasterza swego.
 Niech też beda wzgardzone ony mowy co mówią:
 Starszy Kościół niż pismo. Na które ty tak odpowiad-
 day: Jie starszy Bóg y słowo jego / które on dał na-
 sieniem / światłem y gruntem Kościołowi swemu.

Joan. 10.
 Matth. 18.
 Luc. 6.
 psalm. 116.
 Ephes. 2.
 Act. 17

Godnina sładowania S. onie Beroemscy / którzy gdy
 im kazał Paweł s. o czym Łukasz piše w Dziejach A-
 postolskich / tedy doświadczali ięśliże prawdy uczył / pa-
 trząc w pismo s. Powiadaia też wiele ich o nas / i-
 akobyśmy mieli co nowego uczyć / a od ludzi nie dawno
 iakoby dopiero od Lutra y Kalwina wymyślonego y
 podanego. Ale w tym strogu kzywde nam czynia / bo
 my iawnie uczyliśmy iako y pisaliśmy / z Słowa Bożego
 ścisłego / iako z instrukcyey nam podaney od samego
 Boga.

In Matth.
 24.
 Romil. 49.

Ośobliwie też Chryzostom Doktor s. piše
 tymi słowy / ku temu służące słowu mówiąc: Tych
 czasów iako to już w Kościele Bożym nastąpiło wiele
 zretętkom y błędów / tedy nie może być dowód praw-
 dziwego Krześcijaństwa gdzieby było / iedno musimy
 się uciekać do pisma świętego. Przed laty rozmaicie
 poznawane bywało Krześcijaństwo / Poganstwo / y
 Kacerstwo: Ale teraz nie może być pierwotne poznas-
 nie którzy są Kościołem Bożym / iedno tylko przez pi-
 smo święte. Czemu: Jie to wszystko miała obłudliwi / co
 też między sobą miała yprawdziwi: Bo także miała do-
 zroce / miała Różnoscie / Krześc. święty / y Wiecierza
 Piska. Ale słowa Bożego / w zgodnym a w dobrym
 po wszystkich cięży rozumieniu / wsięch 3 orow Krze-
 ścijańskich / którzy dla prawdy krew swą przelali / nie
 miała. Ale ięśli iaki tekst słowa Bożego przywodzi / tes-
 dy nie całe / y wierze własności ywsięskiej prawdziw-

Bożey ani Bliźniey / nauczyć a
obłudni w myślach swoich / niewolacy pi,mo do swokich
błędow / nie przedstawiać na rozumieniu wiernych wy-
kładacjom / samu sie sobie podobają / a słuchające też
sobie zbierają takowe / ktorymby w posłuch sły ich wy-
mysły chytrości pełne / a pod zasłoną nabożeństwa za-
rażenie wszystko podający. ☉

ARTYCUL SIODMY.

Kto ma słowo Boże wykładać/y iako.

D wykładania a sadzenia słowa Bożego / pi-
smia świętego / wiedzieć potrzeba / czego między
sobą przestrzegać mają. Przeciąganie. Naprzód tego
sie d,terzyć / aby pismo wykładali ci / ktorzy jest od Bo-
gá powierzono w Kościele Pańskim. Dla tegoż Ap-
stól Biskupowi swojemu pise / aby takie postanawiał
pastery a Szafarze pisma świętego / ktorzy umieć
pisać / umieli też wykładać. Bowiem te powin-
ność włożył Bóg na Różnoscie / gdzie mówi: Wsta-
cież beda przestrzegać nauki / a Zakonu Bożego beda
hutać z w,tego. Stey przyczyny Apstól też tego chce
po Różnoscach / aby byli jedni drugim poddani /
mówiąc: Jeden niechay mówi / a drudzy niechay rozsa-
dzają / y Prorok Prorokom niech będzie podległy. Na-
co nie mają bratności swowolnicy / ktorzy nie tylko sa-
dzą / a sami w,di sadzeni niechca / inie wszyscy gania Ró-
żnoscie / a sami okazywania y osadzenia swego błędu nie
przyznają / a to takowego iest / ktorzy sadzili jedno-
słownie sładzy wierni słowa Bożego bydlie Heretyka-
mi. Ktorego osadzania wszelki człowiek nie ma sobie
lektowa-

1. Tim. 2.

Tim. 1.

pisma s.

maia wykła-

dac sładzy a

szafarze slo-

wa Bożego.

Mal. 2.

1. Corint. 14.

Mar. 3.

Oycu i synu / aby nie zginęli / do niego
go wrodzony. Jesli o Synu / niechże ma nie tylko
matkę / ale też y Oycę onego który sie do niego od-
zywał / a do ktorego sie też Syn przyznawał.

A iesli o Obrzązku / tedy też niechay beda obrząz-
mi. Jesli o Sacramentach / tedy takowe wyklady
o nich maia bydz cysnione / iakoby y Sacramentow y
wiary Krześcianskiej własność byta zachowana / a
Sacramenta aby były Sacramentami takowymi iako
sa od ustawce / y dla czego dane. Jesli o Swietych /
niechże Swietymi beda rozumiani. Jesli o Poście / nie-
chay bedzie postem / nie brakowaniem pokarmow.

Roma. 11.

2. Pet. 1.

A krótko mówiac / potrzeba pilno własności wiary pą-
trzyć (iako Apostoł kaže) y rzeczy też o ktora idzie
Tad to pamiętać potrzeba / iże pismo swiete nie iest o-
sobistego wykladu (iako Piotr s. mowi) iako to so-
bie niektorzy przywłaszczają / z pierśi swoich strzynie pi-
smu swietemu rozumienie dając / ktorym też y niektorzy
wspietnikowie pomagając wia sie tego / dawać nos-
we a Kościołowi Bożemu nie znane wyklady / y no-
we Artykuły wiary stawiają : Bo ta władza iest sa-
mego Boga który ten dar wykładania prawdziwego
dawa Kościołowi swoemu / y stad iest słupem prawdy
idzie zgodnie wszedy po wszech narodziech / po wsze cza-
sy / począwszy od początku / iakie rozumienie ktorego pi-
smia maia y miało.

Togdy sie pokaze taka Harmonia Kościołow Bo-
żych / o iakieykolwiek romicy / o ktory Artykuł wiary /
jednostajnie rozumienie / tedy to wyklad Boży iest / kto-
ry iako jeden iest / tak też przez jednego Ducha S. jedno-
stajnie dawa rozumienie wykładacjom Kościoła Bo-
żego. Wielka to proba do rozśledku / Oryginał Kon-
sensu Kościoła Bożego słowo Boże. Tym Oryginal-
tem Kry

Det mow... nie bylo... wyjas
ciem w rozniey o Wiczerzy Panstey v Koryntczykow
Apostol s. weymit. Wierzebaby tez w tym szukać chwa
ty swoiey albo pożytkow swoich / ale chwały Bozey y
pożytkow zbawiennych / tak sobie iako bliznim naszym.
Przetoż wykładacze mają miltować Boga cale y bli
zniego swego. To gdy bedzie / nie wsczyrbi sie nie cici a
chwale Bozey wykładem iadnym / ani Synowi Boze
mu / ani Duchowi S. Też nie bedzie sie starać wykla
dac / o posluszenstwo swego zdania / albo czyiego in
go / ale o posluszenstwo pānu Bogu. Nie bedzie sie
starać wykładem swoim o dusanie / wierzenie / wzywā
nie kogo innego / iedno Boga Oycā y Synā y Ducha
S. Także też z strony bliźniego / gdy go miltować be
da w klādacze / tedy go wiertnie y scyryze wezyć beda /
tak iako Kristus Pan podał y wezyć rozkazat. Także
y Swiātościāmi beda wpragować / iako sami od Pa
nā wsieli / a nie b. da ich barkāmi swymi bāwić ani do
Ciycā odsyłać. Jękie też y tego potrzeba wyklādā
cjom / aby słowa pisma swietego / ktoreby srogosc iā
ta albo mord rz. d. rozkazowały / iako to / oko lu
pić / rękę wezić / iedac zelani y wsty cielesnymi ciālo pā
nā Kryst isowe. Tedy (iako Augustyn S. pise) mają
bydź duchownie rozumiane / podług własności oney rze
ci / o ktorey pismo jest. Nie pomātu też pomagā do
rozsadku pisma S. ktoregokolwiek miewscā / aby oba
ciono bylo co przed tym y potym / y ola ciego co napis
sano / poć sie to trāfia / iże iednych słow bywa wzywā
nie do rozmaitego rozumienia: Przetoż aby każdemu
miewscu własny był wykład dany / potrzeba okoliczno
ści wsielki obaczyć. A przytym iękie potrzeba miedzy
roznymi wyklādaczmi / at y nie bytā żadna niēnawiac

alboważn/

1. Corint. 19.

1. Corint. 11.
Mi. oaci Bo
sey y tej oia
niego pos
irzowa wys
klādaczowi
pismem awi
y q.

1. Corint. 15.
Každy chto
wieł dla swe
go zbawienia
maro adiac
wyklady a
nauki ktore
ida z Boga.
1. Tim 4.
Ephes. 4.

2. Corint. 4.
Chryzost. in
Genz.
Roml. 12.

albo w... w... w... rze-
czy/ ani pisanie o niey niebedzie przyre/ ale z wasni ies-
dno drugiemu przeciwnie / bo gniewnik na ktorego ma-
nie chuc/tedy tego rzeczy by nasprawiedliwszey/ nie bez-
dzie vyznawat sprawniedliwie / ale i z bedzie ganit / dla
tegoz miedzy takimi sadzenie jest podeyrzane: Przeroci
potrzeba do tego ludzi spokojnych a spolem sie miłus-
iacych. Tei dwornymi badaczom rzeczy niedosci-
gtych lep'ey nie wiedziec/ a bez rozsądku tak zostawiac
do niebieskiej skoty / a nieli co wstecznie przez pisma
świete twierdzić/ y drugiego do tego przymuszac. Gdy
z Apostolem pociesci mowimy / w części wykladamy
y rozumiemy. Toi in potym kazdemu Kzesciam
nowi godzi sie przypatrowac takowemu pismu swie-
tego porzadnemu wykladaniu/ y doawiadzac iesli jest
z Boga / podlug onego pisma: Wzyskiego doświado-
czajcie avznawajcie duchy / a tak co lepszego a praw-
dziwszego jest trzymajcie. Trzymac potrzeba od wier-
nych Pasterzow podane nauki / a nie tylko hacowac /
nie chwiciacy sie/ ani vnasatacy lada wiadrani nauki/
ile skatecnie przedsterzymajac sie raz vyznancy praw-
dy / w czym niechay kazdego Pan Bog wspomaga.
Jesli zommu zadza sie pisma swiete bedz trudne a za-
kryte/ tedy temu sa takowe / ktoremu Bog zaslepil smy-
ly tego swiata niewiernikom / aby im nie swiečila
światlosć Z ranyelicy chwa y Krestusowey/ ktory jest
obrazem Bozym. Chryzostom pise/ i pismo swiate
sano siebie wyklada aciztacta bladienie dopuszcza.
Na ostatet / potrzeba sie panu Bogu modlic / aby on
serce otmorzył a tu wyrozumieniu pisma swietego spo-
sobit Duchem S. a to mowiac z Dawidem: Boie zmis-
luy sie nademna / a blagoslaw mi oświec obliciem
twoim nademna / a ym poznat drogi twoie y miedzy
ludźmi

Nie uiená tak iáskrym fundámencie wiáry Arzeácie
amtkiey / Jezuitowie z swoiá Katolika przestá-
niebca / y ludziami w rozmaíte ohydzenie písmá Bože
przywodzá / iuž ie ksiągami heretyckými / iuž wołos-
wym noseni / iuž studnicá błedow / nie bogobóynie zo-
wize / zá nie doskonałe / nie wyrozumiale bydz udatwáiac /
á ná to mieysce ostáwry ludzkie á podánu Wyow zas-
teciáiac / y iákoby to samo máto bydz zbáwienie wiel-
ká śmiálosćia utwierdzáiac / osobliwymi fortelmi to
wymawiaiac zé. Przetož dla ostrożności ludzkiey / mu-
šie tu iěšie opisać niečo o tych to Trádycyách / o tych
wymysłach ludzkich á o stáwách kóścielnych Rzymskich
Ale niželi do tego przystápie / chcecie wiedzieć / czemu z
rákowa gorliwoscía / pilnoscía / frásunki / kłopoty / do
tych to Trádyciý przywodzá? Powiem co wiem. Na
przod / iáście nie z potrzeby chwały Božey / nie z potrze-
by tež zbáwienia ludzkiego / á budowania Kóściotá
Božego prawdziwego / bowiem temu wśykstiemu iuž
sám Bóg dogodzył wśáwa swoia nie odmienna / ma-
dra / á doskonała písmeni swoim świętym dostátecia
nie / częgo ten iest iáwny dowód: Jě oni náky przod-
komie / wiáre swoie á naboženństwo ze słuchánia á czy-
tánia písmá Božego doskonała bez tych Trádyciý mie-
li / žádnemu z onych S. Apostołow iei Nacéennikow
o tych Trádycyách sie nie śmto / á wády tak Pánu Bo-
gu byli miłemi / y swiatyni z stáli sie / i tež do kólestwa
niebieškiego

niebieskiego wešli. A iawnno jest z piśm z historykow
Kościoła / iże po ich zesciu z tego świata / ty Trady-
cyje Kościoła Rzymskiego nie rychto y drugie w kłkama-
ście set lat nastaty. Druga / mowia o Tradycy-
ach / że powinno pod zbawieniem ie chować / bo pra-
wi kto nie słuha Kościoła / niech bedzie iako Złotnik y
iawnno grzesnik / a przed sie bärzo ich wiele sam nie trzy-
máis / ięszce tych ktore mienia żeby miały bydy Kanona-
mi Apostolskimi / y inšych też od nich wolne czynis / a
indulgy im na to dawáis / nie tylko samemu / ale y sa-
mo dzieśiatem albo z wielom person iako sobie kto ku-
pi. Trzecia / ięśliżby tak były potrzebne Tradycy-
e dla zbawienia / a cżemuż ich w Biblia nie w piśm / aby
každy o nich wiedział y chował / tak iako Bog swoye
Mándaty w Bibliey pewney liczbie kałag starego y no-
wego Testamentu spisane podał. Czwarta / co też
rzeka o onych przed trzemi sty lat Krześcianiech / kto-
rzy to tych w tym to czasie posledniyszym wynyslo-
nych ustaw nie trzymali. Podobno iako o swoim tak
o ich zbawieniu zwatpie musza. Piata / dala sprá-
we niektorzy iże tego na piśmie nie potrzeba dawać /
tylko tak po rekach żywciay chować. Ta co trudno
jest mieć baczenie Krześcianinowi. Bo co ięzyk albo
narod ludu Krześcianńskiego / to inakże obyczaje / inak-
że Ceremonie / inakże mniemanie / otoż trudno wie-
dzieć kto ma pewnięsz. Ale słowa Bożego piśmo / te-
dy iednakowe jest po wsze czasy / y iednakowa z niego
wiara prawdziwa.

Ta te rzeczy Jezuitowie z swoimi dżellami nicnie
bacząc / mowia wporne / iże trzeba chować nie tylko pi-
śmo światę / dla wiary stánowienia / ale też Tradycy-
e Apostolskie y Kościelne. y dowodzą tego dwiema al-
bo trzema dowody / Apostołem S. Pawłem / Doktor-

mi ścarymi

stot
nia/ ktorychescie sie nauczyli/ chocia przez mowe/ choc
przez list nasz. Tu baczycie / Apostol rozumie o podan
niu nauki miastowicie / gdyz mowi : Ktorychescie sie
nauczyli. Ktora nauke pierwey vstnie podawajac/ po
tym na pismie im wypisat. / A co ich pierwey vstnie
wezyl. Lukasz swiety wypisat/ gdzie tam pisze/ i ze Pa-
wel swiety Tessałonicenstkich vstnie wezyl/ Zydow z pi-
sma / ze potrzeba aby Chrystus vcierpiat y wstal z mar-
twych/ a tego bydz Jezusem o ktorym ich nauczal. Ta-
kowie tedy to bylo podanie / takowa vstna Tradycya
Pawla swietego Tessałonicenstkim / nauka Ewangeliey
swietey. Jako to Ambrozy swiety pisze na 2. Tessa. 2.
pisze/ Ktora ich napomina aby trzymali. Bo pisze Pa-
wel swiety potym ten list wtory/ iawnie im to przyzna-
wa/ ie ich Bog powołal ku zbawieniu przez nauke E-
wangeliey/ Ktora ich wezyl. Otoz napomina/ aby wtey
Ewangeliey trwali / Ktora im pismem wliacie zaszle wy-
pisat/ tyz slowa: Ize/ prawi/ potrzeba aby Chrystus byl
umeczony / a potym z martwych wstal. A tak dowod
iest / i ze Pawel swiety y vsty wezyl / y listem pisat/ ale to
co pierwey vstnie to potym pismem / anie co inzego/ ale
nauke Ewangeliey swietey o Chrystusie / aby wem wie-
rzyli dla zbawienia / a wtey wierze aby stacecznie trwa-
li. Ieszcze y o drugiej rzeczy ich wezyl/ nie tylko o Chry-
stusie/ ale tez o Antykrystie/ ze miat nastac pierwey nizeli
sadny dzien przydzie/ otoz y to aby wierzyli y trzymali/
napomina/ y byli ostroznymi.

Takze tez y do Koryntow pisze/ i a nie wspomina/
i ze tak im o wywaniu Wieczerzey Panskiej byl podal v-
stnie y sprawa / iako potym toz pismem byl wypisat.
A tak dowod iasny iest / i ze Apostolowie temu co po-

dawali

2. Tessa. 2.

Actu. 17.

1. Corint. 11.

Roma. 15.

Actu. 16.

Actu. 15.

Trenus ad
her. Heret.
lib. 3. Cap. 2.

Con. Tri. S.
No. 4. Des
cet. 1.

dawali nauki słowne / to zaśie porym u-
śmie wypisali / bo ich piśanie swiete tego doktada / iże
wszystko wypisano iest to co było potrzebnego ku zbawie-
nieniu / iako y Paweł S. do Rzymianow toż twierdzi.

Tymże sposobem y ono / co Barnabasz po mie-
ściach roznosił ustawy Apostolskie. A ktoreż Ony kto-
re Apostołowie samy spysali. Atak nie nie miał ani
mamy wierzyć / aby ktore inże ustawy Apostolskie po-
trzebne były miały do zbawienia / iedno ty o ktorych pi-
śmá ich mamy. To iże twierdza Jezuitowie/prze-
toż są za wyrokiem Ireneuszowym heretykami / z ony-
mi Walentymany / Marekoniami / Gnostekami / kto-
rzy też nie przedstawiali nam nym piśmnie swietym / ale
Tradycjami zmyślonymi błedy swoje znawali.

Podobnymi są y Żydow / ktorzy Rabinowskie Kaba-
lam / Montanistom / ktorzy nowego ducha / Entuzy-
stom / co swoje zmyślenia / zdania Jezuitowie ze
wszem Konciliūm Trydeniskim powiadałacem / ku zbawie-
nieniu swoje podania były ludzkom potrzebne. Gdyż
zbawienie nasze Pan Krystus iest / do zbawienia droga
wiara iest / do wiary prowadzenie piśmá swietego po-
wo Boże iest doskonałe.

Porym dowodza Jezuitowie Doktorami starymi /
z nich niektore Sentencye okazuię / ktorymi oni potrze-
bne były też ku chowaniu Tradycye Kościelne mieli.
Na ktorych Doktorow zdanie niżej odpowiem / to mu-
że potrzebnie ku przestrodze oznaynić / Iżec Doktoro-
wie są dwoiacy: Jedni pierwsi po Apostolech. A dru-
dzy zaś odstąpienia od wiary prawey / a naślawania
Antykrysta. Otoż oni starzy są pewnieyszy w naukach /
iako ci / ktorzy od Apostołow albo od ich uczniow by-
li wycieci. A ci drudzy / będąc iusopanowani wkładza
Antykrystowa / nie tak śmieli prawdy wyznawać / y o-
wszem wiele

pochwalali / y też jami ich chowali. Aczkolwiek y w tymto niewolstwie Pan Bog miał niektóre świadki prawdy swojej / ktorzy nie cierpieli błędow onych / y o wsem ich ganiłi.

Nad to / y onych starych Doktorow y też nowo-
tnych potrzeba ostrożnie pisma czytać. Bo pod tytu-
łem onych Doktorow / wiele pisma swojego fałszyrze
podali. Bowiem iestliże to za Apostolow czynili / iże też
pod ich tytułem listy pisali: A coż po ich zesciu z tego
swiata nie mieli sie tego wazyc / a na ich miejscu Ka-
nonow nauwymyslać? Tym Paweł Swiety do Tesza-
lonicensow wspomina / pisac: Prosimy was bracia /
abyście sie nie rychto wzruszali do waszego rozumienia /
ani sie strachali ani przez ducha / ani przez nauke / ani
przez list (*NOTA*) iakoby od nas napisany. A tak nie
wyszysto to wierzyć być Apostolskie podanie co Aposto-
łim zowa / ani Bazylusowym / Dionizysowym / Eu-
zebiego / Ignacyusowym / co ich katechizmi albo pismem
bydź powiadaia / y drukowane wydali. Oto y teraz
Obaczcie w Biblicy od Papieznikow po Polsku wypu-
szoney / weyrzyćcie tam w przedmowe na Swiętego
Marka Ewangelia / ktora przedmowe Jeronim swie-
ty pisał / a weyrzyćcie też w Łacinskę / tam obaczycie ia-
ko ci wiernie a spelną wysztki słowa klada. Opuścili
tam słowa / ktorem Jeronim swiety Rzym Babilo-
nem zowie. Iestliże to w takiey iasności smieli ocenić /
a coż w onych ciemnościach mieli wtasnie a całe kategi-
Doktorow z Greckich na Łacinskę / y Łacinskę z pi-
sanych do Druku podawać? Jacie co rozumeli na swo-
ie błedy potrzebnego / to przyczyniali / a co nie / to opu-
szczali. A wielki tego dowod iest z fałsziowania Dokto-
rowskich ksiąg od Antykrystowych forytarze / gdyż na

Idem ad
ad Viner. distin.
9. Cap. 172.
gare.
Idem ad
Paulin. Ep.
pi. 112.
Idem in Pro
lo. 11. 3. de
Trinit.
In Epist. ad
Gortu. de vi
den. Deo
Epist. III.

iednych miejscach pisać / zalecając pismo su- / y rą-
dzącaby każdy do wiary swej zbawiennej nie przecie-
wnego nie przyjmował / a iakoby to zaśie sami mies-
li pisać co roznego? Nad to ięsze / byle też nie Bog /
ktory iest nie odmienny ani omylny / ale ludzmi / spo-
bni do ubłędzenia / ktorym Bog dopuszczał upadać /
żeby nie na nich ale na samym Bogu / iego pisanie S.
przeskawaliśmy. Przetoż y sami te krewkość wiedząc
na sie Doktorowie / rózna abyśmy ich pismom nie do-
wierzali / ale doświadczali iestli są zgodne z słowem Bo-
żym. Orym Augustin píše: Nie chcey bracie naprzeci-
wko Bożemu tak iawnemu tak niewarpliwemu swia-
dectwu potwarzy z pismem Biskupich zbierać / by też by-
ło y Hilarego. Naprzod iże to pismo Biskupow
od pisma S: ma bydz daleko oddzielone / gdyż nie tak ich
czytawamy / iakoby z nich świadectwo miało bydz brá-
ne tak / żeby sie nie miało godzić wzgardzić tego / co
by sie w nich przeciwnego prawdzie znalazło.

Tenże indziej píše: Przec tego nie moge ani po-
winien / iako w nastarzych tak też w moich rozma-
itych księgach / bázdo wiele bydz / co możemy sprawiedli-
wym sadem abez uporności gardzić. A indziej: Nie
chce abyś cztowiecze moiey powagi miał naśladować
tak żebyś nieniemat sie bydz powinny wshytkiemu wie-
rzyć co bymci powiedział. Tenże: Niechciey pismom
moim iakoby pismu swietemu wierzyć ić. A na dru-
gim miejscu mowi: Ani ktoregokolwiek pisma / cho-
ciaż Karolickiego (Notate) y zawołanych ludzi / tak
iako pisma S. przyjmować / aby nam nie miało bydz
wolno z wżecności ich wzgardzić y zarzuć / gdyby
sny co na trąsili z prawdą niezgodnego.

Orym y Ignacyus on S. Jana wciem takież píše
tyimi słowy: Wshelki ktory nad to co R. Ryktus podał /

Aposto-

Apostołowie napisali inegoby nauczał / by nągodniey
 sy wiary / by też nanabożniey był y pościzacy sie / był
 w państwie / y cudą czynił / y prorokował / tedy go
 znay tobie bydy Wielkiem / w trzodzie pąskiej stąie czy
 niącym. A Krzyzostom : A tak potrzeba iest lu
 dżiom wšem przypatrzyc sie Doktorom / a dowiados
 wać gdzie iest prawda szczyra / a gdzie watpliwość.
 Abowiem wyznania wszystkich poznać / a lepszych sie
 przytrzymawać nie iest nam zabroniono / gdyż Apo
 stół piše : Wszystkiego doświadczajcie / a co iest lepszego
 tego sie trzymajcie. Item Jeronim piše : Ja w mto
 dości moiey Origenesa y Kuzebiego Cezarienskiego bydy
 mieze weżone wyznawałem / y teraz w mey starości wy
 znawam / ale przedsie pokładili w naukach z strony
 prawdy. Bo to pospolita u wszystkich iest / w naukach
 podniesienie / cudze pisma ganić / a przewrotności stą
 rzych tym kłaktem bronić / aby tak wiare swoje straci
 li. Mnoży ten umysł iest niektore czytać / a wszelkz rzecz
 doświadczając / a co lepszego będzie tego sie trzymać

Tenże indziej : A chociażyby też był ktory y świętym
 po Apostołach / choć wymownym przedsie nie ma po
 wagi takowej / bo pan rzekł Dominus narabit / w pi
 smach ludzkich ktorzy byli w niey / to iest Apostolskich.
 Tenże na drugim mieyscu : A tak ani starszych ani O
 cówkiego błędu nie mamy naśladować / ale poważno
 ści pisma świętego / a Boga weżacego rozkazania.

Alleć na tym mało słuchać w tym Doktorow / iże
 nas odwodza od tego wśhego coby było przeciwnego
 y od nich napisanego / postanowionego / przeciwko pi
 smu Bożemu świętemu / itei wzycaionego nadaw
 niey tymi czasy ztemi. Słuchaymy iako sam Bog też
 go z pilnością zakazał. Naprzód przez Moizesa : Nie
 będziesz czynił tego coby sie tobie upodobalo w oczach

Ignacius in
 Epist. ad He
 ron. Diac.
 Ecclesiae An
 tiochenae.
 Chrysostomus
 in Math. in
 opere imper
 fecto Cap. 23

1. Tesal. 5.
 Jeronimus
 in Epistol.
 ad Tit. et Al
 lexan. Com.
 4.

Item super
 psal. Domi
 nus narabit
 in scripturis
 populorum.
 In Galat.
 Cap. 2.

Deut. 4. 12.

- mówac woziech / ale tylko to będzie czynićom ia ro-
 szat wani. Potym przez Proroki / iako Izaiasja :
 66. W brzydliwosciach swoich kochała sie dusza ich / y czy-
 nili zle w oczach moich / a obierali to czego mi niech-
 ciał. A wysley przedym: Dla tego iże ten lud ostry
 przybliża sie do mnie / a wargami swemi chwali mnie /
 a serce ich dalekie jest odemnie / y bał sie mnie ostawia-
 mi ludzestwem / a oślyli głuszy w on czas słowa ksiąg
 moich / a ściemności przeyrza oczy ślepych ię.
 Jeremi 23. Jeremiaś takie: Nie kłuchaycieś słow Prorokow
 tych ktorzy wam prorokują a okutawiają was / zda-
 nie serca swego mówią nie z ust Bożych. A iakoś dłu-
 go to maia w sercu prorokujących kłamstwo y wez-
 cych z wiedziema serc swoich? Ktorzy oto wauiają że
 by zapomnieli Imienia moiego dla wymysłów ich ię.
 Prorok ktory ma naukę niech weży nauki moiey mówi
 Pan Bog / otoż ia obroce sie na ty Proroki takowe /
 ktorzy kładną słowa moie ludowi / a podają wymy-
 śły swoje / y zwodzą lud kłamstwem swoimi y cudami
 swoimi. A Ozeas: Dla złości wymysłów ich z do-
 mu moiego wyrzuce ie / y nie odmienie tego aby ich
 psalm. 118. mówać miał / mówi Pan Bog. Item Dawid :
 Złotnicy weżyli mie słow a balet / nie tak iako jest Za-
 klon twoy. Ezechiel: Wrozkazaniu Oycow waszych
 nie postępujcie / ani ich oślaw wykonuyajcie / ani w
 baktwaniach ich nie pokalajcie sie / Jam iest Pan Bog
 twoy / w moim rozkazaniu chodźcie / a sady moie / ośla-
 wymote chowajcie y czynicie.
 Mat. 7. Trzecie / Pan Krystus sam nas tego weży / mówiac:
 15. Daremno miie chwala wejac oślaw ludzkich / osobli-
 wie iście zgwałcone weżyli przykazanie Boże dla oś-
 law swoich. Apostołowie S. także nam radzą :

Toż iest

1. Joann. 5.
1. Joann. 2.
A jeśli kto do was przychodzi / a te, nauki (to jest
słowa Bożego) nie przyniosły / nie przyjmujcie go
w dom / ani mu pozdrowienia czynicie. Bo jeśli kto
ry odstępnie a nie trwa w nauce Pana Jezusowego Bo
ga nie ma / a który trwa / ten też ma Boga Dycę i c.

Colos. 2.
Item Pámet S. strzeżcie się aby was kto nie osu
kał przez Filozofia y przez darcemna zdrade albo sa
tefność według Tradycyey albo podania ludzkiego /
(Notate) według Elementow tego świata / a nie we
dług Krystusa / niechay was umyślnie żaden nie zwod
dzi pokornością naboieństwa Aniołów / to powiá
dam niechay was żaden nie oskutał w mowie wy
niosley i c. A iudey: Barz ich stróż aby byli zdro
wi w wierze / nie pilnujcie Żydowskich bańek y ustaw
ludzkich od prawdziwości odwodzących. A do Gre
phetich: Nie badzcie więcej dziełni w smysloch / aby
ście się mieli vnośić a wpływować / lada za w utrzeni
nauki / przez prze vrotność ludzką / ile badam i i ludu
iacy prawdy w miłości. Item: Niekami rozumajcie
tymi y eudymiejskimi nie umiarkujcie się. A do Ro
myntow: Jesteście kupieni drogą zapłatą / nie bądźcie
nie wolnikami ludzkimi.

Tu obaczyć jeśli kto / z iakową pilnością Bog
u zikanie y przez Proroki / potym przez Syna świętego
y święte Apostoly nam zikaznie słuchać do potrzeli y
wiary naszej / ustaw wemysłow ludzkich / które ustaw
wy oto zowie białinami / siem / fałsem / wywrotem /
władem / darcemnością / które katan się przez pokryte
ludzi / naboim / mądre / weżone / wemowne / cuda cienia
e / dyabły wyganiające / przez Philozofy. Ale mamy
świątobliwego słowa Bożego / ustaw iawnych Bo
żych / w pismach Mojszowych / Prorockich / Psalmich

Apostolskich wypływanych / byoś pokuszących. Do czego
 to iuś sobie zamyślać słuchajcie Dekretu o tym ichże
 własnego Papieża Urbana / który jest w ich księgach
 od Gracjana napisany / tymu słowy : Jesliżby Papież
 to co Apostołowie y Prorocy nauczyle / chciał stać /
 (iako stał Sakrament Wieczerzy Pańskiej rz.) ten
 bynie wyrok ciużi (uszy) aleby iasnie błądził.
 A wych słowiem obaczcie / iże to bledem zowie / gdy
 sie co podać do nauki wiary zbawiennej przeciwnego
 pułam swieremu słowu iasnému Bożemu.

A wszakoż nie gárdziłmy nigdy piśmy / kategami
Doktorow wszelkich / tak starych iako y nowych / ale z
ta kondycya przynumiemy ich rady / gdy weja z piśmą
Homa Biego. Ale gdzie maciey / tedy albo wyś podz
miot od fałszerzow / albo nie tej był człowiekiem wpa-
dowt podległym / to opuściany / a przy słowie Bo-
żym zostawiany / ktoremu y przykłady różne / y zwyczaj-
ie przeciwnie występować musza.

venit mane & nox. Si queritis querite, convertimini & re-
nite. Oto teraz (mowi Bog) macierano y dzień was-
zawienia waszego / przyjdzie noc potym sadu Boiego
sprawiedliwego. Jesliżcie szukacie żywota wiecznego:
Szukajcieś a nawracajcie sie do Boga waszego / Aus-
chajcie nauki słowa iego świętego / iako ie wy przy-
miecie / tak on też was przyjmie do niego / Amen.

Już zamyślam. Jozie teoy forytarzom Trądyciy
 ludzkich a lekko ważcom słowá Bożego / nie o chwale
 Bożá w tym / ale o pompe swey Katedry Rzym-
 skiej / nie o okazanie prawdy / ale zátłumienie / żeby ná-
 ich baktwochwálstwa nie áwiećito słowo Boże / a ich
 fátchow nie okázowáto. Jozie nie o zbawienie ludzkie /
 ale o ich pozyci / ktore oni lepsze máia / a bogátszy są
 z swoich wymysłów / a niżeli z ystaw á náuk Bożych.

21 нѣостѣ

1872. 21.
Wasyłata i now
w cieniu je-
kanki. Geili
i kanki a,
i kanki a,
i kanki a a a
i kanki a a a

21. 1014. 2039 nad ludem
swoim / ale aby Antykryst y ze swoim nad nimi / Ju-
riedicia swoje rościł / głowa im był / nad nimi wła-
dza miał / y we wśm im pánował. Przerok wśetkay-
cie z takowego Babilonu / abyście zachowali dusze wa-
še od brzydliwosci ich / a żebyście nie odnieśli plag z ni-
mi / im od Boga nagotowanymi / Opuśćcie ie / ślepi-
sa y wódze ślepych / Bowiem gdzie ślepy ślepego wie-
dzie tam obadwa w dot w pądna /
Pan Jezus wyrzekł.

Rozdział Story.

Oznajomości Człowieczy.

N Zborze Krześcijańskim / gdy Kate-
chizm począł mówić / tedy to na
początku przypominał: **G**dyż mo-
drość Krześcijańska należy w
tym / aby wielki człowiek po-
bożny miał znajomość Boga y
samego siebie. Którym pytaniem do tego przywo-
dzą każdego / iż aby się czując czym jest / wierzył mocno y
wyznał rozumnie. A jeśli tego wielka potrzeba człowie-
kowi / aby sam siebie naprzód doskonale poznał. Albo-
wiem gdy będzie czuł w sobie to czym nie jest / tedy sobie
tego przywłaszczać szukać nie będzie / ale tam gdzie
się dowie iż pewnie dostanie. Nad to gdy obaczy od
tego / y dla czego jest stworzony / tedy się do tego

Porządę 10.
Istny o zna
to nasa ciu.
wiecej, p o
czu.

mięć jedne takowy tema doży. czyni. **O** człowieku
tedy / aby był poznany człowiek / ten zachowany porzą
dek. Naprzód obaczmy / iaki był człowiek stworzony
od Boga / y co jest Ray. Potym / iaki się zstat / y iako
wy jest człowiek po upadku / co za siły jego s. / y o grze
chu pierworodnym. Trzeci / takowy jest człowiek odro
dzony albo nowy.

ARTIKVL PIERWSZY

O Człowieku przed upadkiem.

Num. 12.
Izore 7.
Genes 1. 5.
Exod. 3.
I. 100. 7.
Sapi. 2.
Czowiek y
czł. y dusze
te stworzony
Genes 2.
1. Corin. 15.
Eccles. 17.

Oświ wierny sługa w domu Bożym / o czo
wieku iako jest od Boga stworzony / w Roz
dzu 10 pierwszym ksiąg pierwszych swoich wypisat tymi
słowami: W stworzył Pan Bog człowieka na wyobraze
nie swoje / na podobienstwo Boże stworzył jego: A
stworzył go z ziemię y z Ducha / iako tenże Moises w
wtorym rozdziale tychże ksiąg świadczy / mówiac: A tak
stworzył Pan Bog człowieka z ziemię / y nadchnął w
niego ducha żywota / y zstat się człowiek w dusze ży
wota. O czym też y Apostoł Paweł S. pise: Pierwszy
człowiek z ziemię ziemski. Y Salomon: Bog powia
da stworzył człowieka z ziemię ię.

Genes. 1.

Tegoż człowieka takiego stworzywszy / postawił w
Raju / iako o tym pise tenże Moises w tych słowach: W
kacę był Pan Bog Ray rostkowy od początku / w kto
rym postawił człowieka / którego był stworzył. Wda
le pise: Wsiad tedy Pan Bog człowieka / y postaw
ił go w Raju rostkowy / aby go sprawował y straż o
nim miał. Tu z tych słow jest nam naprzędniejszy
napomnienie / gdy nam to twierdzą / że Pan Bog stwo
rzył człowieka na obraz y na podobienstwo swoje / nie

żebyśmy

niebysmy z innymi obłędliwymi odjęsceptency które An-
tropomorfistami zwano (których piśe Zozomennus
y Theodoretus y Epiphanius ić.) albo też z Papieści
ni małirzmi mieli sobie formować Boga/ żeby miał
bydź iako człowiek z siwą brodą/ y z innymi cztokami
ćie. / innymi/ bo Bog Duch jest nieogarmony. Ani też
je rysk w tym obraz Boży w człowieku mamy roz-
miec / iże go przetożył y paniem wzięt Bog nad pra-
t powietrznymi/ rybami morskimi/ zwierzęty leśnymi/ y
nad wszystkim innym stworzeniem ziemskim / aby temu
pánował y wszystkiego wzywał. Ale obraz Boży tu ro-
zumie się/ ona nieśmiertelność/ mądrość/ dobroć/ świę-
tobliwość / sprawiedliwość/ prawdziwość/ ułność y
miłosierdzie ięgo. / Na ten obraz Boży jest stworzon
człowiek/ to jest nieśmiertelny/ doctry/ mądry/ święty/
sprawiedliwy/ prawdziwy/ ułny y miłosierny.
O tym Piśweł S. piśe do Ephesow w ty słowa: A tak
przyoblecicie na sie nowego człowieka/ który jest stwo-
rzon y od Boga / w światobliwości / sprawiedliwości/
y prawdziwości. A z tey Bożey sprawy nad czt-
wiekiem trzy rzeczy obaczyć mamy. Pierwsza/ Boga
mądrość/ stad / iże pięknego á do wszystkiego sposóbn-
go człowieka wykształtował. Druga / wszechmocność
ięgo / iże z błota/ z ziemi takiego człowieka przetwo-
rzył. Trzecia/ dobroć ięgo/ iże na własny obraz á podo-
bięstwo swoje ięgo wzięt / á wzięt z rady swojej/
mówiac tak Bog Ociec y Syn y Duch S. Wziętmy
człowieka na podobieństwo nasze ić. Jaki iże go w Ka-
zu rośkoży który sam wszczępit / postanowił.

ARTYKUŁ WTORY.

O Káin.

D 5

Gdyż

Zozomennus
Cap. 11.
Theodoretus
lib. 4. Cap.
10.
Joan. 4.
Bóg jest. Ma-
da w nas mied.
da a my w Bog-
a kto jest. Bóg
a Bóg jest. Bóg
Bóg jest.
Obraz Boży
co jest.

Ephes. 4.
Bóg jest. Ma-
da w nas mied.
da a my w Bog-
a kto jest. Bóg
a Bóg jest. Bóg
Bóg jest.
Obraz Boży
co jest.
Genes. 1.
Bóg jest. Ma-
da w nas mied.
da a my w Bog-
a kto jest. Bóg
a Bóg jest. Bóg
Bóg jest.

Genes. 2.

Exech/28. 31.

Senonhon.
Phra. chus
in Dementio.

*Tym rajem
k/ 10m Doga
m. lawiem
jost Zywohen
m. i. Viabem
11. 2. 2. 2. 2.*

Luc 23.
2. Corin. 12.

De Hiero.
in Apolo
etustemte.
fatur.
Et Epiph
mas comit
Wri zemisg

Bdyż Raiu rozmianka sie uczynila/ zda mi sie po
rzebna rzecz nieco o nim/ ile zwłakcia Krzesci
aninowi o tym wiedzieć potrzeba / napisać. Ray w
piśmie świętym ięzykiem żydowskim opisać sie GAN
EDEN, to jest / ogród rostkowy. Bo w wtorym Roz
dziale pierwszych ksiąg swoich tak Moisesz napisał: Na
szepił Bog ogród rostkowy. Item. Drzewo wwarzod
ku ogrodu. Item. Rzeka plynęła z rostkowy aby pole
wała ogród. Item. Postawił Bog cztowięta w o
grodzie rostkowy. Także też y Ezechiel prorok Ray zo
wie ogrodem Bosym.

Persowie naprzód ięzykiem swoim nazywali Rás
lem ogród rostkowy/ takowy był w Babiloniei y v Kro
i Cyruś / y v Salomon / w których nie tylko drzewa
rodzajne były / y siata wonne y rostkowe / ale też y zwier
zęta / w których rozmaite zwierzęta chowane były / y
fontany albo źródła wód przeźroczystych / takowy
en przereczony ogród Boży był y prawie ze wszech
iarostkowiny / dlategoż jest nazywany Raiem.

Zowie sie też y tym nazwiskiem / żywot wieczny y
państwo niebieskie / do którego dusia Lotra po pra
wey stronie Krystusa wstającego była wzięta / y Paweł
3. był zachwycon / o czym Tertulian stary Doktor Ro
cioka Bożego pisał in Apolog. Cap. 45. y Hier. ad Dardan.

Beli też niektórzy z Doktorow starych / między ko
rymi też był y Origenes / którzy nie przyznawali Raiu
ydyż ogrodem ziemskim / przetoż pismo s. onim duchow
nie wykładali / których takie niemiennie omylne bydy
pokazywał y dowiodł Augustyn s. pisać przeciwko Ori
genistom / wprowadzając / Iże Moisesz nie duchownie pi
sał historyę o stworzeniu rzeczy / także też y o Raiu /
y dyż y okoliczności które miánowicie opisać

puszczają

puszczają aby miał bydz onchownie rozumiany / iż
Toż twierdzą y Ephiphanius stary Doktor / Seleucyany

y Manichey czyli w temie bte dze bedace strofuiac.

Także y Chryzostom Hom. 13. in Genesim. y Hieron: in 10

Cap. Danielu. Omieyscu gdzieby racowiy miał bydz Ray

wszczepiony / rozumajte zawise bylo nmiemanie v Dokto

row. A iże pisano swiete o tym mieyscu nie nie wspo

mina / przetoż y my nie mamy sie o tym dwornie wy

wiadowac / dożc nam o tym wiedziec / iże na ziemi był

na pewnym mieyscu roskosnym / z ktorego mieysca rze

ki pewne po ziemi ciekła / iako Moisesz napisal: Egrus /

Euphrates / Phyzon / Gehon. Ktory Ray pawsz na po

top wielki wshytkiego swiata / iest też popierany y za

muszony / przed ktorym potopem byli stracony od An

iolow pewnych od Boga na to naznacionych / ale po

potopie o tym wzmiante zadney nie ma / ani iako

owych tego znakov / ludzie dwornie na to sie wdawaiac /

nalesc nie mogli. A wszczepil był Pan Bog sam ten

Ray po wshytkich rzeczach stworzonych / pierwey mzieli

czlowieka stworzył / bo gdy czlowieka formował / Ray

ini był gotowy / do ktorego onego stworzywszy wpro

wadzil / y iemu go ku miesztaniu wyslyl / y w straz ie

go poruczyl / y aby ze wshych drzew owocu pozywaiac /

dozwolil iemu / y aby tam w tak roskosnym mieyscu

miał z soba przebywaiace Anioły / itez blisko a iako

by przytomnego Boga z soba rozmawiajacego. Po

tem bez pracy y roboty miał żywnosc y roskosnowanie

Tam siemiat rozmnażac czlowiek / Boga chwalcac / a

za czasem pewnym miał bydz wniesiony do miesztania

niebieskiego wiecznego / skad był Lucyper wyrzucony.

Jakoż tam bedziemy da Pan Bog po zmartwychwsta

niu ciak wprowadzeni / gdy nam rzecze Pan: Podziecież

a weźmiecie mieysce od Boga wam od stworzenia swiata

ta zgotowa

Ephanius
com. i. e. r. ge
nitas / et in
Ancorato
Meyse gdzie
Ray był vs
szczepiony.

Przez potop
reponany.
Genes. 3.

Cias ktorego
był wszczepio
ny.

Genes. 2.

2. Corint. 12:

Genes. 2.

ta żył / wiek był postanowiony / ale tam do czasu / a potem
do królestwa niebieskiego między Anioły. A przeto
piwet świętej piśe / i był do trzeciego nieba zachwyco-
ny powiada że do Raju / Ray niebo zowiąc / dośad y
Lotrowa dusza jest wzięta / y on Enoch y Eliasz też
zachwyceni. Oioż o dwu Rayoch czytani w piśmie
świątym / ziemskim docześnim / który tuż zginął w po-
wodź / gdzie był Adam: A drugi zowie się niebieski a wie-
czny / do któregośmy wszyscy naznaczeni w mieszkaniu
wieczne / tuż w onym (iako y teraz na ziemi w pra-
cy) ale tam bez prace mieliście mnożyć y rozrastać do
czasu / a potem bydziecie do niebieskiego / w dośko-
nałości / na wieki. A między innymi drzewy też tam
pisał Bog jedno drzewo imianowane żywota / a dru-
gie wiadomości zle to y dobrego / które za onym przy-
padkiem jaśnym ciłowieczym przezwiśta dostało.
A z tegoż drzewa tylko zakazał był Bog człowiekowi
owocu pożywać / chcec tego po nim / aby znał Boga
Pánem swoim / a temu posłuszeństwo w rozkazaniu ie-
go oddawał. Ale człowiek na to nie łazac / w słuch
nał rady weźowej / y przez Ławę zwiedziony / walczył
złamać przykazanie Boże / y iść z onego drzewa owoc /
dla tego z niego tu na te ziemie jest wygnany.

ARTYK VL TRZECI.

C. wypadku Człowieczym.

Człowiek w iakowey był części nie rozumiał / bo w
miałym czasie o to upadł / y z tego wśistkiego mi-
sernie z zuty jest / iako nie wzięczny z Raju na ziemie wy-
rzucony / z ktorey był stworzony / aby na niego robotę

jako żywił

1. **Co to jest**
 2. **Wzrost**
 3. **ciężar ciała**
 4. **ciężar**
 5. **ciężar**
 6. **ciężar**
 7. **ciężar**
 8. **ciężar**
 9. **ciężar**
 10. **ciężar**
 11. **ciężar**
 12. **ciężar**
 13. **ciężar**
 14. **ciężar**
 15. **ciężar**
 16. **ciężar**
 17. **ciężar**
 18. **ciężar**
 19. **ciężar**
 20. **ciężar**
 21. **ciężar**
 22. **ciężar**
 23. **ciężar**
 24. **ciężar**
 25. **ciężar**
 26. **ciężar**
 27. **ciężar**
 28. **ciężar**
 29. **ciężar**
 30. **ciężar**
 31. **ciężar**
 32. **ciężar**
 33. **ciężar**
 34. **ciężar**
 35. **ciężar**
 36. **ciężar**
 37. **ciężar**
 38. **ciężar**
 39. **ciężar**
 40. **ciężar**
 41. **ciężar**
 42. **ciężar**
 43. **ciężar**
 44. **ciężar**
 45. **ciężar**
 46. **ciężar**
 47. **ciężar**
 48. **ciężar**
 49. **ciężar**
 50. **ciężar**
 51. **ciężar**
 52. **ciężar**
 53. **ciężar**
 54. **ciężar**
 55. **ciężar**
 56. **ciężar**
 57. **ciężar**
 58. **ciężar**
 59. **ciężar**
 60. **ciężar**
 61. **ciężar**
 62. **ciężar**
 63. **ciężar**
 64. **ciężar**
 65. **ciężar**
 66. **ciężar**
 67. **ciężar**
 68. **ciężar**
 69. **ciężar**
 70. **ciężar**
 71. **ciężar**
 72. **ciężar**
 73. **ciężar**
 74. **ciężar**
 75. **ciężar**
 76. **ciężar**
 77. **ciężar**
 78. **ciężar**
 79. **ciężar**
 80. **ciężar**
 81. **ciężar**
 82. **ciężar**
 83. **ciężar**
 84. **ciężar**
 85. **ciężar**
 86. **ciężar**
 87. **ciężar**
 88. **ciężar**
 89. **ciężar**
 90. **ciężar**
 91. **ciężar**
 92. **ciężar**
 93. **ciężar**
 94. **ciężar**
 95. **ciężar**
 96. **ciężar**
 97. **ciężar**
 98. **ciężar**
 99. **ciężar**
 100. **ciężar**

2037
kazał Cherubinom / przedz Raju / aby wiecey człowiek
do niego nie wszedł. A za takowym zgrzeszeniem / iże
nie przestrzegat Adam zakazania Bożego / y w słuch nat
głosu zwiódzicielowego / utracił ono wszystko podobień
stwo Boże / w którym był stworzony / a zstał sie inak
szy / podobny szatanowi sam przez sie / y wielkiey od
miłany. Bówiemzonego nie śmiertelnego / zstał sie pod
danym śmierci / z dobrego złym / z błogosławionego
przeklętym / z swietego grzesznym / z sprawiedliwego
kłamliwym / z wolnego niewolnikiem / z rostkoinikami
zerakiem / z Boskiego Szataniskim / z niebieskiego piekiel
nym / co przed tym miał z ziemie dobrowolnie rosnące
żywności / to potym już w pracy rak swoich / a w po
cie czoła swego musiał nabywać niedznego pożywienia
swego. Co przed tym nie czuł boleści / ani widział nę
goci / to teraz odzienia potrzebuie / y w boleści poczy
nać y rodzić sie musi. Co pierwey wszystkie stworzenia
iemu były posłusne / y prawię iakoby nad nimi kroło
wał / to już teraz y niedzne wśy / y pchły / iż. nakasła su
go.

Przez grzech
człowiek co
niechce przyp
ścić.

gostawien=

Wesley's
American
Mobile and
Hosp. yet to be
Christians

Roma. 5.

psalm. 51.

Job. 14.

To jest grzech
pierworodny

Dusza (kad
jest.

Act. 2.

Galat. 12.

Genes. 1.

Genes. 8.

O sercu:

gostawienie swa / tak tez na nas w nim przyszly wszystkie
przeklestwa. A gdyz od niego wszyscy pochodzimy / przetoz tez z niego iako z grzesznego. a tredowatego
o yca / rodzimy sie grzesznymi y tredowatymi / stad
ze tedy iako sie rodzimy od Adama / a nature bierzemy
czlowieczą / tak tez rodzimy sie w grzechu / y bierzemy
smierc y niewola skatanska. Pise o tym Apostol pa-
wel s. w ty slowa: Przez jednego czlowieka przyszedl
na wszystkie ludzic grzech / a przez grzech smierc. Przys-
znawa to y Dawid gdy powiada / iże sie w grzechu po-
czal y narodził z żywota matki swojej. Takze y Job
s. mowi: Ktoz okaze czystego z nie czystego nasienia
narodzonego? Ten spadek na nasz przypadek z pier-
wzych rodzicow naszych / zwiemy grzechem pierworo-
dnym albo przyrodzonym / iże iakowi sie rodzicy z stali
przez grzech / takowi tez wszyscy z nich nie nie wietrze-
iac sa potomkowie / iako ze złego drzewa złe gacze / z
nieczystego zrodka plugawa woda r. A tu sie
tez mamy strzedzonego dwornego badania o duszy / i-
stze i. tez z rodzicow takich potomkowie biora / gdyz
ciało z ciata sie rodzi / a ziemia z ziemi / a Pan Bog
wlewa ducha zywicznego / ktory aczkolwiek nie bywa da-
wan grzesny / ale gdy grzesznemu ciatu przyklady sie / a
z nim ziednoczy sie w iednosć osoby czlowieczey / iuz sie
tez ziednoczy y z grzechem / tak iż cały czlowiek rodzi sie
na swiat grzesny. A wszakze serce czlowieka nabar-
zicy jest skazone / y wszystkie potym smysly / iako sami p.
Bog powiedzial: Myślenie serca czlowieczego / skonne
jest ku złemu: A Pan Krystus v Matreuska w piaz-
nastym rozdziale mowi: Iż serca pochodza myśli złe/
meżoboystwa / cudzołostwa r. Jest serce czlowie-
ka studnica y źródłem wsego złego / przeciwnie Panu
Bogu y woley iego swietey / wzbudzac wszystkie złe i-
dze y chęci

wszystkie / we wszelkiej mądrości y wyrozumieniu du-
chownym / abyście tak godnie mogli chodzić Panu we
wszystkim się podobając. Wstań tu już Pellagione-
wie Heretycy / którzy powiadała że ma człowieka swej
młodości dobry ratunek do doskonałego dobrego cys-
nienia / naukę słowa Bożego. Bo ażaj Dawid nie-
miał zakonu y nauki Bożej: A wżdy przedsię prosił Pa-
na Boga aby rozum jego oświecił / y sposobnym go
uczynił ku poćciu y rządzeniu się wedle nauki y rozka-
zania tego swietego. Ażaj Kolosensowie y Philipen-
sowie nie mieli nauki Ewangelii swietey: A wżdy się
przed się Páweł swietý zánimi modli / aby im dał Pan
Bóg znać wola swoje / y możność wedle niego sprá-
wowania żywota swego. Ci oślatek / a żaj Aposto-
łowie nie mieli nau-yciela y Doktora ze wszech na-
miedrżego pána Krystusa: A wżdy przedsię nie mogli
sámi przez się nauki tego poiać / aż im zniebá posłany
Duch Swietý dał wyrozumienie. Mogłbym iestże
wiele miejsc pisma swietego to iásnie twierdzacych ná-
pła / przywieść / alebym z gránic krótkości (ktoretem
w tych księgách przestrzegać obiecał) wystąpić mu-
siał / wszakże iestże iedno / dla lepszego tej rzeczy poie-
cia / położe / z którego każdy dostatecznie obaczyć będzie
mógł / że siła człowiecza iest umartwioná ku dobre-
mu duchownemu. Apostoł Páweł swietý w liście do
Rzymianow / natury nášej człowieczej własny obraz
wyraził tymi słowy: Nie máś náswiećcie iadnego ro-
zumnego / y ktoreby miał szukać Boga / wszyscy pobła-
dili y z stali się nie poitecnymi / tak iż y iednego nie
máś soby czynić dobroć: Grobem otwartym iest gár-
dło ich / ięzykow swych do zdrady y oszukańia wy-
wali / iad żmijony iest pod wargami ich / ktorych wsta-
pne są stworzeństwa y gorzkości. Prekkie są nogi

Psal. 119.

Colos. 1.
Philip. 1.

Joan. 14.

Roma. 3.

Dożdźmi... W. 10. regu

ich ku wylaniu krwi. Drogi pokutu nie uznali / y nie
mali botażni Bożey przed ich oczyma / 1c. Coż może
być nad tę słowu ku wykonterfektowaniu przyrozenia
człowieczego iasznejszego powiedziano? Tu każy ias
ko w zwierciadle skazanie natury swej śladnie obaczyć
może.

A przedsię tak iaszne pismu Papiescy Theologo-
wie przeciwni są którzy to trzymać weź: Ji ciowiek
wszelki ma wolną władzę do czynienia dobrego y zła
wiemych rzeczy sam z siebie: a to swoje grube mniemā
nie twierdzi tymi miejscami pisma świętego.

W. 1.
Miejscā pi-
sma s. Ktoż
Papieżnicy
przywodzi
ku wwierze-
niu mniemā-
nia swego.
Zachu. 3.
Demi: 30

Naprzód przywodzi ono: 1. miejsce z Proroctwa Ezai-
asowego / gdzie tak mowi Bog: Jestcie nie będziecie
chcieć słuchać / tedy dol r śmieć będziecie używać / a
jesliż chcieć nie będziecie / a mnie ku gniewu pobudzi-
cie / tedy mieć pobije was. Potym z Proroctwa Za-
charyasowego ciągną ony słowā które tam Bog mo-
wi: Nawróćcie się do mnie / a ia się też nawróce do
was. Także y ony / które Mojses mowi imieniem Bo-
żym do ludu Izraelskiego: Przykazanie to które ia dziś
tobie opowiadam / nie jest tobie zakryte ani od ciebie
daleko będące ani jest na niebie położone abyś mówić
nie mógł: A któryś z nas może do nieba wstąpić aby
ie nam przyniośł / y powiedział abyśmy ie czynili? Ani
za morzem abyś tey wymowki nie używał: y Ktoż z nas
za morze popłynie aby ie nam stamtąd przyniośł / a-
byśmy go mogli słuchać / y czynić to co nam ieśł roka-
zano? Ale podle ciebie ieśł słowo moje / w uszach y w
sercu twoim abyś ie wypełnił. Obaczcie to zemci dzi-
śia przełożył przed oczy twoie żywot y śmierć / abyś
milował Pina Boga twego / 1c. Nadto y ono miej-
sce Amosa Proroka: Szukajcie dobroci a nie złości. A
z Jeremiasza: Jesliż będziesz posłusny głosu Pana Bo-

Amos. 5.
Jerem. 4.

ga twego

ga twego / abyś czynił y strzegł wszelkiego przykaza-
nia tego / weźmiecie Pan Bog wyższym nad me naroz-
oy ziemskie. i. c. Ono co na drugim miejscu tenże
Prorok mówi / pod Imieniem Bożym: Tzem wołał
wasz a nie odpowiedzielisście mi / przetoż weźmiecie twe-
mu narodowi / iako Sylo. A daley: Ten lud nie po-
słuchał głosu Pana Boga swego / ani przyjął karno-
ści tego / przetoż porzucony jest od Pana / i. c.
Stych y tym podobnych pi sm / minimala aby sie sily
albo władza człowieka nie iakowa do dobrego zbaw-
wienia pokazywać miała / nie rozumiejąc / iże Pan
Bog w tych miejscach pisma swiętego oznajmuie lu-
dziom požądanie swoje / czego po nich chce / to jest / a-
by sie do niego nawracali / wola tego wypełniali / gár-
dzac śmiercią żywota pragneli / y tego sie karnością
sprawowali. A to gdy oznajmuie / nie twierdzi te-
go / aby możność mieli ludzie to wykonywać co po-
nich posiada / ale aby wiedząc tego wola / poczul sie w
swym niedostatku / y uznali swoje niemożność. A tak
aby do niego o wspomozienie wołali / y o ratunek tak
stawy tego żądali / za którym mogliby to wykonać /
czego on po nich posiada. Czyni to Pan Bog / iako
rodzicy (i z tego podobieństwa dla śladniey tego rze-
czy tej pokazania wiary) gdy dżiatkom swoim co od-
nieść albo podać cieśkiego kaza / co oni słysząc a czyn-
ić nie możność sili swoich ku wykonaniu tego co po-
nich rodzicy mieć chcą / aby przed sie roztazaniu ich do-
syć weźmili / wołania na nie y pomocy ich żądali / a o-
ni chcą aby ich wola wykonali pomagając im. Toż
czynią y Bakalarze albo weżyelowie / gdy weźmion
swoim dają lekcyę ku pościu trudna / ktorey gdy oni
pożac y nauczyć sie nie mogą / proszą Bakalarza aby
im ta iasniey wykasył. Co gdy weźmii / iuz za tego po-

Idem: 7.

Jako ty mie-
scą pisma s.
od nich przy-
wiedzione
mają być ro-
zumiane.

Jako to za-
tym nie i. c. /
aby zżartt
to co im ro-
dzicy nad dżi-
ty ich kasa
czynić samy
przez sie wy-
konać krom
pomocy mo-
gły / tak i. c. y
to i. c. niemo-
żność / aby smy
my roztazanie
wola oprocz
tego ratunku
wypełnić
swę natury
mili.

moca / roztaz
naucza sie.

y tego co im poat

Lnc. 17.
Psal. 54.

39.
Jer. 15. et 31.

In Corint. 31.
Jeremias

Takci też Pan Bog dał nam ludziom takie y owakie
brzemiona / abyśmy ie nosili posłusznym obietnice tak
ści y błogosławieństwa swego przydawając / a nie po
słusznym przekleństwu y karaniem grożąc. Ale gdy
ludzie chcą sie mieć do tego / wnet obaczają swoje nies
możność / a przetoż sie wciekają do Pana / mówiacz A
postoty: Panie przymnoż nam wiary. Abo y z Dawi
dem: Panie na wspomnienie moje weyirzy. Takci Je
remiasz Prorok uczynił / gdyśle mówi: Nawróć mnie pa
nie / a bede nawrócony do ciebie. Co wykładając Jero
nim Doktor święty tak mówi: Przetoż to / iż czynimy
połute / za Bożym wspomnieniem czynimy / y oprócz
tego wykonać iey nie możemy. Toż twierdzi y Augu
styn święty / mawiac: Day Panie co roztazujesz / a ro
stasz czego chcesz / etc.

ARTYCUL PIATY.

O odrodzonym albo o nowym
Człowieku.

Ephes. 4.

2. Corint. 5.

O Człowieku odrodzonym albo nowym (bo go
tak Apostoł Paweł święty zowie pisać do E
phesow: Przyobleczcie / gowiada / na sie nowego czło
wieka / który jest według Boga stworzony / w sprawie
dlivości / świętobliwości. Na drugim miejscu zo
wie go nowym stworzeniem / a słusnie / gdyż jest roz
ny od starego człowieka pierwszego przez wypadek szazo
nego. Zowie go też y duchownym człowiekiem tak
mowiac: Duchowny rozsądza wszystko.) to wiedzieć
naprzód mamy / iż go czyni z starego y znowu o dras
dza sam

Artykuł Piąty.

dza sam Pan Bog / przez Jezu Krysta Syna swego w
Dachu swietym. Tak iako wszystko / a osol. l. wie chto
wieka / stworzył Elohim / to jest / nie jeden ale trzy (i a
to potym mieć będziemy) Ociec / Syn / y Duch swiety /
o czym Mōiżesz piśe. Tak też odrodzenia a znowu po
stánowienia człowieka jest sprawca Bog Ociec /
Syn / y Duch swiety. Który nas wyjawy a odtacy-
wszy od starego Adama / z zgnitego korzenia wszepił
nas żywy korzeń Pana Krystusa sprawa Duch a
o czym APOstot do Ephrozow piśe wspomina / iuż
nas tak przystacając do siebie / abyśmy wiecy nie byli
nie przyjacieli / ale miłośnikami tego / iuż nie cudzymi /
ale synami tego / iuż nie wygnancy / ale dziedziemi.
Dawa takim nowy zakon w ich serca / ktore iuż odna-
wia z kámiennistego miósił powolne czyniac / o czym
Ezechiel y Jeremiaś Prorocy piśa: Tak iże iuż cośmy
zarzucali dobre rzeczy / a do tego sie mieli cale / to te-
raz złe rzeczy opuszczamy / a ku dobremu cheć y wola-
mamy / a w nich sie Kochamy.

Wszak to pan Bog sprawnie nie gwałtem ias-
kim / ale sprawa wnetrzna / pobudzając nas Duchem
Swietym / y przez okługe słowa swiego / za opowia-
daniem wiernych káznodiszy / także y przez wzywianie
Sakramentow S. dobrowolnie / prawnie iako Pasterz
owiec / ktorey gdy podawa rościke zielona / ona one
rościke gryzoc / idzie za nim dobrowolnie y z checi
swoicy. A takci uczynili TEsálonicensowie / o kto-
rych Lukáš S. napisat. Jże gdy im Apostot Paweł a
okazował pástwe słowa Bóiego Ewangelicy Swie-
tey / wnet z checi sioy do tego sli / y przypatrując sie w
piśmach swietych / takli iest iako im on powiadał / y
gdy tak náleśli / a Pan Bog też ich serca Duchem S.
sprawił / wnet dali sie dobrowolnie przyciągnac ku Pa-
nu Krystusowi / w którego wierzeli.

Ephez. 1. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

[illegible]

A wszakoż iże słowa Bożego słysząc nie możemy
bez pomocy Pańskiej / przetoż Zbaw Boży za wszystkich
nas modli się ludzmi / aby im Pan Bog dał chęć y ser-
ce do słowa Bożego a iako się y s. Paweł modlił za
Żydów tak mowiąc: Bracia, życzliwa jest dobra wola
serca mojego y modlitwa do Boga za wami. Bo
ludzie niewierzący / którzy nie są odrodzeni / nietylko są
nie sposobni do dobrego / iakośmy już o tym mieli / ale
też y nie mogą. Ale odrodzeni przez wiarę w Pana
Chrystusa z słuchania słowa Bożego / za sprawą Du-
cha świętego / tedy już są do tego męni y sposobni / i-
ako to wyznawa Apostoł Paweł święty tak mowiąc:
Wszystko mogę w tym który mnie posila. Wszakże tym
sposobem iako Prorok pisał: iako pisał cięcielska
do tarcia / która gdy cięśla ciągnie aby tarta / tedy
trze. Tak my też odrodzeni / gdy nas wspomaga Duch
święty y cięgnie / myślimy / czynimy / y mowimy do-
brze / a dla tegoż bywa dawan Duch święty wierzą-
cym / ku przemienianiu w nich i też ich rządzeniu. A
tak że trzech rzeczy należy słowiek nowy / z ciała / z dus-
ze / y z Ducha świętego. O tym pisał Apostoł tymi slo-
wy: Sam on Pan pokocha niechay was poświęcić całe /
a duch doskonały wosk y duszę y ciało / niechay beda za-
chowane / do przysia Pana naszego Jezusa Chrystusa.
A tuć już miejsce mieć nie może bład. Należy tedy
łow / którzy nas odrodzone ludźmi przyrodzonymi do
kłosa / biorąc nam dobra y wolną władzę do wszel-
kiej rzeczy dobrej. Ale iże przedsię ciuimy nie doskona-
łość w ciele naszym / przetoż przedsię mamy wstawiać
do tego co jest dobrego / aże po śmierci tego starego /
ktoregośmy pości m żyćmy nie pozbyli / bo został w
nas szał grzechu. Przetoż dopiero won czas doskona-
le nowymi / takimi iakimiśmy na początku stworze-
ni byli /

ni by
 choć
 za po
 by za
 wny
 co dob
 my re
 wyb
 przez

A
C

wam y
pożytk
wpada
czy nic.
wiele
fać :
ten kąż
Drugi
wszech
w nim
iako
dusza n
poruszo
rzeny
wo y w

ni byli / z staniemy sie / waz tu tak rerażna tym swiecie /
choćiaż możemy uslic / y mowić to co iest dobrego
za pomocey Ducha swietego / przed sie musimy czuć ma-
ły zakon w cielech naszych Zakonowi Bożemu przeci-
wny / a z Apłostolem Pawłem swietym / nie to czynić
co dobrego chcemy / ale to co nie chcemy / y złe bydź zna-
my to rychley czyniemy. My miżerni ludzie ktoż nas
wybawi z tey niewoley cielesney / iedno łaska Pańska /
przez Jezusa Chrystusa.

Roma. 7.

ARTYK VL SZOSTY.

O pożytkach ktore przychodza z tey zna-
iomości Cztowieczey.

Ożytki ktore mamy z tey znañomości cztowieka
iż obaczmy. Pierwszy pożytek iest / gdy zezna-
wamy jesiny przez grzech a upadek utracili władza do
pożytkow zbawiennych / tak iże łacno z grzechu w grzech
wpadamy / nścilibysmy co dobrego samy z siebie mogli
czynić. Przetoż iako w swoich / tak y w żadnego cztow-
ieka zaslug / rozumiech / y radach nie mamy du-
fać : Adla tegoż Bog powiedział przez Proroka / że
ten każdy przestety iest ktory duffa w cztowieku.
Drugi pożytek tey nauki / iże nas upomina v onego
wszechmogacego Boga szukać łaski y miłosierdzia / y
w nim samym duffać / a tak bedziemy błogosławieni /
iako Dawid mowi : Błogosławiony cztowiek ktory
duffa w Pań / abowiem iako gora Syon / nie będzie
porużon na wieki. Trzeci pożytek z tad idzie / iż bie-
rzemy upomnienie / abyśmy sie nie wdawali wleni-
wo y w niedbałość / mowiąc : Gdyż nie dobrego czynić

ziet. 17.

psalm. 124.

Kozdźiała Wtorego

philip. 4.

118 Att. 23.

20 Att. 103

nie możemy sami z siebie / tedy nie będziemy czynić. Bo
obaczyć potrzeba / że chociaż znas nie mamy nic dobre
go / ale możemy y mamy z łaski Bożej wszystko / y łaska
Boża już jest wszystkim otwarta y rozlana / bo wszy
stkim wola swa przez każdodzię prawdziwe opowia
da po świecie / y wszystkim gotow dać wierzącym Du
chą świętego / mistrza prawdy / pocieściciela y pomo
cnika / wszystkim też na sumieniu wzrusza / wszystkim
miotkami swymi napomina : zgromadza też Zbory
swoie między narody. A tak już wymówki nie mają /
gdyż Pan szuka ich / a chce iako krowica pod swoje
przydka wziąć. A oni gdy się zbraniła / tedy ich nies
dowiarsstwo y nie wdzięczność zagubićie nawleci.

Czwarte pożytek / iż tuieśi nauka która nas do tego
wiciośie / abyśmy kładząc nasze niedostatki / chociaż mia-
my ty środki nam od Boga złaści iego dane / modli-
li się Panu Bogu / aby on sam naszenie dostojność y
nie dostatek podpomagał / y sprawował nas na dro-
gach dobrych y ścieżkach prawdziwych swoich / nie o-
tym nie wątpisz że on nas nie opuści / gdyś sam
wola aby wielki obciążony bieżał do nie-
go / obiecując iemu pora-
towanie.

Kozdial

tym nie warpięzję ci na nie opuszc / gdyś jany
wola aby wszelki obciążony bieżał do nies
go / obłecuiac iemu pora
towanie.

Rozdziału Trzeciego

1. Tim. 6. 25. na wyladowanie przystąpić / bo pewnie wszelki bóg
 Prout. 25. dając dworny / będzie zaćmiony od wielkości chwały ie-
 Exod. 33. go. Pragnąc tedy z Moisiejem / abyśmy mogli Bo-
 ga oglądać y poznać iaki jest sam w sobie / wiedźmy /
 iż wiecey oglądać y poznać nie możemy / jedno tylko
 posłębnieysze części jego / to jest / nie to co Bóg jest / ale
 tylko to / iż jest / y iakowy jest / y ktora jest jego swieta
 wola. A tejci tylko takiey znaiomości. Bostkiey nam
 potrzeba do żywota wiecznego / iako o tym Pan Kry-
 stus powiada: Ten jest żywot wieczny aby ciebie Bo-
 ga samego poznali / y tego ktoregos postać JESUŚ
 Krystusa. Takie też przez Proroka mowi: W tym nie-
 chay sie chlubi człowiek / ktory sie chlubi / jeśli wyrozu-
 mie y pozna mie / gdyż ja jestem Pan / czyniąc miłośier-
 dzie / sad y sprawiedliwość na ziemi. A przetoż tu na-
 przód będziemy mieć naukę zdrowody pewnymi / o tym
 iże jest Bóg.

ARTIK VL PIER WSZY O Bogu / iże jest Bóg.

Notrzebnać to zaprawde nauka jest namilszy prze-
 scianie / bo tych nie ścieśniamy czasow naszych
 nayduia sie wszeteczni Włostkiey sioły onych starych
 Epiturow / to jest / rozpustnych a rokoszy miłuiących
 ludzi / nie ktorzy potomkowie / ktorzy maluczkim to grze-
 chem zowa / nie nie wierzyć o Bogu aby był. A kte-
 mu nie wstydliwie a wszetecznie to smieia mowić / iż to
 jest wymysł ludzki / to jest / Moisiejow / Krystusow /
 Machometow / y Papiešow / wierzyć iż Bóg jest / kto-
 rzy dla tego Boga / y iakoby jego mandaty między lu-
 dzie wprowadzili / aby ie tym sposobem do pewnego

porządku

porząd
nie po
A sta
tecznoś
aci / r
sly wy
nym /
im / b
stawię
znać d
rza.
pisał:
Trzeci
su nieś
go / zw
maga /
ciel wś
nieia
Ten c
Krolu
chciał
zładzi
daley n
a bacz
wielkie
iako B
dlugo
tow / n
albo D
tego bo
dac / v
go / pr
niec.

38.

[illegible]

gu. pop

Rom. 7.
Bebe. 10.

— 3211.

rychje kóie

tych, a
rodu t
iatieg
wie /
ny cży
należ
gdys c
ciam
znał i
biito /
Czytan
na nie
ście / v
li na in
żenia.
go sie c
awit
ro oneg
Bogam
wias :
Ducha
wiadom
ta nikt
goż wie
go wzg
li / bar
wymysł
Dr
wysytku
cym A
pifac:
oczynti
ta / iat

tych: Księgach na drugim miejscu mówi: Żadnego na
rodu tak twórcę go nie ma/ który jest świat nie wie
i tego Boga ma mieć / wskazuje iż go mieć ma/ dobrze
wie / dla tego sobie drzewiane/ kamienne/ i. wotwa-
ny czynili y stawiali po świecie/ którym chwale Bogu
należąca z pilnością a zubożeniem oddawali. A
gdyż człowiek będąc z przyrodzenia hrdy / tym rze-
czami mianowanymi nie układał y klamał / wielki jest
znak iż go do tego ono przyrodzone czu. że przywo-
dzą / iż Bog jest ktoremu paży chwala śmiemu.

Czytamy też o Tyrannach / ludzich okrutnych / gdy
na nie karanie takie srogie przypadało / albo niebezpie-
czeń / wciśki y plagi takowe im dolegały / albo też pałczy-
li na nie co cierpiace / wnet sie lekali y trwożyli z przyro-
dzenia. A tuż im przyrodzenie ich cięło Boga/ ktore-
go sie oni bać musieli. A osobliwie to Pan Bog ob-
tawiał patriarchom światem przez Ducha swietego/ a
to onego wieku pierwsi / i tak też y inne rzeczy z strony
Boga należące. O czym Apostoł pisze 1. Corint 2. mo-
wiąc: Iż Światem Bog obiawia tajemnice przez
Ducha swietego. Bo Duch swiety wszytkiego jest po-
wiadomy / też y głębokości Bostwa / i tak też y człowie-
ka nikt nie zna iedno Duch który jest w nim. I dla te-
go wiedzieć tu możemy iako ci ktorzy Ducha swietego
go wzgardzili / y onego od iedności Bostwa odłaczys-
li / barzo wnauc o Bogu pobrażili / y za swoimi sie
wymysly wdali.

Drugim obyczajem oznaymiony jest Bog między
wszystkimi ludmi / przez stworzenie swoje wszytkie o
cym Apostoł Paweł Świety wspomina w ty słowach
pisząc: Gdyż to co jest niewidomego Bostkiego / przez
czyny poznawane bywa y obaczone z stworzenia swia-
ta / iako jest iego wieczność / możność y bostwo. Bo

gdy wey-

który Dus-
cha a wig-
ni / cięz-
dla tego w
poznaniu
Boga pobra-
żali.
Roma. 1

Job 9.
Psal. 29.
Actu. 17.

Bog nados-
konaley by-
wa poznany
z pisma swie-
tego.
Hebr. 1.

Hebr. 1.

gdy weyrzyny na wielkość swiata y cześci naley / to
jest / na niebo y to co na nim jest / także y na ziemię / y
na to co w sobie y na sobie ma. Gdy weyrzyny na
morze szerokie / y na morskie rzeczy / na Słońce / Miesiące
Gwiazdy / y na ich biegi / czasy y ochodożność / także na
drzewa y ich owoce / na drogic kamienie / y gdiękol-
wiek człowiek oczy swoje obroci / a osobiłwie gdy si-
sam sobie y swemu postanowieniu pilnie przypatrzy /
musi zeznać / że ten jest który to stworzył Bog / y któ-
ry te rzeczy zachowywa / ponmaża / rozrządza / moc y
władza im rozmaite dawa z swojej mądrości y wsze-
chmocności. O tym Job dosyć szeroko mówi / y Da-
wid: Niebios / powiada / wypowiadają chwałę Bo-
ga / a sprawy rąk jego opowiadają rozposzrenie. Także
y Paweł swięty w Ateniech będąc / mówił Ateńczykom:
Jest Bog który uczynił świat / wszystko co jest na nim.
A do Żydów pisząc / twierdził: Nie wielki są okazaniem
nie widomych rzeczy. A wszakoby była doskonała
wiadomość o Bogu / dał sam Pan Bog obyczaj zna-
omości swojej / słowami swoje prawdziwe. Tym ksta-
tem Ojcem swiętym objawił się Bog / rozmącić z nie-
mi mówiąc / którzy one znajomość Boga z słowa ię-
to wzięwszy / dawali drugim swoim potomkom
po rękach. A potem przez Mojżesza doskonały: A na-
doskonaley ostatnich czasów przez Syna swego / iako
przez własny obraz ooy / to uczynił / które słowo swo-
ie Pan Bog dla wszystkich dał / y aby go inż. wszyscy
znali / o nim wiedzieli / w piśmie ie zostawić / y przez k-
znodzieie prawdziwe po świecie rozeszć raczył.
O którym piśmie swiętym ię jest nadoskonalszym fun-
damentem wiary naszej o znajomości Boga / tak w na-
szym Katechizmie pytanie bywa: Skądże ty znaś

*A tego wiotta doskonałe dzieło... Pana
w Trójce... a to wiotta co w sobie mamy...
a Duch Ojca naszego, który w nas mieszka.*

ArtyEnt Wines

Pana Boga: A co tak odpowiadała: **Spisem**
świtych Prorockich y Apostolskich. A tak i
to wszystko co widzimy jest / y my sami jesteśmy / także
wierzyć prawdziwie mamy / że jest Bóg. Cytując te
sprawy Bóg które czynił rozmaite przez wszystkie wieki /
dowód jest w piśmie świętym / że jest istotnie ten o k
rym to pismo mówi / od którego jest wszystko i tak p
weł święty pise do Koryntow : A nam ieden jest Bóg
przez którego jest wszystko.

ARTYKUŁ WTORY

© Bogu /iaſowy ieſt Bog.

Wiedoma rzecz mamy / iako wnetki po Aposto-
lech Panskich winosla sie byla sekta / ktora
Boga wydz takowego twierdzila / iaki jest cslowiek
ktorey Theodoretus y Epiphanius pisali / ktorego ro-
zumienia y Tertulian Doktorci byl zachwycit. A trwa-
la ta sekta dlugo / aie do Roku 330. Na czas Krzy-
stoma swietego / nabarszyw Mnihy Egipskiej to w Ko-
ściele Bozym byli wstrzestli / podpierajac tego bledu
swoiwego z pisma Moisesowego / ktorey pisze: **J**i Bog
cslowieka stworzyt na wyobrazenie swote. Y te z tych
miejsc ktore pisze o cslowieciach cslowieciowych / iakoby ie-
mial Bog / to jest / wsta / oczy / ramie / reke / nogi / y te z
byl widziany od swietego Jana y Prorokow swietych
w osobie meza starego.

A dla takowego mniemania byli nazwani Antropo-
morfitami / iże Boga twierdzili bydy takoby człowieka/
doskonatego w ciełe / Ktorego biedu y dziś ięże Pa-
pieżnicy nasładowis / gdy Malarzom w Kościelech swo-

Theodor: lib.
2. Cap: 10.
2. pph: ha:
liv: 2.
Genes: 70.
Cantab: liv:
Cantab: pra:
ce an.
3. tomen.
lib. 8. cap. 11.
Genes: 1. 5.
Num: 12.
Deut: 5.
Je. 5.
Matth. 4.
Psal. 9. 10.
Daniel. 7.
Apoca. 1. 4.

Ich habe's Christen Pan für's Ewig's, dich, ich habe's
 in meinem, in was ich wußte, dich, ich habe's
 dich, ich habe's, dich, ich habe's, dich, ich habe's
 dich, ich habe's, dich, ich habe's, dich, ich habe's
 dich, ich habe's, dich, ich habe's, dich, ich habe's

ich B-gi malować w opowieściowiera stworzonego na
stolicy z siwa broda rć. dopuszczają. A nie baczą na
zakaz nie srogie miłego Boga / które dał o tym przez
Moizęsa onymi słowy: Strzeżcie się z pilnością tak
iako wam miła dusza wasza / gdyż żadnego obrazu nie
widzieliście wam ciąż / gdy z wami Bóg mówił na go-
rze Szoreb z posąrodku ognia / abyście sienie ważyli cze-
go przewrotnie uczynić / to jest / czyniac sobie takowy-
kolwiek obraz mój / albo obraz mężczyzny / albo obraz
niewiasty / albo takiegokolwiek zwierzęcia / albo ptaka /
albo ryby. Na następnych miejscach tego zakazuje / iako
Exod. 2. Deut. 5. 12. Leuit. 26. Esa. 44. & cet.

A co sie dotyczy obrazu Bzosego / albo podobienstwa
nâ ktore jest cztowiek stworzony / o tym juz bytâ nauka
w Rozdziale o cztowieczym stworzeniu / co sie prze-
nie rozumieć ma. A z strony tego / iże byt widzianny
w cztowieczej postaci od Prorokow y Jana S. nie sie
nie moze twierdzić. Bo ono widzenie takie rownie by-
to / iak we sie teŹ opisuie w torach Pismach Mojsi-
sowych / gdy Moisesz widział we Krzu uosobionem Bo-
ga / a wŹdy Bognie jest iako tierz gora. Albo ta-
kie / iakie byto widzenie Ducha S. w osobie Goleb-
cey / a wŹdy Duch S. nie jest iako Golebica. Albo teŹ
iaki byto widzenie Aniołow w osobach młodzi-
cow / a wŹdy Aniołowie nie sâ iako młodziency / bo sâ
duchowic fluiacy Bogu / widzenia to tylko byty / tak
nâ cŹas z pewney przyczyyny / dla nas cielesnych / w cie-
lesnych formach wŹkazane / alenie wŹlasna istność o-
nych ktorzy sie wŹkazali.

A co sie tenie członkow człowieczych/ iże ie pismo s.
 Bogu przywłascia / tedy to czyni obyczajem tym/ kto
 rym Łacinnicy rzeczom niemyim y nie żywiacym/ spra-
 wy cielesne przywłasciaia. Jako gdy pisa o łacalb

Jakiś
 malarz,
 miał pisma /
 które Bożi
 osobe ciło
 wiecśa przy
 pisma.
 2. rod. 3.
 3. 4. 5.
 6. 7. 8. 9.
 10. 11. 12.
 13. 14. 15.

Asterism spor-
sobem eston
fi estowlece
piśmo Bozu
prypwłajca.
Vergil. 2. 4.
ncib. 4.

Lycopodium obscurum, *Selaginella selaginoides*, *Adiantum species*, *Ophioglossum species*, *Cheilanthes species*, *Polypodium species*, *Equisetum species*, *Psaronius species*, *Calamites species*, *Marattia species*, *Phyllocladus species*, *Aglaia species*, *Platanus species*, *Araucarioxylon species*, *Palaeoxylon species*, *Leontodendron species*, *Podocarpus species*, *Coniopteris species*, *Wolffia species*, *Chara species*, *Najas species*, *Cladophora species*, *Ulva species*, *Enteromorpha species*, *Monostroma species*, *Dictyota species*, *Gelidium species*, *Gracilaria species*, *Champia species*, *Enteromorpha species*, *Monostroma species*, *Dictyota species*, *Gelidium species*, *Gracilaria species*, *Champia species*.

o sio
maie
iatie
naſe
Bog
naſe
cſa m
nia y
widz
wnet
znaci
tona
go ni
Vcho
wſyſt
tiwarz
Boſſe
iac/
pretke
wſpon
y do li
2
ſtab/
mnozy
ktorzy
ma vch
niſſe
b ony t
ia/ kto
ktorzy
wiedza
re ſien
widza

o ziołach/ aby sie smiać miały / albo pić chociaś wst nie
mają. Tak też tym obyczajem mowienia/ przez nie-
takie podobienstwo pismo swiete mowi o Bogu / dla
naszego poiecia spraw Bożych/ i że tak ie możnością swoją
Bog wykona / iako też my ludzie cżłotkami naszymi
nasze też sprawy wykonywamy. Bo wsta Boże/ zna-
cja nam możność rostkazowania / obiecowania / groze-
nia y uczenia. Oczy Boże / własność iego znać /
widzenie wszystkich rzeczy y nataiemniestych / y badanie
wnetrzności sere ludzkich y myśli ich. Ramię Boże/
znać możność wszech rzeczy / y niepodobnych tu wy-
konaniu / według woley swojej dobrej / a iże nie v nie-
go nie mają nie możnego co edno chce.

Wsta Boże
co znać.
Oczy.

Ramię.

Ucho Boże / znać pewne wysłuchanie / y wiadomość
wszystkiego co iedno mowimy do niego. O blicze y
twarz Boża / znać pewna y iakoby obliczna bytność
Boża / wszystko przed sobą mając / y wszystko opatru-
jąc / rządząc / karząc / stánowiąc. Nogi Boże / znać
prętkość tu wykonaniu a nie obmęptaniu / tak do
wspomożenia swoich / iako y do starania sprzeciwitow/
y do innych spraw swoich.

Wsy.
O blicze.

Nogi.

A iest to nam bårzo pożyteczno wiedzieć o Bogu/ Bo
stad / gdy go do potrzeb swoich wzywamy / rości y
mnoży sie w nas nadzieia dobra / iż to ciwnimy do tego
ktory nas widzi/ y wsta a nie dostatek nasz wszelki bacz/
ma ucho wysłuchac / moc ratować / y nogi do nie ob-
męptania wzięta. A tak są pewne prozby nasze. Ale
v ony h ludzi / ktorzy do tych modlitwy swoje działają
ia/ ktorzy sie nie czują y onas nie niewiedza (iako tych
ktorzy Swietych zmarłych wzywają / ktorzy nie nie-
wiedza o sprawach naszych / y obrazom siemodla / kto-
re sie nie czują / y iako Dawid mowi: Oczy mają a nie
widzą / wsy mają a nie słyszą / nogi mają a nie chodzą /

Ecceles. 9.
Ila. 6.

Psal. 13.

Stwierdzenie, że Bóg widzi i słyszy wszystko, a ludzie nie wiedzą o swoich sprawach. Wskazanie na to, że Bóg jest wszechwiedzący i wszechmogący, a ludzie są ślepi i głusi. Wskazanie na to, że Bóg jest sprawcą wszystkiego, a ludzie nie wiedzą o Jego planach. Wskazanie na to, że Bóg jest miłosierny i łaskawy, a ludzie nie wiedzą o Jego miłości. Wskazanie na to, że Bóg jest sprawcą naszego zbawienia, a ludzie nie wiedzą o Jego planach. Wskazanie na to, że Bóg jest sprawcą naszego zmartwychwstania, a ludzie nie wiedzą o Jego planach. Wskazanie na to, że Bóg jest sprawcą naszego wiecznego życia, a ludzie nie wiedzą o Jego planach.

5. Reg. 18

Wag Town
w. K. C. In
Sale

ic.) w takichowch mowie ludzi prozby niżejsemne są.
Bo żadney pewności nie mają / nie inaczej iako onych
Białitow Jezabel Krolowi Kapłanow / ktorzy na
swoie Boga długo wołając nie byli wysłuchani / y nie
odnieśli wspomozienia. Był przed laty w Wyspie ie-
dnej / ktora Kreta zowia / Bilwan Towiszow / bez os-
zu / bez użu / bez twarzy / ktory to znaczył / iż takiego
wchysy mają Boga / ktorzy go tak nie znają samego /
iako się w słowie swoim okazał / y w piśmie świętym
opisał. Albo też y ci / ktorzy go znając on nie niedba-
ją / iakoby o głuchego / ślepego / y nie możnego / a innych
piłnują iako świętych / y ich obrazow / iakoby widzą-
cych y wszechmogących.

Бзылычани.

Joan. 4.

Byli też nie którzy co ie zwano Bazyliidyany / a dru-
gie Gnastyki: którzy pátzaczeli owo miejsce Lwancy-
licy Jana swietego / Bog Duch iest / iuz stad mniemali
Boga bydz umyslem albo takim Duchem iako iest
dusza ciowicza: nie bacząc iże Pan Chrystus nie tym
umyslem mowit ony słowa o Jana swietego / aby na-
uczyc miał co iest Bog sam w sobie / ale tylko iako
ma bydz chwala ciciu / to twierdzac imieniem duch /
iże Bog nie iest cielesny / osiegniony / y o garmiony / a
dla tegoż też ani miejscem / ani domem / ani rzeczami cie-
lesnymi chwalon bydz nie może.

Acta. 17.

Obpętny ze
rerytów w
przywożeniu
piłki.

Takci dwornosc gadania sie o Bogu / do tego oz
kladzenia przywodzi ludzi / iże drugi wyrzawszy slowa
to jedno albo dwie / albo też wierzą który z pism świętych
tego / wnet sie go chwyciwszy / swoje nim omyślnie ro
zumienie podpiera wpornie / a nie patrzą innych miejsc
y części pisma świętego / y też zgody spólney innych
wierzących. Boć dusza człowieka / y inne duchy tak
Aniołowi iako y wiatrowi na subtelniejszy / nie mogą
iż się swym nazwiskiem wyrazić Boga / który ie swo-

[illegible]

Kozdialu Trzeciego

Statius.
Plato in Cra
tillo.
Celsus etc.
Sapient. 8.

Gebr. 4.

Damasceus
lib. 1.

Cap. 19.

Deut. 4.

Gebr. 12.

1. Jan. 1.

Exod. 3.

Exod. 1.

Act. 2.

Bog/nie w
całm ane

Boże

Exod. 22.

Deut. 19.

p'alini 97.

1. Reg. 8.

wszyscy bali. O czym niektórzy Poeta dawny napisał :
Primos in orbe Deus fecit imor. To jest/ Bożazni naprzod
Bogi na świat w prowadzili. Albo też to słowo jest
wzięte od biegania/ iże Bog wszędy iakoby obliczny jest/
wszystko opatruie / rozrządza / y każdego wspomaga /
gdy jest tego wola świata. Albo też wzięte jest od
względu / iże on na wszystko patrzy y wszystko widzi. Al-
bo też od zapalania y rozświecania: iako Damascenus
Grecki Doktor wywodzi: bo on wszystko oświeca / za-
grzewa / y dla tegoż ogniem y światłością jest nazwa-
ny / y w ogniu się często ukazywał ludzom świętym /
iako Mojżeszowi / Ezechielowi y Apostołom. Wszak
toż to słowo Bog / a potaćniz DER/ nie jest wła-
śnie samego Boga nazwisko / to potrzeba wiedzieć / a-
bowiem nie tylko Bog tym imieniem nazwany jest /
ale też jest wiele innych rzeczy które tym imieniem zo-
wa się.

Naprzod/ naydnie my w piśmie świętym/ gdzie się
zowa Bogami Krolowie / Panowie / Sędziowie / iak-
to u Mojżesza czytamy: Przywiedzieś do Bogow / to
jest/ do Sędziow. Item. Nie będziesz Bogom twym
złotocyf / ani się wragat z przetożonego ludu twego.
W Psalme 82. Jam powiedział / iż Bogowie jeste-
ście / y synowie najwyższego wшыsev. A dla tego pismo-
tat zowiecie Bogami/ iże na miejscu Bożym siedzzą / y
władza nad ludzmi / iakoby Bog/ maia.

Potym też zowie się Bogami Anyotowie / iako w Psal-
mie czytamy: Chwalcie go wszyscy Bogowie / to jest /
Anyotowie. Tak też ona Czarownica Saniowi Krola
wi powiadała: Iże widzi wstępujące Bogi / to jest /
Anyoty. A z tych przyczyn Anyotowie Bogami się zo-
wa / iż są posłancy Bożymi / y też dary Boże wietrze
maia nad inne stworzenie.

W tym miejscu jest wzmianka o Bogach w Trzecim Kozdiale. Po trzecim/
traci niegdyś, i że Bog nie ma potęgi, cośmische, i słapi w
ale, komec Bog wazy ukazuje, ten jest iakoby, a na, i 2. na
odróżnia od, iakoby, iak, i 2. w minut, i 2. i 2. i 2. i 2.

43.

John: 19

1. Petr. 2
Joan. 1.

Exod. 4. 7.

e. Corint. 4.

Daniel. 14.

1. Corint. 8.

Psalm. 95.

Item 44.

Plat. 24.
Evon. 15.

Jerem. 16.

2004. 46.

2004. 46.

4202, 21 20 22, przez po

[illegible]

1 Corint. 8.

Exp. 356.7.

340. 5.

2. Reg: 7.

45. 4th. 22.

1786. 12.

24C, 10.

Заче́нь ієст
Бог

przez podobieństwo / albo zawięzienie parazyte / al-
bo tak ludzie sobie wzięli / albo dla wrzędow y darów
Bożych. Bo Apostoł powiada: Jie v wiernych lu-
dzi Bożych / nie maś iedno tylko ieden własny / praw-
dziwy / nie ogarniony / y nie wymowiony Bog. Bo lu-
dzie wierzący / takiego iednego samego sobie znali y
znają Bogiem. A dla tegoż też Bóg zowie sie nie
tylko z strony siwey Bogiem / dla oney nie ogarniono-
ści / y nie zmierzoności swoiey / ale też z strony ludzi / kto-
rzy go za takiego znają / tego chwala / miłuje / boja sie /
do niego sie o wspomóżenie wciekają / y w nim samym
wyszystke nadzieie swa pokładają. Dla tegoż sie zowie
Bogiem Izraelskim / Bogiem Abrahánowym / Ja-
kobowym / Bogiem wierzących.

Steyże przyczyny umartwym nie może być Bogiem/
bo ci nie czuli by go takowego. Ale iż żywa wraku ie-
go ich dusie / przetoż go znają / a on jest ich / iako ży-
wiących / Bogiem. Jako o tym Pan Krystus S adu-
ceusom powiedział. Nie byłby też Bogiem zaśypiają-
cych dusi (iako Nowożreńcy błędzą) gdyż on tyl-
ko żywiących jest Bogiem.

Ten tedy prawdziwy Bog wiernych Krześcīy
now iakowy jest / bedziemy w imie Pańskie obaczować.

W Katechizmie tak bywa pytanie: Wieſzże ty co o Pańu Bogu? Odpowiedz. Wiem iż ieſt ieden Bog / Ociec / Syn / y Duch S. A te wiare tak wyznawamy nauczeni będąc z piſmą ſwiętego. A rozumieć potrzeba / iże tu w tey odpowiedzi Bog / rozumie ſie nie inego / iedno oſnā ſubſtāncyja / albo naturā onā / Boſtwa ono / iſtnoſć onā nie oſięgniona / iedyna / Duch on nie doſięgły / nie oſgarniony. Ociec Syn y Duch S. rozumiecia ſie po

wne podstać / osoby / onego iedynego Bostwa nie-
rozdzielnego.

Cytowiek tedy wszelki / który tak wierzy sercem / y w-
skazy wyznawa Boga / to jest iednego Boga Ojca / y
Syna / y Ducha S. albo iako pospolicie mowia / Bo-
ga w Trocy iedynego / To jest trzech / Ojca / Syna y
Ducha S. bydy iedney oney natury iednego Bostwa y
Majestatu. Tedy ten / merytko za świadectwem pisma
świetego / ale też za wyrokiem praw Cesarzkich y one-
go zjazdu wielkiego Nicenckiego / y innych Miejow s.
Doktorow / Mieczennikow / y Pasterzow wiernych Ko-
ścioła Chrystusowego / jest prawdziwym Katoikiem To jest Boga
y prawdziwym Krześcianinem. A który inaczej wie-
rzy y wyznawa o Bogu / jest Heretykiem. A Dekreta
takowe nie czyniły oni zdaniem swoim / ale podług
pisanego Statutu Bożego / z pisma świętego / w któ-
rym mamy taką naukę y rozkazanie Boże / abyśmy tak
wierzyli / rozumieli y wyznawali. Ktore miejsca pi-
sma świętego / abym miał wszystko tu przypomnieć y
przywieść / musiałbym się z tym barzo przedłużyć.
Wszakże iednak dla wyrozumienia y pojęcia słowne-
go Krześciańskiego / kładę ich tu położe y przywiodę
tym porządkiem.

Bog w Trocy
cy iedynicy co.

To jest Boga
y

ARTYK VL TRZECI.

Jż Bog jest ieden / Ociec / Syn / y Duch S.

Bog prawdziwy ieden tylko jest / á ten Bog jest /
Ociec / Syn / y Duch S. nie trzy to Bogowie / to
jest nie trzy natury / Duchy / Bostwa rozne / ale ieden
Bog / to jest / iedną oną naturą / Bostwo / á trzy posta-
ci pewne y rozdzielne.

Chryzostomus mawia. kto mowi S. i. z. m. o. J. i. e. t. r. o. c. i. e. k. o. **J**estroć
Ojciec jedyn jest. Kto zaś nie wierzy
Chryzostomus ten nie jest Chrześcianinem. s. i. z. m. o. J. i. e. t. r. o. c. i. e. k. o. **J**estroć
nie widzieli nie mowia.

Rozdziału Trzeciego

Tractatus de
Bap. fo. 205.

Niekroć tedy Krześcianinie miły myśliś y mowiś o Bogu prawdziwym / tylekroć nie możesz / jedno zonym świętym Biskupem Grzegorzem Nazyanzeńskim / myśleć y mowieć tak o jednym Bogu / iakobyś nie jedno persone iaka / iakowa jest w rzeczach stworzonych / wiecieć miał / ale abyś zarazem widział Oycę / Syna / y Ducha świętego trzech tych / na ktore patrząc tak uczuć y rozumieć masz / nie iżeby / iako w innych rzeczach / między nimi iakie miało bydy rozdzielenie albo rozgraniczenie / y rozności inſze nad podstatne albo personalne pewne : Ale nie to są onieden Bog prawdziwy / iedney natury y Bostwa nie ogarnionego / Ociec / Syn / y Duch święty / nie trzy imiona tylko / ale też trzy osoby prawdziwie przez sie bedące / prawdziwy Ociec / prawdziwy Syn / prawdziwy Duch święty / ić. Co z piśmiń świętego objaśnić y pokazać sie khyrzej może. Do czego naprzod weimieniy sobie imiona Boże / nam w piśmie świętym opisane : Bo tym istotnie Bog / czym y iakowym jest / opisać sie nam y wytłóda.

Imiona Bo
że.

psalm. 78.
Tom. 3 Pag.
91.

Imiona Boga prawdziwego są rozmaite / y rozmaitym wzgl dem podane. Naprzędniejszych imion nie wyłożyli nam własnje tłumacze ksiąg świętych / Prorecale Bog ięzykiem świętym Oycem naszym Izraelczykom / gdzie był znaiomſzy / podał. A tych imion Bożych / Ironim Doktor S. wliście do Marcelle dzieścieć wypisał naprzędniejszych / ktore są : El Elob / Elohim / Zebaoth / Elion / EZer / Ebeie / Adonai / Jah / Jebouab / Sadai / El Elob, znaćy sie tym imieniem Bog. Elob n / Bogowie. Zebaoth, zast pow. Elion, wyśoki. EZer Ebeie, Jestem tory iestem. Adonai Pan. Jah / Pan. Jebouab, bytny. Sadai, wszechmogacy. Ktorekolwiek tedy z tych imion człowiek Krześciański użył / albo czytaiąc napisane pyrzy / tedy inż ma rozumieć przez nie Boga prawdziwego.

Drugie

Artykuł Trzeci.

45.

Drugie imiona Boskie ty są / Tęś śmiertelny / nie stworzony / nie widomy / nie naruszający się / nie osiągniemy / zc. Ktore imiona y im podobne oddają Bogą od rzeczy stworzonych / ktore są cielesne / widome / grzeczne / odmienne y ograniczone.

Trzecie imiona Boskie / tego naturę wyrażające / są ty: wszechmogący / wierny / sprawiedliwy / mądry / wszechwiedzący / miłosierny / święty / zc.

Czwarte imiona są względem wiernych opisane: Jako są ty / Bog: Ję ma być chwalony. Ociec: Ję nas za syny sobie przysposobił / w jednorodzonym Synu swoim Panie Janusie Krystusie. Stworzyciel / iże nas y wszystkie rzeczy stworzył. Pan: Ję mamy temu słuszy / y bać się tego powinniśmy. Ociym sam v Malachiasz Prorok mówi: Jestem ja Ociec / a gdzież mnie cięść? A jestem ja Pan / a gdzież mnie boiażny? Krol od stanowienia praw y rządzenia ludu swego. Sprawca / od opatrzenia wszech. Pasterz / Obronca / Tarcza / Stala / Ocieczka / y innymi takimi.

Wszystki ti y im podobne imiona Boże w piśmie świętym opisane / okazują nam iaki jest Pan Bog / abyśmy go znali / wśladzie pociesić. Abowiem iakowy jest z strony Majestatu a istności swojej / tedy nam tego doskonałe nie wyrażają: Musimy to oddzielić do Słoty niebieskiej / gdzie się tego wszystkiego dowieny dostajemy: a teraz z tych przerzeczonych imion tego się uczynimy. Naprzód / Ję jest jedyna istność / ktora Grekowie vσις / Łacinnicy ESSENTIA / to jest / bytność / zowa / Boia / Bog ktory jest jedyny y prawdziwy: Bo ono imię Jehowá / nie innego nie znaczy / tedy iakobyś ty rzekł / przez się bedący: Albo iako drugie słowo wkłada Ezer Ehet / to jest / jestem ktory jestem. Tę Bog tedy to jest Esentya (iako nas po-

tworzą

Psalm. 102.
Alm. 3.
Jacob. 1.

Genes. 17.
Exod. 15.
Job. 8. 13.
Deut. 7. 32.
Psalm. 106.
Lehe. 9.
Psalm. 5.
Roma. 16.
1. Samu. 6.
1. Reg. 4.
Exod. 22. 39.
Wala. 3.

Przeczyciego

Exod 3:
Numer 32

Jasność jest
w płamie

o la chwila...
a bycia...
a my...
a my...
a my...

twarząia Cłowokrzeszczeney) ale Boże imię / Ktore sam
sobie Bog dat tym imieniem Jehowách. Albo też y
onym / gdy Moizesa posyłaie do Izraelczykow / mo-
wi : Ja iestem Ktory iestem. To iest Którym był od
wiekow / iestem / y bede na wieki / y bytność inym daie.
Przetoż gdy cie owo pytaia Krzeszczianinie mity ei Cło-
wokrzeszczeney : A gdzieś iest w piśmie świętym Es-
sencya : Tedy tak odpowiaday : Jie tam iest wszedy gdzieś
kolwiek iest Jehowá. Takie też Kzer Ezeie / gdy ty i-
miona znaeża Esencya / to iest one nature Boska Kto-
ra od wiekow byla / iest / y bedzie na wieki : A tak Bog
i jest istny y bytny. Jesli tedy kto nie wierzy Esencyy /
nie wierzy bytnego : A kto nie wierzy bytnego / nie wie-
rzy Boga Ktory bytny iest. Ta tedy Esencya / to iest /
ten Bog bytny / prawdziwy / ta natura Boska bytna /
iedna iest : Bo Jehowá ieden iest / y iedynym tylko sie
bydź oznaymit / o czym mamy świadectw z pisma świę-
tego bårzo wiele / Ktore in porzakiem wypisze.

Deut. 4. Abyś wiedział / że Jehowá on iest Bo-
giem / á nie masz innego oprocz tego / ic. Tamże dalej :
Wiedzie ty dzisiaj á mysl w sercu twoim / że Jehowá
on / iest Bogiem w niebie na gorze y na ziemi nisko / á
nie masz innego.

Deute : 6. Słuchay Izraelu / Jehowách Kłochim
naszy / Jehowách ieden iest.

Deut. 32. Obaczaycie izem ia sam á nie masz inie-
go Boga oprocz mnie : Ja zabije y ozywie / vderze y
wzdrowie / á nie masz żadnego Ktoryby mogł z raku moich
wyrwać.

Josu 2. Jehowá Bog wasz on iest Bogiem / iáko
na niebie wysoko / tak y na ziemi nisko.

1. Samu. 2. Nie masz świętego iáko iest Jehowách
iż nie iest iniszy oprocz ciebie / á nie masz tak mocnego
iáko Bog nasz.

2. Samu.

Przeczyciego...
a bycia...
a my...
a my...
a my...

2. Samu. 7. Dla tego w wielbiony jesteś Jehowach Boże / abowiem nie maś podobnego tobie / ani Bog jest okrom ciebie / rz. X w 22. Rozdziałe : X ktoż jest Bogiem okrom Jehowy : y ktoż jest mocny oprócz Boga naszego.

1. Reg. 8. X rzekł Salomon / Jehowach Boże Izraelski / nie jest podobny tobie Bog ani wzgore na niebie / ani nisko na ziemi. Tamże daley : Aby wiedzieli wszyscy ludzie ziemscy / iż Jehowa on jest Bogiem naszym / a nie maś innego oprócz niego.

1. Reg. 18. Co gdy ludzie wznieli / opadli na twarz swoje / y rzekli / Jehowa ten ci jest Bogiem.

2. Reg. 5. X rzekł Naaman : prawdziwie wiem iż nie maś innego Boga po wszy ziemi / iedno w Izraelu żytkow. Wychiełającach Kap. 19. X modlił sie Ezechiáš przed oblicznością tego / mówiac : Jehowach Boże Izraelski / który siedzisz nad Cherubinem / tyś jest Bogiem sam wszech Krolow ziemskich / tyś uczynił niebo z ziemi / rz.

Tamże. A teraz Jehowach Boże nasz / wybaw nas z ruku tego / aby wiedzieli po wszech Krolestwach / iż tyś sam jest Bogiem.

2. Páráli. 6. Jehowach nie maś tobie rownego / y nie maś innego Boga oprócz ciebie.

Job. 23. Pan Bog sam jest / a żaden nie może odmienić wolei tego.

Judit 9. Abowiem tyś jest Bog / a nie maś innego oprócz ciebie.

Żná. 37. Jehowach zastępów Boże Izraelski / tyś jest Bog sam wszystkich Krolestw ziemie. Tamże : Ale teraz Boże nasz zachoway nas z ruku tego / aby poznały wszystkie Krolestwa / iż tyś jest Jehowa sam

Tamże Kap. 43. Wyszcie moi świadkowie / mowi

Jehow

toresam
albo rezy
w / mo
był od
ym dacie.
y ci No
Esens
edy gdzie
gdys ty i
oska kto
tak Bog
seneyey /
nie wie
/ to jest
byrna /
tylko sie
na swie
jest Bo
se daley :
Jehowa
nisko / a
Glochim
naś in
vderze y
ku moich
em / iako
ehowach
mocnego
2. Samu.

Podawany jest ten tekst w wielu miejscach Biblii, np. w 1 Sam 7, 2 Sam 7, 1 Kr 8, 1 Kr 18, 2 Kr 5, Ps 134, Ps 136, Ps 146, Ps 148, Ps 150, Ps 184, Ps 186, Ps 188, Ps 189, Ps 191, Ps 193, Ps 195, Ps 197, Ps 199, Ps 201, Ps 203, Ps 205, Ps 207, Ps 209, Ps 211, Ps 213, Ps 215, Ps 217, Ps 219, Ps 221, Ps 223, Ps 225, Ps 227, Ps 229, Ps 231, Ps 233, Ps 235, Ps 237, Ps 239, Ps 241, Ps 243, Ps 245, Ps 247, Ps 249, Ps 251, Ps 253, Ps 255, Ps 257, Ps 259, Ps 261, Ps 263, Ps 265, Ps 267, Ps 269, Ps 271, Ps 273, Ps 275, Ps 277, Ps 279, Ps 281, Ps 283, Ps 285, Ps 287, Ps 289, Ps 291, Ps 293, Ps 295, Ps 297, Ps 299, Ps 301, Ps 303, Ps 305, Ps 307, Ps 309, Ps 311, Ps 313, Ps 315, Ps 317, Ps 319, Ps 321, Ps 323, Ps 325, Ps 327, Ps 329, Ps 331, Ps 333, Ps 335, Ps 337, Ps 339, Ps 341, Ps 343, Ps 345, Ps 347, Ps 349, Ps 351, Ps 353, Ps 355, Ps 357, Ps 359, Ps 361, Ps 363, Ps 365, Ps 367, Ps 369, Ps 371, Ps 373, Ps 375, Ps 377, Ps 379, Ps 381, Ps 383, Ps 385, Ps 387, Ps 389, Ps 391, Ps 393, Ps 395, Ps 397, Ps 399, Ps 401, Ps 403, Ps 405, Ps 407, Ps 409, Ps 411, Ps 413, Ps 415, Ps 417, Ps 419, Ps 421, Ps 423, Ps 425, Ps 427, Ps 429, Ps 431, Ps 433, Ps 435, Ps 437, Ps 439, Ps 441, Ps 443, Ps 445, Ps 447, Ps 449, Ps 451, Ps 453, Ps 455, Ps 457, Ps 459, Ps 461, Ps 463, Ps 465, Ps 467, Ps 469, Ps 471, Ps 473, Ps 475, Ps 477, Ps 479, Ps 481, Ps 483, Ps 485, Ps 487, Ps 489, Ps 491, Ps 493, Ps 495, Ps 497, Ps 499, Ps 501, Ps 503, Ps 505, Ps 507, Ps 509, Ps 511, Ps 513, Ps 515, Ps 517, Ps 519, Ps 521, Ps 523, Ps 525, Ps 527, Ps 529, Ps 531, Ps 533, Ps 535, Ps 537, Ps 539, Ps 541, Ps 543, Ps 545, Ps 547, Ps 549, Ps 551, Ps 553, Ps 555, Ps 557, Ps 559, Ps 561, Ps 563, Ps 565, Ps 567, Ps 569, Ps 571, Ps 573, Ps 575, Ps 577, Ps 579, Ps 581, Ps 583, Ps 585, Ps 587, Ps 589, Ps 591, Ps 593, Ps 595, Ps 597, Ps 599, Ps 601, Ps 603, Ps 605, Ps 607, Ps 609, Ps 611, Ps 613, Ps 615, Ps 617, Ps 619, Ps 621, Ps 623, Ps 625, Ps 627, Ps 629, Ps 631, Ps 633, Ps 635, Ps 637, Ps 639, Ps 641, Ps 643, Ps 645, Ps 647, Ps 649, Ps 651, Ps 653, Ps 655, Ps 657, Ps 659, Ps 661, Ps 663, Ps 665, Ps 667, Ps 669, Ps 671, Ps 673, Ps 675, Ps 677, Ps 679, Ps 681, Ps 683, Ps 685, Ps 687, Ps 689, Ps 691, Ps 693, Ps 695, Ps 697, Ps 699, Ps 701, Ps 703, Ps 705, Ps 707, Ps 709, Ps 711, Ps 713, Ps 715, Ps 717, Ps 719, Ps 721, Ps 723, Ps 725, Ps 727, Ps 729, Ps 731, Ps 733, Ps 735, Ps 737, Ps 739, Ps 741, Ps 743, Ps 745, Ps 747, Ps 749, Ps 751, Ps 753, Ps 755, Ps 757, Ps 759, Ps 761, Ps 763, Ps 765, Ps 767, Ps 769, Ps 771, Ps 773, Ps 775, Ps 777, Ps 779, Ps 781, Ps 783, Ps 785, Ps 787, Ps 789, Ps 791, Ps 793, Ps 795, Ps 797, Ps 799, Ps 801, Ps 803, Ps 805, Ps 807, Ps 809, Ps 811, Ps 813, Ps 815, Ps 817, Ps 819, Ps 821, Ps 823, Ps 825, Ps 827, Ps 829, Ps 831, Ps 833, Ps 835, Ps 837, Ps 839, Ps 841, Ps 843, Ps 845, Ps 847, Ps 849, Ps 851, Ps 853, Ps 855, Ps 857, Ps 859, Ps 861, Ps 863, Ps 865, Ps 867, Ps 869, Ps 871, Ps 873, Ps 875, Ps 877, Ps 879, Ps 881, Ps 883, Ps 885, Ps 887, Ps 889, Ps 891, Ps 893, Ps 895, Ps 897, Ps 899, Ps 901, Ps 903, Ps 905, Ps 907, Ps 909, Ps 911, Ps 913, Ps 915, Ps 917, Ps 919, Ps 921, Ps 923, Ps 925, Ps 927, Ps 929, Ps 931, Ps 933, Ps 935, Ps 937, Ps 939, Ps 941, Ps 943, Ps 945, Ps 947, Ps 949, Ps 951, Ps 953, Ps 955, Ps 957, Ps 959, Ps 961, Ps 963, Ps 965, Ps 967, Ps 969, Ps 971, Ps 973, Ps 975, Ps 977, Ps 979, Ps 981, Ps 983, Ps 985, Ps 987, Ps 989, Ps 991, Ps 993, Ps 995, Ps 997, Ps 999.

1. Reg. 8. X rzekł Salomon / Jehowach Boże Izraelski / nie jest podobny tobie Bog ani wzgore na niebie / ani nisko na ziemi. Tamże daley : Aby wiedzieli wszyscy ludzie ziemscy / iż Jehowa on jest Bogiem naszym / a nie maś innego oprócz niego.

Koźdźiału Trzeciego

Jehowach/ y fuga moy i troregom jobie obrał/ abyście
wiedzieli/ rozumieli/ y wierzyli mi/ iże ja iestem/ prze-
demna nie iest Bog wciyniony/ ani pomnie nie bedzie.

Tamże Kap. 44. Ja pierwszy / i ostatni / y opoch
mnie nie maś Boga. Tamże: To mówi Jehowá od
kupiciel y stworzyciel twoy: Ja i stem Jehowách cży-
niac wszystko y rozszerzając niebiosá / postanawiając zie-
mie / a żadný zemna. Podobnie mienić náydzieś o tego
Proroka / w Kap: 45. 46. 48. 64. zc.

Psalm. 18. Y ktoż Bogiem oprócz Jehowy? y ktoż
panem oprócz Boga naszego?

Dani. 3. Ktobykolwiek co bliżnił przeciw Bogu
Sydrach / Mifach / Abdenagowemu / niech będzie za-
bit / abowiem oprócz niego nie maś innego Boga.

Wze. 13. Ja Jchowach Bog twoy / a Boga oprocz
mnie nie bedziesz wiedział.

Mala. 2. Żaliż nie ieden Bog stworzył nas.

Łódź: 20. Nie będziesz miał Bogów cudzych przede mną. / Jam jest Jehowach Bog twój.

Mat. 12. To iest przednieysze przykazanie / Ruchay
Izraelu / Pan Bóg twoy/ieden iest.

Joan 17. Ten jest żywot wieczny / aby ciebie same
go poznali Bogiem prawdziwym.

1. Kor. 8. A iže nie maš žadnega Boga tedno tedno.

Rom. 3. Jeden iest Bog ktory vsprawiedliwia.

Tit. 2. Ty wierzyś że ieden Bog jest a dobre czyniś.

Ephe. 4. Jeden Pan / iedną wiara / ieden Krzest.
Támże / Jeden Bóg y Dwiec wšystkich / ktory jest nad
wšystkimi y we wšystkich nas / zc.

1. Tim. 2. Abowiem ieden Bog / ieden tež postrze
dnik Boží v ludží.

Gal. 3. Posrzednik iedyńego nie iest / ale Bog ieden iest.

¶ Strych y tym podobnych nauk pisma świętego

the store

Artykuł Trzeci.

4.

tak starego iako y nowego Zakonu / mamy doskonałe
wtwierdzenie o tym / iżemamy wierzyć y wyznawać ię-
dnego tylko / nad ktorego takowego innego nie ma /
ani był / ani będzie / prawdziwego Boga Jehowe.

Alle ićsiny mieli / że ten Bog prawdziwy a iedyny /
iż jest Oćiec / Syn / y Duch święty. Przetoż fałszność wiel-
ka ma bydlbaczona a wystrzegana od wszelkiego Krze-
ściánina tych / którzy te iedynosc Bostka tylko w perso-
nie Oycowśkiej zamyslaia a rozumieia: Jakowisa E-
bionitowie / y Cłowokrzęceney Polscy / cym Syna Bo-
iego y Duchá świętego od tej naswierśey natury iedy-
ney / od tego iedynego prawdziwego Bostwa / od te-
go Jehowy / to iest istności / ktora Łacinnicy zowa-
ją *ESSENTIA* / oddziela: A ludzom Boga Tureckie-
go / Żydowskiego, podawala / ktory *ESSENCE* a nie ma / nam
danego pośrednika ku zbawieniu naszemu.

Ktorego obłudliwego imienia ich / abyśmy sie tym
śladniey ostrzedz mogli / drugie imiona Boże sobie ro-
zbierzemy / z ktorzych te fałszność ich iasnie obaczymy /
y naukę o Bogu doskonałą weźmiemy.

Elohim / iest to imię Boga prawdziwego / ktore sie
kładzie na wielu miejscach piśmá Świętego / a nie mo-
że sie wykladać iedno liczbą wielości: Elohim to iest
po naszymu Bogowie. Astad naukę bierzemy / iż ten
ieden Bog prawdziwy / nie iest samotna persona: Oy-
cowśka / Bo gdyby samotna była / tedyby też po iedyn-
kowym imieniem wszedy a wszedy w piśmie Świętym
był Bog opisany. Alle iże go też y imieniem wielkiej
liczby zowie / tedyż to pewna rzecz iest / iż to dla tego
są / aby pokazało iż w tym iedynym Bostwie są trzy
(iako sie to iasnie znowego Testamentu okazuje) ię-
we y istotne a skuteczne przez sie bedące podstaci / Oćiec
Syn / y Duch święty.

Ku dowo-

Bogiem nte
tylko sam
Oćiec / ale z
Synem y
Duchem

*Elohim co
jest
wielkość
Boga
prawdziwego
który
jest
jedynym
Bogiem
prawd-
wym
który
jest
jedynym
Bogiem
prawd-
wym
który
jest
jedynym
Bogiem
prawd-
wym*

z. 030, m. 14 Trzeciego

Ku dowodowi tego położę między niektóre z wie-
la innych. Naprzód/ Gene. 1. Mowi Mojżesz: Na
początku stworzył Błohim/ to jest / Bogowie / mebo s
ziemie. Oni wykładacze siedmudziesiąt co Biblia wy-
kładali z języka Żydowskiego na Grecki / mieli swoje
przyczyny / dla których nie wykładali tak tej liczby wie-
łości tego imienia Bożego / ale tylko liczby jedyności /
które przyczyny Doktorowie świeci opisują: Ale to
pewna rzecz jest/ że tak stoi położone w piśmie świę-
tym Błohim/ to jest / Bogowie.

Tamże daley stoi: X widział Błohim światłość i że
była dobra. X daley: Rzekł Błohim niechay się z stanie.

Gene: 2. Błogosławił Ełohim/to iest/ Bogowie/
dniowi siódmemu. Item. przestał od roboty siwoiex
ktora czynił Ełohim. Gene. 4. Adam mówi: Dał mi
Ełohim inše nasienie za Ablá. Gene. 5. Chodził Eł
noch z Ełohim. Gene. 6. Uczynił wszystko Noe co mu
rozkazał Ełohim. Jest tego często á gęsto przez wszy
stki pisma Moizęhowe y Prorockie / Jako też y wpiś
tych księgach Moizęhowych o tym czytamy Deut. 6.
Słuchay Izraëlu / Jehowách Ełohim násy / Jeho
wách ieden iest / rz. Ale nie potrzeba ich tu więcej
wypisować/ boć to wszelki zezna/ kto iedno pismo świę
te ięzykiem onym Żydowskim czytać umie.

A nie tylko to imię Głohim samotak iest w liczbie
wielości położone w piśmie świętym / ale też mamy
przy nim sprawy Boże w teyże liczbie opisane / ktore nie
jednego czyniącego y mówiącego / ale wiele czyniących
y mówiących znacia. Jako także v Mojżesza czytamy /
Gene. I. Uczynimy człowieka (nie mówi ieden O
ciec uczynie człowieka) na podobieństwo nasze (nie
mowi moje) y na obraz nasz (nie mówi na obraz mój)

Gene. 3. Bog mowi: Oto Adam zstak sie takto i
den z nas (nie mowi takto ja) Gene

Geile

Кто же сирота? Милый сын Богдановича. Когда-то
Андрей, тогда еще мальчик, жил с ним в купеческой семье, а теперь
милый сын не в своем доме, а в чужом, а потому и сирота.
Знаешь ли ты маму Андрея? Нет, не знаю, но зато знаю отца.

1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525

Gene. 11. Podjmy a pomieszamy ich języki/żć.
 Wykretarze nauczyli sie od Żydow tego tak iako
 słowa brzmią nie przyznawać/aby tu w tych słowach
 znaczyła sie iaka wielość. Ale choć jest mowa w liczbie
 wielości/tedy przed sie powiadaia/iż sie o jednym tylko
 to rozumieć ma / y twirdza / iakoby takowa mowa
 miała być tylko osoby Wyconskiej obyczajem Kro-
 low tych tu ziemskich poważnie rzeczona / y inſze na-
 to daia wykrety / żć. Ale wszyscy ich omylne wywo-
 dy psiaie słowo Boże/ktore na inſzych miejscach stwo-
 rzenie człowieka przypisuje nie jednemu/ ale wielom.
 Jako naprzód wierny wykładacz piſma Moiſzowego
 Bożiaſz Prorok Świety/ piſac o Bogu prawdzi-
 wym/tak mowi: Teraz ſłuchay Jakobie ſługo moy /
 y Izraelu ktoregom obrat: Tak mowi Jehowa Pan Iſaie. 44.
 ſtworzyciel twoy. (Bo ſie tym ſłowem Żydowskim
 OZECHA to ieſt/ ſtworzyciele/ tam piſe) A na dru-
 gim miejscu. Abowiem/powiada/Panowie albo nie Cap. 54.
 ſłowie twoi/ſtworzyciele twoi/ Pan zaſtepow imie ie-
 go/Zbawiciel twoy ſwiete Izraelſki/Bogowie wſey
 ziemię będzie nazywany. Toż y Dawid w Pſalmie 149.
 piſe: Wiechay ſie raduie albo weſeli Izrael wſtworzy-
 cielach ſwoich. y Job ſwiete: A nie powiedział gdzie Job. 35.
 ieſt EIOHAI OZAI / Bogowie moi y ſtworzyciele
 moi. y w Ksiegach Joſue: Abowiem Bogowie ſwieci Joſue Joſue. 24.
 on ieſt.
 Pierwey ſłyſhelſmy co Moiſz napisał/iż Bog mo-
 wit: Wezmymy człowieka na podobieństwo naſze. A
 tu zaſie ſłyſhymy na tych miejscach: Iſe ten ktory ſwo-
 tził nie ieden ſtworzył/ale ich kilka/to ieſt/Ociec/Syn/
 y Duch ſwiete/Jako ſie to niżej poſkaże.
 A obacz to Ciytelnika miły/iż to co piſe/nie zgło-
 wy ſwoiſzy to czynie/ale to ſa Proroctia Dawidowe/
 Joba

Prorocy
 Bogowie
 Ociec
 Syn
 Duch
 Święty
 Trójca
 Jedność
 Bóstwo
 Wszechmoc
 Wszechwiedza
 Wszechobecność
 Wszechwładza
 Wszechmiłność
 Wszechcnota
 Wszechdobra
 Wszechświątość
 Wszechczystość
 Wszechmądrość
 Wszechsiła
 Wszechpięknosć
 Wszechsława
 Wszechchwała
 Wszechczcnota
 Wszechszacunek
 Wszechpokłon
 Wszechdziękczynienie
 Wszechsława
 Wszechchwała
 Wszechczcnota
 Wszechszacunek
 Wszechpokłon
 Wszechdziękczynienie

Rozdziału Trzeciego.

Jehowe/ y Jozna: pugi a wychowawca Mojszowe-
go słowa.

*Hieronymus
in ep. 6. ad Ro.*

Exod. 6.

Exod. 6.

Exod. 6.

Podpiera nam ieszcze tey rzeczy Boze slowo drugie
ADONAI o ktorym Doktorowie Chrzescianscy nie-
ktorzy pijsa/ a mianowicie Hieronim swiety/ ktory wy-
kladajac księgi wtore Mojszowe/ tak piše: Ite to
slowo Adonai Zydownie klada w piśmie swietym na
mieysce onego słowa Jehowach o czterech literach/
ktorego oni nigdy nie wymawiali. Tak te wżetwość
lud Boży oddawał umienowi Bożemu/ w ktorym na-
blizey oznaymit sie Bog ludowi swemu/ ktorym imie-
niem nie dat sie był przed tym zwąc Patriarchom a.
Ale teraz nastali takowi wżeteczni ludzie/ ktorzy nie
tylko aby mieli miec w wżetowości Imie Boże/ a nie
wymawiać go wżetecznie/ ale y o samym Bogu/ y o
Majestacie tego/ tak niewstybliwie y prom boiaźni za-
dney mowia/ dwornie gadaia y śaculca/ że też tego
wspominać: eżtowiek Chrzescianski bez strachu nie mo-
że. A co wiecey/ smieia sie z tego chlubić/ iakoby nie
ieszcze nigdy prawie Boga nie poznat/ tedno oni/ iak
posz tak iest iże poznali ci/ ale *sementum cordis sui*/ nie
Boga ale Baktwana utworzonego w ich sercach/ iak
to o nich Prorok mowi. Boć Pan Bog w prawdzi-
wey swoiey własności/ tak iako sie obiawił w piśmie
swietym/ itez w Synu swoim jednorodzonym/ tedy
tak ludowi swemu dawno zawsze iest znaiomy/ ktorego
go chwalili/ y w niego wierzyli/ tego wzywali/ y iemu
samemu duskali.

Powiadam tedy z strony tego slowa o czterech
literach Jehowa/ iże go Zydownie nie wymawiali/ ale
miało niego kladli Adonai/ a zwlaszcza osobliwie w
tym mieyscu/ gdzie mowił Bog do Mojsza w ty slo-
wa: Ja Adonai (to iest Pan) ktory okazałem sie był

Abrahamo

Abrahamowi/ Izakowi y Jakobowi/ imieniem Sa-
 dai (to jest wechmocy) ale Imieniem moim Jeho-
 wach nie oznaymitem sie im rz. A daley tamże mo-
 wi Bog: Powiedz Moïſeszu synom Izraelskim/ia A-
 donai Pan rz. Nie Adonai tam stoi to Imie Boże
 w piśmie/ iako wyłożyli y czytają/ ale tam jest to Imie
 ktorego nie wymawiają/ Jehowa. Przyczyna dla k-
 rey to czynili/ to jest/ iż Adonai kładli miasto Jeho-
 wai jest ta. Iſe Adonai właśnie sie wyklada/ nie mo-
 wa iednego/ Pan/ ale mowa wielości/ Pánowie moi/
 gdy sie iedno piſe tymi literami y punkty/ iako sie wy-
 mawia WIAŁ NAD to w Kaldęyskim wyłożeniu
 Biblii S. gdziekolwiek Imie Jehowa stało / tedy
 go własnymi literami nie piſano/ ale miasto niego trzy
 punkty takie y połoſono. A ſkąd dacie ſie znać tym
 imieniem liczy wielości Adonai / to jest / Pánowie
 moi/ ktore też Kaldęyscyktowie trzemi a nie iednymi
 punktem piſali/ Boga być nie iedynca w perſonie/ ale
 Oycą/ y z Synem/ y z Duchem S. trzech w podsta-
 ęciach albo w perſonach eę. A iuſtu ſobie ſkonczy-
 my y zamyſlniemy to / iſe Bog prawdziwy/ to jest ona
 iſtnoſć nieoſiegniona Boſką / jest nie iedną perſoną
 Oycowſką/ ale trzy ſa perſony iedney iſtnoſci Boſey
 doſkonaley: Gdy imiona Boſe liczy iednoſci iednoſć
 iſtnoſci/ iedynoſć Boſtwa/ a imiona/ rady y ſprawy
 Boſe w liczbie wielości połoſone/ trzy perſony w tej
 iedney iſtnoſci prawdziwie będące/ to jest/ Oycą/ Sy-
 ną y Duchą ſwiętego znają. A iſ tylko trzech zna-
 ęia ty imiona wielości a nie wiecey/ to ſie ſkąd oka-
 ęie/ iż Bogiem być/ y mieć iego właſnoſci/ y czynić ię-
 go ſprawy/ piſmo ſwięte nie powiada nikogo inſzego
 iedno tych trzech/ Oycą/ Syną/ y Duchą S. A dla
 tegoſ Ociec/ Syn/ y Duch S. jest on ieden prawdzi-

Kozuziam Trzeciego.

wy Izraelski Bog. A tegom daley dowody wypisat
z pisma s. porzodkiem swoim/tylko pirwey iesze ins
he imiona albo nazwiska z strony własności Bożej
polożę/ dla tego/ aby każdy obaczywszy ie wypisane/a
należące tak Oycu iako y Synowi/y Duchowi S. też
obaczył/ iże to iest on ieden Bog/Ociec/Syn y Duch o.

Naprzod BOG iest wieczny ieden/ o tym pisma s.

Gene. 12. Abrahám wzywał Imienia Pána Boga
wiecznego. Deute. 32. Żywie ia (mowi Bog) na
wieki Tren. 3. A tymity Pánie na wieki trwaj.
Izsa. 63. Ty Pánie Oycze nasz/odkupicielu nasz/odwie
kow imie twoie. Psalm. 90. Pierwey niżeli gory by
ty albo ziemia była stworzona/y ten okrag/ od wie
kow y na wieki ty ieszes Boże. Psal. 92. A lenawys
zy na wieki ieszes Pánie. Item 93. Zgotowany stolec
twoy od pociatku/ y od wieku ty ieszes. Item 102. A
le ty Pánie na wieki trwaj/y pamiatka twoia od na
rodu do narodu. Dan. 6. Abowiem on iest Bog
wieczny y żywiacy na wieki. Baruch 4. Zapomnieli
ście Boga wiecznego/a Oycá waszego. Dan. 12. Przy
śiągł przez żywiącego na wieki. Tob. 13. Niechayże
będzie błogosławiony Bog ktory żywie na wieki.
Rom. 1. Wieczna moc iego/ie.

Bog iest wszechmogacy.

Gen. 17. Ja Pan wszechmogacy/chodzi przedemna
a badz doskonały. Tamże. 18. A zaliż Bogu co iest nie
podobnego. Tamże 28. A Bog wszechmogacy me
chayci błogosławi. Tamże 35. Rzekt tedy iemu: Ja
Bog wszechmogacy. Erod. 15. Bog iako mąż was

ieczny/wsch

leczny/wszystymogacy jest imię tego. Num. 11. Iza-
li reka Boża nie jest możliwa. Job. 8. Iza. Bog wy-
wraca sad / albo wszystkimogacy odmienienia to co jest
sprawiedliwego. Tamże 13. Wszakże będę mówić z
wszystymogacym / y gadać się chce z Bogiem. Tam-
że 15. Przeciwn wszystkimogacemu zmocnił się. Psal. 33.
On rzekł y zstało się / rozkazał a wszystko wnet uczyni-
ło się. Mat. 19. Wszystko można jest u Pana Boga.
Tob 1. Nie masz innego Boga wszystkimogącego.
Ruth. 1. Gorzkością napełnił mię wszystkimogacy.
Luc. 1. Abowiem nie masz żadnego słowa niemożne-
go u Pana Boga. Luc. 18. Co u ludzi jest niepod-
obnego / to jest można u Pana Boga. Rom. 4. Co o-
biecał Bog mocen jest wykonać. Tamże. Mocen
jest Bog postanowić tego. 2. Kor. 6. A ja wam be-
de Oycem / a wy mnie za syny będziecie / mówi Pan
Bog wszystkimogacy. Ephe. 4. Temu który mocen
i st wszystko uczynić doskonały niżeli jadamy / według
możności która sprawuje w nas / i. Apoc. 4. Świę-
ty / Święty / Święty Bog wszystkimogacy. Tamże 11.
Dziękuję tobie czynimy Panie Boże nasz. Tamże. Wiel-
kie y dziwne uczynki twe są Panie Boże wszystkimogacy.

Bog jest stworzycielem nieba i też ziemi.

Gen. 1. Na początku stworzył Bog niebo y ziemię.
Gene. 14. Niech będzie błogosławiony Abraham od
najwyższego stworzyciela nieba y ziemi. Deute. 32.
Zapamiętajes wszech namocniejszego / który cię pra-
wie wrodził / a nie pamiętajes na Boga stworzyciela
swego. Job. 12. A ktoż nie wie że to wszystko stwo-
rzyła reka Pańska. Psalm. 115. Błogosławieni wy
od Pana który stworzył niebo y ziemię. Eza. 37. Tyś
uczynił niebo y ziemię. Tenże 45. Ja / mówi Pan

Rozdziału Czwartego

Bog/ stworzyłem ziemię/ i też człowiek na niej wci-
 nitel/ rece moje rościagnęły niebiosy/ Jer. 16. Kto
 ry stworzył wszystko on iest/ iż. Ecl. 1. Jeden iest
 stworzyciel najwyższy/ Bog wszechmogący:
 Mal. 2. Jazliż nie jeden Bog stworzył nas. Judit.
 9. Panie nieba y ziemi/ stworzycielu wod/ y Krolu
 wszech rzeczy stworzonych/ od ciebie. 2. Machab. 1:
 Panie Boże ktory iestes stworzyciel wszech rzeczy/ str-
 aliwy y mocny. Actu. 17. Bog ktory wciynit świat/
 y wszystko co na nim iest. Apoc. 14. Chwalcie tego
 co stworzył niebo y ziemię/ y wszystko co w nich iest.

Bog swiety iest.

Leuit. 11. Jam iest Pan Bog wasz/ Bądźcie swiety-
 mi/ abowiem ja iestem swiety. Tamże 19 20. 21. 26.
 Bądźcie swiety mi/ abowiem ja iestem swiety Pan
 Bog wasz. Joz. 4. Nie możecie słuzić Bogu/ abo
 wiem Bog swiety iest. 1. Reg. 2. Nie masz swietego
 tak iako Pan. Psalm. 99. Chwalcieś go na gorze ie-
 go swietey / abowiem swiety iest Pan Bog nasz. Iz. 6.
 6. A swiety Pan Bog we wszech wciynkach swoich.
 Tamże Swiety/ swiety/ swiety Pan Bog zastepow.
 Iz. 10. Komuż mię przyrownacie/ mowi swiety.
 Tamże 30. A ja nie odwraca twarzy swey od was/
 bom ja iest swiety/ mowi Pan. Abac. 3. Bog od puł-
 nocy przyjdzie/ a swiety od Pharan. Dan. 2. A wie-
 lebny chwali imię twoie swiete. Oze. 2. Abowiem
 ja iestem Bog Swiety w posrzedku ciebie. Luc. 1.
 A swiete iest Imię tego etc.

Bog iest Pan nads pany.

Deut. 10. A sam iest Panem nads pany. Iz. 42.
 Jam iest Panem/ to iest Imię moje/ częci moiey niko-

mu ni

mu nie dam. Ezai. 45. Ja Pan a nie masz drugiego.
Jeremi. 33. Pan Imię tego. Amos. 5. 9. Pan
jest imię tego. Ephes. 6. Abowiem waf y też ich Pan
jest w niebie. Koll. 4. Wiedząc że y wy Pana macie
w niebie. 2. Parali. 20. Ty panuiesz w ystkim po
ganskim krolestvom. Job. 1. Pan dał/ Pan wiał.
Psalm. 24. Pánka jest ziemia y petność iej. Jere.
32. Oto ia Pan Bog wsego ciata. Zach. 6. Toć sa
cztery wiatrowie/ ktore wychodzą aby stały przed
panuiczym.

Jeden jest Bog dobry.

Psalm. 23. O iako dobry jest Bog Izraelstí tym
ktorzy sa prawnego serca. Tamże 119. Dobry jestes
ty / a dobroci twoye nauczą mnie sprawiedliwości
twoye. Tren. 3. Dobry jest Pan tym/ ktorzy w nim
nadszicie pokładają. Hier. 33. Chwalcieś Pana zaiste
pow/ abowiem Pan dobry jest. 1. Ezd. 3. Spiewali
spotem chwalcąc Pana/ i dobry jest. Dan. 2. Wy
chwalaycie Pana/ abowiem dobry jest. Dan. 3.
Chwale wzdamaycie Panu bo on dobry jest. Naś
hum. 1. Dobry jest Pan y mocny. Psal. 134. Chwal
cie Pana/ abowiem jest dobry. Psal. 25. Gdyżes ty
jest Panem dobrym tym ktorzy wzywają ciebie.
2. Matth. 1. Panie Boże ty sam jestes Krolew dobro
tliwym. Matth. 19. Zaden dobry nie jest okrom ie
dynego Boga: Mar. 10. Coies mnie dobrym na
zwat/ kadenci nie jest dobry tylko jeden.

Jeden jest prawdziwy Bog.

Deut. 7. Wiedząc że Pan Bog twoy on jest Bo
giem mocnym y prawdziwym / przestrzegającym wa
maw/ etc. Tamże 32. Bog wierny y bez wsey winy
sprawiedliwy y prawdziwy. Psalm. 116. A prawda

Drozozium Czcętego

Pansta trwa na wieki. Hier. 4. Żywie Pan Bog
w prawdzie. Tamże 10. A Pan Bog prawdziwy jest.
Zachar. 8. A ja bede Bogiem im prawdziwym.
Dan. 9. Proszę Panie Boże wielki y strasliwy/ który
przestrzegasz umowy/ 12. Joan. 3. Jie Bog praw
dziwy jest. Rom. 3. Jest. Bowiem Bog prawdziwy
a wszelki człowiek kłamca. 2. Cor. 1. Wierny jest
Pan Bog. 1. Tesaa. 1. Nawróceni jesteście do Boga
od Baktwanow/ służyć Bogu żywemu y prawdziwe
mu.

Bog jest wszystko widzący y sercá ludzkie.

1. Samu 16. Ani według baczenia ludzkiego ja roz
sądzam/bo człowiek co widzi to sądzi/ale Bog patrzy
na serce. 1. Reg. 8. Albowiem ty znasz serce wszelk sy
now ludzkich. 1. Pará. 28. Bo wszystki sercá wypá
truie Pan/ y wszystki myśli rozumie. Job. 16. Oto w
niebie świadek mój/ y ten który mnie wie na wysokość.
Tenże 42. Wiem iże wszystko możesz/ y nie jest ci zakry
ta żadna myśl. Psalm. 7. Boże który jesteś badacz
serc y neret ludzkich. Psalm. 44. Jaki Bog tego nie
bedzie szukał/ który zna skrytości sercá. Jerem. 17.
Ja Bog który serce wypátruie. Luc. 16. Wy dobry
mi czynicie się przed ludźmi/ale Bog sercá zna. Act.
1. Tymity Panie który sercá znasz wszystkich. 1. Tesaa.
2. Nie takobyśmy się mieli ludziom podobać/ale Bo
gu który doświadcza serc naszych. Job. 4. Ani nie ma
żadnego stworzenia którego by Bog nie widział/ wsty
sko jest iawnó oczom iego. 1. Joan. 3. Wierzy jest
nad nasze serce Bog/ a zna y wie wszystko.

Bog miłosierny jest.

Uche. 9. A w miłosierdziu twoim nie zadržę się ich
albowiem Bog zmiłowania y łaskawy jesteś. Psal. 86.

Ty pán

Ty Panie iestes niewymownego miłosierdzia. Tam
że 14. A ty Panie Boże zmiłuiacy sie y miłosierny/cir
pliwy a rozmaitey łaskawości. Tenże Psal. 116. 103.
143. 12. Łśa. 55. Opuści grzesznik drogi swoje/y ma
złotliwy myśli swoje/ y nawróci sie do Pána/ a zmi
łui sie nad nim/ y do Boga náfego/bo iest obfity do
zmiłowania albo odpuszczenia. Jobel. 2. A rozerwi
cie serca wasze a nie śarty wasze/y nawróćcie sie do Pá
na Boga/boć łaskawy iest y miłosierny. Ro. 2. Nie
wiesz iże łaskawość Boża przywodzi cie do pokuty.
Jac. 5. Oto dobrorzeczem y tym ktorzy wytrwali/cir
pliwość Jobowa widzieliście/y skonczenie Páńskie sły
szeliście/ abowiem miłosierny iest Pan y dobrośliwy.

Bog iest sprawiedliwy.

Jozu. 32. Wszytki drogi Boie/ sady są/ Bog wter
ny y bez wsey winy/ sprawiedliwy y prawy.
2. parali. 12. Zafraśowawszy sie Książetá Izraelskie y
Krol/ rzekli: Sprawiedliwy iestes Boże. Łzdr. 9.
Panie Boże sprawiedliwy ty iestes. Nehe. 9. A ty
sprawiedliwy iestes. Job. 34. Jakoż ty tego tak
dalece ktorzy sprawiedliwy iest winuleś. Psalm. 11.
Abowiem sprawiedliwy iest Pan y sprawiedliwość
miłui. Psal. 115. Sprawiedliwy Bog we wszech
drogach swoich. Łzał. 45. Bog sprawiedliwy y
zbawiający nie iest inſy nad mie. Jere. 12. Sprá
wiedliwy zaiste ty iestes Panie. Tren. 1. Spráwie
dliwy iest Pan Bog/ku gniewu pobudził oſtá tego.
Danie. 9. Sprawiedliwy Bog naſz we wszech sprá
wach swoich ktore czynił. Hebre. 6. Abowiem
Bog nie iest niesprawiedliwy/ aby miał zapamiętać
wczynności wasze/y miłości ktoraście czynili w Imie
tego/ieście służyli światym tego/to iest Chrześcianom
Item Apocal. 16.

Rozdziału Trzeciego

Bog jest żywiący.

Jere. 10. Ale Pan Bog prawdy on jest Bog żywiący y Krol wieczny. Dani. 6. On jest Bogiem Bog żywiący y wieczny. Tamże 14. etc. 1. Tesśa. 1. Tę wroceni iestescie do Boga żywiacego od Bawianow. 1. Tim. 3. Abyś wiedział/iako sie masz sprawować w domu Bożym/ktory jest Kościół Boga żywiacego etc. 1. Tim. 4. Dla tego nam stworzenia iż mamy nadzieję w Bogu żywiącym Heb. 9. Daleko więcej kreć P. Chrystusowa ktory przez Ducha S. sam siebie niepożalany ofiarował Bogu/ y ożywił Sumnienie nasze/ od uczynków martwych do służby Bogu żywiacego. Heb. 10. Straszliwa rzecz jest wpasć w ręce Boga żywiacego. Apo. 10. X przysięgi przez Boga naszego żywiacego.

Bogu służę częśc y chwala.

Jud. 113. Jestli chceś chwale czynić/tedy chwal Pana Boga. Ez. 42 Chwały mojej żadnemu nie dam ani części mojej obrazowi. Psalm. 18. Ciebieśa opowiadając chwale Bożę. 1. Pára. 6. Chwalcie Pana a wzywajcie Imienia tego. Jer. 13. Dawcie chwałę Panu Bogu naszemu. Psalm. 112. Wszyscy ludzie Pańscy chwalcie Imię Boże. Toż Psal. 116. y 148. Hest, 13. Abyśmy będąc żywi chwalili Imię twoje Pańskie: Bar. 6. Gdy wyrzycie a ono wielkość ludzi chwala rozmaitę bawiany/chodząc przed nimi i też za nami/tedy wy w sercu swoim myślcie mówcie/ciebie Pańskie przystoi chwalić za Boga prawdziwego. Ez. 48. Dla mnie uczynie abym nie był błazniony/ bo chwały mojej nikomu nie dam. 2. Reg. 2. Teraz mówi P. Bog/niech to nie będzie o mnie/ale którykolwiek będzie mnie chwalił/ ja też iego bede miał we części.

Wath.

Mat. 4: Páńa Boga twego będziesz chwalił/ y temu
 samemu będziesz służył. Luk. 2. Chwała Bogu na
 wysokości (Anieli śpiewali.). Rom. 15. Chwalcie
 ludzie wszyscy Páńa/ chwalcie go wszyscy narodowie
 1. Kor. 10. Choćiasz iście choćiasz pićcie/ y cokolwiek
 innego czynicie/ wszystko czyncie ku chwale Bożej.
 Apoca. 19. Boga chwal etc.

**W Boga należy wierzyć y w nim śa-
 mym dufać.**

2. Párá 20. Wierźcie w Páńa Boga/ a będziecie ser-
 ca dobrego Ekle. 2. Połkádaj w Bogu wiare.
 Ezá. 50. Ktorykolwiek między wami Páńa Boga
 sie boi/ y ktory w ciemności chodzi/ niechay wierzy J-
 niemiowi Bożemu. Tamże 53. Abyście wiedzieli y
 uwierzyli mnie y poznali iżem ja iest sam. Oze. 12.
 Młey nadsieć w Páńu Bogu twoim. Tren. 3. Do-
 bry iest Pan Bog tym ktory wem dufaia. 1. Petr. 1.
 Aby wiara wasza byta y Páńa Boga. Mat. 11.
 Młeycie dufanie w Boga. 2. Párá. 16. Jies miał
 nadsieć w Krolu Syrykim/ a nie w Páńu Bogu
 twoim etc. Job. 13. Choćiaszby mi też y zabił/ ia prze-
 dsie nadsieć swoje w nim bede miał. Psal. 2. Błó-
 gosławieni ktory dufaia w nim. Psal. 9. Niechay
 nadsieć swoje w tobie połkádáta Páńie/ ktory po-
 znali imie twoie: Psal. 131. Niech lud Boży ma ná-
 dsieć w Bogu/ teraz y na wieki. Pro. 3. Młey ná-
 dsieć w Páńu ze wszystkiego serca twego. 2. Cor. 1.
 Ale sami w nas mieliśmy odpowiedź śmierci/ abysmy
 nie byli dufajscy sobie/ ale w Páńu Bogu ktory wzbu-
 dza umárle.

**SIMBOLV M Apostolicum. Wierźe w iednego Bo-
 ga. Páńu Bogu mamy sie modlić samemu.**

Psalm

Rozdziału Trzeciego

Psal. 49. Wzywaj mnie czasu wciśtu twego a ja ciebie wspomoga. Psal. 144. Bliżki jest Pan wszystkim ktorzy go wzywają w prawdzie. Deut 32. Abowiem wzywać będę imienia Pańskiego. Hier. 29. Tedy będziecie mi sie modlić a poydziecie drogami moimi/ y będziecie prosić mnie/ a ja was wysłucham. Joel. 2. Y z stanie sie/ iże ktory mnie będzie wzywał/ będzie zbawion. Actu. 22. Wstań a otrzęci sie wzywając imienia Bożego. Roma: 10. Bogaty Pan nad tymi ktorzy go wzywają. Philip. 4. Modlitwy wasze niech będą czynione ku Panu Bogu. 1. Joan. 5. Wezokolwiek sie będziecie modlić Bogu wedle wolei jego wysłucha was. Rom. 15. Abyście mnie ratowali modlitwami waszymi do Pana Boga. A krótko pisząc/ we wszystkich Biblii nie ma przykładu/ aby patriarchowie y prorocy święci/ y inni wierni ludzie Boży/ mieli komu innemu modlitwy czynić/ tedno Panu Bogu.

Samemu
Bogu zawsze
modlili się
Święci Boży

Boga samego powinniśmy miłować.

Deut: 10. A tak Izraelu czegoż od ciebie żada Bog twoy/ tedno abys sie go bał/ y chodził drogami jego/ y miłował Pana Boga twego/ y służył iemu. Taniże 11. Miłuy Pana Boga twego/ y choway przykazania jego. Joz. 23. Tego tylko z pilnością przestrzegaycie/ abyście miłowali Pana Boga waszego. Psalm. 31. Miłuycie Pana Boga wszyscy Święci jego. Math. 22. Będzie miłował Pana Boga twego/ ze wszystkiego sercem twego/ ze wszystkiej dusze twoiej/ ze wszystkiego umysłu twego/ y ze wszystkich sił twoich/ ić. Opuściam inż krótkości folgując inże imiona y nazwiska/ i też własności samemu Panu Bogu należące/ ktorymi sie nam Bog prawdziwy obiawił w słowie swoim świętym/ ktore imiona/ własności y sprawy

Boskie

Bożcie/iż tak należa iako Bogu Oycu/tak też Synowi
Bożemu/iteż Duchowi świętemu/ przetoż jest dowód
tak iako Słońce jasny/ a iako Bog naprawdziwszy /
iż Ojciec/Syn/ y Duch święty/sa ten jeden prawdzi-
wy Bog y Pan nad pany. A iż należa ty imiona
y ty sprawy y własności Bożcie równie tym trzem/oto
porządkiem każdemu/aby wiedział y wierzył/i słowa
Bożego tu wypisze.

**Naprzód/iż Oycą zowie pismo święte Bo-
giem prawdziwym/ o tym żaden Chrześcijanin nie-
wąpi. Joann. 17.2. Cor. 1. 2. Petr. 1. 1. Cor. 8. Jo-
an. 8. Rom. 1. 15. etc.**

**Syn Boży jest Bogiem prawdziwym/ bo-
go tak pismo święte zowie.**

Łza: 6. Widziałem Boga siedzącego na tronie wy-
stym/ ić. Seraphimowie wołali/ Święty/ Święty/
Święty Jehowach zastępów/ ić. A słyszałem głos
mówiący: Idź a powiedz ludowi twemu/słuchajciey
słuchajcie a nie rozumieście/ ić. To miejsce Jan
Ewangelista święty we 12. rozdziale wyklada o Chry-
stusie/tak mówią: To mówi Łzaiaś / gdy widział
chwałę Chrystusową/y mówił o nim.

Jtem. Łza: 7. Dla tego da wam sam Pan znać/os-
to Panna poczęte y porodzi syna / y będzie nazwane
imie tego **EMANUEL** / to jest/z nami Bog/ić. To
prorocтво Mat. 1. y Luc. 1. o Chrystusie wyklada
Anioł.

Jtem. Łza: 8. Ale raczej Jehowe zastępów wielbi-
cie: Ten będzie kamieniem obrażenia/y opoka wpad-
tu/ić. Tym kamieniem obrażenia/który sie tu Jeho-
wa/ to jest/Bogiem od wieku przez siebedacym zowie
pismo

Rozdziału Trzeciego

piśmo święte Testamentu nowego Chrystusa być pota-
zuie. Luc. 2. Róm. 9. 1. Petr. 2. 2.

Item/Łza: 25. Śmierć zatrać na wieki/ y otrze Je-
hovah Bog tzy od oblicza wszystkich/ y oddali pro-
ganie ludu swego ze wszystkich ziem/ a w on dzień mo-
wić beda: oto ten jest Bog nasz / oczekawaliśmy go y
zbawił nas. To Proroctwo Páwet święty o Synu Bo-
żym wyklada. 1. Cor. 15. 2 Jan 5. Apoc. 7. 21.

Item/Łza: 35. Powiedzcie wpádtym/ wsercu bád-
cie mocnymi y nie boćcie sie / oto Bog wasz z pomsta-
y z nagrodą przyjdzie: Oto Bog sam przyjdzie y zba-
wi nas/ a w ten czas otworzone beda oczy ślepych/ y v-
sy głuchych/ w ten czas skakać będzie chrony iako Jeo-
len/ y ięzyk niemych wykrzykać będzie etc. To o so-
bie wyklada Pan Chrystus v Mat. 8. w 11. y indziej

Item/Łza. 40. Mów miastom Izraelskim/ oto
Bog wasz / oto Jehowach Adonai w mocy przyjdzie /
y ramię iego przez sie pánować będzie / oto zaplata-
iego z nim 2. Bedzie pásć trzode swoje iako pasterz
2. To o sobie sam Syn Boży v Jan 8. w 10. y w
Ziawieniu 22. etc. wyklada.

Item/Łza: 43. Ja jestem Jehowach/ y oprocz
mnie nie masz Zbawiciela/ nie przymusiłem cie/ abyś
mi służył ofiara/ aleś ty mnie przymusił abym ci słu-
żył w grzechach twoich. To o Chrystusie do Pilip. 2.
wyklada Apostoł Páwet święty.

Item/Łza: 45. To mówi Jehowach/ iś nie masz
oprocź mnie inego / Bog sprawiedliwy y zbawiający
oprocź mnie nie jest: Nawróćcie sie do mnie a zbawie-
ni będziecie wszyscy granice ziemi. Jam jest Bog a
nie inego daley/ przez mie przysiągłem/ y wysła z ust
moich sprawiedliwość/ słowo ktore sie nie wroci / iś
mnie sie będzie kłaniać wśelkie kolano 2. To o Chry-
stusie

stusie wyklada Apostoł Rom. 14.

Item/ Eza. 54. Ciebie byś sie/ bonte będziesz zhańbił
na/ ani sie zawstydiś/ bo masz twoy stworzyciel twoy/
ktoremu imie Jehowach zastepow/ odkupiciel twoy
świety Izraelski Bogiem wszy nie mie będzie nazwa-
ny/ zc. Tego Jehowe / ktory sie tu oblubienicem y od-
kupicielem Kościoła swego zowie/ Jan świety Chry-
stus być pokazuje / Jan: 3. y Paweł S. Ephe: 5.

Jerem. 9. Mowi Jehowach: Niechay sie nie chępi
mądry w mądrości swojej/ y możny w możności swo-
jej/ bogaty w bogactwach swoich/ ale w tym niechay
sie chępi kto sie chępi/ iż mię poznał/ że ja iestem Pan
Bog czyniący sąd/ sprawiedliwość/ y miłosierdzie na
ziemi/ zc. To mięysce Apostoł Paweł świety o Chry-
stusie wyklada/ gdy w nim samym y sam sie chępi/ y
każdego przykładem swoim do tego napomina. 1. Co-
rint: 1. 2. Corint: 10. Galat: 6. etc.

Item/ Jerem. 23. Oto dui przychodza mowi Jeho-
wach/ y wzbudze Dawidowi pokolenie sprawiedliwe/
zc. A to imie tego ktorym go miastnować beda/ Je-
hovah sprawiedliwość naszą / etc. To o Chrystusie
1. Corint: 1. Paweł świety wyklada/ gdy go sprawie-
dliwoscia y poświęceniem naszym być miastnie.

Item/ Jerem. 31. Mowi Jehowach wrzynie z do-
mem Izraelskim przynierze nowe/ etc. Tegoż przy-
nierzca nowego sprawce/ ktory sie tu Jehowa zowie /
Paweł świety Heb: 8. 9. 13. Chrystusa być pokazuje/ zc.

Hoze: 1. Mowi Jehowa do Ozkafá/ nad domem
Jada zmituie sie/ y zachowam ie w Jehowie Bogu
ich/ etc. To iż sie o Chrystusie rozumieć ma/ pisma
Testamentu nowego iasnie pokazuje/ zc. Ephe: 1. etc.

Item/ Hoze: 2. Poslubie cie sobie mowi Jehowach
młodzi w sprawiedliwości/ etc. Tegoż Jehowe/ kto

ry. sie tu

Rozdziału Trzeciego.

ry sie tu oblubiencem Kościołowi swojemu być obie-
cnie/Paweł y Jan święty Chrystusa być potężnia.
Joan: 3. Ephe. 5. 12.

Item/Hoze: 13. Ja Jehowach Bog twoy z Egip-
tu / abyś nie znał innego Boga y Zbawiciela oprocz
mnie/etce. Z ręki piekielney y od śmierci wybawie cię/
bde ia o śmierci śmiercia twoia / y piekło vmorzeniem
twoim/12. To Apostoł o Chrystusie wyklada / 2. Ti-
mot: 1 y Hebr: 2.

Johel. 2. Ja iestem Jehowa Bog wasz/ażaden i-
nymie iest/ a lud moy nie bedzie pohanbiony na wieki/
y z stanie sia potym / iże ia wyleię z Ducha mego na
wszystko cięto / a beda prorokować synowie waszy y
corki wasze/12. To Chrystus Syn Boży weźnię obiet-
cał Joan: 15. X onie wykonał te obietnice swoje/iako
o tym Piotr Święty świadczy/Actu: 2.

Zach: 2 Mowi Jehowach: Wesel sie corko Syon/
oto bowiem sam przyide / y mieszkać w tobie bede / y
bedzie przyłączono wiele narodow dnia onego do Je-
howy/ ktore ludem moim beda / a ia we arzodku cie-
bie mieszkać bede / y poznasz iż Jehowach zastepow-
mie do ciebie posłał / 12. Ten Jehowach / ktory to
mowi/iestci Chrystus/ ktory od Jehowy/ to iest / od
Oycy swiego iest na świat posłany/y tu miedzy na-
mi wcięle z Maryey Panny przyietym/iako Jan świę-
ty/Joan. 1. świadczy) mieszkał/12.

Item / Zach: 12. W on czas/ mowi Jehowach
Bog / 12. Beda sie oglądać na mie ktorego okłoli / y
wzięła sie nad nim / 12. To iż o Chrystusie ma być ro-
zumiano/Jan 8. 19. y Apoc. 1. wyklada/ 12.

Malach: 3. Oto ia posle posła mego/ktory bedzie
sprawował droge moje przed oblicznością moją: 20
zátym wnet przyjdzie do Kościoła swego Pan/ktorec

go wy słu

go wy szukać / 2c. Mowi Jehowach zastępów / 2c. To o Chrystusie Synu Bożym / który przed oblicznością swoia postat Jana Krzciciela wykładając Ewangelia słowie swięci / Matth: 11. Mar. 1. Luc 1.

Baruch. 3. Ten jest Bog nasz / a nie będzie drugi o proci tego: Ten wynalazł wszystkie drogi karnosci / y dat ja ruce swemu Jakubowi / y Izraelowi miłemu swemu / potym był widziany na ziemi / y z ludzmi obcowal / 2c. Tego Boga ktore tu na ziemi był widziany / Apostoł Paweł Święty Chrystusa lydz pokazuje / 1. Tim: 3. 2c.

Psal: 45. Stolicą twoią Boże na wieki / 2c. To o Chrystusie Apostoł Paweł święty wyklada / Heb. 1.

Item / Psal: 68. Boże gdyś promodził lud swój / 2c. Ziemia drżała y niebiosy przed oblicznością Bożą: Wstąpiłeś na wysokość poukales niewolstwo / 2c. Ty słowa o Chrystusie Apostoł Paweł święty Heb: 1. wyklada.

Item / Psal: 102. Ty Jehowach na wieki trwasz / a pimiastka twoja od czasow wiekuiitych / 2c. Tyś na początku grunt ziemi zalażył / a niebio a sa sprawa rak twoich / 2c. Ty słowa do Syna Bożego należec / w liście do Żydow Kap. 1. Paweł święty pokazuje.

Item / Psal: 109. Rzekł Pan Panu memu / siadaj na prawicy mojej / 2c. To sam Pan Chrystus o sobie wyklada / stad Żydom czyniąc dowod Bostwa swego / Matth: 22.

Luc: 1. Y wiele senow Izraelskich nawroci do Pana Boga ich / 2c. Tamże: A on wprzodzie tego w Duchu / y mocy Heliasowej / aby nawrocił serca oycow ich senom / a nie wierniki do mądrości sprawiedliwych gotować Panu lud doskonały / 2c.

Joan: 1. A ono słowo było Bogiem.

Rozdziału Trzeciego

Joan: 20. Pan mój y Bog mój. Actu: 16. J
rzekł Paweł y Barnabasz strojowi / owierz w p[an]a
Chrystusa / y będziesz zbawion ty y dom twoy / i[st].
Tamże dalej: y prądownał sie i[st] ze wszy[st]kim domem
swoim owierzyl Bogu.

Actu: 20. Młeczy[st] sie na pieczy y tej trzode swo-
te / nad ktore was Duch swiety postanowił pastyrzmi /
rzadzi[ć] Kościół Boży / ktorego dostal trwiz swoia.

Roni: 9. Który i[st] Bog błogosławiony na wieki.

Gal: 1. Anim sie ia tego od cztowicki nie naucezyl /
ale przez objawienie Jezusa Chrystusa. 1. Tim: 3. Bog
okazał sie widomym w ciełe. Paul: 2 Który gdy był
w t[em]p[er]acie (to i[st] / w naturze) Bożym / nie łupiestwem
to miał / bydz rownym Bogu. Colos: 2. Bo w nim
mieska wszy[st]ka zupełność Bostwa cielesnie (to i[st] / i-
stotnie / własn[ie]) Tit: 2. Oczekawiaac błogosławio-
ney nadjicie y przyacia chwały wielkiego Boga y zba-
wiciela naszego Jezusa Chrystusa. 1. Joan: 5. Jeste-
śmy w prawdziwym Synu Bożym: Ten[ie] i[st] BOG
prawdziwy y żywot wieczny. 2. Petr: 1. Jako nam
wszy[st]ko z Bostey mocy iego / co słusza ku żywotuy po-
bożności / d[ar]owano i[st] / i[st]. Abyśmy przez to z stali
sie uczestnikami iego Bostey natury / i[st].

Apoc: 12. Który zwycięzcy otrzyma to / a ia mu bez-
de Bogiem / a on mnie bedzie synem / i[st].

**Duch Swiety i[st] i[st] Bogiem prawdziwym /
bo go tak pismo swiete zowie.**

Deut: 9. Wspomni sobie Izraelu a nie zapamietas-
way / i[st]os rozgniewał p[an]a Boga twego na puszczy /
i[st]. Tego Boga ktorego Izraelcytkowie na puszczy
rozgniewali / Ezaiasz Prorok swiety wyklada[ć]ac ty
słowa Mojszowe w Kap: 63. Duch[em] swietego byds
pot[ra]zi[ć]

pokazuje/ tak mówiac: Ale oni sprzeciwili sie / y roz-
gniewali Duchą iego świętego / y zstat sie nieprzyjacie-
lem im / 1c. Czego też y Apostoł Paweł święty Heb:
3. Potwierdza/ tak mówiac: A przetoż tak mowi Duch
świety: Nie zatywardzajcie serc waszych/ iesli dżis głos
iego wślychycie/ iako w onym zagniewaniu dniow/ w
ktore na puszczy kusili mieoycomie waszy / 1c. Tegoż
Duchą świętego Dawid psal: 84. zowie Bogiem wiel-
kim y nawyśszym/ tak mówiac: Wysławiamy ci Je-
howie opoce zbawienia naszego/ abowiem Jehowach
Bog wielki jest/ y Krol wielki nad wśstkiimi Bogi.
Dżis iesli głos iego wślychycie / nie zatywardzajcie serc
waszych/ iako czynili na puszczy oycowie waszy / 1c.
To miteysee o Duchu świętym wyklada Apostoł Pá-
weł święty/ Heb: 3.

Item / psal: 85. Bede słuchat co mowi we mnie
Jehowach / 1c. Tego Jehowe w sobie ali o przez sie
mówiącego / samie Dawid miámie byoż Duchą świę-
tego / 2. Reg: 23. w ty słowa mówiac: Duch Páński
mowił we mnie / y mowa tego w wściech moich / Bo
Izraelski mowił do mnie / 1c.

Job: 32. Duch Boży czyni me madre / albo dawa im
madrość. A Jakub Apostoł święty powiada Káp. 1.
Ii wśelka madrość od Boga pochodzi / y od niego sa-
mego żadać iej kaie / tak mówiac: Jesli kto potrzebuie
madrości / niechaz iej żada od Boga / 1c. Item/
Job. 33. Duch Páński uczynił me / oto mnie iako y cie-
bie uczynił Bog.

Łza: 6. Słyszałem głos Boga mówiącego / idź a
zatywardź serce ludu tego. 1c. Tego Boga mówiące-
go Paweł s. Act. 28. pokazuje bydż Duchą S. mówiac
Dobrze powiedział Duch Świety przez Łzaiasza pro-
roka mówiac: Idź a rzecz do ludu tego / wśyma słus-
zac be-

Rozdziału Trzeciego.

chac będziecie / a nie rozumiecie / rē. Abowiem zatwar
dzone jest serce ludu tego / rē.

Item / Ezā. 40. Ktoż wspomógł Duchā Bożego /
albo kto iemu był porádnikiem / rē. To Apostoł Pá-
wel s. Rom. 11. o Bogu wykłáda / tak mówiac : K-
toż powiáda poznał umysł Pański / albo kto iemu
był od porády / rē.

Ezech. 2. Wstąpił w mnie Duch / y gdymie postá-
wił na nogi moje / wysłałem mówiącego do siebie :
Sennu ciłowieczy / oto cie posyłam do senow Izraels-
kich rē. Tak im będzieś mówić : Tak mówi Jeho-
wáh Bog / rē. Tu tego Duchā Świętego / który go
posłał do Izraelezytów iowie J howa. W káp. 11.
tenie Prorok zowie Duchā Świętego Jehowa tak
mówiac : Wpadł na mnie Duch Pański / y rzekł mi :
Mów / tak roztánie Jehowáh / rē.

Jer. 31. Toć jest przymierze / które uczynię z do-
mem Izraelskim po tych dniach / mówi Jehowáh /
dam ja Zakon mój w serca ich / y we wnętrznosci ich /
y będzie Bogiem ich / a oni nunc będą ludem / rē. Te-
go Jehowe które przymierze nowe miał uczynić lu-
dom swym / Paweł s. zowie Duchem Świętym / Heb-
10. Świádecstwo nam dáłcy sam Duch. 8. w ten czas
gdy rzekł : To jest przymierze moje / które uczynię z ni-
mi po dniach tych / rē.

Rom. 15. Bog poćiechy / niechay wam da toż rozumieć.

1. Cor. 3. Izaliś nie wiecie że Kościółem Bożym wy-
cieście. To wykłádać 1. Cor. 6. mówi : Ażas niewie-
cie iż ciáło wasze sa Kościółem mieszkającego w was
Duchā S. rē. Chwalćcieś Boga w cięlech waszych.

1. Cor. 12. Rozdziáły dárow sa ále tenże Duch / roz-
dziáły posług ále tenże Pan / y rozdziáły spraw ále ten-
że Bog / sprawiaczy wszystkō we wszystkich / rē. Wtám

że dáleyi

że daley: To wszystko wyduywa ieden y tenże Duch
Święty / każdemu iako chce osobną udzielać / ić

2. Cor. 1. Ten który wawespoteł z nami otwierdza
y który nas pomazał Bog' est. To Jan S. o Duchu
Świętym wyklada. 1. Joa. 2. Ale y pomazanie (to
jest Duch Święty) wezy nas o wszystkim / a prawdzi-
wy jest.

Hebr. 1. Bog mówił prze Prorokt. To wyklada-
jąc Piotr. 5. 2. Pet. 1. powiada iże Duchem Świętym
mówili Prorocy / ić.

Act. 1. Mężowie bracia / przeba jest aby się wypeł-
niło pismo które Duch Świty przepowiedział przez
usta Dawidowe / ić. Tę Duchą Świętego który
przez usta Dawidowe mówił / zowią Apostołowie
Bogiem / stworzycielem nieba y ziemi Actu. 4. mo-
wici: Panie tyś jest onym Bogiem / który uczynił nie-
bo y ziemię / morze / y wszystko co w nich jest / któryś po-
wiedział przez usta świętego Dawida / ić.

Item / Act. 5. Ananiasz / dla czegoż sathan napełnił
serce twoie / abyś skłamał Duchowi Świętemu / ić.
Nie skłamałeś ludźmi ale Bogiem / ić.

Item / Actu. 7 Twardy / Szeżpan S. mówi Ży-
dom) Krzycy / y nie obrzezanego serca y osu / wy zaś-
wście iako y Oycowie waszy / sprzeciwiać się Ducho-
wi Świętemu. Tu Szeżpan S. zowie Duchem Świe-
tym tego / którego sprzeciwiali się Żydowie. A komuż
się sprzeciwiali Żydowie? Pisma Mojszowe y Pro-
rockie powiada / iże Jehowie Bogu prawdziwemu.
Jest tedy Duch Święty Jehowach BOG prawdziwy
Izraelski.

Act. 20. Pilno strzeżcie się sami siebie / y trzody nad któ-
rą was postanowił Duch Święty / ić. Tu Paweł S.
twierdzi / iże Duch Świty dozorce / Pasterze / y Bisku-

Rozdziału Trzeciego.

py postanowił w Kościele su. m. A 323 1. Cor. 12. powiada / iż ie Bog postanowił. Skąd sie potażnie / iż Duch S. iest Bogiem / tory postanawia Pasterze w Kościele swoimi rć.

A tak tu Chrzesciānin miły widziś y czytaś dosyć miłyse piśmā swietego / gile sie tak Syn / iako y Duch S. zowie Bogiem prawdziwym. Przetoż my też mu wierze / iże tak iest iad piśmo opiewa / wyznawa my Oycā z Synem tego miymi / y z Duchem S. bydy nie trzemi Bogi / ale jednym Bogiem / dla oney iedyney natury y bytności Boży / o ktoreiejmy iuż wyżej slyśeli: bo gdyby nie był Bogiem / tedyby ieh tak piśmo swiete nie mianowało.

Alle rzekłby kto (iakoż mowia y piśa wykrętarze) a wszak też tym imieniem Bog zowa sie y inie rzeczy. Takci iest / iakom też to wyżej wypisał / ale nie własnie to nazwysko Bog im dawa su / czego iest przyczyna służna tamże opisana / ale Oycu y Synowi / y Duchowi swietemu własnie to imie należy Bog / ktore iest wykładem onych imion Bożych w piśmie swietym i zyktem Żydowskim opisanych / a zwłaszcza tego imienia Jehowach / o którym to tu iście potoyć potrzeba dla zwohicielow / iże to nazwysko Jehowach / nie może własnie służyć jedno samemu prawdziwemu Bogu. A iże Ociec / Syn / y Duch swiety zowie sie w piśmie swietym Jehowa / przetoż Ociec z Synem y z Duchem swietym tylko / iest iedynym onym prawdziwym Bogiem / czegoście tu iuż dowody slyśeli wielkie y prawdziwe. A iż żadnemu stworzeniu to imie Jehowach należeć własnie nie może / te są tego przyczyny. Pierwsza: Iże pan Bog prawdziwy to imie sobie sam dał / kaopisanu swojemu / dla rozności od innych Bogow nie własnych / o czym mamy u Mojsesa Exod: 3.

Imie Jehowach sa memu tylko Bogu nalezy.

gdzie 89

gdyś pytał Moiseś Boga tymi słowy. Oto ja gdy przyde do synów Izraelich/ y powiem im/ że Bog Dyców waszych popat nie do was. A gdy sie beda wywiadować/ co jest z i i nie tego/ iakoż im bede miał dać odpowiedzi? Na co tu Bog odpowiedział: Jestem który jestem/ tak powieś synom Izraelskim/ posłał mnie do was. A zśie rzekł Bog do Moiseśa. Tak powieś synom Izraelskim Jehowach Bog Dyców waszych popat nie o was/ to jest imie moje na wieki/ y to będzie pamiątka moja wieczna/ zc. Tu widzieć moie Krześcianin wszelki/ iako to imie Jehowach Bog sobie dał wieczne/ którym sie popisał/ y oddzielił od innych Bogów fałszywych/ y wszech rzeczy stworzonych. Co też y u nasza Bap. 42 powtarza tak mowiąc: Jam jest Jehowach/ to jest imie moje/ a tey czi moiey nikomu nie dam. Baczże co mowi/ tey czi aby sie miał mianować Jehowa nikomu nie dał Bog/ tylko to sobie postawił wiecznie. A słusne to przynik/ bo Jehowach znaczy bytność wieczną (iakoż wmyśli y napisal) to jest/ znaczy tego który od wieków przez sie sam jest y trwa/ y wszystkiemu stworzeniu dał y dawa bytność/ iako Apostoł pise: Jie od niegdy/ przezeń/ y w nim sa wszelkie rzeczy/ w nim żywią/ y w nim sie ruchamy/ y iestechmy/ zc. Co iż żadnego stworzeniu przywłaszczono byż nie moie/ przetoż też y to imie Jehowach/ żadnemu stworzeniu własnosc nie należec nie moie.

Druga/ iże Bog tak bytny iest/ iże y rzeczy ktore chce czyni ie tak skutecznie/ chociaś ich nie maś iestże/ iakoż by inż byty mnieysze y obliczne. Jako do Rzymianow Bap. 4. Apostoł pise/ Tiego iże w sobie nie moie iasne stworzenie mieć/ przetoż też nie moie byż Jehowa/ to jest/ bytnym.

Exod. 3.

Col. 1.
Actu. 17.

Rozdziału Trzeciego

A iże iako natura Oycowa / tak też y Syna iego ier-
dnorodzonego / y Ducha świętego iest takowa / Ktora
od siebie / w sobie / y przez sie iest (to rozumiey z stro-
ny istności nie z strony person ona bytność / ono Bo-
stwo nie osiągnięte / Ktore zaię było / iest / y będzie / Kto-
re też inſzym rzeczom na niebiey na ziemi będącym da-
to / y dawa do tych ciałow bytność : Przetoż kuſnie
ieſt a właſnie tym Jchowa / to iest / Bogiem iedynym
prawdziwie od wieku przez ſie będącym nazywany / O-
ciec / Syn / y Duch święty i pamię ſwitym.

Alle abyſmy ſie nie na imionach tych tylk o ſądził / oba-
czać będziemy drugie nazwiſka / Ktore właſności a na-
legtości Boſkie prawie opisać / Ktore też tak iako Oy-
cu / tak też y Synowi / y Duchowi Świętemu / wſyſtki
rownie ſiają / iako ſa ty.

**Bog ieſt wieczny / to ſie też y Synowi Boże-
mu przypisuje / a to ni tych mieyſcach.**

Pro: 8. Madrość Boża mawí: Pan miał mnie na po-
czatku drog ſwoich pierwey niſeli co był wciymit z po-
czatku / od wieku ieſtem zrzadzona / ię. Te madrość
Boża Ktora ſie tu od wieku bydz zrzadzona powiada /
Paweł święty Chryſtuſa bydz pokazuje 1. Corint: 1. tak
mówiąc: My wam opowiadamy Chryſtuſa / moc y
madrość Boża / ię.

Miche: 5. A ty Betlehem Eſſrata / drobna ieſteś
miedzy tyſiactmi Juda / z ciebie mnie wyniđe panu-
iący w Izraelu / a wyacie iego od początku od ciałow
wiecznych. To Proroctwo iſ o Chryſtuſie ma bydz ro-
zumiano / ſamiſ Izdowie ſwiadcza / Których gdy He-
rod pytał / gdzie byſie Chreſtus miał narodzić / powie-
dzieli / iż w Betlehem Judykim / a te ſwoie powieſć
twierdził tym Proroctwem Micheaſowym / Mat: 2.

pſalm:

Artykuł Trzeci.

60.

Psalm: 2. Ty jesteś Syn mój iam dzisiaj (to jest/od wieków) wrodzitem cie/żc. Ten Psalm iś o Chrystusie mowi / Páweł Śwícty Żeb: 1. 5. pokázuie. Item: Actus: 13.

Psalm: 44. Stolicá twojá Boże ná wieki/żc. Żeb: 1. o Synu Bożym Páweł śwícty to wykłada.

Psalm: 120. Ty Pánie ná wieki trwasz / á pámieć twojá od czasów wiecznych/żc. Tyś ná początku stworzył niebo y ziemię/żc. Ten Psalm Dawidow iś do Chrystusa należy / Żeb: 1. Apostoł pokázuie.

Psalm: 109. Przed intrzektá wrodzitem cie/żc. To iś o Chrystusie y o iego od wieków národzeniu ma bydy rozumiano / z wiela nietylś pismá swíctego iáśnie sie pokázuie / Máth. 22. 1. Cor: 15. Żeb. 1. 10.

Łká: 9. Dziećcie národzitosienam / y Syn iest nam dány / ybedzie názwane imie iego Bóg mocny / Oćiec wieczności/żc. Ioan 1. Ná początku było słowo /żc. A dálej: To było ná początku u Boga.

Ioan: 8. Pierwey niżeli Abrahám był iá iestem.

Ioan: 17. Wyże wiélb Syná twego tá chwata / ktora u ciebie miał pierwey niżeli świat był.

Colos: 1. Al on iest przedwshystkimi / á wshystko trwa w nim / y on iest głowa Kościoła swiego / ktory iest początkiem / y pierworodnym z umártych / aby on był przodek we wshystkich trzymájący/żc.

Ioan. 8. Ty ktos iest? (pytali Jezusa Pharyzeusowie) Ná co im dáł odpowiedz: Jestem / powiáda / początek / ktory do was mowie/żc.

Łphe: 1. Al on był przedwshystkimi /żc. Támże: Ták iáko nas wybrał w Chrystusie / drzewiey niżeli záłożyl grunty sienie /żc. Żeb: 1. Przez ktorego wchylit y wieki.

Żeb. 7. Ani początku dniów / ani końca nie májący

Rozdziału Trzeciego

Heb: 13. Chrystus wieczny y dus/ tenie y na wieki.

2. Tim. 1. Który nas wezwał y zbawił / á to wezwaniem świętym/ nie podług użytków naszych/ ale według postanowienia y łaski/ która jest nam dana/ przez Jezusa Chrystusa/ przed czasami wiecznymi.

1. Joan 1. Ktore było na początku/ ktorechmy byli/ y ktorechmy widzieli oczyma naszymi/ o słowie żywota/ ić.

1. Joan. 2. Piśe wam Oycowię: Jescie poznali tego/ który jest od początku. 1. Joan 5. Teni jest żywot wieczny. Apoc: 1. Jam jest Alpha y Omega/ początek y koniec/ mowi Pan Bog/ który był/ jest/ y który przydzie/ wszechmogacy/ ić. Tamże: Nie boi się iestem pierwszy y ostatni/ ić. A iestem żyjący na wieki wieków/ Amen. Temu podobne młysca naydziej Apoc. 21. 22. ić.

Duch święty jest wieczny

Duch Święty był na początku przy stworzeniu wszystkiego/ y w nim wszystko ślano. O czym Moyses w Rozdziale pierwszym księgi pierwszych swoich napisał/ y Dawid Psal. 32. y 103. Judyt 16. Job 26. ić. Heb. 9. Przez Ducha wiecznego ofiarował sam siebie,

A iesli Bog Ociec/ który jest źródło/ y studnia Bostwa/ jest wieczny/ tedy też y Syn jego też Bostwo mając/ jest wieczny/ także też y Duch Święty/ który iako nie ma końca odchodzenia swego od Oca y od Syna/ tak też y początku nie może mieć/ bo Ociec y Syn nigdy przez Ducha swego nie był. A tak wieczny jest Ociec wieczny Syn/ wieczny y Duch święty/ nie trzy wieczni/ ale jeden wieczny Bog w istności swojej/ Ociec/ Syn y Duch Święty.

Syn Boży

**Syn Boży jest wszechmogący / bo mu to
świete pismo przywłaścza rownie
iako y Oycowi.**

Łzā: 9. Dziecie sie nam narodzito / y Syn nam iest
dany / Protego panowanie bedzie w ramieniu tego / y
bedzie nazwane imie tego Bog mocny / y Dziec wie-
cznosci.

Łzā: 40. Oto Bog w mocnosci przydzie / y ramie
tego przez sie panowac bedzie / zc. To izo Chrystusie
ma byd rozumiano / mi sie wyiszy pokazato.

Psal: 23. Ktorey to iest Pan chwaty / iest Pan mo-
cny y moiny / zc. Tego Pana chwaty / Apostol Chry-
stusa zowie / 1 Corint. 2.

Psal. 62. Bielata sie iako snieg Salmon gorā Bo-
za / gdy na niev wszechmocny rozpraszat Krole / zc.
Wstapite na wysokosc / zc. Psalm ten iz do Chrystu
sa sie sciaga / mi sie wyiszy z wykladu Apostola Pa-
wla swietego / Ephe: 4. pokazato.

Saptr: 18. Wszechmocne slowo twoie Boze / to iest /
Syn twoy / iako go Jan s. zowie / Joan 1. 1. Joan. 1.

Phil. 2 Zowie sie Chrystus rownym Bogu Oycu / a
iest rowny / tedy tak iako y on iest wszechmogacy.

Jan 10. Moc mam polozyc dusze moie / y moc ja
wziac zallie mam.

Apocal. 1. Oto przydzie z oblokami / y oglada go
wselkie oko / y ci ktorey go okoli / zc. Ja iestem
Alpha y Omega mowi Pan Bog / ktory iest / byl / y
przydzie wszechmogacy / zc.

Apoc. 4. Swiety / Swiety / Swiety Pan Bog wse-
chmogacy / ktory byl / iest / y przyjdzie.

Apoc. 17. Ci z Barankiem walczye beda / a Bara-
nek zwycies

Rozdziału Trzeciego

nek zwyciężył / abowiem Pan panow iest. A krotko
ści folguiaa / iako Ociec iest wszechmogacy / tak też y
Syn tego / iako mowi sam / Ioan. 5. Cokolwiek O-
ciec wżym / to y Syn także wżym. A Ioan: 16. Co-
kolwiek Ociec ma / wszystko moje iest / zc. Słyysz
tu Niewo krzescenzyku co mowi Chrystus / wszystko / w
tu nie nie odłącza aby co wieccy miał mieć Ociec / cze-
goby nie miał Syn / tylko to / iz nie iest Oycem / a O-
ciec też nie iest Synem / ani w cielnym. Okazał te wse-
chność swoje rozmaitym obyczaiem / y sam / y przez
Apostoły swoje / nad niemocami / nad żywioły / nad
wiatry / nad rybami / nad Drabły / nad umartymi / nad
myśłami / sercy y wola ludzka / ktora tak wykladał i
to chciał / o czym historya Ewangeliſtow ſwitych ſy-
roko ſwiadczą / zc.

Duch Swiety także iest wszechmogacym o- kazany w piśmie Swiety.

Łza. 11. Bedzie nad nim odpoczywał Duch wnie-
śności i też moźności / zc.

Łza. 40. y krotki dy był wodzem Duchowi Swie-
temu / albo krotki go wspomagał.

Mich. 3. Ależ ja napełniony moźnościa Ducha
Pánstkiego / zc.

Sáp. 7. Duch Boży iest wszechmogacy / y wszystko
przegladaiacy / zc.

Psal. 95. Abowiem Jehowach Bog wielki / y Krol
wielki / nad wszystkim Bogi / w roku bowiem tego sa wſy-
ſtki strytości ziemi / zc. Psalm ten iz o Duchu swie-
tym mowi / Apostoł Paweł swiety / Heb: 3. pokazuię.

Roma. 15. Mocą Ducha Bożego / tak iże od Zieru-
załem / y około przyległych krajn / aż do Skowatow /

iam wypet

iam wypełnit urząd przepowiadania Ewangeliey Pa-
 na Chrystasowey/ ić. Dla tey wszechmocności pól-
 cem Bożym iest nazwany / y mocą z wysokości. Dla
 tegoż iest mocen wzyć prawdy nie umiartne. Dla te-
 go żaden nie rzecze Chrystus Jezus / iedno mocą Ducha
 swietego. Dla tego iego rozmaite władze y sprawy
 wypisana sę/ y o stworzenia/ Gene 1. y o rodzenia/ Tit 3.
 Psal. 104 Wypuścił Ducha twego a oodowił ziemię.
 A tak gdyż iest Syn Boży y Duch swięty / Sadai wsze-
 chmocny iako y Ociec / a samemu Bogu prawdziwe-
 mu należy ta własność: Przetoż Ociec/ Syn/ y Duch
 S. iż iest wszechmocnym/ przetoż też iest y Bogiem
 prawdziwym iednim.

Luc. 11.
 Luc. 24.
 Joan. 19
 1. Cor. 12.

**Trzecia Boska własność iest wszystko
 wiedzący / y myśli sere ludzkich.**

O Oycu nie mają roznice. O Synu mamy świadec-
 twa pisma swietego / iż iest wszystko widzący. Mát.
 9. A gdy wyrzał Pan Jezus myśli ich/ rzekł im: A coż
 myślicie zle w sercach waszych. Tamże 25. A Jezus
 widząc myśli rzekł im / ić. Tym podobne mieysca
 są Káp. 12. 15. 16. 17. 22. ić.

Mát. 2. Co wnet obaczywszy Pan Jezus Duchem
 swoim/ iże tak niedyszoba myśli/ rzekł do nich / Coż
 myślicie z tego w sercach waszych/ ić. Tamże káp. 14.
 Posłał dwu ze zwolenników swoich / rzekąc im: Idź
 cieś do miasta które przeciwko wam iest / y potka sie
 z winić/ owieś dzbany wody nośac/ ić.

Luc. 5. 6. 8. 9. 11. 22. ić. A Joan. 1. Natanielu iez-
 eże gdyż był pod figowym drzewem widziałem cie.

Joan. 2 Pan Jezus nie dowierzał im / bo znał wszy-
 stki. Tamże/ On wiedział co było w człowieku/ ić.

Joan.

Rozdziału Trzeciego

Joan. 5. Ale znam was i bierzcie Bożey nie mas
w was Joan. 6. Jezus gdy obaczył myśli ich / i że go
chcieli wlaścić y Krolom wdziać.

Joan. 16. Terazemy poznali / i wszystkichowieś.

Joan. 21. Panie ty wieś wszystkie rzeczy / i c.

Tym podobne świadectwa naydnieś tamże Kap. 11.
13. 14. 16. 19.

Koloz. 2. Wktorym są wszystkie stárby mądrości y
wnieśtności Bożey zakryte.

1. Cor. 1. Chrystus iest mądrość y moc Boża.

Apo. 2. To mowi Syn Boży / ktory ma oczy iako
płomień ogniowy. A beda wiedzieć wszystkie Roscioty
iżem iá iest bádający się serc y nerek ludzkich / i c.

A co śledotye onego miejsca Máte. 24. y Máte. 13.
O dniu onym nie wiedza ani Aniołowie / ani syn ciżo-
wiecy / tylko sam Ociec / i c. Ktore bluzniercy Máte-
statu Syna Boiego przytaczają mówiąc: Otonie wśy-
stkiego wie Chrystus. Głupcy nie baczą iakim zmy-
stem ty słowa Pan powiedział / i że nie tylko niewiedział
iż iest synem ciżowieczym / z strony natury ciżowieczy /
ale też y z strony natury Bożey wiedząc / (wedle kto-
ry wszystko mu iest wiadomo iako y Ocu) dla nas tyl-
ko wiedzieć nie chciał / aby to nam był miał obiać: Bo
nie dla tego był posłany / ani by też to było z pożytkiem
naszym / iako też y godziny śmierci nie oznaymił nik-
mu / chcąc abyśmy byli zawsze gotowi. Temci też zmy-
stem rzecie onym z tym co do niego wołać beda Panie
Panie / i c. nie znam was. Nie iżeby ich nie miał znać
z strony Bożstwa swego / ale iż onych nie będzie chciał
wiedzieć / iako też tu y oni o Chrystusie słyszą / iako by
o nim niechcieli wiedzieć.

Matt. 15.

Duch Święty też wszystko wie.

1. Cor.

1. Cor. 2. Duch Święty wszystko wie/ też y głęboko-
ści Bostkie/ abowiem co Bożego jest/ nikt nie zna ieda-
no Duch Boży. 1. Joan 2. Pomazanie nauczy was
wszystkiego. Jo. 14. Gdy przydzie pocieszyciel Duch
Święty/ nauczy was wszystkich rzeczy/ ić. A iścić miał
wszystkiego Duch S. nauczyć/ teoyć wszystko wiedział.

**Syn Boży iako y Ociec (o którym nie
máš rożnice) jest Stworzycielem
niebá y ziemi ić.**

Żł. 45. Tak mowi Jehowa Święty Izraelski/ y
Stworzyciel tego: Ja uczyniłem ziemię/ y stworzyłem na-
niey stworzyciem: Ja jestem którego race rościagnęły
niebiosá/ ić. Wnie się będzie kłaniało wszelkie kolano
i. To o Chrystusie Apostoł wykláda Rom. 14. mo-
wiąc/ potrzeba abyśmy stáli przed Młaiestátem Chry-
stusow/ tak bowiem napisano jest: Żywieia / y mnie się
będzie kłaniać wszelkie kolano.

Psal. 102. Ty Pánie naprzód vgruntowałeś ziemię/
á niebiosá sá sprawa rak twoich. To Apostoł Hebr.
1. wykláda o Synu Bożym mówiąc: A ostatnich dni-
tych mówił nam przez Syná swego / przez którego y
wieki uczynił. Y tájmie daliey / A do Syná rzekł/ Ty na-
przód Pánie vgruntowałeś ziemię/.

Joan: 5. Ociec moý do tych czasów prácie yia teý
prácie. Joan: 1. Wszystko przez niego jest uczyniono
á oprocz niego nie máš uczynionego/ cokolwiek się
jedno z státo.

Colos. 1. Abowiem w nim stworzone sá wszystkie rze-
cy/ w niebie y na ziemi/ widome y nie widome/ ić.
Wszystko przez niego y w nim jest stworzono.

1 Cor: 8 Jeden jest Pan/ przez którego wszystko y
my prze-

Rozdziału Trzeciego

my przezeń. Apoc: To mowi Amen/ świadek wierny który jest początkiem stworzenia Bżego

Pro: 8. Gdy zawieszał grunty ziemię/ z nimem biał/ (mowi mądrość /) to i- st / Syn Boży / i- tak Apostoł 1. Cor: 1. wykładą / wszystko postanawiając / i- c.

Duch Święty także jest stwórcyćielem niebá y ziemię / i- c.

Gene: 1. A Duch Pánjki wnaśał się zichowywając nad wodami / i- c. Psal: 31. A Duchem wst tego wstę- skła moc ich (to i- st / niebieśta) z stłata się. Psal: 95. Podniemy a opadniemy przed Jehowá stwórcyćielem naszym / dñs jeśli głos tego wstłyszycie / nie zatwardzajcie serc waszych / i- c. Tego Jehowá którego tu stwó- rzyćielem Dawid zowie Paweł święty Hebr: 3. Duchá świętego bądź pokazuje / i- c. Psal: 103. A gdy wypu- ściś Duchá twego bywają stworzone. Judit 16. Po- każ Duchá twego y sprawione są. Job. 26. Du- chem swoim ochodził niebá / a rekt swoia stworzył Smoká co się zwija. Job. 33. Duch Boży stworzył nie / i- c. Nad to Duch s. z Bogiem Wycem i- st stwo- rzyćielem natury cztowieczey / która Syn Boży z Mária- ey Pánny Błogosławionej nasie przysła / Mar: 1. Luc. 1.

Żier: 15. Przekłóci Bogowie którzy nie su orzyli nie- bá y ziemię / i- c. Skąd obaczamy / gdy y Syn Boży y Duch święty nie był stwórcyćielem / byliby przekłety mi a nie prawnymi Bogi / y my także którzy chwali- my Syná y Duchá świętego. Jikoż Nowotrzejency sa przekłetymi / bo nie wierzą aby Pan Chrystus był nie- ba y ziemię stwórcyćielem / a przedśie go chwala y wie- rza weń / y sa Bálwed-walcami bo chu ala cztowieka / gdyż nie wierzą aby miał być Bogiem prawdziwym.

Jako

Abiońcy to
woł rzeżeń
cy sa bálwo-
chwalcami.

Jako Ociec jest przez sie bedacy y żywiacy/
wbystkiemu bytność y żywot dawający.
iacy/taki też jest y Syn iego.

Joan. 1. W nim był żywot. Tenże 6. Jam jest on
chleb żywota. A w 5. Jako Ociec ma żywot sam w so-
bie / tak też Synowi dał mieć żywot samemu w so-
bie. Tamże. Jako Ociec obżywia umiarkę / tak też
Syn obżywia / ić. Jakoż obżywił ich nie mało mo-
ca swą / tylko zawiolałszy tak na nitodzieńca: Nito-
dzieńce tobie roztążnie wstań / y wnet ożył y stał na
márach. Tak też y na one dzieweczke Mar. 9. Dzie-
weczko wstań / y wnet wstała / y kazał icy dać iść / ić. Luc. 14

Joan. 14. Jam jest drogą / prawdą / y żywot / ić.

Act. 13. Sprawcy żywota zamordowaliście / ić.

1. Joan. 5. Toć jest świadectwo Boże o Synu / ić
nam dał żywot wieczny Bóg / a ten żywot w Synu
iego jest: Ktory ma Syna / ma żywot wieczny / ić.

Joan. 10. Dwce moie głosu mego słuchają / a ja
im daie żywot wieczny.

Tenże 11. Jam jest zmartwychwstanie y żywot / a
wszelki Ktory wierzy w mie / nie umrze na wieki.

Col. 3. Gdy Chrystus on żywot nasz okaze sie.

Duch S. też jest wbystko obżywiający.

Joan. 6. Ale Duch obżywia. Rom. 8. iestnie Duch
iego miejsca w was / tedy obżywi śmiertelne ciała was-
ze. Gal. 6. Ale z Duchą będzie tak żywot wieczny: w
społku wiary Kościoła Chrześcijańskiego / tak o nim
wierząc wyznawamy: y w Duchą świętego obżywia-
jącego / Ktory z Oycą i też z Syną pochodzi / ić.

**Syn Boży tak iako y Ociec grze-
chy odpuszcza**

J

Rozdziału Trzeciego

Matt. 9. Abyście wiedzieli iż syn człowieczy ma moc na ziemi grzechy odpuszczać / ić.

Mat. 2. Widząc Chrystus wiara ich / rzekł do nich mocnego : Spokujcie się synu odpuszczając się tobie grzechy. Tąż (mówia Żydowie) co ten mówi bluźni / bo wiemy iż tylko Bóg odpuszczać iedno Bóg sam.

Luc. 3. Rzekł do nich / Odpuszczając się tobie grzechy

Act. 10. Temu wszyscy Prorocy świadectwo wydadzą / iż biorąc odpuszczenie grzechów przez Imię Jego wszyscy / którzy wem wierzą / ić.

Duch Święty też grzechy odpuszcza.

Joan. 16. A gdy przyjdzie on Duch prawdy / będzie sądził świat z grzechu.

1. Cor. 6. Omyćcie iścieście się i poświęćcie / i wprawić do światłości w imię Pana naszego Jezusa Chrystusa / przez Ducha świętego / ić.

Bóg Ojciec daje Duchą S. y zowie się Duchem Bożym / O tym rożnice nie masz. Syn też daje Duchą S. y dla tegoż się też zowie Duchem Chrystusowym.

Joan. 16. Jeśli prawdę powiadam wam tedy potrzebna rzecz jest abyście nie byli / bo jeśli ja nie pójde po ciebiecie nie przyjdzie do was / ale jeśli pójde / posle go wam. **Joan. 20.** Tchnął na nie y rzekł : Przyjmicie Ducha Świętego. **Rom. 8.** A jeśli kto Duchą Chrystusowego nie ma ten nie jest tego.

Grzech jest występki naprzeciwko Bogu Ojcu / Synowi / i też Duchowi S.

O Ojcu nie masz rożnice. O Synu y Duchu Świętym ty miysca świadcz. **Matt. 12. Luc. 12.** Który

by rzekł

by rzekł
mu odp
Święte
przyszły
ści y sp
sino sw
chowi S
Bo iate
tym iest
też iest
sprawie
s. prae
to idzie
wi s. n
nie albo

Iż
FO

psa
świat n
To mie
wyttad
iako ch
li y Oyc
kolano
Nie / y p
wednie
wszechm
Godny
Rom.
1. Cor.

by rzekł przeciwko Synowi cztowięczemu / będzie iemu odpuśceno / ale ktoby rzekł przeciwko Duchowi Świątemu / nie będzie iemu odpuśceno / ani tu ani w przyszłym wieku. A protko mówiac / wszelkie własności y sprawy Boskie / iako należą Oycu / tak ie też piśmno świąte przywłaszczą y przypisuje Synowi / y Duchowi S. o czym już nie potrzeba więcej wywodow. Bo iako iest Ociec świąty poświęcający nas / tak też tym iest y Syn / y Duch S. Jako Ociec dobry / taki też iest y Syn / y Duch s. Jako iest Ociec prawdziwy / sprawiedliwy / y miłosierny / takież iest Syn / y Duch s. prawdziwy / sprawiedliwy / y miłosierny / ić. A stać to idzie / iako Bogu Oycu / tak też y Synowi / y Duchowi s. należą cześć y chwala / wiara / nadzieia / wyznawanie albo modlitwa.

Iż chwala należy Oycu / o tym nie maß różnice / a iż też y Synowi należy / o tym czytamy.

Psalm. 97. A gdy zaś przywodzi pierworodnego naszego mówi: y niechay go chwala Aniołowie tego. To miewyż Apostoł Paweł s. Hebr. 1. o Chrystusie wytkada. Ioan. 5. Aby wszyscy chwalili Syna / tak iako chwala Oycę / który nie chwali Syna / nie chwali y Oycę który go posłał. Philip. 2. Aby wszelkie kolano klaniało się na imię Jezusowe / niebieskie / ziemskie / y piekielne ić. Apoc. 4. A czworo zwierząt wednie itez w nocy wołały / Świąty S. S. Pan Bog wszechmogący / który był / iest / y przyjdzie. A także / Godny iestes Panie Boże nasz przyiac cześć y chwala. Rom. 11. Jemuśmniech będzie chwalą na wieki. 1. Cor. 2. Pana chwały otrzybowali.

Rozdziału Trzeciego

Też y Duchowi S. chwala należy.

Łza. 6. Seriphinowie Jehowe zastępow chwale / wołać : Święty S. S. Jehowa zastępow / **12.** Tego Jehowe Páwet **8.** **Act. 28.** Duchá **8.** pokazuje **Pál. 95.** Schodzimy się á weselmy się w Pánu / **ps.** **134.** Chwalmy go / á wpadnmy przed nim / **12.** Ten Psalm wykłada o Duchu **8.** **Apostól Heb. 3.**

1. Cor 6. Chwalcieś Boga w cielech waszych / to jest Duchá **8.** **Bo** wyśley powiedział / że ciáta náše przysbytkiem są Duchá **8.** **2. Cor. 3.** Daleko więcej pośluga Duchá będzie chwalebna / **12.** **Ale** Duch **8.** jest Bogiem prawdziwym / **3. Dycem / y 3 Synem** tego miłym / przetoż **Rosćiot Chreścianśki** záwždy chwale im równa dawa śpiewać : Chwała bądź Bogu Oycu / y Synowi / y Duchowi świętemu.

Wiara należy też Synowi Bożemu.

Iza. 8. Oto kładę ná Syon kámién obrażenia / y skáślenie zgorżenia / **wśelki** który **wierzy** w ten / nie będzie porháńbiony / **12.** Ten kámién obrażenia y opokę zgorżenia / **písmá Testamentu nowego Chrystusa** bydz pokázuje. **Róm. 9. 1. Petr. 2. 12.** **Joan 2.** Który **wierzy** w Syná ma żywot wieczny / á kto nie wierzy w Syná / nie **wierzy** żywota / ále gniew Boży trwa ná nim / **12.** **Joan. 6.** To jest **uczynek Boży** / ábyście w tego **wierzyli** którego on **posłał** **Támże :** Ja **jestem** chleb żywota / który **przychodzi** do mnie / nie będzie **táknat** / á który w **mnie** **wierzy** / nie będzie **prágnat** / **12.** **Támże :** Tá **jest** wola Oycá **mojego** który **mnie** **posłał** áby **wśelki** który **widzi** Syná y **wierzy** w ten / miał **żywot wieczny** / **12.** **Joan. 9. y 14.** **Wierzyćie** w Oycá / y w **mnie** **też** **wierzyćie.** **Actu. 16.** **Wierz** w Pána **Jezusa** / á **będzieś** **zbawion** / **ty y dom twoy** / **12.**

Act. 22. A tam mowit : Pame oni wiedza izem ja byt/
com do wiesienia dawal / y po Boinicach zabijal / ty
ktorzy wiecie wierzyli. Act. 24. Stysal od niego ta
wiara / ktora jest w Pána Jezusa Chrystusa. Gal. 2.
Wiedzac ze ci slowie nie bedzie usprawiedliwiony z
przynku Zakonu / iedno przez wiare w Pána naszego
Jezusa Chrystusa. Toz naydziesz Col. 1. 1. Timot.
3. 2. Timot. 3. 2.

Wiara należy też y Duchowi ś.

Matt. 28. Idacy po wszystkichu świecie / w:ście wsiya
stki narody / Krzycac ie w Imie Oycā / y Synā / y Duchā
światego. Iko slowy / tak Sakramentow uslug.
Pan Chrystus rozkazal weyc / dla tegoż zowa sie Sa/
kramentā widomemu slowy / a weyc iako y Krzycic ka/
zał / w Imie Oycā / y Synā / y Duchā światego. A z tym
dokładem wczema takiego powiada : Kto uwierzy a os/
krzyci sie / to jest / tak w Oycā iako y w Synā / y w Du/
chā światego ten bedzie zbawion / a ktone uwierzy w Oy/
cā / Synā / y w Duchā światego bedzie potępion. Tlowo
Krzesciacy nie wierza / iako w Oycā / tak też y w Synā / y
w Duchā światego przetoż nie beda zbawieni.

Rom. 13. Bog nadaje / niechay was napelni wscie/
latiey radości y pokoju w wierzeniu / przez moc Duchā
światego. 1. Cor. 4. A iz mamy tego Duchā wiary
iako napisano jest / uwierzyłem a przetożem mowit / y
my też wierzymy / przetoż też y mowimy.

Wzywianie y modlitwy należa iako Bogu
Oycu / tak też y Synowi / y Duchowi ś.

O Bogu Oycu nie maś żadney roznice.

Syn Boży iż ma bycż wzywany
te pisma pokazuie.

Rozdziału Trzeciego

Łza. 11. Onego dnia korzen Jesse który stoi na znaku ludzom / tego b. da wzywać wysiwe narodowie ludzcy rē. Ten korzen Jesse iestci Pan Chrystus / iako też to y Paweł s. Rom. 15. wykłada.

Łu. 17. Apostołowie wzywają Chrystusa mówiąc: Przynnoż nam wiary / rē. Joan. 4. Wszelkiewit be dżieci prosie w Imie moie / ia weymie / rē.

Act. 17. Kamionowali Szeżepana modlającego się y mówiącego: Panie Jezu Chryste przymi ducha mego.

Act. 9. Ananiasz odpowiedział Panu Chrystusowi: Słysiałem o tym mężu / iako wiele złego poczynił twoim świętym mieszkającymi w Jerusalemie / y iama moc wiaż. że ty wszyscy ktorzy wzywają imienia twego.

Rom. 1. Łaska wami y pokoju od Boga Oycy / y od Pana naszego Jezusa Chrystusa / rē. **2. Cor. 1. Gal. 1. Eph. 1. 2. Tim. 1. rē.** **Apoc. 22.** Przyjdź Panie Jezu. Tuszych przykładów iest dosyć w piśmie świętym ludzi świętych / ktorzy w potrzebach swoich modlili się Panu Chrystusowi.

Ducha S. też wzywać mamy.

Bo iestliż iest Bogiem prawdziwym / wszechmogącym / żyjącym / stworzycielem / zachowywającym / y odradzającym wszystkie rzeczy / iakosiny tego iuż doś wiedli / od ktorego wszystkie dary bierzemy zbawienne / Dla czegoż / iako tego chwalamy / tak go też weń wleczac wzywać mamy. Wzywał go Apostoł Paweł święty **2. Cor. 13.** gdzie piše: Łaska Pana Jezusa Chrystusa / y miłość Boga / y ożesmierino Ducha S. niechay be dżie z wami Amen Tu wszystkich trzech Oycy / Syna / y Ducha świętego wzywa. Na drugim mieyscu / **2. Tes. 3.** A Pan (to iest Duch s.) niechay sprawiće sercá wasze / ku miłości Boga (to iest Oycy) y oczekawaniu Pana Jezusa Chrystusa. Toż czyni y Jan. 6.

Apoc. 1.

Apoc. 1.
który był
od Duch
iost oawo
sania z
o intion
Boich /
y Synou
dynym
to wiedo
świętym
wiscym
cym / su
y Duchá
scia / m
ciach / i
z iných
tuż sie u
zał tylk
ale pra
lma dw

Trzec

G
mie / rē.
y rzeki
trzy w
Duch s
rzeb: B
33. Sto
chem v
rozdzie

Apoc. 1. tak mowiac: Kajt z wam y pokoy od tego /
ktory byt / iest / y przyjdzie / y od siedmi Duchow (to iest
od Duchá s. ktory siedmi dárów / to iest rozmaitych /
iest oawca) y od Jezusa rć. Ty wshystki przesile opi-
sania z słowa Bózego / ktoremi dowod wshynit sie tak
o ianionách iáko tez y o własnościach á nátegłosciach
Bózych / okazaty / iże iednostáynie należa Bogu Oycu /
y Synowi / y Duchowi s. á dla tego okaznia tez bydy ie
dynym Bógiem / wshetmogacym / wiecznym / wshyst.
to wiedzacym / wshystko nápełniajacym / prawdziwym /
świetym / spráwiedliwym / miłosierdnym / dobrym / i
wiacym / grzechy odpuszczajacym / Duchá s. dawájacym /
stworzycielem niebá y ziemié / á to Oycá / Syná /
y Duchá s. iedynym mowie / nie persona / ále bytno-
ściá / nátura / y Bóstwem / bo troiáki iest w podsta-
ciach / iáko to z onego nazwiska Glohim y Abdonai / y
z inshych spraw Bózych / ktore sie tilkom przypisua /
tuż sie wysihey pokazáto. A iże sie Bog ieden oka-
zał tylko we trzech osobach rozdzielnie / acz nie roznie
ále prawdziwie / o tym inż potrzeba okazania z pi-
smá swietego.

**Trzech / Oycá / Syná / y Duchá S. rozdziel-
nych á nie roznych / opisanie.**

Gene. 1. Na pociatku stworzył Bog niebo y zie-
mie / rć. A Duch Bóży ruchał sie nad wodami / rć.
Przekł Bog / niechay sie zstanie światłość / rć. Tu
trzech w Bóstwie spráwie miánua sie / Ociec / Syn / y
Duch świety Ociec imieniem Bog / Syn słowem / y
rzekł Bog / Duch s. á Duch Bóży ruchał sie / rć. Psal.
33. Słowem Pańskim niebiosá sprawione sa / á Du-
chem wst iego wshystká moc ich. rć. Tu tez trzy osoby
rozdzielne miánua sie / Pan / Słowo / y Duch wst iego.

Rozdziału Trzeciego

Gene. 1. Rzekł Bog : Wzjimmy człowieka na wyobrażenie nasze / *ic.* y stworzył Bog człowieka na wyobrażenie / *ic.* Tą mową wzjimmy na nasze wyobrażenie / trzech wspomnianych znaczy / *ic.* A gdy mówi / y stworzył Bog / rzekł Bog / iedność istności ich / iako tej y daley rzekł Bog : Oto Adam z stał się ieden z nas. *Przysię Gene. 11.* Podzmy a pomiejszmy ich ięzyki / aby ieden drugiego nie rozumiał / *ic.* A tak rozstaczył się Pan Bog / *ic.* O czym tej y wyżsiej już się opisało *Psal. 44.* Pomóżcie Bog / Bog twoy / ołegni weseła / abowiem on jest Bog twoy / *ic.* Trzy kroć Bog / Bog / Bog mieni / pierwszym słowem Oycy / wtorym Syna / trzecim Ducha s. znaczyć.

Psal. 67. Niechay nam błogosławi Bog / Bog nasz / niech nam błogosławi Bog / y beda się tego bać u wszystkich ludzie. Trzemi słowy Bog / trzech mieni w podskądach A gdy mówi : A beda się tego bać wszyscy ludzie / tedy iedne istność tych trzech bydy wznawia.

Łz. 6. Święty / Święty / Święty Bog zastępow / trzy kroć miánowany Święty / trzech obwoływa : a Bog zastępow iedne istność y iedno Bóstwo ich / *ic.*

Tamie : Duch Pański nademną / abowiem pomóż mi Pan / y posłał mi / *ic.* *Aggei 2* Ja iestem z wami / mówi Pan zastępow / Słowo y Duch mój stać będzie we arcyoku was *ic.* W nowym Zakonie iustaneczym pokazał się Bog w trzech podskądach / iako o tym naprzód czytamy *Matt. 3.* *Łuc. 1.* *Már. 3.* Gdzie Ojcow głos był / y słany z nieba / Syn w ciele był okrzestony / y Duch s. w osobie Gołebiciego był widimny. *Matt. 23.* Idac tedy wasze wszystkie narody / Próżcie się w imię Oycy / y Syna / y Ducha świętego *ic.* Gdzie mówi w imię / iedność natury y istności znaczy / a gdzie miánuje Oycy / Syna / y Ducha świętego trzy podskądy w tej iedney istności będące pokazuje

Łuc. 10

Luc. 1. Duch S. przyjdzie na ciebie / a to co sie narodzi z ciębie / będzie nazwano Synem Bożym.

Joan. 14. Będzie ja prosił Oycę (Syn Boży mówi) a innego pocieszyciela da wami Ducha prawdy.

Joan. 15. A gdy przyjdzie pocieszyciel / którego ja wami posłałem od Ojcy / Ducha prawdy / który od Ojcy pochodzi.

Act. 2. Tegoż Jezusa wzbudził Bóg / potem gdy był na prawicy podwyższony / obiecanego Ducha wzięł od Ojcy.

Act. 10. Jezusa Nazarańskiego pomazał Bóg Duchem S.

Rom. 1. Któryś się okazał z plemienia Dawidowego wedle cięcia / a jest mocno okazał Synem Bożym wedle Ducha poświęcenia / etc.

Rom. 8. Jest Duch iego / który wzbudził Jezusa z martwych / nieśka w was / ten który wzbudził Jezusa ożywi też umarłe cięcia wasze / dla iego Ducha w was nieśka iącego.

2. Cor. 13. Łaska Pana Jezusa Chrystusa / y miłość Boga / y uczestnictwo Ducha S. niechay będzie z wami.

Gal 4. Wyśłał Bóg / Ducha / Syna swego w sercach waszych wołającego / Ojcie / Ojcie / etc.

Ephe. 1. Bóg Pana naszego Jezusa Chrystusa / Ojciec chwaty / niechay wam da Ducha mądrości y objawienia etc.

Ephe. 2. przez niego (to jest przez Syna) mamy prędkość / w jednym Duchu do Ojcy.

Ephe. 3. Wlekam na kolana swe do Ojcy Pana naszego Jezusa Chrystusa / aby mi dał obfitość chwały swej / abyście byli możnościami wzmoczeni przez Ducha iego / etc.

Joan. 4. Z Ducha swego dał nam / y my wiścieliśmy y świadczymy / że Ojciec po. al Syna zbawiciela świata.

1. Petr. 1. Wybrányim z przezywania Boga Ojcy / w światobliwości Ducha / przez posłuszeństwo / y poświęcenie krwią Jezusa Chrystusa.

1. Joan. 5. Trzech są na niebie / którzy dają świadec-

Rozdziału Trzeciego

two / Ociec / Syn / y Duch s. a ci trzey iedno sa.

Apoca. i. Ja Jan byłem na wyspie Pathmos / dla
słowa Bożego / y dla świadectwa Jezusa Chrystusa /
zachwycony od Ducha / rē. Przez wszystkie pisma
Bybley świętey tych trzech Oycā / Synā / y Ducha s
słowo Boże często namopisane / niż poedyntkiem / niż
po dwu / niż po trzech spoteni. A ponieważ miłoś
wiście trzech wypisane swoimi własnym każdego imie
niem / tedy też tak mamy wierzyć y rozumieć / iże trzey
sami a inni / bo Ociec nie jest Synem / Syn nie jest Oy
cem / ani Duch s. nie jest Oycem ani Synem / ale każ
dy z tych trzech jest sam w sobie będący istotnie.

Rezerwanic
person w
Boswie ma
my mieć.

Astad nie jesteśmy Sabellianmi / abyśmy mieli tych
trzech takoby iedne persone mieć o trzech unioinach / ias
to nas w tym fałszywie Nowotrzejency potwarzają /
a iż trzey są właśnie rozdzieleni / to się nam uszczęsted
wywodzi y pokazuje.

Naprzód: Jie imiona mają
ia inakże / które iedne każde z nich mają swoje własności
Bo Ociec nie znaczy Synā / Syn nie rozumie się Oy
cem / ale Ociec Oycem / Syn Synem rozumie się rē.

Dla tegoż też y względanie czemu tak pokazuje się / nie
Ociec miłując się nie ten / któryby sam siebie miał pro
dzić ale który Synā ma / także też Syn nie jest sobie Oy
cem / ale brodzi y z Oycā tak też y Duch s. nie jest tym
od któregoby Ociec albo Syn miał pochodzić / ale kto
ry od Oycā y od Syna pochodzi: Jako się to wonym o
biawieniem w krztu Pana Chrystusowego iasnie pokaza
ło / gdzie nie był głos Oycowski głosem Synowskim /
ani Ociec był w ciele krzestony / ani Syn albo Ociec w
Cotekichy osobie był widziany / ale każdy z nich miał
sami okazanie własne siroley potstaci.

Druga / Możemy się też tego nauczyć z wielu miejsc
pisma świętego / w których sami Ociec oddziela się od

Synā /

Synā /
ale do
dzacy /
cem al
T
Oycā /
mo
le iestem
a znaci
am / g
saciech
wne su
wam d
ktory n
stanie
hyćielā
też gde
oro: O
le Syn
niżyl s
Bugu
w ciele
rē. A
go z dr
zumie
Troyce
inego
sona /
Boswo
li o tym
chem s
Nłayel
sa we
swiad

Syná / iáko Pálnr 2. Ociec mówi nie sam do siebie /
ale do Syná: Jam ciebie prodił. A tak iest Ociec ro-
dzacy / a Syn prodiiony / nie moze tedy bydz Syn Wy-
zem albo Ociec Synem / zc.

Trzecia / Syn też odtacia sie ná wielu miyscach od
Oycá / Ioan. 8. Świadectwo moje prawdziwe i. st /
mowi Syn Boży) abowiem nie iestem samotny / ale
le iestem ia / y ten który mnie posłał Ociec iest ze mną /
a znáć iac tam dwu świadze onym dołożeniem swo-
im / gdzie powiada tamże daley mowiac: Jie w o-
sáctech dwu albo trzech świadkow / iest wszelkie grumo-
wne świadectwo / iáko by rzekł: Jie nas też dway / co
wam dáemy świadectwo / ia posłany ieden / a drugi
ktory mnie posłał Ociec. Tak też y Ducha odtacia od
siebie y od Oycá / Ioan. 14. gdy mówi, Jniego po cie-
świeciela poslewam od Oycá Ducha prawdy / zc. Tak
też gdy powiada Chrystus iie był posłany od Oycá /
oro; Ociec nie był posłany ná świat / ani sie wniżył / a-
le Syn ten był posłany od Boga Oycá ná świat y
niżył sie / Syn był posłusny Bogu Oycu / modlił sie
Bogu Oycu / Syn miał wszystko dane od Oycá / Syn
w cieie cierpiat / y Ducha swego Bogu Oycu poruczał /
zc. A przetoż my gmatwać ich nie umiemy / iedne-
go z drugiego czyniac / albo trzy osoby iedną bydz ro-
zumieiac / ale zawsze wierzymy y wyznawamy / bydz te
Troycę świętą / Oycá / Syná / y Ducha s. rozdzielną /
i nego a i nego Oycá od Syná / y od Ducha s. ale per-
soną / bo ieden a ieden Bog Ociec / y Syn / y Duch s.
Bóstwem / naturą / istnością / iákośmy już wyżył mie-
li o tym. Miedzy tymi trzema / Oycem / Synem y Du-
chem s. nie tylko iest iedność natury / ale też y iedność
Majestatu / zacności / woley / spraw zc. A tak sobie
sa we wsem równi / oczym pismo święte dostatecznie

świadczy.

Ociec /

Rozdziału Trzeciego.

**Ociec / Syn / y Duch S. rowni sa
sobie w Mądrości y Wzakości.**

A pewna to jest / że cokolwiek śniży a należy iednego
muz strony Bostwa / to też y drugiemu / iak samy to
pisma wiwedli / iże iako Ociec Bog / tak też y Syn
Bog / y Duch s. Bog: iako Ociec jest wieczny / wsiach
mocny / święty / dobry ić. taki też jest Syn / y Duch s.
y we wsiachim między nimi jest równość / iedność / iak
to o tym mamy Zach. 13. Mowi Bog zastępow / po-
wstan mieczuna pasterza mego (to mowi o Chrystusie
swoy mece / iako to wykłada Marek s. kap. 14.) y na-
meja mnie przyrównanego / albo mnie rownego / ić.
Ty słowa sam Pan Chrystus wykładał mowi Joan.
10. Ja y Ociec iedno iesteśmy / y w 14. Ja w Oycu a O-
ciec we mnie jest / a w 15. gdy sie takim rownym Bogu
Oycu wyznawał / Żydowie chcieli go zabić / re da-
wając przyczynę tego: Że nie tylko zgwałcił święto / a
le też Boga zowie swoim Ocem / rownym sie czyniąc
Bogu. Joan. 17. Wsiachto co Ociec ma moie jest.
Joan. 5. Co czyni Ociec / czyni y Syn / a iako Ociec vi-
marte wskrzesza / tak też y Syn ktore chce obżywia / ić.
Tamże: Jako maia Oycę we ciele / tak też potrzeba a-
by wsiachy ciele Syna / ić. Tamże: Jako żywot ma
Ociec sam w sobie / tak też y Synowi dał miec żywot
samemu w sobie. Item: Jako Ociec aż do tych ciał
sow pracuje / tak też y Syn pracuje / ić. Item. Kto
nie ciele Syna / nie ciele Oycę ktory go posłał. Joan. 17.
Oycę osłachc Syna twego ciele ta / ktora miał w ciele
bie mieli świat bę. Apostołowie także też tegoż na-
uczają / Philip. 2. Gdy był Chrystus w naturze Bostey /
nie łupem to sobie poczytał byc rownym Bogu.

1. Joan. 5. A ci trzy iedno sa. Jest wiecy iestę
świadcetw

świadczyć pójmą świętego/ ale teraz już o tym dosyć
bo jedność w istności/ y w Majestacie/ to chwale/ y we
wszystkim mają z sobą/ oprócz własności personali-
nych abowiem czyni jest y iakowy Ociec w naturze/
takiego y sobie we wszystkim podobnego wrodził Sy-
na/ y takż od obudwu im we wsem rowny pocho-
dzi Duch Święty.

A co przywodzią Nowożrzesney słowa ony Kri-
stusowe/ gdzie mowi: Ociec wiešy jest nad mie/ tedy
dobrze przywodzią/ ale źle wykladaia/ bo przyczynia-
ia: Otoż (mowiac) jest Syn mniešy/ a Krystus nie
mowił tego/ aby on miał bydz mniešym/ tylko iże O-
ciec jest wiešy/ co jest ista prawda/ iże Ociec jest wieš
y ile Oycem y studnica Bostwa jest/ Syna też wy-
znawany być mniešym/ ale nie z strony Bostwa/ bo
ma w tym rowny jest/ ale z strony pośrzednictwa y w-
niżenia/ iako do Phi. 2. Paweł s. wyklada/ mowiac:
Sam siebie opuścił/ przyiawszy na sie naturę cłowies-
cia/ w ktorey zstał się aż do śmierci posłusznym Bo-
gu Oycu/ zc. o czym potym śyrzey mieć będziemy/ bo
tu już dosyć mamy o znaomości Bostwey/ iako go
mamy znać/ y iako weń wierzyć/ y tego wyznawać.
Gdy przydziemy do wykładu Spółku wiary świętey
Apostolskiey/ o tym iępie śyrzey dokożymy według
potrzeby

Joan. 14.

Czym jest O-
ciec wiešy
Syna.

Zamknięcie nauki o znaomości Bożej

Stego wypisania o Bogu/ tegośmy się na Proce
nauczyli. Naprzod/ Jie jest Bog. Potym/ Jie jest nie-
wymowiony podług swego Majestatu/ a iż w piśmie
świętym takż oznaymiony jest/ iaki jest/ wież w spra-
wach y Zakońie swoim. Trzeci/ Jie jest jeden Bog
prawdziwy/ jeden w Bżdecyey/ iako po Łacinie mo-
wia/ w

wia/ w

Rozdziału Trzeciego

Przeestroż

Gdzie jest
Wszelcy

NOTA
TŁ.

wia/ w bytności albo w istności po Polsku / a trzy w
podstaściach albo w personach / Ociec / Syn / y Duch s.
ktora jedność istności y trójność person mieliśmy iuż
wyżey pokazana / abyśmy sie temu nie nie dziuowa-
li/ iako to jeden trzy maia bydzi / albo trzy jeden Bog
comy zowiemy Trojca Święta/ ktora y z imion onych
w liczbie wielości położonych / y potym z uczynkow
Bożych/ wielom przypisanych / nakoniec też y z oby-
wienią a mianowaniami trzech / jest okazana y opisana/
o czym wierzyć wiecey potrzeba a niżeli rozumieć / we-
dle onego pisma Wz. 6. Jesliże nie wierzycie/ nie zro-
zumiecie. Tł. to / potrzeba też nie dać sobie mieścić
mowienia pisma świętego / gdy mowi o Bóstwie ie-
dynym / tedy tak rozumieć / a gdy też mowi o podsta-
ściach/ tedy też otrych rozumieć. Iako to gdy mowimy
Ociec/ Syn y Duch s. jest jeden Bog/to o iedyney na-
turze Bostkiej rozumieć mamy. A gdy mowimy / O-
ciec/ Syn/ y Duch s. trzy sa / mamy rozumieć podsta-
ści albo persony tego iedynego Bostwa / nie trzech Bog-
gow. A kiedy cie pytać beda ci zawiedzeni ludzie / a
gdzie jest Wszelcy albo istność w piśmie : pamiętaj
tak odpowiadać iakos wyższej czytał / iże tam jest
gdzie pismo wspomina co o Bogu / bowiem Bog jest
istność albo bytność. Jesli tedy kto nie wierzy bytności
albo istności Bożej / ten też nie wierzy aby Bog był.
Nie z Wszelcey tedy tej własności albo imienia Bos-
kiego / którym sie on sam nazwał Wz. 3. mówiąc/
Jestem który jestem/ i. c. Dragą sie ci przecherowie/
ale z Bogą samego : nie od słowa tego istność albo
bytność/ odwodzi ludzi y ono im byt za/ ale od Bo-
gą samego / iako też y ci/ ktorzy odwodzi ludzi od Du-
cha s. albo od Syna Bożego / iakoby rzekomo do pra-
widliwego samego Boga Oycą / a ono od Boga pra-
wego

wego który jest Duchem odwołują ludzi / wywrotni
oniego weźm wywrotnego Apostołowie / także też y od
Dyca / bo kto nie ma Syna / nie ma Dyca. Miałow
nyćby to był Ociec / ieliby nie był własnym Dycem / y
nie miałby Syna z siebie / z natury swej wrodzonego zc.
o czym potym będzie.

Takieś gdy cie będą pytać ci nasmiawcy chwały
Bożey / wagać że Syna Bożego / a tłoczący iego / y kto-
rzy Duchą świętego zaśmucają y niścić: A gdzież w
piśmie świętym jest Trojca : odpowiaday im / oto jest
Trojca / Bog Ociec / Syn / y Duch święty która jest ob-
stawiona y pełno jest w piśmie świętym. Nie niewiastac
to Nowotrzejścićkowice / iako ładali to sprośnie
wspominacie / y z głupich ludzi nunićnia / albo z ma-
tackich Matarow obrazow dowody sobie stroicie:
Ale to jest Bog zaśpaw / on który stworzył niebo y
ziemię / on który jest wieczny / wszechmogący / sprawi-
dliwy / zc. A ten jest ieden w naturze / a troj w per-
sonach (o naturze Bożey czytaj Gal. 4.2. Per. 1. O per-
sonie Heb. 1. nie tu nie mówimy czego byśmy się z pi-
smą nie nauczyli) A inakiego Boga nie chcemy co by
był nie wieczny / nie stworzyciel nieba y ziemi / zc.
Nie chcemy cudzego / co by nie był z natury Bogiem. A
trotko mówiac / Boga bez Dyca prawdziwego / y Sy-
na / y Duchą s. iniego nie znamy. A co się tego flo-
wka Trojca dotyczy / nie Bogci to jest / ale liczy na-
zwijko wiście od Chrześcianow / którym sobie znaczą
tych trzech miánowinych / Dyca / Syna / y Duchą S.
bydli iedynym Bogiem / zc. Wdząc że ty słowa / iez-
dynia / dyca / trojca / stworca / piećtorca / nie inego
nie są / iedno nazwiska liczy znaczące rzeczy iakiektol-
wiek / ile ich jest. A przetoż dla rożnice y oddzielenia
od rzeczy tych pośpolitych / przydawają Chrześciane

Trojca
święta

Trojca.

do tego

Rozdziału Trzeciego

do tego słowa liczby / Trojca / imię Świeta / aby iuż każdy wiedział / że iuż to nazwisko znaczy onego Świe- tego y wſech poſwiacającego Boga / Oycę / Syna / y Ducha ſwiętego / rē.

Gadka No-
wochrześcija-
com ſadzą-
wac.

A ktemu pytacie teſ Nowochrzeſcjanow tych w pol- ſce / goſcie w piſmie ſwiętym ſtoć Ociec prawdziwy / ktoryby nie prodził Syna? gdzie Syn Boży ieſt w pi- ſmie iedynak prodzony od Oycy / a nie prodził go O- ciec ale niewiaſta? tegoż oni nie dowioda nigdy cho- ciayſie krecą iako weſowie / y pyſnią przytaczają ro- zmaite / nakracając ich według wymyſłu ſercą ſwoie- go. Ani tego nie pokaza / aby kiedy Kościół Boży pra- wdziwy miał wierzyć y wyznawać takiego Boga / chy- ba bluźnierze / Turcy / Żydzi / rē.

A gdy cie teſ ieſzcze pytać beda : A gdzie był Syn Boży w ſtarym Zakonie y co czynił? dayſie odpowiedz Jie był y przed światem iakoś czytał / y przy początku ſtworzenia rządzac / y przez korego wſyſtko ieſt ſtwo- rzono na niebie y na ziemi / ktory z Adamem y z inſzy- mi Pátryárchy mówił / y rozmaicie był widziány y ſłyſzány / rē. A ty go pytayſie / niech to okaże No- wochrzeſcjaniec / gdzie Ociec był widziány albo ſłyſzány w ſtarym Zakonie / albo teſ y w nowym : bo piſmo mo- wi : Ji Boga nikt nie widział ani widzieć może / ani teſ ſłyſzał / Syn Boży wypowiedział nam / Syn Bo- ży był widzián / Syn Boży był ſłyſzan / przetoż Boża mądroſćia / ſłowem y wyobrażeniem Bożym ieſt opi- ſány y nazwany. A gdyż był Bog mówiący / tedyż mówił przez Syna / iakoś wſełka ſprawa Boſka y po- ſtępek / tym porządkiem ſie opifuie / iſe od Oycy wſy- ſtko przez Syna w Duchu s. dziele ſie / oroz był Syn Boży zainſe y Duch s. iako y Ociec / iako o tym iuż było doſyć. A Nowochrzeſcjanſkiego Oycza nie było / aż

Joan. 1.
1. Joan. 4.
1. Tim. 6.
prouer. 8.
1. Corint. 1.
Joan. 1.
Hebre. 1.

w ten cjaś

w ten czas/ gdy sobie przypatrzysz człowieka z Maryją brzo-
dzionego z Syna/ toś się zstat ich Dyeem w ten czas/
ndwy Bog nie on wieczny y dawny daniel: Białwan
to jest i. h. B. D. S. / nie Bog prawdziwy. Wiaryć się
się proste takowych/ wcielająć się od nich/ boć ci ludzie
dzwonię szukać y błądząc się o Bogu / stracili go / y
zali pieni y zatkumieni są wiśkością chwały jego / daw-
im Boże oświecenie: Amen.

Już dalej będziemy się drugiej części przypatrz-
wać / o znajomości Bożkiej w tego Przykazaniu / to
ten też zna Boga / ktore Mandaty jego wie / y chowa
ie / według onego pisma 1. Joan. 2. Przez to wien-
cie Boga znamy / jeśli przykazanie jego chowamy.

Nie bez przyczyny tedy w Katechizmie naszym pyta-
nie jest: Wieszże ty co o Panu Bogu? Gdzie od-
powiesz się dawa: Już wiem z pism Świętych

Proreckich y Apostolskich / że jest jeden Bog
(to jest / w istności) Ociec / Syn / y Duch S.

D. pyta dalej: Jesliż go już takiego zna. Odpo-
wiada: Już zna przez wiare / z pismá święte-
go albo z słowa Bożego pochodząca.

A pismo święte ktorego się ucymy / jest i. Zakon y in-
wangelia. A tak wszelki Chrześcijańin z pilnością się uc-
ci tego wężskiego / tych zwłascia czterech rzeczy.

Naprzód / Przykazania Bożego. Potym / Wy-
znania wiary Chrześcijańskiej. Trzecie / Mo-
dlitwy Pańskie. Czwarte / o Świato-
ściach / to jest / o Krzcie świętym / y o świętej
Wieczerzy Pańskiej.

Ktore rzeczy witu porządkiem będziemy wykładać
połączony od przykazania albo od Zakonu Bożego.

Rozdział Czwarty.

O Zakonie Bożym.

ARTYCVLPIERWSZY.

O słowo ZAKON / nia wiele znaczenia
w piśmie Świętym. Bo czasem wśre-
stke nauke y wszystkie pisma święte sta-
rego y nowego Zakonu / pod czas y o-
wkiem częstokroć pięciors księg Mosis
żelaznych znaczy. Ktore znaczenia os-
puszczu / tylko ja tu umysliłem pisać o Zakonie Bo-
żym / który Pan Bog dał przez Mojżesza ludowi swo-
jemu: A o tymi słowy / także ie z Kapituły dwudzię-
stej Księg wtorych Mojżesowych mawiają we Zborzech
y domach naszych Chrześcijańst. ch.

Exod. 20.

Mówił Pan Bog wszystkim ty słowá: Jam iest
Pan Bog twoy / którym wywiodł ciebie z zie-
mie Egipskiej z domu niewoley.

Pierwsze Boże przykazanie.

Nie miew cudzych Bogow przedemną.

Wtore. Nie czyn sobie obrazu ani wśel-
kiego podobieństwa / ktore iest na niebie
wzgore / y ktore na ziemi nisko / ani tych kro-
re sa w wodzie pod ziemią: nie będziesz si-
im kłaniał ani ich chwalił: iam iest Pan Bog
twoy mocny / y zawisny w miłości / mścisz

penice

śie nieprawości oycowskiej w syniech / w
trzecim y w czwartym pokoleniu / tych kto-
rzy mie nie nawidza / a czynie miłosierdzie
nád tysiącami tych którzy mie milują / y strze-
ga przykazania mego.

Trzecie. Nie bierz imienia Pána Boga
twego nadaremnie / bo śie mścić Pan będzie
nád tym / który imie iego nadaremno bierze.

Czwarte. Pámietáy abyś dzień Niedzieli
ny świecił / przez sześć dni będziesz robił / y
wykonał roboty twoie / ale siódmego dnia /
dzień święty Pána Boga twego / nie czyn
czynku żadnego weni / ty y syn twoy y córka
twoja / sługa twoy y służebnica twoja / bydło
twoie / y gość który iest w domu twoim / abo
wien w sześci dniach stworzył Pan Bog nies-
bo y ziemię / morze / y co w nim iest / y odpo-
czynął dnia siódmego / przetoż błogosławił
Pan dzień Niedzielný / y poświęcił iego.

Piate. Czcí oycá twego y matkę twoię
abyś długo żył w byt na ziemi / która Pan Bog
twoy da tobie.

Szoste. Nie będziesz zabijał.

Siódme. Nie będziesz cudzołożyl.

Ósme. Nie będziesz kradł.

Rozdziału Czwartego

Dziewiąte. Nie mów przeciwko bliźniemu
twojemu fałszywego świadectwa.

Dziesiąte. Nie pożądaj domu bliźniego
twojego / ani pożądaj żony jego / ani sługi / ani
dziewki / ani wolu / ani Ośła / ani wszystkich
rzeczy które są jego.

Słych słow przeciwstanych to obaczniemy. Na
przód / tego który dał ten Zakon albo przykazanie.
Potym / komu dał. Trzecie / iako dał. Czwarte /
dla czego.

Protest daw
ca Zakonu
Dz. 10.

Z strony pierwszej rzeczy / czyli to przy
kazanie jest: Sam dawca się tu naprzód w przemow
wie opisać / gdzie mówi: **Ty słowa mówił Pan**

Bog. Wroś nie są to ludzkie albo Mojżesowe praw
wa / ale Boga samego prawdziwego / dla czego iako
od świętego dany jest Zakon święty / też y od doskona
łego doskonały / tak iż nie temu przydawać nie jest po
trzebno / y wymować nie godzi się / byśmy nie byli świę
tostradcy / gdybyśmy co wieli Zakonu świętego Bóg
go / czego się Papieżnicy wazyli / gdy wtore przykaz
nie na pierwszej tablicy odiali / y przeciwko temu wpor
nie obraży sławia. Ku nabożeństwu swojemu / prze
ciwko woli Bóżej. Bo Zakon Boży nie innego nie jest
jedno wolei Bóżej opisanie / abyśmy wiedzieli / czego
się trzymać y czego się wystrzegać mamy.

psalm: 18.

Deut: 4.
Wtore przy
kazanie w
pa 1. słwie
znajemy.

Co jest Za
kon Boży.

Druga rzecz / komu jest dany Zakon od Boga?
Wiedzieć mamy / że nie tylko onym Izraelom na pusz
czy / ale też wszystkim ludziom swoim dał ku chowa
niu a z pilnością strzeżeniu Pan Bog Zakon swoy / y
dał nie tylko w on czas na puszczy / ale wnet od począt
ku świata dał go był ludowi swemu / a to w ich ser
ca / y których był iakoby przerodzonym Zakonem Boga

Komu też
dany.

jym Bo

ym: Bo v każdego czasu to y teraz ciue sumienie / a
 iśoby świadczy nam w tym / co mamy czynić y odda-
 wać Boga / y czego sie z tego strzedz. A gdy w czym
 wykroczyliśmy / wnet nas takoby winie / że sie y zapalać
 y wstydzić ićej trwożyć z przyrodzenia musimy / o
 czym Apostoł pise: Tie Poganie nie mający pisanego
 Zakonu / sami sobie byli Zakonem / gdyż to czynili cze-
 go Zakon pożąda / y gdywy nie czynili / iże ich o skarza
 sumienie o to y przed Bogiem. Bo czytamy to o ska-
 radowych ludziach onego pierwszego wieku / iże iedne-
 go Boga znali / chwalili / y iego samego wzywali / o-
 brząw żadnych nie czynili / Imie Boze v nich w wiel-
 kiey wzięciowości było / ić. Tak iże też y v Poganow ba-
 śnieyszych to sie nąydowało / y do tego niektórzy z
 nich przychodzili / iś to wyznawać musieli / że ieden iest
 Bog nieogarniony / który wszystko rzadzi. A w Rzym
 mie obrząw nie mieli przez 170. lat / od założenia mia-
 sta Rzymu / aśe do czasow Pompiliusa Ciuniny / y iś-
 nie Nłandary Boze wśwych prawach / iakoby z pisma-
 Ńw ietego wśiete / mieli Poganie / tak z strony szcētia
 rodziow a posłuszeństwa zwierzchności / iako też z
 strony fałsu / nieobozystwa / złościystwa / ić. Skąd
 znaki sie okazuią pewne / że mieli Zakon od Boga da-
 ny z przyrodzenia / ale iś nie tak Boga znali iakoby by-
 ło im iego potrzebą znać / y nie tak go chwalili iako
 go było przystało chwalić / bo byli ić naturą y serce
 zepsowane grzechem / tak iże sami siebie wiecey mieli
 Bogi miłuiac / nie tak iako Zakon ukazywał / ale iś
 to sie im podobało y wało / sprawowali sie y wdawa-
 li za żądani swiēti: Przetoż Pan Bog ka naprzą-
 wie ić / iśeby iaden wymowki nie miał / y nie rzadził
 sie żądaniem swiōm / albo podobaniem ludzkim / albo
 zwoycaniem y przykładem iakim: dał oro Zakon swoy

Roma 1.

Plutarchus
 in vita Num-
 mae Pompie-
 i.

Rozdziału Czwartego

Chemia na E
miennych i
blicach Za
konie napi
sany.

Zakon Boży
Duchowny
jest.

Rom. 7.
Matt. 5.

Matt. 23.

palcem swoim na dwu tablicach kamiennych napisał
ny ludzicom / na górze Synai / przez rece Mojszesowe.

Ta kamiennych tablicach dał napisany dla dwu
przychyn. Pierwsza / aby przez to znać dał / że ten Za
kon tego miał być trwały / nigdy nie odmienny y wiec
czny. Druga / aby pokazać że ten Zakon Boży miał
być trudny y ciężki ku wypełnieniu / nie z strony Boga
ktory nie nie podobnego albo nie znoanego nie rozstrząs
ie / ale z strony nas ktorzy mamy w sobie już infty Za
kon y skazy / ktora jest przeciwna Zakonowi Bożemu /
y tak same krewcy do pełnienia a chowania wolej Bo
żej / iże rychley przeciwna rzecz czynimy zła y zakazane
a niżeli co dobrego.

Ta jest też Zakon Boży cielesny / iako są ludzkie
prawa / ktore są od ludzi cielesnych ustanowione / aby by
ły w tych zwierzych y cielesnych sprawach chowane
y wykonywane. Bo Pan Bog iż jest duchowny / ktemu
też y ciłowiek nie tylko z ciała / ale też y z ducha
stworzył / przeto chce aby cały ciłowiek / y z strony dus
ze y z strony ciała wypełniał go / y myśla serdecina / y
wszem siłami swoimi. Ta to pątrząc Apóstół Pá
wel S. powiada: Jie Zakon duchowny jest. Tak też y
Pan Chrystus sam ony Pharyzeusie bładzące rozumne
nauczył / ktorzy ludzi wypełniać Zakon Boży tylko
zwierzchnie a cielesnie wcieli / y dla tegoż im powie
dzał że nie tylko wczynił sprosny z cudza łona / ale też
y nie powatagliwe z pośdaniem na nie wyczerzenie jest
cudzołożstwem. Tymie obeciaiem mełoboystwo po
wiada bydi / nie tylko zamordowanie / ciłowiek albo o
żywor iakotowiek przyprawnienie / ale też ktoryby bli
źniego swego miał w nienawiści / albo sie gniewał nań
albo go przezywał przykrym słowem / y twarza albo
postawę zamarszczoną przemiywał go / już też taki jest
mełoboy

niejowego / ić. Także też y inne przykazania wszystkie
wykładać się a po ciotwieku chce dostąpić / że
by z żadney strony / ile ciotwieka jest / nie nie wytracił.

Nad to wiedzieć potrzeba / że Zakon w przykaza-
niu swoim / nie tylko jako słowa brzmi rozumie się
ale i tak sa słowa czego znaczące / tedy rzecz przeciw
na rozkazuia. Jako to w pierwszym przykazaniu gdy
zakazuje mieć cudzych Bogów / rozkazuje abyśmy pra-
wego Boga znali / znać weni wierzyli / tego wyzwa-
li chwalili / miłowali / y temu samemu służyli / ić.

Tak też gdy zakazuje obrażować / y ich ciec y
chwalić / rozkazuje y chce to ponas mieć / abyśmy tego
sámego w duchu a sercem chwalili. Gdy zakazuje Je-
nucina sioego brat nadaremno / tedy tu chwalie swo-
ley / y tu zbadać bliźniego swego rozkazuje go v-
zywając. Gdy także przez sioć dni robić / tedy prosi-
wiania zakazuje / ić. Gdy także ciec rodzice / iu ich za-
kazuje żyć / y w nich ym nie zasnąć. Gdy zakazuje
zabijać ciotwieka / tedy go rozkazuje żywić / y we wsem
podpomagać / a tak iu y o innych wszystkich masz roz-
umieć.

Wiedzieć też y to o Zakonie Bozym ma wiedzieć (mieć.
Takdy / czemu go na dwu tablicach p. Bog dał a nie na
jedney? Dla te° aby okazał / że w sobie dwie rzeczy zamysła
Bo na pierwszy tablicy / jako też to w Katechi-
smie mówimy / jest czworo przykazania / które
należą ku samemu Panu Bogu / a Pan Chry-
stus w tych ony słowach zamknął: Bądź się
miłował Pána Boga twego ze wszystkiego
serca twego / ze wszystkier dusze twoier / y ze
wszystkich sił twoich / y ze wszystkiego zmysłu
twoiego. Na drugiej tablicy sa sześcioro / które

Czemu na
dwu tabli-
cach dany
Zakon Boży

Mat. 22.
Luc. 10.
Mat. 23.

Rozdziału Czwartego

re należą ku bliźniemu naszemu/ a Pan Chrystus ony w tych słowach zamknął: Redzień młotował bliźniego twego iako siebie samego.

Pierwsza tedy tablica należy ku Panu Bogu/ sprawiła nasze ku niemu nabożeństwo / y weźy nas iako siemamy rzadzić w wierze y w miłości Bożej.

Druga tablica weźy nas y sprawiła / iako siemamy rzadzić z strony bliźniego naszego / o czym w wykładzie pierwszy obaczymy.

Bogu przodek
maby.

A stąd każdy obaczyć może / iako Pan Bog przodek sobie zostawił / y chce abyśmy siememu pierwszy w sprawiedliwiali / pełniąc to / co nam na pierwszej tablicy rozkazał. Przetoż dziurawa to bywa sprawiedliwość o tych / którzy strzegąc się krzywd bliźniemu czego / y karząc iakowe którzyby sie tego wazyli / y o nie przykładania z strony bliźniego. A o karząc chwały / posłuszeństwa / wiary / y wyznania Pana Boga prawdziwego nie albo mało co oddać / ktoremu to wszystko y inne powinności kródnac stworzeniu tego ie oddać / ani o to karzą / minimalac aby sie nie nie dowało z tego / y aby to do nich nie należało. Wyższy potym zwierchność / ktora cierpi y forytanie iakie bliźniemu Boże y światokradoe chwały tego światey / a onym nad prawym chwałami Bożymi przewodzić dopuszcza / co to jest nie strzody krzywdy Bożej / gdyż tak dał Bog do tak zwierchności ku zachowaniu / o bronie / a przystrzeganiu pierwszej tablicy iako y wtorej.

O co nas
Bog karze.

A toć jest znaczny gniew Boży nad nimi / iże tu i stępoży każdemu bliźniemu Boga / y światokradoe tego chwały / przetoż niech sie obacz. Stadci tei baczmy nastąpić rospustności między ludźmi / iże nie wiary / nie wstydu / nie sprawiedliwości / iedno zdrada / kłopot

stwo / vs

stwo / więc / wzgaro / nie nie patrzy na Boga / y nie
 wesa sie woley tego swietey. Bo gdyby pierwsza tablica
 ce zachowywali / y przestrzegali / tedyby sie nauczyli
 Boga miłowac y bac sie go. A takby tej y miłosc
 blizni h byla / y obawialby sie kazdy temu skodzic / gdyz
 go Pan Bog kaze zachowywac y wspomagac / ic
 Wszakos nie dajm takowey konfuzey v nas w Polsci
 e / gdyz wszyscy nie sa iednatowego rozumienia o Bo
 gu y woley a chwale tego: iedni wierze baczenie maia
 na Papieja / a drudzy na Patryarche a trzeci na sto
 wo Boga samego / a drudzy na wodze Heretyckie / a
 inszy na swa wola / y musimy ten katol BGD poru
 szyc we imiwo aze wyplesc / by snadz kto chce katol
 wytargac / iako ich na to wiele sturmit / nie wytar
 gat psenice: dla zgody odchodzic tumultow / y miłosc
 scyza sobie zobopolnie chowaiac / cierpm y / syjac
 ieden drugiemu od Pana Boga obaczenia / Amen.

To obaczyszy iui / co iest / a od kogo y kiedy / aczemu
 na dwu tablicach kamiennych dany ten zakon Bozy :
 Daley iuz bedziem sie przypatrowac przycynom dan
 nego Zakonu y prawa BDiego. Dac BGD prawo
 swoje ludowi swojemu tym omyslem / iako wshelki Mo
 narcha dawia poddanym swoim / ktory dla tego dawia
 y stanowi prawa / aby sie tym okazal bydz Panem
 swierzchnim ludowi onemu / ktoremu prawa dacie y w
 stawy czyni : Tak tej Bog / abyśmy czuli to a znali / i
 iest on Pan nasz nad pany / a nie chce abyśmy mieli in
 go Pana y Boga nad soba oproci tego / Dac nam prawa
 y ustawy swoje ku chowaniu / ktore aby exequyva swo
 ie brac mogli / naszym miejscu zwierzchnosci od sie
 bie postanowionez tego dogladac poruzet.

Prz toz o tychcoz rozumie mamy : ktorzy swierza
 chnosć sobie nad ludem Bozym przywlaszczyszy / nie

Przyczyny
 dania zakonu
 Boiego

Rozdziału Czwartego

tylko iż ezechucyey praw Bożych y rozkazania tego swiętego nie pilnuia / ale wiele rzeczy ktorych Bog zakazał oni władza swa stanowią / y chować rozkazu / a takę we ludzie / ktorzy sie tak sprawuia / iako w prawie siołsk. Pan Bog rozkazał / przesiadnia / do więzienia dawania / palą / ścięcia / y rozmaicie mordua / ię.

Cóż mowie o tych rozumieć mamy? Sali ci namiesznikami Bożymi prawymi? Zprawde sprzeciwnikami Bożymi takowi Tyrzanowie maia bydz rozumiani / a ja namiesznikami onego / ktory sie Bogu sprzeciwył / y iest mejobożca od początku Ioan: 8.

Druga: Gdyż Pan Bog przykazanie swoje z tego przyczyney nam dał / aby sie tym naszym Panem y Bogiem bydz pokazał: Tedyż też my ktorzymy przyieli tego prawnego / mamy sie czuć y znać / iżemy tego poddanyymi / y powinniśmy posłuszeństwo temu każdemu / ktorego on nad nami postanowił / a zwłaszcza gdy nam to rozkazuje być / co Pan Bog kazał / bo ktoby takiego nie słuchał / iżby nie cżłowieku / ale Bogu samemu był nieposłusny / ię.

A przytym też powinowactwie naszym / mamy pamiętać na ono co Pan Chrzystus powiedział: Żaden nie może dwiema panami służyć / a bo wiem pewnie jednego będzie pilnować / a drugiego zaniedhawać / ię. Bo wiele Chrzesciánow iest co chcą Boga chwalić y stworzenia tego / Swięte tego / chcą Bogu służyć y Swiętym zmarłym / chcą dusić w Bogu y w rozmaite Swięte / w obrazy ich / w tości y niemieni iakie reliquie / chcą wzywać Boga ku swojemu wspomożeniu / też Swiętych tego / ię.

O iakowa obnietke Bog gniewając sie na Żydy mówił do nich: A potis będziecie wchramować na obiedwie stronie? Jesliż Bog Bogiem naśladowycies go / iesliż też Baal / tedy Baala miycie za Boga. A my drugim

Matt. 6.
Luc. 14.

Obuśfam
nie mamy być
3. Reg. 18.

Drugim miejscu Duch Boży powiada: Biada temu kto
ktory jest dwójstego serca / i. A pewnieć się ta wżgar-
da pokazała w nabożeństwie Rzymskich Chrzescia-
now / ktorzy tymi bedac obywatelami iasnie wżgardzili
Boga / a rozmykowali się Swietych zmarłym / za nie-
dbali kłuby Bożey / a obroćili się Swietym kłuyć :
kościory / káplice / klastory y ostarze im budując / ich ko-
ści we złoto y w srebro oprawiać / y ony całując y
chwaląc / im Swiętą / posty / Nisze / Tłuszczpory / Jutr-
nie y godzinę spiewając y odchodząc: pilniey tego nie
sli dnia swiętego od Boga postanowionego / albo in-
nych powinności na nie od Boga włożonych przestrze-
gając / nie bacząc iże oni iako y my nie Bogami sa ale
poddanymi sługami Bożymi spotem z nami (iako to An-
tol Janowi swiatemu powiedział) y niechca aby im
chwale samemu Bogu należąca czyniono y oddawano.
Tęgo przykład znaczyć mamy w Pawle y Barnabaszu
S. w Dzie. Apost. káp. 14. opisany.

Trzecia / Pan Bóg nie jest swięty a sprawiedliwy /
przetoż chce abyśmy my tej iemu służyli wawiałości
y w sprawiedliwości: A to wrałowey iakowa nam dał
przez pełnienie Zakonu swego / abowiem inakšymi wy-
myśli ludzimi y zakony / darmo go ma kto chwalić.
Coby dobrze obaczyć trzeba Rzymskim Karolikom /
ktorzy rozmaitymi wstawami swoimi wymysłonymi
mniemania żeby Boga chwalili / a Bożie wstawy prze-
stapia: rozmaitymi zakony słuza iemu / a Zakon postu-
powstwa przykładaniu Bożemu na stronie.

Abowiem gdyby to tak było wolno ludziom wymy-
ślać sobie służbę Bożą y chwałę tego / tedyby był Bóg
sam nigdy nie opisał iako się mamy w tym sprawo-
wać. Ale wiedząc on to / że się ludzie mnieli omyślać te-
go / przetoż im zakazał tak mówiąc: Nie czynicie tego

coby się

Wcz. 2.

Apoc. 19.

Actu. 14.

Mat. 15.

Służby Bo-
ga nie ma-
my sobie wy-
myślać.

Rozdziału Czwartego

Deut. 12.

coby sie dobrego zdało w oczach waszych/ ale cokol-
wiek ia wam rozkażę to czynicie. Zrzucił z Krolestwa
Saula Bog dla tego/ iż nie podług rozkazania Boiego
jemu służył/ ale z upodobania swego osiadowanie ie-
mu gotował/ y mowił mu tak przez Samuela Pro-
roka: Jies słowa moje w tył porzucił/ oioż ia też cie-
bie porzucam abyś nie był Krolm/ bo ia posłusz-
stwa chce a nie osiary. 1. K. g. 15. Takowymci

Deut. 27.

chwalcom swoim coby przestrzegali Zakonu tego/ i-
ste wielka a błogosławieństwo wprzywileśował Pan
Bog. A zaś nie tylko wszystkiego/ ale y iednego przyka-
zania swego przestępcem/ przekleństwo obiecał wiecznie
tak mowić: Przeklety wszelki ktorym nie będzie trwał we
wszystkim Zakonie Pańskim/ a rzecze lub wykrze Amen.
Jacie ci nie rzeka Amen/ ktorzy wtore Przykazanie
kradli/ y przeciw niemu obrazow w Koscielenast-
wiali/ Alci ktorzy połowice Sakramentu Wieczerzey
Pańskiej laikom odiali/ to jest/ kubek krwi Pana Je-
zusewego/ albo ktorzy dat robotnych swięcić rozkazali.
Takie Deut. 12. mowił Bog: Posłuchay a pilno strzeż
wszystkiego Przykazania ktorémci rozkazał/ aby tobie
było dobrze/ y synom twoim po tobie na wieki/ gdy
będzieś czynił to co dobrego y lubego przed Bogiem
twoim. Na takoweby obietnice porzeczają patrzyć o-
nym ludzom/ ktorzy to smiecia w śietecznie twierdzą/ i-
aby ty terazniejszy przekleństwa/ głody/ wojny/ trwo-
gi nlemocy/ miały bydi dopuszczane od Boga zgni-
tego/ dla nas ktorzy sie w nabożeństwie swoim zach-
wujemy według Zakonu Boiego/ przestrzegając rozka-
zania y ustaw swiętych tego/ ale aby lepić aby sie sa-
mi poczuli/ a obaczeli/ iść to dla ich bawowd-
stwa y wzgardy rozkazania Boiego dzie sie/ a iestli-
sie nie obacza/ gorzych iestli rzeczy niechay sie spodzie-
wają/ y tu y w przyszłym żywocie. A na

Dla czego
nas Bog Pa
15c.

A na ostatek Zakon chce po nas całej doskonałości / użebiamy go tak z strony Boga / iako z strony bliźniego naszego / całym sercem / duszą / omyślem / y silnie mi wykonywali / a gdzie tego nie nadoziemy w sobie / wnet za namy grzech / i za grzechem śmierć y piekło wieczne idzie. Co day Boże aby w nas Zakon Boży spraszył / bo gdybyśmy sie temu tak ćwiczyć dali / a często w nim sobie rozmyślali / pewnie byśmy oświecili sami siebie byśmy grzesznymi y zaciętymi / y szukałibyśmy lekarstwa y łaski Bożej do tego. Ale aby ciłowiek tym lepiey mógł to obaczyć / do czego temu Zakon Boży posłużyć może / albo iako go obwinować y tu strachu a trwodzi pierwej / a potym tu szukaniu łaski y posrodku do tego słusznego przycisnąć może / potrzeba jest / a by każde Przykazanie Boże z osobna porządnie było wykładane y obaczowane / co już w imię Boże uczynim.

ARTYCVL WTORY.

O Rozdziale Przykazania Bożego.

W Jedziec wśelki ma / iako w Katechizmie sie dawna odpowiedź / że na tablicy pierwszej jest dziesięć Przykazanie. Ale iako w innych rzeczach nabożeństwa Chrześcijańskiego / tak też y tu w tey mierze z stało sie zgwałcenie Przykazania Bożemu: Bo tylko troje Przykazanie zostawili / czwarte o Wbrząszech wygładzili papieżnicy. A żeby widy liczy dziesięć nie zagubili / ale ią mogli odśierzyć / tedy w drugiej tablicy ostatnie Przykazanie o posiadaniu na dworze rozdzielili / a siedmiore tablice wtorey (gdyż ich jedno sześciore jest) napisałi / y między ludzi podali do czytania / ale sie ich chytrłość okazała przed sie. Cza-

przod sic

Rozdziału Czwartego

przod słowy Bożymi palcem Bożymi napisanymi o
Obrzązciach. Potym Oycow świętych albo Doktorow
Kościoła pierwszego Chrześcijańskiego pisma / ktorzy te
całe przykazania Boże / tak iako są od Boga podane /
w księgach swych wypisali.

Roman. 7.

Doktorowie
starszy iako
rozumieli chry-
stusli przykaza-
nia Bożego.

Pan Bog o pożądaniu dał prawo tymi słowy :
Nie będziesz pożadał. Potym osobliwie wylicza czego
pożądać zakazuje / ani żony / ani domu / ani sęgi / ani
dziewki / ani wotłu / ani osła / ani żadnych rzeczy ktore
są bliźniego twego. Co też Apostoł wyznawając tak
mowi : Pożądliwosci nie rzekłbym był bydy grzechem /
by był nie zakazat Zakon (mowi Zakon nie zakony)
Nie będziesz pożadał. A tak z jednego y o jednym rzeczy
mowiącego dwoje czynić / nie godzi się / y inżby lepiej
było sześcioro naliczyć / tedyby go był o ro. bo tam sześci
rzeczy pożadać zakazuje. Co się dotycie Doktorow
świątych : ci też tak wyliczają Przykazania Boże / y tak
je dziela / że na pierwszą tablicę ciworo / a na drugą sze-
ściu księgi Mojżesowe Hom. 2. tak o tym mowi : Ty
wszystkie słowa (to jest pierwszego y wtorego Przyka-
zania) rozumieć niektorzy bydy jednym Przykazaniem
Co iesliś tak ma bydy rozumiano / nie spełni się liczba
dziesięciorga Przykazania. A gdzież tu już będzie pra-
wotne wyliczenie dziesięciorga przykazania Bożego ?
Ale iesliż tym sposobem będzie rozdzielono / iakośmy
my wysley w rozprawie czynili / tedy doskonała licz-
ba Przykazania Bożego potać się. Jest tedy pier-
wsze przykazanie: Nie będziesz miał Bogow cudzych
oprocj mnie. A wtore: Nie będziesz sobie czynił obra-
zu ani żadnego podobieństwa / ic. Co słowa są O-
rygenesowe / z ktorym zgadzają się y inż Doktorowie
Kościoła pierwszego / iako Ambroży s. pisać na 6. kap.

Ephe.

Eph. Hieron. 8. na tenże jest piśac. *Athanasius in Syno-*
si scripturarum, Chrysostomus Hom. 47. super Mattheum, Au-
 gustyn 6. w pierwszych księgach pytania starego Testa-
 mentu Kap. 7. Josephus w księgach *Antiquitatum* trze-
 cich w Kap. 6. Potrzeba było Papieżnitom / ktorzy
 to wtore Przykazanie cale y z groźba wielka w Zakos-
 nie Bożym opisane wyrzucili / pamiętać na ony Kos-
 wá Chrystusowe ktore powiedziały v Mithensia w ka-
 pitule piatoy: Nie przemienie y iedną litera albo punkt
 z Zakonu Bożego / aże sie wszystkie rzeczy wykonają: A
 tak ktorybykolwiek rozewał / albo zgwałcił iedno z
 przykazań onego y nammieskiego / a wiełby tak lu-
 di / nammieskiem nazwany będzie w Krolestwie niebie-
 szym. Takiż y na ono co Jan Ewangelista święty
 w Księgach Zewolenia napisał. Jeslyżby kto co w-
 iął z Ksiąg proroctwa tego / wymie też y wyrzuci Pan
 Bog tego ciastka z Ksiąg żywota. Dosyć strogo Pan
 Bog zakazał przydawać co albo wymować Zakono-
 wi swemu nawiąć: Nie przydasz nic ani wymiesz / rz.
 A wiżdy sie tego oni waiyli. My na to pomniac / tak
 iako podane jest / znać y liczyć Przykazanie Boże chciey-
 my w Zborzech naszym.

Mat. 5.

Apocal. 21.

Deut. 4.
Deut. 12.

ARTYCVL TRZECI.

O Pierwszym Przykazaniu Bożym.

Jam jest Jehowá Bog twoy / Którym ciebie
 wywiodł z ziemie Egipskiej z domu niewo-
 ley. Nie miey sobie cudzych Bogow
 przedemną.

Dwie

Rozdziału Czwartego

SWie cięci miała w sobie ty słowa przedniejszych
Przykazy Bożego. Pierwsze w sobie zamy-
ślenia Przemowa słusząca do wszystkiego Przy-
kazania Bożego. Drugie miała w sobie Przykazanie
pierwsze Boże. Jle tu pierwszemu / wiadomo to jest
rzecz / iako wszelki Monarcha dawać prawa swo-
je / ustawy / tedy tu ich zaleceniu / y aby nie były lekkie wa-
żone / przekłada te rzeczy. Naprzód tytuł swoy wypisze /
ktorym od innych panów a ustawców praw odłącza
się. Potym władza swa / która ma nad tymi którym
prawa dać / oznajmuie. Nad to też y dobrodziejstwa
swoje im wczymione przypomina. A naostatek posłus-
nym łaskę swoją / a nieposłusznym gniew y karanie
przekłada. Tymci też porządkieni y tu Pan Bóg w
dawaniu Przykazania swego ludzicom postępuje. Na-
przód bowiem tytuł swoy / potym władza / nad to do-
brodziejstwa / naostatek łaskę y gniew swoy im przed-
oczyć wystawuie.

Postępuje
Bóg w prze-
mowie przy-
kazania Bo-
żego

Tytuł Bóg.

Co się tytułu Bożego dotyczy / a: takowiek położył
to już wprzód / a mianował się onymi słowy gdzie
rzekł: **Mówił Pan Bóg wszystkie ty słowa:**
którymi też y na ostatku zamknął te Przykazania swo-
je: A wszakże teraz ięcie dokładney tytuł swoy y na-
pis położył tymi słowy mówiąc: **Jam iest Jeho-**
wa / to iest iakoby rzekł / Ja iestem ona Bżecność / to
iest / ona istność / przez która ywktorey są y zachowu-
ia się wszystkie rzeczy: Ja / który nie przez żadnego / nie
od żadnego / nie wiadnym / ale przez się samego / sam
z siebie / y sam w sobie iestem od wieku / żywiący / trwá-
jący / y wszystko mogący / wszystko zachowujący y o-
wiádcy. A tuć się opisać ona Bżca moc y wła-
sność betności tym słowem / przez która się wszystko

zstało /

z kato / a początku y końca me ma. Stad sie okazuje
iż żadna rzecz nie jest Bogiem / ani może byci / gdyż ja
żadna nie może byci Jehowa / to jest / nie może sama prz
sie / z siebie y w sobie byci / y aby miała innym rzeczom
dawać bytność / i. Daley / gdy sie już nazywa y
opisał iż on jest Jehowa / dokłada iście Elohim
tymy / to jest Bogowie twoi (iako sie z Żydowskiego
właśnie wyklada) Tu już przypatrz sie każdy ta tem
niew Bostwa Trojce świętey / iako y tu Bog sam pal
cem swoim tytuł sobie wypisał / przed przykazaniem
swoim / taki / z którego każdy znać może / iż on jest i
ednym w istności / a trójaki w personach. Jam jest /
(mowi iako ieden) Jehowa : Bogowie (tu zaśie mo
wi iakoby ich kilka) twoi. Którymi słowy nie inie
go nie okazuje / tylko ty oznajmia nam / iż on jest i
eden w naturze iedney / w Bostwie iednym / y w Ws
cyey / to jest w istności iedney / a trójaki w personach
albo w podziałach.

A tu już obacz każdy one Trojce święte / to jest
trzech iedenosc / tak żebyś wierzył y wyznawał Oycę /
Syna / y Ducha S. byci iednym Bogiem / iednym
mowie w istności / a trójaki w personach / iako już o
tym w Rozdziale o znaomości Bożej dosyć było.

A nie może nikt dla takiej wiary wierzyć wiele Bo
gow / dwu albo trzech / a co by więcej : tylko ieden
Boga : Bo ieden jest Jehowa / ieden Pan. Y nie może
zaśie tak iednego wierzyć y wyznawać / żeby był iedney
persony : bo trzy sa w personach / iako sie to tu pok
azuje gdy mowi / Elohim / to jest Bogowie twoi. Bo
gowie mowi / nie dla tego aby inakŝy a inakŝy miał
byci Bog / Ociec / Syn / y Duch S. ale iż Ociec / Syn / y
Duch S. sa iednym Bogiem / y iedyna nature y Bos
stwo mają.

Daley gdy mowi / Twoi / już slo

zle możemy
wierzyć ied
no tylko ied
nego Boga.

Rozdziału Czwartego

Exod. 19.

wiem tym władza pokazuje / iżma nad nami panno-
wianie / y całe prawo do nas / iako ten od którego stwo-
rzem / y drogę, kraj. Syna tego miłego odkupienia
ślesmy / w którym y teraz urwamy y żywimy. Przetoż
własnie jest Bogiem y Panem naszym : a my też iż
własnie jesteśmy tego ludem wybranym na to / al-
żnać go takiego / byliśmy temu poślusznym y strzeżli-
wym przykazania tego. Do tegoż y onym grzmiemem y is-
skaniem strasząc / gdy dawał Przykazanie swoje na go-
rze Synai (która nie kurzyła iakoby chciała zgorzeć / a
iżadnemu niegodziło się do niej przystąpić) napomni-
nat ie aby się go bali / y temu samemu posłusznym byli.
Dla tego y na przestępek wstawił w on czas karmę pro-
gie y przekleństwo wieczne.

Levit. 26.
Deut. 28.

To też iścież wiedzieć mamy / iż gdy mówi / Ja i-
stem Bog twój : czyni to ludowi swojemu ku poćcie-
szeniu / przyrzynając się onę obietnicę / która w pełni zlu-
dem swoim tymi słowy : Będziecie posłuchać gło-
su mojego / a będziecie strzedz moiemy moicy / będziecie
mi za moje własne wybrane ze wszech ludzi / bo mój
jest wszytek świat / ić. Poćcieśnić to rzecz mieć onęgo
wszechmocnego / wiecznego / żywiciela / samego / do-
brego / sprawiedliwego / ić. swoim Bogiem : bo iż tu
y wszytkie tego dobra iakoby nasze są / iż też we wszech
potrzebach sam nas iako wszechmocny w pomoc może /
y iako miłosierny nas w niczym nie opuści / tylko my po-
winność nasze bacząc / posłusznym go we wszystkim.

Dobrodziej-
stwo.

Przypomina potym dobrodziejstwo swoje które
w pełni / chcąc zawsze potym takowe czynić przy-
kazania byli mandatu tego / a to tymi słowy : Kto-
żym cie wywiodł z ziemi Egipskiej z do-
mu niewoley. A iżkolwiek dosyć byto tu napom-

nieniu ludu

nieniu ludu swego do pokuszenia / gdy sie im okazat bydzich Bogiem y Panem. Wszakoz im iaszcze tu osobliwie a znaczne dobrodzieystwo przypomina / ktore im w Egipcie pokazat / gozcie tej dosc znaczna nad Pharaonem y nad wszystkim Egiptem okazala sie moc Boia / aby tak na nie pamietajac / tym chutliwsi byli tu przestrzeganiu mandatu iego / na co im byl postanowit Wielkanoc / y poswiecił onego Baranka iedzenie. Tak im to chciał często przed oczy klasc / aby tego dobrodzieystwa nigdy nie zapamietali. Dla tego im też byl zakazat / aby sie zaszcie do Egiptu nie wracali / bozby to byla wielka nie wdzięczność / tam sie wrocie stad kto iest wybawiony / a zwlaszcza z zelaznego pieca y z wielkiej niewoley. A pod tym dobrodzieystwem wybawienia Egipskiego / znacza sie nam dobrodzieystwa wszystkie / ktore też nam miły Pan Bog nasz wezwint / daleko wieksze nizeli ono: Abowiem z moey a tyranstwa Pharaona piekielnego / y Antykrysta Marsiacka iego / nas wybawit y wyswobodzit / a przez pewne Mojse y Arony / to iest / przez pobożne Patrony y Ministry wierne słowa Boiego / wprowadzit nas do ziemi obiecanej / do Krolestwa swoiogo / Czego nam pamiatke Krzem y stołem swoim swietym zostawil: abyśmy na to wybawienie swoje pamietajac / wdzięczni iego byli / a już woini bedac / z onymi Zydami na zad do Egiptu nie chcieli sie wracac / y nie mogli: Obymy to byli w Egipcie pomarli. Item / Czesnujes nas wyrwiodł z Egiptu. Jakoż ma wiada drugie: Alepiey na n bylo trwac pod Antykrystem / y drugie sie zaszcie wracalo do niego.

Stad to wiele ichci iest / ktorzy sie zaszcie wracalo do niewolstwa satańskiego / do grzechu / raktemu podciastwa czyniac / sie wszystkim ni ietności swoey y zdro

Exod. 11.

Deut. 17.

Exod. 30.

Deut. 4.

Pod wybawieniem Egipskim co sie nam znaczy.

Nam. 14. 21.

Rozdziału Czwartego

wia postradała dla niego. Takim wszystkim lepiej by
to nigdy drogi zbawiennej nie znać ani tej taśki Bo
żej nie wziąć/ niżeli ją poznawszy na wstecz się obezprzeć.
A co się dotyczy drugiey rzeczy/ to jest / pierwszego Przy
kazania Bózego/ tak mamy wiedzieć: Jże baczył Pan
Bóg naród ludzki bydy bázro pretko skłonny ku bázno
chwálstwu / Abowiem pomyslać o Bogu / wnet się
skłania do takiego bázwania / Ktorego sobie wymyśli
w sercu swoim / albo z mniemania / albo ostruże / albo
obierze / zrzeczy takich widomych / Ktoremu się będzie
skłaniał y chwale dawał. Przetoż aby nas od tego
odwiodł / takowe zawsze sobie Pan Bóg tytuły od
własności swej dawał / y nam je przed oczy przektas
dał: iako to/ aby nas od wielkości a rozmańności Bo
gow odwiodł / iedynym się oznaczmił bydy: A gdy się
wielecinnym Bogiem zowie/ odwodzi nas od tych/ Kto
rzy w się poiattek yłkoscienie: Gdy nie ogarnionym/
odwodzi od tych ktorzy mogą bydy ogarnieni/ osiągnie
ni y wybarżeni: Gdy wszechmogącym/ od nie możliwych:
Gdy żywiącym: od umierających y martwych: Gdy
stworzycielem/ od tych ktorzy nie stworzyli niebá ani
ziemię nas odwodzi. Nádto ieficie dla tego dał miáne
dat pierwszy o tym/ mówiac: **Nie miéy Bogow
cudzych przedemna.** Chce przez to przykazanie
Pan Bóg/ abyśmy żadnego cudzego / nowego / fałszy
wego / wynalezionego / y wżyntonego Boga nie mieli/
ale tylko tego samego iednego Bógiem naszym pra
widziwymi nie tylko miánowali słowy/ ale tey y rzeczo
same trzymali/ wierzyli/ y wyznawali. A wszelki chto
wieł Ktory iedno to będzie przyznawał Bogu same
mu y oddawał/ co Pan Bóg sobie przywłaszczył y odo
baczyl/ y chce aby temu samemu całe było oddawano/
ten iacze Dána Boga iá Boga swego zna/ wierzy y wy
znawa praw

Ciemu Bog
iedynym się o
znacznym.
Ciemu wiel
cinnym.

Ciemu y
wielcinnym.

znawa prawdziwie. Ale który człowiek to co Bogu
sąmemu należy / oddawa stworzeniu / albo ktoreyko-
wiek na niebie y na ziemi rzeczy / ten y cudze Boga ma / y
jest białochwałca / chociażby też y onych rzeczy nie na-
zywiał Bogami. Zebyśmy sie tedy wstrzedz mogli za-
rozkazaniem Bożym tego / potrzeba jest wiedzieć wśle-
dzeniu czołowi / Ktore to są rzeczy co Panu Bogu
sąmemu należą / aby tak o nich wiedząc / nikomu inemu
tylko temu sąmemu oddawaliśmy ie / są krótko zamy-
ślając rzeczy Bogu należące cztery. Ciepłoda / Chwa-
ła / cześć wespół y z sumieniem temu posłusznym / boć
nie cześć tylko albo zwierchniemi okłony mamy cześć
oddawać Bogu / ale wiecety posłuszeństwem wolej /
ostaw yrozkazania tego świętego. Druga / wiara / to
jest / zdusaniem y prawym sobie w Bogu ubezpiecze-
niem nadzieia mocna wślystkiego naszego błogostawien-
stwa od niego / baczenie mająca na mądrość / sprawie-
dlivość / wszechmocność / prawdziwość / y miłosierdzie
tego / skąd na nas / wierzących słowu tego / przychodzi.
Trzecia / Wzywianie tego samego / w każdej potrzebie
nas dolegającej / tak własney iako y pospolitey / o wśpo-
możenie y o pocieche / iako tego nad ktore nie masz dru-
giego zbawiającego / iako sam y Proroka powiada.
Czwarta / dziękowanie temu sąmemu za wślykły rzeczy
błaski a z dobroci tego pochodzące.

Stych tedy rzeczy czterech / ktoreby człowiek posle-
pował y oddawał komu inemu oprócz sąmemu Pa-
nu Bogu / ten będzie przestępca tego pierwszego man-
datu tego / to jest / jeśli by ktora rzecz iną oprócz Pana
Boga chwalił / cześć / y posłuszny iey był / jeśli by w niey
duszenie y nadzieie swa postędał / jeśli by iey wzywał
na ratunek y na wspomnienie / jeśli dzięk iey czynił / o
narzuca iey darki albo wyśławienie / już ten jest biał-

Dawo-
chwałca kto-

Ktore sa rzecz-
cy co Panu
Bogu sąme-
mu należą.

Esa. 43.

Rozdziału Czwartego

W chwałę
waley ci 19.

wochwała. Jako oni są ławochwały / którzy w
Ciarnoksiestich nietakowych charakterzech / modlił
wach y sprawił / albo w Ciarnowniczych nadukach y
postępkach / nadszicie y daffinie także mają. Także y
ci którzy w Astrologach y ich Aspektach dufają / ktorzy
ob praktykarzow y wieściom szukaia wspomozienia
tak w chorobach iako też y w zgubach swoich / także
też y w wywiadowaniu przyszłych rzeczy do nich się o
cierają. Też oni którzy do obrazow y słupow obier
tutce albo słuby czynia w przygodach albo w niemoc
ach swoich / iako do Maryey Cieslochowskiej niektorzy
Polacy / do Maryey de Loreto Włoszy / y do innych
(których jest prawie niezliczona liczba) obrazow / al
bo też do Krzyża swietego / na pewne miejsca / y tam
patnia / tam ofiary / cześć / chwale / y dzieła wonych o
brázow oddawają / ić. Takowi wysyłcy są Bawo
chwały / y tego przykładania pierwszego przestępcy / ić.
Są też niektórzy rzekomo medrzyszy / którzy ochłaiac
blad swoy / obrazu opuszczają / do samych się zmárłych
swietych uciekają / w których też mają nadzieie y słu
żać od nich wspomozienia / Kościoły / Kaplice y Pla
ktory im sławią / wile / posty / y święta im obcho
dzą / y ofiary sprawują: Ale y takowi są bawochwale
cami / gdy to co samemu Bogu należy / oni swietym
iego oddają / nie bacząc na to / że w chwaleceniu Boga
trzem i obyczajem jest występek. Naprzód / Gdy za
Boga prawdziwego chwala to ludzie niektórzy co nie
jest Bogiem / iako pogani chwalili / o czym Sap: 13.
Potym / Gdy którzy ludzie chwala Boga / ale nie po
dług iego woley a rozkazania / ale według ludzkiego
wpodobania / o których Krystus mówi: Nadaremno
mie chwalać wciąż ustaw ludzkich. Potrzebie / Gdy
Boga prawdziwego chwala którzy ludzie / ale nie są

W chwałę
Bożey troj
cimy sposo
bem wyszepu
jemy.

Matth. 15.

megaryl-

niego tylko / ale też z nim inne światy / albo i tak i tak świat
inse stworzenie / czego tu on i tak nie zakazuje / y który
wszystkim rzeczom rozkazał aby się poddawały / ale on
sam został jedynym Bogiem / a nie chce mieć towarzyszów.
Wiedzieli to Rzymianie oni starzy Panowie świata / którzy gdy Państwa rozmaite pod moc
swoje podbijali / każdy Bogi brali do siebie / y sta-
wiali w Kościele na miary pewnym i wiecznym: A
le gdy Izraelcy podbili pod swoje moc / tedy ich Bo-
ga nie chcieli wziąć do siebie między inne Boga / po-
władując. Tę ten Bog Izraelcy nie chce mieć towarzysz-
stwa z innymi Bogi. ale sam tylko chce być chwalo-
ny: A teraz Papieścy Chryścianie wola też i tak y Rzy-
mianie oni Bogów wiele niżeli jednego / bo więcej mo-
ga wiele niżeli jeden: Mówili ci i tak i takowi / którzy
go nie znali i że jest wszechmogącym / tym wszdy nie-
długo było: Ale i nasi teraz i teści Rzymianie Chryścija-
ni się zowią / Boga bądź wszechmogącego / wszystko
władającego y miłosiernego znając / przed się tu niemu
towarzyszów do wspomżenia swego szukać / i takoby
miłosierdnieszy y wszechmocnieszy mieli być Świeci
niżeli Bog. Chce i teże w tym bawo chwalić swym
obmawiać się niektórzy z Papieżników tak mówiąc:
Tę my Bogu czynimy nabożeństwo Laude / to jest /
chwalić: a Świętym Dulce / to jest / służby. Ale tym
nie sobie nie pomaga / y nie wymawia się / bo oboje
takie nabożeństwo y chwalić y służby Pan Bóg sobie
samemu przywłaszcza / i tak o tym Chrystus powie-
dzał świątowi mówiąc: Pana Boga twego będziesz
chwalił / y temu samemu będziesz służył. Nad to /
świetać to jest rzecz służyć nieli chwalić albo czcić /
y obojętne to część jest / i tak ochmy wyższy mieli / posłu-
żystwo. Trzeba by im mieć baczenie na ono pismo /

Rzymianie
nie mieli Bo-
ga swego
między to-
warzyszami.

2 PETR 2
DRAJA

Matth. 4.

Rozdziału Czwartego

Galat. 4.

Zmiał
Słownie
zoyimlusiono
2c. 11. 34.
Apoc. 12.

Komoda jest
nieb. y. w. c.
woda. a
chwale.

Którym Apostoł Paweł święty Galaty w tym zabo-
bonstwie strofnie/ do których tak piše: Słuziliście drze-
wicy tym/ ktorzy z natury Bogami nie byli/ i c. Nad-
to potrzeba im też było na to mieć baczenie / i z sian-
Świeci tego od nich nie przylmnia / iako to iasnie pa-
wel święty z Barnabaszem w onym mieście Listris po-
kazali/ o czym w dziełach Apostolskich dostatecznie wy-
pisanie mamy. A on Anioł Janowi świętemu po-
wiedział: Jie oni nie Bogami są ani towarzyszmi Bo-
żymy/ ale sługami iego spolem z nami. A co przy-
wodzą przykłady Oycow świętych/ i z oycowie święci
klaniali się y padali przed Anioły y przed ludźmi / na-
to tak odpowiadam: Jie insha jest część rey obyczajno-
ści święckiej/ a insha część nabożenstwa/ ona tedy jest
wolna y dopuszczona / aby była czyniona ludziom/ i c.
Ta zakazana/ y tylko samemu Bogu należąca y doż jest
opisana. Jescze też są Błotochwałcami oni / kto-
rzy w mocy/ w pracach/ w staraniu/ w zabieganiu/ y w
starbiech swoich dusza/ y ci ktorzy w murzech/ w za-
mkach/ w wielkości ludzi y koni/ w mieczu y w strzel-
bie/ i c: nadzieie zachowania swego potkądają.
Także y oni są przestępcami tego Przykazania / ktorzy
o ludzi tego szukają / co Bogu samemu należy / iako
grzechom odpuszczenia / i c. Ktorzy też więcej ludzi
szukają niż Boga / więcej służą komu innemu niż
Bogu / bo tym wshyskim napisano to jest: Nie be-
dziesz miał cudzych Bogow przedemną. A iże do-
kłada Pan Bog w tym Przykazaniu ry słowa:
**Przedemną albo przed obliczem moim/ nie bez-
stusney przyczyny to czyni.** Abowiem tymi słowy na-
tu pilnemu przysrzeganiu tego Przykazania napomie-
na y pobudza/ to twierdząc: Jie przestąpienie wśelkie jest
iemu wiadome/ tak iakoby się przed oblicznością iego

dysalo/

oziato/ gdyż on serca ymyśli nasze zawsze widzi.
 Przetoż wielka to jest śmiałość y lekkie wważanie Pa-
 na Boga w tych/ktorzy wśetecznie ten Mandat iego
 przestępują/ a niechcą się według niego zachowywać.
 A zasje się wielka okazyje y bojaźń y miłość Boga w
 tych/ktorzy się chowają/ a onego wniwczym przesta-
 pić/ tak we zdrowiu iako y w niemocy/ tak w dostatku
 iako y w ubóstwie / tak w pokoju iako y w przesładowa-
 niu/ niechcą: bo wiedzą iż naszą umowę z Bogiem/
 nie inaczej iako oblubienice z oblubieńcem jest/ po kto-
 rey tego się nawicecy oblubieniec domawia / y one so-
 bie słubem obowięzują/ aby iemu była wierna/ iemu
 samemu posłusna/ iemu samemu aby była ta część / y
 aby iego samego miłowała/ co jeśli kiedy przestąpi/ a
 iemu mełowi wycy sie na swą wolę / iuż we wszyst-
 kim traci się oblubienicowi swemu/ a nie jest więcej o-
 blubienica meja swego/ ale cudzożonica ponieczysze-
 na. Takci też Pan Bog tego po nas potrzebuje/ y na-
 to nas sobie obowiazat/ abyśmy tylko iego samego za
 Boga mieli / a iemu samemu te wierność chowali
 się ierze/ktorey on po nas chce/ iakoście iuż wyższy mie-
 li o tym cośmy BOW powinni. Przetoż ktorey tych
 rzeczy nieco oddawa a wyczawa komu iusiemu / iakie-
 muskolwiek stworzeniu / iuż ten taki człowiek traci
 się Panu Bogu/ y zstawa się cudzożonikiem od BO-
 ga/ y nie jest BOW prawdziwy Bogiem iego/ iako to
 sam mówi przez Proroka: Dlatego iście wy mnie
 zarzucili/ y nie zachowaliście się według Przykazania
 moiego / y obrociście się do Bogów cudzych Baala
 y Asirora / oto ja też was zarzucam. Przykład te-
 go mamy w Izraelskich/ktorzy iże iemu nie byli
 wierni/ oto i iuż porzucili/ a imi zagardzili/ a iusie
 iuż sobie z Poganow obrat chwalce / iusie oblubienice

Jerem. 9.

Rozdziału Czwartego

ktorey obiecat bydy Bogiem/ a onych sobie vprzywile-
iował za lud swoy / ktory ma wola jego wypełniać.

ARTIKVL CZWARTY

O Wtórym Przykazaniu Bożym Pier- wszey Tablice.

Nie będziesz sobie czynił obrazu / ani podob-
ieństwa żadnego tych rzeczy ktore są na nie-
bie wzgore y na ziemi nisko/ ani tych ktore są
w wodach pod ziemią: Nie będziesz się im kła-
niał ani ich chwałił. Jam jest Pan Bog twoy
mocny/ za wisny w miłości/ mścąc się nie-
prawości oycowskiey w syniech w trzecim
y wczartym pokoleniu tych ktorzy mnie nie
nawidzą: a czynię miłosierdzie nad tysiąca-
mi tych ktorzy mnie miłują y strzegą
Przykazania mego.

Deut. 4.

O Przykazaniu Mojsesz w piątych księgach swo-
ich/ z rozkazania Bożego objaśnienia tymi słowy:
Przestrzegaycie z pilnością dusz waszych/ nie widzieli-
ście żadnego obrazu albo podobieństwa w on dzień /
ktorego Bog z wami mowil/ na gorze Choreb z po-
ródtku ognia/ abyście tak nie byli oszukani/ y uczynili-
byście sobie wyrzeżane takie podobieństwo albo obraz
takie postaci albo niewieści / albo obraz takiegoż zwier-
zętęcia ktore jest na ziemi/ albo ptaków ktore są na
powietrzu/ albo ryb ktore są w wodzie pod ziemią.

Stad to ianie widzieć kazy Chryścianin może/ iże tu
 os nabożniſtwa a chwaty Bożey zakazują ſie obraży
 wszelkie aby nie były czynione / tak ſtrugane iako y ma
 lowane/ tak lite iako y pieczone albo wyſtrzygane / tak
 kamienne iako y drzewiane/ tak złote iako ſrebrne/ tak
 perłowe iako y miedziane/ tak miedziane iako y ce
 rowe/ tak woſkowe iako y chlebowe/ tak żelazne iako
 y ołowiane/ ić. y wszelkie poſpolicie nie mają bydź
 czynione ku nabożniſtwu do chwaty Bożey. Potym
 Bog czynione od Baktwochwałcow obraży kaie ka
 idemu w ſwoiey władzy pſować/ palić/ tupać/ tuc/ o
 czyni Moizeſz w piątych kaiegach ſwoich tymi ſłow
 piſe: Oltarze ich rozburzyć i obraży potłuczyć/ laſy
 poſwiecone porobić/ a obraży popalić ogniem /
 gdyżes ty ieſt lud ſwiatey Pánu Bogu. Tamże ku kon
 com: Obrázy ich popalić / nie bierzć złota ani ſre
 bra/ ani żadney rzeczy z czego by były czynione/ ſobie
 na właſną potrzebe/ bo brzydliwoſć to ieſt Pánu Bo
 gu/ ani bierz do domu y naminiey czego/ boć przeklec
 two ieſt/ ić. Exod. 23. Ale oltarze ich potłuczyć /
 potłupayć obraży / y porobić gaie/ ić. Num. 33.
 Potamćie ćielce/ y obraży potłuczyć/ y wſyſtki káplice
 albo ſtoiały poniſćie. Toż y przez Proroki roſkazu
 ie / iako naprzód przez Izaiáša kap. 27. A dla tego
 beda grzechy odpuszczone domowi Jakobowemu / a
 ten pożytek wſyſtek/ iże grzech bedzie inieſione/ gdy po
 ſoż kamienie oltarzow iako inſie kamienie leżace/ a
 nie beda ſtać gaie ani káplice. O tym też y tegoż Pro
 roka w 30. y 31. Rozdziale doſyć ieſt. Także y przez Iſ
 zechiela y Micheáša tak mowić: Obrázy wſyſtkie
 niech beda grabane albo potłuczone/ y w wſyſtkie oſiary
 ich niechay beda popalone. Tei y przez Jeremiáša:
 Bogowie ktorzy nie ſwóczyli nieba y ziemić/ niech be

Deut 17. 12.
 Boż kaie
 pſować/ pa
 lić/ obraży
 nabożniſtwa.

Isa. 27.

Ezech. 14.
 Mich. 4.
 Jerem 10.

Rozdziału Czwartego

1. Reg. 5.

do z ziemię zatraceni/ ic Tu sie dobrze przyczytay
 Katołiku miły/ ktory owo narzędzi na Ewangeliki /
 mieniać iże popustofyli Kościoły/ottarze popowiali/
 obrazy popalili / widzisz iże nie spustopenie jest / ale
 wchodzenie / ktorego BÓG chce v chwalcow swoich
 mieć/ musieć sie Dagon łamać gdzie stoi Krzyniea Bo
 ja/ y Asarot/gdzie Apostoł S. przychodzi. A co sie
 tycze owych co Białwany złupiwszy ze srebra ze złota
 sobie fable nim oprawiaia/ albo drudzy na kubki na
 tyłki dawiaia zrobić / ktore potym y ziego własnymi
 do Żydow sie obracaia/ tak Bog karze tych co z tego
 przekletstwa / z łakomstwa sobie pożytki diałai/ że y
 iego pogime do ciego takie rzeczy złaciaia. My takich
 nie chwalimy y owšem ganiimy/ a Bogu nieposłusz
 nymi bydi sadzimy. Ale iże na takie zarazanie miłos
 go Boga wiele ludzi Chrześciańskich nie dbaia/y le
 kce to sobie waja/a temu Mandatowi Pańskiemu nie
 czynia dosyć/Przetosi potrzeba im bazyć na dalsze slo
 wa/ktorymi sie opisuie ten ktory to chce mieć/ bo solo
 guia iedni ludziom/ a drudzy mowia: Acoż wadzo
 obrazy/cudniyci wiźdy z nimie? A nie widzo tego/że sie
 temu nie podobai y zawadzaia / ktory oto mowi:
Jam iest Pan Bog twoy. Jakoby rzekł: że mam
 prawo iako Pan/wam rozkazac / a wam przystoi mnie
 słuchać / y wolno mi posłanowić tak/bom BÓG wiści/
 a wy iestście moy lud / macie mnie tym chwalić /
 a czcić/ aby nie były iadne Obrazy od was czynione/
 bom ktemu iest mocny/tak iże starze takiego każdego/
 ktory nie bedzie posłusznym temu Zakonowi/y nadry
 siscim do trzeciego y czwartego pokolenia/ nad prze
 stępcami iego macie sie bede: A zaś nad tymi którzy
 ie pełnić beda/ chce hoynie okazywać miłosierdzie/ia

to ten ktor

to ten ktoremu jest wozieciniejsze popuszczenie niż
ofiarę wszystkic. 1. Reg. 15.

A nie dziwny sie temu / że y potomki chce karać za
grzech oycowski / chociaż v Ezechielu Proroka powie- Ezech. 18.
sział / że nie ponieście syn grzechu oycowskiego / ale zło-
stwy zaginie w złości swoiey. Bo to istotna jest / że
Pan gdy sie rozgniewa na Bawochwalstie rodzice /
iż te także swa opuści y oddali Ducha swego święte-
go od nich / y nie będzie także wspomagał potom-
ków ich / przetoż beda we złościach następować ro-
dźców swych / dla tegoż też karani beda / iako y oycow-
wie ich / sprawiedliwie. Patrzymy co uczynił BOG
domowi Ezechiaszowemu / co domowi Achabowe-
mu / y innych KRÓLOW zlosliwych y Bawochwal-
stich / iako ie pomścił y wytrącił. Przyczynę aby
każdy wiedział / dla ktorey to Pan Bog nie chce aby
były czynione takie kolwiek obrazy do naboieństwa /
sam Pan Bog dałymi słowy pokazuje / mówiac.

Nie będziecie sie im flaniać ani ich chwalić.

Aby ludzie nie mieli dowody opuszczenia y też odsta-
pienia od powinnosci oney / ktora mamy całej Panu
Bogu oddawać / iego chwalić / temu służyć / temu du-
fać / iego wzywać / temu dzieł czynić: A to patrząc na
niego / iż on jest nie cielesny / nie smiertelny / nie wido-
my / nie doczesny. Jest Duch on nie ościgniony / prze-
toż też nie chce być chwalony rzeczami cielesnymi / wi-
domymi / ginącymi / ale tylko w Duchu a w prawdzie /
iako sam Pan Chrystus oney Samarytance v studnie
powiedział: iako też nie mieszka w Roscielech rełami
ludzkimi umurowanych y wbudowanych. Przetoż po-
trzeba iego w sercu swym chwalić / z serca a umysłu
temu służyć / a to naniebie y na oney wysokości beda-

ceniu / i

Jerem. 23.
2. Reg. 21
4. Reg 10.
Przyczyna
dla ktorey o-
brazy nie ma-
ją być czyn-
ione.

Joan. 4.
Ela. 66
Actu. 17.

Rozdziału Czwartego

cemu/ iako Dawid w Psalmie 148. mowi: Chwalcie
 go na wysokoſci. Dla tegoż tedy y obrazami nie chce
 bydzi chwalony/ przetoż i on zakazał czynić/ a rozkazał
 wezrymione pſować/ łupać y palić / Bo Boga uymalowa
 wać obrazom nie ieſt aniſka ani przyſtoyna rzecz / bo
 on gdyż ieſt nie oſięgniomy/ nie widomy/ y nie zmierny
 ny/ iakoż wymalowan bydzi moze? Gdyż on ieſt wie
 czyn/ iakoż go obrazem/ ktory niſiejele y prochnicie/
 maſz wyrązić? Gdyż żywiacy/ iakoż go mema rzeczą
 wykonterfetuieſz? Nie moze ieſcie okrom wielkiej zelizy
 toſci maieſtatu Boiego to bydzi aby go wymalował.
 Alebyś rzekł: Już na to zezwalam/ iſe Pana Boga
 nie widomego/ nie cieł. ſwego/ nie moze niſt wymalo
 wać/ ale Pana Chryſtuſa moze/ bo go w ciełie widzia
 no. Na to takci odpowiadam: Iſe ani tego żaden
 moze wymalować/ bo gdyż ieſt w Chryſtuſie mieſt
 iacy Bog/ iako Apoſtł píše/ ciełame/ to ieſt/ iſto
 tnie/ iakoż Chryſtuſa Boga y ciałowiekaw iedney oſobie
 wymalować moze? A ieſlibyś rzekł: Wſdy Swięci
 apoſtłowie/ Panna Mária/ Maczennicy/ ić. mogą
 bydzi malowani/ gdyż to ludzie ciełami byli. Odpowie
 dam: Iſe ani Swiętych nie maia Chrzeſććanie czynić
 obrazow/ bo by to byli cudzy oni Bogowie/ ktorych
 Bog zakazał/ a to dla tego/ iſe im ony właſnoſci Bo
 ſkie przywłaſććiaia ludne y oddawaia/ iako ſámym
 Swiętym tak tej y ich obrazom/ o czym iuſz wyſſcy
 byto. A ieſli teſz rzecieſz: Tedy żadnych obrazow nie
 mamy malować? Tak ieſt/ iſe żadnych do nabożeń
 ſtw/ ale wolno dla ochodoſtwia domowego / bo tego
 Bog nie zakazał / ale do nabożeńſtw zakazał. Y tak
 Bog napisał: Ani żadnego podobieńſtwia ktore ieſt
 na i ciebie wzgore albo na ziemi niſko. Y ſuſanie on
 Do tor Koſciół pi-rwiſz-go Chrzeſććiańſkie° Łacińa

Ani Jeruſa
 malować nie
 możemy.

Colos. 2.

cyus powie

mus powiedzieć: Ji ta n żadnego dobrego naboż-
stwa nie masz / gdziekolwiek obraz postawiony jest.
którym sie też y on maż święty Epiphanius Biskup
sądza / który gdy w niektorey was mimo Kościoł i-
dał / wyrzał nadoe drzwiami Kościoła ymi torture ma-
lwaną zawieszoną / na ktorey był obraz Panna Chry-
stusowa / albo takiegoż człowieka świętego / wnet star-
gnął ią y zdrapał / powiadać: Ji przeciwko piśmu
Świtemu w Chrześcijańskich Kościołach obrazow sie
mieć nie godzi.

Ale powiesz: Jieć to Przykazanie Boże obciąga sie
na obrázky Baktanow Pogańskich / a nie na ty v Chrze-
ścianow / gdzie sie mianicie męka Pańska / narodzenie
Pana Chrystusowego / także y zmartwychwstanie / y w-
niebo wstąpienie jego / także y Świci Apostołowie y
Męczennicy / aby tak obrázky były psiganie prostych
ludzi. Aż toć tak odpowiadani: Jieć tak Pogańskich
iako y takich v Chrześcianow / błędnych obrazow
jest zikazanie / bo oboie obrázky / tak Pogańskie iako y
Papiestkie / nic od siebie nie są różne / także ie robili / ma-
lowali / lali pogini ze złota / ze srebra / z drzewa / z ká-
mienia / iako y oni Papiestnicy : Takież wiedzieli po-
ganie / iie oni obrázky nie były Bogami onymi / ktorych
obrazmi były / ale tylko drzewem / złotem / srebrem / ić.
iako y dziś w Papiestwie rozumieyszy też wiedza y ro-
zumieia: Bóg Jowiskowych / Marsowych / Merkury-
sowych / Białowech / Astarotowych / Orany / Junony /
Wener / ić. obrazow wiele po rozmaitych miejscach
było / iako y w Papiestwie Chrystusowe / Ducha świę-
tego / Panny Mary / Świętego Piotra / Panki / y in-
nych / rozmaite na rozmaitych miejscach są obrázky.
Ale iako Paganie przy onych obrazach y w nich / także
y w samych onych Bogach mieli nadzieie / cięli ię y

chwalili

Lib. Instituta
nona
2. cap. 16.
Epi. ola do
Joannem
ylerozo um
tanum quam
Hieronymus
et Origenes
transpuler.

W Pogańskich
y Papiestkach
obrazow
Bog sąkami
uoludnawo
wsq.

Rozdziału Czwartego

Actugi Gal
Tow.

Abac. 2.

Jerem. 10.

chwalili / kościoły im budowali / ościary sprawowali /
o nich się modlili / do nich pazo wali : Tak też w Pa-
pieństwie toż wiódziny równie / przetoż i mnie są różne ie-
dny od drugich / a dla tegoż oboje iednako zakazane.
Księgami też ludzom prostym bydy nie mogą / Bo
Bog nie przez obrazy / ale przez przepowiadanie sło-
wa swego / nabożeństwa uczy / y wiare pomnaża w
ludziach przez Ducha s. za usługę kázno dziey praw-
dziwych żywych. Za trefnić widy to Mistrzowie są /
iakoż ci mają uczyć gdyż nie mówią : Nad to kłame-
liwi są / a iakoż prawdy nauczą : O czym Abakuk pro-
rok napisał w ty słowa : Wcoś pomocny jest obraz ię-
go wyrzył malarz / który obraz uczy kłamiwa / a widy-
wnum dusza : Biada temu który mówi drewnu o-
cuc się / y kamieniowi powstać : Cysli on uczyć będzie :
Oto jest oprawiony złotem y srebrem / a tchu nie ma /
w nim. A Jeremiaś : Stupnił się / stat / powiada / ka-
dy człowiek od umiętetrości swojej / y zawstydy się ka-
żdy malarz od Baktwana swego / abowiem kłami-
wem jest Baktwan tego / gdyż w nim nie ma ducha.

A iż też mówią niektórzy : Wdyć są pamiątka w
oczu ludzkich / narodzenia / męki / y zmartwychwsta-
nia Pána Chrystusowego / y innych dobrodzieystw Ro-
żych : Nie słuszać to za prawdę / sławiać takowa pa-
miątkę / którą Pan Bog zakazał y brzydzy się nią / a
też sam Pan Bog dla tej pamiątki darów swoich /
dał pewnieysze y pożytecznieysze znaki / iako są Sakra-
menta / Krzest święty y Wieczerza Pánka / którą wsta-
wując tak mówił : To cysńcie napamiątkę moie ilez-
kroć będziecie iść y pić / ić. Śmierć Pánka wspani-
nać będziecie / ić. Dał y Duch Święty przez Apo-
stoly pamiątkę / narodzenia / męki / zmartwychwsta-
nia / y w niebo wstąpienia Pána Chrystusowego / dla lu-

dzi pro

du prostych/ Kredo/ktore rościćwając Chrześcia-
nin/ będzie sobie wspominał Chrystusa. A napewno
że pamiętając, dał Pan Bog/ przepowiadane słowa
swojego świętego / ktore Mojżesz/ Prorocy/ y Aposto-
wie święci wypisali dla ludzi. Przetoż przestawiamy
na słowie Bożym / przestawimy na Sakramentach /
przestawimy na Kredzie / a obrazow ktorych tak srogo
Bog zakazał nie czynimy / boć słowo Boże daremno
nie brzmi/ a obraz czegoś ma nauczyć gdyż jest niemy.

A co tej przywodzi niektórzy przykłady starego ^{Mat. 23.}
Zakonu/ iże Bog kazał był wlać węsa między: g c / y ^{Mat. 23.}
zawieść go przed ludzmi: Nie bądź na to iże Bog
kazał przeto też Mojżesz odzierał. Ale iże był in-
nych zakazał / przetoż nie czynimy aby też czynić miał:
A owszem kiedy sobie byli Cielec wlać Izraelcyktowie
na chwałę Bogu ktory ich z Egiptu wywiódł / srogo
ie Pan Bog o to pokarał / y Mojżesz ich o to trzy ty-
sące pobit: O czym też wspomina Apostoł nas prze- ^{1. Korint. 10.}
strzegając abyśmy im podobni nie byli/ a obrazow so-
bie nie czynili dla chwały Bożej. A teści miał przycy-
ni on wż czemu był poświęcony na on czas/ to jest si-
gure/ o ktory też sam Pan Chrystus Ektodemowi po- ^{Joan. 3.}
wiada / y on pożytek wzdrowienia od wstępienia we-
sow ognistych. A wszakże gdy onego węsa do czego
usiego / to jest do chwały Bożej / y owszem tu Ba-
wochwałstwu ich wywalc ludzic / wnet go Ezechiasz ^{4. Kcg. 18.}
Krol awiery sztuk y zepsował. A tożci by też przysła-
to poświęcić tym obrazom / ktorech ludzic wywalc za-
Bogi/ y ony chwała/ cicia/ iakom wyiszy powiedziat
Przywodzi też Seraphiny przynione przy Boża. Seraphiny v
onym Przybytku Bożym/ ale to sami przeciw sobie : przybytku.
Bo miano to iże Bog ie rozkazał poświęcić / a u tych
wyszkich działać zakazał srogo/ tedy oni Seraphinos

Rozdziału Czwartego

wie goży byli postawieni przed miejscem poświęconym świątemu kłopotowi najwyższemu/ na to byli postawieni/ aby strzydy swymi zakrywali ono miejsce święte/ iakoby to pokazywać: iż nie jest przystoyno y možno ludzkom patrzeć a wiozić Boga/ y miejsce jego przybytku y Majestatu/ ale aby go tylko wiara tak nie widząc/ ani go sobie malując/ widzieli.

Ta ostatek iestcie powiadać/ ię to przykładanie dające iest w starym Zakonie/ nie w nowym/ przetoż do nas nie należy/ ktorzy iestemy wezwani na wolność w nowym Zakonie/ ię. Nie bacia zaślepieni będąc podobaniem swym pism / goście w nowym Zakonie Pan Chrystus y Apostołowie świeci/ z pilnością nas do tego wiedli / abyśmy się bałwochwalstwa y ścisby obrazom wystrzegali/ Bo Pan Chrystus samego Boga kazał chwalić y iemu świątemu kuzyć/ iego samego wzywać/ iemu świątemu dziękczynić: a gdyś świątemu rozkazał/ tedyć zakazał abyśmy tego nikomu nie czynili/ ani obrazom. Apostołowie też często w pismach swoich toż przypominają. Jako naprzód Paweł s. pisał/ iż omi wshyscy wymowki nie mają/ ktorzy przez obrazy Boga chwalą. A do Koryntow pisać nie tylko obrazom ale y ich chwalcom strzedz się rozkazuje. Y w tymże liście na drugim miejscu mówi. Nie bądźcie Bałwochwalcami iako oni byli niekiedy. Y na drugim miejscu: Wieście gdyście pogańmi byli do obrazom niemych nieiako byliście przywiedzeni. A wshyscy Apostołowie na Synodzie w Jeruzalemi będąc/ tak postanowili: Zdąto się Duchowi świętemu y nam/ nie więcej nam nie wkładać brzemienia tylko to / abyście się strzegli od ofiarowanych rzeczy Bałwanom y obrazom/ ię. 1. Tes. 1. A iakoście się nawrócili ku Bogu od obrazom/ abyście słuszyli Bo-

Matth. 4.

Roma. 1.

1. Corint. 5.

1. Corint. 7.

2. Corint. 12.

Actu. 15.

gn żywe

1. Petr. 4.

1. Joan s.

Stufā Dya
belā.

Wbrazz do
Kosciola na
przed w proce
wyznaniu.

Plinius in
vita. Adulanti
Blontij.
Paulus Dia-
conus lib. 23.
rerum Rom.
Eunotius
lib. 23.

Rozdziału Czwartego

Grosba na ty
co sie obraz
mi bawia.

Deut. 33.

woac Panu Bogu / a stawia go sobie w ojbności / na
co rzecze lud wšyšet / Amen. Także y w Psalmie 96.
Niech beda pobanbieni wšyscy ktorzy chwala obráz
zy / y ktorzy sie w nich chluba. W Psalmie 114. Nie
chay im podobni beda ktorzy ie działają / y wšyscy kto
rzy w nich nadsiecia swa pokładają. W Ezaiasza 42.
Niech beda pobanbieni sromota ktorzy dusają w o
braziach. Jere: 1. W bede ia powiadał sady moie na
ich złoscy wšytki / ktorzy oto opuścili mnie / a ofiary
czynili Bogom cudzym / y chwalili osługanie rąk swo
ich. Oze: 8. Srebro y złoto swoje obroćili na obráz
zy aby poginęli. Gal. 5. Ani czarownicy / ani cudzo
tojnicy / ani pijanice / ani chwalcy obrazow / nie osiągną
królestwa niebieskiego. Nie lażąc co ja ty klatwy
Chrześcianie mili / dla obrazow nagotowane dekretem
miego Boga / a przetoż obaczcie sie a wyrozumieycie
y wyrzucicie te złosc z pośrodku siebie / abyście tak za
chowali dusze swoje / wieckaycie od bałwochwaństwa
takiego / a Pana Boga samego w duchu a w praw
dzie chwalcie / aby wam błogosławił / y był Bogiem
wászym teraz y na wieki / Amen.

ARTYKUŁ PIĄTY.

O Trzecim Przykazaniu Bożym.

Nie bierz imienia Pana Boga twego nadá
remno: bo sie mścić Pan będzie nad tym
ktory imie iego nadáremno bierze.

W Przestłych dwoygu Przykazaniu Pánstich iu
sie pokazało według potrzeby: Naprzód tak
tego Pan Bog po nas chce / aby on sam był naszym
Bogiem /

Bogiem / a o krom niego abyśmy nie mieli cudzych Bo-
gow / a to co temu właśnie przynależy / abyśmy same-
mu tylko oddawali. Potym / iako ma bydy chwalon
y czczone / Przykazanie dostateczne / zakazuje / aby-
śmy przykładem Poganow sobie Boga nie malowa-
li / ani wyrażali żadnym podobieństwem / gdyż on bez-
dacznie osiągnięty Duch / pewnym obrazem nie może
bydy wykonterfetowany / ani też iakowymi cielesnymi y
zwierzechowynymi ochodostwy albo sprawami / tak też
y datki nie chce bydy chwalony / gdyż od niego na nas
wszystko dobro pochodzi. A tak myla sie bärzo oni /
ktorzy go tak chwalić chcą / a dla części tego obrazu itez
chrosty / kwiecie / i. stawiaia / swiece y też lampy zapal-
nia / gdyż on jest trory swiatłość uczynił y miejsca w
swiatłości nieprzystępne / daremno temu pienia dzę /
bärany / kury / gości / przynasäia y ofiarnia / abowiem
tego to jest wszystko / iako o tym przez usta Dawidowe
mowi: *Moje są wszystkie zwierzęta lesne y bydła po go-
rach / i. Wszakż kto ty rzeczy żywności służące przy-
nosi dla żywności Aug Bozych / y też Koscielnych także
y obogich / dobrze czyni / y iakoby to samemu Panu uc-
zynił / on to bowiem sobie przywłaszcza bydy uczyniono.*
Teraz iuż w tym trzecim Przykazaniu zakazuje br-
nia na daremno imienia swego / a to z pogroßka prze-
ciwko tym ktorzyby inaczej czynili / gdzie iuż tym przy-
kazaniem tego po nas chce / abyśmy z uściśnoscia y po-
ważnoscia przystoyna sercä nasze y wszystkie nasz postę-
pek przeciwko Panu Bogu zachowali: bo iuż tu nam
one nauke wspomnieta c potrzeba o Przykazaniach Bo-
zych / i. gdzie czego Bog zakazuje / tedy tamże zaśie
przeciwna rzecz rozkazuje. Jako gdy zakazał chwaty
sobie w obrazach y wrzecząch tych zwierzechnich czynić /
iuż tam zarazem rozkazał abyśmy go w duchu y wpra-

Joan. 4.
Pan Bog
zwierzchny
ni rzecząmi
nie chce bydy
chwalon.

Genes. 1.
Eia. 45.
1. Tim. 5.
Psalm. 96.

Mat. 25.

Rozdziału Czwartego

wdzie chwalili: Takie tu goy zakazuje abyaniy imienia iego nie brali na daremno/ tedyć też już rozkazuje abyaniy ie ku iego czci a chwale potrzebnie z wzięcia i pobożności brali. Należy iże tu zakazuje tylko brać imienia swego nadaremno/ co nie wielki zda się być występek/ a przedać o to grozi karą. Przetoż dać leć wiecey zakazuje brać wścietecznie/ a bluźnić imię swoje: Boć to już ztym idzie/ gdy kto broni mącey rzeczy/ iżec też już broni y wiety: Tak też tu Bog nam niewyety zakazał/ aby już nie wyliczając wietych dać znać/ iże ich mieć nie chce.

Co się tu rozumie przez imię Boże.

Trzecie ma wszelki rozumieć co to tu imię Boże znaczy: Jże naprzód samego Boga/ potym własności iego go słowo iego/ sprawy iego/ y postanowienia iego.

Co się dorycze samego Boga/ tedy w wzięciu bezdnie go miał y chwalił wszelki stworzenie/ gdy o nim tak myśleć y w sercu wierzyć/ y wsty wyznawać/ y też inie być/ będzie/ iako się nam w słowie swoim oznaymiał. Dla tegoż ci ludzie/ ktorzy tak sercem swym wierzą y wsty wyznawają o Bogu/ iako się nam w słowie swoim świętym oznaymiał/ już takow imię Boże czcią/ wielbią/ y sławią: Jako ktorzy wierzą być jednym Bogiem nie Oycą tylko samego/ ale Oycą/ Syną/ y Duchą świętym/ bo się tak nam sam obiawił być jednym Bogiem Ociec z Synem y z Duchem świętym. Dla tegoż ci ktorzy go takiego nie wierzą być (iakovych iest w naszey Polskie y Litwie dosyć) ale tylko Oycą samego bez Syna y Duchą świętym/ z Żydy/ z Turki/ Tatarsy i. wierzą y wyznawają być jednym Bogiem. Ci wsty bluźnią Bogu/ bluźnią imię iego/ y czci a chwali y temu pomylić. Wpisał to sam sedzia Jezus Chrystus gdyś mowi: Kto nie czci Syna/ nie czci y Oycę. Ale ci ktorzy nie wyznawają być prawdziwym y jednorodzo-

Joan. 17.

nym Sy

nym Synem Bożym/nie cieża go/gdyż mu one chwast
le biora/ktora ma z Oycem od wieków: przetoż już y
Oycę nie cieża. A gdyż go już nie cieża/cedygo już li/
hambia y bluźnia. Drudzy imię Boże cieża / ktorzy
wierzą Bogą bydy wszechmogącego/ a tak mu pomos-
ciłom nie przydawają/nie icemu bydy nie podobne° y
nie możne° wyznawają/ ktory każdemu we wszystkich
y wszędzie co chce może uczynić/y przytomnym i iako-
by oblicznym bydy/ może z niczego co/iako wszystek świat
sprawić/uczynić/ może ziedney rzeczy druga (iako chto-
wieka z gliny ptaki y ryby z wody uczynić) stworzyć/
może z trochy wiele sprawić a pomnożyć/iako one tro-
che mały obogięy wdowie/ y ono pięćoro chleba ktu-
ścey na puszczy pomnożył/ może ze zdrowego niem-
ożnego/ z chorego zdrowego/ z głupiego mądrego/ z ro-
żnego/ z młodego/ z bogatego żebraka / a z obogiego
Pana uczynić.
Przetoż ktorzy to wiedząc iemu to przyznawają/a w
niego iako w wszechmogącego zupełnie duszą/ ci tego
imie wielbia/ale ktorzy rozpaczają y wątpią w możno-
ści tego / a więcej v stworzenia iakiego w pomożenia
sił iaki niefeli v Bogu/ ci go bluźnia. Także y oni /
ktorzy nad wola tego wszechmocność tego zeznawają/
a swoje wymysły wszechmocnością tego twierdzą: Ja-
ko oni ktorzy powiadaia/ iże tak iako mocen był ony
wody gorzkie na puszczy uczynić słodkimi/ y ze skały
wywieść wodę rośkosną/ y zaskli Noiehowey trzej
uczynić/ tak też z chleba ciała Chrystusowe/ a z winy
krew tego może uczynić: Ale ci bluźnia imię Boże/bo
nie rozumiey przykłady biora/a to z tych przyczyn:
Ie ony cudą iako y inne rzeczy uczynił Pan Bog/bo
tak chciał y ta była wola tego czynić ie. A do tego
ieżeże okazało sie to wszystko tym / czym co Pan Bog

Cieża imię
Boże ktorzy
Bogą wola-
bydy wszech-
mogącym.

Genes. 12.
Joan. 2.
1. Reg. 18.
Joan. 5.

Ktorzy wszech-
mocność Bo-
żą nad wola
tego czyn. wś-
ia/ bluźnia
Bog.

Rozdziału Czwartego

Wiele Pan
Chrystus
wym.

uczynił ale aby z chleba miało być czynione wszechmo-
cności tego ciała Chrystusowe/ to nie jest wola tego/
bo on w tym wola swoje oznajmił/ iże z Panny Ma-
riej miało być ciało poczęte y narodzone / z nasienia
miewieskiego nie psenicznego / iakoż w takim ciele za-
nasz umarł. Błaznią tedy imie Boże takowi/ ktorzy
te wszechmocność Bożą tak naciągają do swych wy-
mysłow. A iże słowa przywodzą które o chlebie mo-
wił Pan Chrystus: To jest ciało moje. Tedy ty słowa
tak rozumieamy / nie misze onych Artykułow wiary
światej Chrześcijańskiej: Jże sie z Marij narodził y o-
miecjon/ y wstał z martwych/ y wstał na niebiosy/ a
drugi raz nie poczyną się ani rodzi/ ani cierpi/ ani umie-
ra / ani teraz zstepuje z nieba/ ale ten chleb na to nam
takim słowy Testamentu swego poświęcił / aby był
Śacramentem ciała prawdziwego Pana Chrystusa
wego / ku naszemu pożywaniu tego przez wiary/ oczym
będzie na swoim miejscu. A stał też niechay się to
wzrążyte tych obaczy/ ktorzy nie uznawając przeciw-
gnienia chleba naciągają Chrystusowe/ iednak twierdzą
opornie ztalenie ciała z chlebem istotnie / zrzetelnie/
wszechmocności też to Bożej przypisując / gdy nie o-
kazuje się w tym wola Boża / aby ciało Chrystusowe
miało być przytącono tak obczytaniem przyrodzonym
chlebu/ gdyż ma ztalenie z nim wżywaniu obczyta-
niem Sacramentnym : ale nam ludziom dla pożytku na-
szego zbawionego/ ani też tego cierpieć może własność
Sacramentu/ nam na pamiętkę śmierci tego w nieby-
tności tego cielesnego danego. Też y sam Pan Chry-
stus powiedział Wyśledtem od Ojca a przyśledtem na
świat / otóż zisze świat opuszczam a idę do Ojca / ić.
A jest ić porode przysze wam inzego pocieszy ciela/ Du-
cha prawdy/ ić.

Joan. 16.

Też gdyby

Też gdyby tu był znamięcielem w ciele swym chle-
bowi przyłączone/ tedyby nie Sakrament to był ode-
stego Pana/ ale samby był własny Pan: A gdyby był
sam Pan Chrystus cieleśnie w ciele swoim przy chlebie
Sakramentnym/ tedyby był widziany/ iako go zawse
widzieli oni między ktorými mieszkał tu na świecie /
gdyż ta jest własność ciała wszelkiego / że podlega ku
baczeniu/ dotykaniu / widzeniu/ zmysłom naszym / o-
cym obojgu sam powiedział. W pierwszym mówi/
zakazując fałszyżom wierzyć/ ktorzyby tu po odeściu
iego/ gódzicokolwiek go chcieli wkładować / w te słowa:
Ta ten czas gdy wam kto mówić będzie / oto tu albo
owdzie jest Chrystus/ nie wierźcie: Gdy będą mówić/
oto jest w zamknięciu albo na puszczy / i. nie wychodź
cież ani wierźcie/ bo iako tylańce na wschód słońca
będąca/ widzą ludzie na zachódzie będący / także też
Syna człowieczego gdy tu w ciele na świat przyjdzie
wyprzeżę i. człowiek. A o drugim mówi: Oglądajcie
cie nogi moje i. nogi moje/ a dotykajcie się mnie/ bo
duch ciała ani kosi nie ma. Tę jest też to własność
ciała Pana Chrystusowego wszedy a wszedy bydy / y z
chlebem wieczerzey Pańskiej po wsim świecie/ y wnie-
bie na prawicy Boga Ojca / do kad wstąpił. Tę
chee tego BÓG aby człowieczeństwo Bóstwem było /
a Bóstwo człowieczeństwem / przetoż też tego nie ciy-
ni co oni sobie zmyślają. A tak imie Boże błaznia/ gdyż
to na wszechmocność iego wkładają / i. ocym na
swym miejscu będzie syrcy.

Trzeci/ Imie Boże cicia/ ktorzy wierzą że on jest
Gospodarz sam a kłazarz wszelkich rzeczy / a tak z tey
wiary do niego o wszelkie potrzeby z prośbami swymi
biciek tła sie / y w nim samym nadzieie o dostąpieniu
wszystkiego maia z Dawidem/ ktorzy tak w Psalmie 71.

Mat. 22.

Mat. 13.

Joan. 20.

Luc. 24.

Cieśa imie

Bożetros

czy w nim są

pełnie tła

saia.

Kosztiały i swatogo

nowi: Wtobie Panie nadziele mialem/ma. po
hanbion aż na wieki/zc. Atak ci bluznia imie Bo
ze / ktorzy pomocniki / patrony / y opatrzyciele oprocz
Boga rozmaite maia / do nich sie w potrzebach swoi
ch wcielaja / y onym sie modla.

Atorzy Bo
ga byci Swi
tym wierza.

Ciwarcichwala imie Boze / ktorzy tak o swiatos
ciwości Bozey rozumieja / ije od niego wshyski inne
rzeczy poswiecenia sukata y biora: ale oni nie czaja y o
wseni bluznia imie Boze / ktorzy poswiacania moc ni
zemnym rzeczom przywlaszciaia / a od nich iey sukata
pewnymi sprdawami / y Ceremoniami swoien / so
bie y inzym rzeczom poswiecenia. Jako tez y oni / ktorzy
od Pana Boga swiatogo y cysstego / rzeczy y ywiotat

Genes. 1.

stworzone cysste y swiete / iako sam Mojzesz o tym da
ie swiadectwo gdzie nowi w ty slowa: Widzial
Bog wshysko co uczynil i bylo barzo dobrze. Takie
y Piotrowi swietemu Duch S: powiedzial: Co Bog
stworzył cysstego / ty tego nie miewy zaniecysstego. A ci
tego nie dbajacy / y wode / y ogien / y ziemie / y pokarmy
poswiacaja wynysly swoimi / iakoby ie BGS zleini
uczynil. O frogiesz to bluznierstwo wch ludzi / y wiel
kie zaslepienie tych ktorzy ich naśladowa.

Atorzy ma
rym byci Bo
ga wierza.

Pisaci sa ktorzy imie Boze czaja / co miedrość Boza
wrazajae / to wyznawaja: Jie wshysko Pan dobrze /
madrze / pożytecznie y dostatecznie uczynil / postanowil
rozkazal y nauczył. Ale owi barzo srodze bluznia J
mie Boze / co wstawy Panstkie odmienajaa y ich po
prawia / uczynkom Bozym przygane dawaja / w po
trebach swoich iemu obyczay uczynności / miysce /
czas y miare opisaja / gdyz oni wie dobrze / iako / kiedy /
komu / co uczynic ma y racunek dać.

Atorzy Bo
ga miłosier
nym opatruje
cia.

Swości Pana Boga ciza / ktorzy go wyznawaja
bydź miłosierdnym y dobrym: przetoż na to miłosier

dzie tego sp

dzie tego spuszcza sie w tych rzeczach/oo ktorych Bog
obietnice swedat/y takowynni sie pokazuią/takowynni
Bog ohowiazat si bydzimitoaterym/aro onymni sto-
wy gozie mowi: A czynie mitosier dzie nad tysiacmi
tych ktorzy mnie miłmą y strzega Przykazania mego.
Przeciwni temu są a bluźnią imie Boże/ktorzy rozpa-
czając w mitosierdziu Boskim/nā swoich albo nā cu-
dzych sie zasługach sādza. Albo też oni/ktorzy nā mi-
tosierdzie Pańskie wśietecznie y opornie / bez wśiego
wstydu grzeża/rospustnie żywią/zānie sobie przyka-
zania Bożego ani porządku ktory on chce mieć w Ro-
ściele swoim nie mātacy/ y nie ināciey iākowieprze w
tyle/tak oni w rospustnościach leżą.

Siodmi cieża imie Boga żywego / ktorzy znājąc
go bydz sprawiedliwego boia sie go/y z pilnością prze-
strzegāia przykazania tego/gdyż on maci sie krzywdy
swoiey/y nad pokoleniem tych / ktorzy sie go nie boiāc
przeſtepuia Przykazanie tego.

Wād to y ci cieża imie Boże/ktorzy krzywdy swoiey
własney nie mſcżą sie/ale Bogu ktory iest sprawiedli-
wy porucząia iā. A tak oni ktorzy sie nie boia Boga
y mſcżą sie krzywdy swoiey/ albo też y sām krzywdę
działāia/nimāiac iākoby Bog nie miał bydz spra-
wiedliwy/a nie miał oddać krzywdy zā krzywdę/iako
to groi przez Proroka mowiac: Błāda ktory lupi/bo
też sam bedzieſ złupiony:takowi bluźnią imie Boże

Ośmi wielbia imie Boże/ktorzy go bydz prawdzi-
wym przyznawāia/āprzezoż drogi wśystki / ktore on
pokazat słowem swoim prawosłownym/ przyjmuiā / y
pogrozkom tego dāia mieysce/iako y obietnicom: prze-
tā temu dufāia/ ā choćiaiby też przewraciat wpos-
mozenie swoje/przedſie oni ciekāia/ pewni bedac/ iże
przedſie Pan słowo swoje ziāci/ nie przekāzi im do te-
go/ ani

Ktorzy wie-
dzą go bydz
sprawiedli-
wym.

Z tym b/ se
nie jodsi
mōcie.

Łsa. 33.

Ktorzy praw-
dowym bydz
Bogawierzą.

Rozdziału Czwartego

go/ani rozum/ani niepodobność/także ani przesłado-
wanie/albo iaktokolwiek obciążenie: Przed sie oni nam
sie spuszczaia a słowo iego wychwalaia/ iawnie opo-
wiadaia/ a do śmierci swojej prawdy Bożey nie opu-
sczaia. Ale oni bluźnią imię Boże/ ktorzy vsły zezna-
wając go bydy prawdziwym/ ale uczynki a postępi-
swoimi to znac dają/ że w nich słowo y postanowienie
iego nie ma miejsca. Bo gdyby dali miejsce slo-
wu Bożemu/ odstapiliby złego zwyczaju/ wrzecia-
od ludzi kłamliwych/ wymysłonych/ a przysłaliby do
nauki prawdziwey Bożey: Ale nie tylko że nie przy-
muia słowa Bożego do rady swojej zbawienney/ ale
iechę przesładują a wnieawiaścimaia tych/ ktorzy sie
przy prawdzie Bożey odzywają.

Bluznia Bo-
ga ktorzy wie-
rza dobiżę a
nie czynią.

psalm. 49.

Wład to są też niektórzy co prawdę Bożą przyzna-
wają/ słowu iego miejsce dawają/ y tey prawdy inie-
wczą/ ale sami iey nie są posłuszni/ przetoż nie czeją a
le bluźnią takowi imię Boże. Jako Apostołskimi vsły
osadził ich Duch święty tak mówiac: Chęćpiś sie w
Bogu y znasz wola iego/ zakazujeś krąść a sam krą-
dniesz/zakazujeś cudzołożwā/ a sam cudzołożysz/ w za-
koneś sie chlubisz/ a przez nie posłuszeństwo iego Boga
nie czeisz/ a imię iego bluźnisz/ ić. Ciąży sie Bog na ta-
kowie/ y ścacię sie z nimi przez usta Dawidowe/ tak
mówiac do grzesznika: Ciemusz ty opowiadasz sprzą-
wiedliwości moie/ y bierziesz Zakon mój w usta twoie/
a ty nienawidzisz karności/ y wrył zarzucaś słowa
moie: Gdyś baczył złodzieia bieżales z nim/ y z cudzo-
łożnikami pokładales cześć twoie. Usta twoie obfi-
rowały we złości/ a język twój zrzadzał chytrości y
zdrady. Siedząc przeciw bratu twojemu mówiłes/ y
przed synem matki twoiey kładłes zgorzelenie. Toś czy-
nił a iam milczał/ y mniemałes aby mi miał bydy podo-

bny m co

Wynym tobie. Starze cie y postawie przeciw obliczu
mojemu.

Dziwić cię cieża imię Boże / Ktorzy do spraw Bo-
żych przystoynych y słusnych wzywają imienia Bożego
Bona wspomnienie / y drugim też tego ięcia. Ale owi
blużnią imię Boże / Ktorzy do spraw złych / iako do Me-
szoystwa / Błtnochwalstwa / Pradziestwa / pijan-
stwa / Kłystwa / nierządności / wdawając się wzywają
imienia Bożego / mówiąc: Panie Boże pomagay /
w imię Boże idziemy albo czynimy / ię. A to swoja
mowa czyniła sobie Bogą pomocnikiem w złościach /
Ktorych on srodze zatazał. Też blużnią imię Boże o-
ni Ktorzy słowa Bożego wzywają do czarow albo ias-
kichkolwiek Ciarnoksiestich spraw albo zabobonow /
na pyciach pisane Ewangelie noszą / na ścianach przyle-
piają / niemocnym ludziom y bydlu na kartkach zycie-
cia dawaia / dzwony trzeż / błedy swoje albo mniema-
nia słowem Bożym / obyczajem śatanistym / twierdzą:
Ktorzy na uszy zmysł piśmá święte naćiągają y wzywają
iż jeżeli ie Bog podał / gdyż Pan Bog dla tego tylko
dał słowo swoje / aby go ludzie słuchali / słuchając też
mu wierzyli sercem ku ośprawniedliwieniu / a usły ie wy-
znawali ku zbawieniu. Ta ostatek też oni imię Bo-
że hańbia / Ktorzy ku twierdzeniu kłamstwa / albo też
przez potrzeby imienia Bożego wzywają / y nie sprawie-
dliwie a wsietecznie przysięgi działają / o Ktorych przy-
sięgach zarazem będziemy mieć nauki / tylko ięcie oba-
czymy drugą część tego Przykazania / to iest / groźby y
karania / iakimi chce Pan Bog karać ty bluźnierze ma-
iestatn swego wielcebnego / czym tymi słowy mowi:
Abowiem mścić się P. będzie nad tym Ktory
imie iego nadaremno bierze. Znaktu wielki iest

Eleśa Bogá
Ktorzy do rze-
cy dobrych
imienia iego
wzywają.

Roma. 101

Przysięgi sa-
łesne.

z tej gro-

Rozdziału Czwartego

z tey groźby Pańskiej/nature naszej ciotowicja byz tak
 bardo zła y skazona ktora nie moze bydz przywiedziona
 do takiej powinności/aby miała cżcić imie Boże z chu-
 ci i z miłości dobrowolnie/ aż za taka groźba y postę-
 nowionym karaniem/ y nie trzeba tey groźby Bożej
 tak sobie lekce ważyć/ iakoby nie miała skutku swego
 brać/ bo Pan Bog nie jest iako cżtowielnik w sto-
 wiech swoich: A iakocż pewnie nie omylnie obietnicę
 błogosławieństwa tego y miłosierdzia/nad tymi kto-
 rzy go miłują y strzegą przykazania tego/tak ci też po-
 wne są plagi nad tymi którzy się go nie boją/ a imie
 tego lekce sobie waży. Ale na oko widzimy iako jest
 wielka waga y lekkie owasenie groźb miłego Boga
 między ludźmi / bo pojęwszy od nasterkego do na-
 młodziego/ od bogatego do nauboskiego / od młodego
 do białychgłowi/ ić. wszędzie taka nasłata bezpie-
 cność/ że sobie Pana Boga tak spospolitowali / nie
 inaczey iako oni dzwonnice w Rzymskich Kościelech/
 gdy zapalaia albo gasia świece przed swoimi ołtarz-
 mi/ obrazami y cyboryami / gduc totak sprawują bez-
 nabojenstwa/ iakoby tam nic nie było. Takci też y na-
 sy Ewangelikowie / pospolicie we wszystkich postę-
 pkach y sprawach swoich tak sobie poczynają / iakoby
 Boga sprawiedliwego/ iuwego / y wszystko widzącego
 nie było/ktoryby ich miał karać. Bo baczyć może wsie-
 ki/ iako imienia Bożego wzywają/ nie tylko nadarem-
 nno ale też y chytrze: Jedni ku oszukaniu bliźniego stre-
 go. Drugi ku temu / aby w poznawaniu y w rosko-
 sy być mogli. Trzeci ku oszłanianiu prawdy y wrocie-
 go. Czwarcí ku przeklinaniu a ztorżczeniu/ ić./tak że
 już we drwiach prawie jest miodła Pańska na nas
 stroga/ktora się nad nami potaje gdy miarą doydzie
 złość naszej/ iesli się nie upamiętamy/ boć nra mi-
 ła nie od

ta nie od

ta nie oddala ale zgromadza gniew Boży/ iako o tym
Apostot wspomina Roma: 2. **M**amy też iawnie
erequency o Mojżesza o bluźnieniu imienia Bożego/ iako
Bog sam rozkazał onego syna Salumty kámiennu
zámordować: **A** ten statut uczynił od tego czasu/ aby
żadnego bluźniercę Bożego nie żywili. **N**ie mogli też
go y Káiphasz ścierpieć/ gdy sie temu zdało bluźnierst-
wo bydy/ gdy sie Pan Chrystus mienił bydy Synem Bo-
żym prawdziwym/ dla tegoż wnet nań białe ślady roz-
drapał. **A**le dzisiaj/ ani Biskupowie/ ani Krolowie/ ić.
y zgola żadnego nie mają ktorego y obysć miało blu-
źnierstwo prawdziwe Boże. **P**atrzycby każdemu po-
trzeba na ono co Bog uczynił Senacherybowi Krolu-
wi Ałrysyjskiemu/ który przed Hieruzalem bliwnił iz-
mie Boże na ktorego Bog posłał Anioła / y razem w
nocy pobyl temu sto przednieśiat y oam tysięcy ludu/ a
sam gdy rano wstał a oglądał/ pobite trupy/ wrocił sie
y odiachał z strachem aż do Niniven/ a tam gdy w Ro-
ściele/ Boga swego/ tezroch chwalił/ przystociyli dwá
synowie jego/ Adramelech y Serázár/ nan/ y zabili go
mieczem. ić.

Leutr 24.

4. Reg. 19.

ARTYK VI. SZOSTY.

O Przysiędze.

Aby dośkonała była rozprawa y wypisanie o przy-
siedze/ tak ja rozdzielimy: **N**aprzód obaczmy
co to jest Przysięga. **P**otym/ wiele jest sposobow albo
rodzaiow Przysięg. **P**otrzebie/ iesliże sie godzi Chrze-
ścianinowi przysięgać. **P**oczwarte/ iakowe mają bydy
przysięgi. **A** na ostatek/ káranie/ iakie Bog naznaczył
na przywoprzysiężnikii obaczmy. **Z** strony pierwiej

Rozdział roz-
sprawy oprzy-
siedze.

rzeczy:

Kozdźiału Czwartego

Co kł. przy-
jęt.

Εποφού πρὸς
ἀλλήλους.

Goshili fle chy
 nie prayonji
 a'bo flury.
 Nowofreche
 ney bronio
 prayong waps
 stich.
 Matt. 5. 24

LIB. 5. 24

rzeczy: Przysięga co jest? Jest wzywanie imienia Bo-
żego ku oświadczeniu y potwierdzeniu/ iże to jest praw-
dziwa rzecz/ ktora powiadamy iżesz powiadać mamy/
albo iże to pewnie czynimy co temu obiecujemy.
Wszakże przysięga rozmaita jest/ potrzeba aby każdy
wiedział. Jedną jest iawną albo wrzędową y sadow-
ną/ ktora sie iawnymi słowy dzieje/ podług formy ob-
wzedu danej/ Kończąca sie taktowymi słowy/ iżem to
powiniem/ albo tak to czynię/ w czym mie niechay
wspomaga Bog w Trocy iedyny. Druga przysię-
ga jest osobista albo dobrowolna/ gdy kto nie proso-
ny ani przymuszony sam z dobrej woli przysięga: A ta-
czyni sie dwiema obyczajmi. Pierwszy/ gdy potrze-
by niejakowey a ku pożytku bliźniemu memu/ iże mam
wola iemu co dobrego uczynić/ iżeby on tego pewnie
był że to wykonam/ przysięga musie obowięzue. Drugi
gdy kto wporne a z affektow swoich słych bedąc
pobudzony/ albo też z zwyciężeniu złego/ przeklina albo
przysięga czyniąc pogrążać/ a w tym lekce wazac imie
Boże gdy to idzie ku szkodzie bliźniego/ a ku sromo-
cie jego. Trzecia przysięga bywa pospolita y oso-
bista wrzędach albo w sprawach przeciwnych wolej
Bożej y nie podobnych/ iaktowe sa Rubry Mnichow al-
bo Mniszek/ kaplanow Papiestkich/ pielgrzymow/ po-
tnikow/ miłosnikow/ złoczyńcow/ także też y Teran-
now/ iż. A te wszystkie przysięgi raktowe/ fiorepny
mianowali/ godzili sie y przysięgi czynić Chrześcianino-
wi iuz obaczmy. Jacie Slowotrzejciency/ iaktoteż
przeklętych wiekow Mnichow iżowie/ zakazwie wsiel-
kiej przysięgi czynić. y przywodza do swęgonimie-
nia słowa Pańa Chrystusowe/ gdzie mowi: Owszeki
nie przysięgajcie/ ani przez niebo bo stolec Boży jest/
ani przez ziemię bo podnośce nog iego jest/ ani przez

2000

Jeruzalem bo mi kto walczego Krola jest / ani przez
twoje gtwowe bo nie moiesz y jednego wtoja na nicy vs
czynic białego albo ciarnego : ale mowa wasza nieo
chay bedzie / jest jest / nie nie zc.

Te słowa ku potwierdzeniu błedu swego przywo
dza Nowotkrezcenicy / a nie bacza że sam Pan Chrystus
bedac Synem Bozym / nie przyshedł tu na świat aby
miał łamć Zakon Boży / iako to sam o Matheusza
w piątym powiada / ale wypełniać. A gdyż Bog roz
kazał (iako to dalej mieć będziemy) przez inne swoje
przysięgi / tedyć tego nie zapowiedział Pan Chrystus
boćby to była rzecz przeciwna. Ale iże Pharyzeusowie
iż nańkę dawali o Przysiędze ludowi / bo powiadał
iż za nie nie stali / y mały wagi albo występek byt
Przysięga wśelka / gdy ja który cztowiek uczynił przez
co inne^o oprócz imienia Bożego / y wolno iey było nie
wypełnić. Ale żeby ja uczynił przez imię Boże / a nie
złaciłby się / ten już był winien temu przykazaniu Bo
żemu / y był krzywo przysięga y bluinierec / gdyż nadas
remno imię Boże brat. Za którym ich takim uczyniem
ludzie Żydowscy zwyciężali się byli przysięgać przez nie
bo / przez ziemię / przez Hierozolimę / przez Kościół Bo
ży / y przez inne rzeczy. Dla tegoż Pan Chrystus od tąd
tego ich błedu odwodząc zakazanie czyni / aby takiey
Przysięgi nie czynili / bo się niegodziło / gdyż y takowi
byli winni imieniu Bożemu : Bo niebo / ziemią / Hie
rużalem / Kościół / zc. Bożkie to są rzeczy / a przetoż kto
przez nie przysięgał a nie złacił się / ten nie oney rzeczy
przez ktorą przysięgał winnym się zstawał / ale onemu
czynie to są rzeczy. Wdo tego wiódł to zakazanie swoje
Pan Chrystus / aby nas wśelch nauczył mówić praw
dy zawnię / a strzedz się omilności y kłamstwa. Ma na
bierzec y mowa bydi / jest jest / nie nie. A iestli yamy cie

Rozdziału Czwartego

Jakob. 5.

Przyśięgi które
są nie ma-
my prz. 53.

Act. 23.

Przyśięgi
przeciw Chry-
stusowi.

Żakonnicy.

Stotyskie.

Nierządnicze

Go przysięga potwierdzali/abyśmy prawdę potwierdza-
li a nie kłamstwo/ y rzekli się jeden drugiemu Do cze-
tej naszy Jakub święty wiecie tymiż prawie słowy
iako y Pan Chrystus.

Wszakże to ma wszelki wiesz o Przysięgach. Nie
wszelkie przysięgi które nie mogą zasłabać dwaj Bó-
żej prawdziwey/ albo nie twierdzą prawdy/ y nie mogą
za miłości bliźniego nasze/ to nie są nam Chrześcia-
nom wolne/ y nie mamy się nimi bawić: Takowe są
ony przysięgi/ które się stawiają przeciwko Chrystu-
sowi/ y posłusznym jego. Takie były onych meo-
westerdziejści/ którzy się byli sprzyśięgli nie nie iść ani
pić/ aby b. li pierwey zamordowali Pawła S. Apo-
stola/ których teraz nasłania niektórzy co ligi czynią
na to aby wygładzić mogli Chrześciańskie prawdziwe.

Takie y onych którzy słubują Zakon świątego Świę-
tego y Regule trzymać: Gorym Chrześciańskie raz ob-
danie iestemny y obowiązują słube. n. rod. cow naszych
y ony b. li m. row do zakonni/ Regule/ wstawy/ nauki
y wiary Bożej. A tak ten który jest komu poddany
pierwey/ nie może się jużie iniemu oddawać/ albo też
y temu y owemu służyć iako by dwie na Pánom/ mu-
si jednego wygłądzać. y widacć to nam oko/ iako ius-
prawie iakoby o Boga nie dbać/ którzy się do Zakon-
ni którego Świętego wdali/ bo więcej niż owego w-
pędności mają/ y więcej niż po-
użycie czynią-
tak wzywoćle zwierzchni / iako też y w naboż-
stwie/ niżeli Pánu Bogu. Takie też y y odliczyć słowy
albo przysięgi które czynią między sobą/ gdy służy do
tego czego Bog zakazał/ y tu obrażeniu bliźniego sta-
nia się.

Też ni rzadnikow którzy się sprasna miłości b. a-
wła: abowiem ten gruby poczynek Pan Bog na wielu
miejscach

mięsiach poma o wietego środze zakłzanie/y piekłem
 rąkowym grozi. Dla tego Apostoł o wiery nie dopuszcza
 Chrześcianom y wspominać tego sprośnego grzechu
 między sobą. Takie y ony ktore z furvey kio przeciw
 to bliźniemu swemu ośym/ale o z nim nie mieć przy
 jazni aż do śmierci słabuje: Bo Pan Bóg chce a y ony
 ten dług y nieprznościom naszym winni b. l/a spo
 teżnie sie mskowali. A oświawie nieprzystoyne ja
 a mekuszne przysięgi ony/ ktore sie zstawia/choć i s
 dobrem: umysem/ wosobności albo też y rawnie: Ja
 to są sluby y obietnice do obrazow albo rąkich swia
 tości na ktorektoświek nieczest: bo tego Pan Bóg za
 kazat/ takosćie to kłepaw wyśladzie pierusiego przy
 kazania Bolego/ gone sie to potazito/ nie wskłzi kio
 ry to cymu test Bawobaw. A tak lepiej aby raki
 kioy raczej złamał a nie pełnił obietnice swioley kio
 ra ożymil przeciwko przykazaniu Bolemu niżeli y i.
 miał wypełnić. Takie był słab albo przysięga onego
 zecnego meia a wodza ludu Izraelskiego Jephthe/ kto
 ry był slubił ofiarować Bogu (jeśli by mu był dał
 zwycięstwo nad Amonejskani / wrociwszy sie do do
 mu) to coby pierwey było przeciw temu zdomu wy
 sło. A gdy mu dał Bóg zwyciężyć y do domu swo
 ciego/ wybiegł a naprzod przeciwko mieniu corka tego /
 ktora on zabił dając cymiac slubowi swemu: nie ba
 czac na to iż Bóg zakazał aby iaden nie zabijał. Prze
 toż slub tego był zły/ bo był przeciw przykazaniu Bo
 lemu. Takowy też był slub Krola Heroda oney
 Stodice wsiyniony/ ktorym za niedzne tance obiecat iey
 był dać o cokolwiekby go była prosila/ nie dołozym
 sy Anusnego: Przetoż gdy prosila o głowe Jana S.
 Krzciści/ dał go sćiac bez wini dając cymiac głu
 pieniu slubowi swemu. Także y Saula Krol i / ktory

Exod. 20.
 Deut. 5.
 Leuit. 18.
 1. Co. int. 5. 6
 ephes. 5.
 Simpłey
 u ptoznie
 ośmiego
 mat. 5.
 Luc. 6.
 Joan. 15.
 1. Joan. 2.
 Sluby do ob
 zow.

Juci. 11.

Mat. 6.

Rozdziału Czwartego

1. Reg. 18.
Leuit. 20.
Deut. 18.
Sluby oświe-
wiciw.

Sapient. 8.
Math 19.
Genes. 29

1. Corint. 7.

które przysię-
gi są wolne.

Jakowa ma
być przysię-
gą.
Tylko przez
imie Boże.

Czarownicy obiecowali potęy y slubił ten nie karac by
mu jedno była Samuela Proroka wskrzesić. A nie
baczył na to iże Bog zakazał żywić Czarownic.

Też niżejemy jest slub onych/ którzy to slubują czego
w mocy sąmi nie mają/ albo wykonać tego nie mogą :
istotne są slubowania pánieńskiej czystości od Wni-
chow albo Musket/ albo od kogokolwiek: Bo czystość
jest dar Boży / nie każdy tego zachować może / jedno
komu Bog to daruie / iakoby też slubował Aniołom
bydźcie nie człowiekiem/ o którym Bog rzekł/ iż że jest
bydź człowiekowi samemu/ przetoż też meza y niewia-
ste stworzył ie. Dla tegoż Apostoł ustaty o pánień-
stwie nie miał / ale tylko taką radę dał iaka się temu
podobają/ nikogo do tego nie przymuszając/ ale samego
go siebie tylko na przykład wystawiać.

Alle Przysięgi/ sluby/ y obietnice/ które się dzieją ku
chwale Bożej y wykonaniu rozkazania y ustaw tego /
ku utwierdzeniu prawdy/ y ku pożytku bliźniego/ iakie
są święte y godne aby były wykonywane od każdego krze-
ściánina/ a nie godzi się ich tamże dobrem Sumnie-
nem: O iakowych mówi Dawid w Psal. 15. Jie ten
na gorze Pániekiej mieszkać będzie/ który slubić a nie
odmienia. W Psalmie. 63. Bada wstępy pochwał
leni którzy przezem przysięgają. A tu się już okazuje
tych słów iakowa ma bydź przysięga/ iże tylko ma bydź
przez imie Boże: O czym sam Bog dał rozkazanie / w
ty słowa mówiąc: Deut. 6. Pana Boga twego będziesz
się bał/ a temu samemu będziesz służył / y przez Imie
iego będziesz przysięgał. W Jozue. 23. Gdy przyjdzie-
cie Izraelscykowie między lud pogański/ pamiętajcie
abyście nie przysięgali przez imiona ich Bogów.
O tym y Ezaiasz 65. Który przysięga na ziemi cieni /
uważaj że ja czyni przez Boga. Przetoż nárzekł Bog

przez Jo.

przez Jeremiasza Proroka narty ktorzy inacy czynili Jerem. 5.
przysięgi/tak mówiąc: A z części mam być młodo-
ściu: gdyż oto synowie twoi przestępca albo opu-
ściła mnie/ a przysięgi czynia przez ty ktorzy nie sa
Bogami/ż. O tym też Exod. 23. dał mandāt Bog
mówiąc: Wszystkiego com wam powieǳiał przestrze-
gajcie/ a przez imię inych Bogow cudzych nie będzie-
cie przysięgając/ niechay tego nie będzie słyść z ust wa-
szych. A słusnie to/ bo przysięgając/ iako powiada Apo-
stol Heb. 6. ma sie dłać przez wyższego/ a gdyż Bog
wyższy niżeli ludzie / przetoż ludzie mają przysięgac
przez imię Boże/ iako ktoremu sie też klaniać powinni.
O czym Ezaiasz 45. Mowi Pan Bog: Mnie sie będzie
klaniać wselkie kolano/ y język każdy będzie przysięgał
przez imię moje. Stad wielkie bluźnierstwo y owa-
żem pewne Baktwochwālstwo okāzuje sie v Papieżni-
stwie/ ktorzy przysięgają/ nie tylko przez samo imię Bo-
że/ ale też y przez imiona Swiętych: Takie na obrazek
meki Chrystusowej/ albo na krzyż/ albo na Ewangelię
albo na rypnice/ ż. Abowiem gdyto czynia na ty-
rzeczy/ co mieli czynić na samo imię Boże / iuż w tym
baktwochwālecy sa/ y krzywdę czynia imieniu Bożemu.
Druga: Przysięgi mają być prāwe bez fortelow / y
bez chytrości iakowey: ale szczerę/ y nie tylko usty y slo-
wem/ ale też y sercem y skutkiem mają być wykonywa-
ne: Tak bowiem Bog rozkazał w prāwie swoim mo-
wić: Słubujcie a oddawajcie. Nie mają też być hy-
derstkie/ iakowa była przysięga nieiakięgo meša/ co był
winien sto złotych czerwonych Żydowi / ktorzy gdy
mu niechciał wrocić/ twierdzac że mu ie dał. A gdy mu
do przysięgi przysłto/ dał dsterżec onemu Żydowi laske/
w ktorey było zaprawiono sto złotych/ y tak przysięgał
że mu ie dał/ a potym po przysiędze laske wziął/ a Ży-

Bluźnier-
stwo przez
Swięte przysię-
gając.

Przysięgi ma-
ją być bez
fortelu.

Deut. 23.
Num. 30.

Rozdziału Czwartego

Julius Cel's
us lib. 7 Cap
13.

8. Reg. 15.

Przyśięgi
przymierza.
Genes. 12.

Przyśięgi
Gedziow.

da ofukać. Albo też iakowa ona była/ktora Rzymia
nie niektorzy byli Hannibalowi uczyni/ ktorzy bedac
wiezniemu i go/slubowali temu/gdzieby ie był na czas
wolno do Rzymu wypuścić/ zaśie sie wrocić do niego.
Co gdy on uczyni/oni wyszedwsi przed namioty zobo
zu/ zaśie sie wroćili do obozu/iakoby czyniac dożyć slu
bowi swemu/a potym wyszedwsi/iechali do Rzymu/y
stamtad wiecey iuz sie nie chcieli wroćić do Hannibala/
mniżając aby od oney przysięgi swotey iuz wolni bydi
mieli. Czego gdy im wyszcy Rzymianie nie pochwa
lili/ y owsem ony za bezecne mieli/ oni wrospacj dla
tego swego uczynku przyszli/ y sami sie potym pozatra
cali. Nlad to maza bydz przysięgi z dobrym rozmy
slem/nie wsketeczne: Jako sa ony sluby/gdy ludzie odo
rzekli sie Dyabla/owiatra/y grzechu/slubia Pána Bo
gu sluzyć według woley tego. Jakowy slub uczynił A
za/ ktory zwotawsi lud pokolenia Judzkiego y Benj
amin/ wespót y z Ephraimczyki/uczynili slubowanie ta
kie/aby samiego Pána Boga służyć całym sercem y ze
wszcy dusze swey. A ktorzyby tak sie nie zachował mie
dzy nim / aby nie był zachowan w żywocie tak stary
iako y młody/ tak mąż iako y niewiasta.

Też sa slusne y potrzebne przysięgi Monarchow/
Krolow/y Książat/iż. ktorymi z soba czynia przymie
rze y pokoy/iako był uczynił Abrahám z Abimelechem.
Takie też y ony ktore czynia poddani y słudzy swoim
pánom/obowiazując sie im pod pewnymi kondycjami.

Potrzebne też sa przysięgi Rządnych Pánow/Se
dztow/ iż. ktorzy obietnica czynię sprawiedliwosc ká
żdemu/nie mając względu na osoby y na dary: Także
też y świadkow aby prawde zeznawali: Różnodyciow
aby Ewangeliey ścyrze uczyli/ a prawdziwa nauka
słowa Bożego podawali/y wciernie Sakramenty Pána

Kimi są

Kimś kłówał: Kycerzow y Zolnierzow/ aby chowa-
li wierność Pa nom swym. Włazontow / aby w mie-
tości y wierności z soba mieżkali. A każdego cztowie-
ka dobra jest y potrzebna przysięga ku oczyszczeniu sie
y pokazaniu nie winności swojej/ także y ku utwierdze-
niu rzeczy własnych temu czyie sa w sprzeczaniu sie o nie
gdy każdy to twierdzi o nich żeby tego bydz miały.

Też y owi przysięgi w niemocy wżynione/ nie pisać zby-
tnie / strzedz sie opilstwa/ wstrzymawać sie od wina /

muszkatele/ małmazey/ zc. sa kusne. A takowce byy

Przysięgi z tych przysięg / z tych przysięg / z tych przysięg

Przysięgi z tych przysięg / z tych przysięg / z tych przysięg

Przysięgi z tych przysięg / z tych przysięg / z tych przysięg

Przysięgi z tych przysięg / z tych przysięg / z tych przysięg

Przysięgi z tych przysięg / z tych przysięg / z tych przysięg

Przysięgi z tych przysięg / z tych przysięg / z tych przysięg

Przysięgi z tych przysięg / z tych przysięg / z tych przysięg

Przysięgi z tych przysięg / z tych przysięg / z tych przysięg

Przysięgi z tych przysięg / z tych przysięg / z tych przysięg

Przysięgi z tych przysięg / z tych przysięg / z tych przysięg

Przysięgi z tych przysięg / z tych przysięg / z tych przysięg

Przysięgi z tych przysięg / z tych przysięg / z tych przysięg

Przysięgi z tych przysięg / z tych przysięg / z tych przysięg

Przysięgi z tych przysięg / z tych przysięg / z tych przysięg

Przysięgi z tych przysięg / z tych przysięg / z tych przysięg

Przysięgi z tych przysięg / z tych przysięg / z tych przysięg

Przysięgi z tych przysięg / z tych przysięg / z tych przysięg

Przysięgi z tych przysięg / z tych przysięg / z tych przysięg

Przysięgi z tych przysięg / z tych przysięg / z tych przysięg

Przysięgi z tych przysięg / z tych przysięg / z tych przysięg

Przysięgi z tych przysięg / z tych przysięg / z tych przysięg

Przysięgi z tych przysięg / z tych przysięg / z tych przysięg

Przysięgi z tych przysięg / z tych przysięg / z tych przysięg

Przysięgi z tych przysięg / z tych przysięg / z tych przysięg

Rozdziału Czwartego

Skarania
Przywopisy
dzcow przy-
tady.
177

Bogu wla-
stwu Ego przy-
mierzcie same

Dze karat przywopryszcie/ co gwalcili przywiegi przez
imie tego uczynione / choć i tak y Poganom: Jako
miedzy innymi czytamy o Sedechiassu Krolu/ ktory sie
nie trzymal przymierza Nabuchodonozorowi Krolowi
Babilonstieniu/ na co temu byl dat / weole zwycia-
iu/ raka swoje prawa. Przeto poslal do niego y do
Kraja tego Proroka Ezechuela z takowym manda-
tem: Powiedz im/ oto przywiegi Krol Babilonstie do
Jheruzalem y pojma Krola y Kraja tego/ a powie-
dzcie te do Babilonstey. Y sprawi to/ aby ziemia Izra-
elska byla Krolestwem niedziwnym/ aby sie wiecy nie za-
mogla/ ale aby strzegla oslow tego/ Ktory byl poslal
do Egiptu aby temu byl Krol Egiptski poslal ludu
wodziennego iezdnego liczbe wielka. Izali sie posietes
scito tego przed sie wziecie? Y ktory zlamal przymierze
izali wydzie? Zywta/ mowi Pan Bog/ sie w Babilo-
nie z gine/ ic. A przywiegi albo przymierze moie/ ktora
zlamal wloze na glowe tego/ y wsey pogina od mie-
cia/ ic. Co sie potym wseytko w rychle zstalo. A nie
darmo tu mowi Bog: Przywiegi moie zlamal a nie
Przywiegi Nabuchodonozorow/ abyśmy wieoscieli/ sie
Bogu winnym sie z slawa y lanie tego przywiegi ten
wskelki/ ktory tey komunie strzymia: A to stad idzie/ ic
wskelka przesięga przez imie sie Boze dziecie: dla tego
nie trzymac przysięgi/ icl lekko waiyc imia Boze/ przez
ktore slub albo przymierze sobie stam Kto uczynil. A tak
nie wydzie karania wskelki tak od Boga. Na co iacze
nie pamietali oni na Koncylium Konstantynskie Ro-
ku 1415. zgromadzeni/ ktorzy Janowi Husowi da-
wsi gleyt albo przymierze wolnego przywiechania/ y od-
techania/ przed sie bez wsey boiazni Bozey zlamali mu-
om przysięge swoje/ y sami strona beda/ osadzili go
y spalili niewinnie dla prawdy Bozey ktora wzyna-

wat. 2

Artykuł Szósty.

wat. A iestże na wieże osławienie nie pobożności
 swoley/ postanowili to na tymże Koncylium/ aby lu
 dziom tym/ktore oni zowa heretykami/przysięga nie
 była trzymana / także też y poganom. Przetoż gdy
 był Władysław Krol Węgierski y polski/oczynt prz
 mierze ścące z Amuratem Cezarzem Tureckim/
 nie chciał tego cierpieć Eugeniusz Papież Rzymski/ale
 wnet posłał Legatą swego Juliana Cezaryńskiego do
 Władysława y do Pánów Węgierskich/ przez ktore
 go na to przywiódł Władysław Krol/ iże ono przy
 mierze Tureckiemu Cezarzowi złamałszy/wojny prze
 ciwko niemu podniósł nie się. słowa Abowiem gdy sie
 już wyszła z obudwu stron ściagnęły y porwały / y z
 przodku poczęło sie dobrze powodzić Chrześcianom/
 wnet Amurates Cezarz Turecki (ktory tam był obli
 czny) dobywszy listu Władysławowego / na którym
 było ono przymierze (ktore Władysław złamał)
 spisał go y przez Imię Chrystusowe poprzysiężone/ wy
 wieścił go y tak iak wielkim głosem wołać: Toć iest
 Jezusie Chrystusie przymierze/ktore Chrześcian twoi
 semna stánowili y przez Imię twoie poprzysięgli/ k
 re oro złamałiy przysięge przez imię twoie oczyndia
 gwałcił/ a przetoż Chrystusie iestżes iest Bogiem i
 to oni powiadają/ twoie y moiey Krzywdy prosi cie
 pomocy sie nad nimi / ić. A zátym wnet skoro to wy
 mowił/ iest wyszła Chrześcianie niżej ić/ upadć y
 był podawać. Zabit iest od Turkow naprzód Krzyżow
 przysięsa Władysław Krol/ y on Legat Papieński Ju
 lianus / y inszych pánów Węgierskich niemáto/ a w
 wyszła tak niewielka poraśka zstáta / iż przez 1600.
 albo iáto drudzy pisa 30000. ludu Chrześcian iego/
 od Turkow pobitego / legto. A dikało sie to y Wár
 ny Roku 1444. Cezar tam Pan Bog/iáto nie lubi

Sel. 4. Ar. 5.

Świątynia zio
 uoria y stogi
 przytad
 gnieu w Bo
 iego nad kr
 wo przysię
 sann.

Anto. Bon
 finius Rec.
 3. lib. 9.

Platina in
 ta Eugenii.

Koz. 3iatu 4 zwartego

ale srogo karze tych / ktorzy przez Imię ięge weczynio-
 ne przysięgi kania. Okazał też to był nad domem
 Saulowym / który Saul iże był zlamat przymierze
 Gabaonitom / od Jozue y starszych ludu Izraelskiego
 chociaż chytrością otrzymane : przetoż Pan Bog tak
 sie o to był rozgniewał na Saula / iż nie drzewiey był
 ublażany o to zgwałcenie przymierza onego / aż siedmi
 meżow z pokolenia tego za panowania Dawidowe-
 go byli obieszeni. Chcebowiem Bog / aby sluby y przy-
 mierza y z nieprzymierza ię z Poganym weczynione były
 chowane / bo rozkazał abyśmy nie byli kłamiwymi /
 ale prawdziwymi / a Jmienia ięgo swiatobliwie / to
 jest bez naruszenia / abyśmy używali. Rozkazał to był
 przez Jeremiasza Bog / aby Izraelscytkowie Tabna do
 donozorowi / chociaż Poganinowi chowali przysię-
 ge / y aby go słuchali y temu poddani byli / y też aby się
 Pannu Bogu za nim modlili.
 A nie tylkoż z Poganym trzymać poprzysiężonego
 przymierza bronit Papię / ale też y między Chrześci-
 any też często czynit / y teraz czyni / iże gdy się temu spo-
 doba a zdobędzie się na ledaiakie przyciynki / tedy winet
 poddane od przysięgi ktora Pannom / Krolom y przeto-
 żonym swoim weczynit rozgrzeża y wolne czyni : Ciego
 przykładow barzo wiele od historykow opisanych ma-
 my / z ktorych tu ieden przywiode / który wypisał Abbas
 Urspergensis in Chronicis / y Crancius in Saxonia sua / o Grzes-
 gorzu Papię tego imienia siódmym / który od poslu-
 henstwa y od przysięgi Henryka tego imienia czwarte-
 go Cesarza Rzymskiego / wszystkie poddane ięgo wola-
 ne weczynił / y onego zaślatał. Wład to ięsię w dzień wole-
 konocy tak prorokował o nim / że ten fałszywy Ce-
 sarz (bo go on tak zwał) nie miał być żyw od onego
 czasu ieden do przyszłych Swiatek : a gdzieby się tonie
 zstąpił mo-

Josu. 9. 10.

2. Reg 12.

Jerem. 27.

NOTA.

Lib. 5. Cap.
30.

złato mówił tak: odrzucicie mnie y od ołtarza/y mech
 iuz y was więcej nie bade Papieżem. Abyż się
 nie mogło ono Ruffahowskie tego proroctwo / pobas
 dził Rudolfa Rynfelda Księża Szwabskie wezwyniwszy
 go Cesarzem Rzymkim/ przeciwko Henrykowi/ktory
 był na stolice Cesarzka Rusnie po swych przodkach
 wstąpił/ aby przeciwko niemu wojnę podnosił / y one
 go zabił/ co on dusząc proroctwu tego wezwynił/ y bis
 twy trzy przegrał. Potym w czwartej bitwie/ktora sie
 była stoczyła w Nysyjskiej ziemi/Roku 1079. Mies
 iacą Październiką ręką Rudolphowi onemu oćieto
 prawa / od czego on potym w krótkim czasie umiart /
 a umierając/ weyrzawszy na ona rękę błęta / westa
 chnął / y tak mówił do Biskupów ktorzy tam przy
 nim na ten czas byli: Oto ta ręką jest/ktora paniu me
 mu Henrykowi Cesarzowi iam był przysięge potwier
 dził / otoż ia iuz y tego państwa / y żywot ten nimieyszy
 opuszczam: wy coście mnie na tego stołec wsadzili / pą
 trzajcie iestliżescie to dobrze wezwynili. Albo tak iako dru
 dy pisa mówili: Ża wasza pobudka wojnych niebezpie
 cztwie kilka kroć podnosił: wy baczcie iestliżescie to do
 brze wezwynili / idźcieś pierwsza wiadę y przysiężę za
 chowaycie Henrykowi/ boć ia iuz oto umieram/ć.
 Wezwynił też to był y Grzegorz trzeci imienia tego Pa
 pież / ktory był Równie y wszystkie Włoska ziemie ro
 zgrzeszył y o czynił wolną od przysięgi / połuszeństwa/
 ktora byli Leonowite imienia trzeciennu Cesarzowi
 wezwynili/ za czym iakie turbę/ wojny/ mordę/ć. były
 przysły / Historcyer dosyć sieroce opisują. Nie przestaj
 wając tego y tych naszych czasów Papieżowie czynić /
 tego przykład mamy iasny (inże op iestliż ac) woney
 Balle Papiekiej do Angielszyków Roku 1567. po
 staney/ ktora wiedzie ie do Krzywoprzysięstwa / y ro

Abbas De:
 spurgensis.
 Antonius
 florentinus.

skazuje im/

Rozdziału Czwartego

Rom. 13.
1. Petr. 2.

stanie im/ aby nie trzymali przysięgi/ y nie oddawali
posłuszeństwa Elżbiecie Krolowej swojej/ dla tego/ iż
jest/ według tego zdania/ heretycką: a heretykom nie
ma bydy przysięga trzymana. Ktore Bule pisat Pius
tego/ mienia piaty Papież/ ale nienie otrzymał Bo
Angielczykowienie chcieli odstąpić od powinności y
cnoty Chrześciańskiej/ nauceńi bedacz pisma Apostoła
skiego/ iż maia bydy posłusni szym y niewiernym Pa-
nom/ a coż daleko więcej wiernym/ dobrym/ y pobo-
żnym/ iakowa oni bydy Elżbiete Krolowa swoie zma-
ia. Toż uczynił y Nawańskiemu y Węgierskiemu
Krolowi/ y innym/ ale poddani onych Krolow wzgar-
dzili takowym nie pobożnym tego rozgrzeszeniem/ y nie
chcieli na nim przestać/ y od przysięgi raz Panom swo-
im uczynionej odstąpić. Wziął sie też Papież przed
tysięciem lat do Karolusa Krola Francyjskiego wtymże
postać/ aby nie trzymał przymierza y Confederacyey
poddanym swoim Hugonotom (iako ie zowa) mie-
niac ie bydy heretykami. Ktorego iże wsluchnął Krol
Francyjski/ y złamałszy przysięge swoie/ zdradliwie po-
mordował dat wiele Książat/ Panow/ y ludu pospo-
litego Chrześciańskiego/ tak w Paryżu iako y w innych
Miaściach y powieściach Krolestwa swego: przetoż nie
dlugo potym pánował / y iaki koniec żywota swego
miał/ iest to prawdziwie opisano / zc. A nie trze-
ba też otym wątpić / iże y tu Legary swe do oycyzny
naszey nie dla czego inego posyła / iedno aby takżej Pa-
na naszego podwiodł przeciwko poddanym swoim / y
do tego przywiódł/ aby przysięge Ewangelikom so-
lenniter uczynioną złamał/ a Confederacyey/ Ktora cza-
su interregni między soba uczynił/ potrzebnie stan/ cho-
ć iayie ia poprzysięgł/ aby nie forytował. Ależ zach-
owa Pan Bog Krola naszego / y wszelkiego człowieka
wciwego

wszczu-go Polskiego narodu od tego/ że będzie pome-
niał na to/ iżec to iest powinność człowieka każdego
dobrego dżieriec słowo siwe/ a nie dąć sie nigdy na kło-
nić do rzeczy złey/ wiedząc iżemy więcej winni słuchac
Boga niżeli Papieża/ a Bóg także nie zabijać nikogo/
y słuby trzymać kuśnie wiecznionie. W czym Panie Bo-
że wspomagay każdego/ a w potoku rącz nas zachowac/
Amen.

Opuśćcam inżę przykłady dla przedłożenia/ który
miby sie iekże ścierzey y iasniey pokazać mogło/ iako
Pan Bóg frogini plagami karze krzywoprzysięzce a
iako zaśie błogosławi tym którzy statecznie przysięgi
chowaia / inżym to wypisać zostawie. My orym
nie watpimy/ że iako Pan Bóg dał obietnice błogosła-
wienstwa swego rozmaitego/ tym którzy pełnia przy-
kazanie iego: A zaśa obietca karac wszystkie którzy ie prze-
stupia. Tak też y tym błogosławić będzie/ którzy na-
daremno nie biora imienia iego: A ty pokarze frogo/
ktorzy krzywo przysięgaia / y nadaremno biora imie
iego swiate.

Exod. 20.
Leuit. 19. 21.
Deut. 4. 9.
12. 18. 216.

ARTYKUŁ SIÓDMY.

O Czwartym Przykazaniu Bożym.

Pamiętay abyś dzień Niedzielnny święcił:
przez sześć dni będziesz robił y wykonał robo-
ty twoie/ ale siódmego dnia dzień Święty
P. Boga twego/ nie czyni czynku żadnego
wien/ ty i syn twój y córka twoja/ sluga twój
y służebnica twoja/ bydło twoje/ y gość two-
ry iest w

Rozdziału e żwartego

ry iest w domu twoim. Zbowiem w sześci
dniach stworzył Pan Bog mebo i ziemię mo
rze y co w nim iest/ y odpoczął dnia siode
mego przetoż błogostawił dzień Nie
dzielny Pan y poświęcił iego.

Rozdział wy
kładane jo
przekazania

O dobremu wyrozumieniu tego czwartego przy
kazania Bożego/ ty rzeczy oł aczywać potrzeba.
Naprzód: Co to iest Sabat. Potym: Skąd ma sio
ie poświęcenie. Trzecia: Jako rozmaity iest. Czwarta:
Na co iest poświęcony. Piata: O czym używamy
iego/ y o kázi tych którzy go złe używają. Szesta: O
pożytkach które Pan Bóg naznaczył oobrze używając
ym Sabátu.

Sabat co iest.

Co sie pierwszej rzeczy dotycie: Co to iest Sabat?
Mamy wiedzieć iże to iest słowo Żydowskie/ a po pol
sku rozumie sie y wykładają Niedziela / iako pospolicie
mówimy/ to iest/ nie wiaćanie/ od roboty poprzestanie
y odpocząnie dnia świętego siódmego. Zowieć sie
też Sabat albo niedziela / nie tylko dzień święty siód
my / ale też y cały tydzień/ dla tego iż od Niedzieli do
Niedzieli tydzień iest zamknięty / iako w Ewangelicy
wymy: pierwszego albo wtorego dnia Sabatu. X on
Pharyzeusz mówił. Poście dwa kroć w Sabacie / to
iust / w tegodniu. Mawiamy też tak pospolicie: Nie
de tam ze trzy albo ze cztery Niedzieli miastka/ to iust/
tegodnie.

Matth. 23.
Luc. 11.

Skąd ma po
święcenie
Sabat.

Z strony drugiej rzeczy: Skąd ma po
święcenie swoje Sabat albo Niedziela/ iawie to ká
dy obaczyć może z tych słow tego to przykładania cwar
tego/ iż dany ma poświęcić cielowi. Naprzód: Sam
Pan Bog poświęcił dzień Niedzielný/ to iust/ oddał

od dniów

Artykuł Siódmy.

123.

od dniow fiesci robotnych / dzień siódmy / aby był od-
 poczynieniem swietym a nie robieniem. Przetoż mowi:
 Ale dzień siódmy iest swiety Pana Boga twego / nie
 czyni wczynku żadnego wem. Zdalesy mowi : Przetoż
 błogosławił Pan Bog dzień siódmy y poświęcił go.
 A tu też zarazem mamy obaczyć / iako Pan Bog tego
 nie dał na wola ludziom / aby sobie dnami mieli brać
 kowac / ktore dał na mieszkanie y na lata: Ale ie sam po-
 brałował / a fiesć dni rozkazał stworzycielowi robić. Bo
 tak mowi: Przez fiesć dni bedziesz robił / y wykonasz ro-
 bory swoje. Tak bowiem za grzech stworzyciela tu no-
 swiecie postanowił Pan Bog / iżeby w poście cnota swo-
 jego nabywał pożywienia sobie. Przetoż mu poruczył
 stworzyciel robotny / aby ziemię sprawował / a z prace rat-
 swoich żył. Za one rosteł Raył a włożył na stworzyciela
 praca przez fiesć dni / przetoż na to wszelki stworzyciel
 ma mieć wzgląd / a nie ma obracać żadnego dnia z
 tych fiesci na prożnowanie albo swiecenie / bo w tym
 mamy Pana Boga słuchać y temu samemu słuchać.
 Zastępie mowi: **Pamiętaj abyś dzień Niedziel-
 ny świecił.** Jacie to nie darennie mowi / pamięt-
 taj / ale tym słowem zaleca nam swiecenie dnia Nie-
 dzielnego / iako te rzeczy ktora istotnie chce abyśmy mie-
 li na pamięci / iżebyśmy i z pilnością a nabożeństwem
 wielkim wykonywali / bo te rzeczy wszelkie ktore chce-
 my aby z pilnością były wykonane / poruczamy ie mieć
 na pamięci wykonywacjom / y samy sobie ich pamięt-
 nie czynimy.

A iżebyśmy tym lepiej pamiętać to mogli / iżeśmy
 powinni fiesć dni robić a siódmego swiecić / Tede na
 przykład nam dał sameo siebie P B. / ktory takież fiesć
 dni robił / y wykonał robote stworzenia wszelkiego / ale
 nie opatrowania: Bo y dzis iestże (powiada Pan Kry-
 stus) Bog

Bog dni
 sam o siebie
 na roboty
 nie dał.

Genes. 3.

Rozdziału Czwartego

Joan. 5.

sius) Bog Ociec niebieski z ymieniem swoim tak pracuje / a potom odpocynał dnia siódmego y poświęcił go. Tak też nam przystoi czynić a zachować się / nie parząc w tym na życie przykłady y rozkazania / ale tylko na Boga / który nam y przykład y rozkazanie otym: dał.

Dwie rzeczy
zachować po
trzeba do
świecenia
Tiedziele..

Z drugiej strony poświęcenie Tiedziele idzie od ludu Bożego / bo tak Pan powiedział: Pamiętaj abyś dzień Tiedzielny święcił. Y dalej: Ale siódmego dnia dzień święty Pana Boga twego / nie czyniż wyniku żadnego weń.

A dwie tu nam rzeczy zachować potrzeba do święcenia dnia Tiedzielnego. Pierwsza / Abyśmy go mieli za światobliwy: Dla tegoż niegodzi się go gwałcić / ale zachować w światobliwości / to jest / trawić go na pracach a sprawach Bożych świętych y pobożnych. Druga / abyśmy się nie bawili pracami albo sprawami swoimi / a Boże uchowyw sprawami nie pobożnymi / nie rządowymi / y bawochwałskimi. Dla tegoż mówią: Nie czyniż wyniku żadnego weń. Żadnego mori / iakoby chciał rzec / tylko światobliwe / o których dalej będziemy mieć. To tu tylko widzimy / że tak przez ciotki wielką poświęca się Tiedziela / gdy ja w światobliwość obchodzi a zachowanie. A tymci obyczajem użycia / iakie inne rzeczy / y słowo Boże / y Sakramenta / które sam Pan Bog poświęcił / my też święcimy kiedy ich nie gwałcimy / ale ich tak y do tego używamy / iako y do czego ie Pan Bog podał.

Niechże tro
iako święcić
mamy.

Galat. 5.

A żebyśmy Tiedziele święcili przystoynie z rozkazania Bożego / tedy trzemi to obyczajami nam wykonać potrzeba / to jest / Duchownie / Tiedziele / y zakonie. Duchownie święcić Tiedziele będziemy / gdy starego ciotwieka umiarać y z tego wynikami / a nowego obżiwiać będziemy: to jest / gdy się będziemy strzedz o czynków śataniskich / cielesnych y świeckich / aż się wedle

Ducha /

Ducha / sprawać w czynki przykazania Bożego duchow-
nie z zbawieniem / tu chwale Bożej y zbawieniu swo-
jemu / także tu przykładu y zbudowaniu bliźniego nale-
żące: Nie masz tedy w Niedzieli / nazywać w nas
wola naszą / ale wola Boża. A do takiejci sprawy
nas Pan Bog wiedzie przez Eziaka Proroka mówiąc
Jeśliś odwrócił w Niedzieli nogę twoją / y nie będziesz
czynił wolei twojej w dzień mój święty / a będziesz
mienił Niedzieli rozkosz swoją / aby chwałon był y
człon Pan. Jeśliś mówić / tak nie będziesz cicił / że ani
wolei twojej wykonywać będziesz w dzień mój świę-
ty / ani słow twoich będziesz mówił / tedy okaże się / że
jest Kochanie twoje Pan Bog. A ja ciebie wydmignę
nad wyśkości ziemi / y będę cię karmił dziesięciwem
oiec twojego Jakuba / bo usta Boże mówiły. O tym
y Augustyn święty piše: Co jest / powiada / w czynek nie-
wolniczy: wszelki który czyni grzech / sluga jest grzechu.
Żydowie tedy zwierchowinie albo cielenie Sabát ob-
chodzili / a Duchownie gwałcili: Tani jest przykazas
no abyśmy duchownie obchodzili. y na drugim mie-
scie tenże Augustyn święty tak piše: Ten Psalm wcył cie
bie Niedzieli święcić w sercu twoim / a to przedmieszka
jest rzecz / abyś ty / jeśliś się co w dobrym pomnożył /
przyznaj to Panu Bogu / a chwał go za to że cię po-
lepił / boć to tego dary są nie twoje zasługi: A skąd
późni Niedzieli święcić / nie tobie to przywłaszczając
Jakubys tego niewziął / ani wymawiając się od tego
coś złego w czynił / boć to twoje jest. Przewrotni ludzie
aktorzy nie świecą. Niedzieli / że sprawy swoje na Bo-
gą mładać / a dot re sobie przywłaszczają.

Takie święcenie Niedzieli duchowne / nie na jednym
dniu zamierza się / ale przez wszystkie cięsa żywota nas-
zego trwa: Bo nie dal nam Pan Bog y jednego dnia /

Esa. 58.

In Joana
nem uaciatu
74.

In Psalm. 91.

Niedziela du-
chowna trwa
przez wszystkie
żywot nasz.

Rozdziału Czwartego

y jednej godziny / ktoreyby nam wolno było bawić się
uczynkami szatańskimi / cielesnymi / y tego świata. Tę
dał nigdy rozpustow ani mięspustow / ale chce aby
śmy przez wszystkie żywoty nasze służyli temu w siołobli
wości y w sprawiedliwości / iako to Duch święty przez
usta Zacharyasowe nam czynić rozkazuje.

Luc. 2.

Drugie świecenie Niedziele jest niebieskie / doskonałe
y wiekiste / ktorego nam jest ceremonia to świecenie
zakonne zwierzech / o którym potym będziemy mieć / a
to tym obyczajem bywa y dziać się ma: Jże gdy tu ob
chodzimy świecenie Niedziele odpoczynaniem y prozno
waniem od spraw wszech y grzechow / a chwalimy P.
Boga / tedy w ten czas mamy sobie wspominać y w
twierdzać się o onym świecie niebieskim / na ktore tu te
raz wiara tylko patrzyni / ale czasu swego / to jest /
gdy zedyjemy z tego świata / y dokonamy na nim te
go tu żywota mizernego / wnidziemy na dno światła y
odpoczynienie wieczne królestwa niebieskiego / gdzie
iż wiecznie odpoczywać Pana Boga chwalać będzie
my / o którym piše Apostoł święty tymi słowy: My
ktorzyśmy uwierzyli wnidziemy do odpoczynienia wie
cznego. Jako poprzyściagił w gniewie swoim: Jesli
wnidzi do odpoczynienia moiego: A mowi tam o nie
wiernych y nie posłusnych głosu Bożego. Bo do
świadcżamy jże polki tu żywiemy na świecie / potym mu
siny y prace mieć y doległości wielkie / także y potu
sy y przesławowania srogie cierpieć. Ale po śmierci y po
zmartwychwstaniu ciał naszych / tedy iż w niebie be
dziemy mieć doskonałe światło / to jest / odpoczynienie
od wszelkiej pracy y smutku / iako to nam Pan Chrystus
obietac tak mowiac: Jāsie wyrze was / a będziecie się
weselić serce wasze / oni będą płakać (to jest waszy prze
śladownicy) a wy się będziecie weselić / onym weselem
ktorego

Hebr. 3.

Joan. 19.

ktorego od was nikt nie oddali/ i.e. Która druga miłość. 2. 5.
miejscu: Otrze Pan Bog tyy od oczu ich/ y uż nie be- Apoc. 7. 21.
dziej więcej śmierci/ ani boleści/ ani płaczu/ i.e. 2. 21.
posłół pánwet święty mowi: Ani ucho słykało/ ani o-
ko widziało/ ani iezyk człowieczy może wymówić/ i.e.
które roztoszy Pan Bog tym nągotował/ ktorzy go
miliu. Tia to tedy patrząc święto a odpoczniesz
nie niebieście wieczne/ nie mamy sobie testnić w tych tu
pracach/ pánstka robote spráwować/ a nas samych w
światobliwosci zachowywając od spraw káráńskich /
ale mamy cierpliwie wszystko znosić/ a ochotnie aż do
kresu biec/ dla otrzymania oney korony wieczney. 1. Corint. 9.

Trzecie świecenie Tiedziela jest Zakończenie/ gdy siód-
mego dnia ludzie nie robiący robot ziemskich/ cielesnych
odawają się ku ćwiczeniu y pomazaniu w sobie wi-
ry prawdziwey y miłości spólney/ bo tego Pan Bóg
chciał po swoim ludu/ aby ten czas mieli oddany ná-
to/ żeby się spolem zgromadzali/ y spolem używali szro-
ków ku poświęceniu swemu służących od páná Bo-
gá postanowionych/ y też aby tak spolem z sobą by-
wając/ utwierdzali się bytś iednota ona ludu Bożego
iednymi członkami w iednym ciełe pod iedną głową
Pánem Chrystusem będącym. Co się dotyczy ćwic-
zenia w wierze we zbórzach w dzień święty Tiedziel-
ny/ tedy się to dsiato tymi obyczajami. Naprzód było
n.pominanie do ludu Bóżego/ o uczynkach Bóżych
działonych stworzenia iego/ a stąd pokazywało się/ że
on jest pánem y sprawcą wszystkiego. A iście po-
trzebane to było y jest ćwiczenie ludziom w tym/ aby się
tak utwierdzali y przez wiare mogli wiedzieć spráwe
one stworzenia iego/ która się z státa słowem iego
wschładowym/ o ktorej wierze w tym wspomina A-
posłół Pánwet swię y pisać do Żydów káp 11 aby tak

we zbórzach
iaka sprawa

Rozdziału Czwartego

wierzenie dawali się zwożąc Epikurowi fathywym
ktorzy powiadała że światą y tych rzeczy które na-
nim same stworzył Pan Bog / ale to tak jest od wie-
kow / które mniemanie ich jest bardzo szkodliwe.
Przez aby lud Chrześcijański w tym miał ćwiczenie a
pewne uwierdzenie / że to Bog wszystko stworzył / w
Zborzech swoich zawsze wyznawanie czynia wiary swo-
jej społecznie / ten tytuł dając Bogu / że jest stworzy-
cielem nieba y ziemi. Przytym bywało przypomie-
nianie wszystkich dobrodziejstw przez on przeszły ty-
dzień od Pana Boga / aby tak on sam był wierzo-
nie tylko sprawca ale też y dawca wszystkiego / a sta-
doby temu samemu dżakali się ofiary dzietow / y też aby
o inne wszystkie potrzeby tak pospolite jako y własne /
do niego samego były modlitwy sprawowane.

Nad to / ta też sprawa ma bydz we Zborzech Chrze-
ścijańskich / ku ćwiczeniu wiary wykonywania / abyśmy
sobie przypominając poświęcenie / iedzielne / a iże nie-
inny iedno sam Bog ten dzień siodmy poświęcił / to
sobie twierdzili w wierze naszej / iże nie masz żadney rze-
czy ktoraby była światą / iad iad iedno od Pana Bo-
ga / od tego samego / iako ten dzień / tak też y wszystkie
inne rzeczy biera y bracie mają swoje poświęcenie / o czym
mocno potrzeba wierzyć / dla onych zwożycielow /
ktorzy przywłaszczają sobie y swoim uczynkom / sprá-
wom / y rozmaitym Ceremoniom poświęcenie.
Ktemu też nas do tego święto Tiedzielne napomina /
abyśmy te wdzięczność naszego poświęcenia od Bo-
ga okazowali zawsze żywotem światobliwym / o czym
tuż wyżej było. A iże do tego obowiążany są / o czym
pominąć w Tiedziele / sam Pan Bog to nam rosta-
zuie tak mówiąc: Tiedziele moje będziecie święcić / a
bowiem znakiem y upominkiem jest między nami a

Exod. 31

wami

wami y potomstwem waszym/ abyście wiedzieli iżem
ja jest Pan który was poświęcam. Toż y przez Eze-
chiela Proroką nam roztąże/ tak mówiąc: Ja Pan
Bog was/ chodźcie w przykazaniu moim / a sądow-
mouch strzeżcie/ y wykonywajcie je/ nad to y Niedzie-
le możcie święcić/ aby były znakiem między mną a mie-
dzy wami/ abyście wiedzieli/ iż ja jestem P. Bog was.

Ezech. 20.

Trzecia/ w Niedziele dla wiary naszej potwierdze-
nia/ z strony naszego od Boga poświęcenia/ mamy vs-
zywac a bawic sie takowymi arzodki/ które nam Pan
BOG dał ku naszego poświęcenia pomnożeniu y za-
chowaniu / iakowe są kazania słowa Bożego / używa-
nie Sakramentow śpiewaniu Psalmow/ ic. bo spra-
wy te też nas nieiatkowym obyciaiem poświęcaia/ iak-
to Augustyn s. mówi: Nie iestci Mojsesz za Boga /
ale Mojsesz widomiem znaki/ przez osługowanie swo-
ie/ a Pan iakto siooia przez Ducha swego poświęca /
ic. Potrzebna to iacze rzecz iest człowiekowi wszelkiemu
wiedziec/ bo tak rychley wiecey sobie bedzie wazyl Nini-
sterium/ y nie bedzie w dzien swiety obmieszkawał ta-
kowych porzodkow/ aby sobie nie był winien w oster-
pku poświęcenia.

In Leuique
83.

Alize dla zgromadzenia takowego w dzien swiety
Niedzielnny / potrzeba iest pewnego iakiegokolwiek
mieysca/ iakowe były v ludu Izraelstkiego Tabernacu-
la/ namioty / potym kościot Jerozolimski / y Bożnice
po miasteczkach Izraelstkich/ a v nas kościoły albo do-
my na to sposobione.

Potrzebni też są do tych arzodkow służacych ku po-
święceniu naszemu/ słuźebnicy/ Różnodzieie y Pastyrze
ic. przetoż postanowił też to Pan Bog / aby w każ-
da Niedziele każdy przyniosł darek na to z chuci swey
y ku potrzebie ubogich. Opisał to powinność każdego

Chrześci.

Koszt Jialu Czwartego

1. Corint. 10. Chrzesciainina Apostol Pawel s. w listie do Koryn-
 Macl. 12. tow tymi slowy: Na kazda Niedziele kazdy z was
 Lucie. 21. niech odkozy a nagotuje v siebie darek na Chrzescian-
 sie/ potrzeby/ ic. Takiey sprawie Panu Chrystus v Zy-
 dom przypatrowal sie / y pochwalil one niewiaste v
 bogu/ ktora tez dwiema pieniadzmi do tego sie przy-
 tozyla. Z strony zasie miłości/ iako iej uslugile
 7. Niedziele swiecenie potrzeba nam obaczować. Na-
 przed to wiedziec potrzeba: Jie Pan Bog chce dniem
 swietym czlowiekowi uslugic a temu ratunek dac. O-
 czym Pan Chrystus powiada w Ewangeliey: Jie swie-
 to dla czlowieka uczynione jest/ nie czlowiek dla swie-
 ta. Jie postanowil tu iowor czlowieczny w pracy / aby
 przez siec dni robiecy szukal sobie pozywienia: Przetoz
 aby wzdymial wychnienie y odpoczynienie od oney
 prace cielesney/ dal mu na to dzien siodmy/ a te kasko
 swoje pokazal/ nie tylko oycowi czeladnemu albo gos-
 spodarzowi/ ale tez y iego synowi / corkom / sngom/
 na ostatok y bydlu/ ic. Gdyz to wszystko jest lepszemu
 czlowiecznemu/ bo wszystkiego za odpoczynieniem dlu-
 zey bedzie/ ale bez odpoczynienia by tez bylo y zelazem
 te dymusi zniszczec. Zahanowal tak takomych lud-
 dzi chciwosc/ ktorzy takomistwem zbytniem bedac za-
 slepieni/ nigdyby od prac a pieczolowania zbytniego
 nie odpoczyneli/ ani by czeladzi swojej odpoczy nac da-
 li/ itez aby czeladka bedac wolna od roboty gospodar-
 rza ziemskiego/ miala czas iac do roboty gospodarza
 niebieskiego/ y do szukania zbawienia dusznego. A do
 takiego swiecenia Pan Bog wiedzie lud swoy / nie
 tylko rozkazaniem/ ale tez y przykladem swoim/ gdyz
 mowi: Abowiem przez siec dni stworzyl Pan Bog
 niebo y ziemie/ morze y co w nim jest/ y odpocznal
 dnia siodmego Ktozey ostawy przykladu Bozego

Jako swiece
 nie Niedziele
 nalożel uslu-
 gile.
 Mathei. 12.
 March. 12.

go/zwierzo

go/ zwierchność ma exequencye dogledać. Co on Cie
 hemiaś znając/ iako zwierchność w Jeruzalem/ gdy o
 me rzeczy/ tedy też y o święta Tiedziele czynił taką rez
 formacyę / iaka według Boga przystoyna była / ha
 muiały targow y kupiectwa wjelakiego w dzien swie
 ty / ic. Ktorego godzito by sie naszym panom nasla
 dować / pod ktorych rozkazowaniem nayduie sie tako
 wysz nierząd w Tiedziele / iaki sie dział w on czas w
 Jeruzalem. y nie darmoć Pan Bog przydał kaznia
 przellectwa przestępcom a gwałtownikom swieta /
 iako o tym czytamy w księgach Mojżesowych / gdzie
 Pan Bog rozkazuje/ aby takowi smiercia byli karani.
 Dla tego y onego ktory drwiał w dzien swiety zbierał
 kazał ukamionować. y przez Jeremiaśa proroka gro
 ził tak mówiąc: Tiedzieleć mić słuchać abyście swie
 ćli Tiedziele/ oto ja zapale ogniem domy Jeruzalem
 a nie beda wgaszone/ ic. A zaś obficie błogosławić
 obiecał tym którzy świecą y zachowują Tiedziele/ tak
 mówiac przez Izaiasza proroka: Którykolwiek będzie
 świecił Tiedziele moje/ tego ja przywiodę na gore mo
 ie swieta/ y wtęsie go w domu moim. Takie y przez
 Jeremiaśa: Jesliż nie będziecie słuchać a będziecie
 świecić Tiedziele/ postanowie w obfitości Krolestwo
 to/ ic. A przeto nie potrzeba mniemac/ aby kto miał
 tym co obmnieścić/ gdy odpoczywa w Tiedziele że
 wszystka cseladzia y z bydlem swoim/ ławiecy sie sprá
 wani swietyni / abowiem Pan BOG błogosławił
 dzien Tiedzielnny / tak iż nasporzy to w dni pracowite
 albo robotne/ co sie świeceniem dnia Tiedzielnego ob
 mieścić/ iako też to y Pan Chrystus obiecał tak mówiac
 Pierwey słuchajcie Krolestwa Boiego y sprawiedliwo
 ści tego/ aby wszystkie rzeczy beda wam przydane.
 Zebyśmy tedy ušli karania od Pana Boga / za zgwat

Nehe. 13.

Exod. 35.
 Num. 15.
 Jac. 17.

Isa. 56.

Jac. 17.

Mat. 5.
 Luc. 12.

Rozdziału Czwartego

Sposoby
gwajcenta
Niedziela.

cenim a zelżenim Niedziela / tedy godzi sie nam iuz po
rzadkiem przypominieć a wyliczyć sposoby ktorymi by
wa zgwałcona Niedziela. Naprzód nie świeca Nie
dziela Episkurowie / ktorzy nie uważają wezwentow Bo
skich y stworzenia tego / ale iakom pierwey napisali / tak
mniemają / iże świat y wszystko od wieków jest / a stał
nie czynią dziełow Pańu Bogu / ani go o nic nie pro
szą / powiadając / iże wszystko tak za iakimśi szczęściem
y trafunką przychodzi. Drudzy są / ktorzy sie chronią
Zboru Bożego / y nie są pomocnicy onych spraw świe
tych / ktore sie tam wykonywają. Trzeci są oni / ktorzy
światobliwosci sobie albo rzeczom innym / nie od Pa
na Boga oddają / y oczekawają z łaski tego światey /
ale te swoim zasługom albo też wezwentom przypisują.

Czwarcí są łakomcy / ktorzy nigdy nie chcą odpo
czynąć sami / ani chłodzi y poddanyim swoim nigdy
wytchnienia nie dopuszczają / y czasu szukania rady zba
wienney / ktorego im Pan Bog użył / oni dozwolili
niechcą. Piąci są oni / ktorzy odpoczywają od robo
ry cielesney / ale więcej sie w dzień Niedzielnym / niż kiedy
inedy / bawią złościami / bo zbyt niemię stroiem pstrza sie
y kleinoty drogiemi okładają / y tak do Zboru ku świat
tey sprawie iść sie nie boją / też pijanstwa / kofarystwa /
tańce / biesiady / zwady / y prawie wszystkie swa wola w
dzień święty więcej niż kiedy inedy popelniają y wyko
nywają / iż takowym właśnie służy ony słowa ktore
Bog przez proroka mówi: Oto w dzień światey wyko
nywa sie wola wasza. Nie pamięć ci na to co Pan
Bog w Przykazaniu swoim mówi: Ale siódmego
dnia dzień światy Pańa Boga twego (nie mówi twoy
ku twey woley) nie czyni wezwentu żadnego wezwać przed
sie ludzie na to nie nie dbać / tak vcho sobie spospolito
wół że w tym nie chcą być naprawieni. O co tei nę

rzekali

Artykuł Siódmy.

108.

Augustinus.

rzekali y oni swieci Doktorowie ktorzy powiadałi / iż
 lepiejby oraczowi orać / a rzemieśnikowi robić rze-
 misko swoje w dzień Tiedzielnny / a niżeli tancerz
 totrować. Szosćci też gwałca dzień Tiedzielnny / kto
 rzy weń targow / iarmarkow / synkow dopuszczają /
 bo sie tymi ludzic / coby do Kościoła iść mieli / zaba-
 wiają. Siódmi są przestępcy tego przykazania Bo-
 żego / ktorzy nie przestają na siódmym dniu świętym
 innych dniow wiele robotnych sobie na prożnowanie
 poświęcili / a to ku chwale świętym zmarłym: Ktore
 dni iaka są przyczyna ludzicom do pijanistwa / zbytkow
 y nierządow / nie potrzeba tego opisywać / bo to każ-
 dy dobrze baczyć może / przetoż lepiejby aby ich zanie-
 chał / a niżeli do złego taką przez nie okazya dawał.

Pamięta
 Świętych.

Byłoby to wprawdzie za starych Chrześcianow / iż
 dni pewne mieli pamiętkę obchodzić świętych Męcz-
 nikow / ktorzy dla wiary Chrystusowej śmierć podieli-
 li. Ale tego nie wielce było / iakoż za czasem tego prawie-
 bez liczyby na przyczyniano / y z dobrej woley to czynili /
 nie za wstawa poniewolna. Należ to / odprawiający
 nabożeństwo swoje porannu / siedzi zaś każdy z nich do
 powołania swego. Wstawili też byli kilka świat pa-
 ną Chrystusowych / iako Wielkanoc / Świątki / Ciaro-
 dzie / obrzezanie y wniebo wstąpienie Panną Chrystu-
 sowe / aby tak mieli czas ktoregoby o dobrach nam
 przez Chrystusa zasłużonych / sobie historye święte roz-
 cytawali / a w wierze prawdziwej o tych Artykułach
 omawiali sie y wtwierdzali: Ale to było do dobrego
 końca postanowiono / przetoż słusnie może bydy y ma-
 bydy zachowano. A co sie dotyczy owych / ktorzy przy
 świątka Chrześcianow / iż Sobote przetożli święcić te na Tiedzie-
 na Tiedziele / cinię patrza na wolność / ktora są Chre-
 ścianie obdarzeni w nowym Zakonie / gdzie Królestwo

Ciemu Sobó-
 te na Tiedzie-
 le przetożonc.

Rozdziału Czwartego

Luc. 17.
Matth. 12.

Colo. 2.

1. Cor. vlti.

Apoc. 14

Rada.

Decret Cesarz
Nio Niedziela
In Cod. lib.
3. Tit. 12.

Bożenie należy w przestrzeganiu czasów / ale gdy iedno
no siódmy dzień świecon będzie / już Pańskiemu rosta-
żaniu dosyć siez stanie. Władro / nie jest światu niewol-
nikiem człowieka / ale światu ma służyć człowiekowi.
Zamnie Apostoł Paweł święty takowe rozsądki / mo-
wize: Żaden was niechay nie sądzi w pokarmie albo w
napoju / albo w części dnia świętego / albo w nowo-
miesieciach / albo w Sabaciech / które są cieniem prze-
szłych rzeczy / ić. Za takową wolnością Apostołowie ić
się nie chcą sie z Żydami zgadzać w nabożństwie /
Niedziela świecić zezwolili / część wrym czyniac kawa-
nemu zmartwychwstaniu Pana Chrystusowemu / które
się tego dnia wykonało. Dzień liczą tylko pomniki /
ale rzeczy samey / to jest / powinności świecenia nierużyli.

A iże iesseże za Apostołow Pańskich to postanowio-
nie z stało sie / tedy to z ich pism obaczujemy / bo w pier-
wszym liście do Korintow czytamy / iako za postano-
wieniem Pawła świętego / ma Sabbati / to jest / pierwsze
dnia po Sobocie / Zbory mieli / y datki społeczne te-
go dnia znawali. A Ewangelista Jan święty w Ob-
iawieniu swoim to zeznawa / iże w dzień Pański / to jest /
w Niedziela obiawienie swoje miał. Też to nam wie-
dzieć potrzeba z strony świecenia Niedzielnego: Iże się
nie dzieie gwałcenie światu / gdy nagła potrzeba z stro-
ny człowieka albo rzeczy tego przypada / którego aby
nie był w czym uszkodzony / może zawnie ratować y o-
patrzeć a temu użyć. Na taką wolność mając
baczenie Konstantyn Cesarz Chrześcijański / dał mandas
w ty słowa: Wszyscy Sędziowie y Nieszczasne / y wszy-
scy Rzemieśnicy / chwalebneho dnia Niedzielnego nie
chay odpoczywać / wszakoż we wsiach mieszkatacy o-
raczowie / musza roboty swojej około rolnie opuścić /
ale wolnie pilnować / bo się często trąsają pogody w

Niedziela

Tiedziele/ktorych szkoda opuścić/ aby zboża na ten
czas nie miały byś zbierane albo siano Wszakż gdy
nagley potrzeby albo szkody nie masz dobrze abyśmy
siew odpoczynieniu od wszystkich prac cielesnych zachę-
wali/ a bawili sie sprawami świętymi / chwale Bo-
żey y zbawieniu naszem/ także też y zbudowaniu bliż-
niego służącymi.

ARTICVL OSMY.

O Piątym Przykazaniu Bożym.

Będzieś czcił oycá twego y matkę twoją/ a
bys długo żył y był na ziemi/ktora Pan
Bog twój da tobie.

To jest to Przykazanie piąte w liczbie dśiesięciorga
Bożego Przykazania/ a pierwsze na drugiey
tabelcy. A iako ony cztery pierwsze tablice należa ku
chwale samego Boga/ tak zaś te tych sześć wtorey tabli-
ce należa ku miłości bliźniego naszego/ okazujące nam
powinność naszą/ktoraśmy bliżnim naszym y ieden dru-
giemu powinować. A iże między bliżnimi naszymi ro-
dział ten jest/ iż iedni są przednieyszy/ktore Pan Bog
wczęsz mieyscem y powagą/ iako ty ktorzy tu na ziemi
miesze iego trzymasz. Drugi są nam równi / iako
są inzy pospolci ludzie. Jako tedy mamy sie zachos-
wać przeciwko przednieyszym y cośmy im powinni-
to Przykazanie piąte tego nas uczy. Ktore abyśmy do-
brze rozumieć mogli/ iá trzy części ono sobie rozdzieli-
my. Naprzód obaczmy/ ktorzy sie to przełożeni ro-
zumiećia pod imieniem rodziców. Potym/ iakowa to Rozdział.

jest część

Rozdziału Czwartego

jest część y miłość / ktora im oddawać powinniśmy. Po trzecie/obietnice błogosławieństwa Bożego/ktora on sam uczynił tym/ktorzy tego Przykazania tego przestrzegali będą/także też y karanie przestępców tego przygotowanie oglądamy.

Co się pod i
mieniem ro
dźców tu ro
zumieć ma.

WST.

Ludzie wies
cy baczą na
umarłe y na
ich obrazy/ni
żeli na żywe
bliźnie swoje.

Wstę.
Wstę.

Co się dotyczy pierwszey rzeczy/tego mamy rozu
mieć przez rodziców: Pewne o sobi y ludzi/ ludzi/ mo
wie/żyjących:tylko a nie umarłych: Bo to nam po
trzeba wiedzieć/że iako na pierwszey tablicy Pan B.
dał nam przykazanie iako się mamy sprawować zbro
ny tego samego / a nie nam nie poruczył iako się ma
my sprawować z strony Aniołów. Czemu? Jż nie
mamy z nimi żadnych spółków życia. Takież tu na dru
giey tablicy dając nam przykazanie/dał tylko z stro
ny ludzi żywych/bo z umarłymi nie mamy już żadney
sprawy. A pewna rzecz jest/by nas był chciał Pan Bog
powinowatymi uczynić w ktorej rzeczy umarłym by
y najwstępnym/te dyby nam był dał rozkazanie o tym/
ale nie dał/tylko z strony tych z którymi tu żywiemy.
A przedsię wzięliśmy iako ludzkie wielkie nabożeństwo
miał na umarłe złotą y srebrną/żel. nakładając / a żywe
obciążać/kupić/y w wzięrdzie mieć. Opaczne to iście
jest nabożeństwo/bo nie tak Pan Bog postanowił/ im
on umarłe sam opatrzył/a nam poruczył sprawę mieć
z sobą/ktorzy tu na świecie żywiemy. Jest tedy kłó
stanow między ludźmi żywymi nam przeznaczonymi/
ktorych mamy cześć y miłować. Naprzód tu w tym
przykazaniu rozumie oycę y matkę naszą od ktorych ma
my wychowanie/wyżywienie / y wyćwiczenie w boja
ni Bożey y w dobrych naukach. Ponich rozumiecia się
Dziad y Bába/Pradziad/Stryk/Vy/Ciotka/żel. y in
krewni przyjaciele starszy. Trzecie/rozumie się też tu
y oyczyzna naszą w ktorej jesteśmy wrodzeni y wycho
wani.

wani. Człwarta/zamyślają się też tu Klauzyściowie/
Pastorzowie/starzy Kościoła Bożego/Opiekunowie/
Mistrzowie/Gospodarze/y ludzie starzy w leciech. Pie-
te/zamyślają się też tu y przełożeni/y wszelka zwierzo-
ność na przedzie którymkolwiek przełożona/y iakimś
kolwiek mianem nazwana.

Angliściowie
Preceptora-
wie.
Pánowie.

Z strony drugiej rzeczy/abyśmy rozumieli co jest
czcić Oycą y matkę / y ty którzy się zamyślają w tym
nazwisku/po trzeba wiedzieć/żetu czcić nic innego nie
rozumie się / iedno czynić posłuszeństwo przykazania
Bożemu/mieć je w wielkiej wzięłości/a przyznawać
je bydy darem naysposobniejszym Bożym/a tak je ser-
decznie miłować y w powadze mieć /we wśm pobor-
nym chętnie czynić im posłuszeństwo/słuchać ich/cho-
wać y opatrować w leciech albo na zdrowiu reszte / a
to wszystko tak im mamy postępować iako Bogu sa-
memu/bo on tego po nas chce abyśmy co czynili/cho-
ciałyby też byli stanu wżgardzonego y ubogiego / cho-
ciałyby też mieli obyczaje dywne y iakie wady/przed sie-
ie mamy czcić y posłuszyć im bo/ż/dybaby do czego ta-
kiego wiedli / co y przeciwko wolei Bożej y rośka-
zaniu tego światem/też y tu im Bogą więcej niżli lu-
dzi czcić/y temu więcej niżli ludzcom posłuszeństwo czy-
nić powinniśmy. Bośmy słyseli w wtorym przyka-
zaniu/że Pa. Bog chce się miścić oycowskich wstęps-
tów wotrzącin y w czwartym pokoleniu / a znoważa-
jąc będa potomkowie naśladować oyców to złościach 1. Reg. 19.
ich. Cudny tego przykład mamy to Jonatasa synu
Krola Saula/ktory oycu w tym nie chciał bydy posłu-
żny/aby był miał przeprosić o gardło Dawida nie-
winnego. Także y w Daniela świętym / y w onych
trzech młodzieńcach towarzyskach tego/ktorzy ażkol-
wiek czcili Krola Nabuchodonozora we wśm / a

To jest czcić
Oycą y matkę

Kata.

1. Reg. 19.

Daniel. 3.

przed sie

Rozdziału Czwartego

Actu. 4.

Mat. 10.

Dobrodziejst
wo godzi się
dobrym odda
wać.

W Poznaniu
czci radził
rodzice.

przedsie gdy im rozkazał Białwana chwalić/nie byli te
go posłuszni / y owsem woleli się dać do pieca wrzu
cić ognistego/nizeliby byli mieli Krola w tym o flu
chac/a Boskie przykazanie przestąpić/ktory srogo za
kazał białwochwalsiwa. Toż y Piotr swiety uczynił
w Hieruzalemi bedac/gdy Urząd srodze zakazował ie
mu Chrystusa powiadać ludziom/takowa im dał odo
powiedzi: Jie wiecey Boga potrzeba słuchać nizeli lu
dzi. A Pan Chrystus powiedziat: Kto miluje oycę y
mātkę wiecey nizeli mnie/nie jest mię godzien.
A iż mamy czić oycę y mātkę / tedy to czynić mamy
nie tylko za Pāńskim rozkazaniem/ale też y za inšym.
słusznym przyczynami: Bo gdy wrażać bedziemy sta
desmy się wsięli/wnet obaczymy/ie acz od Pānā Bo
gā/wsięże przaz oycę y mātkę cielesną/z ktorych y ciaz
to y krewo mamy Potym też y wychowanie/ktore om
przez rozmaite prace/trudności/ starania y nakłady
swe nam dali. A ieste wsięlatim dobrodzieiom odda
wać potrzeba dobrodziejstwo (gdęz nad nie wdzięcz
nego człowieka nie na świecie nie maś goršiego) tedy
iście rodzicom iako nawiętszym dobrodzieiom naszym
to oddawać powinniemy: Przypodzonać to rzecz iest
dobre za dobre czynić/ ale gdyż natura naša tak nie
wdzięczna iest/ przetoż Bog przykazaniem swoim nas
do tego przymusza. A Poganie z wielką pilnością te
go przestrzegali/ y inšym toż czynić radzili/iako się to
z ich piśm pokazuje. Tak bowiem Isokrates napisał:
Takim człowiekiem pokazyw się oycu y też matce
swej/iakimbyś też chciał mieć przeciwnko sobie syny y
corki twoje. A Plato w Księgach o prawiedach tak na
pisał: Wielki skarb ten człowiek w domu swoim ma/
ktory rodzice swoje starością zeszite chowa / y taki iuż
nie potrzebuie w domu swoim inšego nabożeństwa/
gdyż pil

Artykuł Ośmy.

.III

gdy z pilnością skłonił się do tego/aby w domu swoim
 chował stare rodzice/ ić. Czytamy też to yo zwierze-
 tach niemych y ptakach/ iako między innymi o soko-
 łach brzydliwych/ także yo bocianach/ ićci swoje stary
 / ktorzy albo latać / albo sobie żywności szukać nie
 mogą / żywią y chowają. Patrzymy też co za przygane
 Pan Chrystus w Ewangelii daie Pharyzeuszom/ kto-
 rzy do tego zводzili młodzieńce/ aby to czyniby rodzi-
 ce swoje podpomagać y żywić mieli / im na Kosciół
 dawali/ powiadaiać/ iż stąd rodzice ich mieli mieć po-
 żytek y odpust grzechow swoich / ić. Ktory wymyśl
 ich Pan Chrystus strofuiac/ tak mowi: Cieniuż wy prze-
 stępnice przykazanie Boże dla wymysłu waszego/ ić.
 obłudni ludzie dobrze o was powiedział Prorok E-
 zaiasz mowiąc: Lud ten tylko mnie ostry chwali/ ale ser-
 ce ich daleko jest odemnie / ić. A co sie Wyuczyny
 dotyczy ić ić też mamy miłować / tedy nas do tego
 wielkie przyczyny po Pańskim rozkazaniu ciśnie / boć
 to iest ludzkie wściecie pospolite/ ić maia między soba
 pewne nabożenstwo / maia prawa y przywileje / aby
 tak wszelki pod nimi mógł wleść żywot spokojny: ma-
 ia też między soba starce/ działki/ pánientki/ wdowy / v-
 cieżwe matłonki. A przetoż gdyby kto chciał ktoremu
 ludowi w tym czynić iaki gwałt a skaze w iego Wy-
 czynie/ y gdzieby taki ktory był/ aby dla Wyuczyny swo-
 ley a onych rzeczy pomienionych w niej nie miał mi-
 łosci pokazać a wto sie wdac / iakoby sie zastawil y
 gardło swoje na to wazyl: czytamy o takim w księ-
 gach Náchabeyskich Judzie Náchabeuszu/ ktory sier-
 żisicie wojne podniost przeciwko nieprzyjacielom wy-
 uczyny swej / y tak napominanie czynil do ludzi mo-
 wiąc: Oni na nas w wielkości ciagna ku przywdzie na-
 sey / aby nas/ zony y dzieci nasze/ zatkow złupili y wy-

Matth. 15.

Wyuczyny mi-
 łować mamy

Matth. 3.

gubili

Rozdziału e żwartego

Zebr. 11.

1. Joan. 3.

Zwierchność
mamy ciążę.

powinność
Krolewstwa.

głabi/ ale my bez zemi w aże o y wot nap y o pr
wá nasze / tedy Bog przed oczyma naszymi porazi ie.
Wspomina o takich y Apostoi Paweł S. pisał do
Żydow w ty słowa: Ci przez wiare zwoiowali pán
stwa / sprawowali sprawiedliwość / zstali sie mozi
mi/ y czasu natchania odwrócili Poganę. Tak i mi
łość poznać/ mowi Jan S. Ewangelista: Jesliż iako
Pan Chrystus za nas żywor swoy pokoiyt/ też y my za
braćia nasze gardł swoich liować nie będziemy / Bo
jesliż żołnierze za pieniądze ważo gardła swoje/ a cze
muby wolni ludzie dla miłości Oyczyzny swey nie mie
li ważyć? Jest przykładow wiele y mcozy Poga
ny/ iako też oni miłość pokazowali przeciwko Oycy
znie swey/ iako między innymi on Kureyus Rzymia
nin/ który dla wybawienia Oyczyzny swey / ubrawszy
sie we zbroie wskocił do przepaści frogiey. Tak i
y on Kodus Krol Aten / który gdy sie od Apolina
dowiedział że inaczej nie mogli bydz Atenyżkowic za
chowani/ iedno aby Krol ich zabít był/ tedy on ubior
y śaty Krolewstie z siebie ziały / a ubrawszy sie po
prostu/ siedł między woysto nieprzyjacielskie/ gdzie go
go nie znano tamże był zabít/ a zátym wnet wygrali
bitwę Atenyżkowie. Herakles też otym napisat:
Tak iest oycyzna cztowiekowi/ iakoby drugi po Bogu
Bog/ y pierwszy a wielki oćciec: nie pamiętają oni na to/
ktorzy ku zgubie a sromocie bywają oycyznie swey/ i.
Al iże też zwierchność ciążę mamy/ Piotr wiecy o tym
śankę dawa / gdzie mowi: Boga sie Boycie y Krola
ciężcie / bo zwierchność iest nam od Boga ku pożytku
wielkiemu daná/ przez ktora on nam wielce usługuie/
bo on ciąża o pożytkach Rzeczy pospo: sadza lub Boży
sprawiedliwie / roznice porównywał/ pokoy pospoli
cy zachwywał/ zte kara/ a dobre w obronę miał/
y wspomina

y upominkami y iurgielty opatruią gōdnie/zastawuią
 sie za lud przeciw gwałtowni pogańskiemu. A dla tego
 goż Apollot Paweł święty te powinności na nas kła-
 dzie/aby wszelka dusza zwierchności była poddana/bo
 kto sie tym sprzeciwia/Bożemu sie zrzadzeniu sprzeci-
 wia/o czym niżej będiemy mieć osobny artykuł.

Teraz daley obaczmy / iakośmy też Ministry słowa
 Bożego y wierne pasterze czcić powinni, znając to /
 że oni od Boga prawdziwie bywają posyłani / y przez
 ktore do nas Pan Bog poselstwo swe sprawuje/Prze-
 ż też o takich mowi: Ktory was słucha mnie

słucha/ kto wami gardzi mna gardzi. Przez ty spra-
 wuje zbawienie ludzkie/iako o tym do Tezsalonicen-
 sów Paweł Święty piše w ty słowa: prosimy was
 bracia/ abyście mieli na baczeniu tych którzy między
 wami pracują y są przetożonymi w Panu/y napomi-
 nają was abyście je mieli w wielkiej wadze przez ni-
 łosc dla ich posług/ y mieście pokoy z nimi. Toż do

Jydow piše mowi: Bądźcie posłuszni tym którzy
 wam są przetożonymi / y też przyswajacie im / gdzie
 oni za dusze wasze licze Bogu dając musia / aby to czy-
 nili z chęcią a znie narzekaniem/bo to wam jest niepo-
 żeczno. A do Tymoteusza tak o tym piše: Dwoi

kievści godni są starszy którzy między wami są / a
 właściwie którzy pracują w słowie Bożym. O Wdo-
 wach też powinność razi od Pawła świętego jest na
 nas włożona / gdzie piše Wdowy ktore między wami

są/ mieście w pęciowości. O Tutorach/ Opiekunach/
 Ministrach/Przeceptorach/ dowodow nie potrzeba/bo
 gdyż oni mieście y powinność trzymają rodziców / te-
 dy iako rodzice tak też y ich namiestniki mamy czcić.
 Toż ostarcach y o krewnych rozumieć mamy.

Następnie patrzymy iuz co za nagrode Bog nago-

Roma. 13.

Każnoscie
 słowa Boże.
 go czcie ma-
 my.

Luc. 10
 1. Ejsa. vlt

Heb. 13.

1. Tim. 5.

Wdowy chę-
 tne.
 1. Tim. 5.

Kozdżiału Czwartego

Ephe. 6.

Colos. 3.

Każni nagoto
wane tym, kto
zy nie są pos
lušni rodzi
com.

rował wypytan tego przykładania poslušnym / a to ty
mi słowy gduc moiwi: **Abyś długo żył w bytna**
ziemi / Ktora Pan Bog twoy da tobie. Ktore
słowa sam Duch święty objaśniając przez Apostoła
Pawła świętego tak mowi: Abyś się miał dobrze / y
abyś żył w błogosławieństwie Bożym długo na zie
mi. Też z drugley strony wiedzieć potrzeba / iakie ka
zni nieposlušnym tego Przykładania Pan Bog wystawił.
Naprzod Exod: 21. Ktoryby oycu albo matce ztorze
czył / ten na gardle niechay będzie karan. Także Levit:
20. Ktoryby ztorzezył oycu albo matce / niechay kre
wego będzie wylana. Co Pan Chrystus powtarza o Ma
teusza świętego. W Medrzec Prouer: 30. Oko ktore się
wraga z oycą / y ma w wżgardzie matkę swoią / krucy
wykluią. Pro: 23. Ktory ukradnie co oycu albo mat
ce / towarzyszem jest niejoboyca. A zamykając iuz /
iepsze iedno mieysce z Ksiąg Mojszowych przywioda
Deut: 5. Przeklety ktory nie cści oycą y matką / a rzecze
lud wpełki / Amen.

ARTIK VLDZIEWIATI

O Powinności Rodziców.

Swie przyczynię cię do tego / abym o po
winności rodziców naukę z słow Bożego tu
na tym mieyscu napisał.

Pierwsza / Gdyż synowie y też corki powinni są mieć
za Pańskim mandatem we cści rodzice swe / a ta część
albo wieczność należy w tych czterech rzeczach. Pier
wsza / Aby ie znali bydy od Pana Boga sobie danymi
orzodkami / przez ktore oni ie mnoży / ćwiczy / y rządzi.

Druga

Druga/ Aby ich w dziecinie byli/ y wzięciwie sie zachowa-
wali przeciwko im. Trzecia/ Aby ie młotowali/ y wse-
niopatrowali potrzebami. Czwarta / Aby ich rostką
zowania pobożnego posłusni byli. Przetoż potrze-
bna rzecz jest im wiedzieć powinność rodziców swych/
która na nie Pan Bog włożył/ aby tak o niey wiedząc/
część im należącą tym chętniey oddawali. Bo wszelki
ten który o tym będzie wiedział/ a przedsięy zanie-
bał bydy posłusznym w oney powinności rodzicom swo-
im/ iuż ten nie im ale Bogu nieposłusznym będzie.

Druga/ Też y rodzicom wiedzieć trzeba swoje po-
winność/ aby wiedząc o niey/ z pilnością ią dla sumnie-
nia swego wykonywali. Bo gdyby tego zaniebdali/
przelectwo na nich zostatoby. A iżeby to tym łaco-
niey pamiętać sie mogło/ tak krótko o tym wiedzieć/
iż powinność rodziców we trzech rzeczach należy.

Pierwsza/ Aby mnożyli naród ludzki/ tak iako Pan ro-
kazał: Mnożcie się a napełniajcie ziemię. Druga/ Aby
wychowali y cwiżyli dziatki swoje. Trzecia/ Aby
karali nieposłuszne.

Ile tu pierwszemu/ o mnożeniu potomstwa narodu
ludzkiego/ tedy iasna wola a postanowienie miłego
Boga/ po oba wieki świata/ pierwszym oycem / Adama
mowi y Ewie / macie dosć rozumnie episana/ gdzie
męża y żonę w małżeństwie świętym postanowił y/
tak im rostką i Rodzićie y mnożcie się a napełniajcie
ziemię. Tę okazał Bog wolew swey na rozmnażanie
ludzi w infym aródku iadnym/ iedno tylko małżeński
stan na to poświęcił / y ten stan z Eweyby na-
rod ludzki wychodził wżymał. Przetoż gdy ludzie w
stan małżeński wstępują/ na to powinowactwo pa-
rzyć mają/ y dla tego w ten stan naprzód wstępować
powinni/ aby tak w nim Pana Boga y narodowi ludz-
kiemu

Powinność
rodzicom w
czym należy.

Genes. 2. 9.

Rozdziału Czwartego

Zebr. 13.

klenu służyli: Wcześnie a nie porane jest to tatle matzenstwo między wszystkichmi ludzmi iako Apostoł napisał: Ale cudzołożniki y nierządniki Bóg będzie śdzit. Jako też y ony drugie/ ktorzy względem innym iako względem wielkich posągów/ inuienta/ cudności/ ić. w ten stan wstępują.

Druga powinność rodziców jest/ aby matki gdy im Pan Bóg ząda płod w żywot ich żeby z cierpliwością boleści y krzyż wszystek który już na nie dlagrzechów jest włożony/ znosiły/ wraza y innych przyczyn zadržania onego płodu wysfrzegaly sie/ który płod dziwna mocą swoją Pan Bóg w żywocie matki obywat y chowa/ y też naten świat wywodzi. A gdy już wywiedzie Pan Bóg człowieka z żywota matki i swej na ten świat/ już oni powinni opatrować iego/ y pokarmem który im dla tego Bóg dawaj y pierśi matki stworzył/ swoim własnym chować maia. Bo ileż wielkie stworzenie czyni/ tedy daleko więcej cztowiek Panu Bogu/ iako w innych rzeczach tak w tym ma być posłusny/ a nie przez matki ale samy przez sie matki maia chować dziatki swoje/ wygawsy żeby ktora Pan Bóg nie opatrzył dostatkami pokarmu/ albo iey zdrowie odiać/ albo też y pierśi sam zamknąć za takim przypadkiem. Takie też pilnowaniem wszelkim y ochodoftwem maia matki dziatki swe matce wychowywać/ za pomocą też do tego przystoyną męzom swoich oycow dziatki onych/ y wierną pracą rąk swoich/ iako sobie tak y dziatkom swym obmyślać powinni pożywienie. A tu zagrada sie rodzicom marnotrawstwo/ przez ktore żywność przystoyną marnie wtracają / tak iże sami y z dziećmi y z żonami tu głodu przychodzić musią. A iżem powiedział/ że praca siroga według swego powołania maia wyżywienie y przy

odzianie

Artykuł Dziewiąty.

114.

odzianie sobiey dziatkom swym obmyślawać / tedy tu
 na dwie rzeczy potrzeba im mieć baczenie. Pierwsza /
 Aby nie z tupieństwa a ze złego nabytku / z Krzywdą bli-
 zniego swego / dostawali tego / ale wierna y sprawiedli-
 wa praca: Bo ze złego nabycia nie będzie sie wejść
 lit potomek / musi to bowiem za tym iść sprawiedli-
 wie / że iako ty cudzą żywność wystupisz / tak zaśie albo
 tobie albo potomkom twym wystupia / iako to przez
 Proroka Bog pogrza. Druga / Aby potrzebami o-
 patrowali nie zbytkami / tak iakoby wezśność y nier-
 ność przyszyna była / tak w odzieniu iako y w pokar-
 niach / a nie zbytek / albo pycha / y nie potrzebna utra-
 ta / iako sie dła pokazuje między wielą ludzi / Prorzy-
 dzieci swe stroja nad miarę / cz. m. miasto wychowa-
 ma dobrego zgarbia ich / y przypuściła do takich u-
 trat y zbytkow / ktore lepiej widzieć możemy / niżelibym
 ia ony wypisać miał. Już dżisła matki cokolwiek do-
 syć ściśle nabywają z pożytkow swych / nie umie-
 ja na nie potrzebniejszyego / iedno panienkom y dżiewe-
 ckom swoim / także też y samy sobieną pstroćiny / kane-
 cufki / elegancy / pontaliki / feretki / nożenia / ić obracać /
 wiecey w tym pomie / pyche / y świat chowający nieli-
 cztowictwa. Sstrony zaśie drugiej powinności / iże
 mają dżiatki swoje rodzicy wychwyczać: Bo gdy już
 przychodzi do mowy / pamięci y rozumu / tedy zaraz
 od tad poczynać ich ćwiczenie / ktore ma być we dwu
 rzeczach. Naprzod potomstwo ma być od rodzic-
 ow ćwiczenie w naboieństwie y w religii prawey. Ćwiczenie dżie-
ci w czym ma-
leży.
 Potym w dobrych naukach y w obyczajach. Co sie ty-
 cze Religii / tedy ożać / mają począć od Katechizmu /
 to jest / mają ich ożać przekazywania Bżiego / Wozna-
 nia wiary światey Chrześcianańskiej / Modlitwy Pań-
 skiej / y znać prawdziwy Kościół Chrześcianański / y do-

Es. 33.

Rozdziału Czwartego

Dent. 4.

Dent. 11.

Jos. 4. 7. 21.

Isa. 38.

Ephes. 6.

2. Paral. 28.

brze rozumieć o Sakramencie. D'a tegoż trzeba ie
przewodzie do Zboru na Kazania y Modlitwy / wezyc
ien spiewania Psalmow dziekowania y modlenia sie
Pana Boga na wszelki czas / wezyc ich enot albo do
brzych sprawy / trzeźwości / cierpliwości / mierności / do
brocznienia. Też powinność znali oni Patriarchowie
sławić / przeto chociaż nie było pisma / nie było Księ
żey ani Kościołow / przedsiś śami rodzice wezyli pra
widziwey wiary synow y onym iś po rekach oddawa
li a od Bawianow iedowodzili. Potym przez Moi
żesaw Zakonie Boga powinność włożył na rodzice
tak tymi słowy mowiąc: Zgromadź lud wespółek do
mnie / aby słuchali słow moich / y wezyli sie bacznie po
wszelki czas po iś iedno żywa na ziemi / y niech tego w
cza syny swoje / ić. Na drugim miejscu: Mnieście y
zachowywajcie słowa moje w sercach waszych / ić.
y weźcie ich synow waszych / aby o nich myslili y mo
wili / gdyśeś w domu twoim / gdy iśeś w drodze /
gdy spać idzieś / y gdy wstaieś / ić. Mnieście: Gdy iśe
beda pytać synowie / co to za Ceremonie są y co za na
bożenstwo: Tedy im odpowiedźcie wy oycowie. A
o Ezaiasza tak ciytamy: Żywiaćy będzie wyznawał
ciebie iako y ia dzisia / oćiec synom oznaymi prawdę
twoię. A Apóstoł Paweł święty tak piśe: Wy oyc
wie nie przywodzićie ku gniewu synow swoich / ale ich
ćwiczcieć w karności y w powieściagłowości Pańskiej.
Takci czynił Dawid / tak syna swego napominając: A
ty Salomonie synu myśli / znay Boga oycā twego / a
słui temu że wśego serca y w myślu twego / Bog bo
wiem widzi sercā wszystkich ludzi / a gdy go pśnie su
kac bedzieś nadyzieś go a iśliś go opuścisz zarzuci cie
na wieki / ić. Nie wspominam inśyich Oycow świę
tych / ktozy także w pobożności syny y corki swoje ćwi
cylili / iaki

chyli/ iako on był Tobiasz / y inſy. Takieć ćwiczenie
miała ona Zuzanna Páni ſwięta / y w boiaźni Bożej
trwająca. Takie y ona Sara córka Raguelowa / y inſe.
Ale dſia matkinie inego corek ſwoich nie oczę / iedno
wieć wiankow/ siatki y rozmaite plotki ſyć / niſto ſie
ſobie kłaniać / rć. A Bogu ſie kłaniać albo chędożyć
mało tego naydzie.

Daniel. 3.
Cob. 6. 7

Potrzebne też ieſt ćwiczenie obyczaiow dobrych/ boć
zaprawde inſz iakoſ y w zacnych ludſi/ v ktorzby mia
ła bydz prawie iakoby ich ſkrota / to tam taka ſkaza że
inſz gorzey bydz nie moſe / bo wſeteczne mowy y proſi
ti/ bićie ieden drugiego/ v ſtoſu grubiańſtwo / że też
y pobożnemu brzydliwona to patrzyć / a pánowie oy
cowie ſie im ſmieia/ y to wſeteczneſtwo im powtarzając
roſkazuia / á noby ie z tego trzeba hamować á nie po
budzać. Tez oycowie mają ćwiczyć dſiatki ſwe w
náukach iakich podług ſtanu y powołania ſwego/ tak
je też y dárow od Pána Boga dánych/ iako ktore dſia
te do czego godne mogą bydz: iedni do náuk wyzwo
lanych y do rozmaitoſci iezykow / drudzy do rzemie
ſła á do roboty ręczney / trzeci do Rycerſkich ſpraw y
do inſzych potrzebnych náuk. A toć ieſt naygruntowa
nieyſza máietnoſć y ſkarb napewnieyſzy dſiatkom/ do
bre wyćwiczenie á wyuczenie. Abowiem nie máſz nie
mizernieyſzego náſwiećie między ludzmi/ y rowny bez
ſtani bywa on człowiek ktory nie nie umie dot tego.
Nie máſz też miáſtu nie ſzkodliwſzego / iako człowiek
prozniający y nie umiejetny Dla tegoż Maſilienſes iad
nego do miáſta nie przyſynowali / ázby pierwey co ro
bić umiał. Boć to ieſt duſa żywnoſci ludzkiej / gdy
to co robić umie / by też człowiek ſtracił y wſyſtko
troleſtwo/ iako ſie to tráſia/ á gdy umie robote/ a Pan
Bog da zdrowie / przeſie pozżywiſie między ludzmi.

NOTA.

Rozdziału Czwartego

Jako je było przydało Dyonizyusowi Tyrannowi Syrakuskiemu / którego gdy z Państwa zrzucano / poszedł do Koryntu / a iż umiał Muzykę / tedy iey tam uczył i inſe / a ſtał miał żywnoſć. Jeſt inſych tym podobnych przykłaadow doſyć / ktore na ten czas opuſzczam.

Alle iſe natura ludzka ieſt dżownie do dobrego nie poſonna y ſwo-volna / tak iſe ſama z ſiebie w dobrym ćwiczyć ſie nie chce. Przetoż Pan Bog rozkazał rodzicom / a tu też y Preceptorom y Miſtriom karać takowe uporne a nie poſuſne / a to karaniem Dworakim. Naprzod karać mają rodzicy dżiatki ſwoie ſłow y / napominaniem / a gdzie ſłowom nie maſz poſuſienſtwa / tedy też y miota / tylko aby była miara we wſyſtkim / a nie więkſze karanie niſeli przewinienie. A temu aby nie była zbyt / to ieſt / oſtawieczna / bo tak obleſchtane bedac / żadnego pożytku z karania nie odnieſie dżecie. Też ma być baczenie na przyrodzenie / bo drugie takowe nardnia ſie / iſe kaſtawoſć baczyć ſie ćwiczy niſeli ſrogowoſć. Też tyle potrzeba po nich chcieć ile by mogły znieſć. A iſe karania potrzeba / wypisuje o tym Apoſtol / mowiąc: Który iſt ſyn ktorego by nie karał oćiec? Ciego dacie przyczyne Salomon: Jie miotła y karanie dacie rozum: Przetoż napomina / kara ſyná twego / a bedzieſ w poſoju / y on tobie będzie ku poćieſe. Przetoż wſhelki oćiec ktory ſyná miłuje / przyćieſcia iemu karaniem / ale ktory ſhanie miotły / ma w nienawiſci ſyná ſwego. A daley mowi: Nie oddalaj ie miotły od Syná twego / bo ieſli ie go bedzieſ karać miotła / nie umrze / a iſcie dufe iego wybawiſ z piekła. A na koniec uporne ſyny y nie poſuſne / rozkazał Bog rodzicom w Załonie ſwoim / aby ie do wodźili do wrzedu y dali zatrącić. A pewnać to ieſt / iſe ieſli wſhelki człowiek za ſwá wolá bywa gorſzy / y

dla tego

Karać rodzicy
winni dwoi-
ćm poſo-
bem.

Hebr. 11.
Pro. 13:23-24

Deut. 21.

Dla tegoż też wszyscy są obowiązani pewnym prawem
y pewnym karaniem / a gdzieby który przestąpił usta-
we Boga / a coż młodzi też dopiero się praktykują / gdy
swoją wolę mają / z której też rodzicom wszystko złe przy-
chodzi. Czego tysiącami przykładów mogłoby się przy-
wieść / ale teraz krótkości folgując ony opuszczam. Tyl-
ko jeden przytoczę o onym Biskupie Izraelskim Szeli-
tóry / iako historya święta świadczy / dla złości synów
swoich gdy od Boga byli haniebnie pokarani / jałem
bedąc wzruszony złością przewróciwszy się szyć zło-
mit. Także też y Pan Chrystus wyrok uczynił o takich /
tak mówiąc: Nie jest wola oycy mego niebieskiego /
aby miał zginać który z tych małych / a tak któryby
zgorzknienie dał Bóg temu z tych małych / godzi się a-
by był utropany / zc. Cieszyć to jest praca ta powin-
ność rodzicom / dzieci matkom poczynąć / nosić / ro-
dzić / chować / wielki krzyż a ciężki Zakon / ani Kartus-
zyantki / y cięższe i cięższe który jest na cięższy. Zasię wy-
czwiczając / karać się z nimi / strzedz ich / nakładać / robić /
y starać się o nie oycu z matką. Ale coż gdy tak Pan
Bóg chce / y on sam ten Zakon postanowił / y za takie
posługi / jeśli nie przez potomki w starości nagrodi /
tedy pewnie w niebie. Bo tak Apłostot powiada: Zbła-
wiona będzie niewiasta przez rodzenie dzieci / jeśli że
będzie trwać w wierze y w cierpliwości.

1. Reg. 4.

Mat. 18.

Mat. 9.

Tim. 2

ARTICVLDZIESIATY.

O Zwierzchności.

Bieżemy słyseli że pod tym przykazaniem pła-
cym / to się zamysł wółka słuszną zwierzchność
ktorey

Rozdziału Czwartego

ktorey należy pewna y powinna uczciwość / iakośmy
 słyseli / tedy godzi się abyśmy też tu naukę o zwierze-
 ności z słowa Bożego wzięli / o tey dostojności / po-
 winności / naległościach / y też o dobrej nagrodzie / a
 złej karaniu / aby tak ci którzy są na przełożeniu /
 czuć się mogli / czym są y co na nie należy / aby tak po-
 winność swoje znając / z pilnością ją wykonywali. Bo
 wiele ich nabydziej / którzy do przełożenia rozmaicie
 przychodzą / nie dla tego aby sięyrze przełożonymi be-
 dac usługowali w tych powinnościach / ktore na nie
 Pan Bóg włożył / ludowi Ale iedni dla chwały / dru-
 dzy dla pożytku doczesnych Panmi chcą bydy y zsta-
 wać się / a nie każdy wie iako pánować ma. Też y po-
 spolitemu cztowiętowi nauce się tego potrzeba / gdy
 ludzie lekko sobie wają zwierzechność / y nie wiedzą co
 jest / y iakowa tey jest powinność / przetoż też o tym po-
 myślawiać iakoby bez niej bydy a na swej wolej mie-
 stać mogli / dla tegoż potrzeba aby ius było o tym po-
 rzadkiem w imię Pańskie opisante.

Jakowale
 dostojność
 zwierzęcy

Dostojność iakoway jest zwierzechność wszelka / i-
 cno każdy może poznać / gdy będzie wiedział / iżże zwierze-
 chność wszelka jest postanowiona od samego Boga
 na miejscu Bożym / w sprawach a w rządzie Bózym
 wespół z Bogiem będąca / iako się to pokazuje po-
 wsze w świecie / gdzie Pan Bóg / który nie tylko
 stworzył wszystko / ale też y do tych czasów opatruie y
 rządzi on sam / a dla dobrego rzadu / iesliże bestyom /
 prakom y chrobactwu / iako psom y inszym / wodze
 dawał y daie / tedy daleko więcej dawał y daie ludzom.
 Naprzod pierwszego wieku Patriarchy / a na ich miej-
 sca / potym pierworodne syny. Potym wodze / iako Mo-
 zesz y Jozue. Na ostatet Sedzie y Krole / y insze Mo-
 narchy / tak ludowi swemu iako y Pogańskiemu / wsta-

tek sam

ci sam Pan Bog dawał y stanoowił a nie kto inny / i
to o tym pisma swięte nam dostate jne dawaia swia-
dectwo: Tak bowiem Apostoł w liście do Rzymianow
piše: Wszelka dusza niechay będzie zwierzchności pod
dania / abowiem nie maś zwierzchności ktoraby nie by-
ła dana od Boga / y wszelka zwierzchność jest od Bo-
ga postanowiona. Toż Salomon przyznawa Bogu /
że go Krolom nad ludem swoim postanowił / y prosi
go o mądrość do tego. y w Przypowieściach piše ty-
mi słowy o mądrości Bożej / Ktora tak mowi: Przez
mnie Krolowie Krolują / y Sędziowie wyroki dawaia /
przez mnie Książęta rozkazują / a mocarze czynią sprae-
wiedliwość. Przyznawa to y Chrystus Pilatowi / mo-
wiac: Języs nademną ty Pilacie mocy nie miał / gdy
byś nie była dana od Boga z nieba. Bo nie tylko do-
bre Krole ale y Tyranny dawa Pan Bog: owy z łaski /
a ty zgniwu swosiego / Jako o tym mowi przez Oze-
as: Dam tobie Krola wgawie moim / i.

Roma. 13.

3. Reg. 3.

Prover. 8.

Eze. 13.

Druga dostojność zwierzchności jest / iże ia pismo s.
zowie Bogami / iako czytamy w Księgach Mojżeso-
wych: przydziesz do Bogow / to jest / do przełożonych /
do Sędziow. y na drugim mieyscu: Nie będziesz zlorze-
czył Bogom / any sie będziesz oragał z przełożonych lu-
du twego. y w Psalmie 82. Jam powiedział iż Bo-
gowie wy iestście / y synowie najwyższego wsiyscy.
Trzecia iże sprawuje Bog wola swoje przez nie między
ludźmi / o czym przykładom w piśmie swiętym dosyć /
dla tegoż też y Angami Bożymi zowa sie.

Exod. 22.

2. Paral. 19.

Roma. 13.

Czwarta / iże sam Bog między nimi przebywa / i
to w Psalmie Dawid mowi: Bog stanął w zebraniu
Bogow / a posrodku Bogi (to iest / Sędzie) rozsi-
dzą. y znał wielki bytności Bożey przy zwierzchno-
ści iest ten / iże oto tysiącami ludzi jednego sie koi / y i

Psalm. 82.

dnemu

Rozdziału Czwartego.

onemu popużni ja / co to wszystko Bog musiał sprawo-
wać. Jāco też otym Jozi: 4. mamy: W on dzień za-
cnyim uczynił Bog Jozuego przedobliczym ludu Izra-
elskiego/aby sie go bali/ iako sie też bali Mojsesa gdy
żyw był. Wietzia tedy dostojność bydz nie moze iaka
ieść zwierzchności/ bo ona iest od Boga samego posta-
nowiona/ Boze inus niecie/ Boskie sprawy sprawuie/
y Boga przy sobie ma/ iakoż to iesze szyrzej potym
obażymy. Teraz iuz co za powinność iest zwierzchno-
ści/ y co Bog na nie włożył/nauczymy sie.

Ktora iest po-
winność zwierz-
chności wśle-
dzący.
Deut. 15.

Jer. 22.

Roma. 13.

powinność zwierzchności wślektrey Al iosef w pia-
tych Księgach swoich opisał tymi słowy/ktore do nie-
go Pan Bog mówił: Sedzcie postanowisz we wszystkich
bronach miast twoich / ktorzyby sadzili lud sprawie-
dliwym sadem/ nie wiaszając sie do żadney strony/nie
bedziesz miał względu na osoby ani na dary / ktore za-
stąpią oczy mądrych / y odmienią słowo sprawie-
dliwych/sprawiedliwie za sprawiedliwośćia postępu-
jący y otrzymał ziemie / ktora Pan Bog twoy da-
ł tobie. Także y przez Jeremiaśa Bog mówi do przelo-
żonych. To mówi Pan Bog/ czyncie Krolowie sad y
sprawiedliwość/ a wybawiajcie tego ktory gwałt cier-
pi z mocy wkrzywujących / a nie zaśnucajcie w do-
wy/ ani steroty/ ani cudzoziemca/ ani obciążajcie nie-
winne/ y krwie niewinney nie wylewajcie. A w Księ-
gach Krolow Izraelskich napisano iest / iako Bog do
Krola mówi: Jie Bog miłuje lud Izraelski a chce go
zachować na wieki/ przetoż ciebie nad nim postanow-
ił Krolom/ abyś czynił sad y sprawiedliwość. A o-
puszczając inšie mieysca/patrzmy iako powinność prze-
łożonych pāwet świete y w liście do Rymianow wypis-
ał tak tymi słowy: Zwierzchność wślektā Bożym słu-
żba iest tobie ku dobremu. A iż dobro cztowiecze należy

w pokoju

Artykuł Dziesiąty.

128

w pokoju y wzbawieniu/ przetoż zwierchność wszelką
ma tak ludziami wługować/ iakoby mogli żyć spokoj-
nie/ y potym dostąpić żywota wiecznego : Co aby wy-
konać mogła/ tak się ma sprawować.

Naprzód przetożem wszyscy mają znać wola Bo-
żią/ dla czego potrzeba aby sobie chowali prawdziwe
Różnodziele/ y sami też z pilnością czytali księgi pra-
winy świętego/ iako im też to Bog rozkazuje/ Deut: 17.
mówiąc: Gdy będzie posądzon Król na stolicy króle-
stwa swego/ kaze sobie przepisać Księgąnom y Lewi-
tom Księgi Zakonu Bożego/ y będzie je czytał po wszy-
stkie dni żywota swego/ aby się tak uczył znać Pana Bo-
żego swego / y zachowywać wszystkie ustawy Zakonu te-
go/ aby je wykonał / y aby od nich nie odstępował na
prawo ani na lewo/ ię. 2. Iz: 1. Toż przykazanie
powtarza Pan Bog.

Druga/ Dla pokoju ludu swego mają czynić sąd y
sprawiedliwość/ iako im to Bog rozkazał/ o czym in-
szy był. Dwie tu rzeczy są/ sąd y sprawiedli-
wość. Coż to jest sąd? Tę inego iedno w rzeczach wat-
pliwych a z niechęcia y nie od rozumnych w przygo-
dnie oczyinionych/ słusność a nie prawem rozsądzenie
y rozpoznanie. Sprawiedliwość zaś to jest/ Przykazanie
każdemu to co iego jest w rzeczach iustych/ dowo-
dnych umyślnie od rozumnych oczyinionych/ ię. Do
wykonania takiey posługi/ to jest/ do czynienia spra-
wiedliwości/ to zwierchności wszelkiej jest mieć po-
trebą. Naprzód/ Aby miała prawo / bo zwierchność
bez prawa jest iakoby umarła / iako też y prawo bez
zwierchności/ bo prawa exequitorem jest zwierchność.
Druga/ prawo ma być dowolne każdemu narodowi/ ię
żeby było stanowione/ tak iako czas / miejsce/ o'ol y/
y inże okoliczności potrzebują/ z tą Condyccją al y w
czym nie

Sąd co jest.

Rozdziału Czwartego

czyż nie były przeciwne prawu Bożemu/ ale aby chwale jego sprawiedliwości/miłości/ y pokorowi bliźnięgo we wszech słuszyli. Trzecia Potrzeba audyencyey albo wysłyszenia cierpliwego y pilnego okudwu stron/ aby tak obiedwie stronie dobrze wysłuchawszy / rozstrządek był wzywnon według onego prawa. Czwarta Potrzeba aby wszelki przetożony albo Sedisa nie miał żadnego baczenia na osoby czaśu sądu/ ale żeby wysłuszenie za równo tak bogacie iako y ubogie/ tak domowe iako y cudzoziemce rozsądzał. Piąta/ Potrzeba też aby się nie bał nieczyjej osoby/ na to pami. talsac iże sprawiwszy sąd Boży. Szosta/ Aby darów nie brał/ ale każdego rozsądzał darino y sprawiedliwie. Siódma/ Tej potrzeby aby miał opatrzenie swoje/ płaty cka/ y usze do tego słusze podatk/ które Apostoł Paweł awiety nam oddawać zwierzchności rozkazuje/ mówiąc: Oddawajcież tedy wszystkim co komu należy/ komu trybut/ trybut. Komu dan/ dan/ komu cześć / cześć. Y Pan Chrystus toż nam rozkazuje: Oddawajcie to co jest Cesarzowego Cesarzowi/ a to co jest Bożego Bogu. Teżcie też powinni wsielać przetożeni z rozkazania Bożego dobre miłować a zle karać/ bo oni/ iako Apostoł powiada/ za dni żył tu strachu a dobrym tu chwale / miłując y pochwała zwierzchność dobrego/ kiedy dalek na znaczą y oddawa cnotliwemu/ karze złego gde mu nie przepuści/ ale wedle wysepkty y przewinienia tego skarz go. Ciego obowią gdy nie masz/ nie może trwać iadna Rzeczpospolita/ bo nie będzie sieni i starał o cnotę y o godność/ kiedy iey nie będzie nagrody/ ani się też będzie hamował od złości y niecnoty/ kiedy iey karać nie wstanie. Jest też powinność przetożonych/ obrońne czynić y obmiesławiać/ tak od przegraniżnego iako to też y od domowego nieprzyaciela/ ma hamować

gwałtowny

Roma. 13.

Matth. 12.

Roma. 13.

NOTA

gwałtowni. Który / i. aby nie był utrzymywany /
 a naprzędniej ma mieć na pieczy sługi: Kosciele / w do-
 wy / sieroty / obogie y podrojne ludzic / aby nie byli ob-
 ciążeni. A przetoż gdy ta jest powinność zwierzdno-
 ści / przystojna rzecz jest / aby wszelki który na nie wste-
 pnie albo bywa obieran / piśnie się czuł w tym / iesliż do
 takiego urzędu jest sposobny: Bo takiemu potrzeba / a
 by był naprzód przyjmującym naukę Bożą / y dającym
 mięysce słowu Bożemu / potrzeba aby był miłośnik słu-
 sności y sprawiedliwości / aby był trzeźwy / kasty /
 cierpliwy / serca śmiałego / szczodrośliwy / nie łakomy /
 nie pijanica / nie ospały / nie delikat / ale skromny / state-
 cny / prawdziwy / szczery. Też potrzeba aby nie był ty-
 ran / łupież: a / ale sprawiedliwy / bo iako powiada Sło-
 wom: Sprawiedliwośćia vmaenia się stołec Krolawski.
 A na oskatek godzi się nam obaczyć / co za karanie
 Pan: Bóg z tym Panom y nie sprawiedliwym przetożo-
 nym / którzyby tej powinności nie przestrzegali / uagoto-
 wał. Przez Izaiasza Proroka tak mowi Pan Bóg:
 Białeżeta albo przetożeni twoi nieposluszni y niewierni
 towarzysie złodziei / wsey rady widza dary / ida za
 pożytkami swymi / sirocie nie sadza / a wdowicy rzeczy
 nie przepuszczają przed sie. Dla tego mowi Bóg za-
 pow moży Izraelci: Jze sie wcieke nad nieprzyaciot-
 mi swymi / a pomscze się nad przeciwnikami moimi.
 Także y przez Jeremiasza Proroka grozi wry słowá:
 Poyde do przetożonych a weźmie sobie rzecz z nimi /
 i nadzi oni poznali drogi Pańskie y sad Boga swego /
 alści y ci potargali iazmo y pogwałcili powinność
 swoje / dla tego Lew z lasa pobije ie / Wilk z puszczy
 popustofy ie / i. y dalej: Prawa nie czynia / ani si-
 rockich y obogich ludzi sadow niewykonywania / i za-
 liż dla tego ich nie nawidze / y nad ludem tym y iemu
 podobnym

Jaki ma byś
Pan Krol.

Prover. 10.
Jaka kasa
slym przeto-
żonym od Bo-
ga uagotowa-
na.
Eia. 1.

Jer. 5.

Rozdziału Czwartego

Star. 12.

Wzr. 3.

Prover. 17.

Obietnice 14.
sławe dobrym
Pánom.

Luci 12.

podobnym nie pomści się dupa mola / i. c. Y na dru-
gym miejscu v tegoż Proroka tak Bog mowi: Idź do
domu Króla Judyckiego / a tam będziesz mowił ty sio-
wa: Tak mowi Pan Bog / czyncie sady y sprawiedli-
wość / a wyrzucaycie złupionego z rektu łupieżce / przy-
chodźcie / a siostry y wdowy nie zaśmucaycie ani wkrzyw-
dzaycie / y krwi niewinney nie wylewajcie / i. c. A te-
stych słow posłusni nie będziecie / przez Janiego siebie
przysięgłem / mowi Pan Bog / i. c. ten dom w spustos-
zenie przyjdzie. Także y przez Ozeasza Bog mowi: Stu-
chajcie Panowie Izraelcy / iżulsi nie wafia rzeci była
znać sad / a wy w nienawiści macie dobra rzeci a zła
miłujecie / którzy gwałtem łupicie zskuty lud y ciało
od kości ludu moiego / przyjdźcie do tego iż się modli-
będziecie / a ja was nie wysłucham / y twarz swoie od-
wroce od was Salomon też w przypowieściach po-
wiada: Ktory vsprawiedliwia złego ciemniaka / y ten
ktory potępia sprawiedliwego / okładwa tacy brzydli-
wi są v Pana Boga / i. c. Jasný też tego przykład
mamy w Saulu Królu Izraelskim / którego Bog dla
tego iż się nie zachował statecznie w tej powinności
która nam był włożył / zadržel y ze wszystkich faniłia ie-
go / a na miejscu tego Dawida Królem učinil. Jue-
nie przykłady temu podobne / ktorých jest v piśmie S.
y v historyach iných niemało / na ten czas / krotkości
folguję / opuścjam. A zaś sprawiedliwym a wiernym
przełożonym / obięcie Bog na wšem błogosła-
wie / stolet pánování utwierdzać / potomstwem ob-
darować / wszystkim dobrym opatrować: y tak się im
z staniem iako Chrystus obięcie służyć wiernemu / ktore-
go Pan za staniem wiernym y czynnym / w ten czas gdy
się z godną wroci / i. c. go nad wielkimi rzeciami prze-
łoży y łaskę mu swa pokaze / a potom go z sobą we-
źmie do

smie do Krolestwa swiego. O takowe przetożone Pa-
na Boga prosimy / aby ich nam postanawiał: A ty
ktore nam dał aby utwierdzał y wla, ce swojej zachow-
wywał / Amen.

ARTIK V LIEDENASTI

O Szóstym Przykazaniu Bożym.

Nie będziesz zabijał.

Nazy rzeczy w tym szóstym przykazaniu Pańskim
mają bydy obaczywane. Naprzod / Czego tu Bog
wymy słowy zakazuje. Potym / Dlaczego dał takie
przykazanie. Potrzebie / Jaka kara za karani beda przez
ktorego tego przykazania.

Je tu pierwszemu: Co nam tu Pan Bog zakazał: Czego Bog
Pan Chrystus to nam objaśnił a hierzey wyłożył w przykazanie w
Matheusja s. wpiatym Rozdziale mowiac w ty słowach / ^{tych przyka-}
zakazuje / ^{zakazanie} Nie będziesz
zabijał / a ktorykolwiek zabije / będzie winien sadu /
le ja wam powiadam / ktorykolwiek gniewa sie na
brata swego upornie / winien będzie sadu / i. Skto-
rych słow Pana Chrystusowych obaczymy / i. że to przy-
kazanie Pańskie sosto / zakazuje nam naprzod gniew-
wu / ale nie każdego / tylko upornego. Skąd my te na ^{Gniew nie pa-}
nie bierzemy / i. że też jest gniew ktorego Pan Bog nie ^{tych jest sł.}
zakazuje / y owsem swiaty to gniew jest: A ten bywa /
gdy ktory człowiek aż wtażęza postanowiony na i. a-
nim wrzedzie / obaczy drugiego człowieka wstecinie
czyniacego przeciwko cici a chwale Bożej / y przeciw-
ko Przykazaniu tego swietemu / a o takowa wstecie-
ność rozgniewa sie nasz / y on gniew pokaze twarz za-

Rozdziału Czwartego

marżona y nowy przytrymy / także też y karaniem
 słusnym / a to ztey przyżyny / aby występnego mogł
 pohamować / żeby sie nim drudzy nie goryli. Ten
 gniew Salomon pochwała gdzie mówi: Lepszy jest
 gniew niżeli smiech / abowiem przez frasunek bywa na
 prawiona t raz człowiek złosliwego. Takowy
 był gniew Nożehow / gdy widział Izraeleżyti że wie
 cey zbierali Namy niż było potrzeba / y do iutra ia
 chowali nad zakazanie Boże / y srodze sie był na nie
 o to rozgniewał: Takie y o onego Cielca / ktorego by
 li sobie Izraeleżytkowie ulali / ic. Taki gniew był Jo
 nathasow o krzywdę Dawidow / który dla tego y od
 stołu wstał. Taki był gniew Dawidow na samego
 siebie o wzięcie żony Uryasowey / ale nie wiedział by
 on sam był tego winen. Takowy też był gniew helia
 sów gdy mówił: Zatosym gniewem gniewalem sie
 o krzywdę Bogá zastepow / abowiem odstąpił od wo
 mowy tego synowie Izraelscy. Takowy też był gniew
 Aswerusa krola na żonę swoję harda y nie poslušną.
 y infych takowych wiele jest / ktore ia na ten czas
 opuszczam. Takiegoż gniewu Paweł S. dopuszcza
 mówiac: Gniewajcie sie ale nie grzeszcie. A pewna to
 jest rzecz / gdy przetożeni przez palce pátrza na wystę
 ki swoich poddanych / tedy stad oni wietfzy pochop
 do złości biorą / mniemając aby w nich miały bydi po
 chwalane. A owi też wielce grzeszą / ktorzy sobie ro
 żart obracają złe sprawy bliźniego swego / y gdy wy
 dza krzywdę Bożą / albo też bliźniego / nie ich to nie
 obchodzi / ale gdy im samym taka krzywda od tego
 sie z stanie / widamy iako sie rozpalaia gniewem pra
 wie Dyabelskim / bez wšego rozumu y pamięci / nie wo
 myślem tym aby występnego naprawili / ale aby go
 zniszczyć a wniwecz obrocić mogli. A tenć gniew jest
 już grzechem y prawdziwe mejoboystwo.

Artykuł Jedennasty.

121.

Drugi gniew ten to/gdy sie dzieie o własną rzecz bez miary a pohamowania/ Ktorego tu nam zakazuje słowo Boże/y na innych wielu miejscach. Jako w Joz 1. Machay cie nie zwycięża gniew abys miał kogo obciążyc. Tak y Ekl. 7. Nie bądź pretki do gniewu/ bo gniew na tonie głupiego odpoczywa. A Apóstoł Paweł awiety nas do tego odwodzi mówiac: Wszelki gniew/wasni y nienawisći niechay leż oddalone od was. Y na drugim miejscu tenże Apóstoł mówi: Y też każ odłożcie gniew y wszelką waszą nę strone/ zc. Także y Jakub s. Wszelki/powiada/ człowiek niech będzie pretki ku słuchaniu/mierychty ku mowieniu/y leniwy ku gniewaniu sie. A słusnie to/bo gniew iest złą rzeczą/iako Salomon mówi: Duchą ławiego ku gniewowi y ktoś moze ścierpieć z bo gniewliwy człowiek wywołuywa na wojnę/ y iako drwa ogień/ tak ktoś wiewek gniewliwy mnoży kłopoty: a przetoż gniew człowieka (iako czyni o tym Dekret Duch święty) nie sprawuje sprawiedliwosci Bożej. A pewna też to rzecz iest/ iże gniew a gorliwość wymuła żywota/ y przed czasem do starosci przywodzi. Na co patrząc Jezus Syrach nas od niego odwodzi/ y Jan święty powiada: Kto się gniewa na bliźnie swego/ ten jest w niebojczy iest/ y godny sadu/iako p. Chrystus powiedział Mat: 5. Drugiey rzeczy zakazuje to przykładanie pąskie/ zelżywosci wszelkiey czynić iedendrugiemu/iako to Chrystus wyklada pod imieniem Racha/ gdzie mowi: A któryby rzekł bratu swemu Racha/ będzie winien rady przez Rache rozumieiac wszelkie nazwisko/ktorem ieden drugiego sromoci y ku zelżywosci przeżywa/ ten każdy który to czyni/ meżoboyca iest. A czynia to pospolicie ludzie pśmi/ktorzy aby sami siebie mogli wyślawić/tedy drugie sromoca. Zakazuje nam wagać

Gniew sty.
Ktory iest.
Job. 30.

Eph. 4.

Colos. 3.
1. Tim. 2.
Jacob. 1.

Prover. 15.
16.

Jacob. 1.

Ecles. 28.

Matth. 5.
Racha.

Rozdziału Czwartego

<p>Luc. 1. Leut. 19. Sapientiae. 3. pro. 8. 24. Rom. 1. Tit. 3. 1. Pet. 2. pro. 24. Math. 5. Glupce.</p>	<p>nia takiego y obmow. ską liącego p. smo swięte/ iako o tym czytamy w liście Jakuba swiętego: Nie wrogas cie jeden drugiemu bracia miła/ abowiem który liy bratą swe^o liy y posadza żakon. Y Pan Bog przez Mo jesią/ tego tego zakazał/ mówiac: Niechay nie będzie sromocacy jeden drugiego między wami. Taksę y Sa lomon nas od tego odwodzi/ mówiac: Wystrzegay cie sie od wrogania i sromocenia jeden drugie^o. Y na drugim miecy: Oddal od siebie wsta wstecznę/ y wargi/ posmiewające sie niech daleko beda od ciebie/ bo brzydliwosc ludzka jest obmowka/ i. Też y Apo stół Paweł swięty nam tego broni/ mówiac: Niechay nie beda między wami swary/ nienawisci/ roznie/ w rogania/ posmiewania/ i. Y na drugim miecy: Na żadnego nie należy bydy stworczącym albo swarliwym ale sromnym ku kaide mu. Zgadza sie z nim y Piotr swięty/ który w pierwszym liście swoim tak piše: A przetoż złożywszy wszelka zlosć/ zdradę/ obłudność/ nie nawisci y obmowiska/ i. A nie tylosć sromocenia bli nich naszych Pan Bog nam zakazuje/ ale też y z tak wym obcowania / którzy inke sromoca/ nam broni/ Jako o tym Salomon w przypowieściach piše/ tymi słowami: Boy sie Pana Boga twego y Króla synu miły/ i znaszniwocami nie miecy towarzysztwa/ bowiem też takowi sami odmowa karanie które im jest naznaczo ne przez wsta Dawidowe Psalm: 109. Niechay beda pobawieni którzy mi wrogają/ y niechay beda przyo bleczeni iako śmiał wżgarda swola/ i. Trzecię rzecz zakazuje to przykazanie/ stworze stwa/ iako to Chrystus wyklada: Ktoryby/ powiada/ rzekł bratu swemu glupcie / winien będzie ognia piec kielnego/ abowiem nie nie jest rozne mego bystwo i czne od miedzowego/ y owsem wiele sie ich znaydnie/ ktory</p>
---	---

Artykuł Jedennasty.

122.

ktorzy radšej scierpia vderzenie y ráne/ niżeli slovo
ste albo przetklinanie, dla czegoś godzi sie abyśmy sie zto-
rzeczeństwa y przetklinania strzegli/ weźmy nam sam
Pan Chrystus dat przykład/ o czym Piotr święty piše
w ty słowa: Gdy/ powiada / był ztorzczony/ on nie
ztorzczył. Y sam toż nam rozkazał/ mówiac: Dobro
zręczcie tym ktorzy wam ztorzcza. Apostoł Paweł
święty zakazuje Chrześcíanom/ aby takiego miedzy so-
ba nie cierpieci: Jesli/ powiada/ ktory miedzy wami
jest co sie brátem zowie/ nierządnik/ albo łakomiec/ al-
bo Bálwochwálca/ albo złe mówiaczy/ albo pijanica /
albo łupieżca/ z takowymi pokármu nie używajcie / ic.
Także y Piotr święty nas napomina: aby plugawa
mowa nie wychodziła z ust waszych / á coś ztorzcza-
ca/ bo kto ztorzczy drugiemu sam przychodzi wprze-
ciwectwo / podług onego písma: Który tobie ztorzczy/
sam będzie przetkłym/ á ktoć będzie dobrorzeczył/ ten
będzie błogosławionym. Ciwaria rzecz zakazuje sie
tu/niemiłosierdzie á nie nawiść/łupieństwo/tyránístwo/
obciążenie/ przez ktore rzeczy bywa iáko by zabijány bli-
źni á nie miłowány. O tym 1. Joan. 2. Kto mawie
nawiści bliźniego swego/ mészoboyca jest. Y Eccl: 34.
Wbogi nie ma iedno kęs chleba/ to jest/ troche żywno-
ści/ z tego gdygo kto złupi mészoboyca jest. 1. Jo. 2.
Który ma miáetność swiátá tego/ á widziałby że jest
tego brát potrzebny/ á nie zmiłowałby sie nád nim /
iákoż miłosć Božia trwa w nim.

1. Petr. 2.

Luc: 6.

1. Corint. 5.

1. Pet. 4.

GENSB. 22.

Piątarzecz zakażuje się też tu w tym gostym przypo-
 kazaniu/wszystki porzodek/ktorymiby jedno mogł być
 bliżni nasz obrażony / tak na ślasku iako y na sławie /
 y też na żywocie swoim / iako sa truciżny / zapalenie
 albo pożoga/ zakażanie/ zranienie/ śluczenie/ ić.

Szosta waruie sie też tu / aby kto niedbałstweni

Rozdziału Czwartego

swoim nie był przyczyna drugich zabicia. Jato gdy
 kto wie o swarzacych sie/ albo ktorzy sobie na gardlo
 odpowiadaja/ a nie staralby sie o ich zjednanie/ a w
 tymby ktory z nich przyszedł o żywot/ tedy już mejo-
 boyca on niedbaly będzie. Też gdy widzi tonacego al-
 bo wiatrem niebezpieczeństwie bedacego/ a nie ratuje
 go jeśli może/ mejoboyca jest. A co owi ktorzy fałszy-
 wa nauka zabijają ludzkie dusze/ ci gorzysa mi mejo-
 boyce co ciato zabijają. A tuc sie godzi poczuc ká-
 idemu Chrześcijaninowi/ jeśli zachowuje to światu
 przykazanie czyli nie. Zaprawdę to musimy zeznać/
 że sie ich bardzo mało nąduie ktorzy je wykonywaja/
 bo napozad prawie między wszystkimi ludźmi nie in-
 nego nie baczymy/ tylko gniewu/ wrogania/ nadsniewu
 sta/ przetkinania/ ztorzezienstwa/ nie ludzkości/ nie bá-
 ciności/ na bliźniego/ łupiestwa y angarye w bogich lu-
 dzi/ odpowiedzi/ mejoboystwa/ tu iednaniu niedba-
 lstwa/ y inne złości/ ktore gdybych miał wypisać/ y cja-
 lu y papieruby mi nie zstalo. Których nam Chrześcia-
 nom nie godzi sie nąadować/ ale sie ich z pilnością
 mamy strzedz. Do czego abyśmy tym sposobnieysze
 mogli być/ tedy na dwie rzeczy nam zawse poglądać
 potrzeba. Naprzod / na przycone / dla ktorey Pan
 Bog dał to przykazanie swoje. Potym na kazis ktora
 przestępcow tego nągotował. Przecyne dla ktorey
 Pan Bog dał to przykazanie swoje te być wiedźmy: Je-
 śli chce aby ludzie żyli na świecie y pomnażali sie/ y aby
 mogli żyć y pomnażać sie. Dał im do tego żywność/
 zdrowie/przełożone/ y poruczył iednego drugiemu/ y
 też rozkazał aby ieden drugiego tak miłował iako sam
 siebie. Przetoz my też tego wszystkiego mamy żyć y bli-
 żniemu/ a tak iego miłować / iakobyśmy go zachowy-
 wali y pomnażali/ w życiu/ w zdrowiu / w potrzebach
 żywności

de 20.

żywności y pokoiu / a ktorzy tego nie czynią / y tak sie
z blizniem swoim nie obchodzą / meżoboyce są.

A coż o o nych rzeczeniach ktorzy nie tylko aby tak nie
li blizniego swego miltować y z ich wywierać jako Bog
rozkazai / ale go iestże przesładują / w obostwo wpra-
wiają / przekzywdzają / umarżają y zabijają. Jacie po-
trzeba aby sie wciąż obaczyli / a z tymi ktorzy w tym
oskubali aby sie zgodzili / iestliż chcą wyać skaramia Bo-
żego. Bez pamięci owo drudzy mówią: A nie bede

Desperaci.

temu do amierci przyjaćielem / y a bydzmi w piekle
bydz tedy temu nie odpasze: Tak sąloni ludzie sądzą
sie sami / y wedkuf sądu ich z stanie sie um / bo takie mo-
wy nie są Chrześciańskie / nie ludu Bożego / ale satanśkie
Bo Chrześciańinowi nie swej dumy pieklicney / ale
Chrystusa potrzebą y nasl idować / ktory azaś mała od-
niosł krzywdę / a wzdypredsie pokornie ścierpiat / y od-
puszcit swoim nieprzyjaćielom.

Matt. 5.

Nas też do tego na-
pomina / mówiac: Iestliż bedziesz ofiarował dar twoy
na ofiarę / a tambyś wspomniat / iż brat twoy ma
co przeciwko tobie / ostą wie tam dar twoy / a idz pier-
wej y ziednay sie z bratem twoim / toż potym ofiaro-
wać będziesz dar twoy.

Matt. 5.

Y na drugim mteyscu tak
nam rozkazuje: Niey dobra wola z przyjaćielem two-
im pokis na drodze / aby cie kiedy nie wydał sądziemu /
a sądzia karowi / a ten aby cie do więzienia nie wsadzil:
zaprządęci powiadam / iestliż imtad nie wynidzieś aie
zapłaćisz do nawniejszego pieniądza. To też po-
trzeba wiedzieć / iż zwierzchność wielka winuie si e
od tego przekazania Bożego / bo tylko tu osobie czo-
wietka pospolitego hamuie sie morderstwo / gdyż sam
Pan Bog poruczył to zwierzchności osobnym przyka-
zaniem / aby zabił iłi złośniki. W tym Apostoł wpo-
mina w listcie do Rzymianow / tak pisac: Nie maciecie

Rozdziału Czwartego.

Roma. 12.

Nie samiz siebie / ale wstepuycie gniemowi / bo napija-
 no iest: Mota iest pomsta y nagrodek oddam. Ty
 mi rowy baczmy / iako ciłowietowi pospolitemu hie
 mune pomsta. Ale patrzmny dalej / iako zwierchność
 dozwała karac winne / gdzie mowi: Jz zwierchności
 iest sluga Bozym / iest tu boiazni zlemu / nie darmo bo
 wiem muez nosi / ale izby karat ty ktorzy zle czynia.
 A dla czegoz to Bog kazal Zwiernchności zabiyac.
 Ta iest tego przyczyna / ma kazdy wiedziec. Abowiem
 Pan Bog przez nie gwałt gwałtem oddala / Stadje
 owo prawduwie mowia: *vim vi repellere licet*, tylko po-
 trzeba przydac *per Magistratum*, nie przez sam siebie / bo
 on iest Minister Bozy En pomisczeniu sie wszelkiego
 przywdzonego. Tez zdrowie y zachowanie wszelkiego
 Pan Bog przez nie sprawuje miedzy ludzmi. Bo gdy
 by oni zlych nie tracili / a ktoby od niezoboycow / zlo-
 dziei / gwałtownikow y torrow mogl bydz bezpiecny.
 Ktemu broni Pan Bog przez Zwiernchność otrzym-
 dzonych / przez nie sprawuje sprawiedliwosc swoie / ka-
 zdemu placac tak iako zaral sa. Tez y zloczynca napo-
 mina z grzechu iego / kiedy go o zloczynstwo karze / a
 stad podacie slowo tu pokutowaniu y zbawieniu.
 Bo gdy zloczynca vzna grzech swoy / y bedzie z pra-
 wego serca pokutowal zan / tedy mu bywa on grzech
 odpuszczony y zbawiony bywa. Tego iasny przyklad
 mamy w onym Lotrze z Panem Chrystusem w przyzo-
 wany / ktoremu iacie karanie ono bylo okazywa tu zba-
 wieniu. Drugiego to nie potkalo / bowiem nie pokuto-
 wal y nie wierzyl w Pana Chrystusa. Nad to / i
 dzie stad naprawa miedzy ludzmi / bo gdy baczyc be-
 da / iz o zloczynstwo karza srogo / tedy boiaznia me-
 beda sie hamowac od tego / aby takze nie byli karani.
 A przetoz Zwiernchność nie wystepuje nie naprzeciw.

Luc. 23.

to temu

Artykuł Jedennasty.

Do temu Przytazaniu gdy karze złoczyńce/gdyż im to
osobiście Pan Bóg zwierzył/ y owsem ktorzyby bdać
na Przetojenstwie złoczyńców nie karali / dla darów
albo takich przyczyn/ zwłazęją złoczyńców wmyślnie
skodzacych / ci sąmu winnymi sie zstawia onego zło-
czynstwa/ a skodzą ludziom spokojnym y sprawiedli-
wym / a wszakże takowa karnia ma karać Zwierzcho-
ność iakoway iest występek/aby wiec ktory nie dla swey
wiecej krzywdy iakiey albo pożytku karat/anie dlażności
Iako to frogi grzech iest meżoboystwo / iuż sie nam
godzi obaczyć. Bo naprzod przeciwnie iest Panu Bo-
gu/ ktory iest żywotem świata. Ktemu meżoboystwo
zagubia tego / ktory iest obrazem y podobienstwem
Bożym. A wiódzimy iesliżeby kto obraz Krolewski ias-
ownie y wstecznie drapał y psował/ izaliż ten nie poku-
pił występku przeciw mąciestatowi Krolewskiemu.
Dileko tedy barzney pokupił ten ktoryby żywy obraz
Boży/ktory on chce mieć żywiaćym zabił.

meżoboystwo
iako grzech
wielki.

Czytamy o Theodozysie Cesarzu/iako był roszazat
potraćić wiele niebezpieczników Zurycheńskich/dla tego/
iż byli wywrocili obraz Placillae Augustae / od niego
na rynku postawiony: Alwym Macedonius nieiaki
pustelnik/przyšedł do onych Hug Cesarskich ktorzy ten
mord wykonywać mieli/ y tak iak do nich mowić: O
przytaciele/powiedzcie Cesarzowi/że nie tylko iest Ce-
sarzem ale też y człowiekiem/ a tak niechay nie zabi ja
obrazów Bożych/ bo tym Pana Boga rozgniewa/gdy
tak obraz tego gładzić będzie. Niechay to obaczy / iże
sie on o miedziąny obraz gniewa/ a wielka różność iest
rzeczy niemy od żywey/nieczemney od rozumney/ka-
dy to może snadnie obaczyć/ iże iest iakno wiele wżyz-
nie obrazów miedziąnych takich za ten ieden/ale lu-
dziom potraconym trudno y wlości nagrodzić.

Rozdziału Czwartego

Nadto mejoboystwo przeciwne jest naturze ludzkiej / bo człowiek każdy sam siebie z natury swojej chowa / a nie psuje ale opatruię karmu / przyodziewa / i przyochadza / a do tego wszyscy co człowiek nas i wie / jesteśmy prawie jednym ciałem. Przetoż człowiek ztraca człowieka / sam siebie i naturę swoją człowiek ztraca. Nadto jestże / że wszyscy jesteśmy jednego Ducha synowie i jednego rodu / przetoż który się miesze na człowieka / przeciwna się przrodzeniu człowieczeństwu. A nawigocy mejoboystwo wskłkie jest przeciwko Chrześcijańskiej wierze / bo Chrystus rozkazuje się miłować społecznicy / potym / powiada / poznajcie żacie moich zwolennicy gdy się będziecie miłować społecznicy / Ale gdy kto zabija / już ten nie miłuje ale mienawidzi / przetoż przeciwny jest Chrześcijańskiej wierze. Też i to niemiała rzecz jest / iż mejoboystwo jest zepsowaniem pokoju pospolitego / bo za zamordowaniem jednego przychodzi wojna i rozmaite trwogi / i c.

Jom. 14.

Ażni mejoboyscom od
Boża nago-
rowanie.

Deut. 32.

A na ostatek już obaczmy iako Pan Bóg grozi mejoboyscom w piśmie świętym. Naprzód Gen: 9. mówi: Ktośkolwiek wyleie krew ludzką / ledzie też wylać krew swoją. Co Pan Chrystus / wykładając w Matheuszu świętego we 26. rozdziale tak mówi: Kto mnie czem wolnie od miecza zaginie. I przez Mojsesza tak mówi: Pochwalaycie Pogań lud Boży / abowiem się będzie macie krócie slug swoich / i odda im ich wkrzywdzenie. 3. Reg: 21. Posłał Bóg do Achaba Isaiasza z tym poselstwem: To mówi Bóg / zabites i otrzymates / na tym miejscu na którym lizali pać krew Elabotowe / też beda lizać twoje. A dalej: Dam pobić / mówi Bóg / pokolenie wszystkie Achabowe / i zione ich go Izabel pać porzesa. Dawid też w Psalmie 54. tak pisze: Meżowie mejoboyscy i obłudnicy dni swoich w

Preca.

troca. Także y Salomon: Sześć rzeczy jest ktorach nie
 Dawidzi Pan Bog/ a siódma ma w obrzydzeniu duszo
 jego: oczy pyśne/ ięzyk kłamiwy/ rece wylewające krew.
 niewinna/ i c. Na drugum miejscu: Trzy są rzeczy wo
 lające do Pana Boga o pomście/ meżoboystwo/ zadrž
 miane zapłaty/ a wiść obogich ludzi. Tłaco patrząc
 Dawid/ mowi: Meżowie morderze odstępście odemnie
 y modli sie Panu Bogu/ aby go uwarował tego grze
 chu/ mowiac: Wybaw mnie od wylewania krwi nie
 winney/ a będziecie się weselić duszą moją/ y ięzyk mój z
 prawiedliwości twojej. y Paweł święty też piše: Ani
 meżoboyce nie otrzymają królestwa niebieskiego. Tak
 że y Jan święty: Nie wszelki meżoboyca nie otrzyma
 królestwa niebieskiego. y wżiwieniu mowi. Kto ma
 vchomachay kluch/ i nie ten który kogo poniewala/ ani
 będzie wiast w niewole/ a kto mieciem wojnie/ mie
 ciem będzie zabít. T iusze: Precz psi/ czarownicy/ i c.
 meżoboycy/ czastka waga w bagnie gorzącym siarła:
 A tak strzećcie sie meżoboystwa/ y przyczynę przez ktor
 aby bydy mogto popelnione/ abyście mogli vjsć z
 tego frogiego dekretu/ Amen.

Procz. 6.

Psalm. 38.

Psalm. 50.

Gal. 5.

1. Joán. 3.

Apoc. 13.

Apoc. 22. 3.

ARTICVL DWANASTI

O Siódmym Przykazaniu Bożym.

Nie będzieś cudzołożyl.

Noizek idanie nam wypisał (o czymeanry zpo
 żarku mieli) taká milosć a iyczliwość Pan
 Bog ciótowiekowi pokazał w tym / iże go na wol. ra
 żenie swoje stworzył/ stworzywszy/ nad Niciem y wbyz
 tkim stworzeniem panem: przetożyl. y aby nie zągine t

studnice

Rozdziału Czwartego

Genes. 2.

Genes. 1.
Eccle. 31.

Syrictus pa
pa ad Episco
pos Hispania
rum.

studnice rozmnożenia narodu ludzkiego/ wężciwe mał
żeństwo/ zaráz tamże w onym miejscu rostkosnym ie
ścieże czasū człowieczey niewinności/ samże postanowił
mowiac: Jże zle człowiekowi samemu/ ale stworzmy
jemu towarzyszą. A stworzywszy niewiaście/ oddał ja
jemu za towarzyszą/ ktorym błogosławił/ y aby sie ro
zmnażali/ dawa tylko będąc w iednym cieie/ rostkazali.
Tiechce tu na ten czas wspominać zacnoaći tak
wey sprawy małżeństwa S. gdyż sam Pan Bog roz
małtymy obyczajymy zacnoać iego oświadczył. Bo mi
mo to iże wyrok dał o sprawach swoich / iże iako sam
jest dobry y S. tak też wszystkie rzeczy od niego stwor
zone są dobre y święte. Ale ięście owoce y skutek mał
żeństwa świętego/ to iest/ poroństwo/ chciat aby by
ło od Moizęsa z pilnością wypisane/ iako ktore y od
ktorego pokolenia rodziło sie y pochodziło. Dobrze
iż tey kāsce miłego Boga przypatrować sie pobożne
mu człowiekowi/ to iest/ iże iako pierwey byli obłędli
wi ludzie Tacyani y Eutracyte/ tak y teraz są niebogco
bojni y zawiędzeni Chrześciance Papieżnicy/ ktorj ten
stan zacny nie iest y sprawa iego wężciwa/ ale owsem
nieczysta y Panu Bogu brzydliwa. Przetoż Kaptan
nom swoim/ y tym ktorzy chce iako by nabożnymi by
ć na służbe sie Boga oddać (iako są/ Mnichowie y
Mniszki) srogo zakazuia małżeństwa świętego. Kto
ra ich takowa bstawia o tym Celibacie / iakowych zto
ści na świecie namnożyła/ y po dziś ieysze czas mnożę
nie przestaje/ lepiej to każdy baczyć może niżeliby ich
wypisać miał. Zawodza ludzi y sami siebie ci ktorzy
to twierdza/ aby sie Bog miał brzydzić wężciwym y ob
siebie postanowionym małżeństwem/ gdyż iasne są do
wody/ iako ony Duce święte ktorzy byli Patriarcha
mi/ to iest/ Oycami oycow/ bärzo miłował/ y ten swey
przećiwko

przeciwko nim miłości onymu obieranie które ci y-
m/rozmowami które z nimi miewał / y w potomst-
wie/na które dla nich baczenie miał iasne znaki pota-
zował/z takich sobie Lewity/ Kąplany / y Proroki
niektóre obierał/ i c.

A gdy sie mowi o małżeństwa świętego zacności/
nie gani sie prawdziwie Pamięstwo/ktoreby miał kto
nie tylko w ciełe ale też w sercu y w myśli/bo ma swo-
ie pożytki zacne: Ale nie każdy to może mieć/tylko ten
ktoremuby to Pan Bog raczył dać. A który tego nie
ma/tedy niechay w małżeństwie świętym/ iako Bog
postanowił/iżwie. Ktore też Duch święty przeciwko
tym duchom szataniskim iego/niektórym stanom zakaz-
zuia/cym/iśnie przez Pąwła świętego Apostoła wy-
kawia/tym słowy: Pościwcie między wszystkimi ludz-
mi iest małżeństwo święte y toż nie potalane. Który
mi słowy daie znać Duch święty/iż nie tylko małżeń-
stwo święte/ale też y toż/ro-iest/leganie małżonkow
w nim iest ścisły iest czyste y pościwte/ i c. A iżes-
by sie ieszcze tym wietrza duc okazać miłego Boga
tu małżeńskiemu stanowi/patrzmy iako dla zachowa-
nia tej czystości między małżonkami/dał nam to iud-
me swoje przykładanie: **Nie będzie cudzołożyt.**
To iest/nie będzieś sie bawił meiu cudzo żoną / albo
iako kolwiek niewiastą albo dziewczętą oprocz żony two-
iej. Takie też y ty żono/nie będzieś sie bawić cudzym
mężem / albo iako kolwiek młodzieńcem / albo w-
dowcem/i c. Bo to iuz iest gwałcenie czystości mał-
żeńskiej/gdy sobie małżonkowie nie chowają wiary/ a
le ktory kolwiek z nich występuje. Bo Apostoł opisuie :
Jie mąż me ma prawa do ciała swiego ale iona/ta
i też też żona nie ma prawa do swiego tylko mąż
Gdy tedy społecznie sami z sobą wierne sie obchodzą/
czyli y mi

Sapient. 4.
Math. 15.
1. Corint. 7.

Hebr. 13.

1. Corint. 7.

Rozdziału Czwartego

1. Tesoa. 4.

Porządek w
kłaadu tego
przykazania.

Tęgo Pan
Bog zakazuje
pod imieniem
cudzołostwa.

Dwołakle en
dzołostwo cie
lesne y ducht
wne.

czystymu są przed Panem Bogiem / bo ja w posłuszeństwie wolej Bożej. Ale gdzieby mi była niewierność a rozność przez cudze tożę / toć już będzie nie czystość y zgwałcenie czystości małżeńskiej / y postanowienia swietego Bżego. A przetoż gdy żyjemy albo so bie rozczytawamy to przykazanie Boże: Nie będziecie cudzołozyst / tedy mamy rozumieć tu wola Bżego / że on chce abyśmy wzięli w y częściowym stanie małżeńskim mieszkać / a strzegli się wszelkiej nieczystości. Tak ci nam te wola Bżego Apostoł wyklada / do Tesalo nicensow piśac / w ty słowa: Tak jest wola Bżego / poświecenie nasze / abyśmy się wystrzegali nierządności / wiedząc iż każdy z nas ma ciałko swoje chować w światłości y w wężności / a nie w otrapieniu pośladułości / jako czynia pogani ktorzy Boga nie znają. A abyśmy to przykazanie lepiej wyrozumieli / tym porządkiem o nim mieć wypisane będziemy. Na przod obaczmy czego tu Pan Bog zakazuje pod tym nazwiskiem cudzołostwa. Potym mieć będziemy naukę / iak o cudzołostwo jest wielkim a ciężkim grzechem przed Panem Bogiem. Potrzebie o przy czynach z ktorych pochodzi. Na ostatet / o kazniach ktorymi Bog karał / karze / y karać będzie cudzołostwo / naukę mieć będziemy.

Ile tu pierwieżem: Zakazuje tu Pan Bog naprzod cudzołostwa iawnego / iakom już wypisał / aby żaden małżonek nie występowal z tożą swego do cudzego. A cudzym się zowie wszelkie / ktore nie jest zwiastna żona iedną / albo żony z własnym melem sroim iednym: a to się zowie cudzołostwem cielesnym. Drugie jest cudzołostwo duchowne / o ktorym Pan Chrestus mowi o Matheuska w piotym rozdziale / ktore się też przez to przykazanie zakazuje: A to bywa: Gdy kto wy

szawoły

szawszy cudzą żonę/ bać by też był wolny / iako zowa/
 albo żonaty / a pożądatby tej/ już ten jest cudzołożni-
 kiem w sercu swoim. Po trzecie / Zakazuje sie tu for-
 nicatio/ nierządność a plugaństwo cielesne/ to jest/ gdy
 wolny z wolną schadza sie do nieczystości tej cie-
 lesnej/ o ktorej ludzkie mierzadniki emają/ żeby ta spro-
 sność nie inszego nie była / iedno tak przyrodzona za-
 bawa y grzech wolny/ iako mówiaci przetoż też bez bo-
 żości Bożej y wstydu nieśkają iawnie z nierządnicą-
 mi / najmniejsz im nieśkają y domy budują / nie ba-
 cąc na to/ iże tego srodze Bog zakazał/ nie tylko tu w
 tym Przykazaniu pod tym tytułem cudzołożstwa / ale
 też y na innych miejscach. Jako Deuter: 23. Niechay
 nie będzie nierządnicami między ciałami Izraelitami/ tak
 że też y mierzanki między synami Izraelitami. Y na
 onym świętym Synodzie Apostolskim Duch BÓGŻY
 przez usta Apostolskie uczynił o tym Konstytucyę w
 tytłową: Tak sie z dało Duchowi Świętemu y nam /
 aby sie wszyscy Chrześcijanie wystrzegali od Bawia-
 nom ośląrowanych rzeczy/ od pasoty/ a od nieczystości
 cielesnej. X Paweł s. tak o tym piše: Ażasi nie wie-
 cie iże ciała wasze są członkami Pana Chrystusowymi/ i
 a więc będziecie brat członki Chrystusowe / a będziecie ie-
 czynili członkami nierządnic: Boie tego wchoway.
 Tamże: Wystrzegaycie sie nieczystości/ bo wszelki grzech
 ktorykolwiek uczynił/ nie dotyka sie ciała/ ale ktory
 nierządność płodzi/ grzeszy przeciwko ciału swojemu.
 A na innym miejscu tak piše: Nie bądźmy nieczysty-
 mi iako niektorzy byli z Izraelczyków / y poginęło ich
 iednego dnia dla tego około dwudziestu y trzech tysie-
 cy. Item. Abym nie płakał nad tymi ktorzy sienie w
 pamięci ale pierwej grzesząc nie czystością/ y nie wstydl-
 wością ktora popełniali. X wliście do Ephetow:

Nieczystość

Deut. 23.

Act. 15.

Concil

1. Corint. 6.

1. Cor. m. 10

2. Corint. 13.

Rozdziału Czwartego

Ephe. 5.

Colos. 3.

Genes. 34.

Leuit. 18.

Leuit. 20.

Leuit. 1320.

Nieczystość y wszelka nie wstydlivość/niechay nie bę-
dzie między wami mianowana. Także y w liście do Ro-
lożeńców : Umartwiajcie członki wasze na ziemi/nie-
czystość/niewstydlivość/pożądanie i lubości ciała.

Czwarte / Zakazuje sie tu zgwałcenie pannie-
nek/tak z przyzwoleniem ich/iako też ynie z przyzwo-
leniem. Czego sie był wazył on Sychem przeciwko cor-
ce Jakobowej Dynie / o co iakie sie z stało morderst-
wo/wypisał Mojżesz w pierwszych kategoriach swoich w
rozdziale 34.

Piate/Zakazuje sie ruczymienie gwałtu/wdowom
albo też y meżatkom. Jakowy gwałt uczynił Król E-
gipiski Sarao Sarze żenie Abrahimowej/gdy ją wziął/
albo Dawid Dryafowi / o co byli od Boga srodze ska-
rani / Gene. 12. 2. Reg. 11.

Szoste/Zakazuje tu krądnienia cudzych corek/albo
wieni Bog poruczył dzieci swoje wychowywać / a
wychowawszy w Matężństwo świąte oddawać.

Siodme/Zakazuje sie złaczenie z krewnymi y z po-
winowatymi/o czym też osobliwie dał Pan Bog zaka-
zanie na drugim miejscu przez Mojżesza/ gdzie sie ry-
osoby krewnie mianują/z ktorymi sie złaczać w Matę-
żństwo/ a Boże vchoway w nierząd/nie godzi. Jako
z matka swa/ z siostra/ z macocha/ z corka z wnuczka/
z siostrzenica albo z synowica/ z stryżna/ z ciotka/ z swie-
kra/ z żona bratowa/ z siostra żony swey / albo z mat-
ka żenina/ z babka/ y z innymi powinowatymi y krewn-
nymi przyiacielkami/ktore sie tam opłaca.

Osme/Zakazuje sie brzydliwość z bydleciem iako
wym/ czego też osobliwie Bog przez Mojżesza zakazu-
je/ y takiego każdego srogo karać rozkazuje.

Dziawiate/Zakazuje sie Sodoma/ męczyzny z me-
szczyzną brzydliwe bawienie sie / iakowey brzydliwości

w wlo

we włoszech y we Grancyey / o Mníchow / o Jezuitow
 o Pretarow niemato sie zawadza. A nie ktory o Kar-
 dynatow Joannes a Cassa Kasiałki pijat o tey spro-
 sności / zalecajac ia ludziom. Ktora sprośność Pan
 Irodze pokarał w Sodomie y Gomorze ogniem siar-
 cianym. Staranie to iest Boże takowa sprośność / ia-
 ko Apostoł piše: Dla tego podał ich Pan Bóg wciem-
 pienie lekkości / abowiem ich białęgowy odmienity
 przyrodzony zwyczaj w takowy ktory iest nad przyro-
 dzenie. Także też y Mezczyzna zapalona iest miłością
 sprośną ku sobie / mezczyzna ku mezczyźnie / zc.
 Zakazuia sie też tu y przyczyny / z ktorych gwałcenie te-
 go Pamiętego przykazania pochodzi / bo gdy kto be-
 dzie sie strzegł przyczyny y dowory donieciystości y do-
 plugestwa / snadnie potym ostrzedz siemoże grzechu.
 Ktore sa przyczyny a dowory cudzołóstwa y wpe-
 łakciey nierządności? Jest ich niemato. Naprzednie sia-
 jest ona szła powsechna ciata naszego / o ktorey Apo-
 stoł piše y zowie ia grzechem mieszkającym w sercu
 naszym / ki ztemu sęć miatąc ciata nasze / a walczac prze-
 ciwko Zakonowi Bożemu / ktora iest torzeniem wpe-
 go złego. Też nature ciut w sobie Dawid / przetoż pro-
 sił Boga aby w nim stworzył nowe serce y Ducha do-
 brego dał w ciato jego / y wszelki ciotowiek swiety o to
 sie o Pana Boga stara / aby go wtym wspomógł.
 Drugie sa przyczyny przypadające / ktorimi sie ono złe
 serce pobudza / y do wykonania tego grzechu przywo-
 dzi / iako sa dostatek pokarmow / sytość / zbytek y pja-
 nstwo. Przetoż prawdziwie on Poganstki ciotowiek po-
 wiedział / *Sine Cerere & Baccho friget Venus* / Ale gdy pod-
 syć ciotowiek ostia swego cudnym kęsem / rokosnym
 pokarmem / wdzięcznym piąnym trunkiem / tedy bez-
 dzie wnet błaznować. Ktemu gdy przystąpi muzyka

Joannes a
Cassa Episco-
pus Venetianus.

Romano. 1.

Ktore serce
chy przyczynę
dawające do
cudzołóstwa.

Rom. 7.

Psalm. 51.

NOTA.

Rozdziału Czwartego

rozmaita/piosnki awieckie lamentne albo sie zalecaia
ce/ie. Potym rozmowy/tance wsteczne y rozpustne/
oblapiania y calowania niewstydlive / takze przypa-
trowania sie sobie / nad to stroie y bryzowania zbyte-
czne y kosztowne/upominki / listeczki/maskary / y in-
nych wiele rzeczy ktorych nie wspomnam / wszystkie ty-
sa instrumentami satanskimi ciadu ztemu/tu pobu-
dzemu iego do zlego. Wiechay kto iako chce to obma-
wia/nie moze tego mi t przed Bogiem kusnie ol mo-
wic/iakoz y sumienie kazde ciue to sie tak jest. Wiel-
ka tez przyczyna do tego grzechu jest nie karnosc otako
we wystepki/ a to dla tego / sie takowy mierzad pocho-
dzi y poczynna sie naprzod od Rozciżego celibatu/w ktro-
rym oni mieszkajac/sa iawnymienie przyacielnymi mal-
zenstwa swietego. Zle z takiemu wcielwym biatym glo-
wam biesiady w osobnosci miewac / ci iawne sobie
skorty chowaja/ktorym Rozciżne dobra/ ktorby na-
wbogie miaty bydz obracane/trawia/ y w tym pluga-
stwie przez wszystkie czas zywota swego mieszka. Geo-
sienia nie Pan Bog przez Proroka Barucha ostarza.
Co zlego ten ich celibat okazal y okazule/ dosyc in-
wypisali/ia na ten czas opuszcza. Pomagajac im tez
tego Panowie niektorzy/o ktorych poddani/ sludzy y
chlopiera tego wsteczestwa tak sie zucyli / iże w
swiat wszystkie iako iedna Sodoma jest poprowany.
Proznowanie tez niektorymiest do tego wielka przy-
czynna/takie zle przesrzeganie y chowanie mlodziem-
cow y pamierek : Biada swiatu od zgorzenia y od nie-
karnosci a od nie powracagliwosci. Przysieszec Pan
Bog sam / a iako inie takie rozpustne pokarat / tak y
ty pokarze. Jakoz wi nadnami wi si karnanie iego/ktore
obietcal swoim nie odmiennym / o ktorym
niezay miec bedziemi/tylko iefce pierwey obaczymy

Kowy to

Cellbat przy-
czynna niezar-
du cielesnego.

Bar. 6.

isaub. 18.

Kowu to grzech jest cudzołóstwo y nie czystość.

Stóg 1. też znać y grzech wielki cudzołóstwo / y wszelka nierządność / Bo naprzód oświadczył który się bawi takim grzechem y takim plugaństwem / lekko waży sobie Pana Boga / który takiey sprośności w przymierzu z ludem swoim w symonijm y na dwu tablicach spisał tym zakazał. Złamać tedy to przykazanie jest złamie wszystkie przymierze Boże / wżgardzić Pana Boga łaskę y błogosławieństwo tego / które on zaślubił czynić tym którzyby strzegli tego przymierza tego / a wpasć w przekleństwo które jest obiecane nieposłusznym y zamięnione tym słowem / Amen. Tładto nieczystość wszelka / jest skłonieniem a splugawieniem studnice narodu całego ludzkiego / to jest małżeństwa świętego / które samo Pan Bóg postanowił / aby przez nie był rozumiajan naród ludzki. Kto tedy w co innego się wdawa / już ono postanowienie Boże weźciwe framtęci a splugawia / y naród ludzki któryby też miał bydz weźciwy już się nie może y wychodzi splugawiony.

Po trzecie / wiemy iż nasze / to jest / wiernych Chrześcianow / ciała są poświęcone / a złączeni przez wiarę z Panem Chrystusem / sprawą Ducha świętego / a także domem y przybytkiem Bożym / skąd powinniśmy Boga chwalić w ciele naszym / a we wszej czystości się zachować / w czciwości / wstydlivosti y trzeźwości. Tładco nierządnicy nie pamiętają / którzy ciała swe pomazują cudzołóstwem / nieczystościami / Sodomia / y rozmaitymi lubościami cielesnymi / y czynią ciała Pana Chrystusowe ciałem cudzołóstwa albo nierządnic / iako Apłostol píše / 1. Corint. 6.

Tładco wspominać co iście złego z tego grzechu wychodzi / iako zaślepienie takie / że już nie widzą takowi ani wstydu / ani bojaźni Bożej / ani wtrąty / ani kaźni /

Jako grzech
i co przed
Bożem jest
cudzołóstwo.

Exod. 30.

1 Corint. 3.

Rozdziału Czwartego

są głupe / a o tym we dnie y w noc y myśleć / do mi-
 ciego dobrego nie są sposobnymi. Takomiec Karania
 na ciebie sprośnego / choroby Francuskiej / otrucia / y in-
 szych sprośnych chorób takowi nie wyda: A co wielka /
 królestwa Bożego nie otrzymała / ale na wielki w pie-
 ele by dzimusia. 21. Iam y w psalmie świętym dostatecznie
 wypisane groź y y plagi / które Pan Bog nad takos-
 wynu pokazywał y pokazywać olicat. Alaż nie dla
 tego wysyłek świat jest potopem pokarany? Pharao
 Krol ike był wsiat żone Abrahamowi choć nie umy-
 ślnie / bo nie wiedział aby była żona tego / bärzo wielka
 plaga dom tego wysyłek jest skarany dla tego: A iestli-
 ten tak srodze jest pokarany co nie wiedział / co ten
 ma plagi wyze / ktory umyślnie toze bliźniego swego
 spługawil? Takze y Abimelechowi / ktory też był wsiat
 żone Izakowi / powiedział Bog: Oto zdechnieś dla
 niewiasty ktora wsiat od meja iey. Bat sie takos-
 wych plag Ioseph Patriarcha / przetoż gdy go namas-
 wiała żona Putyfarowa do nierządności / tak iey dal
 odpowiedz: A takozbem sie ta miał ważyć tak wiel-
 kiey złości / ktoral ych przeciwko Bogu mojemu zgrze-
 szył? 22. Job święty mowi: Jesliżem grzieszył jest poia-
 dania cudzey żony w sercu moim / mech żona moja be-
 dzie cudzożonka / bowiem to jest wielka złość y maro-
 nosć godna karania / y ogień ktory aż do zniszczenia
 pożyra / y wszyscy pożytki wrywa. Też Pan Bog w
 prawie swoim takowe kazał karać / a nie żywić ich /
 mówiąc Deutero: 22. Jesliby sie kto ważył cudzożon-
 kowa / mechay obadwa beda y cudzożonik y cudzożon-
 kowa zabici. Item / Jesliby ktory leiał z cudzożona /
 obadwa mechay beda zabici / a oddali złość od Izra-
 elu. Nie pomatuć o zgwałcenie żony Lewitowej by-
 to pokarane potolenie Beniamin / ktore dla tego tak-
 było wys-

Grosby Boie
 ktorym cu-
 dzozonice ka-
 rae bedzie.
 Genes. 6. 7.
 Genes. 12.

Genes. 20.

Genes. 39.

Job. 31.

Leuit. 22.

Judic. 19. 20.

Artykuł Dwanaście.

Bo.

było wybite, i z tego ma to zostać. Także y on Izra-
eleżytkowie na pałczy / których / iako Apostoł wspomia-
na / o takowa sprzysiadac pomordowano dwadzieścia
y trzy tysiące. Odwodzi nas od tego y Salomon ty-
mi słowy / mówiac: Iżaj ciłowiek / któryby nakładł
ognia do żanadr swoich / nie spali sobie kasy: takci też
ten który sie łacy z cudza żona nie będzie bez karania.
Tamże / Ktorci cudzołożstwo popełni z niewiastą / ten bez-
serca jest / głupi jest y zabija dusze swoje. Opuśćzam
inże przykłady y też prawa Cesarstie / iako legem Ju-
liani / Ktora rozkazuje takie na gardle karać / ić. Tylko
ieście grozbowi Bożym ostatnie kazń piekielna tak-
wym nierządnikom obiecującym przypatrzyć się / Kto-
re Apostoł Paweł swiety wypisuje w liście do Koryn-
tow w ty słowa: Nie omiaycie się / abowiem ani cu-
dzołożnicy / ani nierządnicy / nie osiągną Królestwa nie-
bieckiego. Y w liście do Ephesow: To wieście / i-
wiełki nierządnik y cudzołożnik nie ma części w Kró-
lestwie niebieskim. Takie pisać do Żydow mowi Nie-
rządniki y cudzołożniki będzie sadył Bog. Y Jan S-
w obławieniu tak napisał: Bożysłwym a nie wier-
com / mązoboycom / cudzołożnikom / y ciarownikom
nagotowane jest bagno piekielne z siarką gorzącą / co-
jest śmierć wtóra / to jest / wieczne potępienie.

Leżarkstwa ktorymi by ciłowiek mógł siehamować
od tak srogiego grzechu / rozmaite rozmaici ludzie wy-
pisał / Ktorci na ten czas opuszciam / tylko jedno tu
wypisze / Ktore z słow Bożego zebrałszy napisał Mar-
cin swiety Biskup Turonencki / Ktory za czasu Justyni-
ana Cesarza / Roku od narodzenia Syna Bożego 410.
żyt / w księgach o powściągliwości do Mirona Krola
Francuskiego / okazywac się powściągliwość jest leżar-
stwem na nierząd y cudzołożstwo / a to w ty słowa:

Num. 25.
1. Corint. 10.

Prover. 9.

1. Corint. 6.

Ephes. 5.

Żeb. 1.

Apocal. 21.

Leżarkstwo
na wstąpienie
się od cudzo-
łożstwa.

Rozdziału Czwartego

Jeśli tedy/powiada/powściągliwość młotować chcesz/
tedy wszelkie zbierki odetni/ a ciasto wymiśdże y chęć
młot twoje/oważ y siebie ile przyrodzenie potrzebuje
anie ile chęć młot przajda. Wtój na żądze twoje w
zde y pomiar/ a wżysk i łagodności/ które przywodzi
rozkosy zārzuć. Jadto bierz nie zbytnie/ a napoy bez pi
ianstwa. Uciekaw sie kochaniem rozkosom przytom
nym. Pokarm niech będzie nie kosztowny/ y zasia day
y stołu dla pokarmow a nie dla rozkosy / smak nie
chayci głod czyni a nie przysmak/ pożądanie twoje tak
nie odkupny / abowiem tylko o to starać sie masz aby
prześlato/ y sposobiasz sie iakoby tu przykładu Bożemu
a od ciała tu duchowi ile możesz kwap sie oba żyć/ te
śli powściągliwości chcesz naśladować/ tedy mięskay
nie rozkosnie ale zdrowo/ a niechay Pana nie pozna
wala po domu ale dom po Panu. Nie przypijuy so
bie tego czym nie bedziesz/ ani coś iest/ ani niżej si
chciey wlepiym bydz/ tylko sie o to staray/ aby chudo
ba twoja nie była plugawa/ ani skapość gruba/ ani
prostota nieczenna/ ani wktadność niemożna/ a choć
malo masz przed sie niech nie będzie niedostatek / nie
gani swych rzeczy a cudzym si nie dziwuy/ iesli sie ko
chasz wstrzymalosci strzeżze sie skłaradosci / pierwej
niżeli do ciego przydziesz drzewiey sie sam siebie wstye
day miżli kogo wstego/ wiedz iże wżysk rzeczy są zno
śne oprócz nierządności y plugawości/ od słow skła
radych wystrzegay sie / abowiem ich wżeteczność po
minala niewstydliwość / rozmowa pożyteczna wieccy
niżeli smieszna y lubieżna baw sie / także prawdziwa
radzey niżeli dworna. Zerdzecz sie też pod czas między
rozmowa słateczna zatrafnować/ ale miernie iakoby
sobie nie czyni zelszenia albo zaurstydzenia/ toć zło
tni zart iest występnym/ nie będz wżeteczny ale obyczaj
ny/ iakoby

my / żarty twoje niech nikogo nie obrażają ale pożytek
 ciał / rościwanie niech będzie bez wzrostu / mowa bez
 wstania / chrodi bez kłótni / odpocznęci wywajac
 strzesz się lenistw / a gdy się inny ludzie gra bawia / ry
 sie baw cym wżeciwy. Jeśli powaciaglowym chcesz
 bydz pochlebstw / a się wystrzegay / nie kochay się w tym
 gdy cie głupi chwata albo wieteczni / albo też y w tym
 gdyby cie dla twej złości chwalo / radny się z tego
 gdy się nie podobasz z tym / a gdy cie gania w cym / te
 dy wiedz że cie chwala. Łaćiejsza praca jest powścią
 gliwość / oddalić od siebie pochlebstw / wstaćcia ony
 które umyślowi lubią. Nie bądźcie aniżeli ani pyśnij
 kłórzay się ale też nie wlegay strzegac poważności / daj
 się napominać a przyjmij karanie / jeśli cie kto słusnie /
 napomina / wiedz że masz pożytek / jeśli nie słusnie
 wiedz że chciał pożytek weźmie. Nie strachay się przy
 trych ale łagodnych słow. Strzeż się sam od złości / a
 w innych nie dowiaduy się o nich d wornie / ani ostrze
 szofay / ale bez wymawiania napr / wuy / tak iżbyś ka
 ranie łaski twoj twarzą wprzeczil. Temu który się chce
 obaczyć łacny badi tu przeyrzeniu / nikogo zbyt nie
 chwala ani gani / gdy co ludzie powiadają choć po stu
 chay / gdy cie pyta odpowiaday chęliwie. Kto to
 ba gárdzi też on racy niedbay / jeżelibyś się miał z
 nim kłóstać. Każdemu badi ludzki / a każdemu nie
 badi łagodny / każdemu sprawiedliwy. Powieściom
 y strgom podeyżrzanym nie wierz / wgardzay proina
 chwale / a gdy co dobrego czynysz tedy się nie wyści
 wlay / rzadko mów sam ale mówiącego ścierpiay. Prá
 gi mądrości a daj się wzyć. Co sam umieś drugiego
 z chęcią nauczay / czego nie umieś bez wstyd dowiaduy
 się od umiejącego. Nie będziesz wyższim ludzkich od
 mieniał / ani nowych w sobie drugim na wzór pokaza
 wał / etc.

Rozdziału Czwartego

Cudniec to są nasze. / day Boże aby sie tak sprawowali
ludzie wszyscy / a nawiecy przetożem / bo gdyby była
we wszystkim nierność y powściągliwość / inżby po-
tym łatwy był przystęp do wšęgo pobożnego / a wcho-
nienia się wśelakiej złości y grzechu nieczystego. Tā
ostatek al y ras Pan Bog sam wšercu sprawował / y
w postępkach żywota naszego rzadził / żebyśmy się za-
wše ostrzegać mogli cudzołóstwa y wśelakiej spro-
śności / o to iego zawnę prosimy / Amen.

ARTICVL TRZINASTY

O osmym Przykazaniu Bożym.

Nie będziesz kradł.

Genes. 31

Proverbi 8.

1. Tesśa. 4.

2. Tesśa. 5.

Bycżay ktorym ludzie żywić się mają / pokłitu
ją na świecie dosyć iżanie Pan Bog przez Ato-
fepa opisał tymi słowy: Wpocie czoła twoiego a w
pracy rąk twoich będziesz sprawował sobie pożywienie.
O czym też y Dawid wspomina w Psalmie 128. Gdy
prace rąk twoich będziesz pożywał / błogosiawiony
ieśles y dobrze się mieć będziesz. Takie y Salomon o
tym piśe w ty słowa: Który sprawuje rola swoje be-
dzie nasycony chlebem / ale który nie robi / głupi iest. Prze-
toż z pilnością Pan Chrystus y Apostołowie świeci na-
pominali wierne Chrześciany / aby w przed siokaiac
krolestwa Bożego / starali się potym o to aby byli spokoj-
nie żywiacy / a wśelki aby swego powołania pilno-
wał / y pracował rękami swoimi. Ale iż ludzie postar-
nowieniu Bożemu zawnę się sprzeciwiają y spornemu
się pokazują / y wiele ich iest ktorzy robory się chroniac
rozmaitymi obyczajami (takoby ony pezoły co ie zfo-
dżicykami

Artykuł Trzynasty.

Dziękamy zowat tóre samy nie nie robicie na żywiość
 wnie/ insym robotny m są pędliwe/ y kradna ich ro
 ba e a żywiość) waja sie krasć/ wydzierać/ y sobie ży
 wiość przywłaszczając ludzi robiających. Dla tegoż Bog
 dając nasze ciała zła naturę/ iże każdy chce sie mieć do
 brze przykradając dał przyskazanie to osmie o tym/ za
 kazując aby ieden drugiemu nie nie kradł/ a to tymu
 po wy mówiac: Nie będziesz kradł. W którym przyka
 zaniu Piuskum te trzy rzeczy mamy obowiązać. Na
 przód Co po nas chce Pan abjamy między sobą dla ży
 wiości dostate. Iney zachowywali. Druga/ Ciego
 zniżanie abjamy nie czynili. Trzecia/ Karanie iakie be
 da mieć przestępcę tego przykazania.

Ile tu pierwszemu: Chce Pan Bog abyśmy nie tyl
 ko sprawiedliwie/ ale też y w miłości polney/ y w po
 koju między sobą przemieszkawali. A ten sprawiedli
 wie być będzie każdemu/ który na tym będzie przesła
 wać cym go Pan Bog obmyślił przez pracę sprawie
 dliwa tego/ a nie cudze^o sobie nie będzie przywłaszczając.
 A w miłości ten iacie miścić będzie/ który w potrze
 bie niedość z innego bliźniego swego obowią y w po
 maga/ t ak rada iako też y insymi rzeczami potrzebnymi
 ku zachowaniu żywota tego. Ktorey miłości nas o
 czy Bog przez Mojżesza/ gdzie rozkazuje / aby y bydl
 koreby zgineło y n. eprzysiężeli winaśiemu/ gdyby inny
 je znaleźli/ mamy je poić y wrocić iemu. Y na dru
 gim miejscu tak mówi: Nie szukay pomsty ani pami
 tas na twa krzywdę/ ale będziesz miłował przyjaciela
 two^o iaku sam siebie. Rozkazuje też to y przez proroka
 Ezeiasza i/ tak mówiac: Uczcie się dobrze czynić/ szuka
 cie sadu/ podpomagaycie potrzebego y wdaniego/
 sady czyncie sirocie/ bróńcie wdow/ ię. Tego nas y
 Pan Chrystus uczy/ mówiac: Bądźcieś miłował bliźnie

Rozdział wy
 sław

Ciego po nas
 Pan Bog
 chce w tym
 przykazaniu.
 Abyśmy nie mi
 łowali.

Leuit. 19.

Deut. 22.

Leuit. 19.

Esai. 1.

Rozdziału Czwartego

Mat. 19.
Joan. 13.
Roma. 13.

Gal. 6.
Pokoja po-
czeka przez
mizgac.
Psal. 34.
Zach. 8.
Roma. 12.
2. Cor. 3.

2. Cor. 4.
Mat. 5.

Wszystki wagi
iunp. 26. nie
sprawiedli-
we mają.

Leut. 19.

go twego iako niebie jamego. A mandar nowy daj
wam / abyście sie miłowali spotecznie. Tę Ap-
pawet światy piše: Takomnie winni nie badzić / i
to abyście sie miłowali spotecznie / bo kto miłuje bli-
źniego ten wypełnia Zikon. Item. Jeden drugiego
brzemiona noscie. Jest orym wiele piśmą które o-
puszczam. Chce tego abyśmy spokojnie mieszkałi mie-
dzy sobą. Oczym Duch światy przez Dawida mówi:
Szukaj pokoja a naskładaj go. Takie y przez Zacha-
ryas: Pokoy / powiada / chowaycie między sobą. Tak
ie y Apostot: Jle z was iest ze wszystkichni mieycie po-
koy. A na drugim mieyscu: Pokoy mieycie między so-
bą / a Bog pokoja y miłosci będzie między wami.
Item / Nie iestci Bog nie zgody ale pokoja / iako wo-
wsy klich Kościelech weze. Błogosławieni / Pan Chry-
stas powiada / spokojni / abowiem oni otrzymają sie-
nie. Tych trzech rzeczy / sprawiedliwości / miłosci / a
pokoja / iże sobie ludzie nie radzi zachowuia / a tym so-
bie w żywności wtelec skodzą: Przetosi Bog ie czynić
rozkazuje / a wszystkich inych rzeczy tych ktorymby skod-
de ieden drugiemu mógł czynić / zakazuje / a ty należo
albo w zatrzymawaniu / albo w wylaczaniu.

Z zatrzymawaniem grzesza ludzie a dopisali sie
złodziejstwa / w kontraktach / w kuplach / w pożycz-
waniu / w zastawach y w frymaktu. A to bywa gdy
ieden drugiego oszukawa / albo waga / tokciem / ponici-
rem / albo też gdy co nie warownego / z fałsowanym /
y nie pożytecznego przedacie / a to bez wsey sprawiedli-
wości / miłosci / y bez baczenia pobożnego a ludzkiego.
Nacopatrząc Pan Bog / ktoremu wszystko iawnio iest /
każdego z osobną z tych forteli a nie prawości zakazu-
ie. Jako naprzod z strony wagi / miary / toci / daw-
nymi słowy przez Moizesa przykazanie: Nie będzieci

nie czy. it

nie czyni nieprawiedliwego w sędzię w mierzeniu w
wagieniu / niechaj beda wagi y funty twoje sprawiedli-
we / także y kwarty / beczki y korce Ruskie. Y na drugim
miejscu: Nie mierz w worku twoim wagę mnięszey
albo wiethey / także w domu twoim korca mnięszego
albo wietszego / ale mierz wagę / funty / kamienie / y korce
sprawiedliwe / abyś długo żył w brat na ziemi którą Pan
Bóg twój da tobie. Bo wielka jest brzydlwość ta ten
przez Panem Bogiem / któryby się tak obchodził. Do
tego też y przez Ezechiela Proroka nas napomina / mo-
wiąc: Senty y wagi wasze niech będą sprawiedliwe.

Deut. 25.

Drugi obyczaj bywa w zatrzymywaniu przewrotno-
ści / kiedy kto czyje własne dziedzictwo y pożytek dzie-
rzy y używa / a nie chce go spuścić dziedzicom a dzie-
śawcy własnemu / jako tego dosyć bywa: albo od o-
piękanow / albo od zwierchności / albo gdy starszy brat
młodszego / mądry głupiego / możniejszy uboższego o-
trzymuje dziedzictwo / ten złodziej jest przed miłym Bo-
giem / gdyż nie wraca tego temu czyje jest. Albo też
gdy sąsiad sąsiadowi przyjaźni w granicach gruntu za-
stradałne znaki / y dzierży albo używa tego. W czym
tych czasów bardzo wiele ludzi wykrada / nie bacząc
jakowe Pan Bóg z strony granic dał mandaty y ro-
kazania / a to w ty słowa mówiąc: Nie będziesz po-
myślał kopców albo znaków jakichkolwiek granicznych /
które położyli przodkowie twoi w dzierżawie twojej /
bo przekłety jest który zrusza ony znaki z liżnim y z są-
siedem swoim / a rzeknie na to wśleki człowiek Amen.

Który cud
dziedzictwa
dzierży.

Który gra-
nice przesi-
nia.

Deut. 19. 27.

Wodowi też nas od tego y Salomon / mówiąc: Nie
przejdź granic które położyli przodkowie twoi.

Prover. 22.

Wtedy też są / którzy aby prawnie doszli gruntom
cudzych sroga kłatwa y przysięga swoja / także też y
poddanych swoich / imię Boże nadaremno kłósa ku

złowemu

Rozdziału Czwartego

Exa. 5.

Ktorzy myto
zatrzymawa-
li.

Leuit. 16.

Deut. 24.

Math. 10.

Jac. 5.

Tob. 4.

Ktorzy wmo-
wy nie trz-
miali.

Leuit. 19.

tażowemu swolennu złodzieyskiemu / albo sobie wzbudzić
takie potężie ię technacze / za których pomocą mogli by co
wzwać bliźniemu swemu / nie pomniąc na to co Bóg
mowi przez Proroka: Błada który przyczyni się roli
ku roli / ię.

Trzeci też złodzieystwo czynią / ktorzy zatrzymawają
się swymi albo robotnikom zapłatę albo myto /
a na czas podług umowy nie płacą. Jako Bóg rozka-
zał przez Mojszę tymi słowy: Niechay nie będzie za-
płata najemnika twego do jutra v ciebie. Ale naty-
chczas zwłaczając panowie nie pomni na to / a czasem zły-
mi słowy albo też y kłosem chcą płacić robota albo my-
to / albo też drudzy czynią wynowki / y odkładają ode-
dnia do dnia / mówiąc: Jutro albo wsięgo czasu przy-
dzie. Nie bacząc iż tu Bóg mowi: Do jutra niechay
nie będzie myto najemnika albo slugi twego v ciebie.
Y naderugin miejscu: Nie odmawiaj zapłaty potrze-
bnego y ubożiego bliźniego twego / ale tegoż dnia za-
płacisz iemu myto za pracę tego / ięsię przed zachod-
dem słońca / abowiem ubogi jest / y stać ma z swobodą
swoją. Y Pan Chrystus powiada: Godzien jest robo-
tnik zapłaty swojej. Także y Jakub święty narzędzi-
na także / ktorzy nie płacą najemnikom y slugom
mytami / okazując ię to trzymające zapłaty woła do
Boga o pomstę. Tęgoż Tobiasz syna swego wezwał
ty słowa do niego mówiąc: Niechay nie będzie przy-
tobie zapłata żadnego człowieka ktorego byś poslu-
gował / ale ia zaraz iemu odday / tedy też tobie Bóg
będzie miłosciwy.

Czwartci są złodzieje / ktorzy z umowy obietnic / nie
trzymają / a tym bliźnię swoje zawodzą y oszukawają.
Zamnie osobliwie także Bóg przez Mojszę mo-
wiac: Nie krądnicie a nie przycie / y nie omylacie bli-
źniego

zmich

Artykuł Trzynasty.

134.

smich swoich. A Apostoł Paweł S. nas od tego od-
wodzi w liście do Epezo w ty słowa: A dla tegoś
odłożywszy kłanistwo/ mówcie jeden każdy zbliżni
swoim prawdę/ć.

Piąć się złodzieie/ktorzy zatrzymawiają rzeczy do-
bre sobie a to co się im nie godzi / bliźniemu albo za
praca/ albo na żywność z dobrej wolej albo za zmo-
wa naznaczenia oddawia/ i tak konie y inne bydła nie
warowne/ także zboże y inne rzeczy ku żywności służy-
ce/ nie dobre albo lihe, także też towary y plemadze
są żywe/ y inne rzeczy iakoskolwiek nazwane.

Siość się złodzieie/ktorzy zatrzymawiają należi-
wość bliźniego swego/ wiedząc czy się sa. Rozkazato
Bog osobnym Mandatem swoim tak mówiac: Nie
dajuy się będą zgubionemu i bliźniego twego/ y nie
minieś go/ ale choćabyś nie wiedział czy by było/ za-
mieść ie do domu twego/ktore o ciebie niechay dotąd
będzie/ aż się kto do niego odezwie/ y wrociś ie temu/
A tak weźmiesz y z karta y z siwella rzecia stracona/ k-
to nie będziesz pokrywał/ ale ia wrociś tem uczynia iest.

Siodmą się złodzieie/ktorzy zastawiają obciążenie p-
rogom bliźnim czynia/ gdy czas niedostatku a potrze-
by obogiego/ przytrze bora klaty/posciel/naczynie k-
tórym sobie na żywność zarabiali/ w zastawie/ tak iże
oni nie mia sie czym więcej żywić/ prze zatrzyma-
nie onogo naczynia/ ktorzym sobie żywność zarabiali /
także y w czym chodzić prze zatrzymanie klat w zastá-
wie danych. Przetoż Bog rozkazuje aby y w tym by-
to na obogiego bażenie / o czym Moisi napisał w ty
słowa: Jeśli weźmiesz od bliźniego twego w zastá-
wie przyodzianie tego / tedy ie zosie przed zachodem
słońca temu wrociś / boć to tylko i- st przyodzianie y
przykrycie tego do leżenia. A na drugim miejscu:

Niechay

Exod. 7.

Ktorzy zle-
miało do cie-
go dawano.

Ktorzy nale-
żnych rzeczy
nie wracają.
Deut. 24.

Ktorzy zasta-
wa obciąża-
ją bliźniego.

Exod. 22.

Rozdziału Czwartego

Deut. 24.

Niechay żaden nie bierze zwierzętnego y spodemie
mienia nitymkiego na zastawę / albo zarni to jest za-
dnych instrumentow rzemieślniczych od rzemieślnika/
bobys iemu żywor wziął. Tamie Gdybyś co po-
życzał bliźniemu twemu / nie chodź do niego w
dom po zastawę / ale ciekay ażydy sam zdo bra wola-
wynioś / a jeśli ubogi jest / tedy nie spierz ona zastawę
tego / ale do zachodu słońca wroć się mu / aby nie wy-
spat na swych ścianach / a Bóg tobie będzie błogosła-
wił / y będziesz sprawiedliwym przed Bogiem twoim.

Ktorzy nie
wracają na
czas posyła-
nych rzeczy.

Omi złodzieje s. / dłużnicy / ktorzy zatrzymawali
cudze rzeczy / a na czas naznaczony onych nie wracali
prze co y szkoda y utrapę pożytku podejmować
musi wierzyciel.

Ktorzy gwał-
tem podda-
nym.

Dzielnici złodzieje są / ktorzy częstę y przyczynę al-
bo dowory ku nabywaniu żywności / odcynnia mocą
y gwałtem bliźnim swoim / tak że dla ich nie woleć do-
krocy też i w dny pomiewalając / nie mają ci żyć i sobie
orać / aiać / iac / y innych robot wykonywać ku żywno-
ści swojej nateczących / dla czego wiele ludzi a wolać
na wsiach są żebrakami / y prawie od głodu umierają
i. / bo nie mają czasu nabywania żywności sobie. Za-
kazał tego Bóg w ty słowa / mówiąc: Nie będziesz
czekał gwałtem bliźniego twego. y Salomon w przy-
powiesciach mówi: Nie czyn gwałtu ubogiemu / bo
będzie Bóg sadił rzecę tego / y utrapę ty. y ktorzy go
też trapią w żywności tego. A przez Proroka Amos
groził tym Bog / ktorzy bliźni swoim gwałt czynią /
tak mówiąc: Jieście gwałt czynili ubogiemu / y to co
miał lepszego braliście od niego / będziecie budować pa-
łace a w nich nie będziecie mieszkać / y ściepić winnice
a nie będziecie z nich winą pożywać / i.

Zmowa 5:

Drugim sposobem złodzieystwo bywa wykonywa-
ne o włas-

nie/wywołaniem/wydzieraniem/y traniem. Jakkowe
jest naprzód złodzieystwo/gdy jeden drugiemu cokol-
wiek tego rzeczy bez tego wiadomości y dozwolenia bie-
rze/y tu swemu pożytku obraca/ Takiego tu Pan Bóg
zakazuje/mowiąc: Nie będziesz kradł. y Piotr święty
od tego Chrześciana odwodzi/tak pisze: Niechay za-
den z was nie cierpiato złodziey/to jest/ nie kradnie-
cie/aby was nie karano jako złodzieie.

Drugie złodzieystwo jest/ktore sie dzieie wymowa-
niem/ktore czynia złanie wierni słudzy y służebniczo-
ści/y wszyscy robotnicy/ktory gdy niedbałswem/ leni-
swem/niepilnością/ albo też y złością się ode czynia
Pánom swoim w czyniołwiek/a nie pilnia swowego
powołania y powinności na co ie umowiono / y dla
tego ie panowie ich karmia/chowaja/y przyodziewa-
ja. Złodziey to każdy jest a nie sluga/ktory niasto po-
żytku w czym wskępek Panu swemu czyni. Przetoż Duch
święty przez Pawła Apostoła rozkazuje slugom / aby
byli wiernymi y pożytecznymi pánom swoim/ tak mo-
wiąc: Uśpominaay slugi aby byli posłusini pánom
swoim/ y we wszystkim aby się im podobali. Niechay
nie beda mrokotacymi y nie przykradacymi / ale
pożytecznymi we wszystkim/ i. c. O czym y do Efezow 6.
Kol: 3. 1. Timot: 6. pise.

Trzeci ja złodzieie/ktory bliżniim swoim przeszkadzają
iakkie pożytki/y gdy baczą żeby przysc mieli przez co-
ś iakkiego pożytku swego/tedy im tego zawiszcą/ y o-
bracają to iakoby kradną y wydzierają/podkupiac/prze-
bierac / y iakimkolwiek wskym fortelem przeszkody
im czyniac/a zwłaszcza bogatym ubożym chytrzy głup-
cyim/ i. c.

Czwarcí sa złodzieie/ktory wytracają dźniarawy
ni/opaczynymi/y porwornymi iakimiś prawy drugie
mu mając

Jako sie klos
złotywo wy
conywa wy
mo vande m.
y rod 10.
Dant. 5.
y 12.

Wierzeni y
niedbał sw
czy sa klos
czym i.

Tim. 6. 2.

Który prze-
starcam po-
żytki owi
nich iwois.

Rozdziału Czwartego.

Ktorzy y pra
wá nie spia
wiedliwie je
obchodzą.
1. Corint. 6.
Wiem, nie
przed praw
wiecistimale
wiedys soba sa
mi i ożnice
swoie mają
ogrzad.
Jokem.

Stralbertze
złocienie.

Kozymley sa
złocienie.

mu małżność tego/ przez fałszywe proturatory y nie
sprawiedliwie: Sądzie. Ktorzy obyczaj uszkodzenia bli
źniego bacząc Da chawierę/broni przez Apostoła Pa/
wła świętego/ do takiego postępu prawnego wier
nym Chrześcianom obcać sie/ a żadać od nich w ro
znych i takowych rozładku / gdyż tam uciasto widzi
Sędzia rzecz sprawiedliwa y krzywdę/ sadzić chce/ ale
także sie kto do czego domowi / y tak pyłane Stralberta
takie także okazywa / ale także aby rozumni byli przez
włerna bracia/ ktorzy nie tylko ludzi: ale też y Anioły
sądzić będą: A ci nie podług prawa ludzkiego/ ale po
dług sprawiedliwości Bożej sadzić mają.

Pierci złodzieje są ktorzy załada plotki na ludziach
wyśydzają y wnosć ich/ także Cygani za przepowiad
nie rzeczy przyszłych y przeszłych. Ktorymi podobni są
praktykarze/ wieszczkowie/ matematycy/ y Koczka P
pięcy: Bo ci straszą ludzi takimi przyszłymi met
ni zmyślonymi Cys:owymi / obiecując dasiom ich
nich pomoc swoimi obchodami/ wigiliami/ conducti
złotymi/ dywomentem/ sławami/ zc. niemają na lu
dziach małżności wyśydzili/ z ktorych także wiele
bogich y potrzebnych ludzi mogłoby sie żywić/ każdy
bacić może/ a teraz ci niedze cierpia/ a oni panują y ro
koszują na to. Kościoły/ Klastory/ Kofstownie pomu
rowano/ a ludziami w bogim chaty pognorono. ap
paratow/ obrazow/ chórągwi/ Krzyżow / monstrancy
drogich nasprawowano / a lud pospolity obnażono y
pogłodzono.

Szoscisa/ Kozymley y rozmaici Kofstrowie y gr
cie/ ktorzy bliźnie swe grami rozmaitemi usko dzia
y obojętne żadne^o miłosierdzia/ tak iż drugie kro
rjz nimi zasiadzie ledwie w kofuli zostanie. Na co bacie
nie mając on święty y zacny Monarcha Justynus dał

frogimani

frogł mandai/ aby żaden w tego Państwie nie smiał
gier żadnych o pieniądze grać. Jako o tym napisano
w Codice Ju: Lib. 3. Titulo primo. Ale dzisiaj panowie nie
mają żadnego baczenia na takie złodzieystwa: A tru-
dno też poddać hamować y karać z tego mają/ gdy
im sami przykładem swoim zgorzenie czynią/ y do te-
go droge podają/ sty/ tysiącami/ klenotami przegrawa-
jąc/ aże y drugi w dług niepotrzebnie przychodzi.

Siodmi są złodzieie lichwiarze/ ktorzy pożyczają
niem nie mają skody y wciśki innym ludziom/ a sobie po-
żytki wielkie czynią. Ktore złodzieystwo iże sie barzo
miedzy ludźmi rozszerzyło y zaniżyło/ a rozmaitymi
stukami/ anđłami taktem bliźniego prawie do żywego
odzierają/ iże to trudno iest wymowić/ biorąc ode sta-
nąd ostawy/ nad prawa pospolite gorzej niżeli Żydo-
wie. A drudzy sami wstydząc się/ przez Żydy pożyczki
sobie a bliźnienie potrzebnych bliźnich sprawują. Sie-
bia drudzy na burku zpieniądzy/ nie pożyczając przysia-
cielowi potrzebniemu na słuźną do czasu potrzebe/ ale
przetrątniką pilawie/ gdy mu Lucyja przypiera/ toż on do-
piero z takowym targuie/ nie da mu ledwie tysiąca/ a
weźmie od niego zapisy na dwa/ y iesteż stepistego ko-
nia/ albo dobrego pare beczek ktemu Węgierskiego wi-
na/ a tak onego nieborakā wspomozęć ale zgory na-
syie/ aże iesti nie na głowe tedy reke złanie.

A iż też drudzy czynią pożyczawanie słuźne/ przy-
mowki niemają cierpia/ y wliczbiez lichwiarzy polczą-
ni bywają/ przetoż o tym Artykule/ to iest/ o pożycz-
niu y o lichwie/ potrzeba serzey nauke z słowa Boż-
ego wypisać. A iżby ta rzecz tym rychley przysię mogła
do lepszego wyrozumienia/ tedy tym porządkiem one
sobie będziemy rozbić. Naprzod/ Kto. Potym/
Komu. Potrzebie/ Jakowym obyczajem zrostkowania

Lichwiarze
są złodzieie.

O pożyczaniu
y o lichwie.

Rozdział pi-
sany o lich-
wie

Rozdziału Czwartego.

Kto powin-
nien pożyczac

Bożego powinien dawać w pożyczanie.

Co sie dotyczy pierwszego / Ktoby miał bydź powin-
nien dawać w pożyczanie? Tu nie potrzeba wiele sie za-
bawiać / gdyż wiemy / iże każdy człowiek człowiekowi
z przyrodzonego prawa winien okazać ludzkość /
szacunek sąsiadowi / przyjaciel przyjacielowi winien wz-
czuśność / a Chryścijanin powinien każdemu bez braku
person pokazywać miłość / przetoż każdy podług mo-
żności swej / tego co ma w mocy swej y czym władza /
bez szkody swej cieśki / chętliwie ja dającemu ma po-
życzawać / ten / mówię / który ma / bo ten który nie ma
nie powinien ani też to iego możność iest. Także y ten
który czego tyle ma / że przez tego żyć nie może / iako
który nie ma iedno kłute chleba / albo tyle żywności
ktora sie y zdomownikami swyni i kóz nie może żywić
ledwie pożywić może / taki tego nie powinien pożyczac
boby sam od głodu umrzeć musiał. Winien tedy każ-
dy pożyczac / ale ten który iest do czego możny / bo nie
powinien nikomu iego wiecey mitować iedno iako sam
siebie: Przetoż gdy nie ma nic wiecey iedno to czymby
mógł podpomoc samego siebie / tedy drugi nie ma za-
zle mieć / gdy nie może też uczynić dla mego. Ale ten
ktoremu Pan Bóg użył darow swoich nad iego
mierna potrzebe / powinien taki każdy wyczawać sie.
A do tychże sie ony słowa Pana Chrystusowe ściągając
Luce. 6. Dawaycie a będzie wam dano. Bądźcie miłosiernymi.
Math. 7. 12. mi. Dawaycie wpożyczenie. Wskłkiemu żądającemu
wyczawaycie sie. Iako kto chce aby mu ludzie czynili /
tak on też ma ludziom czynić / rz.

Luce. 6.
Math. 7. 12.

Komu należy
pożyczawać

To tak iuz postanowiliśmy / kto ma pożyczac / iże
nie ten który nie ma / ale możny y mający: iuz obaczy-
my komu ma bydź pożyczawanie albo dawanie. Dla
lepszego tej rzeczy wyrozumienia baczyć potrzeba / iże
to tróciący

Artykuł Trzynasty.

137.

Ja trojacy ludziena swiecie, Jedny vbodzy. Drugzy sre
 nie opatrzeni. Trzeci bogacie. Vbodzy sa ci / ktore
 nie reguta iaka zabobonska / albo totrostwo y leni-
 stwo vcyniko vbogimi / ale ktore Bog tak w vbo-
 stwi postanowil / ktorzy sa albo chorym zdrowiem al-
 bo przygoda iaka iawna od Boga dopuszczenia / iako
 ogniem / powodzia / zguba / gwałtem / zlodziejami / po-
 ganinem / i. zubozeni. Takze tez y ci ktore Bog w tak
 kim powołaniu postanowil / w ktorym oni robic so-
 bie na zywnosc rekami swymi nie moga / iako sa dra-
 bi / jacy / Ksiesza ktorzy pracuja w przepowiadaniu slo-
 wa Bozego / takze tez y w leciech zehli starcowie / i. c.
 takowym vbogimi powinnychmy nie tylko pozyciac /
 ale tez y darmo dawac. A iże iuz tak skazone ludzi
 widzimy w pasunkach darow Bozych / y tak nie pa-
 mietliwi na powinność swoje z strony vbogich / iże iuz
 nie tylko nie dać vbogiemu / ale ieszcze rychley wziac od
 vbogiego przyzwalaia. Nie tylko iż nie daia na chwila
 ze Boza y fluska Koscielna / ale ieszcze wola wziac z
 Kosciola / y z opatrzenia flug Koscielnych. Takie
 chciwosc nabywania a pożytkow sobie przyczyniania
 y v drugich marnotrawstwa swego / stad nagradzania
 nastata / iże iuz nie tylko i vbogi płacze / ale tez y Ko-
 sciol strzapi / y fluga tego skwierczy. Przetoż zda mi sie
 rzecz potrzebna / abym tu o tey powinności dawania v-
 bogim troiko z slowa Bozego napomnienie wypisat /
 azaby sie takonicy obaczyli y wzglad mieli na vbogie /
 a chciwi y wtrastnicy to co Koscielnego ieszaby wraca-
 li / y na fluske Boza / gdyby tego byla potrzeba / żeby
 sie przyczyniali.

Sesć rzeczy ich ktemu maia pobudzic. Naprzod /
 powołanie Chryscijanistie / na ktore pamietaiac / maia
 iako synowie Bozy nasladowac Boga Oycę swego

sa niebieście

Trojaci pan
 ludzi na swie-
 cie.

Ktorzy sa
 prawdziwie
 vbodzy.

A Jalmuś
 nie y dawia
 niu v bogim.

Ktore rzeczy
 nas maia po-
 budzac o
 czynienia iate-
 muiny.

Rozdziału Czwartego

Matth. 5.

Deut. 15.
Exod. 23.

Leuit. 19.

Deut. 23:24.

Isai. 25.

Prover. 3.

Isai. 58.

niebieskiego/w dobrośliwości y w miłosierdziu: A iá-
ko on dobrze czyni y miłosierdzie pokazuje wchyskim
złym y dobrym/ Słońcem swemu nad nami dopuszc-
iac świecić/ y deszcz na nie spuszczać/ iáko Pan Chr-
stus powiada: Ták też wsielkiemu Chrześcianinowi kto
ry jest synem Bożym/ godzi sie w tym czcić oycá swé/
naśladowiac go w tego wieczności. Ktory ná to nie b-
czy/ iácie ten nie jest Chrześcianinem/ przy sie ten Bo-
ga/ y jest goršy niż Poganin/ bo widzimy iáko sie czyn-
li miłosierne między Pogany pokazują.

Druga/ Ma ich też do tego pobudzić przykład
nie Boie przez Mojśśa dane w ty słowa: Przykazuje
tobie ludu mój abyś otwierał rękę ubogiemu. Dla v-
bogich także siódmego roku nie brąć z roley pożytkow-
ale ie ná nie zostawiać. Dla ubogich także ná żniwie
kłosie zostawiać y nie do końca wyżynać/ także y w
winicy gron winá nie do końca obierać. Ubogiemu
dopuszcza kłosa y winá sie náieść/ tylko z soba do tora-
by brąć nie także. Dla ubogich dał mandát tymi slo-
wy: Nie będziecie nigdy bez ubogiego/ dla tegoż roś-
każe tobie (sluchay Chrześcianinie co Bog rośkazuje)
abyś otwierał y otwierał rękę brátu twemu ubogie-
mu/ á nie zátwardzay sercá twego ani zátwieray rękę
twoię od niego/ dając będziesz iemu dawał/ boć dla
tego tobie Bog twoy błogosławił. Do tegoż nas y
Sálonon wspomina tak mówiac: Czei Páná z miá-
tności twoię/ á z pierworodnych rzeczy twoich daway
ubogim/ tedy beda gumná twoie zbożem nápełnione.
A przez Izaiásá Proroká toż nam Bog rośkazuje mó-
wiac: Wlámuy kátnacemu chlebá twoiego/ á porze-
bujący przywodzi go do domu swiego/ gdy wyrzys nagie-
go przyodziey go/ á ciáło twoiego (człowiecze ciowie-
czego) nie mney w wżgárdzie. Także y Pan Chrystus
toż nam

Artykuł Trzynasty.

1;8.

toż nam rozkazuje/ mówiac: To co możecie dać w
bogim. Gdy czyniś wesele wżowżę w bogich / ślepych/
a błogosławiony będziesz / dla tego iż oni tobie tego
oddac nie mogą/ aleć będziesz oddano czas z martwych
wstania sprawiedliwych. A Apostołowie świeci z pil-
nością tego uczyli / y dobrze czynić napominali w bo-
gim. Jako naprzód Paweł święty Gal: 6. Połci czas
mamy dobrze czynimy wszystkim/ a nawiccy domownik
kom wiary. A na drugim miejscu: Bogacze aby do-
brze czynili y byli bogatymi w dobrze czynieniu/ y też a-
by się takno wyuczawali w bogim/ ić. A do Żydów pi-
śac: Dobrze czynienia y wyuczawania się na spólne zbo-
rowe potrzeby nie zapominać/ ić. Także y Jan S.
Ktoby/ powiada/ miał miłośność światła tego/ a wi-
działby brata swego potrzebującego/ a zawarłby wne-
trzoną siłą swoję przed nim/ iakoż w nim trwać miłość
Boża może?

Trzecia/ Na też przed oczyma naszymi bydi przy-
kład Pana Chrystusow/ który będąc bogatym zstał się
w bogim dla nas. Przetoż potrzeba abyśmy my iemu
to zaś oddawali/ a będziemy oddawać gdy w bogie
będziemy napawać/ karmić/ y przyodziewać/ bo co w-
czynimy tym dobrego/ tedy to przyzna iśćmy iemu w
czynili.

Czwarta/ Na też nas pobudzić zaćność miłości
dla y dobrze czynienia/ która się wyrokiem Bożym przy-
znawa/ gdzie powiada: Jie ja Bog więcej chce miło-
ścierdzia niżeli ofiary. A na drugim miejscu: Błogosła-
wienśy jest dawacz niżeli ten co bierze.

Piąta/ Na też nas pobudzać do czynienia iactmu-
śny osoba tego który potrzebuie w prosi/ iże bliźni jest
twoy / y tak bliźni że y jednego Wycia jest z toba/ y jed-
nego wiary/ jednego Duchá/ jednego dźiedzictwa/ jedney

Luc. 11. 14.

1. Timoteo.

Hebr. 13.

1. Joan. 3.

Matth. 25.

Matth. 9.

Act. 20.

Rozdziału Czwartego

Prwie Syna Bożego weśfinit: A tak i takiemu nie dać/
ieść iako sobie nie dać/gdyż częstokroć jeden drugiemu w
jednym cieie powinni w spomoczenie.

Ecclia. 4.

Szosta/A ięliże nas nie rusza to przerzeżone rzeczy/
tedy nakoniec ma nas pobudzić groźba miłego Boga
y gniewu tego / o którym piśe Jezus Syrach: Nie od-
wracay oczu twoich od ubogiego dla gniewu Bożego.
Druga. Przeclećtwo tego / o którym tenże piśe w ty-
nowa: Abowiem gdy będzie ciebie ubogi zkorzeżył w
wciśku swoim/będzie wysłuchany od Pana Boga.

Prouer. 21.
Jacob. 2.
2. Corint. 9.
Matth. 5.
Luc. 16.

Trzecia/ Ma też nas do tego to pobudzić / iż iako my
nie czyniemy miłosierdzia/anie dawamy y nie wysłu-
chawamy bliźnich swoich potrzebnych/tak też nas Pan
Bóg nie wysłucha/ nie nam nie da / ani okaże miło-
sierdzia swego nad nami: Bowiemy iako kto ścieie tak
też będzie żal / iako kto starbi w niebie tak też będzie
miał / iako kto przyniemy ubogie/tak go też oni przyni-
mają do Królestwa niebieskiego. To wiedząc oni pa-
tryarchowie święci/ Abraham/Lot/ Job/Tobiaś/ y
in Kornelius dworzánin/ z pilnością a z chęcią wiele
okazywali weżytność przeciwko ubogim. Których
godzi sie nam naśladować / a takowa weżytność prze-
ciwko niedostatczynym pokazywać / chcemyli takowe-
go błogosławienstwa od Pana Boga dostąpić / iakie
go oni dostąpili. Widzimy iako wiele iest ludzi ko-
rzy nie są skąpymi/ radzi dawania/ nakarmiania / napar-
wania / częstunia / przenocunia / koniom y slugom obro-
dawania/ darcia/ pożyczania / ale nie ubogim / prze-
ciwko taka weżytność ma swoie zalecenie y chwale ale y
ludzi/ a Chrystus powiada: Biada wam gdy was po-
chwalają ludzie/ bowiemy miłować tych którzy ciebie
miłują/karmić tych którzy ciebie nakarmia/częstowić
tych którzy tobie odczęstia/ darcia y pożyczając tym
którzy

Luc. 6.

Artykuł Trzynasty.

139.

ktoryż to zaś nagrodza/ a co załáske v Boga sta-
mieć będzie/ gdyż to y grzesznicy czynią? A tak już
zamyślając to napominanie/znaymy te być powin-
nośc nasze Chrześcijańska / iżchmy my ktorym Bog
życzył darow swoich/ powinni dawać y ożywiać.
nie ludziom v bogim.

Druzysa ludzie arzedniego stanu albo majątno-
ści/ iakowi sz niektorzy: Niepędzanie/ rzemieślnicy i ku-
py/ iakie kramarze/ rolnicy/ ktorzy sie żywią robota-
y praca sioła/ z domow/ zrol/ z Rzemieśla y z kupi-
swoich. Miedzy tymi sz zaśie dwoiacy: Jedni sa py-
ńce/ kosterowie/ nie robotnicy/ leniwey i też marnotra-
wey/ ktorzy też wstanie swoim nie naprzod nie dadza
bogactom/ bowiem też radzi tkusko iadać y winą dro-
gie pić/ ić na to nie bacząc co mowi Salomon:
Kto miłue tkuske potrawy a wino/ ten nie zbogacieie.
Takie na pysne ludowanie/ na śiaty iedwabne/ ar-
mitne/ ić. na sreberka/ na branki/ wacki perłowe/ na
tanczki/ pierscionki/ na częste biesiady/ kotące/ Mu-
zyki/ iakie y na prawa/ na kłopoty majątnosc wstke
swoie wracają. Takowym aby człowiek Chrześcijań-
ski miał dawać y pożyczawić/ nie bacząc dla czego/ bo
w potrzebie człowieciey w nakarmieniu/ w napoieniu
y w przyodziewaniu/ ić. Bog rozkazal bliźniego swego
karmić/ ale na zbytki/ na pijanstwa / na stroie cudze/
nikt nie powinien nakładać / bo to jest brzydliwosc
przed Panem Bogiem/ iakoby też nakładać na grzechy
łanne. Przetoż kto na to nakłada/ kto to forytuie y
wspomaga/ iest v: jestnikiem grzechu onego/ ktory ten
wykonywa ktorego on zakłada/ bo gdy nie będzie miał
z i co zbynie żyć / wnet musi sie hamować / a robota-
rak swoich a nie cudzym stakiem żywić sie/ a też dziu-
równego woru nikt nie nasyci. Ktemu tak już takowi

Lutkie brze-
mezo iaru
iadowiciey.

Prover. 31.

Marnotraw-
com nie po-
winnichny
pożyczować.

Rozdziału Czwartego

wiare stracili/ iże gdy im czego pożyczysz na czas nie wroca/ ięszcże drudzy zaprzę / y musko wdzięczności prawować się z dobrodziejcem swoim beda. A takowic narzekają na nie miłość y namie miłosierdzie a ohol y podobniey samym na się narzekać / iże żadnego miłosierdzia nie mają nad sobą y nad dziełkami swoimi/ ale tak marnie wtracają pracę swoją/ albo nabytę pozostają po rodzicach albo po żenie nabytę / ktorzymby mogli nie tylko sobie dobrze uczynić/ ale też y potrzebnego założyć. A tak takowe zakładac y wspomagac/ iest w dziurawy worz kłasc/ nie uczyni takim nikt swoim zakładaniem żadnego pożytku tylko sobie szkodzi.

Drudzy są zaśle zdrowi/robotni/mierni y skromni ludzie w stanach mianowanych/ na które gdy przypadnie czas/ktorego się im przebierze nakładu / albo na rzemieslo/ albo na kupienie mieszkań/ albo na czynnia iakiego/ albo też y nasienia/ a za daliby załogi albo pożyczania/ tedy takowym godzi się pożyczyc. Bo nas do tego Pan Chrystus napomina/ tak mowiac w Łukaj 11. smietego: Pożyczajcie nie ślad/ to iest / za to pożyczanie nie spodziewajcie się. To iest/ nie tym względem mamy pożyczac iakowym grzesznicy/ ktorzy dla tego pożyczają/ aby im także pożyczano: Ale z miłości tej ktorąmy powinni bliżniemu nasemu/ z ktorey mamy iemu pomagać nosić brzemion jego/ y założyć go do czasu słusznego podług możliwości naszej. A ięszc ob takowego nagrody iakiey nie mamy oczekawac y spodziewac się/daleko więcej lichwy od niego nie mamy brać/ to iest/ co więcej od niego wyciągać niżeli byśmy iemu pożyczili/ ale mamy przestać na iścienie pożyczaney / y na błogosławieniu wie miłego Boga/ ktoremu taka miłość podoba się / y owsem się poła-

Luc. 6.
Zemiestny
kom bez lich-
wy powinni
my pożyczac.

zuiew mi

Artykuł Trzynasty.

znie w miłości bliźniego miłość Bożą. Jaki Jan 3. 1. Jemu 3.
pię: Któryby miał tego świata majątność / a i acyż /
by iże bliźni tego potrzebne / y zamiętnałby wnetrznosci
swoie przed nim / iakoż w tym jest miłość Boża?

Trzeci są ludzie bogacze / iato są / Wielmożni Pano
wie / Ziemiante / y Mieszczanie niektorzy / majątności
swoie pewne / wai / y folwarki mający / tym nie potrze
ba pożyczawać albo ich zakładając na żywność / bo oni
iż mają opatrzenie żywności y potrzeb swoich dosta
tecznie / z majątności swej / z czynszów / z płatów / z vro
dzatów / y z innych rozmaitych dochodów. Ale iże

Bogacze są
tworacy.

między tymi stany y takowymi bogaczmi nayduis sie
też niektorzy także marnotrawcy / ktorzy kartami wiele
przegrawali / na zbytnie śiary / stroie / drogic konic / rzo
dy / i c. wiele przestrois / na biesiadach / ucztach / Polu
cyach zbytnich / aita putmiskami y pełnymi przelecia /
także na myślawstwo / na psy / na zbytnie y pijane pachol
ki / na prawa / na prokuratorzy / na wielkich dworow
pyśne budowania aita wydadza / tak iże za takimi
swymi postępkami majątność ktorą mieli utracają / a
z pania bogatych ludzi / obogumi / potrzebny / zapo
życzanymi y zadłużonym z stawaia sie. Takowym a
któż powinien pożyczac? Ktoż powinien ich utrat y
zbytkow (nie wspominając nierządow / na ktorych też
aita utracają podpomagać? Pewnie kiedyby tym do
roku dodali ludzie zamoysci / iscieby wszystko przetyra
li y poutracali / y takby nie tylko sami siebie / ale wszyst
świat w niedzeby przywiedli. Jakiż takowi przywie
dli wszystko oboswo y niedostatek do Polski / abowiem
wszystko bogactwo do Turck za Malmazy / muskate
le / korzenia / konie / kobierce: Takie też do Włoch za al
zemba / y granaty / śiarkaty: Do Węgier za wino / i c.
wywiezli / dla ktorych chłopcy swoje pomścizli / wiele

Rozdziału Czwartego

Rosciłom potupili / szandow po, awod, li / ubog, ch
 śrotok y wdow zoderali / tak iże tu ledwie znaydą
 iakow troche pieniedzy w rekach skitecznych / skrom
 nych / y trzejwch ludzi. A co drudzzy powiada / i
 na rzecz pospolita utracili / wiedza to ludzie iże sa ci /
 ktorzy z powolania swego a dla sprawy dobrej y po
 tku ożczyzny swej / tak w Legacyach iako y na Se
 miech / na Elekyach / Koronacyach y wojnach kont
 niematy uczynili / takowi godni sa aby im to z iże z po
 sytkow Rzeczypospolitej bylo nagrodzono: Ale wie
 cey ich iest / ktorzy do mna burk i bunt stroja / a ro
 warystwa nie zgoda / wem y jedicisza dopomagaja /
 poutracali maitnosci swe / ci jani sobie winni / day
 Boie aby sie obaczyli a drugiemu nie skodzili.

Drudzzy miedzy tym bogaczmi ktori mianowat
 sa ludnie skiteczni / mueri / skromni / uczyni podług
 pina Boga y dobrych ludzi żywiący w swym powo
 taniu. Ktorych drudzzy nie przestawiając na onym
 swoim statku y maitnosci albo imienia ktore maia /
 chea sobie przystupić wiecey imienia / chea wykupić sa
 siada / brata / pina wienna / albo iaki inly pożytek so
 bie uczynić / a ostrye wyposazyc / iedno iże im pieniedzy
 nie dostawa / przetoż chea pożyczyc. Tu pytanie iest:
 Jesliże iest powinność takiemu pożyczyc albo nie? A
 cno to wszelki baczyc moze / iże nie powinien nik t takie
 mu pożyczac: Bo gdy ten ktore prosi nie iest ubogi / nie
 iest on sredni / ale bogaty / maitnosć pewna maia /
 na ktorej moze y z swymi domownikami / gdeby chiał
 skromnie żyć a na swoim przestawać / mieć użyciwe wy
 żywienie y wychowanie.

A wśakoz iże ludnie ludzmi żywi / y godzi sie aby i
 dni drugim pomagali do lepszego / mozninie moznym /
 pieniadze maitacy tym ktorzy ich nie maia / zc Ale bez
 swe

Bogaczom
 icolnych
 powinno pa
 zyc się.

Artykuł Trzynasty

141.

wey szkody: A to tym ksta: tem/ żeby on ktorego pie-
niądze są mógł przedsię pożytek mieć/ a ten który ich
pożyteja podpomoczenie. Bo iako godzi się y powinen
ow tego ratować/ y ku pożytku temu pomagac z mi-
łosci braterskiej: Tak też ten zasie owemu/ to jest/ dłuż-
nikowi wierzycielowi/ nie ma iżyć szkody / ktoraby po-
winnie miał gdyby sobie nie czynił pożytku pieniadzmi
swoimi. A tak ten co bierze y pożyczawa pieniedzy od
kogo/ czynić może y ma słusny kontrakt z wierzycielem
swoim / tak go sobie obowiązując/ żeby mu pożyczyl
pieniedzy do czasu pewnego/ do ktorego nie bedzie mu
ich powinien wrócić / ale ich pożytek mieć do Roku/
albo do tad iako sie zmowia. A ktemu ma sie też obo-
wiązać dłużnik wierzycielowi że mu ma wrócić wro-
cić/ y szkody temu nie zyskiac pożytek słusny y przyiaciel
nie nagrodzić. A słusnie może nagrodzić/ bo gdy do-
stanie imienia iakiego kolwierz za ony pieniadze ktorich
pożyczył / tedy słusnie on pożytek który z onego pocho-
dzi należeć ma temu który dał pieniedzy / y za ktorego
pieniadze ono imienie kupiono/ chociaż nie wykrył/ i-
ak na zmowie sobie postanowia. A że kiedy ono kupio-
no słusnymi swymi pieniadzmi zapłaci / y wrócił wierz-
ycielowi swemu pieniadze/ tedy już nie będzie nic powi-
nien dawać sprawiedliwie. A tak ten kontrakt takos-
ły słusnie by mógł być nazwan najem pieniedzy a nie
pożyczanie: A żaden tego nie dowiedzie / aby takiego
kontraktu albo Bog / albo prawo polspolite bronić
miał / albo nazywać to lichwa/ gdyż tu żadney licha-
wy nie ma / ale przyiacielowi umowa z kondycjami
pewnymi. Zazdrościć to a zwać nie słusnie ten po-
trzebny kontrakt/ iako y inne/ marnotrawcy/ leniwey/
y ktorzy na swym nie przedstawia lichwa przyzwali /
y ktorzyby radzi aby im darmo dali pieniadze cico ie
mają na

Jakoby
powinno
zyskić poży-
tek

Kontrakt.

Rozdziału Czwartego

NOTA.

Co jest lich-
wa prawe-
wa.

Deut. 15.
Wpuszty.

Ktorey lich-
wy sątazni
Bog.
Exod. 22.
Leuit. 25.

mało na ich marności / aby ie też tak iako yjwioie po-
wtracali. Wszakże y w tym kontraktcie iako y w Eu-
pnie albo zastawie / naymnie y w frymárku / potrzebá ba-
czyć słusności / á nie mowić: *Volenti non fit iniuria*, Chce-
nieniu nie máś krzywdy: Bo chcenie jest rozmaíte by-
wa iedno zá gwałtem / gdy kto wychodząc wiekszy słu-
dy mnieysza podskopi / tylko aby pienia dze miał. Ale
ma bydi chcenie dobrowolne á słusne z miłości pocho-
dzace / á tak iakoby chciał weytnić sam / aby też ná tym
od drugiego przestał / á ięby sie to pokazało że mu po-
mógł y tego ráutował / á nie obciążył / á on ięby z swej
chaci postąpił mu dobre zá dobre / á nie zá niewola.
Aleć lichwa prawdziwa / jest pożyczanie pienia dzy ále-
bo czegoś olwierzyć iniego / iako zboża / rz. z płatem tá-
kiemu ciłowiekowi / ktoremu Bog rozkazał aby byto
pożyczano darmo bez wšęgo przyrostku y nagrody /
iakoście wyiszy kszeli. W owym ubogiemu także
ma bydi pożyczanie / ię ięsiłoby do siedmi lat nie mógł
iściżny wypłacić / aby mu była odpuszczoń. Borał
Bog przez Moizęśa rozkazał temu powy mowiac:
Stodmiego roku czynić beziesi odpuszt / á tá jest sprá-
wa odpusztow / aby wšelki ktory pożyczyl czego przy-
iactelowi swemu / iemu to odpuszcil / bo są odpuszt Bo-
że wywołane. A szredniemu pożyczyc bez szadnego po-
żytku swego powinnić / bo szredni dość ma czynić
gdyby zárobil żywność sobie / á oney iściżny pożyczac-
ney aby nie wtracił / y tuiży to była lichwa trapiaca
bliźniego / gdybyśmy od takowego co wiecey niżesmy
pożyczył braci chcieli. A teyć lichwy Bog szrogo zá-
kazał przez Moizęśa / mowiac: Jesliż pożyczysz pienia
dzy ubogiemu (tota ubogiemu) ktory z toba mieszka
(to jest / sąsiadowi) nie badiż iemu lichwiarzem / y
nie wstáwuy náń lichwy. A ná drugim mieyscu: Jes-
liż pod

liże podobozieie bratuiroy / tak iż namdłete ręką tego
o ciebie / podeprysz go / ić. Nie bierz lichwy od niego
albo przybytku / ale sieboy Pana Boga twego / a niech
ma pożywienie bratuiwoy o ciebie / piemiędzy twoich
nie day mu na lid we / any strawy dla przyrostku. W
daley: Nie bedziesz lichwił bratu twemu pieniężney li
chwy / ani żywności / ani insey rzeczy z ktoreyby mogła
bydź lichwá. Sktore° Przykazania to wyrozumiewa
my / iże tu Pan Bog wamnie rzecz ubogiego / y tego nie
dopuszcza lichwa trapić / ale o bogaczach tu nie ma
my zakazania żadnego. Ta tedy lichwá iest o ktorey
Dawid w Psalmie 15. wspomina / y Ezechiel Prorok
w 15 rozdziale / ktorey Bog nie kazał brać / y przekleś
to iest każdy / ktoreyby Bog nie słuchając bawił sie ta
ka zakazana lichwá. Teyci lichwy wprawdym Koście
le Krześcianijskim bromono y z pilnością zakazowano /
o czym w Kanonicach Apostolskich / y w dziełach Kon
cyliow swietych / także y w piśmiech Doktorow śś
nich czytamy dostatecznie: Ponieśsarze świeci karanie
na takowe lichwiarze postanowiali / a słusnie / bo ie
liże złodzieystwo karać przystoi / tedy y o lichwie kto
ra iest złodzieystwem. Ale iż insey szerzey o lichwie pu
sali / ia na ten czas więcej piśać nie bede.

Osmi sa złodzieie swiętokradzcy / ktorzy sie na rze
czy raz Panu Bogu oddane rzucali / y ony sobie na swe
własne pożytki obracali. Boć potrzeba iest aby wśhel
nie nabożeństwo y służba Kościelna / miała swoje po
żytki a dochody / za ktorymi by mogła bydź zachowa
na. Stad bowiem y Ministerium Słowa Bożego
y Seminarium Kościółła Pana Chrystusowego / stad
wobdzy bywają opatrowani: Także też stad mieysca
tu schadzkom swietych / cmyntarze y mieszkania plug
Kościelnych bywają budowane y opatrowane. W
czym okazała sie wielka pobożność a baczenie pierwo

Ktory rze
cy Kościelne
so nie przy
własności sa
sto dziele.

nych Chrze

Kosztiału Czwartego

hych Chrześcianow / Ktorzy wielkie bogactwa nadali
na służbę Bożą / Ktore dziś ich potomkowie na swoje
własne potrzeby y na zwykły obracaia / a o ministeria y
o pbożie / na ktore te rzeczy mieli obracać / nie nie dbaia.

Ktorzy sledo Dziećwici są złodzieie Synoniacy / Ktorzy wrzedy
Kupnia świec Roscielne kupnia / a na nie przez dary y kupnia wcho-
dzą / chcąc z nich zbogacieć / a nie pracować / y swoje
familie spasożyć.

Ktorzy Kto Dziebiaci są złodzieie / Ktorzy dobra y starby pospo-
chy pospolney lite biora / a na swe prywaty obracaia y z nich bogac-
cieia: Ci co są skodnicy są / y iako daleko rośnią od mi-
scia / Ktorzy w mnieyszych rzeczach skodzą lu-
dziom / ianie każdy baczyć może. A wždy sie onym kła-
nia co wiecey krádna / a ty co mniej / wieśa / day Bo-
że aby sie obaczyli a na swym przedstawali.

Ktorzy skod Ostatni są ci ktorzy skode czynia drugim / albo w
de czynia bliź- bydle / albo w zbożu / albo w iakieykolwiek insey rze-
szalemu. czy. Bo mamy to rozkazanie Pańskie / abyśmy każdes-
mu byli ku pożytku / a każdemu zbyśmy nie skodzili.
Nie wyliczam tu onych złodziei Duchownych / Ktorzy
chwałę Bożą y inne powinowactwa albo należności
Bogu krádna / ludziom ie oddawaia / Ktorzy ludziom
naukę Bożą krádna / a fałszywey y satanśkiey ich na-
uczają. O ktorych Pan Chrystus powiada: Że są złodziei
ie y totrowie / bo nie przez drzwi wchodzi / ie. Tak
wi tej zapłacie odniósł cięsa swiego / a wiać nie my
nimi nie mamy przebywać / y obcować / abyśmy też
z nimi karani nie byli / iako niektorzy z naszych czynia /
Ktorzy ie czeja / waza / y przyiazi z nimi wioba.

Jakie Kar Co za karania maia oczekawać tak dociesznego ias-
ne beda mied- to y wiecznego takowi złodzieie / iesli sie nie obrac-
złodzieie. iusz potrzeba wypisać. Naprzod maia sie spodzie-
wać onego pospolitego przeklectwa / Ktore jest na go-

towane

Artykuł Trzynasty.

143.

rowane wſzystkim przestępcom Zakonu Bożego / y op
piſane od Moizeſza wty ſłowa: Przeklety wſelki kto-
ry nie trwa w przykazaniu wſelkim tego Zakonu Boże
go / a rzecze cztowiek wſelki Amen. Ktemu iako obie
cucie przedłużenie żywota tym którzy ſie ſprawiedliwie
obchodzą łokciem / waga / miarą / ić. Tak też nagle za
gina wſyſcy / którzy ſie fałszywie y nie ſprawiedliwie
obchodzą. Iako tym którzy dawaia / Pan Chryſtus ob
biecucie dawać: Tak też y tym którzy biorą nie ſprawie
dliwie / będzie im wſyſtko pobrano / tak iſe ich nabycia
trzeći potomek nie poſiowie. Też y przez Proroką tako
wym ludſiom grozi Pan Bóg wty ſłowa mówiac:
Słuchaycie pokolenia y wſelki który przy nich mieſzka /
leſe iſe iſt ogień w domu złodzieyſkim / ſkarb nie pobo
żny / y miarą małą gniewu pełną: Iza iſe ia bede wſpra
wiedliwiat funty fałſzne y miarki zdradliwe / w kto
rych bogacſe pełni ſą nieprawoſci / ięzyk obtudny iſt
wuſciech ich. A przetożem ia ciebie pożał karac / y za
traca cie dla złoſci twych. Bedzieſ iſc a nie bedzieſ
naſycony / bedzieſ ſiał a nie bedzieſ żał / ić. Y dam cie
na zetracenie y w zeliywoſc miedzy wſyſtki ludzi.

Deut. 24.

Luc. 6.

Mich. 6.

A o wiecznym takowym ſkaraniu piſze Apoſtoł ty
mi ſłowy: Uład zdraycami poſaci ſie Pan Bog / a
bowiem nie ſprawiedliwi nie otrzymiaia Kroleſtwa nie
bieſt tego / takieſ takomcy / ſupieźnicy y złodzieie. Y bia
da ona troiata po ſwiecie rozeſłana / iako na nierzad
niki y na meſoboyce / tak też y na złodzieie. A tak w
ſprawiedliwoſci w pokoju y w miłoſci mieſzkaycie ie
den z drugim / Každy ſwa właſna pracą żywiac ſie / te
dy Bog będzie z nami / Amen.

1. Corint. 6.

1. Teſſa. 4.

Apocal. 2.

Artykuł

ARTICVLSTER NASTI

O dziewiatym Przykazaniu Bożym.

Nie mów przeciwko bliżniemu twemu
fałszywego świadectwa.

Jacob. 3.
O Jezyku.

Jakub święty Apostoł Pana Chrystusa woliście
swoim okazuje dowodnie / Jako język ciotwieczy
małuch i ciotunek jest / ale wiele z tego może uczynić
wiele może oddać / nie inaczej iako mała iskra ognia wiel
ką materję do tego sposobną może spalić. Bo iście
kolwiek Pan Bóg do dobrego użytku stworzył język
właśnie przez skaze ciotwieczy tak się z stał do wszyst
złego sposobny / iże bestyey iroszicy nie maś iako język
ciotwieczy / bo od tego swary / zwały y mejoboystwa
zaczynają się. Tym możemy chwalić y błasnić Boga /
tym wystawić ystromić ciotwieka. A krócie mo
wić / żadna rzecz takowa nie náyduie się / coby miała
tak wiele zrobić dobrego y złego gdzie się obroci / iako
język. Dlatego Apostoł Chrześciany iako odro
dzone nąpomina / Aby raczej ku dobremu języka uży
wali / a od złego aby się strzegli. Także też Pan Bóg
ogrodziwszy ciotwieczy żywot y tego dobre mienie swo
dnym y osnym Przykazaniem swoim / też w tym
dziewiatym Przykazaniu wamnie y ogradza sławę iego
go / ktora rzecz w dobrach ciotwieczych jest prawie na
zacnieysza / rozkazując aby ieden drugiemu ciotwiek
ciotwiekowi / językiem fałszywym / potwarznym / obła
dnym y chytrym nie skodził / a tego aby nie osławiał /
ale raczej ku tego dobrej sławie prawdziwie a dobrze
mówił. Powtarza to Przykazanie swoje Pan Bóg
na drugum

Artykuł Czternasty.

144

na drugim miejscu w 14 słowa. Nie będziesz używał
mowy kłamliwej/ ani przytaczaj reki swojej ku niepo-
bożnemu/ abys miał byci świadkiem kłamliwym.
Tamże: Od kłamliwej mowy bądź daleki/ a nie zara-
żaj niewinnego y sprawiedliwego / boć ianie uspra-
wiedliwie niepobożnego. A na drugim miejscu: Nie
bądź obmowcą między ludmi/ ani stawaj przeciwko
brwi bliźniego twego/ iá Bog roszkazuje. Stęgo ro-
szkázania Pańskiego dwie rzeczy obaczyćwać będziemy.
Naprzód/ Co tu roszkazuje á cżęgo zakazuje Pan Bog.
Potym: Karanie/ które nieopuszczym y przestępcom
tego Przykazania nágotować.

Exod. 23.

Leut. 19.

Rozkład.

Ile tu pierwszemu. Chce Pan Bog po nas to w-
tym Przykazaniu tego naprzód/ abyśmy w rzeczach
Bożych/ dawali wierne á prawdziwe świadectwo
przed ludmi w sęskitani/ iáto czytamy o Pawle swię-
tem/ że tak zachował/ gdy tak do Festusa mówił:
Nie śkálecie iá Festusia/ ále słowa prawdy y trzeźwości
mówię. Y w liście do Rzymianów tak piše: Praw-
dę powiádam wam á nie kłámam Rzymianie. Toż
y uńy Apostołowie o sobie przez Jana s. wyznawa-
iá mówiac: Świadectwo nasze prawdziwe jest. Te-
goć nas Apostoł Paweł s. wezy w liście do Rzymia-
nów/ abyśmy nie odmieniali prawdy w kłamstwo/ a
nie niewolili prawdy w niesprawiedliwość bo tá sęu-
ka jest fálsherzów/ iáto tenże Apostoł w liście do Ty-
moteusza piše/ w pokrótsości zmyśláć prawdę. Y do
Tytusa pišac nápomina nas/ abyśmy się nie bawili
basniami albo wskázani takimi ludzimi/ które od-
wodzą od prawdy. A nie tylko nam zakazuje báić
podawáć záprawde/ ále też ná nas te powinność kła-
sę/ abyśmy się zastawiali tym którzy są przeciwni
prawdę/ ázaby się mogli upamiętać y nawrócić do

Czego po nas
chce Pan
Bog w tym
Przykazaniu.

Act. 26.

Roma. 9.

1. Joan. 3.

Roma. 1.

1. Tim. 4.

Tit. 1.

T

pozná-

Rozdziału Czwartego

poznania prawdy/żeby tak mogli być ordet sątanickich
 Druga rzecz jest/ktorey po nas Pan Bóg tym przy-
 kazaniem swoim chce/abyśmy w rozmowie spolney a
 potoczney z ludźmi prawdę mówili/ a fałszu y omyle-
 ności wystrzegali się. Do czego też nas wspomina y A-
 postoł/gdyś mówi: Odożywszy kłamstwo na stronę
 jeden z drugim mówcie prawdę. Toż nam y Pan Chry-
 stus czynić rozkazuje mówiąc: Mowa wasza niechay
 będzie iest iest/nie nie. Ta co pamiętając Salomon/
 prosi Boga aby od niego oddalił prozności y słowa
 kłamliwe. A na drugum miejscu powiada: Nie się-
 Bog brzydź ciżzytciem y wsty kłamliwymi. Zaleca też
 nam y Dawid prawdę w psalmie 15. tak mówiąc:
 Nie ten będzie przemieszkawał w niebie ktory zachowa-
 ie prawdę w sercu swoim/ani się zdradliwie obchodzi
 z bliźniem swoim. Ale kłamcow iest rodząców kłkai-
 Jedni są co zmyślają rzeczy/y powiadają ie takoby pra-
 wdziwe/choć są nie podobne/a to tak dla zabawie-
 nia y krotosileniaktowe są bawę y przypowieści/ktore
 skodliwe są ktoremu z słuchaczy / aśakowych po-
 trzeba się strzedz a imi się nie bawić. Są też drugie
 kłamstwa pożyteczne/z ktorych przychodzi pożytek iu-
 ci bliźniemu/iakowe było kłamstwo oney Rahaby co
 Jerychomskimi mieścizany skłamała/a spięgi Izrael
 skie zachowała od ich zamordowania / powiadać/
 takoby mieli iść precz/a ono ie była zachowała mie-
 dzy przedziwo/a potym ie w nocy po powroście precz
 spuściła. Było też drugie kłamstwo takoweś Al-
 chol żony Dawidowej/ktora gdy się dowiedziała ie-
 iej oćiec Saul chciał zabić Dawida maśa ley/ną co był
 posłał fugi swoje w nocy do iej domu. Ona maśa
 ostrzegła y oknem przecz wypuściła/ na iego miejsce
 na kółu/na którym leżał / gnat położyła/obwinawszy
 koniec

Eph. 4.

Mat. 5.

Prover. 30

P. over. 6. 11

Klamcow
kłamstwa
iow.

Jos. 2.
Rahab.

1. Reg. 16:
Michol.

koniec zwierzechu tego konia storku / na sposob czapki na
głowie / y tak ongnat przykryła. A po tym onym lu
gom powiedział: iść od oycy swego pokanym / i tak by
tey mąż miał chorować / y leżeć na tożu. Co oni oba
czywszy / y mniemając aby to była prawda / oznaymili
o tym Saulowi / który kazał go tak chorego do siebie
przynieść. Co gdy oni wykonać chcieli / znaleźli tylko
gnat przykryty. O co rozgniewał się bórzo Saul na
Micholcorkę swoją. Y pytał tey czemu by to uczyniła
Tak co mu odpowiedziała: Jem to musiała weznieć
bo mię chciał zabić / ić. Takie też było kłamstwo
onego Jonatasa syna Saulowego. Także y oney Ju
dy: pamiętać / która swoim wynysiem holoferna
zabiła / a lud od gwałtu y od niewoli wybawiła.
Sa insze tym podobne przykłady w piśmie świętym /
które ja na ten czas opuszczam / Etere kłamstwa iść nie
tylko iść nie szkodzi / ale też czynią pożytek bliżniemu / prze
toż są dozwolone / y nie się nimi przeciwko Bogu nie
występuje.

Trzeci sa kłamstwa dworskich ludzi / którzy sami
sobie pochlebiać rozmaicie się chwala / iako wielkie
dochody y wrodzić / y insze rzeczy takie albo owakie ma
iść / chociaż nie ma. A od takiej chluby odwo
dzi Chrześciany Piotr s. / pisząc: Potore wrodzona
miejcie w umyśle swoim. Niechaj cie chwala wsta cu
dze a nie twoje własne. Jako się zachował Apostoł
Paweł święty / gdzie pisze: Jamci miał być chwalony
od was. A by też człowiek który miał co więcej nad
drugiego / tedy przed sie dla tej przyczyny nie ma się nad
drugiego wynosić / gdyż (iako Apostoł Paweł święty
powiada) nikt nie ma nie czego by nie wstał od Bo
ga / przetoż wronce w cudzym się pierzu chlubić nie
przystoi.

1. Pet. 5.

2. Corint. 12.

Rozdziału Czwartego

Ostat nie są kłamstwa o arzo przedliwie/ktore ze zte
go serca pochodzą / a obracają się ku przednie bliźniemu.
iakoże są w rzeczach nabożeństwa / a takowychci tu
broni i zakazuje Pan Bog i na innych wielu miejscach
pisną świętego : Bo niemając złego wyrzadzi chy-
trych herezów fałszywych iżyt / y dzisiejszych obludy pel-
nych Jezuitów / a zwolają się o ludzi prostych / ktorzych
dusze na wieczne potępienie zawodzą / y na nich mają
mnożę wysydzają / w rzeczy na Boga / na Święte / na
Panie Maryę / za dusze : A ono to wyszło samy so-
bie pobiera y na swoy pożytek obroca. Kamieniec so-
bie kupnia / kosztowne mieszkanie czyni / dochody so-
bie funduje / prawa / przywileje drugim kania. A i-
by tym kupniacze było ich kłamstwo / zmyślają sobie
żywoty albo zakony obludne y pokrzywdza pełne / y tak
nabożną postawę stroić y stanowić sobie umieia / i-
by prosty człowiek przyjął / iż takowi nie złego nie-
rylko nie być ale też myśleć nie umieia. Na ktore o-
bludniki Pan Chrystus cięskotroć wołał y narzędzi / o-
czym Ewangelistowie S. nam dostatecznie wypisują.

Umowy,

Trzeciej rzeczy chce Pan Bog po nas wrym swoim
dławiącym przykładaniu / abyśmy umowy uczynione
słuszne / przystożne / y ktoreby nie były przeciwko Bo-
gu / wypełnieli a nie kłamali. Jako dżia widzimy ta-
kie staranie Bożę na świecie za iusze ciężkie grzechy / i-
uż umowy sprawiedliwe nie mają miejsca y wykona-
nia swego. Bo bys go ty związał y nateżymy zapisy
y listy / tedy on przedsię do tad będzie zwłaczał / aż na-
ostatęk y z zapisów się wykreć będzie chciał. Nie pa-
mietając na to co Bog mówi / aby żaden kłamliwiec
y zdradliwiec nie obchodził się z bliżnim swoim. Zgina-
to iuż słowo ślacheckie / y iuż tak niektórzy mówią.
Ażajemnia Czech słowo trzymać. Nie Czech tylko to

powinien

powinien/ale każdy cz to wiek/bo to każdemu Pan Bog przykazał. A cnota ten ma swoy rytm: Co rzecz cnota (to jest słusznego) to zisć a nie omyli. Zarymć też iako wierność y słowo zgineło / tak też zgineło wszystko dobre.

Czwartej rzeczy tu chce Pan Bog po nas/prawdy o sadow y przed urzędem/ abyśmy sie prawdziwie obchodzili y świadectwo prawdziwe dawali. Bo Salomon powiada: Jie fałszywe świadectwo jest strzala y miecz ostry y škodliwy. A wiedzieć to ma wszelki/ iże troiako grzeszy fałszywy świadek. Naprzód imię Pańskie bluźni/ktore bierze ku stwierdzeniu kłamstwa. Druga/ też występuje przeciwko sędziemu/ ktory dla tego fałszywego wyznania też fałszywy dekret wyda/ winne go osprawiędlu/ a nie winnego potępi. Trzecia/ grzeszy przeciwko bliźniemu/ bo przekazit iemu tego sprawy/ wiedliwość. Nad to/okazuje sie taki bydz synem onego oycy / ktory był od początku matką y kłamcą/ to jest/ Szatanowym. Bo iaki oćiec taki y Syn. Bo wszelki ktory jest synem Bożym/nie będzie kłamstwem/

Prorok. 25.
Świadek fałszywy grzeszy iako.

Joan. 8.

nie bawił ale prawda/ bowiem Bog jest prawda. Piątej rzeczy tu po nas chce Pan Bog/abyśmy iżbyka swego powściągali od złych a potwarzliwych słow/ także też od przeklinania a złośczenia bliźnim naszym. Bo naydzie tak wfetecznie ludzienie ktore/ktorezy wfetecznie złośczenia nie tylko bliźnim/ale też y swozey zwierzchności. Słusnie o takowych napisał Salomon. Jie nie mogą myśleć iedno to co jest złego/prze- toż też są obrzydłymi o ludzi. Jestci zaiste takowych dosyć iakoby krakow/ktorzy nie umieją iedno krakać/ tak też ci ludzie nie umieją iedno o każdym złe mówić/ tego me bacząc iże też sami są ciarnymi.

Szoste/hanuię tu też Pan Bog ludzkie ięzyki ob po

Rozdziału Czwartego

Pochlebstwo. chlebstwa / y noszenia nowinek albo plotek do vsu drugich. Abowiem pochlebey nie dobrego nie poj usia / o złościwego tylko ięszcie złość tego pochwalając vsywna go głupim / a zgłupiego niewieleczonym. **Prover. 23.** nas od tego Salomon / mówiac. Tueladz świadek proziny przeciwko bliźniemu twemu / ani pobłazaj sądnemu vsly twoim / bowiem lepiey iest strasować ciłowiek / y rychley narydzie v niego kaskę za to mizeli za pochlebstwo. A na drugim miejscu: Lepiey lydy paranym od mądrego / niżeli od pochlebce bytż oszukanym. A nowinek nie nosić też nam Bog żakaznie tymu słowy: Niebiedzieli potwarea ani też sieptacem między ludmi. A mędrzec powiada: Jie słowa sie pracow chociaż są ładaićkie / przychodza do serca y do wnetrznosci. Bylby tego pożytek niemaly gdyby ich niebyto / iako Jezus Syrach piše: Gdy drew nie maś gaśnie ogień / takie gdy rech co placki nosia nie zstanie przestana kłopoty. A chociaż to idawnie ża rzecz iest pochlebstwo / a wždy kochaia sie w nich pany wie y Krolowie / maia miejsce wszedzie y w Kosciele / chowaią ich przy dworzach / dary y pominki biora od matetnych. Sz to bowiem ony Syrenes morstie / rorecudnie ku ludzkiemu zatraceniu spiewaią / a ludzie iże sie kochaia sami w sobie / przetoż ich też radsi puchai / nie baciac swego od takowych uszkodzenia. **Sz** go **synu Kruc** leństwo to iest wielkie / goršy są takowi zasie niż krucowie / bo krucy umarłych tylko ciat oczy łupia / ale ci żywych oslepiaia.

Siódme / Pan Bog tu chce abyśmy / krotko pisac / teżyka naszego tak wywali / iakoby wszelkie słowa nasze byty zgadzaiące sie zwola Boża / y kusyły ku pożytku bliźniemu naszemu: A tak nie tylko škodliwych ale też y proznych słow / z ktorych też liczbę sroga panna Bogu

Bogu dać musimy / tu zakazuje. Nie bez przyczyny dał
Pan Bog dwa przyrodzone zamki / to jest / wargi y ze-
by językowi. Nie bez przyczyny oni zaci Philozophos
wie / iako Pitagoras i inni weźnie swoje które do swych
słów przysmowali / milczec na przod przez pięć lat w-
czyli / te tego dając przyczynę: Nie ten nie będzie umiał
mowić / kto się pierwej nie nauczy milczec: Błós też
Philozow napominał weźnie swoje / aby każdy palcem
zaciśkał sobie wargi / wiedząc iż w straży dobrej język
chować potrzeba / z którego co złego pochodzi / nie tyle
Jakub święty / iakośmy już wyżej slykli / ale też y
Jezus Syrach wypisał tymi słowy: Język dwoisty
pobudził wiele ludu iednych przeciwko drugim zburzył
miastá / y domy mocarzom wywrocił / zmieszył wta-
ża narodow y rozproszył / język dwoisty zacię panie
oskutał y o ich majątność przyprawił / kto się wda w en-
tá / nie będzie miał pokoia. Oderzenie bicia praga y
czym / ale oderzenie dwoistego / to jest / obcięcie ięzy-
ka / zerzye kóści. Wiele ich pogineto od nieczá / ale
jesze więcej od ięzyka złego. Błogosławiony który
jest wolen od niego / zc. Dla tegoż Dawid prosi Bo-
ga o to tak mówiac: Wybaw panie dusze moie od ust
złomliwych / y od ięzyka zdrádliwego. A iżeby się ká-
zdy do tego miał co Bog chce / á tego się wystrzegat
ciego zakazuje / obaczmy karanie które jest występny
nagotowane. Naprzód fałszywym nauczycielom gro-
zi Bog przez proroka Jeremiasá / tak mówiac: Oto y
miedzi proroki obaczylem kłamstwo y fałszywość / kto
raz potwierdził wiaryntki złomików / á nie wspominali
ich / aby się obaczyle od złości swojej / dla czego zstali
się wszyscy iako Sodoma y Gomora / á dla tegoż ná-
tarmie ich zółcia y pótunem / o to iá przeciwko tak os-
wym prorokom bede / którzy ięzykami swoimi kłama-

Eccles. 24.
Język dwoisty
zwycá y
skodn kly.

Jerem. 23.

Rozdziału Czwartego

Sapientiac. 1. ia zwiódzoe lud moy. Także y Salomon piše: Wsta-
 prouer. 27. kore kłamia zabiyata dusze. Yna drugim miejscu:
 prouer. 6. 19. Świadek kłamliwy zagnie / swiadek nie sprawiedliwy
 Deut. 19. y ktory mowi kłamstwo nie wiedz karamia / bo takie
 go Bog ma w nienawiści. Moześ prawo karamia
 fałszywego swiadeka opisał tymi słowy: Aby pokona-
 ny w swiadectwie w tym sam został / y to karamie cier-
 piał coby on miał cierpieć. A Dawid w Psalmie 15.
 Apoc. 21. prosi Boga aby zatracił tych ktorzy mowia kłamst-
 wo. A w obświeniu Jana 8. czytamy: Jże takowym
 kłamliwym ogień w piekle jest nagotowany / a praw-
 dziwych ciastka jest o prawdziwego Boga w niebie.
 Przetosi sie wszelki kłamstwa wystrzegay a prawdę
 miłuy / ić.

ARTIK VI PIĘTNASTI

O Dżiesiątym Przykazaniu Bożym.

Nie będziesz pożadał domu bliźniego twego
 ani żony / ani sługi / ani dziewczki / ani wolu / a-
 ni ośła / ani żadnych rzeczy ktore są jego.

Deut. 5.

Dziesiąte przykazanie Boże powtarza Moiseś na dru-
 gim miejscu tak mówiac: Nie będziesz poża-
 dał domu bliźniego twego / ani żony / ani słu-
 gi / ani dziewczki / ani wolu / ani ośła / ani żadnych rze-
 czy ktore są jego. Stąd też okazuje się zfałszowanie
 papieście tego przykazania dziesiątego / ktore na dwo-
 ie dla tego rozdzielił / i że wtore przykazanie ukradli-
 aby tym rozdziałem osłodzić liczbę się spełnia nala-
 ża. Ale się im trudno stać wykreścić / bo baczyćcie / i tak

we wtórych

Artykuł Piętnasty.

we wtórych księgach swoich Moyses pierwszy napisał: Nie będziesz pożadał domu bliźniego twego. A za w piątych księgach swoich też Przykazanie powtarza- łać pierwszy zakazuje żony pożadać/ też potym domu. Stąd się pokazuje/ że to Przykazanie o pożądaniu ie- dno tylko jest a nie dwoie. Jakoż to y Apostoł pokazuje w liście do Rzymianów mówiąc: Pożądania nie rzekłbym był bydy grzechem/ by był Zakon nie rzekł/ Nie będziesz pożadał. Zakon mówi/ nie Zakony. Jes- den tedy jest opozadaniu Zakon nie dwa Zakony. A żebyśmy to przykazanie Boże tym lepiej zrozumieć mo- gli/ tym porządkiem ono sobie rozbierać będziemy. Naprzód/ Co tu w tym Przykazaniu swoim Pan Bog chce po nas mieć/ y dla czego ie nam dał. Potym/ Czego w nim zakazuje/ y co zakazuje przestępcom ie- go nagotować/ będziemy obaczować.

Ile tu pierwszemu. Dwie są przyczyny dla których nam Pan Bog dał to swoje przykazanie. Pierwszą/ Abyśmy wiedzieli wola tego że bydy z strony naszego bliźniego/ iś chce abyśmy go miłowali/ y iego dobra w wszystk^o w całości zaniechawali/ tak żebyśmy nie po- żadali y nammięsz y rzeczy ie^o/ bo który pożada/ już ta- kowy winnym zstawa sie przed Panem Bogiem/ y nie zachowuje sie przystojnie w miłości bliźniego. Ja- ko to sam Pan Chrystus wyklada u Mateusza oświec^o mówiąc: Ktoby weyrzał na bliźnie^o swoje żonę tu po- żadanie ie^o/ już taki cudzołóstnikiem jest w sercu swo- im. Draga/ chciał przed ocie nasze Pan Bog wystawić tym przykazaniem swoim stać przerodzenia naszego/ że jest grzechowi poddane/ a tak tu potępieniu y prze- kłeczeniu winiecinemu należące: Bo który ciotwiek może bydy należony ktoreby czego nie poadał u bliz- niego swego/ Nie masz żadnego. A gdyż nie masz/ tedy

Exod. 20.
Leut. 19.

Roma. 7.

Przyczyny dla
których Pan
Bóg dał to
przykazanie.

Matth. 5.

Rozdziału Czwartego

Aug. 12.

**Co jest pożą-
danie.**

Jacoby. 1.

**Pożądanie
jest dwójakie
dobre złe.**

Psal. 83.

Psal. 118.

Aużnie zamiętani wylleci iesteamy pod grzech przez de-
kret sprawiedliwy Boży. X nie może być żaden który-
by sie mógł chlubić z dobroci swojej / ale przyjdzie każ-
demu opasć o nog pąstkich / y szukać miłosierdzia wo-
łać zonię Jawnogrzebnikiem: Boże bądź miłosć two-
ją na grzesznemu. A iż wiele ludzi jest którzy nie wie-
dzą co to jest pożądanie / przetoż potrzeba abyśmy to
krótko tu wyłożył.

Pożądanie: jest na umyśle poruśnienie / krotko za wro-
dzona skaza w nas zapala sie przeciwko wolei Bożej
y iego Przykazaniu / a wiedzie nas ku złemu chociaż
byśmy nie pozwolili na to / albo tego nie wypełnili: Bo
nie dopieroć sie grzech pocinie gdy skutek przystąpi /
ale już w ten czas on z dawną zachećy ponajaz sie y
wykonywa. Jako Jakub s. pise: Jż pożądanie rodzi
grzech / a grzech rodzi śmierć. To pożądanie jest dwój-
akie: Dobre jest y złe. Dobre pożądanie: jest poruśnienie
umysłu a zapalenie sie w sercu swoim sprawą Ducha
światego / wiadace ku Bogu y Przykazaniu tego świe-
temu: A takowegoż pożądania my nie możemy mieć
sami z siebie / ale z dāru Ducha światego wzbudza sie
w nas. Przetoż potrzeba Pana Boga o to prosić aby
nas w tym w spomagał / y Duchem swoim światym
wzbudzał y posilał. Jako widzimy że takim w spomo-
żeniem co zacheć miał Dawid święty / gdzie mowi:
Pożąda y prawię omdlewa duszą moją pragnąc do-
przbytków twoich Panie. A na drugim miejscu: Po-
żądała duszą moją jakoni twego y zbawienia twego
Panie. Takoweyci żadze tu Bog nie zakażuje / y owa-
żem żęczy nam tego abyśmy takowa mieli / a z ney żo-
dali / aby sie bliźniemu wedle wolei iego wszystko do-
bre wodziło / y aby tego co ma z błogosławieństwa Bo-
żego mógł pożyć.

Porym / abyśmy też żadali a pra-
gnęli być

gneli wywiana we Zborzech swietych ku weżemu się Ro-
wa Bożego / trzeźwo y pobożnie z dobrymi towarzy-
stwo swiate wieść / ić. A toć jest dobre pożądanie. Ku
takowemuć nas napomina Jezus Syrach tak mowiąc
Synu pożąday mądrości / zachowuy sprawiedliwość,
a Bóg tobie da ją. Y na drugim miejscu: Ocho dobre
będzie słuchać mądrości / y będzie iey pożądało.

Eccles. 1.

Eccles. 3.

Drugie pożądanie jest złe / ktore pochodzi z serca złe-
go a plugawego / chce mające przeciwko Bogu y ie-
go przykazaniu złe rzeczy wykonywać / także też y ku sko-
dnie a wstęplu bliźniego swego. Od takowegoć tu nas
odwodzi Pan Bóg / y zakazuje tego nam na wielu miej-
scach pisma swietego. A przez Apostoła Pawła swie-
tego / ktory tak piše: Chodźcie w Duchu / a poża-
dliwość ciała nie wypełniajcie / boć ciało poża-
da przeciw-

Galat. 5.

Colos. 3.

ko Duchowi / a zawzięte to oboje jest sobie przeciwne.
Y na drugim miejscu: Umartwiajcieś członki wasze /
nieczystości / plugawości / y pożądanie złe. Także y
Piotr swiety piše: Dárował nam kosztowne rzeczy
Pan Bóg przez Chrystusa / abyście tak zstali się uczestni-
kami Bożiej iego natury / wystrzegając się tego / ktore

2. Pet. 2.

1. Pet. 2.

1. Joan. 2.

na świećcie jest / poządania / stązy / ić. Y na drugim
miejscu: Namilszy / wstrzymawajcie się od cielesnych
pożadliwości / ktore walczą przeciwko duszy. A Jan
swiety toż mowi: Nie miłujcie światła ani tych rzeczy
ktore są nánim / bowiem kto miłuje świat / nie ma
miłości Bożej w nim / bo cokolwiek iedno na świecie
jest / jest poządanie ciała y poządanie oczu / y pycha / y
wota / ić. A tymi słowy iadanie Jan swiety nas (kto-
rym to należy abyśmy Boga miłowali) odwodzi od
miłości światła tego / bo jest przeciwny Bogu we wszy-
stkich sprawach swoich. Miał pewnie wzgląd Jan
swiety na one Pana Chrystusowe nauki / gdzie mowił:

Jie 3a

Rozdziału Czwartego

Matth. 6.
Luc. 16.

Nie żaden dwiema Panom służyć nie może / bo musi
jednego wzgardzić a drugiego miłować. A okazuje i
kowe są sprawy tego świata / abyśmy się ich tym śna
dniej ustrzedz mogli / które we trzech rzeczach należą.
Najprzód / Wpořádaniu oczu / gdzie przez ty znaczy po
rzadek żądź ciała naszego skazonego / w którym nic nie
panuje jedno grzech. A iako gdy iskry ogniowe są za
kryte popiołem nie znać ich / aś gdy do onego popiołu
przyłożysz słomę / tedy wnet obaczysz że tam ogień jest /
gdy się słomę zaśle. Także też y grzech y chciwość w
ciele ciślowiecym / gdy przed oczyma iey bywa położo
na cudna albo pożyteczna iaka rzecz / wnet się rozrywa
y okazuje. Alotć się to zowie poządanie oczu. A ię nie
natym stawa przyrodzenie ciślowieczę / to jest / nie
na samey chęci do cudzych rzeczy ale zpychy ma się też
y do wykonania uczynku złosliwego.

A od takowey ci poiadliwości haniue tu nas Pan
Bog / y rozkazuje abyśmy się iey strzegli / mianowicie
dokładając czego nie mamy poządac / ani domu / ani
żony / ani woku / ić. Którymi słowy to chce po na
mieć / abyśmy żadnych rzeczy ruchomych y nie ruchom
nych bliźnich naszych nie poządzali. Nieruchome są
rola / dom / ogrod / łąka / staw / ić. y inne grunty leża
ce. Ruchome są: żona / sluga / dziewczka / wół / krowa /
kon / osiel / pies / prać / zboże / ście / pientadze / kłopoty /
zbroia / przełożenstwa / orzedy / ić. Ty także y im po
dobne rzeczy aby były współnoynym użiwaniu u bliźnie
go / Pan Bog tu waruje / chce aby każdy na swoim
przestawał. A nie tylko słowy prostymi / ale też y z
pogrozką Pan Bog tego zakazuje / Jako o tym czytają
my w psalmie 61. Nie poządajcie łupieństwa / bo Pan
Bog zapłaci każdemu według iego przewinienia. A
y Pánka świętego: Nie poządajcie złych rzeczy / iako

1. Cor. 19.

oni pożą

oni pożądal i pogineli na puszczu. A Ezech: 12. Za po-
żadliwościami twymi nie odawaj sie/ a od chęci two-
iej odwróć sie/ bo iakobyś wykonał dusze twojej poża-
danie/ tedy weźmi ciebie wtęcha twymi nie przywiąże
lom. Też y Salomon powiada: Jako pożądanie do-
bre/ to jest/ mądrości Bożej/ przywiedzie ciebie do
tronu królestwa niebieskiego/ tak też pożądanie złe przywie-
dzie ciebie na wieczne potępienie. Jako też y Łucypera
pożądanie części Bożej straciło do piekła. Tak też y sy-
nowie Noego/ pożądal i umiesobili sławne postanowić
na ziemi przez budowanie wieże Babel. ale zamieszka-
na jest ich sprawa im ku sromocie. To wiedząc To-
biáš/ mówi/ iże czysta dusze swoje zachował od poża-
dania wszelkiego złego. Jestli o tym przykładow
innych dosęć/ które ia na ten czas krótkości folgując
opuszczam. A zamykając/ to tylko powiadam/ iże złe
pożądanie siła ludzi zagubiło / a dobre wywieściło.
Aby tedy też nas Pan Bóg podwyższał y nam błogo-
śławit/ strzeżmy sie złego pożądanja/ a dobrym sie za-
bawiajmy.

Sapi. 6.

Genes. 11.

Tob. 3.

ARTYKUŁ VI. OSTATNI.

O Summie y Końcu Zakonu Bożego.

Patechizm mówiący we Zborzech naszych/ Sum-
me Przykazania Bożego pierwszey tablice/ która
należy ku samemu Panu Bogu/ powiadamy bydyż zani-
miona od Pana Chrystusa w tych słowach: **Będzieś**
miłował Pana Boga twego ze wszystkiego
serca twego/ ze wszystkiej dusze twojej / ze
wszystkiego

Matth. 22.

Matth. 22.

Rozdziału Czwartego

wszystkiego zmysłu twoego / y ze wszystkich sił
twoich. A drugiey tal licetora należy e ubiżniemu
należema w tych: Będzieś miłował bliźniego
twoego iako siebie samego. Też samnie przy
kazania Bożego opyite y Moisesi w piatych kągach
swoich tymi slowy: A teraz Izraelu czegoś Pan Bog
twoy żada od ciebie / iedno abys sie bał Pana Boga
twoego / abys chodził we wszystkich drogach jego / y
abys go miłował y chwalił całym sercem y wszystk
duszą twoją / strzegąc przykazania y ustaw jego / Kto
ia tobie rozkazuje / żel y tobie było dobrze / ic. Skio
rych slow Moisesowych y Pana Chrystusowych roz
nam tu wyrozumieniu podawa / iże nawiętsza znio
mość Boża należy w tym / gdy sie go boimy iako Pa
na y miłujemy go iako Oycę. Która miłość albo bo
iażn pokážniemy / kiedy przestrzegamy przykazania ie
go świętego. Skąd weyć sie wszelki może / iże nie ten
Pana Boga miłuje który icmu lampy zapala y świec
eżki stawia / nie ten który chorągwie / antependia / kape
ornaty sprawuje / y inise rozmaite ludzkie zakony / usta
wy / y reguły chowa / ale ten który chowa przykazanie
Boże. Iako wszelki sluga tym pokážnie miłość swo
ją Panu / gdy rozkazania jego przestrzega: Przeto i ko
ry rozkazania Papięskiego przestrzega: Przeto i ko
jego / ten ta sprawa swoia pokážnie / iże więcej miłuje
Papięią niż Boga. A tymci wywodem y Pan Chry
stus pokážował bydy prawdziwe Chrześciany ty którzy
słuchają slow Pana Chrystusowych / mówiąc: Kto
mnie miłuje słowa moje chować będzie. A na drugimi
miejscu: Jesliżie będziecie trwać w słowach moich / pra
wdziwymi zwolemitkami moimi będziecie / ic.
Wielkim tedy światłem jest przykazanie Boże na

Deut 10.
Leuit 19.

Który eżto
w. eł prawdzi
wie Pana Bo
ga miłuje.

Joan. 1.

ludzi

ludzi aby byli pokazani/ ktorzy prawdziwie miłują Pa-
na Boga a ktorzy nie. Szukają dziś sobie ludzie nie-
ktorzy Świętych ktorymby mieli służyć/ y takowy Za-
kon nadostkonałszy chować/ na to nie bacząc / iż po-
winni nie lubiąć ale Bogu służyć/ nie Barnadyński/
Jezuicki/ ić. Zakon chować/ ale Zakon Boży/ y wedle
tego Zakonu iemu samemu służyć/ y bliźniego miłować/ y
owsem Pana Boga w bliźnim naszym.

W Artykule pierwszym tego rozdziału czwartego/
podałem perzey koniec / dla którego Pan Bog dał
swoy Zakon/ a tak tam sobie przeczytaj. Tylko tu ie-
dne przyczynę albo koniec danego Zakonu Bo-
żego obaczmy. Dla tego też dał Pan Bog Zakon
swoy/ aby mu ludzie / ktorzyśmy przeznie posłuszeńst-
wo Zakonu jego utracili sprawiedliwość y światłosć
/ zaś przez posłuszeństwo jego mogliśmy tego
dostać. Na ten tedy pożytek jest nam dany Zakon
Boży / iż dać sprawiedliwość / dać błogosła-
wienie y żywot każdemu/ temu ktoby go chował y
wypełnił. W czym wywodzi hieroce Zpłoskot Paweł s.
właście do Rzymianow: Powiem Pan Bog jest świat-
ły y nieśkane też ma światło: Przetoż kto chce z Bo-
giem mieszkać/ potrzeba aby też był świętym/ a dla te-
go dał człowiekowi Zakon święty aby przezem dostał
poświęcenia swego. Ale takim to obyczajem sprawu-
je potrzeba wyrozumieć/ bo w rozmaitych ludziach ro-
zmaitym też obyczajem to wykonywa.

Chrześcijskiego imienia ludzie/ troiako wi sa na-
zwieć. Jedni sa podobni onemu Saryzenowi/ o kto-
rym Ewangelistowie pisał / ktorzy żywotem pobo-
żnym a z sługami uczynkow swoich dobrych/ Jałmu-
żniami/ Modlitwami/ Postami rozmaitymi/ Paci-
stuchaniem Niszy/ Koratow/ Tichporow / mowie-

Przyczyna da-
nego Zakonu
Bożego.

Chrześcianie
sa troiacy.
Luc. 18.

niem Psał-

Rozdziału Czwartego

Math. 35

Tbidem.

niem spálmow/y infyminal ożenstwy ktore oni zowa
y niniemáia być dobrymi uczynkami/ktore ludzcy wy
myśliłi/ostawili/y wzwyżali/ szukając usprawiedli
wienia y zbawienia swego. Takowym Pan Bóg wy
stawa przed oczy Zakon swoy awiety/á tym oskarża
ie być szalonymi y przekłętymi Chrzesciány. Bo tak P.
Chrystus powiedział: Biada wam ktorzy dla ustaw
ludzkich przestępuiecie Przykazanie Boże. Bo Zakon
Boży woła: Nie miej cudzych Bogów oprócz mnie/
á oni infym chwale samemu Bogu należąca oddają/
do infych sie pomocnikow wci.kaie/ w nich nadzieie
pokładając/ do ich obrazow dla usprawiedliwienia y
odpułtow chodząc. Zakon Boży woła: Nie czyn
bie obrazow/ á oni dla nakożenstwa kosztownych na
kupia y nastawiają obrazow w kościołach/ w kaplio
cach/w domiach/po drogach/ i. Zakon Boży woła:
Nie będziesz sie im kłaniał ani ich chwalił/ á oni y kła
nią sie y kłękają/ j na twarzy swoje w Kwiecna Nie
dziele y w Wielki Piątek/ przed nim padają. Zakon
Boży woła: Przez sześć dni będziesz robił/ á oni to rob
nu to owinu Świątenu/w ty dni robotne nie rob
bia ále świeca/i. A przed sie prawiadają/ iie to iest
prawdziwe nabożenstwo / iie dla tego są dobrymi y
sprawiedliwymi Chrzesciánami/y niniemáia żeby im
Bóg powinien dać za to królestwo niebieskie. Szalo
nymi osadza takowe Pan Chrystus/gdzie mowi. Na
daremno mnie chwala ustawianii ludzkimi. A ten co
czyni co nadaremno/nie mądry iest przetoż oni szale
ją/Panie Boże day imo łaskę. Takowym tak wła
śnie Zakon Boży mowi: Ja iestem od Boga dany y la
poświęcenia/usprawiedliwienia/y błogosławienstwa
waszego/á wy tego gdzie indziej w ludzkich ustawach
y wymysłach szukacie/przetoż y biada wam y nie ma
drze to

drze to czynicie. To słysząc drudzy między takowy
mi opuszczając ustawy ludzkie / a śadzą się na pełniemu-
staw Bożych / dla błogosławieństwa y usprawiedli-
wienia swego / iako on nieodzieniec ktoremu Chr-
stus kazat aby chował Przykazanie Boże. Takowym
też jest Zakon Boży wystawiony / ale nie tak żeby tyl-
ko zwierzchowić po Pharyzajstwu miał być wypełnia-
ny / ale ze wszelkiego serca y umysłu / całą duszą y siłami
y to nie poniewolnie / ale z miłości y z chuci swej / iako
o tym wypisuje Apostoł tak mówiąc: Koniec Przyka-
zania jest miłość z czystego serca y Sumienia dobre-
go / a wiary nie zmyślonej. A gdy tak Zakon Boży so-
bie być wystawiony obacza / tedy wnet iako w zwiercie-
dle oglądając / nie chciałby Zakon Boży doskonały / per-
fekcyjny y święty jest / iednak on z strony swej są barzo
niezdolnymi / a niżej się dotkną Zakonu Bożego / osadza-
jąc go wypełnić nie mogą / a tak są przeklętymi po-
dług onego Bożego Dekretu: Przeklęty wszelki który
nie będzie trwał we wszystkich Przykazaniach tych / a
przeżyje lud wszelki / Amen. Nie był żaden ani jest
ani będzie człowiek / któryby Zakon Boży mógł dosko-
nale wypełnić / bo któryś kiedy był sercem czystym / sam
siebie: Ktoś kiedy był bez z tych żądź cielesnych: Ktoś
ze wszystkich dusz y sił swoich miłował Boga: Albo
ktoś też miłował bliźniego iako sam siebie: Żaden.
Przerobił wszyscy zgrzeszyli. Wyznawał to sam na sie-
Job święty tak mówiąc: Jesliżbym chciał sam siebie
usprawiedliwić / wstał może potępić mnie / bo to praw-
dźwie wiem / iż żaden człowiek nie będzie usprawie-
dliviony przed Bogiem. Jesliżby człowiek z Bogiem
chciał przo wieść / nie mógłby y jednego słownika odpo-
wiedzieć przeciwko tysiącowi. A to by też trzeba pa-
pieściu Chrześcíanom obaczyć / którzy / iakośmy wy-
sz-

1. Tim 1.

Deut. 27

Job. 9.

Rozdziału Czwartego

hey mieli/ wżynkami od siebie zmyslo.ymy/ chęć do-
stać vsprawiedliwienia: Bo iesliżec wżynki Zakonu
Bożego nie mogą być człowiekowi ku vsprawiedli-
wieniu pomocne/ á cożby ich wymyslone y Zakonowi
Bożemu przeciwnie miały pomocne być?

Dradzyśa zaśie iawnogrzešnicy/ ludzie swowolni/
tym dał Bóg Zakon swoy/ aby im był iakoby vřda-
ku pować agnieniu od grzechow/ á przywiedzeniem ku
vpamiętaniu. Bo takowech jest ta natura iże nie nie-
dbać o sprawiedliwość y o Pobożność/ iedno aż po-
niewoli kiedy musza. Przetoż gdy słyša Zakon Boży/
y zarazem ona groźba stoga na przestępce przyłożona
od Boga sprawiedliwego/ iako kiedy vśłyša ienie vř-
da karania ci ktorzy nadaremno biora Imię Boże/
coż ci ktorzy ie bluźnią? Także gdy vśłyša kazni nago-
towane na gwałtowniki swięta/ na ty ktorzy nie czę-
rodzicom/ ić. isćie musza zádrzec á zwłaszeżá gdy pa-
trzyć beda na przykłady w piśmie swiętym zostawio-
ne/ iako po dwudziestu tysięcy ludzi / iako Anysokow
niezlíciona liczba do piercia jest wruczona dla przestęp-
stwa Przykazania Bożego / iako wśystek świat po to-
pem był wyniszcżon dla przestępstwa przykazania Bo-
żego/ wnet tu lekać sie beda/ á pohamowawszy sie od zło-
ści swoich/ beda sie mieć ku pełnieniu przykazania Bo-
żego. Ale iże ci iako y oni pierwszy nie mogą doskona-
le wypełnić Zakonu Bożego/ przetoż w grzechu przed-
sięśa. A tak oboj rod tych ludzi/ tak pierwsze iako y ty/
zabija Zakon nie ożywia/ dla tegoż go Paweł swięty
zowie vřslugą śmierci. Aż teyć przyczyny Salomon
mowi: Nie masz człowieka co by nie grzeszył. Także y
Dawid. Nie będzie/ powiáda / przed tobą vřprawie-
dliwiony żaden żywiacy. A Jan. mowi: Gdybyśmy
mieli mowić iżemy nie grzesyli / kłamca Boga cze-
niemy y słowa iego niemáš w nas.

2^a Corint. 3.

Reg. 8.

Psalm. 143.

1^a Ioan. 1.

Arzektby kto: A czemuż Bog dał iakowy Zakon/
ktorego nie może nikt wypetnić y wiecey zabija niżeli
obżywia ciałowieką: Powiedzialem pierwey / iże Bog
dał Zakon dobry/doskonálny y święty/ale samianiy sie
bie poprowali / tak iże dla naszey skazy / nie przynosi
nam pożytku zbawiennego/ iesteliśmy przykryci a obtu
dni ludzic/ tak iżbyśmy sie żadnym obyczajem nie przy
znali do grzechow naszych: Przetoż Bog iakoby świat
ciadło albo iakoby reysstr káfárzom złym dał Zakon
swoy/ aby nas pokonał bydy grzesznikami/ gdy sie to po
kaze/ ie nie czyniemy dosyć Zakonowi Bożemu. Apoki
nie było Zakonu Bożego pory też nie był grzech/ iak
to Apokstól Paweł s. do Rzymianow piszac wywodzi:
Nie iżeby przed Zakonem nie miał bydy grzech/ ale i
nie był okazany y pokonany aż przez Zakon/ bo przez
Zakon iest poznanie grzechu. Ale spytałbyś: Dla cze
goż to tak Bog uczynił? Paweł święty na to tobie od
powie: Iże dla tego aby wszyscy ludzic osadził a zam
knął pod grzechem y okazał ie bydy niewolnikami
grzechu/ a tak abysie nad wszystkimi zmiłował. Bo gdy
pierwey nie uznamy grzechu/ nie będziemy też znać y
przeklectwa/ ale gdy sie już zna grzech/ obaczy sie z nie
go pochodząca śmierć (bo Apokstól mowi: Iże przez
grzech śmierć przysła na wszystkie) Tedy też już cżło
wiek myślić musi o lekarstwie/ a pocięż onym suga
dłużnikiem pańskim u Boga miłosierdzia/ ktoremi
miłosierdzie Pan Bog okazał nad ludzimi w Synu swoim
Wielki tedy grzesznik uznawszy sie na radu. Ku w Za
konie Bożym/ musi do Chrystusa biec a tego sie chwy
ci/ iemu sie przytaczyc przez moeng wiare/ nie nie ro
spacając o tásce pańskiey, Bo on iest nam dany na
to/ aby był naszym iednaczem y nasieniem ku naszemu
błogosławienstwu/ a z onym Jawnogrzesznikiem Bo

Roma. 7.

Romano. 11.

Roma. 5.

Maty. 18.

Rozdziału Czwartego

Luce. 18.
Psal. 50.

Gal. 3.

Joan. 5.

Deut. 18.

Augustinus
Epistola 100.
ad Ascetianos

ga prosić / tak mówiąc: Boże bądź miłosierdziu mnie grzesznemu. Także y z Dawidem: Zmiłuj się nademną Panie / a dla twego nie wymownego miłosierdzia odpusć grzechy moje. A tak w tej mierze zstawa się nam Zakon Boży iakoby pedagogiem / który nas prowadzi do Chrystusa / aby tak gdzie nie możemy z Zakonu być usprawiedliwieni dla naszej natury nie możemy do dobrego / iakosiny o tym z początku mieli / tedy abyśmy to otrzymali przez wiarę w Pana Chrystusa / boć dla tego Pan Bog wshytki zamknął pod grzech / aby też od niego samego była dana wshytkim sprawiedliwość wierzącym w Pana Chrystusa.

Tego Pana Chrystusa też y Mojżesz dawca Zakonu Bożego Izraelczykom ukazał / y nieśmiertelnym obywatelom ich do niego odyszał. Jako też to sam Pan Chrystus twierdzi / mówiąc: Byście wy Żydowie wierzyli Mojżeszowi / wierzylibyście y mnie / boć on o mnie mówił. Mojżesz tak o Chrystusie mówił: Prorok że z szeregu was wzbudzi wam Pan Bog was / tegoż słuchajcie / a któryby go nie słuchał / zginię dusza jego z pośród tego ludu / etc. W tym Chrystusie wshytkie Dłce starego Zakonu napominały / y do niego ie wiodły ony trwające ofiary / to im znacząc / iż miała być wyłana krew baranka niewinnego na ofiarę za wshytkie grzechy nasze. W tymie Zakonie Bożym tak piše Augustyn święty: Za jedna rzecz iest abiektowięta w grzechu potępić / alekarstwa ktore iest w Panu Chrystusie szukać przynosić.

Obaczcież już namulę Chrześciance postanowienie Boskie staradawne, przez wshytek świat trwające / iako to był zawsze ieden sposób ludzkiego zbawienia / iedna droga do usprawiedliwienia / ieden porządek wshytek Jezus Chrystus. Alas! to nie wsheteczność iest wy myślać inше sposoby do zbawienia ludzkiego: A czemuż

nie ra-

nie raczy sie wszelki wda do Zakonu Boiego y do tego
go świadectwa / a iám sie dowie wszystkiego co mu
potrzeba do zbawienia / iáko o tym było na początku
tych listów / bo Zakon grzech tobie potasie twoy pra
wdziwy y potępiający / potym ci przywiedue do Chry
stusa / abyś był obżywiony y zbawiony w nim / bo ten
jest náše poświęcenie y usprawiedliwienie / iáko Apo
stól Páweł święty piše.

1. Corint. 1.

Trzeci ludzie są iúż zebráni z tych przereczonych /
ktory iúż przez Zakon grzechy poznawšy / upamięta
li sie y nawrócili do Pána Chrystusa / y weni przez wiá
re z náuki słowa Boiego wšciepieni są / wšpółcino
ści będąc zboru świętego / mając grzechom swoim
odpuszczenie / y iúż będąc wolnymi od przetlestwa Za
konu przez Pána Chrystusa / ktory dla tego zstał sie
przetlestwem / aby tych ktory byli pod Zakonem y
pod tego przetlestwem / wybawił. Ale przed sie Za
kon Boży nie jest im zatracony ale tylko wypełniony
przez Chrystusa / y sprawując im pożytek tym sposobem.
Bo gdy takowi iúż máia w sercach swoich Ducha s.
tedy też máia y Zakon napisany iánie / y wzbudza Duch
świety ich wole a chęć / aby sie godnie rzadzili podług
Zakonu Boiego / ktory im dwoiáti pożytek czyni.

Zakonem Chry
stusa wypre
stano nie sta
ony.

Na przód / jest im arzodkiem którym sie pomnaża
ia w náiomosci Bożej y w náiomosci wolei tego /
ktora jest w nim oznaymiona / nie inaczej iáko iuga
ktory przystanie do ktorego nowornego Pána / a pra
guie náleżeć także o niego / tedy dowiadue sie wnet o
byciaiow onego Pána / dla tego aby wyrozumiałwy
w czym sie tocha tym sie bawił / a ciem sie brzydzi á
by sie tego strzegł. Tak też czynić ma Chrześcíanin kto
ry przystama ku službie Bożej / ktory nie może sie le
piej wywiedzieć czym sie panu Bogu podobac / czym

Rozdziału Czwartego

temu służyć / a iako y czego sie strzedz ma / iako w Za-
kone Bożym / w których chęć aby go każdy miłował /
chowając Przykazanie tego.

Drugi pożytek czyni wiernym Pánstwu Zakon Bo-
ży / iże ich wspomina zawsze do cześci / iakoby ostro-
ga leniwego ośia wspomina / aby móc na sobie ród-
mót pána swego / niósł go chutliwie. Tak też Zakon
Boży nie tylko nas uczy znać y przyjmować rozkazá-
nie Boże / ale też y usługuje nam do tego / abyśmy go
przestrzegali: gdyż nie tylko dany jest abyśmy o niem
wiedzieli / ale też abyśmy go chowali y iemu posłuszni
byli. Boć y święci ludzie Duchá Świętego mający /
zawsze przed sie w sobie te guwiosć / iże potrzebują na-
pomnienia. A o tamci pójtku Dawid w Psalmie pisze w
te słowa: Zakon Boży niepokalany nawracający dus-
chy / świadectwo Boże wierne dające mądrość nie dosko-
nalitym. Sprawiedliwośćci Pánstwie prawe wswietlają-
ce serce / Przykazanie Pánstwie przeświadczenie dające
ogó / bożi Pánstwie święta trwająca na wieki. W
Psalmie 78. On wybudził świadectwo Jakobo-
we y Zakon dał Izraelowi / poznali wieki potomni y mia-
ły nadzieie swoje w Bogu swoim / y nie zapomnieli o
czynach Bożych / ale przestrzegali Przykazania tego.

Tego tak o Zakonie nauczywszy sie wierni Chrześ-
ćianie / iże przez niego nie może być usprawiedliwiony /
pytanie takowe o tym cienia sobie tymi słowy.

Mozegli ty to Przykazanie Boże wypełnić
Odpowiedz. Nie mogę.

Ciemu nie mogę? Jużście mieli / iże nie zstrony Zakonu
Bożego / ale z nasier młodości. Pytanie.

Jakże tedy masz być zbawiony?

To jest / iako masz otrzymać grzechom odpuszczenie /
dosłacie

Psalm. 39.

dostać od śmierci/od satana / y od piekła wybawie-
nia/ a dostać łaski Bożej /sprawiedliwości/poswie-
cenia/ y żywota w niebie wiecznego.

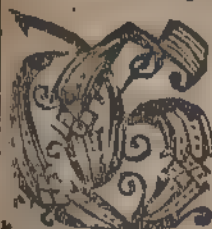
Od powiedz. Przez Wiare.

To jest/ prawdziwa / żywa y zbawienna / ktorey jest
Summa w piątym Rozdziale położona.

Rozdział Wiary.

O WYKŁADZIE WIA-
RY PRAWDZIWEY APOSTOLSKIEY / ktora po-
spolicie Kredem zowią :

Przedmowa krótka.

Dy nasze Wyciżne Bog miłosierny
z wysokości światłości prawdziwe
go słowa swego świętego oświecił/
nie tylko wiadomość zgodliwą o Bo-
gu/ ale też y wiarę iedną mieliśmy
miedzy sobą w zgromadzeniu tym/

ktore Pan Bog sobie zebrat / a od śatanych zabobo-
now Antykrystowych wytoczył/ y od tyranswa tego
wolne moca swa uczynił/ ktorey wiary zgodne też czy-
niliśmy y drukiem wydawali wyznania/ oświadczenia
sie dla potwarzy nieprzyjaciół/ iżemy nie nową iaką/
ale starodawną wiarę przyjęli/ Iżemy przy sta-
nym onym Wyznaniu wiary Apostolskiej/ ktore Kre-
dem zowią stali. Uczyniła dość ludziom spokojnym
ono takowe nasze we zgodzie oświadczenie/ przestawa-
li na niem y wiele ich do nas przystawało/ z tych ktore
Pan Bog nagotował był a sobie miedzy swoy lud na

Przedmowa krótka.

Act. 13.

znaczył ślad chwały Bożej chwinną / y Zbor jego ciesz
 był y weselił mnożąc się.

Mat. 17.

Cuda Etere
 17. wo. r. 18. 19.
 cy cynta.

Ale Szatan on dawny nieprzyjaciel ludzki / pa
 trzyć na to nie mógł / y nie długo mieszkający / gdy się
 iakoby ubespiekęli a wspotkali ludzkie / narzucił mies
 dzi dobrenasienie Etekola / a wszedłszy w serca onych Eter
 rze byli Pasterzmi / weźnił takowe żałosne rozzerwani
 nie / Eteremu iechże Eterca nie maś. Eterzy wdali się pod
 Tytułami cudnymi a wielką obłudą / na psowanie chwa
 ty Bożkiej y hydzenie oney spólney zgodney wiary : y
 Eterych tak zapalił ten szatan / że dziwnie Etera a bies
 gata blumierstwa swoje zalecała / y nowotnymi Etera
 gami / Katerchizm y Bibliami / Etere na miesiac ias
 toby oni miesiac ias Eterzy się y tany sam Eterli / od
 mieniali / wiel. miewożacych y wedle swiata wzię
 tych / takż. wciśnionych par ires panielnek uwarzawfy po
 biazali y po namili / obiecując cuda Eternie : iakoz
 doie cudo. w wielkich nabroili / że im podobnych swiata
 nie ma. Bo wiadye osti swoje w niebo / w Etercznie mo
 wie st. wozemni nie Etercznie przeciw Bogu Wyu / y
 Synowi tego / y Duchowi s. iasie to cud : co miesiac
 to sie odmieniac / w infa a w infa Religia wstepo
 wać / iasie to cud skateczna a prawdziwa wiara obda
 rowane ludzi do miesiaczney y falszywey od. wiesc / a z
 dragi dobrej w bład w prowadzić / iasie to cud : Etera
 niedmilkami do tego maitnieisze przywiesc / aby to co
 mieli poprzedali / a do ich spolku pieniadze przynosi
 li / y spolemie skrawiwszy / każde zasje w swoje strone
 wdać sie mnaeli / iasie to dziw. Nie wiliczam infty ch
 rzeczy sromotnych / co też tam za tym Jordanem (ias
 to go zwali) szatan sprawil. Day Panie Boze aby ias
 to iedni tak y drudzy wftysey sie obaczyli / a do Presu
 zdrowego / ślad wypadli / wrocili się Nie przepu
 scili ci y

ośli ciy Kredu/ale te zgwałcili ono trafilie wykład
iac/ y wiele w nim iako yw piśmie świętym odmienią
iac y wymiuc. A drudzy też nieprzytaciele Boży/
trzeba a pisknowaniey Antykrystowi/bacząc taka pos
gode y zatrwożenie niedziwiernymi nie nie omieścić
li/bo nasadziwszy sie na nieyścach zacnieyszych/ iakie
ktody poczynili/ a co za podpory bledom/ bluznier zst
woni iawnym a bawochwalstwoni dowodnym u
czynili/ich to Post, lle nowotne y Katechizmy miste
rie/ y inne ksiąski przewrotne okazyia.

Tłaco patrząc nam dozorcóm/ ktore Pan Bog
dał a postanowił w Kościele swoim/ łacie milczec nie
godzi sie ani oney prawdy odbiegać/ ale musimy tym
wilkom/trzode Państwa rozpraszającym/ a postrząsa
cym owieczki tego/zastrawować sie. Dobrzeć pokoy

sobie mieć y też zgode z kładym/ ale tam y z taklemi/
gdzieby nie było ubliżenia chwałj Bożey y prawdy Pa
na Chrystusowej// i też naruszenia zbawienia dusznego
Nie pokoyby to był/ ale zdumiałość/ boiaźn/ niedbalo
stwo/ zdrada/ nie stateczność/ nie wierność/ y zaprzemie
nie prawdy Bożey. A pewna to jest iż zgoda y pokoy
ludzki/ bez pokoia prawdzię jest śladnica wszystkich
bledow. A iesliśe wolno onym bledy swe obwoływac
y opisywać/ musimy też my nie być niemymi strożmi
ale też obrony czynić prawdy/ y pokazywać prawdzi
wa wiary y prawdziwa droge zbawienia powinni.
chmy. Bo iesli oni mysla wiele ich zwiesć/ łacie też y
my myśleć musimy/ iakobyśmy ich wiele zatrzymali y
przywodzieli do prawdy. Przetoż przedstawilibyśmy
byli na krótkości Wyznania y opisanie prawdziwey
wiary ktora sie zamyla w Kredzie/ale dla tych wy
wrotnych ludzi musimy o tym szerzej pisanie czynić.
A na przod położymy sobie Artykuł o wierze / co jest

Dobra zgoda
ale bez wstep
tu chwały
Bożey y zbaw
ienia ludzi.

Rozdziału Piątego

Rozdział tego
i. 4. 1. 1. 1.

wiara / skąd pochodzi / y dla czego pożyteczna jest. i o
tym wypisemy troćkie składania wiary pierwszego ko
ścioła Bożego nie które. Naprzód / Złożenie wiary
Apostolskiej / które Kredem zowa / którego też będzie
wykład dla dobrego rozumienia wydany. Po tym /
Złożenie na onych Konciliach świętych od Biskupow
a Nleczenników świętych y Cesarzow pobożnych wy
dane. Tylko Pana Boga wszelki Ciycielnik wzywaj /
abyć dał Ducha Świętego / żebyś to mógł wybaczyć
i wyrozumieć dla chwały Bożej / bliźniemu twemu
tu przykładu dobremu / twemu zbawieniu / Amen.

ARTIK VLPIER WSZI.

O Wierze.

Powzięchna

iv. 2. 1. 1. 1.

Nie było nigdy takowego zabobonu / y takiego
jedu / i lumnierstkie^o wynayku / któryby nie miał
sobie gdzie osieść serca ludzkiego y serzynać pcurney
liczby ludu którego: w którym gdy się rozrodzili / wy
chowali / onemu przywykli / w tym się prawie ży
cia / i y wpospolitowali ludzie / tedy ono zabobonst
wo blaznierstkie / i swoje ludzkie wymyslenie tak rozprze
wione nazywali / *Catholica Fides* / to jest wiara powzię
chna: Dla tego / i że zdawnych lat przez długie czasy
stawić nie od wieła ludzi trzyma się y wyznawa / bro
ni y forystnie. Na dowod tego / puszcimysy na stronę
ne Poganstkie stare błedy / porzucimysy iedno na Turc.
ka wiare albo na Żydowstka teraznieyska / tak i na Ru
stka albo na Ormianstka / y przy nich też na Papiejska /
y wwszystkich widzimysy iako każdy z tych chlubi się z po
wszechney wiary / choć nie wygra nie Papiejski przed
Żidem dawnością / nie otrzyma nie przed Turkim wiel

kość 19 /

Boże. / byrośdacia y moziśdacia. Trudno jest tego nie
oświecić Bog/od tego mniemania przywykłego do cze-
go lepszego odwieść / bo się już tego tak napił y tak ro-
zumie / iakoby staradawna złość / y między wiela lu-
dzi wsłota y zwięziona / błędna bydy nie mogła. A za-
iakoby między trocha ludzi niedźnych nie miała bydy
prawda / zwłaszcza między wybranymi Bożymi.

Ta co pisał Apostoł / wiara prawdziwa / wiara
wybranych Bożych nazywa. Dla tego potrzeba z
pilnością wypisania o wierze prawdziwej / w której
by nie było podeyrzenia iadnego / aby tak poślawszy ią /
cyesmy się dierzeli / a błądliwej odstąpili / chociaż
iżowa Katołicka / to jest powiechna. Słycha-
my częstokroć od bystrych y rozpustnych a nie bog-
bognych Episkopow taka powieść / iakoby Bog miał
bydy podobny wielkiemu Monarsze albo panu świeckie-
mu / który ma w państwie swoim rozmaite dworz-
ny / a przed się wszyscy slugami onego Pána / y pła-
ć im płaci. Tak też rozumieć aby Bog miał mieć
ludzie rozmaitey wiary / którzy go tak y owak / rojni
roinie chwala / a przed się iakoby każdego dobra bydy
miał wiara. Ci zapamiętali ludzie nie wiedzą co
bóg / ani pisać iako Bog iedney roley siac Izraelczy-
tom rozmaitym nasieniem zakazał / y chodząc w su-
niach ścieżkowanych / dając znać / że obcietał niechce-
ć / ani się tocha w rozmaitości / ale chce ściętość y ied-
ności / y karat ony którzy inakšey wiary byli / a nie ie-
dney która im podawał. Jako y Chrystus strasował
Pharyzeusze / Esceyryty / Saduceusze y Samarytany / y
strasował ich kłóśow wystrzegać się swoim żywo-
temi. Tego y Apostołowie bronili / y aby w iedno-
ści rozumienia / mowienia / y wierzenia trwali / nąpo-
minali Chrześcijany. A o tej już iedney wierze będzie

my mieć

Tit. 3.

Episkopow o
wierze wypina-
nie.

Gen. 19.
Ścieżkowana
sata co zna-
ciła.
Mat. 16.
Mar. 8.
Luc. 12.
Roma. 15.
1. Corint. 1.
Eph. 4.

Rozdziału Piątego

Wiarą co jest

my mieć mamy wypisanie

Co jest wierzyć
Boga.

To słowo Wiarą rozmaite ma znamięnowanie/
tak w mowach pospolitych / iako też w piśmie świę-
tym / które my na ten czas opuścić w przyszle / Wiare
prawdziwą taką mamy znać / która ty rzy częścią w
sobie ma: Jże wierzy Bogą / Bogu / y w Bogą.

Co jest wier-
zyć Bogu.

Bogą wierzymy / iże jest Bog w Trocy iedyny / to-
iest trzech / Oycą / Syną / y Duchą Świętym / byż iedo-
ney istności / iedney natury / iednego Bóstwa iednym
Bogiem wiecznym / żywym / wszechmogącym / swo-
rzcicielem wsze / i. Jakiśmy o tym mieli w Roz-
dziale o znomości Bożej. St. d. m. na pierwszym w
stopniu uzyć się mać / iże który człowiek założy: so-
bie ten fundament wiary iże wierzy być Bogą takiego
iaki jest / ten ma początek wiary dobrej. Ale który nie
wierzy bydi Bogą / albo wierząc nie takowego wierzy
iaki jest / iedno takiego iakiego sobie nuniema bydi sam z
siebie albo z podania ludzkiego / Aryańskiego / Zbiono-
skiego / Nowożytniejskiego / Żydowskiego / Turckiego
i. ten nie ma ani początku Wiary.

Druga częśćka jest Wiary / wierzyć Bogu / to jest /
obietnicom jego / słowu jego / iże jest wierne / pewne /
poważne / doskonałe y święte / o którym co wątpić / iest
to inż sroga wścietność y niepobożność. Tak też wie-
rzyć Chrystusowi / to jest wierzyć słowom y nauce i-
go / iako nańce Syna iedno rodzonego Bożego / nami za-
Mistrza danego. Kto te ma częśćki wiary w sobie /
iże wierzy Bogu / wierzy Chrystusowi / Duchowi świę-
temu Mistrzowi prawdy / nam od Boga danemu /
wielek inż ma wstęp do wiary prawdziwej / z której
też o Pierwszej części oświadcza się. Bo gdy kto wierzy
słowu Bożemu w którym się Bog obawit iakim iest /
tedy go bydi takiego będzie wierzył. Ale kto Bogu ni-

wierzy

wierzy y słowu tego/ ten kłania czyni Bogu. Bo gdy
by był prawdziwym u niego / tedyby przedstawiał na
słowie tego. Drudzy też są co nie wierzą Bogu albo
y Chrystusowi / ktorzy nie całemu słowu y nie wszyst-
kiej nauce tego wierzą/iedno to tylko trzymają co się
im podoba. A do tego iedni przydawali ustawy y
zdania swe/ a drudzy zgoła nie przydawaliac/che-
mu chcą temu wierzą y tego są posłuszni. Papieżnicy
nie wierzą Bogu/bo nie dają miejsca wszystkiemu sło-
wu Bożemu. Bo Bog mówi y zakazał rodzić: Nie
czyni sobie obrazow/ nie będziecie im kłania ani ich
chwalić/ a oni kosztowne obrazy czynią na złość Bo-
gu/ y na oktarzech iako na Młotekach ony stawiają/
kłania przed nimi/ chwala je/do nich się obiecują/ im
się modlą/ całują je/kościół y kaplice im budują/ łami-
ą/ świece stawiają / y nabożeństwa rozmaite odda-
wają. Bog powiedział: Słowom moim nie nie przy-
dajcie/ a oni wiele przydali y podziś dzień przydawać
nie przestają. Bog powiedział: Nie będziecie wymo-
wali/ a oni wiele zymowali/ y Sakrament Wiecze-
rzej Pańskię pogwałcili/w ktorym rozkazał Chrystus
wystąpić iako chleba pożywać/ tak też y z kubka pić /
mówiąc: Bierście a pićcie z tego wszyscy/ a oni zakła-
nia mówiąc: Nie pićcie laicy proszą ludźie. Jest bardzo
wiele y innych rzeczy/ ktorych teraz nie wspomniamy.

Trzeci zaś jest/ ktorzy nie przydają nie słowu Bo-
żemu/ wymienia tylko iako są Ewangelicy rozpustni/ bo
ci wiele nauki Bożej nie są posłuszni/ tey tylko słucha-
ją/ ktorasie im podoba w ich wśach. Ale gdy Bog ro-
zkazuje byci trzeźwymi/ miernymi/ ścisłymi/ także odpu-
ścić y czynić dobrze winowaycom/ nie mogą się/ rzę-
tego nie radzi słuchać. Gdy Bog także nie byci niespra-
wiedliwymi/ strzedz się wielu rzeczy złych/ głuchymi na

Papieżnicy
nie wierzą
Bogu.
Exod. 20.
Deut. 4.

Deut. 12.
Prouer. 30.
Deut. 18.

Matth. 23.
Mark. 14.
1. Corint. 11.

Matth. 5. 20.
Luc. 6.
1. Tim. 4.
Tit. 3.

to są

Kozbziały Piątego.

1. Pet. 1. et 2.
2. Cor. 6.
1. Tim. 2.
1. Pet. 3.
2. Cor. 2.
Roma. 15.

to są. Gdy Bog także nie ciągnąc i arżmą z niewierniki/ a oni i efoje sie w nie sami sprzagaia. Gdy Bog także strzedz sie zbytku/stroiw/y białym głowom złotą/peret/kamienia drogiego/tedy też temu nie wierza ko wu Bożemu/y inshym wielu rzeczom/ktore opuszciam Dobrzeby takum pominieć co Bog powiedział: Jie kto w iednym przestapi/wshystkiemu iest winien Przykaza niu Bożemu / iuz to wshystko co Bog chce wykonać wac potrzeba/a nie me bratować po swej misli / nie chcieć bydz miedrshym niżeli Bog/bo wshystko iest napisano tu nashy nauce/cokolwiek iest napisano.

Wierzyć w Boga co iest.

Trzecia część Wiary iest/wierzyć w Boga/to iest/ duszać mocno sercem w samym Panu Bogu / prawdziwym/ dobrocłiwym/y wszechmogacym / czego nie moze człowiek mieć iesliby pierwszych rzeczy nie miał/ to iest / iesliby Boga y Bogu nie wierzył. A takci sie też okazuie wrych ktorzy dla tego nie duszają w samym Bogu/y mają wiele pomocników / bo nie wierza aby był sam Bog miłosierny y miłowieżni wshystko ká idemu ktoby w nim duszał/ a iego samego wzywają. A z tych części spolnych iuz opisanie wiary takowe mojemy sobie wezynić.

Definição
albo opisanie
wiary.

Wiara iest dar Boży człowiekowi znieba od Boga dany/ skąd nauczony bedac/niewatpliwie spolega na Bogu y slowie iego / przez ktore wshystko dobre y żywot wieczny w Panie Jezusie z łaski obiecuie sie iemu/ y wshelka prawda tu wierzeniu wydawa. Wtym opisaniu y wykładzie Wiary/ te sie zamytają rzeczy. Naprzod/ Kto iest dawca y sprawca prawdziwey wiary. Potym / Pośrzodki z ktorych sie rodzi y pomnaża Wiara. Trzecia / Cel na ktore parzy Wiara/ y wczym mieszka y trwa. Na ostatet/ Pożytki dobrej wiary iakowe są.

Jle tu pierwszemu/ Skąd Wiara iest: Wiemy iest wiele

Artykuł Pierwszy.

159.

wiele nabożenstw iest na świecie między ludźmi od lu
 dźmi iylłonych/ktore Wiarami zowią. Ale tak więdz
 cie/że one nie są wiary ale niniemania ludzkie/ bo tyl
 ko to iest prawa Wiara/ktora iest iedyna y od same
 go Pána Boga dana / iako Chrystus powiada : To
 iest w:zynek Boży abyście wierzyli w tego ktorego on
 posłał Jezusa Chrystusa. A daley tamże : Zaden nie
 może przysć do mnie / co iest/wwierzyć w mnie/ iedno
 ktorego Ociec poćagnie. A zaśie : Zaden nie może
 przysć do mnie/ażebym mu to było dano od Oycy me
 go. A indziej : A wy nie wierzyćcie/ bo nie iestescie
 z moich owiec/ a dla tego nie możecie wierzyć. Jie
 zaśie napisal Łukasz : Zślepił oczy ich/aby nie rozu
 mieli sercem y nie nawróćili się W Dzieciach Aposto
 łich Łukasz święty napisal o Lidier niewiesćie/ktora
 byław miesćie Tyatyrzeńskim/że byławierzący y chwa
 laca Boga / ktorey Bog serce sprawił poymować to
 co Paweł święty nauczał. Takież Piotrowi Pan mo
 wi Ciało y krew nie obiawita tobie/ale Ociec moy kto
 ry iest w niebie. Item/Dziekuie ia tobie Oycze mój to
 żakrył od medrcow a obiawites małućkim. Toż do
 Rzymianow Apostoł wspomina : Tak iako komu v
 dziełit Bog miarke wiary. A na drugim mieyscu : Za
 den nie może rzec Chrystusa Pána bez Ducha s. y do
 Philipensow piśac powiada : Ji im to było darowa
 no od Boga aby wierzyli w Chrystusa. A na drugim
 mieyscu Bog iest ktory sprawiue w was abyście chćie
 li y wykonali. Do Colosensow też mowi : Wespółek z
 niem powstałiscie przez wiare z sprawy Bożey. Także
 y Jan święty piśe : Syn Boży przyszedł y dał nam v
 myśl/abyśmy poznali tego ktory iest prawdziwy.
 Skąd do tego mamy brać napominanie sobie/aby
 śmy my ktorzy cniemy w sobie prawdziwa te Boga
 wiare/dziękowali za ten dar Panu Bogu samemu/a
 modlili

Joan. 6.
 Wiara iest
 dar Boży.
 Joan. 12.

Łuk. 8.
 Aiem. 10.

Matth. 16.
 Matth. 17.

Roma. 12.
 1. Cor. 12.

Phil. 3.

Colos. 2.

1. Joan. 5.

Rozdziału Piątego

modlili się za tymi i temu ktorzy tey nie mają ale są w
błędnych drogach/ aby się też nad nimi Bóg zmiłos-
wał / a wiara ie prawdziwa obdarował Tak dzie-
kowali Apostołowie za wiare / ktora w słuchających
swoich bydy widzieli. Jako piśe Paweł święty do Tes-
salonicensow tymi słowy: Dzieki czynić mamy za was
za wsze Panu Bogu bracia namiłszy / tak iako godno
jest/ iże pomaża się wiara wasza. Toż y drugi raz
w tymże liście powtarza/ gdyś mówi: Niy powinni-
śmy czynić dzieki Bogu za was za wsze / iże was obrat
Bóg początki ku zbawieniu / w poświęceniu Ducha y
wierze prawdziwości. Przetoż oni wsietecinie czynią
ktorzy do wiary/ mocą/mekami/ogniem/woyną/wie-
szeniem przymuszają/ gdyż o to słyszye/ iże wiara do-
bra dar Boży jest/ a od tey / komuś da/ nikt go nie
odstrąsy/ ani śmierć.

Wiara z Rus-
chania Rowa
Bożego jest.

Alle przedsięnie mamy tego czekać/ aby tak Bóg cu-
dem miał komu wiare dawać/ chociaż to czynit o so-
bie niektorzym ktorzy chęciak B- Bóg pospolicie da-
wa wiare przez pewne swoje na to już postanowione
poorzodki/ to jest/ przez wcielenie y przepowiadanie slo-
wa swiego świętego. Tak tym poorzodkiem dał wia-
re Abrahomowi pierwey sam Raznodzieci tego będący
obietnicę zbawiciela obiecujący/ na skaze mocy ściana-
skiej / a wybawienie od śmierci.

Dla tegoż posłał Mojżesza Bóg / iako to Chrystus
wspomina/ mówiac: Byście wierzyli Mojżeszowi wie-
rzylibyście y mnie/ bo on o mnie piśał. Dla tego y Pro-
roki wytracił/ iako też Pan wspomina/ mówiac: Oto
ja do was śle Proroki y Doktory a wy z nich niektore
zabijacie. Dla tego sam uczył y kazał Chrystus / iako
mowi: Jesliście wam prawdę powiadam czemuś mi
nie wierzyte? Dla tego Apostoły postanowili y przez

nie da

nie dat niektóre Pasterze/Doktory/y Ewangelisty/aby
bli a kazali Ewangelia ludzom wsem na świecie/y nie
wacley iedno iako Bog mnozy zbozey pokarm ludzkie
przez oracze/ wino y napoy przez winarze y ich robo-
te/ szepienie/ stanie y potrapianie/ tak tez daie wiare
przez prace Pasterzow a Raznodziey prawdziwych a
wiernych swoich/ ktorzy tak iako im Bog podal a po-
dawa ludzom roszak/ tak szczerze bez przysady a v
lecia y odmiany podawalo.

Przez sluchanie Apostolowie przysli ku wierze/y
Pawel s. acz byt w niebie y mial od Boga tajemnic
wielkich objawienie/ a wzdy pokan iest do Znamien
Takie. y Korneliusza choia B O wysluchal w mo-
dlitwa h/ postal go przed sie do Piotra wiary sie na-
uczye/iako y co mial wierzye. Tak Samarytani oni
na powiesc niewiasty/ itez ze sluchania samego Pa-
na Chrystusa wierzysli wem.

Tenci sposob wiary dawania/ przez Raznodzieie
slova Bozego Pawel s. wypisute bydz pisac do Rzy
mianow tymi slowy: A iakos wierzze temu o kto-
rym nie slyseli: A iakos uslysa iesli nie beda mied ka-
znodzieier a iako maia kazac iesli nie beda poslani?

A tak wiara ze sluchania iest / a sluchanie przez slo-
wo Boie. A wskatos ani tenktory szepi/ani tenktor-
y potrapia iest co/ale Bog ktory dawa wzrost.

Skad tu mamy sie wezye/ iako iest potrzebny to dar/
gdzie Pan B. daie wierne Raznodzieie/ ktorzy szczerze
wca y kaza ięzykiem rozumnym slowo Boie/ bo skad
iuz oto / w kim chce Pan Bog daie wzrost dobrej wi-
ary. Jako y tam mizerna iest sprawa / gdzie wca czego
iuzego niżeli slowa samego Bozego / bo tez z onego /
iaka y czego iest nauka/ taka tez y wiara bywa. Nie
darmoc przeto nas vpomina Chrystus/ abyśmy pro-

Act. 9. 10.

Joan. 4.

Romano. 10.

1. Corint. 3.

potrzebni sa
raznoz szc
wierni slowa
Boiego.

Rozdziałn Piśrego

Mat. 6.
Luc. 10.

Galat. 6.
Corint. 9.

Wiara pra-
wa w sercu
mieszka.
Mat. 13.
Luc. 8.

Luc. 2.
Mat. 23.

Roma. 10.
Ephes. 3.
Luc. 24.

Wiary Rade-
nycel jest Pan
Bog w którym
na cztery rze-
czy ma wygląd

sili Pána a gospodarz i tego inuwa / żeby wytracał
ne żenice. Zasię gdy ktore wytraci / day Boże aby im lu-
dzie okazali taką wdzięczność / żeby i tak oni im wla-
guia dolry duchownymi / tak też oni zasię wślugowa-
li y wyjeżdżawali sie im ziemskiemu dobry. Jako Apostoł
napomina: Aby ten ktorego wezja / wyjeżdżał sie nau-
czyć i do wiśwoitemu wśemi dobry / żeby tak ktory flu-
ży Ewangelia miał żywność z Ewangeliey.

Statkowego Bożego pośrodku gdy sie podacie na
uką słowa Bożego / tedy wiara w sercu cztowięcym
gruntuie sie y zakorzeniawa / iako ono ziarno co upa-
dło w dobra ziemia. Przetoż iest (iako sie wyśsey o-
pisało) Wiara postanowienie niewatpliwie / y takac
wiara iest trwająca y owoce pożyteczny czyniaca. Ale
watpienie słowu Bożemu y nie posłuszeństwo iemu /
Wiare traci: oco z pilnością katan sie stara / aby chto
wieka ku watpieniu o którymkolwiek Artykule Wiary
Chrześcijańskiej przywiódł. Abowiem gdzie to o-
trzymać / już otrzymał ię y Wiare stał w onym chto-
wieku. Przetoż Łukasz 8. zaleca Pannie Maryi / ienie
tylko tak wśyma słuchala słowa Bożego od paster-
rów / od Symeona / y od Amny oney Prorokiniey / ale
też wśysko chowała w sercu swoim. Tak też ten fon-
dament a chowanie wiary w sercu dla trwłości y po-
wności tey / Apostoł opisuie tymi słowy: Sercem by-
wa wierzone ku wśprawiędluwienu. X do Ephesow:
Aby przemieniał przez wiare Chrystus w sercach
waszych. Tożci powiadałi sobie w Emaus oni dwi /
o kazaniu Chrystusowym mowiąc: Jzali w nas nie by-
ło serce palące gdeśmy go słuchali powiadałacego?

A słusnie sercem mamy przyjmować Wiara slo-
wa Bożego / bo ta Wiara cel albo grunt nie lada iaku
ma / na który ma mieć wzgląd / to iest samego Pána

Boga /

Artykuł Pierwszy.

161

Boga którego słowo święte przynosi się y osługuie/
 a w Bogu widzi ty ctery rzeczy / które wielce cztowie
 kę wierzącego zadzierżawia. Naprzód / widzi praw
 dziwość Boga / a tak pewien jest iż go nie omyle sł
 wo tego / o czym Jan 8. piśe mówiąc: Ktorj przy
 mnie świadectwo Boże / ten to naznaczył / iż Bog pra
 wdziwy jest. Y zaśie na drugim miejscu: A ktorj / po
 wiada / nie wierzy Bogu ten czyni Boga kłamcą.

Joan. 3.

1. Joan. 5.

Druga / Patrzy na mądrość Boga / przetoż cokol
 wiek od Boga postanowionego cztowiek bacz / y ia
 to tak na tym przedstaw / bo wierzy iż Bog wszystko
 dobrze a doskonałe uczynił: ale ci ktorzy na samym po
 stanowieniu Bożym nie przedstawia / ale przyjmują
 wymowienia / odmian y przysady ludzkie do ustaw
 Bożych / ci Boga głupim sobie mają / a tymedrze ni
 e Boga co ustawy jego poprawia.

Trzecia / Patrza na wszechmocność Boga ludzie
 wierni / tak iż cokolwiek rzekł Pan Bog a obiecał / te
 dy mu to wszystko można jest wykonać. O takiej
 sprawie czytamy o Abrahamie / który słysząc obietnicę
 potomstwa swojego od Boga / nie patrzył na to iż
 był sam już we stu lat stary / y także użstarzała Sara
 żona swoje / ale dał chwałę Bogu / to jest / patrzył y
 duszał we wszechmocności Bożkiej / iż ten który obie
 cał temu z łaski swojej potonwisto / y bydz Bogiem / y
 siemie obiecana. y nasienie błogosławione / że to miał
 y mógł wykonać / gdy wszystko co chce Bog to czyni
 y wykonawa / a nic temu nie jest nie możliwego.

Roma. 4.

Czwarta / Patrzy wierny na miłosierdzie Boże / iż
 on z miłosierdja swego / jeśli nam dać wierzącym sy
 na swego / iakożby nie miał uczynić rzeczy mniejszych
 a nam większych. Na które patrząc on iawnogrzeszant /
 i podziemzał się pewnego wysłuchania gdy mówi:

Kozdźiału Piątego

Luc. 18.
Psal. 50.

Boże bądź miłościw miłe grzesznemu. Ta co pisał Dawid w grzechu swoim prosił: Zmiłuj się Pa-
nie nademną podług twego wielkiego miłosierdzia.
Nie może tedy wtakiej wierze na takim fundamencie
zajądzoney/ to jest na Bogu prawdziwym, mądrym
wszechwzajemną miłosiernym/ Chrzęścianin prawdzi-
wy wpasć do wacpliwosci/ za iaka trwoga albo za
iakażkolwiek pokusa/ iako oni takno wpadają y takno
sie odmieniają/ choć w Chrystusa wwierniają/ a słowo
Boże sie im podoba/ ale na czas/ bo nie w serce przyje-
li onego słowa Bożego/ oney wiary/ nie tym wzgle-
dem/ nie na Boga takowego/ iedno tylko tak iakoby
pytana na wodzie zawieszła sie Wiara w ich myślach/
ale gdy przypadła pokusa/ iako suchosć na nasienie o-
padłe na kamienie/ albowgdy sie wroci do przysiętych
zabobonow/ iako na drogę wtoczona/ albo porzy-
ną na te światła dobre nienie/ iako do ciernia/ Ktore gdy
wyrosło zaktumia w nich wszystko/ y zginie a wschnie
w nich prawdziwa wiara/ pozbierają pracy piekielni-
ono ziarno słowa Bożego/ a podadzą im katolu w
staru ludzkich/ aby wierzący słowu Bożemu nie byli
zbawieni/ ale bawiąc się zabobony mieli sie tu dobrze
na świecie/ a potym w piekle rozkoszowali. Takci by-
wa tym którzy sie budują na piasku/ iże czas na nawró-
cenia nie zostaje sie. Ale którzy sie gruntują w sercu
na Bogu na stałe wieczney y moźney/ tym nie zasko-
dza nie światłskie bronj y tego świata obludj/ ani cie-
lesne chciwosci nie odwróda ich/ ani gład ani śmierć
nie odstraszy/ iako Apostoł mowi.

Romano. 8.
Potrzeba cię-
sto słuchać
słowa Bożego

Wszakże nie mamy nabyć duszą siebie/ ale strom-
nie o sobie rozumieć/ a o pomnożenie albo obżywianie
wiary starać się/ a to częstym a ośławiecinym powta-
rzaniem/ słuchaniem/ rozmawianiem/ czytaniem slo-
wa Bożego

Artykuł Pierwszy.

162.

wa Bożego / w opiewaniu Psalmów y Hymnów świę-
tych. Bo iako człowiek cielesny chowa sie w docze-
sny żywocie pokarmy cielesnymi / a ktoregoby czasu
dlugo ich nie używał albo mało / tedy pewnie mdleć
a niżejcie: Tę też ten który nie używa pokarmu du-
chownego / słowa Bożego / prętko obumrze w duchu
a zdieje się w ciełe.

Potrzeba do tego pilnować Zborów świętych / a
tām obcowanie swoje z wiernymi oświadczać. A po-
trzeba strzedz się fałszerzów / iako Chrystus Pan rośka-
zał / aby z pilnością strzeżliwysie od fałszywych Pro-
fesorów / nie bawili się ich kazaniem fałszywym / ani pi-
saniem onymym. To y drugi raz rośkazać gdzie mo-
wi: Strzeżcie się od kwasy faryzeuszów y Saduceu-
szów / y Herodianów. Potrzeba też tedy modlić się
onemu od którego wszystkie dary pochodzą / aby wypo-
magat nasze młota wiary / aby pomnażał w nas wia-
rę / iako Apostołowie czynili. Potrzeba też prosić o
pomnażanie ono niebieskie Ducha Świętego / aby nas
wszystkiedy prawdy nauczył y w niej chował / do cze-
go abyśmy się chcieli mieć / iuż będziemy obaczować
pożytki iakowe są znamię / których używają ludzie
w iakiej prawdziwej wierze będący y trwający.

Pożytki prawdziwej wiary Bożkiej te są. Nas-
przód / ię takowi tylko ludzie którzy są w tej wierze po-
dobają się Panu Bogu / iako o tym piśe Apostoł.
Bez wiary trudno się podobać Bogu: A to się dzieie
z strony skutków które pochodzą z wiary / które iako-
we są potrzeba nam dostatecznie obaczować / w czym
dla lepszego porządku ten postępek zachowamy.
Najprzód / będziemy widzieć / które się rodzą pożytki z
wiary prawdziwej. Potym / co ona też dobrego o-
dlegnie y otrzymawa. Trzecie / które czyni a sprawu-
je w nas owoce.

Zborów iże-
ba pilnować.
Mat. 7.

Mat. 16.
Mat. 23.
Luc 12.
Jacob. 1.
Luc. 17.

Pożytki praw-
dziwej wiary
Kole 14.
Zeb. 11.

Rozdziału Piątego

Strony pierwszej rzeczy. Co rodzi wiara dobra w
człowieku / gdy ta Pan Bóg ten u zdarzy ze sucha
nia powa Boiego przez kazania wernych Razno
dne? Rodzi pokate prawy / iże gdzie jest a okaze sie

Wiara rodzi
ok. 16.
ut. 19.

Wiara prawa / tam zarazem okaze sie też y pokuta
prawa / iako tego przykład mamy w onym Zacheusie
ktory iako skoro uwierzył w Chrystusa / wnet tak poku
te swoz okazywać mowiąc: Panie oto ja połowice do
bra mego dawanu ubogim / a iesliżem tego zdradził

Actu. 2.

Actu. 19.

wraca n czworako / ic. Takież czytamy w dziełach
Apostolskich / gdy kazania Piotra swietego nie mało
lodzi uwierzyło / ci w net byli w sercu struszeni y mowi
li: Coż mamy czynić męzowie bracia? Takież y dru
gi raz na kazaniu Pawła swietego uwierzywszy przy
stapili do Apostolow / y uili sie spowiać swoich

spraw / y wiele ich ktorzy sie pierwey diwornie okolo na
uk rozmaitych obierali albo bawili / tedy przynosili o
ne księgi a iawnie ie palili / ktore kosztowały przez 50000
grochy srebrnych. Sktórych przykładom pokazuje sie

Joan. 5.

Lib. de per
secutor & In
finitas.

skutek ktory sie robi z wiary / prawdziwa pokuta.
Toż y o Ciniwencykach czytamy w ty slowa: A w
wierzyli Ciniwencykowie Pánu / y wnet postanowili
sobie post. O tym też y Augustyn swiety pise / wierze
przynawiajac pocjatek naprawy serca. Skad sie tego
uczyny / i gdzie nie masz żadnego w czlowieku znaku

Wiara bier
ze uferat
wiedliwienie.

pokutowania / iże też tam nie masz żadney wiary / nie
inaczej i iko gdzie nie masz ciepła ani swiatłości / tam
sa proste y martwe wagle a nie ogień.

Druga: Ciego dosiega y co otrzymawa wiara iuf
beżsiemy obaczynąć: Naprzod / odierza kask sie do
nania z Pánem Bogiem y usprawiedliwienia naszego /
o czym damais świadectwo písma swiete w ysktke.
Tak bowiem Apostol do Rzymianow pise: Sprá

wiedliwość

Acty kul Pierwszy.

163.

wiedliwość Boża przez wiarę Jezusa Chrystusa na Romy. 3.
 wbyli i y miedzy wbystki te ktorzy wem wierza.

Tamże daley: Aby on byt sprawiedliwy y vsprawiedli-
 wiaacy tego/ktory iest zwiary Jezusa Chrystusa.

A zamytakac ten Rozduat tak mowi: A tak zamytka-
 my i z ciowiek bywa wiara vsprawiedliwiony. A w

Rozduale ciwartym tego listu tak pise: Jz wierzyl
 Abraham Bogu a poczytano mu iest tu sprawiedli-

wości / i c. Na drugim miejscu: A tak vsprawi-
 dliwieni bedac z wiary / pokoy mamy z Bogiem. Tak

se w Dzieciach Apostolskich pise: W tym Chrystusie kto
 i c. Ale wiec wierz / bywa vsprawiedliwiony / A do

Galatow: Wiedzac (mowi) iżenie bywa vsprawi-
 dliwiony cłowiek z cżynkow Zakonu / iedno przez

wiarę Jezusa Chrystusa / y my też w Jezu Chrysta wie-
 rzymy / abyśmy byli vsprawiedliwieni z wiary / i c.

Potym dosięga wiara prawdziwa synowstwa Bo-
 zego / co też Apostoł twierdzi pisac do Ephezow tymi

słowami: Ktory nas przewirzał w przywłażenie synow-
 stwa przez Jezusa Chrystusa wem / według postanowie-

nia wolej swej tu chwale y cześci iasności. Na
 drugim miejscu: Alędy przyszło wypełnienie czasu /

posłał Bog Syna swego wiecznionego z niewiaści / po-
 stanozionego pod Zakonem / aby tych ktorzy pod Za-

konem byli wybrał / aby tak przywłażenie synow-
 stwa otrzymali. A o Jana swietego w Ewangeliy o

tem cyranu: Cokolwiek ich przielo go dat im moc
 bydz syny Bozemi / tym ktorzy wierzili w imie tego.

A stad widziemy iakowa to iest znacność ktorey dosię-
 gamy przez wiarę. Jacie kto te sobie wiaza / ma sie

w cżyn ciekyc / bo bydz synem Bożym / iest bydz dziedzi-
 cem krolestwa niebieskiego / iako Pawel s. pise: Jesli

testesiny synowie tedy y dziedziy / dziedziy mowie

Roma. 5

Acta. 13.

Galat. 2.

Ephe. 1.

Wiaza cżyni

lity Boze.

Galat. 4.

Joan. 1.

Roma. 8.

Rozdziału Piątego

Wiara bierze
Ducha święte
go.
Roma. 8.

Galat. 4.

Joan. 7.

Ephes. 1.

Galat. 3.

Wiara czyni
Bożę gnajom
ność.
Efa. 6.
Joan. 6.
Joan. 8.

Boży a i spolem dziedziczącymi z Panem Chrystusem.
Trzecia / Wiara prawdziwa otrzymawa Ducha
Świętego/ Ducha synów Bożych. Otrzymawszyście do-
Rzymianowie czytamy: Abowiem nie przywleście du-
ch i niewolstwa zaście w boiaźni/ aleście przywleście ducha
przywołajęcia synów Bożych / w którym wołamy
Oycie Oycze/ bo ten Duch daje świadectwo duchowi
naszemu/ iż jesteśmy synowie Boży. A do Galatów
także piše: Ale iż jesteśmy synowie Boży/ popat Bog
Ducha Syna swego w serca wasze/ wołającego O-
cie Oycze. A iż tego Ducha Świętego bierzemy przez
wiarę/ to nam Pan Chrystus okazuje v Jana 8. tak
mówiąc: Jeśli który pragnie niechaj do mnie przy-
dzie i piše/ który wierzy w mnie/ iako pismo mówi/ bo
da strumienie ciękły z żywota tego wody żywej / a to
mówi o Duchu/ którego mieli przyjąć wierzący w Je-
su do Ephesow takież piše Apostoł: W którym y wy
gdyscie puchali słowá prawdy Ewangeliey y zbawie-
nia waszego/ w której mając wiarę/ iścieście zapieczę-
towani Duchem obietnice świętym / który jest zaktła-
dem dziedzictwa naszego. Toż y do Galatów piše
mówi: Wzięliście Ducha nie z uczynków Zakonnych/
ale z przepowiadania Wiary/ i. A tak którzy Wi-
arę nie mają/ też y tego daru Ducha Świętego nie ma-
ją/ ani tych dobrodziejstw które sprawuje Duch Świe-
ty w wierzących.

Czwarta/ przez Wiarę przychodzimy do znaiomo-
ści Bożej y Chrystusowej/ podług onego pisma: Jeśli
nie uwierzyście/ nie wyrozumiecie. Takci Apostołowie
mówili: y my wierzymy y poznawamy/ że ty jest Chry-
stus Syn Boga żywego. Toż y Pan Chrystus twierdzi:
Jeśli będziecie trwać w nauce mojej / zprawde-
będziecie moimi uczniami y poznacie prawdę. A tak

pewna.

Artykuł Pierwszy:

164.

Pewna rzecz jest/ iże w rzeczach Bożych nie rozumem
obaczyć nie możemy/ ale wiara wszystkiego dochodzi
my/ ziaamey nauki słowa Bożego.

Piąta/ bierzemy Wiara wszystkie dary od Boga y
od Pana Chrystusa/ iako Pan Chrystus powiada: Wszy
sko jest można otrzymać od Boga wierzącym.

Wiara bierze
dobrą rozma-
nie od Boga.
Mat. 9.
Mat. 11.

A na drugim miejscu: Amen powiadam wam/ o co ż
kolwiek wierzący będziecie prosić/ z stanie się wam.

Co się okazać przykładem tysiącami przez wszystkie Zi-
emie/ których Rejestr nie mały wypisał Paweł s. wli-
ście do Żydów/ iako wszyscy przez wiarę wielkie y roz-

Heb. 11.

małe dary brali od Boga/ o czym tam czytacie so-
bie. Ale y w Ewangelii wszyscy nie mocni/ śmiutni/

grzesznicy/ od satana opętani/ umarli/ trędowaci/ y
takimkolwiek niedostatkami utraconymi/ którzy szukali

wspomożenia y uzdrowienia od Chrystusa/ mając
wiarę/ wszyscy przez te/ to o co żądali/ otrzymawali.

Mat. 9.
Luc. 8.

bo tak im Pan Chrystus mówi: Idź w pokoju/ wiarą
człowieka ciebie uzdrowiła. Item: Duchem się zstanie po-

ślug wiary twojej iako chcesz. Nie wspominam tu
zaczynnych a pociesnych pożytków onych wcieleń cie-

bie/ iako/ iże przez wiarę posłubnie nas sobie (iako
przez Proroka mówi) Pan Chrystus za oblubienice

2. Kor. 2.
2. Kor. 11.

ciasta świata/ przez wiarę zstawamy się Kościołem
Bożym świętym/ a gdzie tej wiary nie ma/ nie ma

też tam Kościoła Bożego.

A iż się iako będąc w tym Kościele/ mamy przez
wiarę grzechom odpuszczenie/ ciała zmartwychwsta-

nie y żywot wieczny. A dla tego to tu opuszczam/ iże to
podług potrzeby da Pan Bog w wykładzie Kreda al-

bo Summy Wiary Chrześcijańskiej mieć będziemy/

tylko iżeże mieli do tego przyjdziemy/ potrzebą ani
różną rzecz obaczyć/ to jest: Co sprawa nie wiara

Rozdziału Piątego

Co w nas
sprawuje
wiara praw
dziwa.

Owoce wi
ary pochodzą
ce z chwora
kie.

Roma 5.

Sumienie
dobre.
Roma 6.

Luc. 2.

Milosc prze
ciwko Bogu.

ra prawdziwa/bo my to znamy/ iże nie jest cieża albo
łatwa/ albo martwa wiara prawdziwa/ y gdy o niej
mówimy / zarazem mówimy y rozumiemy też o jej
owocach/ ktore też ona natury swej sprawa Ducha
Świętego rodzi w nas. Aczkolwiek długoby wszystkie
owoce wiary tu wyliczać/ ale przedsię ktore potrzeba
nieyście/ a w słowie Bożym nam wypisane są/ ty też in
krótco wypiszę/ ktore na sktery części rozdziela.

Jedne są owoce wiary dobrej z strony Boga należące.
Drugie / z strony bliźniego naszego. Trzecie / z strony
nas samych. Czwarte / z strony pątan.

Żle tu pierwszemu. Rodzi wiara dobra w nas owo
ce z strony Boga: Naprzód / Sumnienie spokojne
przed miłym Bogiem przez Chrystusa / o czym dawa
świadectwo Paweł 5. mówiąc: A tak osprawnienie
wieni będzie z Wiary / pokorymaniy przed Bogiem
przez Pana Jezusa Chrystusa. A tak czyniąc w sercu swo
im wierni ten pokoy/ iże też z Apokalem smiele a nie
wzaptliwie mówią: A ktoż jest który nas miał potę
pić: Chrystus jest który za nas umarł. Nie zawoła tak
ten który się kłópi/ kłóci/ iż się słucha/ do świadectwa
grzynieć/ do Cieszy się oleć/ y trzymiem śmawieć/ a
by miał przed sądem Bożym sprawiedliwym ostać
się z tymi chwasty / także y w innych wynyskach ludz
kich duszających/ nie zawołają tego w Sumnieniu swo
im/ iako wierni czynią/ a w tym pewnem pokoiu z
wse żyją / y końca żywota swego tu naszym świadec
stwem: Teraz miły Panie opuść kłóć swego w pokoiu/
bo oglądają oczy nasze zbawienie twoje/ iż.

Drugi owoc wiary rodzi się z strony Boga / mi
łość serdeczną przeciwko Bogu Ocy y Synowi Jego.
Abowiem bacząc wiara / iako mielcenas Bog Ojciec

omito

Artykuł Pierwszy.

165

umilkował / iże nam Syna swego jedynaką wrodzonego
 go darował / który Syn też takież nas owieczki swoje
 iak umilkował / iże y żywot swoy za nas polożył. A iak
 toż my też widząc iże przezeń jest nam wiele odpuś-
 ciono / nie mamy go miłować: Okazał to Pan Chrystus
 w oney przypowieści o Symona będąc na czci /
 gdy niewieście oney nogi iego łzami myłacey grzechy
 odpręcił / gdy pisał: A którzy z miłunkow tych dwu
 Symonie więcej miłuje swego Pána / czyli ten co mu
 więcej / czyli on co mu mniej bługu odpuścił: Odpo-
 wiedział Symon: Jie ten ktoremu więcej / y pochwa-
 lił te odpowiedzi Pan: a to względem oney niewia-
 sty / która mowiono / która Chrystusa więcej miłowała / że
 iey wielkie grzechy odpuścił. Ale iże przez wiare otrzy-
 mał grzechow odpuścienie / Pan iak tam powie-
 dział. Niewiasto / wiara twoja ciebie zbawiona we-
 rzyła / idź w pokoiu. A za to w sercu iey wrodziła się mi-
 łosc przeciwko dobrodzieiowi swemu. A coć oney do-
 brego się z stało na on czas / toć każdemu znas dzyeie
 się zawsze od Pána Boga / przetoż też to wiara nasza
 w nas rodzi / abyśmy nikogo innego zaży wszyscy da-
 ry iedno Pána Boga miłowali / y kto nie miłuje Bo-
 ga ani Pána Chrystusa / ten pewnie umarł wiarema.
 Oto y o baktwochwalcow widzimy / kiedy ob ktorego
 obrazu / w który wierza / wspomnienie iakowe otrzy-
 mał / iak do onego miejsca nie lenia się patować / y
 też wspominek nieść znaczyć podług moimności swey / A
 kiedyby też w samego Boga wierząc to otrzymawali
 tego szukać / tedyby też samemu Bogu taką miłosc
 okazowali / iżeby dla chwały iego niczego nie śatowali.
 Trzeci owoc rodu wiara w nas z strony Boga /
 nadzieie mocna / iż gdy temu co nam Bog zaślubił
 wierzymy / tedy już nadzieie pewna mamy że to otrzy-
 mamy /

Luc. 7.

Wierze
 11. ocua.

Rozdziału Piątego

Hebr. 11.

Roma. 4.

Dufność y
przystęp do
Boga.
Ephes. 3.
Hebr. 4.

Matth. 5.

Mar. 2.

manis / y maczey z stać się nam nie może / choćta nam
ludzie maczey obiecia / y nas do piekła posyłaia y sta
zuia. Przetoż Apostoł wiare prawdziwą tak opisuiet
Jie jest rzeczy tych ktorych się nadzieiamy istota / to
jest dowodna a nie omylna pewność. A na drugim
mieyscu piše: Jie z wiary cieśhynis się w nadziei chwaa
ły synow Bożych. Toć się w Abrahamic y w wielu
inych pokazało / ktorzy z wiary w nadziei przeciwko
nadziei Bogu wierzyli a nie omylili się. A nie darmo
w Rzymiskim nabożenstwie wątpią zawsze o zbawie
niu swoim / iże nadzieie dobrej nie mogą mieć / gdyż
wiary dobrej z strony Boga oney nie mają / ale się na
piasku wymysłów kościoła swojego Rzymiskiego bna

Ciwary / rodzi w wierzących dufność przystę
stapienia do Pana Boga y do Chrystusa / bo przez wi
re to przychodzi / ież to jest pewny owoc / iako piše A
postoł tymi słowy: W ktorzym mamy przystęp w duf
fianu / ktore jest przez wiare iego. W liście do Zy
dow wierne ludzie napomina tymi słowy: A tak przy
stapmy z dufaniem przed Majestat takty abyśmy o
trzymali miłosierdzie. Tegoć dufania była onanice
wiastá / co wierząc w Pana tak dufali y to myśliá /
gdy ia iedno przystapie do niego / a dotkne się ściany iego
go / zdrowa pewno bedę. Także y oni co powietrzem
zarażonego człowieka spuszcili przez pował po powro
ziech przed Pana. A tegoć przystępu do Boga z duf
fanie n bronia w Papieństwie ludziom / ale im do świę
tych wstępuia dla swoich pożytkow / przetoż też wcieta
ia się do Świętych / y do nich a nie do Boga samego
czynią modlitwy. Ale wierni iże w Pana Boga wier
zą / z oney wiary w nim dufanie mają / przetoż i nie
le do niego przystępuia / a iemu samemu się modlą / a
samemu też chwale czynią.

piaty /

Artykuł Pierwszy.

166.

Piercy/czynie wiara wyznane prawdy ktorey wiara
rzyta / przetoż Apostoł obośe to stacyt mówiac:
Sercem bywa wierzone ku usprawiedliwieniu/ a u
sy wyznawano ku zbawieniu. Takie y do Koryn
tow piśe: Miałac tegoż Duchá wiary/iako napisano
jest uwierzytem/dla tegoż też y wyznawatem/ y m
wierzymy/dla tegoż też wyznawamy. A pewna to jest
kto nie wyznawa Pána Chrystusa /ten wiarynie ma
wen/nie jest tego/y Pan też zaprzy sie go.

Szosty/Wiara rodzi posłuszeństwo Bogu z mił
ści/ a tak Abraham y Apostołowie gdy ich Pan po
wolał za sobą/natychmiast sli za niem wszystko opu
ściwszy. Abraham Wyćzyne swoje / y Apostołowie to
co mieli/ Abraham y syná swego gotow był zabić na
Pánkie roztazanie/ a tak Pan doświadczyt posłuszeń
stwa tego.

Siódmy/rodzi stateczne wytrwanie/iako Aposto
łowie gdy ich Pan Chrystus pytał/iesliżby chcieli przy
kładem drugich odstąpić go / powiedzieli / A dokad
mamy iac Pánie / a ty słowa żywota masz/ y gárdy
swoimi te stateczność porym zapieczetowali. Nie tak
iako działy się nie którzy odstępenci / od wiary tej
prawdziwey do Rzymistey czynia / którzy nie zboia
ni krzyża ieszcze/ ale podobno z czarowanego sárana
skiego zamwidzenia amule odpadaia/y ztego sie ieszcze
pochwalia mówiac: Teżemci ja był w tej wierze
wychowany / Nie bacia nieboiata / iże ci którzy
są w wierze z wiernymi Bożemi/ci trwaja do końca/
iako mówi Jan 8. Od nas odesli aleć nie byli znami.
A nie dziwuycie sie im sie sa iadawiliymi na nas / abo
wiem znać iakiego iu ducha dostali onego meżoboy
ce od początku. A temu też nie dziwuycie sie/iż ich na
wrocić trudno zaśie od błędow ich do prawdy/ bo

Wyznanie
prawdy po
rzone jest.
Romano. 10.
2. Cor. 4.

Mat. 10.

Posłuszeństwo
słowu Boże
mu.

Mat. 12.

Genes. 22.

Job. 11.

Stateczne
wytrwanie
Joan. 6.

Joan 2.

Joan. 8.

tak iuż

Piercy/

Rozdziału Piątego

Hebr. 6.

1. Petr. 2.

Luc. 9.

Hebr. 3. 4

Wprowadzenie

duże w ręce

Pana Boga.

Psalm. 71.

Psalm. 7.

Luc. 23

Joan. 1. 2.

tak już Pan Bóg ich porzucił/ iako oni Pana Boga opuścili/ o czym pisał s. napisał/ Abowiem prawi nie można jest/ ktorzy raz oświeceni wtusili tej daru niebieskiego y uczestniki sie z stali Duchą S. wtusili też dobrego słowa Bożego/ y pożytkow przyszłego wieku/ awpadli/ zaśie przywrócić sie do pokuty/ znów wturzyznice y pokazywać Pana Jezusa. Studiaście iako ich Piotr święty osadził/ 2. Petr. 2. Lepiej/ prawi/ im było nie poznawać drogi sprawiedliwości/ niżeli poznać maiać/ zaśie wrócić sie od tego co im było dane z mandatu świętego Bożego. A Pan Chrystus powiada: Żaden/ który nie wiać plugu (Bożego) a obierzący sie nazad/ godny nie jest królestwa Bożego. Y do Żydow także: Bóg przysiągł/ iże iako oni Żydowie wywiezieni z Egiptu/ ktorzy nie trwali w wierze Bogu/ nie weszli do ziemi obiecanej: Tak też ci co nie wytrwali w wierze słowa Bożego/ nie wnikną do odpoczęcia wiecznego/ iuż iako gotowa żona zakamienia. A na ostatok/ rodzi wiara przy skonaniu poruczenia/ ducha wręce Panu Bogu/ iako to Dawid y Stephan/ y on tór po prawey stronie Chrystusa wiścy/ y wiścy wszyscy wierni czynili y czynia/ aby tam gdzie Pan jest/ oni też słudzy jego y członki jego byli y odpoczywali. A tak te rodzi owoce z strony Boga wiara prawdziwa/ spokojne sumnienie/ miłość Boża/ nadzieie przyszłych rzeczy/ duszenie przystępu do Boga/ używanie jego y chwalenie samego/ wyznawanie prawdy/ posłuszeństwo przykazaniu Bożemu/ trwanie statecznie przy słowie Bożym/ y dusze temu samemu poruczenie. Drugie owoce rodzi wiara z strony bliźnich naszych/ aćż różnie/ bo wieccy a pierwey ku tym wykonywają czynność ktorzy są towarzysznymi iedney wiary/ a potym przeciwko obcy. A to podług nauki Apostolskiej/ ktorzy iść do

ry iść do

Artykuł Pierwszy.

167.

ry tak do Galatow pise: Gdy czas mamy czynimy ka
 idemu dobrze/ale wiecej przeciwko domownikom wi
 ry. Przeciwno tym wiernym/rodzi wiara w wiernych
 ludziach spolna naprzod zgode w panu Chrystusie/w wie
 rze prawdziwey/ tak zwierzchowina iako y wnetrzna.
 Wewnetrzna one o ktorey pise Lukasz Ewangelista:
 Jze bylo w wierzacym w Jerolimie serce iedno y ie
 dna dusza. A zwierzchowina one/o ktorey tenie Lukasz
 swietry pise: Jze ci ktorzy wierzyli w Pana Chrystusa
 spolem bywali. A stad y oto bywala zbory swiete/
 ktorymi oswiadczenie sobie y przed ludzmi czynia wier
 ni: Jze sa ciolkami iednego Chrystusa/iednego Ducha
 iedney wiary / y iedney myśli y chęci/Boga miłowac/
 wyznawac/chwalic/wzywac/ poslusznym temu bydz/
 ofiary y dzietkiem czynic. Jako to pokazal Dawid w
 onym swoim wygnaniu z Krolestwa / gdy iako Je
 len do wody tak on pragnal do Zborow swietych.
 Okazala tej to ona niewiasta / za tyranstwa Valen
 tia Cesarza/ ktory gdy poslal na dom swoje opravce
 pomordowac Chrześciany/y inż tam mordowali iewe
 Zborze onym/a tatez miedzy nie biezala/tez sie hje Chrze
 scianka przyznawala/a towarzyszyta onych ktore mor
 dowano bydz chciala.

Druga/mnozy sie tez z wiary spolna miłosc/z kto
 rey ieden drugiemu pewna vsluge y ratunek czyni/ i
 to Pan powiada: Po tym was poznaja iże moi ieste
 cie/ ieli sie spolem bedziecie miłowac. A takac wi
 ra zaleca Apostok co sie okazuje przez miłosc. A iże
 teraz wyiebla miłosc miedzy Chrześciany/y małozna
 ley iskierka okazuje sie a rodzi zwiary/ przetoż zyczyl
 bym tego aby z pilnoscia obaczywali Chrześciani oni
 słowa Pawla s. ktore pise do Koryntow w pierw
 bym ltoście/okazuiac iako ani wiara/ani uczynki y sta

Galat. 6.
 Zgoda zwi
 chnia y we
 wnetrzna.

Actu. 4.

Actu. 2.
 Ktory jest po
 ytek zborow.
 WŁCZK.

Psalm. 41

Socr. lib. 4
 Ecclesiast. 2.
 Ro. Cap. 18.

Spolna mi
 łosc
 Ioan. 13.

Galat. 5.

1. Corint. 13.

iti iey al

Rozdziału Piątego

Romano, 12.

Matth. 53

Cierpliwość
w Krzyżu.
2. Tesalon. 1.

Romano, 5.

też iey albo y pożytki za nic nie są człowiekowi iestliż
miłości nie ma. A iakowa ma bydz miłość/tam dacie
dostateczną naukę / przetoż do tego tam miejsca kaza
dego odsyłam/ rz. A do Rzymianow do tegoż wpo
muna/gdzie nas wierne wiednym ciele iakoby członka
mi bydz pokazawszy/okazuje te nasze też powinność być
jednego ku drugiemu w usługowaniu/iako sobie człon
ki w człowieczym ciele usługują. A nie tylkoć przeciw
domownikom wiary / ale też y przeciwko każdemu
człowiekowi bez braku wiary prawdziwa miłość ro
dzi z ktorey serce ludzkie ku każdemu czyni skromne/ci
che/ rozsławne/pokorne/y dobrze czyniace/y nie przy
iacielom lutość/miłosierdzie/życzliwość wsięgo dobre
go okazuje. A tegoż Chrystus naucza gdzie mówi: Tak
niechay świeci światłość wasza między ludźmi / aby
widzieli uczynki wasze dobre. Item: Miłuyćcie nie przy
iaciele wasze. Luc. 6.

Trzecie owoce rodzi wiara z strony samego czło
wieka wierzącego. Naprzód cierpliwość we wsem
Krzyżu/przetoż Apostoł do Celonicenów piśac/ tak
złacza cierpliwość z wiara/ iże z cierpliwości uciskow
moc wiary okazana bywa / gdzie tam takte po
wła są: Dzięki czynić powinniśmy Panu Bogu za wa
że za wami bracia / iże bardzo mnoży sie miara was
za y rozszerza sie spólna wasza miłość iednego ku dru
giemu/ tak iżemy z was chwalimy sie przed Zbory Bo
żymi/ z waszey cierpliwości y wiary we wsem przesła
dowaniu waszym y uciskach ktore cierpicie/ rz. A i
żeże wiecey wiara czyni / bo nie tylko cierpliwość ale
też y wesele w Krzyżu / iako do Rzymianow Apostoł
piśe: Przez Chrystusa mówię zdarzyło sie nam / iże
wiara przywiedziemi jesteśmy do tej łaski usprawie
dliwienia/ w ktorey trwamy y weselimy sie w nadziei
chwali

Artykul Pierwszy.

168.

Waty Bożey. A nie tylko to/ale też weselimy się z v-
ciśkow. Tę y do Żydow piśe: Jże wytupienie dobr od
tyranów cierpliwie y z weselem wierni przyimowali.
Potym / wiara znała frąjmet wmyślu człowieka
w przygod. h tego/ iako Złataś piśe: Ktory wierzy
nie będzie się kwapił/ to jest/ nie będzie miał myśli wa-
plawy / nie będzie się bał/ bo wie każdy wierny (iako
Apostoł mowi) komu uwierzył. Trwożył się sobą na
morszu Piotr/ bo małej wiary był. Trwożył się sobą J-
zraelczykowie z powieści spiegiertzow / ktore powsta-
ły z ziemie obiecanej/ tylko Jozue a Kaleb nie bali się:
owi że mała wiara/ ci że dostateczna/ mieli. Tak też
wiara troskę a zbytne pieczęlowanie odcynwie/ z stro-
ny odzienia y pożywienia/ iako to Pan Chrystus wezyl/
mowi: Jeśli pan Bóg tak przyrodziema i rawę rolna
a płaści tak chłodego chowa / y coż nie czyni wiecey
wam małej wiary ludzie? A tak nie bądźcie strąsicy
nie zbyt/ mówiący: X coż będziemy też/ ię.

Feb. 10.

Efa. 18.
 Dobro mysl
 cynny frasz
 net ocala.
 Math. 19.
 Tume. 13.

 Math. 6.

Trzeci/ Wiara dodawa zawsze w każdej rzeczy po-
ciechy/dobrze sobie tusznako Pan Chrystus to okazał
w nauce swej gdy użył Apostoły/skądby mieli doświ-
ęć pociechy w potrzebach/tak tu mowiac: Niech sie
nie smieci serce wasze/ wyrzucie w Boga y w mie też
wierzenie: Bo w nim iako w studnicy wszystkie sa dosko-
nale pociechy. Wierny dusza w miłosierdziu y w wsze-
chnośney opatrzności Bostiej/a tak nie może smutny
być nigdy/ y cokolwiek sie dziecie/ wie iż to wszystko z
woli Jego/na czym on przedstawia/a Panu nie jest spor-
ny. Dawa y inne wytki ciotowiekowi wiara/ gdy w
tym też umartwia starego Adama/a czyste serce czyni
smiate/na wielkie rzeczy sie wazace w potrzebie An-
giey/ Jako Dawid na Lwy y na Niedźwiedzie/ y po-
tym na Philistyna onego Goliata/ ktorego poraził za-
pomoca Boga.

1. *Waste* 130
 2. *Waste* 130
 3. *Waste* 130
 4. *Waste* 130
 5. *Waste* 130
 6. *Waste* 130
 7. *Waste* 130
 8. *Waste* 130
 9. *Waste* 130
 10. *Waste* 130
 11. *Waste* 130
 12. *Waste* 130
 13. *Waste* 130
 14. *Waste* 130
 15. *Waste* 130
 16. *Waste* 130
 17. *Waste* 130
 18. *Waste* 130
 19. *Waste* 130
 20. *Waste* 130
 21. *Waste* 130
 22. *Waste* 130
 23. *Waste* 130
 24. *Waste* 130
 25. *Waste* 130
 26. *Waste* 130
 27. *Waste* 130
 28. *Waste* 130
 29. *Waste* 130
 30. *Waste* 130
 31. *Waste* 130
 32. *Waste* 130
 33. *Waste* 130
 34. *Waste* 130
 35. *Waste* 130
 36. *Waste* 130
 37. *Waste* 130
 38. *Waste* 130
 39. *Waste* 130
 40. *Waste* 130
 41. *Waste* 130
 42. *Waste* 130
 43. *Waste* 130
 44. *Waste* 130
 45. *Waste* 130
 46. *Waste* 130
 47. *Waste* 130
 48. *Waste* 130
 49. *Waste* 130
 50. *Waste* 130
 51. *Waste* 130
 52. *Waste* 130
 53. *Waste* 130
 54. *Waste* 130
 55. *Waste* 130
 56. *Waste* 130
 57. *Waste* 130
 58. *Waste* 130
 59. *Waste* 130
 60. *Waste* 130
 61. *Waste* 130
 62. *Waste* 130
 63. *Waste* 130
 64. *Waste* 130
 65. *Waste* 130
 66. *Waste* 130
 67. *Waste* 130
 68. *Waste* 130
 69. *Waste* 130
 70. *Waste* 130
 71. *Waste* 130
 72. *Waste* 130
 73. *Waste* 130
 74. *Waste* 130
 75. *Waste* 130
 76. *Waste* 130
 77. *Waste* 130
 78. *Waste* 130
 79. *Waste* 130
 80. *Waste* 130
 81. *Waste* 130
 82. *Waste* 130
 83. *Waste* 130
 84. *Waste* 130
 85. *Waste* 130
 86. *Waste* 130
 87. *Waste* 130
 88. *Waste* 130
 89. *Waste* 130
 90. *Waste* 130
 91. *Waste* 130
 92. *Waste* 130
 93. *Waste* 130
 94. *Waste* 130
 95. *Waste* 130
 96. *Waste* 130
 97. *Waste* 130
 98. *Waste* 130
 99. *Waste* 130
 100. *Waste* 130

Act 15.

Fig. 17.

Rozdziału Piątego

W ym. pize
awego Szara
no ci wiara
cz. al.
ephes. 6.
1. pet. 5.

Ostatnia/ Też rodzi wojnę dobra wiara przeciw
ko szatanowi y pokusom tego. Jako do Epehezow ma-
my ty słowa: Do wyzyskłego biorąc tarczę wiary/ Kto-
ra moglibyście wszystkie strzaski szatańskie ogniste pogá-
sić. Też y Piotr święty radzi/ mówiac: Bądźcie trze-
źwymi á czujcie/ boć nieprzysięciel wasz Dyabel/ iáko
Lew ryczący kraszy siatkę/ iáko by pożart / Ktoremu
przeciwiajcie się/ moczni będąc w wierze. A tu sióła-
nie wielki bód owych/ co ledá reliquiámi / wodami/
ropiczinámi/ y pijny Ewangeliey świętego Janá/ ić.
chcą szatana strążyć/ y infymi rozmaitymi wyinyssy/
wierni wiara sama w opiece Bożej bronią się.

1. Joan. 5.

Świat ży-
wić co jest.

Żywiec ja też wiara świat ten ży/ Jako Jan świę-
ty piše: To jest / mówi/ żywiciestwo które świat żywie-
ja/ wiara naszą. A ktoś jest który żywiciestw świat: Je-
dno który wierzy Jezusa Chrystusa być Synem Bożym.
Zprawde dziwne to jest żywiciestwo / o których świat
naniema iże ie słumić/ á oni oto są żywiciecami swia-
ta. A świat żywiciey nie infego me jest/ ie dno wsi-
stke tego mądrość/ złość/ możność / rostkossy y pompy
wzgárdzić. To dwiema obyczajami zstawa się: Cła-
przód / wsercach naszych/ gdy te psotliwości światá
tego porucamy y potłaczamy. Potym też zwierzchow-
nie/ gdy pokusy/ przesładowania/ y chytróść tego swia-
ta przewycieżamy/ á żywiemy/ możne rostk w wie-
rze/ do doskonałości.

ARTIK VL WTORY.

W którym są krótkie summy á złożenia
Wiary Chrześcijańskiej.

Wjóbli

Przedmowa
na Symbola
wiary Arze
biskupiej.

Osobliwie a zmadrości swojej Pan Bóg to
czym/ iże dla uwarowania sie falesnych wiar
a kacerstich bluzniersiw/ y dla iednostayney a zgodney
wiary miedzy Chrzescianiy/ dal w pewnych Artykulech
y slowiech/ ze wszystkiego pisma swietego zebrane tro
tko wyznanie wiary Chrzescianskiej/ aby wszelki to v
mieciac/ y przed rekami trotko ie opisane matic/ mial
takoby probierki karnien na wszelkie przymioty y zfa
lowania: Aby tak ktorzyby zludu wyznawal wiare
Chrzescianska tymi slowy y tym rozumieniem/ podług
tych Artykulow opisanym/ ieby takiego miano za Chrze
scianina: Ale ktorzyby inaczej wiare wyznawal/ aby
byl za Heretyka miany. Nie inaczej Bóg sprawil to
iedno iako tez byl wynalazł probe on Jephie Ksiazę J
raelstkie na Ephraeyzki ono slowo mowic/ Schibbo
let. Ktorego gdy nie mogli wymawiac Ephraeyzko
wie/ poznawani byli bydz Ephraeyzki/ czego sie oni
chcieli przeć/ atak byli karani. Tak tez w Kościele Bo
zym w nowym Zakonie (acz wszystkie pisma swiete za
probe sa na poznanie wszech bledow y prawdy dane)
wszakoz trotkie zlozenie wiary od Apostolow iest tej
zostawione/ y miedzy Chrzescianiy powszednie wbra
lone/ ktore dla tego Apostolskim zowiemy/ iże oni gdy
siemiel rozisc z Hieruzalem po swiecie/ tedy spolem
tak te sumne wiary zlozili / y we wszech Rosciolach
zostawili / ktore y do tych czasow Bóg zachowuje w
pisanie y po rekach cale miedzy rozmaitymi Chrzescia
niy/ y nie inaczej iedno iako z pisma Bozego nie zgin
la y iedna litera/ tak tez y z Kreda/ Bóg to moc swa
dla naszey potrzeby opatrzył. Ale gdy faleszerze niekto
rzy slow nie ruszając / poczel wywrotne dawac a wy
myślac rozumnie niektorzych Artykulow / zwlaszcza o

Indie. 10

Austinus in
epist. i. c. 1.
Syni oli 2i
pistolii.

Rozdziału Piątego

Bogu Oycu/Synu/yo Duchu świętym. Ledyżgro-
madziwszy się z rozmaitych krajów /rozmaitych tezo-
łow Kościoła B. Ojiego Biskupowie y Pasterzowie
wierni/y awieści Mieczennicy na Koncylia/tak do Lucei
iako potym y indziej/dla skazania prawego iakie by-
to zaasze w Kościele Bożym rozumienia/przetoż przy-
czynili niektóre słowa. Tu słowom Apostolskim po-
dług potrzeby każdego czasu.

A iżże też teraz naszych czasów one fałszywości a kacer-
stwa znouu a chy: rzey śatan wzbudził a wskrzesił ro-
zmaite/które iuż w on czas były/ przetoż potrzeba iest
abyśmy się wdali do wyznawania onych Sam a zło-
żenia wiary Chrześciańskiej/ y dla tego ietu naprzod
sobie pótoimy potym wykład ich/ zstajeż Aposto-
lskiego/nieć bedziemy.

Apostolskie złożenie Wiary Chrześciańskiej Artykulow dwanaście.

I.	Wierzę w Boga: Oycá wszechmogącego /
II.	Stworzyciela niebá y ziemié. X ^{to} w Jezu Chry-
ście Syná iego jedynego Pana naszego. Kto
III.	rę się poczał Duchem S. / narodził się z
III.	Máryey dziewice. Wmeczón pod Pontuskim
v.	Pilatem/Wkrzyżowan/vmárt y pogrzebion
VI.	zstąpił do piekła. Trzeciego dnia zmartwych
VII.	wstał. Wstąpił na niebiosá / siedzi na prá-
wicy Boga Oycá wszechmogącego. Stámo
VIII.	tad przyjdzie sadzić żywe y zmárte. Wierzę
IX.	w Duchá S. Święty Kościół Chrze-
X.	

ściąganie.

ściński/Switych obcowanie. Grzechow
odpuśczenie. I iśła z martwych wstanie. X
żywot wieczny / Amen.

x.
xl.
xii.

Niceńskiego y Konstantynopolskiego Kon
cylum złożenie / które było złożone Roku od
Urodzenia Pana Chrystusa / 324.

Wierze w jednego Boga / Oycę wszechmogącego /
stworzyciela nieba y ziemi / widomych
wyszych rzeczy y niewidomych. W jednego Pana
naszego Jezusa Chrystusa / Syna Bożego jednorodzone
go / y z Oycę wrodzonego przed wszystkimi wieki. Bo
gą z Bogą / światłości z światłości / Bogą prawdziwe
gą z Bogą prawdziwego / wrodzonego / nie wziętione z
go / jednej istności z Oycem / przez którego wszystko jest
uczyniono. Który dla nas ludzi y dla naszego zbawie
nia zstąpił z nieba / y wcielił się z Duchą Świętego / z
Maryey dziewicę / y stał się człowiekiem. W trzyzo
wan też za nas pod Pontuskim Pilatem / umęczony y
pogrzebiony jest. X wstał z martwych trzeciego dnia
według pisma / y wstał na niebios / a siedzi na prawi
cy Oycowej. X zaście przyjdzie w chwale sadzić żywe y
umarłe / którego królestwianie będzie koniec. X w Du
chą Świętego Pana obżywialącego / który z Oycę y z
Syna pochodzi / który z Oycem y z Synem wespół
chwalony y wielbiony jest / który mówi przez Proroki.
X ieden kościół święty powszedny y Apokalipty / wy
znamy ieden Chrystus na odpuśczenie grzechow / a o
czekawam z martwych wstania umarłych y żywota
przyszłego wieku / Amen.

Rozdziału Piątego

Złożenie Atanazyjskowe / Ktore jest wy-
kładem tego Niceńskiego y Konstanty-
nopolskiego złożenie.

A Tędy słowem dco: bydy zbawiony / nade wszystko
potrzeba mu iest aby trzymał powsechną wia-
rę. Ktorey uśliby kto całej a nie naruszoney nie trzy-
mał / ten bez wątpienia zaginie na wieki. A wiara
powsechna ta iest / abyśmy iednego Boga w Troycy /
a Troycę w iedności czcili. Ale nie mieszkając periona
nie też rozdzielając ilności. Bo insza iest periona O-
ycowska / insza Synowska / insza Duchá Świętego. Ale
Oycowe / y Synowe / y Duchá Świętego iest iedno
Bóstwo / równa chwala / spólwieczny Majestat.
Jaki Ociec takowy Syn / takowy też y Duch święty.
Niesworzony Ociec / niesworzony Syn / niesworzony
Duch święty. Niekierzony Ociec / niekierzony
Syn / niekierzony y Duch święty. Wieczny Ociec /
wieczny Syn / wieczny y Duch święty. A wszakże nie
trzey wieczni / ale ieden wieczny. Jako y nie trzey nie-
stworzeni / nie trzey nieosłagnieni / ale ieden iest stworzo-
ny y też ieden nieosłagniony. Takie też wszechmogacy
Ociec / wszechmogacy Syn / wszechmogacy y Duch S.
A przedsie nie trzey wszechmogacy / ale ieden wszechmo-
gacy. Takie też: Bog ociec / Bog Syn / Bog Duch S.
A wszakże nie trzey Bogowie / ale iest ieden Bog.
Tak też: Pan Ociec / Pan Syn Pan y Duch święty. A
wszakże nie trzey Panowie / ale ieden iest Pan. Abo-
wiem tak z osobną każdą persone Bogiem bydy Chrze-
ściansta prawda wyznać przymuszeni bywamy: Tak
też trzech Bogów albo trzech Panów mówić powse-
chnym naboženstwem hamiemy sie. Ociec od nikos

go nie iest

Bo nie jest wezmienny / ani stworzony / ani prozyczny.
 Syn od samego Oycy jest/nie wezmienny ani stworzo-
 ny/ale prozyczny.Duch swiety od Oycy/y od Syna/ nie
 wezmienny/ani stworzony/ani prozyczny / ale pochodza-
 cy. Jeden tedy jest Ociec nie trzy Oycowie/ieden Syn
 nie trzy Synowie/ieden Duch swiety nie trzy Ducho-
 wie swiety. A w tej Troicy nie niemasz pierwszego albo
 posledniego/ nie niemasz wiekszego albo mniejszego/ale
 wszystkie trzy osoby spotwiczne y rowne sa/tak iże
 we wszystkich/iako iuz jest rzeczeno wyiszej / Troica w
 iednosci/a iednota w Troicy ma byc wielbiona. A
 przetoz ktorzy chce byc zbawionym/tak niechay o Troi-
 cy rozumie. Ale potrzeba tez jest dla wiecznego zbaw-
 ienia/abyś też wcielenie Pana naszego Jezusa Chry-
 stusa wiernie wierzył. Jest tedy prawa wiara/ aby
 wszyscy wierzyli y też wyznawali/ iże Pan nasz Jezus Chry-
 stus Boży Syn jest Bog y człowiek. Bog z istnosci
 Oycowej przed wieki prozyczny / a człowiek z istnosci
 z matki na swiecie narodzony. Dostonały Bog y dosto-
 naty człowiek/ z dusie rozumney y ciata człowieczego
 bedacy. Rowny Oycu wedlug Bostwa/ a mniejszy wy-
 żeli Ociec wedlug człowieczeństwa. Ktory acikolwiek
 Bog i st y człowiek/ nie dwa przedsie ale ieden jest
 Chrystus. Jeden nie odmieniac Bostwa w ciato/ale
 przyawszy człowieczeństwo ku Bogu. Jeden owsem
 i nie zmniejsaniem istnosci/ale iednota osoby. Albo
 wiem iako dusia rozumna y ciato jest ieden człowiek/
 tak Bog y człowiek ieden jest Chrystus. Ktory cierpiat
 dla naszego zbawienia/ y zstapil do piekła / trzeciego
 dnia z martwych wstal. Wstal na niebios/a/ iedzi
 na prawicy o Boga Oycy wszechmogacego / slannad
 przyjdzie sadzić żywe y umarte. Na ktorego przyście
 wszyscy ludzie z martwych wstana w cieles swoich/ y

Kozdźiału Piątego

uczynia liczbę z uczynków swoich. A którzy dobrze czynili
nili poyda do żywota wiecznego. Toć jest wiara
powszechna / Ktorey iesliby Ktory nie trzymał mocno y
nie wierzył / zbawionby tydz nie mógł.

**Epiphanius piše / iże to potym iest dla
Heretyko w przyłożono.**

Wcielil sie / to iest / narodzil sie doskonałe z
światey Maryey zawszy Płyny / przez Duchą
człowiekiem z stał sie / to iest / Ktory do skonałego
człowieka przysiał / dusie y ciału y umysł / y wszystko co
jedno iest człowiek ogrom grzechu. Nie od nasienia
człowieczego ani od człowieka / ale w samego siebie
ciało spoiwszy wiedyna swięta iedność. Nie tak iako
w Prorocech nadschnał itej mowił / y Kutechny był ale
ie doskonałe z stał sie człowiekiem / abowiem Słowo
ciatem sie z stało / nie cierpiąc odmiany / ani odmien
wszy Bostwa w iego człowieczeństwo / Ktory w iedną
personę swoje zjednoczył swięta doskonałość y Bo
stwo. Abowiem ieden iest Pan Jezus Chrystus a nie
dwa / tenże Bog / tenże Pan / tenże Krol / Ktory tenże cier
pił w ciecie / w stał z martwych / y wstał na niebie
śa / w ciecie / w chwale / aby wrociwszy sie sadził żywe y
zmarłe / Ktorego Krolestwa nie b dzie końca. Wierzy
my tej y w Duchą Świętego / Ktory mowił w Zakonie
y Kazał w Prorocech / y z stał do Jordana / mowi
cy w Apostołach / mieszkający w Światech. A tak wie
rzymy w niego iże iest Duch Święty / Duch Boży /
Duch doskonały / Duch oredownik y pociesiciel / nie
stworzony / z Wycią y z Syna pochodzący. Wierzymy
ieden Kościół powszechny Chrześcijański.

Łożenie

Złożenie Wiary na Kalcedonskim Syno- dzie/Roku Pańskiego. 453.

Wyznawamy iednego y tegoż bydź Syna Boże-
go páná nášego Jezusa Chrystusa/ tegoż do-
skonatego w Boswie / tegoż boskonatego we człowie-
czeństwie/ Boga prawdziwego y człowieka prawdziwego / te-
goż z rozumney dusze y ciała/ iedney istności z Oycem
według Boswa / iedney istności z nami według czło-
wieczeństwa/ we wszystkim nam równego oprócz grze-
chu/ przed wieki od Oycá według Boswa / aosta-
nych czasów tegoż dla nas y dla naszego zbawienia/ z
Marcey Panny y Bożej rodzieli / według człowie-
czeństwa urodzonego/ iedne° tego Jezu Chrystá Sy-
ná y Páná iednorodzone°/ we dwu naturách niezgmat-
kowanie nie odmiennie/ nie rozdzielnie/ nie odłączenie/
wznane y rozstawnione/ nie psując własności na-
tur y ich rozności/ ale każdej własność w całej zachowu-
jącacy/ ktora w personie a bytność iedne schodzi się/ nie
iako by dwie personie rozdzielnie/ ale iednego tegoż Sy-
ná iednorodzonego/ Boga słowo/ Páná nášego Jezusa
Chrystusa/ iako nas starodawni Prorocy / y on sam o
sobie nauczył Chrystus/ y złożenie Oyców nam podáło/
ktoryzby inaczej weźli przeklectwem nich beda. Toć
wiara Apostolska/ toć Oycowska/ ná te się wszyscy zga-
dzamy/ tak rozumiemy / to bądź iawnó Pánu Bogu.

Iustyniana Cesarza Wyznanie Wiary.

Wyznawam nabożeństwo albo wiará prawdziwą / kto-
ra wyznawa Rosciół Powšechny Apostolski/
żadnym obyczajem odmiany nie przypuszcza / przetoż

Rozdziału Piątego

my naśladować nauki świętych Apostołów / y tych którzy po nich byli w Kościele Bożym / słusznie bydy rzecz
oznaliśmy wszystkim iawnie uczynić y oświadczyć wiara
re która w nas jest y zostawić / podania y wyznania
świętego Bożego Kościoła powszechnego przydy
świadczać się. Abo wiem wierzący w Boga Oycę / y w
Syna / y w Ducha Świętego / iednej istności we trzech
personach wyznawamy / iedno Bóstwo / iedne moc /
Troycę iedney istności. A wyznawamy też iże ostatec
cznych dniów Boży iednorodzony Syn / z Boga Bóg
przedwieki / y bez czasu z Oycą wrodzony / społeczney i
istności z Oycem / z którego wszystko / y przez którego
wszystko / zstąpił z nieba y wcielił się z Ducha Święte
go / y z błogosławionej zawiądy Panny Maryey czo
wieka czyniennego y ułrzyżowanego y pogrzebionego
bydy / y który trzeciego dnia zmartwychwstał. Jedne
goż a tegoż cierpienia / y cudą dobrowolne iże w cieło
podiał / przyznawając: bo nie innego Boga słowo / a
innego Chrystusa poznawamy: ale iednegoż a tegoż ied
ney istności z Oycem według Bóstwa / tegoż iedney
istności z nami według człowieczeństwa. Bo Troycę
została Troycę / też y gdy się wcielił ieden z Troycę Bo
że słowo / bo nie przypuszcza czwartey persony Troycę
Święta. Co gdyż tak jest / przekleństwem wszelkim po
tepiamy wszelkie odstępstwo: A osobliwie Niesio
ryusia chwaleczłowieczeństwa / który iednego Pana
naszego Jezusa Chrystusa Syna Bożego y Boga na
szego rozdziela y rozrywa / y nie własnie a nie przystoi
nie prawdziu Święta wielbna zawią Pannie Marye
Boża rodzicielske wyznawa / ale innego Boga o n s i e
Słowo z Boga Oycą nazywającego / a innego który
jest narodzony z Panny zawią Maryey / który z łaski y
miłości od Boga słowo zstał się człowiekiem. Amen

onego bez rozumnego Kutychesa/ktory przywodzi nie
takie prośne mniemania/y ktory przy z swietey zawse
Panny Maryey y Bozey rodzicielki prawdziwego wcie
lenia/ to jest/zbawienia naszego. A nie wyznawając
jedney istności z Oycem według Bostwa/ y tegoż ied
ney istności z nami we dług cztowieczestwa. Też o
nego Appollinariusza/ktory odeymnie dusze cztowieczą
Chrystusowi/a powiadającego/że Pan nasz Jezus Chri
stus Syn Boży y Bog nasz nie miał dusze cztowieczey/
a zmieszanie w wcieleńiu Syna Bożego przywodzi.
A na ostattek wszystkich tych/ ktorzy onych błędow naś
ladnia albo myśla naśladować. Jeśli tedy po tey na
szej ustawie doskonałej / y po wściewch Biskupow /
ktorzy są w naszym państwie postanowieni/ wypowie
rzemu a oznaymieniu byli porym należeni ktorzy iná
czej trzymający niezłisiny wyznali/ ci niechay nie spo
dyewala sie iakiey naleść łaski w nas/ borostazuiemy
aby takowi ludzie iako przekonani y iawni Heretyko
wie słusznego na sie karania doznali.

**Słożenie Wiary ná Koncilium Toletáń
skim / Roku Pánstiego / 400.**

Wierzymy w iednego prawdziwego Boga/ O
ca wszechmogacego/y Syna/ y Duchá swietes
go / widomych y niewidomych rzeczy stworzyciela /
przez ktorego wszystko zstalo sie ná niebie y ná ziemi.
Jednego Boga/ y iedne bydz Bostiey istności Trojce/
Oca nie bydz Synem/ ale ktory ma Syna/ a ten Syn
nie jest Oycem. Syna ktory nie jest Oycem/ ale jest Sy
nem Bozym znatury Oycowey. Duchá też bydz poće
stwielem/ ktory nie jest ani Oycem ani Synem/ ale od
Ocy y

Rozdziału Piątego

Math. 3.

Mat. 1.

Luc. 3.

Joan. 16.

Oycą y od Syna pochodzący. A tak jest nie wrodzony
Ociec / wrodzony Syn / nie wrodzony Duch S. / ale od
Oycą y od Syna pochodzący. Ociec jest którego ten
głos był słyszan y z nieba: To jest Syn mój namiłszy /
w którym ja sobie ulubił / tego słuchajcie. Syn jest
który powiada: Jam od Oycy wyszedł y od Boga
przyszędtem na ten świat. Poćciehyciel jest Duch / o któ-
rym Syn powiada: Jeśli ja nie poyde do Oycy / Poć-
hyciel nie przyjdzie. Te Trojce personami rozdzielono
a istność iedną / mocą / władzą / mayestatem nie ro-
znych y nie inakšym. Ciad te żadney bydy nie wierzymy
Boſkiey natury ani Anielskiey / ani Duchow / ani iakiey
inſzey / ktoraby Bogiem miała bydy wierzona. Tegoż
Syna Bożego Boga wrodzonego od Oycy przed wſzy-
ſtkiem początki / ktorj poſwicił żywot Panny Maryey
y z niey prawdziwego człowieka przysiał / y bez męſkie-
go narodził ſie naſienia / dwu natur Boſkich y ciela
wiedne ſpoienie perſone / to jest / Pana naſzego Jezusa
Chryſtusa / c.

Libro contra
Valentinum
Cap. 2.

Wiary po wſzechney wypisanie krotkie / od
błogoſławionego Mieczenniká Trenceſá / któ-
ry był po Chryſtusie 185. Roku.

Rozpoczął po wſychkim ſwiecie a iená koniec ſiemię
roſproſzony / ta wiara od Apoſtół y od ich wſ-
niów przysiał: która jest w iednego Boga Oycy ſca-
chimogacego / który ſtworzył niebo y ſiemię / morze /
wſyſtko co w nim jest. A w iednego Jezusa Chryſtusa
Syna Bożego w cielonego dla naſzego zbawienia. A
w Ducha ſwiętego / który przez Proroki kazał o tákim
nicach wydania y przysicia / y z Panny Maryey náró-
dzenia / y umeczenia / y zmartwych wſtania / y w ciela
do niebia

do niebios a wstąpienia naszego Pana Jezusa Chrystusa Syna Bożego / y Boga / y zbawiciela / y Króla / według wolei Ojca niewidomego / aby wszelkie kolano klaniało się / niebieskie / y ziemskie / y piekielne / y wszelkie / y wyznawał go / y aby sąd i prawiedliwy uczynił o wszystkich / y duchowne złościwe / Anioły / przestępce / kłóścienie / y złe / niepobożne / y grzeszne / a bliźnierkie / ludzi / posłał y do ognia wiecznego wtracił. A spraszał / y wiedliwie / y święte / y którzy jego rozkazanie chowali / a w jego miłości wytrwali / tak z przodku iako y z nawrocenia żywot dał / y nieśmiertelność darował / y chwiał wieczną opatrzył. Ten naukę taką y wiara zbior Boży miały / z pilnością po wszystkim świecie chwała / iakoby w jednym domu mieszkać / y tak iednak iako iakoby iedne dusze / y iedno serce mający / y iakoby iedny mi bóstwo wyznawa.

**Damaza Biskupa Rzymskiego wypisanie
Wiary powszechney / Roku Pańskiego
376.**

Wierzymy w iednego Boga / Ojca / wszechmogącego / w iednego Pana naszego Jezusa Chrystusa Syna Bożego / y w Ducha świętego Boga / nie trzech Bogów / ale Ojca / y Syna / y Ducha świętego / iednego Boga / chwalamy / y wyznawamy. Nie tak iednego Boga / iakoby sam tylko był bez Syna / y Ducha świętego / ale takowego / który by sam sobie Ojcem był / tenże / y Synem / Ale Ojca / bydzi / wierzymy / tego / który / wrodził / z siebie Syna / A Syna / bydzi / tego / który / wrodzony / jest / z Ojca / A Ducha / z / ani wrodzonego / ani / z / nie wrodzonego / ani / wciżnionego / ani / stworzonego / ale / z / Ojca / y / z / Syna / pochodzącego / Ojcu / y / Synowi / / pot / wiecznego / y

Rozdziału Piątego

cznego y rownego / y spolnie z nim sprawującego. Bo napisano jest: Słowem pańskim niebiesa sa uczynione / to jest / od Syna Bożego / a Duchem wst tego wysłał moc ich X. indzie: Wypuść Ducha twego a będą stworzone / y odnowiż kształt ziemi. Zła tego w imieniu Oycy / y Syna / y Ducha świętego / jednego wyznawamy Boga / Ktore imie Bog należy do moimności nie do własności. Własne imie Oycy jest Ociec / a własne Synowy jest Syn / a własne imie Duchowi 6. jest Duch święty. Wtedy Trojcy jednego Boga chwalamy / abowiem z jednego Oycy co jest jedney z Oycem natury / jest jedney istności / jedney mocy / Ociec Syna prodził nie zwoley ani z musienia / ale z przyrodzenia.

Syn ostatnich czasów dla naszego zbawienia y dla piśnia wypełnienia zstąpił od Oycy / Który nigdy nie przestał bydy z Oycem / y poczęty jest z Duchą świętego y narodzony z Maryey Panny / ciało / y dusie / y zmysł / to jest / doskonałego przyjął na sie człowieczeń: Nie utracił tego czym był / ale począł bydy czym nie był / a wszakże tak żeby w swoim własnym przyrodzeniu (to jest / w Boskim) doskonały został / a żeby prawdziwie był w naszym (to jest / człowieckim) Abowiem ten Który był Bogiem / człowiekiem sie narodził / a Który sie narodził człowiekiem / sprawnie iako Bog / a ten Który sprawnie iako Bog / iako człowiek umarł / a Który iako człowiek umarł iako Bog wstał z martwych / Który zwyciężył w sy śmierć w tym cieł w Którym sie narodził / y cierpiał / y umarł / y wstał z martwych / wstąpił do Oycy / y siedzi na prawicy jego w chwale Ktora zawsze miał y ma / w Ktorego śmierci y we krwi wierzymy być nas omyte / y też iże będziemy w Krześceni dnia ostatniego w tym cieł w Którym teraz żywiemy / y mamy nadzieję iże dostapiemy nagrody dobrej y zasługi / albo

Kargania

Rozdziału Piątego

Lib. 1. Cap. 2.
Com. a Vale.

Rozdział Art
da.

wspólney Chrześcijańskiej. Dla tegoż przyśrodek y po
trzeba jest ćwiczenie y użycie dziać z młodości tego
wyznania wiary. Dla tego słuchanie y potrzebnie wy
znawa sie / y śpiewaniem zgodnym wsty od wśch
członków Zboru Bożego / w Kościołach y w każdym
zgromadzeniu / aby tak / iakoby dusza ciała / tak też
Chrześcijaństwo to swa wiara żywo było (iako Irene
us Męczennik święty pisał) a wiara iako tarcza wśch
służerzom sie zastawowali. Ta wiara iako żołnierze
haciem / chociaż różnaitości jest języków y narodów /
bydź jednego Zboru członkami sobie sie Chrześcijań
odzywiali / a wojska nieprzyjaciół porażali. A na osta
tek / aby tych przytków nagorowanych y uprzywilejo
wanych Kościołowi powszechnemu Apostolskiemu /
przez te wiary dosłi a dostąpił. / iako grzechom tu na
świecie żywiąc odpuszczenia / po śmierci ciała ożywie
nia / a w ostatni dzień po zmarłych wstaniu ciała / ży
wota wiecznego. Jakoweś iestcie moi myśli Chrześcia
ninie tobie maia bydź wypisane y obiecane albo
upewnione wiaście przytki tej wiary / iako te są miar
wane / y wysłszy perzey wyliczone / gdy o wierzę pisał.
Kto raz wiara iusia tobie pewniey to może dać / czego
przez te wiary prawdziwą pewien bydź możesz. Ja ie
śadna. Dla tegoż y w innych Zborzech teysie trzymają
y teysie wozja / przy teys stois dostateczney y prawdziwey
A dla lepszey pamięci a pojęcia każdemu (wierze
y naprosćcyśhemu członkowi / tedy na cztery części
to wyznanie wiary Apostolskiej dzielimy / o których po
rzadkiem iaj w imię Pańskie bedziemy wykład pisać /
tylko proste z pilnością a z rozsądkiem czytacie / a Pan
Bóg niech sprawuie serca wasze / Amen,
Pierwsza część nalezy ku Bogu Oycu / a wozjo stwo
rzenia / a ta iest. **Wierze w Boga Oycę wśch**

mogut.

mogącego/stworzyciela nieba y ziemi.

Te słowa tak mamy z Kościołem Chrześcijańskim rozumieć/ y sobie y każdemu tak wykladać. Wierze: To słowo naprzód jest mowa nie wielości ale jedności / do tego nas upominająca/ iże potrzeba jest aby każdy człowiek miał w swoim sercu y wyznawał oży/ y wszystkim żywotem swoim oświadczał te wiary sam za sie. Dla tegoż nie mówimy wierzymy/ ale wierze / iakoby wszelki sam a sam za sie.

Jestli w prawdzie też pożyteczna ciłowielowi wszelkie mu cudza wiara/ale tylko w potrzebach cielesnych.

Jako była pożyteczna Setnikowa wiara ludze iego.

Jako była pożyteczna oney Pogańskiej niewiasty cożyceley opatanej. Jako była pożyteczna onych co przy-

nieśli ciłowielu na toiu leżącego powietrzem zarażo-

nego/ktorego Pan uzdrowił. Jako onego Jairusa cożyceley umarłego: y innych jest wiele przykładów. Ale

w rzeczach y pożytkach żywieniowych y duchowych potrze-

ba jest każdemu własna wiara. Przetoż Pan gdy

grzechy miał odpuszcic/onemu powietrzem zarażone-

mu/pierwey go napominał/Confide fili, społu wierz sy-

mu/ a odpuszczaia sie tobie grzechy. W tym piśmie w-

ejy: Iż sprawiedliwy człowiek z wiary swojej włas-

ney żywie. Abowiem tak Abraham uwierzył/ y jest

mu poczytano ku sprawiedliwości. Także Apostoł

na drugim mieyscu mówi: Wierzącemu w tego ktory

wsprawiedliwia przez niego/poczytana bywa iego wła-

śna wiara ku sprawiedliwieniu. Tegoż y Pan

Chrystus wezy w Ewangelicym mówiac: Aby wszelki kto

ry wierzy (nie mówi za ktorego beda wierzyć) nie

zaginął/ale aby miał żywot wieczny. Tak y oney nie

wieście rzekł: Wiara twoja ciebie zbawiona uczyniła/

idź w pokoiu. A na drugim mieyscu mówi: Który

własna wiara
ra potrzebna
każdemu.

Cudza wiara
niez pożyteczna
na rzeczach
ciała.

Mat. 15.

Mat. 8.

Mat. 2.

Luc. 8.

Mat. 5.

Mat. 2.

Abac. 2.

Roma. 1. 4.

Joan. 3.

Luc. 7.

Rozdziału Piątego

Joan 3.

*Jaśo cudza
wiarą jest
drugiemu do
zawzięcia po
pytaczina.*

*Co to jest wie
rze.*

*Cel wiary jest
den jest sam
Pan Bog.*

wierzy w Syna Łozego/ ma żywot wieczny. W tego
jest dożyć w piśmie świętym / gdzie wierzącemu samie
mu człowiekowi obiecuje się pożytek z żywotny / także
toż się okazuje w Kredzie. Chceś byś w Kościele Bo
żym/ mieć wiare własną/ a y iako wszelki mowi wie
rze/ y tyś też wiare mając w sercu mowi wsty wierze /
tedy też weźmiesz y otrzymasz grzechom odpuszczenie/
ciała z martwychwstanie/ y żywot wieczny.

Aczkolwiek cudza wiara służy też ku zbawieniu dru
giemu człowiekowi/ iako rodzicom wiara/ z ktorey
cia dżiatki teyże wiary/ y do tego im pomagają / ta
kież gdy jeden drugiego ile moie napominaniem y przy
kładem swoim przywodzi do wiary prawdziwey / te
dy z onym postąpiem przyjdzie też do wiary swojej
drugi/ przez ktora pożytki otrzyma zbawienie.

A gdyż wszelki ma mieć w sobie własną wiara/ ta
żeby mógł wyznać/ Wierze/ tedy zaśie potrzeba dru
giey rzeczy nauczyć się co się to rozumie Wierze.
Aczkolwiek inżesmy mieli naukę o Wierze/ co to jest
wierzyć/ wśakożci teraz też króciutko wspomnie.
Wierzyć nie inżego nie rozumie się/ iedno gdy mowie
wierze/ iakobyś rzekł/ znam/ dacie mięysce/ y nie wate
pliwie/ choć w rzeczach niewidomych y niepodobnych
przedsie dusam / a na tym z serca całego polegamy/ y
wszystek ile mie jest pokładam się.

A kogoż wiara naszą ma znać/ komu dawać mię
ysce/ w kim dusać/ na kogo w całe się spuszczać/ daley o
kazuje Kreda gdy mowi: W Bogu. Skąd się okazuje
te/ iż Wiary prawdziwey pogładanie/ vgruntowanie
y cel tylko ieden jest/ sam Pan Bog/ Boga potrzeba
wiedzieć/ iże jest/ y iaki jest/ Bogu trzeba dać mięysce/
słowu iego y obietnicom iego/ w Bogu potrzeba mieć
wszystkie nadszere we wszystkich potrzebach doczesnych
y wiecznych

wiecznych/ własnych y bliźnich naszych. Te wiary
ktory ciłowiek czuje w sobie/ ma spotecność z wiary
mi Apostoty y ze wszystkim Kościołem powszechnym.
Ale kto takiej wiary nie ma całe a szczęście/ ten ma-
nie wiare trzyma. Jakowi są wszyscy oni ktorzy Bo-
gą znają tak iako się im w słowie swym obiawił nie-
chca/ ktorzy wiary dawać samemu Panu Bogu y Ho-
wu tego niechca/ ktorzy też w czym innym mają y po-
kładają nadzieje swoje / o czym już mieliśmy wyżej
w Artykule pierwszym tego Rozdziału/ iże wiara nale-
ży Bogu a nie żadnemu stworzeniu. W Bogu tedy
samego wierzyć/ gdyż wiara prawdziwa ma cel ieden
ten/ Bogu tylko.

Ale trzeba rozumieć co to jest Bog co wien wierzy
my/ o tym też już mieliśmy pierwej w Rozdziale o zna-
omości Bóstwa/ iaki jest/ a co jest Bog. Wszakże co
wierzyć mamy z onej znajomości Bóstwa/ iakom wy-
pisał/ albo Bogo/ już będziemy mieć teraz na krótko o-
pisanie: **W Bogu** (w Kredzie mówimy) **wierze**/
nie w Boga/ skąd to już znaczy się iż w iednego nie w
wiele Bogów / przetoż dokładają one złożenia na
Koneyliach świętych postanowione / w iednego / tak
wyznawając: **Wierze w iednego Boga.**

Też pamiętać potrzeba/ iako pierwej jest wypisano/
co rozumieć mamy przez to nazwisko gdy się mianuje
Bog: Jie nie one rzeczy ktore też słowo Boże zowie
Bogiem / bo to nie właściwie czyni / ale tylko iednego
prawdziwego Boga / to jest/ iedne one nie wymowne
nie ogarnione/ wieczne/ y nie śmiertelne istność/ Bos-
stwo/ Niezłaskat/ y naturę Bóstwa/ ktora taka iedne ist-
ność zowie iednego Boga. Wszakże dla lepszego
pojęcia tak rozumieć każdy ma/ iże gdy o Bogu mo-

Bog co się ro-
zumie.

W Bogu są
dwa względy
mówienia.

Rozdziału Piątego

wi/ czyta/ słucha/ tedy d wienią względy a d woiakim
obaczowaniem na patrzyć y wierzyć w Boga. Jed-
nym/ z strony iego natury/ iego Bostwa/ istności/ Ma-
jestatu. Drugim/ z strony iego podstaći albo person-
y. A oboich tych rzeczy nazwiśta z piśmą świętego wy-
te są/ nie z Philosophiey ludzkiej/ iako Nowo trze-
cy bredza/ bo czytamy w piśmie świętym o istności w
Moiszeja Exo. 3. O naturze Bostkiej w Apostoła do
Gala. 4. o personie w liście do Żydow Kap. 1:

Imieniem
Boga iedne-
go istność sie
Bostwa znają

Maty 28-

Tu tedy w Kredzie gdy wyznawamy/ wierze w Bo-
ga/ tedy względem istności iedne substancya/ iedno-
Bostwo/ iedne nature Bostwa wyznawać y rozumieć
mamy: Iako Cypryan Nieczennik święty piśe w wy-
kładzie Kreda y inſe Koncilia święte toż wyznawa-
ia y wſzystek Zbor Chrześciński. Tenże Bog wzglę-
dem person wyznawa sie w Trocy świętey/ w Oycu/
Synu y Duchu świętym. Przetoż też w Kredzie wyzna-
wamy/ wierząc w Boga tego/ Boga iednego w istno-
ści być Oycą/ Syną/ y Duchą świętego/ iakoż też y w
te wiara trzcinny sie/ nie w imiona ale w imię/ to iest
w Boga Oycą/ y w Syna y w Duchą świętego/ ied-
nego w istności a troiakiiego w personach. A iże ied-
en iest Bog/ to iest/ iedno Bostwo/ iedna istność Bo-
ia/ tedy o tym mieliśmy wyſſiey dowodiz piśmą świę-
tego w Rozdziale trzecim doſtatecznie. A iże trzy są
tego iednego Bostwa persony/ Ociec/ Syn/ y Duch
też tamże o tym było doſyć/ tu nie powtarzamy.

Już pomni wſhelki Brześciáninie te przeſtroge dla
fałſzywych Heretyków/ iże przez to ſłowo y to nazwi-
ſko Bog rozumie ſie prawdziwa iedyna natura y ist-
ność Bostwa/ nie nazwiſko persony iedney iakowey. A
zaſie Ociec/ Syn/ y Duch święty/ ſa to nazwiſka Trocy
ce Świętey/ bo każdemu z tych person równie należy/
nie tylko

nie tylko to nazwisko prawdziwy Bog/ że każdego ro-
wnie Bogiem zowie prawdziwym/ tak Oycą iako y
Syną/ iako y Duchą świętego / ale własności Boskie
y wszystkie naległości równie wszystkim też przypisuje
Słowo Boże / iakości też o tym wyższej mieli. Zstad
dobrze wierzymy y mowimy: Jeden Bog Ociec/ y Syn
y Duch święty. Ale złe wierza y wyznawają oni co
mowią: Jeden Bog Ociec tylko sam. Jako y ci co by
mówili Pan ieden Syn tylko. Bo y Syn Bogiem o-
nym prawdziwym jest iako y Ociec/ a Ociec też onym
Panem iako y Syn. Bo tak Żydowie/ Turcy/ Nowo-
brześcienicy wierza/ Boga bydy iedna persona. Zle też
wierza y wyznawają onico mowią: Jeden jest Ociec/
Syn/ y Duch Święty/ bo trzy to są osoby własne/ in-
ne Ociec/ inny Syn/ inny Duch święty/ inny/ mowie/ w
personie nie w Boswie. Bo nie jest Ociec Synem/ ani
Syn Oycem/ y każdy z tych ma swoje dowodne prze-
ciwne / czemu tymi imionny są nazwane/ mają swoje
własności z strony persony / choć są iedność równa
we wsem z strony Boswa.

Równość oto się już wyznawa/ gdy iedynym Bo-
giem Oycą/ y Syną/ y Duchą świętego wyznawamy/
bo już każdemu z tych równie to wszystko należy/ co Bo-
gu pismo należeć opisać/ iako o tym było wyżej.

Równość w personach wyznawamy także / iże Ociec
zawsze Oycem/ Syn zawsze Synem/ Duch święty za-
wsze Duchem świętym. A o tym już daley w Kredzie
obaczymy.

Naprzód w Oycą wierzymy/ to jest/ w iedną perso-
nę Boskiej oney natury/ ktory dla tego Oycem się na-
zywa/ iże prawdziwym Oycem jest/ nie imieniem tyl-
ko płonnym/ cje° przyczyny porząd tu będziemy mieć.
Naprzód/ właśnie zowie się Bog Ociec Oycem/ iże jest

Rozdziału Piątego

1. p. czynny etc.
czego się 300
wie Bogu
cem.

1. salm. 2.
3. 1.
Psal. 109.

Ephe. 4.
Joan. 13.
1. 4.
Jere. 23. 35.

Deut. 1.
Joan. 1.
Colos. 3.

1. 57.
1. 12.
1. 22.

Joan. 1.
Galat. 4.

początkiem i zrodłem Syna / którego z siebie sam z natury swej prodił jedynaką. Jako o tym mówiu w Psalme: Jam ciebie dzisiaj prodił. To Bog Ociec do Syna wowił / iako do Żydów Apostoł wyklada. Jem / przed iurzenia prodiłem cie / to jest / od wieków. O którym prodieniu Syna Bożego z Oycą / będziemy mieć w drugim Artykule. Dla tego zowie się Ociec Oycem Pana naszego Jezusa Chrystusa / zowie się Syn jedynakiem prodzonym od Oycy / zowie się Germanem / rodzina Boża / zowie się Synem Bożym. Temu kto nie wierzy / iako Turcy / Tatarzy / Saraceni / i inni wokrzecy / Żydowie / aby Ociec nie był Oycem prawdziwym / to jest / iako by nie miał mieć Syna swego własnego / z natury swojej prozonego / ten nie ma Boga / nie wierzy w Boga / który jest Oycem Pana Jezusa Chrystusa jedynaką prozonego własnego swego. Nie mówiący to Ociec jest ale prawdziwy. Wszak też zowie się też Bog Ociec Oycem / względem nas i wszystkich wiernych / których jest Oycem / ale już nie własnie / a to z tych przyczyn.

Uprzód / że nas przez Syna swego iako y inne wszystkie rzeczy stworzył. Jako Łzaiaś w Kap. 63. piše tymi słowy: Teraz ty Panie jesteś Oycem naszym / my glina twoja / tyś nasz garncarz / a my wszyscy jesteśmy dziełem rąk twoich / także y teraz iechcie nas w iwoicie matek naszych / iako Job mówi / zlepił / y duszę mi ciato obijwiał / dusze on sam dawiał / iako Łzaiaś piše / y Apostoł z tej przyczyny zowiego Oycem dusz.

Druga Oycem jest wierzących i że ie sobie rodzi z nasienia nieśmiertelnego przez słowo swoje święte w Synu swoim miłym jednorodzonym. Jako Jan święty piše: Dał im moc bydź Synami Bożymi / tym którzy uwierzyli w imię jego / a to wykonawa przez Du

Chę święt

chciał świętego/ktorego dawa wierzącym w serca ich/że
tak mówią wż do Oycy niebieskiego : Oycze Oycze.

Trzecia/zowie sie Oycem dla Oycowstkich wezyna
ności y miłości przeciwko wiernym swoim / o ktore
sie stara y ma ie w opiece. Jako w Ezaiaśa czytamy:
Tyś jest Ociec nasz/ Abraham nie zna nas ani Izrael.
Przetoż tego Oycy naszego iako stworzyciela naszego
y odrodzyciela/ y dobrodziejca miłosiernego/ dobrotli-
wego/mamy znać. A iako Pan Chrystus zakazuje/in-
szego drugiego takie^o Oycanie mamy mieć na ziemi/
gdzie mówi: Oycy nie mieycie sobie na ziemi/ bowiem
ieden jest Ociec wasz ktory jest na niebie. Powinnismy
go też miłować/iako mówi przez Proroka: Jesli ja O-
ciec/a gdzieś miłość moja. A to nade wszystko/powin-
nismy iego naturę w sobie wyrażać naśladować iego
spraw. Jako to rozkazuje przez Jeremiaśa Proroka/
mówiąc: Oycem mnie bedziesz nazywał / a mnie be-
dziesz naśladował/ a to miłując bliźniego swego. Ja-
ko píše Apostoł: Bądźcie naśladowcy Bożymi / iako
Synowie namilśy/a chodźcie w miłości. Potym/a-
bysmy też byli miłosierni/tak iako on jest miłosierny
Ociec nasz/abyśmy też byli doskonałymi we wszech cno-
tach y światobliwości. Jako Chrystus Pan napo-
mina: Bądźcie doskonali/tak iako Ociec wasz niebieski
jest doskonały. Mamy też byc cichymi/abyśmy tak by-
li syny Bożymi.

Trzecia / powinnismy go słuchać/tak iako Syn
on iego jednorodzony był temu posłuszen/ a wola iego
konat/ y szukał chwały iego.

Czwarta/powinnismy cierpliwość w krzyżu y w nie-
dostatkach wszelkich/tak iako cierpiał Syn on iego. A
do tego nas napomina Salomon/mówiąc: Barania
paskie^o synu mój y nie zaryzucay/ a bowiem w cierpli-

Esa. 63.

Math. 23.

Mala. 6.

Jeremi. 3.

Ephes. 6.

Luc. 8.

Math. 5.

Joan. 4.

Prouer. 5.

Luc. 21.

Rozdziału Piątego

Luc. 21.

Matth. 6.

Siemni Bogi
zowieimy
wszechmogacy
cynti

Wsa 14.

Wsa 43.

Nauka wsze
chmognosci
Bozey

wości a wcihosci pozyskamy dusze nasze.

Piata w nim samym mamy dufać / o nie sie zby-
tnie nie starając / bo on Ociec niebieski / iako Pan Chri-
stus powiada / wie czego potrzebuemy / iedno iego sa-
mego prosimy a do niego sie wciakamy / tedy otrzyma-
my iako Pan Chrystus obiecuje. A tu obaczyc iuz wciel-
ki moze / iesli owi ludzie sa synami Bozemi co mowio-
wiare: **Wierze w Boga Oycę /** A tych powinno
ści / iemu przereczonych nie oddawać / to jest / nie mi-
lu iego / nie naśladować / nie sa posłusznymi iego rozkazania-
nie sa miłosiernymi / nie sa doskonali / nie miłują bliźnie /
nie sa skromnymi / nie znają cierpliwie karanta iego /
nie dufają w nim samym ani samego wyznawia ku o-
patrzności a wspomóżeniu swojemu / iście takowi ma-
lowani sa synowie Boży / malowani Chrześcijanie / dla
tegoż niechaj sie obacz a poprawia.

Daley wyznawamy o Bogu Oycu mowiac

Wschmogacego / a to ze dwu przyczyn / iże wszy-
tko y wszedy co chce mocen jest wykonać / tak to co
obieczał z Oycowskiej miłości / iako to co grozi z swej
sprawiedliwości. Druga / iże nie może żadna rzecz iego-
mu sie sprzeciwić / ani iemu co chce mieć zbronić. Pli-
se o tym **Wzaiak:** Bog wszechmogacy wyrzekł / a ktoś
może przekazać y reka iego jest wyciągniona / a ktoś
bedzie mógł zawściągnąć y na drugim miejscu mo-
wi: **Oy świadkami moimi iestescie /** mowi Pan Bog:
Ja z pociatku iestem sam / a nie masz ktoby miał zra-
ci mojej wyrwać / bede ja wykonywał a ktoś mi prze-
kazi. O wszechmocności Bożej mieliśmy wyissey w
Rozdziale o znajomości Bożej.

Tu ten pożytek tej wiary o wszechmocności Bo-
żej baczyć mamy / iżeby mało pożyteczna była miłość
Oycowska k nam / y wola chetna ku dobrze czynieniu

gdyby

gdyby nie była wszechmocność/ przetoż nas wielce to
 ma utwierdzać w wierze naszej z strony obietnic Pana
 Istch co nam zaślubił/ iże pewnie spełni/ przetoż nie nie
 mamy wątpić o żadney rzeczy/ chocia się zda rozumo-
 wi niepodobna/ bo wszystko ta wszechmocnośćia spe-
 ni. Nie podobnać była aby Abraham staryzec z swoia-
 żonami mieć potomstwo/ a wszdy iako pise Apo-
 stół: Dał chwałę Bogu/ wierzysz obietnicy Bożej/ y
 stało się iemu tak. Nie podobno było Izraelski lud
 wyrwać z mocy możnego Krola Egipskiego/ smiech
 się zdał gdy to mówili od Boga o wyprowadzeniu
 ich do ziemi obiecanej/ gdzie też było możnych Kro-
 low wiele. Jako y Sarze był smiech gdy ieyo potom-
 stwie Pan powiedział/ idac do Sodomy zagładzić
 ją/ a wszdy się to wykonało. A Pharaonka Boża za-
 gubiona/ a lud przez morze czerwone suchymi nogami
 przeszedł wyswobodzony/ y do ziemi obiecanej w pro-
 wadzony. Nie podobno było Pannie pojąć y poro-
 dzić Syna/ ale iże Bog obiecał/ a to się zstało. Jako
 powiada: Jże nie jest niepodobno u Boga wszelkie sto-
 wo. Przetoż cokolwiek wierzymy u Boga nie podo-
 bno/ iako grzechom odpuścić przez zapłatę Sy-
 na Bożego/ ciata zmartwychwstanie zgnitego y w
 prochy obroconego/ wszystko się to pewnie wykona nie
 nie wątpimy o tym. Jest ta wszechmocność Dycowa-
 sta/ tarcz pewna na wszelkie potuły/ ktoreby nas ku
 zwatpieniu przywodziły o Bogu y o obietnicach iego.
 Jest pociecha wielka naprzeciw krzywiom nieprzyw-
 ciolom Króciostwa Bożego/ który obiecał mieć w opie-
 ce swoje/ a ony zniszczyć iako smieci/ y we wszech smu-
 tach ten ma być pociecha nasza iako wszechmogacy.

Zle używają y wierzą o wszechmocności Bożej/ kto-
 rzy w tym innym duszą/ obrony y ratunku swojego u

Roma. 4

Genes. 18

Luc. 1

Rozdziału Piątego

Togo innego skutara/ o pociechy a ratunek komu innego
mu sie modla. Jako na morzu świętemu *Nikolajowi/ Gornicy/ Głoni cy świętey Barbärze/ w powietrzu*
morowe Sebestyanowi świętemu/ w ogniu świętemu
Gloryanowi/ we wśm Pannie Maryey/ y rozmaici
rozmaitym świętym/ brudzi gustom/ czarom/ dyabłu.

Zle też y oni wierza o wszechmocności Boga *Oye*
ca/ ktorzy nimieją aby wynyslow ludzkich zdania
miał Bog wykonywać/ gdyż on tylko to co chce a co
oznaymit słowem swoim wykonywa/ nie to co dra
bel chce/ aby z kamienia chleba naciynit/ z chleba Chri
stusa stworzyt albo go w nim zamknat/ o czym po
tem będzie perzey.

Matth. 4.

Epikurowie Łucianisław/ co igrają sobie z wiary
Chrześcianskiej/ a żarty czynią z Boga/ ci tak mowami
y pismi swoimi przeciwko tey wszechmocności Boga
stiej z Pogańskimi Philozophy mowia/ iż Bog nie
wszystko może.

Naprzod nie może kłamać/ nie może grzeszyć/ nie
może ze czterech uczynić aby było pięć / y z tego co ro
czynit aby nic nie było: A tak nie wszystko może. Tę
co odpowiadać mamy/ iż to nie jest nie możliwości ale
wszechmocności y doskonałości tego okazanie/ gdyż kła
mać nie może iako doskonała prawda/ ani grzeszyć iako
to świętość istota. Takież tym co mieć czym co jest /
jedno jednym/ cztery cztermi/ pięć pięcia/ iako który to
co rzeczy tak/ tak jest.

Druga/ zarzucaia tej to/ wragaiać sie a psuiać ciała
ludzkich z martwych wstanie/ tak mawiać: Jako to
można rzecz ma bydzi/ aby to ciało co robacy ziedza/ o
gien strawi/ albo zwierze na leacie zabierzy/ albo ry
by w morzu albo w innych wodach strawia/ a one ry
by zaśie lubie poiedza/ miało bydzi ożywione/ a tu pier

wszey per-

Wszystkie persone postawione. Nie podobno to jest. A i takich innych wiele gadek podawają wstecz.

Najco tak odpowiadamy z Justynem Męczennikiem / że to nie podobno z Philozofia w rozumie ludzkim / ale u Boga nie maś nic nie podobnego. Który jeśli z naszego mógł co tylko słowem uczynić / tedy i stworzyć gdy zawola słowem na umiarze skądkolwiek / tedy pewnie wyniada: Ciemu sami Chrześcijanie wierzą i wierzyć mają / bo to Bóg obiecał prawdziwy i wszechmogący.

Wierzymy też iście i wyznawamy Boga Oycę być Stworzycielem nieba i ziemi. Jest to znaczyć / że i tenże wszynek stworzenie nieba i ziemi / który wszynek Pan i ludzkie Bogom / odcyrowali Bogu / a po władali i takoby świat nie miał początku / ale i takoby miał być od wieków tak trwający. Drudzy / i takoby sam z przepaści i takiej wagnać się miał i począć / od sześćset i siedemdziesiąt tysięcy lat / i tak Cwero piśe / a drudzy mniej.

Przetoż Chrześcijanie w swej wierze z niemi się nie zgodzając / wierzą i wyznawają tymi słowy bydy stworzone niebo i ziemia pewnego czasu od samego Boga prawdziwego Oycę / Syna / i Ducha świętego. Ale skądkolwiek tu Boga Oycę zowie Stworzycielem nieba i ziemi / wszakże nie samotnego / abowiem też sprawa wszystko pismo święte / tak i tak Oycu / tak też Synowi i Duchowi s. przypisuje / i tak oćie mieli wyższy w Rozdziale trzecim / w Artykule o stworzycielu.

Tu Oycu się przyznawa stworzenie / i tak studniey Bóstwa / która studnia i tak nie jest bez wody / tak też Ociec bez Syna: Bo co Oycowego jest / to i Synowskie / go też jest / Jako i co Synowskiego / to Oycowskiego / też w naturze Bostey. Stworzenie nieba i ziemi jest

In Apolog.
contra Gen.

Lib. 1. de Di-
uin.

Chrysostomus
s. 1. c. 1. tu
stworzycielu
Joan. 16.

Trójca

Rozdziału Piątego

Stworzenie
też dwoiatkie.
Genes. 1.

Joan. 1.

Colos. 1.

1. Corins. 8.

Niebo y ście-
nia co znają
chy;

dwoiatkie. Stare / o którym Mojsze wypisuje. Drugie nowe / o którym Ezaiasz 43. Paweł święty 2. Cor 5. Galat. 6. Ephes. 2: Jace. 1. 1. Petr. 1. Apo. 21. Aprzed sie to oboie stworzenie / y stare y nowe Pan Bog wykonał ta sprawa / tym początkiem swoim / Ociec przez Syna swego w Duchu świętym. Jako o tym mamy o Jana świętego: Wszystko (to jest / na niebie y na ziemi) przezeń uczynione / stworzono jest / stworzone y przetworzono stare y nowe stworzenie postępowione / y sprawione / a bez niego nic nie jest stworzonego cokolwiek jest stworzonego. Wszystko mówi. Kto reflowa prozno kreca Nowotrzęsenicy do stworzenia nowego / boć Aniołów w niebie nie przetworzył / y dź trwał w swej mierze / jako z przodku sa stworzeni przez Syna Bożego. W czym Apostoł piše do Kolosensow dostatecznie tymi słowy : Wszystko na ziemi y na niebie w nim stworzył / widome y nie widome rzeczy. Też w Kredzie dotężyli Wycowie ślarczy wyznawać: Stworzyciela nieba y ziemi / widomych y nie widomych rzeczy. Choć trony / Choć panowania Anielskie / wszystkie przezeń y w nim sa stworzone / a on przed wszystkimi rzeczami Syn Boży / y wszystko w nim trwał / i. y na drugim miejscu piše: Ale nam ieden jest Bog Ociec / od którego jest wszystko / y ieden Pan przez którego wszystko / y ieden Duch święty / w którym jest wszystko. Szerzej o tym wyżej czytacie iakom napisał.

Bog tedy stworzył niebo y ziemię / prawdziwy Ociec / Syn / y Duch święty. Co sie to rozumie przez niebo / jest potrzeba wiedzieć / że nie tylko te okragi / sfery / miesiące / rozpostrzenie / gwiazdy / planety / które widzimy: Ale też na niebie Duchy nie zliczone / które zowiąmy Anioły / o których Aniołach też tu nauka a wypisanie z słowa Bożego mieć potrzeba.

Arty

ARTIK V LCZ WARTY

O Anyelech:

Słota Saduceuszow to wyznawata iże Anyo-
tow nie maś / o ktorych takim bledzie Lukasz
św. pisek: Jie Saduceuszowie niewierza zmartwych
wstania umartwych / ani aby mieli bydzi Anyołowie / ani
duchowcie. Przeto i o Anyołach potrzebna jest nauka /
ktora tym porządkiem mieć będziemy. Naprzod / Co
to jest Anyoł: Druga / Co to jest natura Anyełska
Trzecia / Jakowy rozdział między nimi. Czwarta /
Jakowe są ich powinności.

Actu. 23.

Jie ku pierwszemu: Anyoł to jest imię powinności
przedu / nie natury: A rozumie sie / posel. Ktorem imię
niem zowa sie duchowie niebiescy / dla tego iże ich Bog
w poselstwie posyła / ku sprawowaniu a wykonas-
niu tego co im porucza. Jako o tym w Psalmie 104. y
105. Jako posyłał do Agar / Gen: 16. Do Abrahama /
do Lot / Gen: 19 / Do Jakoba Patriarchy / 28. 31. 32.
Do Balaama / Num: 22. Do Gedeona / Judic: 2 Do
Mannue y matki Samsonowej / Judic: 13. Do Helia /
1. Reg. 19. 2. Reg. 6. Do Eliaśa / 3. Reg: 6. Do
Daniela / Daniel: 6. 9. Do Jozeph y Maryey Panny
Matth: 1. Luc: 1. Do Pan ugrołu / Mar: 16 Do Pa-
sterzow / Luc: 2. Do Apostolow po ustatpieniu na nie-
bo Pankim / Act. 1. A jest tego wiele w piśmie świe-
tym przykładow / gdzie Bog posyłał w poselstwie
swoim Anyoły do ludzi / y byli widuani y słysani.

Anyoł co jest

Tych Anyołow poslow niebieskich natura jest du-
chowna od Boga stworzona / dobra / nadra / y mo-
cia / nie smiertelna. Duchowna natura Anyełska jest /

Natura An-
yełska iaka.

to jest /

Rozdziału Piątego

to jest/nie cielesna ale subtylna y nie widonia/ wszakoż
osobista y pewna miara zamierzona / tak iako y dusza
człowiecza duch jest/ale przed sie ma swoje persone tak
ta/ iże może bydzi ciałem człowieka osiągnięta : Tak
też y Anielska persona każdego jest osobna tym kształ-
tem/ iże gdy w niebie który Anioł jest/ tedy go nie ma-
ją na ziemi/ a gdy na ziemi na jednym miejscu który An-
ioł jest/ tedy go nie mają na innym miejscu/ iako on kto-
ry był posłany do Nazaret ku Pannie Maryey/ tedy nie
był w Jeruzalem: kiedy był posłany do grobu Mary-
ey/ tedy nie był w Galilei: jest tedy osiągnięty y ogar-
niony. A iże bywali widani Aniołowie w osó-
bach ludzkich/ tedy to potrzeba wiedzieć/ nie były ich
własne ciała/ ale tylko na czas z powietrza tak wzięte
y okazane / do onego poselstwa/ sprawienia / do ktore-
go bywali posłani/ a gdy sprawili poselstwo/ wrócił on-
ciasto okazane iako obtuda a wiatr zmieniło.

Wspomina o tym Anielskim pewnym stworzeniu 2.
postół święty/ iże nie są nadechnienia dobre od Boga/
ale iże ich jest pewny rodzaj/ pewne w swym przyro-
dzeniu osoby/ a to onymi słowy gdzie mówi: Nie przy-
jść Syn Boży do siebie w iedność osoby nasienia
Anielskiego/ ale nasienie Abrahamowe/ to jest ludzkie
ciasto y krew/ y dusze człowieka. Jżte Anioły Bóg
stworzył/ o tym mieliście wyższy trochę pismo Apo-
stolskie/ co też y Dawid wyznawa w Psalmie mówiąc
Który swarza Anioły duchy swoje/ y służy sobie pło-
mieniem ogniowym: A tak miała początek swoy iako
y inże stworzenia/ tedy wyznione są na początku/ kie-
dy niebo z ziemią z rzeczami ziemskimi jest stworzona.

Zowa się Aniołmi/ dobrymi duchy/ dla rozni-
cy od złych duchow/ o czym będziemy mieć daley. Też dla
tego dobrymi się zowa / iże ku dobremu poselstwu

Pan 208

Hebr. 2.

Colos. 1.

Psal. 103.

Hebr. 1.

Anieli dobrzy
iżni.

Pan Bog posyła ich. Jże mądrymi zowie ie / stad to
dowodzi sie / z ich starczynosci / Ktora pokazali gdy in-
szy Aniołowie odpadli od Boga y od swey powinno-
ści / bo przedsie dobrzy zostali sie przy Panu Bogu /
iemu dający chwale wstawicina / wktorey dobroci
swey tak od Pana sętwierdzeni / iże inż wniey trwają /
a nigdy nie wpadają / ani wpaść mogą. Też ta ma-
drość okazała sie w ich poselstwach / iako ie tak ro-
stropnie a wiernie sprawowali / iako im Pan Bog po-
rucił / boe to wielka y nawiętsza mądrość w każdym
powołaniu iest / tak sie sprawować wiernie iako Pan
Bog postanowił w nim / ale kto mądrze czyni / ten go
pi iest. Sę też mocnym stworzeniem Aniołowie /
y dla tego mocarzmi nazywani są y władzami / co y
po ich sprawach okazało sie / iako w Egipcie / gdzie
Anioł ieden za iedne noc wszystkie pierworodne rzeczy
pobił. Takież przed Jhieruzalem / gdzie za noc Asyryj-
skie woysko rozproszył sę y osmdziesiąt tysięcy rycer-
stwa wojennego. Tak ieden Anioł żelazne drzwi wy-
łamał / y Piotra z więzienia wyswobodził. Też on ka-
mien wielki od grobu Chrystusowego odwałił. Z in-
dziej tego dość mamy.

Jże są nieśmiertelni / to z nauki Apostolskiej mamy
ktory powiada: Jże po wstaniu z martwych będziemy
podobni Aniołom / to iest / inż nie umierający wiecey
y bez wśpech dolegliwości / Którym to tak Pan BOG
dał / iako Augustyn święty piše *de fide ad Petrum Diaconum*
Cap. 22. z łaski swey świętey.

Rozmieża między Anioły iest troidka / bo iedni są
Cherubinowie / Seraphinowie / y Tronowie. Drugi
Pánowania / Mocarstwa / władania. Trzeci Reje-
stwa / Aniołowie / Archaniołowie: wszystkich korow-
dziejwiec iest. Te imiona mają od własności a prze-

dow ich

Esa. 63

Exod. 12.

2. Reg. 19.

Actu. 5.

Matth. 28.

Corint. 15.

Kozdźiału Piątego

Anyeli.
 Archanyeli.
 Luc. 1.

Tronoxil.

psñstwá / mo
c.á'itwá / 3a.18
py.

Daniel. 7.

Marb. 25.

Cherubinos
wie.
Seraphinos
wie.

Feb. 12

此(4.5)

Luc. 2.

bow ich im dane: Bo Anieli zowa sie / ktorych do po
selstwa vzywaj y vzywa Pan Bog. Archanieli od wiek
szych a zacnieyszych poselstw imie maia / iakoby bylo po
selstwo ku zwiastowaniu poczeicia y narodzenia Syna
Bozego Gabryela Archanyota / y iakie ma bydz na 3
martwychwstanie / o czym Apastol piše 1. Tes. 4.
Tronowie / iże ich iakoby stolca Pan vzywa / albo iże
przy Tronie Bozym zawsze obliczynni sa.

Nie żebyć Pan Bóg bez nich bydz nie mógł / który
 na iedno kłnienie wszytko co chce wykonać może / ale
 to naszey miłości folgując czyni / których nas wopiece
 swey gdyi ma / abyśmy tego pewniemy byli / mając tak
 posarzodek strzeżenia nas / nie o tym nie wątpili. A nie
 ie zowieny Państwa / Mocarstwa / władze / to dla ich
 moźnych spraw ktore sie okazaly / iakowe Pan Bóg
 przez nie uczynił. Zowa sie też Zastępami / od wielo
 ści nie śliczoney / iako Daniel Prorok piśe mowiąc:
 Tysiąc tysięcy y dziesięć króć tysiąc milionow stoi oko
 lo Boga Aniołom. O tym też y E. S. Ryślus Piotrowi
 powiada: Jeśli mnie dano było Aniołom zastępom
 takla na obrone / i c.

Cherubinowie/ od wielkości i wielkości maia na
zawisko. Seraphinowie/ od palania / bo ogniowemu
palaniu są przyrownani/ w Psalmie 104. albo iże mia
łoscia do służby a chwaty Bożej zawsze palają.

A co sie tydzie tych przedow a służby / iże są służący
Bogu / o tym Apostoł powiada / mówiąc: Izali An-
yotowie nie są duchownie służący Bogu / do ludzi kro-
rzy są dziełami zbawienia / y do chwały jego. A prze-
toż czytamy / iako zawżę śpiewając chwałę Bogu mo-
wiąc: Święty / Święty / Święty / Pan Bog zastępow.
Też y Ezechiel kap. 1. piše. Słyszeli ich to czyniący na
powietrzu oni to pasterzowi / gdiś chwalili Boga

epic 4:

opiewając: Chwała Bogu na wysokości/ i c. Stąd y
my gdyż też dla chwały Bożej stworzeni jesteśmy/ ma
my brać przykład/ abyśmy także/ do czego nas y A-
postoł napomina/ cokolwiek czynimy / wszystko uczyni-
wali ku chwale Bożej/ nie tego innego chwalili/ ale sa-
memu Bogu chwałę oddawali.

1. Corint. 10:
Colos. 5.

Druga/ Anyotowie miłując chwałę Bożę/ też mi-
łują y prawdę tego. Jako Piotr święty piše: Jie oni
złotychaniem patrzą na Ewangelia Syna Bożego. Dla
tego ściana który tłumy prawdę zwieźnia kancuchem/
lato Apostołowi Janowi świętemu to jest obiańcio-
no/ y wszystkim Antykrystom y fałszywym Prorokom
sa przeciwni/ a wspomóżcie się wiernymi Chreścianom
y prawdziwym Różnoscionom. A stąd piękna wiers-
nym jest poćiecha to wiedzieć/ że mamy towarzysztwo
do chwały Bożej y pomnożenia prawdy Anyoty swia-
te: A fałszyżę mają ściana/ przetoż też z nimi mają ucze-
śnictwo w piekle/ a wierni z wiernymi Anyoty w niebie.

1. Petr. 8

Apoca. 20:

Luc. 15.

Trzecia/ miłując też nas Anyotowie Boży/ bo znają
że nas Bog miłuje/ y my też Boga miłujemy/ przetoż
weszła się wielce gdy się y jeden człowiek nawróci z grze-
szeństw. Y przestrzegają też nas a bronią od wszel-
kiej przynudy y każdej szkody/ tak osoby każdego czo-
wieka/ iako y każdego Królestwa / państwa / domu y
dużetk małych/ o tym mamy dość przykładow y pi-
smá świętego/ iako y Dawid piše/ mówiąc: Jie nas
miłoty rozbiła Anyot Pański/ około tych ludzi którzy się
páná Boga boją. Jr: Anyotom swoim rozkazatem o-
tobie/ aby cie przestrzegali na wszelkich drogach twoich.
Okazało się to Giesemu słudze Elizenhowemu w nie-
ście Dotain/ gdzie leżał się był o Pána swiego przed
wojskiem Syryjskiego Króla/ ktore na to przyjechało
było by Elizenśa związali y do Syryey prowadzili.

psalm. 34.

psalm. 91.

4. Reg. 6.

Rozdziału Piątego

Ale Bog iaką dat Aniołom swoich wielkość iemu do tego / widział to Geſey oczyma ſwymi za modlitwa Eliſejuſowa.

Daniel. 10.

Tak też na obronę byli Dányelowi / iako o tym czytamy w księgach Proroctwa tego / gdzie Anioł tak go cieſzy: Nie bój ſie Danielu / bom dla ciebie przyszedł / y to Michał ieden z Królestw przedmieszch jest przymnie na pomoc.

Judic. 13.

A to wiedzący o Aniołach / cieſzyć ſie tak mamy / iſe Pan Bog wyſłał ie / a ma moſtne na opatrzoſć naszą. Wszakoi dla tego ich chwalić / ani im puſzyć albo wzywać ich nie mamy / ale Panu Bogu duſać / a miłemu Pana Boga chwalić / y iemu ſamemu ſłużyć porównuchmy.

Apoc. 19. 22.

Takci Mianemu oycowi Sámſonowemu Anioł powiedział / gdy go proſił / aby do niego wſtąpił na częſć / tak mówiący: Jeſli Mianuſie chceſ po mnie abym iadł / ieſć nie bade / ieſli mi co oſarować chceſ / oſiárzyć Pana Boga. Toi y Janowi Ewangelieſcie powiedział drugi Anioł / gdy przed nim opadł na twarz wnoſ tego: Wſtań a nie czyń tego / bom towarzysz twoy ieſi / hródcey twey / ktorzy mają oświadcectwo Pana Jezuſowe / Bogu day chwałę. Toi mu y drugi raz weſnuł. Stech Aniołow częſć w ſie / ſka ieſt odpadła / a z dobrych zſtali ſie złymi / z świętych przekleſtymi / z niebieſkich piekielnymi dyabły. A o tych co mamy rozumieć / też inż krotce wypieſia.

ARTYK VL PIATY

O Dyablech.

Matth. 9.

Mat. 1.

Job. 1. 2.

Actu. 23.

Dwi w piśmie świętym ſtárego Zakonu y teſ nowego / ieſt wzmianka o Dyablech y o ich ſpráwach / y liſt.

wach/ y tak b. li od Chrystusa w przyciśnięciu z ludzi/ i tak
miał rozumować o Tobie z Bogiem/ i. Tedyć pewna
rzecz jest że są Dyabli: A Sądaceusowie bładzili/ kto
rzy powiadali że ich nie ma/ y drudzy / ktorzy Dyas-
bly affekty złe bydy mieli.

Tanona rozmaite mają w słowie Bożym/ z kto-
rych też ich własności bywają poznawane: Naprzod
Dyablami się zowią/ to jest / potwarcy/ bo się obcho-
dzą kłamstwem/ y owym oycem kłamstwa Pan Chry-
stus zowie Dyabła.

Potym zowie się szatanem/ to jest/ przeciwnikiem/
który dobrej sprawie Bożej przeciwi się / a gdy Bog
sienie dobra pšenice/ on sienie takol / gdy Bog ludzom
drogę zbawienia okazuje on piekielna pomina/ dla
tego tym go awiety Piotr zowie przeciwnikiem/ y z tego
przyczyny Piotr też zstał się był szatanem/ gdy się prze-
ciwił postanowieniu Bożemu a przedsięwzięciu Chry-
stusowemu. Także y dzisiaj siusnie możemy każdego
tego który się przeciwi wolei Bożej a zbawieniu lu-
dzkiemu szodzi/ szatanem nazwać.

Trzecie zowie się Dæmon/ to jest/ chytry/ y Magister
szuk/ który chytrością wiele ludzi zwoodzi od Boga na
porzucenie wieczne. Ciwarte/ zowie się Lew ryczący.
Piąte / zowie się mrobowca od początku. Szoste / zo-
wie się kusiciel/ u Matheusza w Ewangelii. Siód-
me/ zowie się duch nieczysty. Osine/ zowie się Książ-
ciem tego awiata y ciem 10zci/ powietrza/ cina od wiel-
kości. Diewiate/ zowie się włciem u Mołiseha.

Rozmaiteć o tych Dyablach było rozumienie u Pa-
ganskich Philosophow/ bo inaczej Pripatecykowie/ i
inaczej Platonikowie/ inaczej Trismegistus/ inaczej A-
phrodyzeus/ także y Galenistowie/ y infy rożnie o nich
rozumieli. U Chrześcianom też byli Manicheus.

Dyabel co.

Jean. 8.
Szatan co.
Math. 13.

1. Pet. 5.
Math. 16.

Dæmon.
Leuit. 17.
Psalm. 105.
Math. 8. 10.
1. Pet. 5.
Joan. 8.
Math. 4.
Ephes. 6.
Mat. 7.
Genes. 30.

Rozdziału Piątego

Przysyła
słow bład o
tym Bogu.

Co jest diabel.

2. Par. 18.

Math. 26. 10.
et 12.
Mar. 1. 3. 9.
Luc. 8. 8. 9.
etc.

wie po narodzeniu Pana Chrystusa w tym Roku 290. y
od nich zwiedzeni Przysyłaństwo, którzy twierdzą
Dyablech/ iakol y mieli być stworzeni od ztego iakie
gos Byga/ skąd wszystko z'e pochodzi. Ktore takie ich
bluznierstwo trwało w Kościele Chrześcijańskim/ praw
dziwą naukę o Dyablech psuacy/ przez dwiescie lat.
Ale iżymy pismem świętym pokazało się od Doktor
row świętych/ iż ieden Bog wszystko stworzył/ y tenże
duchy iednakie dobrze stworzył/ to jest/ Anioły/ a to z
psalms Dawidowego 104. iakosmy mieli. Y tak po
stnowili o tym Biskupi oni pobożni na Konciliu
Brakkarckim zgromadzeni/ Roku 560. po Chrystu
sie/ w Kanonie aiudnym: Jesli y ktory Dyabla wy
znawał nie być pierwej Aniołem dobrym stworzonym
od Boga/ y nie być stworzeniem Bożym tego natury/
ale iż z ciemności wyniknąc miał/ nie mając stworzy
ciela ktorego/ albo sam z siebie zstał się początkiem y
substancya zta/ iako Manichensowie y Przysyłaństwo
wie powiadaia/ to Anatemą przekleństwo niech będzie.
A coż tedy jest Dyabel y skąd się wziął? Jest duch ska
żony/ zepsowany/ y dla odstąpienia od Boga wiecznie
potępiony/ poddany Bogu/ ale przedsię przeciwnił Bo
żu y człowieczy/ bo wszystko wstawanie swoje ku wsta
pku chwasty Bożej y zbawieniu ludzkiemu sprawuje y
obraca. Jęgo duchem zowiemy/ to dla tego iż
Duch jest iako Chrystus powiada/ bo nie ma ciała a
ni kości. Takgo też pismo święte zowie/ iako mamy o
Achabie Krolu: Będzie duchem kłamliwym w ustach
wszystkich Proroków Achabowych. Takie w Ewange
lię czytamy: Ję Chrystus wymiatał ducha niemego.
Jem/ Duch nieczysty błakał się po mieyscach suchych
y pustyech/ potym przewziął ku sobie inszych duchow
stędmie gorzsyh niżeli sam/ ię.

Ci Ducho

Ci duchowie gdy byli stworzeni w niebie dobrymi
 y świetnymi/ w wielkich godnościach wszyscy/ iakoście
 wyszeli o Anylech byli/ ale nie ostali sie w tych godno-
 ściach a postanowieniu swoim / przetoż Bog zrzucił
 ie z nieba/iako poprowadzane/ y dat ie na wieczne pote-
 pienie/iako o tym czytamy w żywieniu Jana święte-
 go/gdzie pisze: Jże zrzucony jest Smok on wielki a sta-
 ry wąż/ który sie zowie dyabel/ który zwodzi wszystkie
 świat/zrzucony jest na ziemię y Aniołowie tego z nim.
 O tym y Chrystus u Łukasza mówi: Widziałem Szatana
 iako grom z nieba wypadającego.
 O padku tych Aniołow też wspomina Job święty:
 Oto (mowi) ktorzy słusa Bogu nie są statymi/ y mie-
 dzy Anioły swoimi znalazł nieprawość/przetoż są ska-
 rani. O czym y Piotr święty pisze: Bog (mowiac)
 Aniołom swoim nie przepuścił ktorzy zgryzeli/ ale
 lancuchy ciemności piekielney związawszy ie: wyrzucił
 do piekieł ku chwaniu na sąd. Takie y Judas Tadeusz
 pisze: Bog Anioły ktorzy nie zachowali swego po-
 stanowienia/ ale opuścili swe przybytki/ zachował na
 sąd w piekle/ zwiastając wiecznymi. A Pan Chrystus
 o tym wypadku ich mówi: On mądrowca który sie nie
 ostał w prawdzie. Skąd dać znać/ iże był prawdzi-
 wym pierwej. Historia/ iako sie to tam stało iego ze-
 prowadzanie/ y ten śataniski upadek / y iakim obyczajem
 wyrzucony jest Dyabel z nieba/ nie jest nam wypisana/
 przetoż też o tym dwornie wywiadować się nie jest
 potrzebna rzecz / dosyć nam wiedzieć co słowo Boże
 powiada / iże był dobrym y świetnym stworzony iako
 y inży Aniołowie/ ale przez grzech swoy zstał się złym
 a ślamiwym swa złością/ y tak zrzuconym do piekła
 na potępienie. O czym y Augustyn Doktor pisze 198.
 in Joan. 42. tymi słowy: Dowiadujecie się ciekawie

Apocal. 12:

Luc. 10.

Job. 4.

2. Petr. 2.

Jud. 1.

Joan. 8.

Rozdziału Piątego

Dyabli tu
nie będą
winni.

Pracujcie
w imię
Jeh.

Genes. 2:

Matth. 9.

2. Corint. 11

Skąd się wziął Diabeł? Stąd / Stąd y drudzy Aniołowie
ale ci w swoim posłuszeństwie wytrwali / a on nie po
słuszeństwem y pycha wypadł / y zstał się z Anioła dyab
Ale niektorzy tego uczli / iakoby Dyabli nies (bet.
li przyść ku zbawieniu / do chwały niebieskiej / po dmi
sadyim / y ci się bázro omylili / bo nie dał Dyabłom
Bog obietnic zbawienia / nie przyał ich nasłenia Chry
stus na sie / ale cztowiszce / a tak tylko cztowiek upadł
ma naprawę ku zbawieniu w nim / ale szatan tu wies
cznie potępiony / iako z Chrystusowych słow uszyć się
możemy / które mówić bądźcie do grzeszników na sa
dzie: Idźcie przekłeci do ognia wu cznego / który jest
nagorowany Diabłu y slugom iego. To gdy inż ma
my / bądźcie dalej obaczować o sprawach Diabelskich
o iego zdradzie / chytrości / przewrotności / y obłudzie.
Sprawy Diabelskie wszystkie złe są / bo iako cztow
iek / po upadku a zarażeniu swoim grzechem / wtrą
cił dobra a wolna wola ku dobremu / nie może iedn
no złe myśleć y złe czynić / iako Bog powiedział: Tak
też Szatan / gdy złość swa zstał się złym / inż w te
złości zstał się tak zatwardzonym / iże złe czynić y złe
sprawy wyrządzać iego taka jest rozsta / iże tym się
karmi iako pokarmem: wszakoż wszystkie sprawy iego
ściąga się / iedne ku wzgardzie Bożej / a drugie ku sro
dzie a zgubie y zatrąceniu cztowieczeńiu: Bo wies iże
chwała / cześć / posłuszeństwo / wiara / dusanie / modlie
twy / y ofiary / należą Państwu Bogu samemu. Przetos
wskielkiem chytrościami / obłudami / domody / tak pie
śnem świętym przewrotnie przywiedzionym / iako też
y cudami rozmaitemi / od tey chwały Boskiej laździ
odwodzi / rozgania / rozrywa / y odwabia / okazując się
iako by przyiacielem y Aniołem światłości / y prawdziw
wym od Boga i kłamodzieją. Przetos pnie prawdziwa

wiara y

wiäre y prawdziwe nabożenstwo / a pominają bałwo-
chwalstwa / y bluźnierstwa / a tak w tym nigdy nie w-
stawa przeciwie sie Bogu.

Takież też ludziom szkodzi nigdy nie przestawa z
chcei swa.ey / iako Chrystus powiada: Oto sathan pra-
gnie was przetrząść y przewiewać iako pszenicę / y
przetąże czyni ka peltiemu dobremu / odwodząc lu-
dzi groźba y obietnicami od dobrej drogi / y spraw-
zbawienych. W tym wskarza sie Apostoł Tesealon.
cytomi, iż sathan przetąży / ie ich gdy chciał nie mogli
nawiedzić: iako też chciał przez Piotra y przez Iona
Pikatorwa przetążyć Chrystasowi / aby za nas nie ofia-
rował sie na krzyżu.

Luc. 11.

1. Tesal. 2.

Mat. 5.

Drugim obyciaiem szkodzi ludziom sathan / gdy w-
wniży ciłowice y wstąpi y zamieści go / nie dopuszcza-
jąc odpoczynku we dnie y w nocy / ale przywiedzie ku
rospiaż y o wierze prawdziwej / y ku odstąpieniu od
miej do wynysłów ludzkich / do czego przymusza roz-
maitymi sztukami / o czym Piotr święty piše przestrze-
gać: Trzeżwymi bądźcie y czujcie / abowiem przeci-
wnie was Diabeł iako Lew ryczący trący / szukać te-
go iakoby tego mogli zwiąć / trzemu sie sprzećiwiaj
cie stateczni będąc w wierze: y dla tego trądne słowo
Boże z serc ludzkich / aby go nie chowali / nie rozumie-
li / nie pomineli / ieby tak temu wierząc nie byli zbā-
wieni. Trzeci / szkodzi ciłowickowi Diabeł / przywo-
dząc go a prawie podiegać na złe uczynki / iako Chry-
stus chciał przywieść / a y dał temu chwale / a to ie-
mu przywodził Dawida na cudzotostwo / a to cudna
iako przywodził Dawida na cudzotostwo / a to cudna
nie wiast iemu wstawy / iako y dziś wieloni czyni /
iako którego chciwego do ciego wie / tak to temu przed-
oczy przywodzi / y ku poiadaniu podlega / y wypełnie-

1. Pet. 5.

Luc. 8.

Math. 4.

2. Reg. 11.

Rozdziału Piątego

mu nierządności y grzechu / popobia / czego wiele ma-
my przykładow w piśmie swietym / y, teraz sami tego
doświadczamy na sobie.

Czwarte / gdy już sobie słowi ktore ludzic a popsu-
ie grzechem / Apostazy / Bawochwałstwem / bluznier-
stwem / y inżym grzechy / sprośnym / tedy przez tak-
we iako przez swoje instrumenta / ktodzi bärzo / pobo-
żnym ludzicom a członkom Chrystusowym prawdzi-
wym / ktorzy acj rozni sobie w błędzie beda / wśako-
od iednego / Dyabła / bywają stowarzyszeni na skode-
wicznych Chrześcianow. A to naprzod przez nie spr-
awne / aby iako sami dierzy w iakowym błędzie / tak
też aby y oni drugich do tych błędow przywodzili y
przymuszali. Jako to Chrystus żydom na oczy wywrzu-
ca / że sie przeciwiąc Ewangeliez y słowu Bożemu / mor-
dowali Proroki y Apostoly / y tego otrzyśować dali.

Joan. 8.

Potym / aby im / ktodzi / a nieprzyjacieli byli / y do-
tego / radzili iakoby zginać a zatraceni bydy mogli /
dzie pobożni / gwałtem y zdradami / wojnami / iako-
sam iest meżoboyca / tak też meżoboystwem / nisczy-
dce przez niebożniki wierne Boze / iako Saula pod-
gat przeciwko Dawidowi / y Judasza ku zdradzeniu a
wydaniu Pána Jezusa.

1. Reg. 12.
Luc. 23.

Doznawamy y dzisiaj takowych synow niewolni-
kow y instrumentow Diabelskich / ktore sa chocia sie
zasłaniają / płaszcem zowaz sie / Roscioteni y Kato-
likami : A takci iest / iż / sa zwolani w iedno y powszechny
mi / ale Diablini. Bo sa mordownikami / ogniem / wie-
zieniem / głodem / wojna / gwałtem / ludzi Chrześcian-
skich / a Kato-
likow y powszechnikow prawdy Chrystu-
sowej / Apostolskiej. y chocia sie / zalecają / przyjaćie-
mi / sie rzekomo pokazują / przed sie / wiedzącie / że być po-
leniem / onego / weża / starego / a nie / duszycie / im / bo / gdy

inaczej nie

maczy nie mogą/ tedy tymi się bydy obłudnie pokazu-
ją: Boże day im w pamiętanie/ i c.

Trzecia/ Dyable tak władzę maia w cielech ludzi
rospustnych/ i że gdy chce a do czego/ łatwo ie nachyla/
tu rozmaitymi złościami. Jako o tym piśe Apostoł w
ty słowa: Jie Dyable iest Duch sprawniający a przy-
muszający w synach potępionych/ ktorzy w pożadliwo-
ściach ciata swego chodzą/ czynięcy zoco siecia tu lubnie.
Ephes. 2.

Czwarta/ sprawa Dyabelska wiego cztonkach iest/
że ie zatwardza we złościach/ w błędach/ tak iże tu o-
pamiętaniu nie przychodzi. A to iuz iest prawie do-
konalsze zte takowych/ gdy tu obaczeniu nie przycho-
dzi. O czym święty Paweł piśe/ mówiąc: Bog tego
świata oslepil zmysły niewiernikom/ aby im nie świe-
ciła światłość Ewangelii. Bo ktore iuz w moc a w
niewola swa Dyable wezmie/ tych iuz nie dopuści so-
bie wydrzeć. Bo iako mocny Herman strzeże swego
dworca albo zamku/ iako o tym Chrystus oznaymuie/
y omsem kiedyby ktory czym się ochodził od niego/
on biega y nadywie drugich duchow siedmi gorznych/ y
wnidzie z nimi do onego ciłowietka/ y pamiuie w nim.
2. Cor. 4.
Luc. 11.

Piąta sprawa Dyabelska iest/ ktora skodzi pobo-
żnym ludziom/ w ich zdrowiu rozmaitymi chorobami
y przypadek ich trapiąc. Potym w ich mieszkaniu /
domy/ zamki/ wieże/ gniazdy psulac/ przewracając/ y
od mieszkania/ spokojnego broniąc przekazami/ ktore
czyni. Też na żywnościach/ zbożach/ owocach/ drzewi-
nach y na wodach/ skode czyni/ gromy/ mrozy/ wiel-
kie deszcze/ powodzi/ wichry/ ognie przywodzący/ y ro-
zmaite zaraży/ pokradnienia/ morderstwa y wiecie-
nia/ iako o tym w przykładzie Joba świętego czyta-
my. O czym też y w Ziawichu Jana świętego czyta-
my. Apocal. 7. gdzie dozwolono Dyabłowi skodzić

Rozdziału Piątego

na morzu/na ziemi/ y na drzewach: A iak wż iak
rzecz jest/ iże Diabel widel jest nieprzyiaciel ludzki y
Boży/ y strogi skodnik.

W którym oby-
ciaste n. Zpa-
bet sprawy
swoje wydo-
nywa

Ephes. 6.

1. Tes. 2.

Math. 24.

Exod. 4. 5.

W opętanych.

Joan. 13.

Jako to wykonywa y którym kształtem/ trudem to
jest wypisać/ wypowiedzieć y pomyśleć. Bo mniemam
iż jest wielce mocny Diabel / tedy jest niedościgny w
dytrosć y w biegłość / iako stary miś ciwł w sprá-
wach swoich / który wiele wydział / wiele kosztował/
wiele sprobował/ a tak iuż na każda godzinę tačno mu
wymyślić nowa zdrady y złość wyprawić. Wypisuje
go Apostoł do Ephesow w takich słutkach/ gdzie pisze:
Jie poboni ludie woynie maia przeciwko Kościo-
łom/ pánowaniu/ y mocarstwu tego świata/ spraw-
com tego wieku/ przeciwko duchownym dytrosćciom/
bo Diabel / chocia dary łaski Bożey w których był
stworzony utracił/ ale darów natury nie utracił/ aczkol-
wiek ich nie co naruszył. Tak też do Tesalonicensow
wypisuje jego mocność do zruwienia/ iże to sprawuje z
moimnością a z władzą wielką / y z cudy a znanioną
klamliwym/ o czym y Chrystus powiedział: Jie Diabel
sę fałszywym Prorocy mieli mocą Diabelską czynić cze-
dą/ iako czynili oni Czarnokolejnicy v Krolu Egip-
skiego Faraona.

Ma moc szatan/ nie tylko wmyśli/ serce/ ale y ciało
y wszystkie członki osieść a opętać człowieka/ którego
człowieka trapi/ rozdziera/ tłucze/ iuż do wody macia/
iuż do ognia wrzuca/ y na inke rzucac sie ludzi opęta-
nego pobudza. Tak był opętany Judaś / tak oni
opętani opisuia sie v Matheusia w 12 v Marka 12 y
saa v Mat. 8. y 17. które Dyabły z onych ludzi wyrzucił
Pan Jezus mocą Boswa swego / iako mocniejszy zwa-
man tego porażiwszy: przez które ludzie opęta-
ni szatan mowi co chce/ iako przez instrumenta swoje do
tego spo-

tego sposobu/ tak iako nadot przez węża goy Lwa
z wiodł/ y w ten czas człowiek iako martwy jest/ y nie
czuje co szatan przez niego mówi albo czyni. Wszak
nie jest takiey mocy szatan/ aby iako/ y kiedy/ y komu
chciałby co uczynić/ tylko ile Pan Bog temu dopuści.
Jako sie to okazuje y o Achab/ bo nie pierwey zwiódł/ i
fałszywe Proroki Achabowe do osztańcia Achab/ i
dno aże temu Bog pierwey dopuścił. Pobudził i sz
tan Sabeyczyki y Chaldeyczyki/ ktorzy Jobowi podra
żili go a gwałtem namiętnosc/ bydlą pożyczowali/
syny y slugi pomordowali/ zarażili zdrowie Jobowe
na ciele/ pobudził y zważnił żonę y przyjacioly przeć
wroto temu ale to wszystko wykonał co Bog dopuścił/
bo nie może y niedzielnym swianom Diabeł skłodzić/ aże
temu dopuści Bog/ iako to z historycy o Gadareniach
okazuje sie/ Luc. 8. A krótko pisac/ iesliże wlos z gł
wy człowieka wyrobie z gniazdeczka swego zginać
nie może bez woley Oycy niebieskiego/ tedy i iasny do
wód mamy/ iże daleko wiecey w naszym potrzebni
szym człowiek od szatana ani od iadnego stworzenia/
oproti dopuszczenia Boiego uszkodzon bydz nie może.
Dla czegoż Pan dopuszcza iże Szatan skłodzi czo
wielkowi/ za tego wielkie przyczyny w siewie Boim
opisane. Pierwsza jest przyczyna ciemu Bog Diabłom
dopuszcza skłodzić y przewodzić nad ludzmi: Jieby o
kazat tym diawła swoje wszechmocnośc/ z ktorę mu
władza roztęzać y Diabłu/ a musi go szachać/ y to
co temu roztęże/ y iako wiele/ tak ocynić. Druga/ a
by podobni Chrystoćianin na wszelkie czas byli ciynemi y
ostrzysynni/ iakoby sie bronili y zastawiali temu swo
iemu nieprzyiaielowi/ iako Apostołowie 2 Phe. 6. y
1. Perr. 4. opominają. Trzecia/ aby byli werni krus
ni/ a przez pokuty brali pożytek y dusiny y cieleśne/ i
to Apostol

Genes. 3.
Szatan po
może y kiedy
człowieka
skłodzić.

2. Sam. 24.
3. Reg. 22.

Job. 1.

Math. 10.

Luc. 12.

Ciemu Bog
dopuszcza sz
atana na czo
wielkowi
mu skłodzić.

Rozdziału Piątego

1. Corint. 10. Kto Apostoł piše: Wierny jest Pan Bóg który nas nie
 dopuści kuśać i lebyśmy nie mogli znieść / y owšem v
 czyni przy kłębieniu pożytek / abyście mogli strzypać.
1. Corint. 5. Tak cztowieka dawa Apostoł sathanowi / aby dosta
Job. 42. była zbawiona. A Job chocia wiele vcierpał / przed sie
 stokratnie jest jemu nazrodzono. Czwarta / czyni to /
 aby z tego cztowieka karał z tym duchem / to nie godny
Actu. 1. kstawcy reki: Tak karał Judas ktery sie obicisł na
1. Reg. 31. Saula który marnie zginał / y Ananiasa / zc. Piata /
Actu. 5. aby kaska Boga a wspomozienie jego bylo widomsie w
 tym / gdy nas ode z tego on sam wybawi. Jako sie
 zstalo / gdy w Ewangeliu Chrystus od Dyabla nieko
 rych wybawit / Luc. 13. Szosta przyczyna / aby byla
 zlosc Dyabelska poznana / gdy bywa zwycieszony od
 Chrescicianow. A tak zawstydzony y jego naczynie po
 hawione / ieby tak rozumieli bydz / sprawiedliwe swoje
 potę ienie / a Boga okazana moc y sprawiedliwosc.
Mat. 14. Ostatnia / abyśmy trzeźwymi y czuynymi byli y zawsie
 na modlitwach trwali. Jiko Pan napomina: Czuycie
 a modlcie sie / abyście nie weszli w pokusy / zc. Przy
 daia niektorzy tez te przyczyny / ze nas chce Pan w po
 forze zatrzymawać przez to / iako Apostoł wyznawa /
2. Corint. 12. aby nie zacność obiawienia nie wynosiła / dan mi jest
 wspominek w ciato moie / poset Dyabelski który nie po
 liczkuje. Dla czegoz gdyż iuz sathan nie moze / iedno ile
 Pan Bóg dopuści / a dopuszcza ku lepszemu nasiemu a
 potkumieniu sathanstkiemu / nie boymy sie go / ale sie ie
 mumocni w wierze sprzeciwiajacymsie dajacy sie iemu
 w niewola grzechow: Bo kto grzeszy / powiada Apo
1. Joan. 3. stol Jan swietry / iże ten z Dyabla jest: Ale sie Pana Bo
2. 4. 6. ga boymy / tego sluchamy / ten niech bedzie strachem
 naszym / iako nas wspomina Ezaias Prorok. To tez
 nas ma wspominać / abyśmy towarzysztwa nie mieli z
 niezbóžnymi

niezbożnymi ludzmi/bo kto z nimi obcuje/obcuje z Dyabły/gdyż ci są ich instrumenty ktorych używa do wskazywania złego/ a skłódzania chwały Bożej y zbawienia ludzkiego.

Jeżeli też jest między Dyabły iakowy porządek y roznoszenie władzy y spraw/ o tym też nam znaczenie słowo Boże nie wypisuje. Wszakże iako wszelkie państwo y domostwo bez porządku trwać nie mogło/iako Pan Chrystus wspomina w Ewangeliach/tedy też y Dyabel gdyby ieden drugiemu był sprzeciwny/nie mógłoby trwale byty jego królowanie. Musi tedy między nimi byty pewny porządek/ gdyż nie które pismo iakosmy mieli od ich spraw zowie/iako Beelzebub Książciem Dyabli: Takież drugiego zowie Bogiem tego świata Apostoł Paweł święty/ 2. ad Cor: 4. Trzeciego zowie Chrystus Książciem tego świata/Joan: 17. X do Epezo w pisać Paweł święty/zowie ie Książciem i mocarstwem y państwem świata/ sprawcami ciemiężności tego świata. Takie y oni Belialowie/Job 40. Lewiatan/Wieloryb/iakoby Król morskich ryb/Ez: 27.

A iże nie które zowie nowo Boże *spiritus fornicationis*/ duchy nie czystości cielesney y cudzołóstwa/ Dze: 4. Zach: 13. Zowie ie duchy bledow Apostoł/ 1. Tim. 4. Przed sie nie tak są porządzeni/aby ieden do iednych a drugich do drugich spraw byli naczynieni/ bo wszelki Dyabel y ieden wiele złego może czynić /gdy Bog do puści: Jako sie okazało nad Jobem/gdzie ieden z dyabłów sprawił pobranie majątności Jobowej przez nieprzyjaćioły: Tenże wzbudził wichry y powietrze/ y ożogienie ku popaleniu/ poprowadził statku jego: Tenże sprawił pomordowanie synow y cżeladzi jego: Tenże ciął tego zarażił wrzody/y poraził nóż żonę y przyjaćioły. Aczkolwiek ci pisać o tym wiele ich/iakoby mie-

li podzie-

Jeżeli porządek między Dyabły.

Mar: 7. Luc. 11.

Luc. 11.

Ephes. 6.

Rozdziału Piątego

li podzielić sobie prowincie / miasta / domy / osol y /
 mury / iakoś / a czym / y komu mieli szkodzić / y do
 swiadeżniem wiele sie to doznało / bo widani są ziem
 sey strzątkowie / domowe obojety / leżni satyrowie / wo
 dni tołpocowie / gorne iedze / powietrzni duchowie / ro
 zmańci geniuszowie / morscy lewiatanowie / na insulach
 rozmaite obłudy / ktorzy wszyscy rozmaite szkoda lu
 dziom / a na czas tymi ktorzy im słuza / albo iacięko
 wiek z nimi umowy mają y zalobony / tedy im sę
 ściem cielesnym na wsem dobrym / y sługuię. O tych
 piśze Augustyn święty w księgach o prorokowaniu al
 bo zgodzie Dyabelskiej. Takież / *Jeromius in Comment
 super Ephes. Cap. 6.*

Obłudy w
 Norwegii,

Powiadają też o niektórych obłudach satanistich
 w Norwegii / gdzie Laponezytowie mają tam z nimi
 wielkie pospolitowanie / y używają ich w pułbach swo
 ich; A ci tam iakoby osoby ludzkie sę / mają w brodzie
 trzy wartości / ktorzy gdy sie rozgniewają a szkodzi
 chea / tedy ieden wartość gdy rozpięta / wnet sę gnie
 burzenie morza zstanie sie. Jeśli drugi wartość / tedy
 wielkie nawałności już iako gory najwyższe podnioszą
 sie. A jeśli trzeci / tedy już iże do nieba nórsta woda y
 z piaskiem pomieszawszy sie już będzie sie lurzyć / y bu
 dące na morzu potopi wszystkie.

O Latawce
 604.

Tak też wiadomość jest o Latawcach / ktore Inu
 bus meksykańska obłuda / *Succubus* niewieścią nazywają / co
 to zaś są ci Latawcy dobrze jest wiedzieć. Szatan
 ma moc rozmaite osoby wzięć a w nich sie okazać /
 iako ktoremu gdzie a do czego jest potrzeba. A cię
 my o tym / że niektórych czasów ukazywał sie y mienić
 sie był Chrystusem; Tiekiedy Aniołem dobrym / niekie
 dy Moiseem; Jako to był wchynił Roku Bożego 400
 w Prowincii albo Insule Kreće / tam sie Moiseem
 był oka.

Artykuł Piąty.

191.

był okazał z rogami/ y chodził po oney tam krainie między Żydy/ oznajmując się im bydź zaśle pośląnym od Boga/ aby ich jako Oyce z Egiptu/ tak też teraz z niewoley od Kretskich Panow/ przez morze do obieca-
ney ziemi doprowadził. Żydzi gdy mu uwierzyli/ bo-
cudą przed nim czynili/ zgromadzili się wszyscy na ies-
dno męysce / a tak je prowadził, aż do morza / a po-
mamiwszy je takoby się morze rozstać miało wysłtali
potopić. Jako o tym *Histo: Tripart. Lib. 12 Cap. 9.* świad-
czy. Tak też moje inszych ludzi rozmaite formy sobie
stworzyć albo okazać przed oczyma ludzkimi/ Ja-
ko też był okazał Saulowi Samuela Proroka/ nie iże-
bo Proroka prawego iale szatan się okazał wie^o osobie.
Przetoż okazać się między obłudami też młodszeńcem
ktory się załżeć takowey biały głowie/ zwał się do nie-
rzadu chęciwey/ ktora sobie zblaini/ y tak się sobie obo-
wiała nie bez wponunkow/ iże potym z sobą miewaia
sprawę mierzadną. Albo też w osobie panny iakiey cud-
ney męszczyne także szuka/ y przychodzi to/ że y bia-
łe głowy nie ktore od takowych Latawcow płodem ia-
koby zapadały y dzieci rodziły. Jako pisał historyko-
wie o Merlinie nieiatowym Brytańskim wieksztu/ ro-
ku Bożego 443. iże się od Latawca miał narodzić z
nieiatkley niewiaśc/ na to mamiłoney. Pise Augustin
światy o tych Latawcach *Lib. de Civitate D i 5 Cap. 23.*
tym słowy: Pospolita/ mowi/ iest powieść y doświad-
dżona od wielu/ iekie od tych ktorzy tego sami do-
świadczili/ albo byli mogli sami doświadczyć/ o kto-
rych powieści wątpić nie godzi się/ iże są Latawcy na-
grawiając białychytow/ ktorzy sprawy grube miewaia
z niewi istami/ o ktorach sprawach wiele ich twierdzi-
ło. iż iże temu miejsca nie dawać iest wielkie głu-
stwo. Wszakże co oni ch plotz ludzie / żeby Latawcy
miewa

Dyabel był
złotosem.

Regi. 10

Rozdziału Piątego

mieli wychodzić z dziatki z grobow/które w żywocie
z matkami umierała/ y pod owane bywała/ toć baba-
ski wymysł a obmowka sataniska/ aby chytrosc iego
nie była wiadoma.

Pisnosc swiete o nich własnie nigdziey nie pisze/ale
gdy oszatanie pisze/ o iego chytrosci a skutkach rozmaite-
rych/ktorymi ludzi do grzechu zwodzi/tedy nie trzeba
wspierać/ iże też to ten Łatawiec iest obłuda Dyabelska.
Toć nie iest prawda aby miał spłodzić niewiastę / bo
duch iest: Tylkoć Duch swiety te moc miał płodna v
czynieć Pannie Marye/ale Dyabel duch ten nie może.
Wszakże tak mamy zmysły ludzkie/ y oney niewiasty
iako by płodna była / y iakoby sie też żywot podnosił /
y iakoby wrodziła co/ y bole na nie dopuszcza: Alon w
ten czas ukradłszy indziej dzieciętko v swoich Batorów
chwalcow/ z dopuszczenia Bostkiego/ podrzucił / iże
bywa iakoby wrodzone/tak pomami przy tym badacie.
Ależkolwiek y inszy też pisze/ iże ukrada nasienia meskie-
go/ a czasu sprawy wpuszcza ie ku spłodzeniu. Wiele
cey o tym nie godzi sie pisać/ dosć to wiedzieć ku prze-
stródze pędziwym a bogobojnym biatymigłowom / aby
by wiedzieli iako mają chować cięta swoje w strzy-
mawatości a w światobliwości. A takżeż meszczyni/
a nie dąć sie zwodzić takowym sataniskimi obłudami.

Chowając też nie ktore czarownice albo guslarze te
Łatawce/ a żywa z nimi w tej sprośności/ale dla po-
żytkow swoich doczesnych/ ktore mają od nich/ktorzy
indziej kradnący pieniądze y zboże/ do nich przynosią/
na ich potępienie duszne. Byłoby co iesteć pisać o
Dyablech co za złości ludzom czynią/przez Batorów
y Batorówchwałskie Augi obłudnymi cudami/ co sprzą-
wują przez rozmaite Ciarnobieżniki/guslarze/wieści-
ci / czarownice / ale inszy dosć o tym pisał / ia opu-
ścił

ciam dosyć

nam / dosyć na tym teraz / iże one stuki są hatansta
możę sprawiwać / rozmaitymi y przyrodzonymi wła-
dzami zioł / korzenia / drzew / kamieni / które zna hatan
dobrze / też y rozmaitymi iakoby nieciakami konfekcy-
mi albo karaktery / kryształami / iakoby też nieciakami
sacramenty / ktorými się hatan obwiezuie tym swo-
im macaczom bydy przytomny y skuteczny / ktorych nam
Pan Bóg srogo zakazał wywierać / y od nich przyszłych
rzeczy albo krądzionych dowiadować się / ale tylko ma-
my wszystkiego patrzyć od pana Boga samego.

ARTYKUŁ SZOSTY:

O stworzeniu ziemi.

Niewiemy miłoś stworzeniu niebieskim tak wido-
my iako nie widomym. Widomym iako jest
rozpostrzenie a okragi te niebieskie / a na nich gwiazdy /
komety / meteor / planety. Nie widomym / iako są du-
chy / Anioły / ktorych część została w światobliwości /
y tu służbie Bożej utwierdzona jest / a część upadłych
y do piekła wrzuconych które Diabły zowią. Te-
raz już o ziemi która Pan Bóg stworzył bede wam
wypisować.

Uprzed przez ziemię stworzoną / rozumieć ma-
my wszystkie rzeczy ziemskie / iako morza / rzeki / wody y
co w nich jest / góry y co w nich jest / y co na nich ro-
śnie / lasy / pola / ogrody y co w nich jest / którego ziemi
stworzenia wszystkiego także mamy mieć znają-
mość. Uprzed / iże wszystkie są wciynkiem ręk Bos-
kich / on je stworzył / iako o tym było wyżej. Drugi
Bóg / iże stworzył wszystkie dobre rzeczy / bo dobry Bóg

Co przez się
nie rozumieć
mamy.

Gen. 1

Rozdziału Piątego

1. Tim. 4.

Papieżnicy
nie przyna-
wala być do-
brego stworze-
nia Bożego.
O potar-
mich nauka

Joan. 6.
Matth. 17.
Roma. 14.
1. Corint. 6.

Stworzenie
iż jest dobre,
nie jest.

nie może jedno dobre rzeczy czynić. Jakiż sam wydział
bydź barzo dobre stworzenie swoje / y też iże są od niego
wciynione ku dołremu użytku. O ktorey ich dobroci
Apostoł p.śe tymi słowy: Wszakże stworzenie Boże
dobre jest / a nie mamy nie zarzucać cokolwiek bierze-
my z dziełami / bo to kłya poświęcono przez słowo
Boże / to jest / przez ono gdzie powiada: Jie Bog co
stworzył widział wszystko bydź dobrym / y też iże ich
nam kaje miernie używać z dziełami y modlitwa. A
tamtę daley powiada: Jie to Szabelka jest nauka / kto-
raby ktorego Bożego stworzenia broniła y używać ha-
mowała / zawsze albo niektórych czasów. Jaki widzia-
bre^o takiego bydź nie znała. Bonaprzod zuow nie świe-
ca / a takoby dobrym z nowu czynić. Druga / iże ich za-
kazuje niektórych w pewne dni iadać. Trzecia / iże ich
niektórych używać rzeczy ziemskich y pokarmow po-
święconych / także y innych żywiołow ku pożytkom zbaw-
niennym / na miejsce onego pokarmu żywiałego / ktory
Ociec z nieba dawaj wierzącym. Nie pamiętając wyro-
ku Chrystusowego: Jie cokolwiek w usta wchodzi to
nie potala ciałowi. Też wyznawał y Apostoł: Pok-
arm nie zaleca nas Panu Bogu / ani zażugnie prole-
stwa niebieskiego. Item / Brzuch pokarmow / a po-
tym pokarmy brzuchowi są postanowione / a ten y re-
go Bog zażubi. Też mamy wiedzieć / iże stworzenia
ziemskie Boże na ctery się części dzieli. Pierwsze jest
na posledniejsze / ktore tylko jest dla pożytku drugiego
stworzenia / iako są żywioła ctery / ziemia / ogień / wo-
da / powietrze / kamienie / trawie / zi. Drugie są ruch-
ające się albo rosnące rzeczy / iako są zioła / trawy / drze-
wa / zboża / krzewiny / y tei śniące trzeciemu stworze-
niu. Trzecie są żywiałe y czuiałe / iako zwierzęta / y
by / ptacy /

by/ pracy/ bydła/ a te służą chwartemu stworzeniu po-
żytecznie. Chwarte są żywioły ruchające się y rozumne
iako człowiek który jest stworzony dla Boga/ iako po-
spolita jest sentencja/ iże wszystko jest stworzono dla
człowieka/ a człowiek dla Boga/ którego powinien
znać/ chwalić/ miłować/ y temu samemu służyć. Bo
dla tego nie tylkoiego Bog stworzył/ ale też y opatrzył
potrzebami dostatecznie.

ARTYKUŁ SIÓDMY

O opatrności Boskiej swego stworzenia.

Bdy wyznawamy Pana Boga bydy stworzycie-
lem nieba y ziemi/ nie tylko to wierzymy iże to
on wszystko stworzył/ ale też iże iście to stworzenie swo-
je ma w opatrności swej/ w śafunku a w zachowaniu
swoim wolnym. Bo Epikuruwie powiadaia/ iże Bog
o nic się nie stara/ ale wszystko uczyniwszy już odpocze-
nia y panuje w rozkoszy/ a już tak na świecie wszystko
idzie przygodami y trafunkiem. Ale to błąd wielki
jest trzymać tak o Bogu / boć iego majestat / wszech-
mocność/ mądrość/ nie tylko z stworzenia rzeczy y okła-
zuje się/ ale też z opatrności ich: Ktora opatrność ie-
go takowa jest/ iże wszystkie rzeczy/ nie inaczej iako go
spodarsz wszelki gdy co ma zbudować / tedy przejrzy
pierwey wszystkie rzeczy/ dla czego ie ma użyć / y tu
iako wemu pożytku: A zbudowawszy / tedy wszystko tak
opatrnie/ iakoby z onego budowania miał pożytek i
i/ a iżeby trwać mogło. Tak też Pan Bog wszystko
przejrzał do czego co stworzył/ a niczego daremno nie
stworzył.

Przetoż to co stworzył/ wszystko a wszystko

B d a

rozrządza/

Matth. 10.
Luce. 12.

Rozdziału Piątego

Math. 5. rozrządza / opatrnie / forywie / zachowuje / y do czego
 11. Im. 116. sa postanowione nato ie obraca / skłama / wszystko sie
 Psal. 136. 23 z tego wola dziecie / a nie siemie dziecie okrom wolei ie-
 go: A opatrnie o każdej z osobną rzeczy y namuiey-
 sey / tak o wrobleku / kruciedu / kwiaku starasie / y da-
 leko wiecey rzadzi / iako go / podarz a Ociec czeladny /
 ludzi / a zwlaszcza wierne / o których iako o żrzenicy o-
 kaza strasza / y koscie ich aby namuieyszenie zgine /y strze-
 sie / W tym mamy wiele pisma swietego y przykladow
 iako między innymi w Psalmie 113. A któz iako Pan
 nas jest / ktory mieszka na wysokościach / y wzglada na
 malucikie rzeczy na niebie y na ziemi / ktory dawa po-
 karm wsiemu ciálu / ktory umocnił ziemie na wodach /
 Psal. 136. ktory otwierasz reke twoie a napelniasz wszelkie zwier-
 zatkó twóim błogosławieństwem. Dawa Bog po-
 karm łączącym / a Pan rozwiezuie więznie / a oswie-
 ca slepe. Który zakrywa niebo obłokami / a sprawuje
 deszcz ziemi / Który wywodzi na gorách zióła / y tra-
 wy y tu pożytku ludzkiemu. Który dawaby dlatom
 pokarmy / y kruczom ktore gowzywają. Toż y Mo-
 drzec piše: Poglada Pan Bog na drogi ludzkie / y na
 Eccle. 11. wszystkie sprawy ich. Na drugim miejscu: Od Pana
 Boga sprawowany bywa postępek człowieka / y ktor-
 ry może wyrozumieć droge swoje? Żadna rzecz nie dzie-
 ie sie bez wolei tego na żadnym miejscu po wże czas-
 Jerem. 3. O tym też czytamy y o Jeremiasza w te słowa: A któz
 jest ktoryby mowil żeby sie co działo bez rozkazania
 pánstkiego / albo żeby niewychodziły z wolei tego zle-
 Dániel. 2. y dobre rzeczy? O tym y Prorok Dániel piše / On od-
 mienia czas y lata przemienia / y postanawia krole-
 stwa / daje mądrość mądrym / a baczenie roztroprym.
 Zeto. 4. Toć y Piotr swietyną kazaniu powiadał: Iż zgro-
 mady a zgodziliśmy sie Herod z Pilatem y z Żydzy prze-

ciwko pa

czuło Pánu Jezusowi/ to uczynili co ręká Boská ná-
znaczyła. Toż y Jozeph Pátryarchá wyznawał/ gdzie
mowi do bratow: Nie za radac wáżá/ ale zwoley Bo-
skiej iestem tu zastány/ ktory nie uczynił takoby Wy-
cem Pháraonowi/ y Pánem nad wśytkiem domem ie-
go: Wyście myślili że o mnie/ ale Bog to w lepsie os-
brocił/ aby mnie podwyższył y zachował między wie-
la ludzi. Takci też to rozumiał y Dawid gdzie mowi
do Sárwiaszá Semei ktory mu ztorzeczył: Bog ie-
mu dozwołit aby ztorzeczył Dawidowi/ á ktoż jest kto-
ryby smiał powiedzieć/ czemu to tak uczynił?

Genes. 45.

2. Reg. 12.

Ale rzekłby kto/ gdyż sie wśytko dzieie z woleý á os-
pátrznosci Boiey ná świecie/ á dzieie sie nie wśytko
dobrze/ ale też y grzechy y wielkie złości/ tedyc Bog iest
pryczyna grzechu? Boie uchoway to mowić/ abo-
wiem Bog tak wśytko (spráwne/ iże nie iest winnym
złosci. Naprzód/ iże on złości nie czyni ani podaje/
ale sátan iest sprawca złego/ iáko Chrystus w Ewán-
gelley y Janá swietego powiáda: Choćiasz onego złe-
go iáko instrumentu Bog używa tu chwale swey/ á
kárámu spráwiedliwemu złego/ bo wśytko spráwie-
dliwie czyni Bog/ iáko Job mowi: Spráwiedliwie ie-
stámy kárani dla grzechow naszych/ ale ludzie sámi
gdý co złego czynia/ sámi sá winnymi/ bo inakšymy
myśleni czynia niżeli podług woleý Boskij/ iáko to czy-
nili brácia Jozephowi złymy myślem aby go zágu-
bili/ á Bog to dopuścił/ ale tu ich lepkemu. Tak też
Kaldeyczykové zkupili Jobá/ ale myślem kupu/ dia-
beł też trapił go/ aby przywiódł ku záprzeniu Boga y
zátráceniu iego: Ale Bog dopuścił to/ aby okazał cie-
plowość iego y siłecność/ á tymi chwale swoje obia-
ził/ y z lekkością Diabelską aby go wjdzwignął. Tak
też Jadaś myślem pieniądze dostania wydat Páná

Bog nie iest
pryczyna
grzechu.

Joan. 8.

Rozdziału Piątego

Wskazał z o-
pamiętności
Boskiej.

Gen. 33.

Straszenie
od Boga da-
nymi nie ma-
my gardzić.

Matth. 4.

Pisałbojąc się o utracie narodziwa na śmierć go sta-
zał. Biskupiną niego sódrowali/ bojąc się o miejsce
y o swe ineraty. Ale Bog dopuszcł to/ aby tak przez
śmierć tego nieśłomny żywot wieczny. Alak tu Bog
nie nie winien/ iże złego używał na sprawę zła/ ale ku
dobremu koncowi/ przetoż nie zgrzeszył Bog który
sprawiedliwie wszystko czyni. O tym wiedząc Chrze-
ścianin/ ma się zawsze cieszyć patrząc na opamiętność
Boską/ a może się niczego nie bać/ ani żadnego na-
gorszego człowieka/ gdyż ma Bog wszystko w rękach
swoich/ y złego hamować/ y serce ku komu chce dobre
sprawić może. Jako to uczynił Jakubowi z strony
zau brata tego którego się bardzo bał/ gdzie zau bra-
ta Jakuba wyrzawszy/ obkapił y przyał wdziecznie
choć z tym umysłem był wyszedł przeciwko niemu.
Obaczniemy też między stworzeniem Boskim po lu-
dziach/ Anioły złe y dobre/ na te patrząc nie su nie ma-
my bać złych/ gdyż oni nie nie mogą nad to co Pan
Bog/ który je ma w opamiętności a rzadzić/ dopuszc-
wać. Nam mamy cieszyć z Aniołów dobrych/ gdyż je-
nam Pan Bog dał ku strażi pewney/ iakoście o tym
nie mieli wyższej.

A nad to widziemy rozmaite stworzenia y okolicz-
ności inie/ktorych też ku potrzebom naszym wszelkim
nie mamy opuszczać/ ale poruczać się y nadzierać ma-
jąc w opamiętności Boskiej/ przedsię nie godzić się go-
tym kuści żebyśmy chcieli aby nas inakszym obyczajem
y cudy iakimi opatrował/ niżeli już na to poszłodek
swoje dał. Takci Dyabeł przypominając Chrystusowi
opamiętność Boską/ kazał stać z krzyżanku z wysoka.
Ale Pan niechciał kuści Boga/ gdyż schod miał po-
ktorym mógł zysać. Wszak tak mamy straszenie
Boskich używać/ iakobyśmy w nich przedsię nie mieli
nadzierać/

nadzieje/ani im za to co byli powinni ale w Panu Bo-
gu/ y tego za to co valili/ y temu sluzyli samemu.

Tie rzadu tedy tunc ziemi iako y na niebie iadny
Swiety ani Swietcia/ nie porzucyli im Pan Bog nie
miec tu w opatrznosci. Takze tei ani planetowie/ ani
zaczniemia Sion: a albo Niealaca nie nie sprawuia do-
brego ani zlego/ Poganstie to sa nuiemania. Sami
Pan Bog (powiada Chrystus) wszystko sprawuia/ gdzie
muowi: Ociecmoy do tych czasow pracue/ y ia tei pra-
cui. Aczkolwiek czyni naprzod przez posrodki swoje
co chce/ tak przez te zle iako dobre Anioły / tak i przez
ludzkie dobre y zle/ tak tez przez Planety zle y dobre/ y
przez ziemskie stworzenia rozmaite iako chce / abyśmy
tak od samego prawie wszystkiego oczekawali/ o wspy-
tko modlili sie temu samemu/ a nie Swietyni.

Joan. 7.

A iesliby co smutnego przypadlo na nas/ tedy ma-
my nie mieysce/ nie godzine/ nie aspektu/ nie czlowieka
ktorego / sprzez sprawke ktorego co sie z stalo/ y nie za-
dne rzeci winowac iako pospolicie winuia: Ale ma-
my wiedniec/ iże wszystko dobre y zle przypada od Pa-
na Boga: Bo iako dobrze nie moze mi miet ucinić/
tak tez y zle/ nie sprawili Pan Bog tego. Tez godzi sie
pamietać wiernemu ta swej poćiesze y cierpliwosci/
iże Bog nas miluje / a tak wszystko a wszystko obroci
sie czlowiekowi miuiscenu pana Boga ku lepszemu/
choć i my tego nie zaraz bacimy. Namy tez / o-
bacuiac stworzenie Boie niebieskie y ziemskie/ takie y
ze tego wszystkiego rozprawie/ rzadzime/ opatrznosc/ o-
pieke/ zacnosc/ cudnosc/ y pożytki/ zc. przypatrując
sie / iako to Pan iest mocny / iako miedry y tei dobro-
tliwy. Ilekroć na to stworzenie tego pogladamy/ ile-
kroć sie wspominalmy / ilekroć takiego Boga bydz
widimy y pamietaamy / ktory z moznosci swej moze

Roma 8.

Rozdziału Piątego

nas opatrować / a my iemu ianemu dusić mamy : z
mądrości wnie opatrzyć / przetoż nie chcemy iemu
zainterzać ani obyczaju ani czasu : z dobroci swey chce
nami dobrze czynić / a z włafieją przez Syna swego mi-
łego Pana Jezusa Chrystusa. W którym Synu iego
bedziemy daley mieć naukę w imia Pańskie.

ARTYK VL OSMY.

O Drugiej części Kreda / ktora tak
wyznawamy.

Mierze w Jezu Chrysta Syna iego iedy-
nego Pana naszego. Który sie poczał Du-
chem świętym / narodził sie z Maryey Pan-
ny. Wmeczon pod Pontskim Pilatem / wkrzy-
żowan / umarli / y pogrzebion / z stał do pie-
kła. Trzeciego dnia z martwych wstał. Wsio-
pił na niebiosy / siedzi na prawicy Boga / O-
cza wszechmogącego. Stamtąd przyi-
dzie sedzieć żywe y zmarłe.

Ta część należy ku Synowi Łożemu / a w-
czy o odkupieniu y o vsprawiedliwieniu na-
szym.

Nasłowa wiary powszechney Apostolskiej a y
inij dobrze zrozumieć / z pilnością potrzeba wi-
pytać ich wyrozumienie a zmysł prawdziwy. Co we-
ntemy tym porządkiem iako słowa są położone A dla
obidźnienia lepszego przez Doktory a Biskupy Chryst-
jańskie dołożone na Synodzie Nicenkim / y na innych
Koncylia

Koncyliach y pismach/ tym sposobem : Y w iedne-
go Pána nášego Jezusa Chrystusa / Syna
Bożego iednorodzonego/á z Oycá vrodzo-
nego przed wšystkimi wieki / Boga z Bo-
gá/światłość z światłości/ Boga prawe-
go z Boga prawego/vrodzonego nie wczý-
monego/iedney istności z Oycem/przez kto-
rego iest wšystko stworzone/ ktory dla nas
y dla nášego zbawienia z štapit z niebá /
wcielil sie z Duchá Swietego / z Mányey
Panny z štal sie człowiekiem.

Już w pierwszy części Kredá mielišmy dostatecznie
podług potrzeby opisana wiare Chrześcijańską o Bogu
iedynym/to iest/o iedney istności Boškiej/o iedney ná-
turze onego nie osiągnionego Boštwa. Ktorego Bo-
štwa iednego sa trzy osoby/y Ociec/Syn/y Duch S.
W mielišmy iuż o pierwszey osobie Boškiej/ o Oycu
wszechmogacym / stworzycielu niebá y ziemié. Teraz
iuż o drugiej osobie Boštwa bedziemy mieć/to iest/
o Synu Božym odkupicielu nášym. O którym wie-
dzieć ták iest potrzebna y pożyteczna rzecz iáko y o Oy-
cu / gdyž należy w znañomosci Oycá y Syná iego ná-
šywac wieczny.

Kredo Apostolskie y Nicejskie tákie wšystkiego Ro-
ścisła prawdeznego Chrześcijańskiego wiara / o Synu
Božym/dwie rzeczy wyznawa/y štatecznie ze słowa Bo-
žego náuczona bedac trzyma. Naprzód o iego per-
sone Doga/o iego vřzedziech nam zbawiennych.

O osobie wtorey iednego Boštwa mamy po-
mnieć ná to / co wyššey w Rozdiale o znañomosci

Joan. 17.

O osobie
Syná Bošce
30.

Rozdziału Piątego

Boże jest napisano / y to z pisma świętego okazano /
 że Bogu nie jest iedynak albo tak samotny / ale jest tro-
 iaki / w personach Oycy / y Syna / y Ducha świętego o-
 kazany / ieden w Boswie / troiaki w personach / Ociec /
 Syn / y Duch święty. Przetoż też pismo święte tak Oyc-
 ca iako Syna y Ducha świętego Bogiem prawdzi-
 wym zowie / y wskazuje własności Boskie równie Oycu
 iako y Synowi y Duchowi świętemu przypisać.

A że też y wiara / która iedna jest prawdziwa na-
 leży temu iednemu Bogu / przetoż też w Kredzie na-
 początku wyznawamy z Kościołem powszechnym A-
 postolskim wiara w iednego Boga. Ażebyśmy czuli
 y wyrozumieć siedali w którego to Boga wierzymy /
 wnetesmy tu wykładu tego wyznali / że wierzymy w
 Oycę / o którym już teraz mieliśmy wypisanie : Jedno-
 sta nie stawa wiara naszą na Oycu samym z Turki / z
 Tatarzy / z Żydzy / z Samosiaten / z Ebionitami / z Pho-
 ry / i. c. Bo Oycowska persona nie sama jest Bo-
 giem / ale wspolek z Synem y z Duchem świętym.
 Przetoż wyznawamy dalej nasze wiara mówiąc : W
 Syna iego iedyne. To jest / iako w Oycę wierzymy /
 tak też y w Syna Bożego wierzymy.

A przetoż tego Syna w którego wierzymy tak ma-
 my znać. Naprzód / że weni wierzymy iedną wiara
 iako y w Oycę / tedy pokážuiemy a wyznawamy to
 o nim / że jest prawdziwym onym Bogiem iedynym z
 Oycem swoim w które Boga wierzyć należy. Bo gdy
 by nie był Bogiem onym prawdziwym / tedy byśmy
 byli przekleci / którzy byśmy dusali w stworzeniu. Jako
 y on też byłby przekletem albo zagubienia godnym
 Bogiem / jeśli by nie był tym Bogiem który stworzył nie-
 bo y ziemię. Jakoż ci wkręcy przekleci są a iawni kła-
 wochupale / którzy powiadają / że weni wierzo / a nie
 trzymają

Wierzył
 Syna Bożę
 go iego Bo-
 giem wyzna-
 wac.

Jerem. 10.

trzymać o nim aby miał być Bogiem prawdziwym
z Oycem y z Duchem Świętym.

Akolwiek też dała przyczynę dla czego wierza weni
powiadać: Jie Bog rozkazał abyśmy wierzyli weni/
iako o tym mamy w Psalmie: Pocatuycie Syna / i c.
Błogosławieni są którzy dufają w nim. Takież w
Ewangelii Bog Ociec z nieba wołał: To jest Syn
moy miły / i c. tego słuchaycie. A Syna iak mamy
kuchać / rozkazanie y obietnica Oycowska wykładają
tego / a nam opowiadającego tymi słowy: Taki jest
wola tego który mię posłał Oycą / aby wszelki który
widzi Syna y wierzy weni miał żywot wieczny / a ia
go wzbudzę w ostatni dzień. X na drugim miejscu ro
kazuje: Wierzycie w Boga y w mię też wierzycie / a kto
nie wierzy Syna / nie będzie miał żywota / ale gniew
Boski mieszka nad nim. Jest nie będziecie wierzyć / po
mrzecie w grzechach waszych. A prawdziwe to jest
rozkazanie Boskie / którego my też trzymamy się y po
słusze iemu będąc / wierzymy y wyznawamy wiare na
nie też w Syna Bożego.

Alle też iestże pomniemy / y ci Towożrzeniecy Sa
mosatánscy niech wiedza / i c. Bog nie jest sobie przeci
wny / nie jest iako człowiek któryby się miał odmieniać
iako przez Proroka mówi: Tę sa drogi tego iako sa
drogi ludzkie: A ten takowy to powiedział nam / i c. te
mu samemu należy chwala / a chwala należy też w wie
rse. Przetoż wiare samemu Bogu należy / y przekłasy
który pokłada wiare swoje w ciebie. Tład to Bog mo
wi: Chwały mey nie dam drugiemu. A tak dla tego
rozkazał Bog wierzyć w Syna swego / i c. test tenże co
y Ociec Bog / to jest / tegoi Boska / chociaż druga
persona / y inia persona niżeli Oycowa / o czym wnet
bedziemy mieć / przetoż nie rozkazał wierzyć Bog O
ciec w iniego kogo / a te chwale dawać komu inemu /

jedno

temu wie
rzył w Sy
na Bożego.
psalm. 3.
Mat. 2.

Joan. 6.

Joan. 14 c

Joan. 3.

Kłume. 22. 23.

Malach. 3.
Esa. 66.

Esa. 42.

Rozdziału Piątego

NOTA.
Bład Nowo-
brzaniek i
bionkow,

iedno temu który jest równego Bóstwa z nim/ dla te-
goż kusze to na rozkazanie tego czynimy/ ale oni iże
niechca dać tej części Synowi Bożemu/ aby miał bydy
prawdziwym Bogiem/ tak iako jest Ociec prawdzi-
wym Bogiem/ przetoż tej części nie daia Synowi Bo-
żemu ani wierza wem / ale daia częśc Białochwal-
sta/ iakoby też chwale dawali wsemu stworzeniu gdyż
nie takowemu daia / iakiemu kazat Bog dawać a
wem wierzyć/ bo go polizyli miedzy stworzenie odia-
wszy od stworzyciela.

Wczytacie dla Boga taki bład wierni Boży/ a te-
go sie strzeżcie/ który tu wnet na pierwszym stopniu na-
szej wiary obaczyc możecie/ a nie dajcie sie im zwod-
zić/ gdy Syna Bożego Bogiem też zowa/ boć nie te-
go Bóstwa co Ociec/ nie natura Boga być go rozum-
nieia.

Druga o Synu Bożym to sie wyznawa/
abyśmy wiedzieli y wierzyli/ iaki to jest ten Syn: Kte-
do nas tego wciy/ gdy go wyznawa Synem Bożym/
to jest Oycą niebieskiego Synem/ takim w naturze al-
bo tejże natury iako y Ociec. Bo iako we wszystkich
stworzeniu to sie rodzi od kaidego cym co jest/ po-
dług Chrystusowego wyroku do Wykodenia/ gdy
mowi: To co sie rodzi z ciała ciato jest/ a to co z du-
cha duch jest/ takie też co sie z Boga rodzi nie może
bydy iedno Bog: A dla tegoć to przydali Oycowie sta-
rzy O Synu Bożym/ iże Bog z Boga vrodzony/ tejże

**Synami wle-
te się zecy
zowie.**

natury co y Ociec. A tak/ co to a iaki Syn Boży jest
potrzeba rozumieć/ bo synami wiele sie rzeczy zowie
w piśmie. Naprzod zowa sie Aniołowie. Potym sy-
nowie Paiscy. Trzeci/ wciomowie Prorokow. Ciwarci
synowie zowa sie od nasladowania: Jako sie zowa

**1. Joann. 3.
Mark. 3-72.
12.**

Bydzi synami Dyabelskimi y iasceżorem rodziem/ kto
żzy wyrzazi sprawa mi swoimi pata na mojobyce/ y
iasceżore

iaściorej morza ce mianke swoje. Piści tej zowa sie sy-
namu tego swiata/ ktorzy zywa tak iako swiat chce a
pochwala. Szosci tej zowa sie synowie Bozy/ ci kto-
rzy sie rodza z nasienia Bozego/ sprawa Duchu swiete-
go/ przez wiare w Pana Chrystusa prawdziwego Sy-
na Boiego.

Bo takich Bog Uciec w Synu swoim
przyniue za syny swoje/ ktorzy im te moc dawa byc
syny Bozymi/ iże w niego wierza: Ty syny Boze zowie-
my przyposobione. Stych synowiczyby/ y inszych/ nie
jest Pan nasz zbawiciel. Ale sa prawdziwi synowie y
zowa sie iefczie iedni/ ci ktorzy sprzyrodzeni z natury
czyli sa/ a wlasny rod czytkolwiek: Jako Abel byl sy-
nem Adamiowym/ Salomon Dawidowem/ bo byli v
rodzeni z tych Oycow. Tymci tez wzgledem a obyca-
iem Chrystus Pan jest Synem Bozym/ iże go Uciecnie
wielki prozdit/ y byl zawnse od wiekow z Oycem/ pew-
na a iusia osoba od Oycy/ ktorzy cjasu pewnego tu na
ziemie miedzy nas z nieba przyspedl poslany od Oycy.

A iże go Bog Uciec prozdit/ czemu nie wierza Tur-
cy/ Tatarzy/ Saraceni/ Zydzi/ Nowokrzescieney Samo-
satanicy: Przetoż dowody z pisma swietego bedziemy
miec/ o iego prozdem z Oycy wlasnym a prawdzi-
wym. Naprzod Dawid w Psalmie 2. w osobie Oycy
niebieskiego mowi: Syn moy ty iestes. Ciemu? Po-
wiada Pan Bog: Jam ciebie prozdit. Ktore pismo
powtarza Apostol wykladajac w listie do Zydow/ y
rozumie ie o Chrystusie z tym dokladem pisac: A do-
ktorego z Anyokow kiedy Bog rzekl / Syn moy ty ie-
stes: Jakoby rzekl/ aczkolwiekci zowa sie tej Anyoko-
wie syny Bozymi/ dla tego/ iże wykonywaja wola Bo-
za z miłości synowstey. Ale przed sie nie sa takimi syny
Bozymi/ iako ten iest prozdzony/ ktoremu rzekl: Jam
ciebie prozdit. Juz to miejsce niechay tresz iako chce.

A biora

1. Petr. 2.

Joan. 1.

Chrystus iako
Syn Boży
jest.

O prozdem
Syna Bożego
do wreczynu
Oycy.

Rozdziału Piątego

Matth. 2.

Psalm. 109.

1. Joan. 3.

Isa. 6.
Joan. 1.

Roma. 8.

W biórę też przykład/że i Paweł święty wyktada o z
marwych wstaniu Chrystusowym/ przedsię tego nie
wykreca/co także Apostoł Paweł o Synowstwie pro
dzonym z Oycy wyktada. Nie dziwność to Apostołom
pisma świętego/ iednego do dwoygá rozumienia wyo
wac. Jako też Ewangelista używa onego pisma: Z E
giptu wezwałem Syna swego: Ktore wezwanie mías
czyło ludu Izraelskiego od Gáraóna z niewolcy Egipt
skiej. A przedsię toż też Matheus święty wyktada/ że
sie to pismo rozumie y wypełniło w Chrystusie/ gdy go
z Egiptu wrócił po śmierci Herodowej do Nazarenu
Także też y tam Paweł święty prawdziwie wyktada.
y dobrze rozumie o zmartwych wstaniu Syna Bożego
go/ iako też y tu rozumie dobrze o proźdzeniu prawdzi
wym tego z Boga Oycy. Item/ W Psalmie drugim
powiada Bog Ociec/ są słowa iego o Synu: Przed
uźrzentu prodiłem cie. Co wiedząc Jan święty toż
też twierdzi mówiac: Kto miłuje tego który prodił
(to iest/ Oycy) miłuje tego który iest prodzony od niego.
Nie tylko tego bliźniego swego brata w Chrystusie
o którym tam Jan święty piše/ ale daleko więcej onego
go przez którego z stapany siesłny Bożym i własnego
rodem syna iego iedyne. Stykłszy słowa iasne Pro
woźrzenie/ co Jan święty Ewangelista mowi/ daj
Boże abyś temu uwierzył/ bo iestli nie uwierzył/ nie
wyrozumieł. Item/ Tenże Ewangelista iestże w E
wangelii swojej piše y świadczy: Widzieliśmy chwa
te iego (Chrystowe rozumiey) Co za chwale: Chwa
te taką/ która była iedyńaká proźdzonego od Oycy. Co
to y tu piše proźdzonego od Oycy niebieskiego. Tak
że go zowie y Apostoł Paweł święty do Rzymianow
tak piše: Jie własnemu Synowi Bog Ociec nie prze
puscił/ ale go wydał za nas. Własnego / mowi / Syna
na nie

na nie przysposobionego albo innego iakiego. Tym
go y Arzyciel mianuje/ gdzie mowi: Boga nikt nie
widzial/ ale iedynak wrodzony Syn/ ktory jest w łonie
o Dycy/ ten oznaymit nam. Tak sam siebie Synem
Bozym zowie/ y Boga swoim Dycem mianuje/ a i
scielec to nie onylnie ale prawdziwie. Jesliż sie chlubia
Dwostrzeczney ię sie słowem Bozym sprawuia/ y
ie wierza iako w słowie Bozym jest napisano/ pro
se coż to jest bydczym Dycem y czym Synem tomu?
Azay to iuż nie tak mamy rozumieć/ Dycy Dycem pra
wdziwym Synowi/ Syna prawdziwym Synem Dy
cym wrodzonym. Synem sam sie zowie gdzie o
cizy Wykodemu powiada iemu: Tak Bog umi
wał świat/ iże Syna swego iedynaka wrodzonego dał.
Takie rozmowe mairac z onym ślepym od narodzenia
ktorego był uzdrowił/ y potym go w kościele nalezłszy
pytał: Ty wierzyś w Syna Bożego? A ten zopytał
Chrystusa/ kto jest abyś wierzył? Dał mu odpowiedź
Chrystus: Ten ktory mowi z toba/ ię. Ale znacznicy
to zeznał sam na sie Pan Chrystus bedac poprzysiężo
ny od urzędu Biskupiego/ od Kaiphasa/ al y praw
dliwie zeznał/ iesliby on był Bogą błogosławionego
Synem. A ktore takie pytanie odpowiedział Chry
stus/ rzekł: Jestem. A tu wnet osadził Biskup to bydy
bliźniestwem/ y słusnie by to był osadził/ kiedyby to
był nie prawdę powiedział. Ciemu on nie wierzył/ a
by miał być takim Synem prawdziwym Bozym/ i
to y ci Dwostrzeczney z Kaiphasem nie wierza/ y zo
ma to bliźniestwem. Toć y przez Łaziasa oznaymit
Pan Bog tymi słowy: W one dni będzie potomek Bo
ży. Wiele y pisać przysła/ bę miał przywodzić
miejsc/ gdzie Chrystus Boga Dycem ja oim zowie.

Joan. 1.

Joan. 3.

Joan. 5.

Mat. 24.

Łaz. 4.

Rozdziału Piątego

Joan. 8.	Wpatrzcie iestże tylko jedno przypominie/ Ktore powie- dział Pan Chrystus gdy go pytali Żydowie: Ktor jest twój Ociec? A on im to odpowiedz dał rzekac: Kto- regu wy Bogiem zowiecie ten ci jest Oycem moim. A dla tego chcieli go ukamionować. Także y Bog Ociec/ mamy to na wielu miejscach/ zowie Pana Chrystusa swoim synem/ a między innymi gdzie go z nieba byda tym obwołał/ rzekac: To jest Syn mój najmilszy. A świete pismo na tysiąc miejsc tym go zowie Synem Bożym. Takowym go wierzył byda on mąż świete Mikael. Takowym go wyznał Piotr świete imie- niem wszystkich Apostołow społecznie/ za iego pyta- niem: A wy czym mie byda nienicicie? Tys jest (rzekł Piotr) Syn Boga żywego: Co wiedzieć dał mu O- ciec niebieski. Takowym go y on Setnik wyznał/ gdy on był Pan zawieszony na krzyżu/ mówiac. Zaprawdę ten był Syn Boży. Tym go na koniec Diabli wyznał walc (a ci Nowożycenci nie chcą) gdy wołał: Jezu sie Synu Boga żywego czemu przyszł trapić nas. Jasna tedy jest wiara nasza/ iże Pan Chrystus jest Sy- nem Bożym od Boga prodzonym. O którym prodze- niu iakowe było/ nie dowiadujemy sie/ tylko wiemy iże od wiecznego Oycy wieczny sie Syn narodził/ tak iako mądrość z mądrego wychodzi a rodzi sie. Jako o tym Jezus Syrachs też nam pisał/ gdzie ta mądrość żywiła a podstatnia mówi: Jie z wst najwyższego iam wsta/ pierwotodna przed wsem stworzeniem/ tak iako jasność z jasności. O czym Apostoł wspomini- na: Tak iako słowo poczęte w sercu z wst rodzi sie. O- czym świete Jan w Ewangeliu wzmiankuje/ slo- wem go zowiący o Boga. Jako studnia ze źródła wypływa nie widomego widoma. Gdzie sie pokazuje jednota natury/ a rozność podstać pewna y prawdzi- wa: Bo in
Math. 3.	
Joan. 1.	
Math. 16.	
Mar. 15.	
Math. 23	
Mar. 7.	
Rodzenie Syna Bożego go nie jest wypozumiane	
Hebr. 24.	
Heb. 11	
Joan. 1.	
Ludny a iako by własny wykład.	

Byłabyście łaskawci Chrześciani rzecz potrzebna
teraz. Wszakże wszelki to może sobie wzywać / a obaczyć /
nie z człowieka ale z Boga jest / nie z ziemi ale z
góry / ta persona Boga / Syn Boży / wrodzona.
Ale iże iako Żydowie patrząc na Iana Chrystusowe-
go człowieczeństwa / mówili temu / iże pięćdziesiąt lat
nie masz / y patrząc na rodzienną / powiadali: iże to jest on
cieśla syn Jozefow z Nazaret. Tak też Nowożytni,

11th. 6.

Kozdźiału Piątego

Sm Boży
wieczny jest.

cy Samosłatansey patrząc na pismo święte / które nam
wypisane a olżone czas a lata tego narodzenia w Be-
tleem Judskim za Cesarza Augusta / patrząc na opisa-
nie dziecinstwa y człowieczeństwa tego / powiadaie iże
go nie było przed tym / ale oto w ten sie czas dopiero
począł y narodził / nie byłogo pierwej. Tedy tu okaze-
iże był pierwej a był od wieków bez początku y zawa-
sie przez wszystkie czasy wieku wiedziiano o nim.

A naprzód tu obaczmy / iże nie był czas żaden kto-
regoby nie był Ojciec mądry a wszechmocny. To gdy
prawda jest / tedyć też to prawda musi być / iże y Syn
z niem był iako z Ojcem / a mądrość z mądrym / mo-
cność z mocnym. A nie wierzyli temu / to odczyniwszy
Ojcu Syna / mądremu mądrość / iasności światłość /
Bogu y personie tego wyobrażenie / mocnemu moc. A
to gdy czyniłeś tedyć już tobie Noworęczenieże zginał
Ojciec gdy Syna nie miał / zginałci Bog gdy obrzą-
nie ma / zginałci mądry gdy mądrości nie miał / i.
Takci sie zstało tym morderkom / chcieli dwornie Bogu
Ojca wystawic a Syna zniszczyli / gdygo tak misto y
nie dawno posadzili / stracili Boga / bo kto nie ma Sy-
na / nie ma y Ojca.

NOTA.

psalm. 106.
psalm. 7.
Eccles. 24.
prouer. 8.

Joan. 11
y iżnosc
Syna Bożego

Potym patrzymy co mowi ten Bog Ojciec o tym Sy-
nie: Przed iurzeniem prodiłem cie. Item / Dnia ia
rodziłem cie. A dziś rozumie sie / od wieków bez pocza-
tku. Item pierworodny przed wszystkim stworzeniem.
Item w Przypowieściach co mowi: Jie przed wszystki-
mi rzeczami niżeli co było / byłem z Ojcem wszystko cży-
niacy. Iako y Jan Ewangelista piše: Na początku
było słowo / to jest / Syn Boży. Iako dalej wykłada:
Wszystko (NOTA) przez niego jest stworzono / a za-
procz niego nie było uczyniono / cokolwiek iedno
jest uczynionego / który potym z stał sie człowiekiem y

miejształ

Artykuł Ośmy.

201.

niepłak z nami. Każde tu słowo uważay proste bære
 30/ a tak iako słyszy trzymay y wierz nie wytracając
 tedy Syn Boży tobie będzie przed wieczny: Bo day kto
 ry chcesz ciās S- nowi Bożemu/ a święty Jan oto ro-
 bie powiada / że był już na początku / także mozesz
 początkowi początek iaki tedy też Syn Boży będzie po-
 czątek miał/ ale że nie mozesz dać/ bo był/ przetoż był
 zawsze od wieków. Toż do Kolesensow Apostoł twier-
 dzi / że wszystkie rzeczy przezeń są stworzone y w nim
 trwaia niebieskie y ziemskie. Toż y do Żydow piše: Tyś
 Panie ziemię vgruntował/ a ręk twoich robotą są nie-
 biosa. Toż też święty Jan w liście piše tymi słowy: To
 co było od początku obiawiany wam żywot wieczny
 który był v Dycy / a okazał się nam. Tego widział
 Dniel Prorok Dan 7. za swego wieku. Tego oba-
 czył Izdraś / y dowiadując się od Anioła pytałac tymi
 słowy: A on młodzieniec który dawa palmy y kor-
 ony to jest: Dano mu odpowiedzi: To jest Syn Boży
 którego na ziemi wyznawali. Tego widział Jakób
 Patriarcha y mowi: Widziałem Boga twarz w
 twarz. A w Zjawieniu Jana s. powiada sam o sobie
 mówiąc: Jam iest pierwszy y ostatni/ Alpha y Omega.
 y w Ewangelicy powiada: Pierwey niżeli Abrahām tam
 iest. y v Micheas: A wyszcie tego od dniow wiecz-
 nych. y do Ephezow Apostoł piše: On był przed wsy-
 stłami. Takim go opisuie ięście Paweł s. do Żydow
 pišac/ że ani początku (iako by on Melchisedech) ani
 końca nie mający. Tenie: Chrystus w chorągwy y dżi-
 siełszy. Piszai piše go bydy Dycem wieczności. Jezus
 Syrach twierdzi: Ję Pan Jezus wziępił przepaści.
 Salomon piše: Ję imienia Syna Bożego nikt nie wy-
 mowi. A troćko pišac/ Boga Dycy/ Jan święty po-
 wiada/ nikt nie widział ani widzieć może/ ani słyszał.

Colos. 1.

Heb. 1.

1. Joan. 1.

4. Ezer. 2.

Genes. 32.

Apocal. 2.

Joan. 8.

Mich. 5.

Ephe. 1.

Heb. 7.

Heb. 13.

Isa. 6.

Eccles. 43.

Joan. 1.

Rozdziału Piątego

Explan. 1.
Walc. 3.

Jud. 1.

Psalm. 109.
W. 6. 11.

Isa. 4. 5.

Isa. 6

1. Joani 4.

Sy. i rowny
Boża Ocyu

Przetoż wszelka sprawa/mowa/obietnica/ z Adamem/
z Kainem/ z Noem/ z Abrahamem który mu chwale
dat/ z Mojżesem/ y z innymi / wszystkie kazi y Aniel-
skie starania/ do piekła wrzucenie Sodomy y Gomo-
ry/ Babel/ Żydow na puszczy po karanie/ wszystkie to dzieła
to sie przez Syna Bożego: Oczym y Judas Tadeusz pla-
se. A tak był Syn Boży zawse od wiekow niżej sie tu
na świecie okazał. O którym też y Dawid wspomina/
pānem go swoimi w on czas nazywa/ y który przez Pro-
roki wiele mówi/ śmierci groził/ iest tego pełno w
starym Zakonie y w nowym.

Takowegoc Syna Bożego prawdziwego prośli
Prorocy mówiaci: Wypuscicie rose niebios z gory/ a o-
błoki niech spuszcza sprawiedliwego/ niech sie otworzy
ziemia a o rodzi zbawiciela. Którymi słowy nie incho-
go nie rozumieli/ iedno co porym wyznawali / iakoby
ie im już to było z stało. Dziecie sie nam narodziło / to
iest/ z ziemskiego człowieka/ z niewiasty ciotwet sie na-
rodził/ y syn nam dany iest / to iest / on Syn Boży od-
Oycā wrodzony/ z nieba z gory nam iest posłany a da-
rowany. Przetoż który temu wierzy iże Jezus iest Syn
iem Bożym/ ten w Bogu mieszka/ a Bog w nim.

Iefcie potrzeba nam Syna Bożego znać w perso-
nie Bożkiej/ iże iest rowny Bogu Ocyu/ nie iest mniey
iż y ani podley / o czym pismā świętego dowody mieć
licie w rozdziale o znaiomości Bożej/ tu nie powta-
rzam o tem. Aleć iasna iest równość Boga Oycā z
Synem/ gdyż iedność iest natury/ iedność chwały/ ied-
ność spraw y własności. Jako Ociec Bog/ tak też Syn
Bog. Jako Ociec stworzyciel/ tak Syn stworzyciel nie-
ba y ziemi. Jako Ociec wszechmocny/ nawiszy / i y
wiałcy/ mądry/ dobry/ miłosierny / ić. taki we wszy-
stkim calie iest Syn ić iże prawdziwie te równość ma/
nie tupem

nie kupem ani nadsanina iaka/ ale wrodzonym/ naturą/
 bo jest Synem Bożym. A dla tego mówi a bży naa
 tego wierzyć o sobie Chrystus tymi słowy: Ja y Ociec
 mój iedno iestemy. Ciemu? Bo ia w Oycu a Ociec
 mój we mnie iest/ tak iże kto widzi mnie widzi y Oyc
 a. Też wszystko moie Oycowo iest/ a co ma Ociec/ po
 wiada/ moie iest. A chwale miał spólna z nim przed
 stworzeniem świata. A iako Ociec praciue/ tak/ powia
 da/ ia też praciue. Jako Ociec ktore chce obżywia/ tak
 też Syn/ wszystko to dat mu Ociec przyrodzeniem Bo
 żym iako Synowi. A stąd znaczy się y dowodzi iede
 nota y równość w naturze. Jako Duch święty iest Oyc
 ow/ tak też iest Chrystusow tenże Duch. Jako Kościół
 Boży zowie się/ tak też Syna Bożego bydy twierdzi się:
 A przyjdzie (mowi Prorok) iako Ewangelista wytkła
 da/ do Kościoła swego. Jako Bog Ociec ma chwa
 łę y chwalon był/ tak też Syna Bżego chwalono y
 chwala. Takie iako Bog Ociec grzechy odpuszcza /
 tak też Chrystus odpuszczał y odpuszcza/ Jest tego wie
 le/ co dla krótkości opuszczam. Tym tylko rozność iest
 y mnieyhość Synowa a wielkość Oycowa/ iże Ociec
 Oycem nie wrodzonym/ a Syn wrodzony od Oycy/ iże
 Ociec studnica Bostwa y źródłem Synowi/ iże Syn
 zawsze nośił urząd na sobie pośredniczy/ przez ktorego
 wszystko Bog Ociec wykonywał y sprawował/ aże też
 y nasze zbawienie/ dla ktorego się/ równym będąc Bo
 gu Oycu/ ułożył w oney naturze a personie Bostkiej /
 przysławny dobrowolnie naturę człowieka / a Ociec
 iey nie przyjmował w personie swej/ Syn tylko wciel
 ał się. O którym wcieleniu iego już będziemy daley so
 bie wypisować w imie Pańskie.

Joan. 11.

Joan. 14.

Joan. 16.

Joan. 5.

1e Petr. 1.

Malach. 3.

Syn Boży
 mnieyszy iest
 od Oycy.

Rozdziału Piątego

O wniżeniu albo wcieleniu Syna Bożego tak
wierzymy y wyznawamy.

Ktory sie poczał Duchem Świętym.

Ktory / Co jest / on Syn Boży od Boga Ojca /
iakoż wpisat / vrodzony / z Ojcem zawsze będący od
wieków / czasu pewnego od Ewangelisty Mateusza y
Łukasza opisanego / wzywot Marycy Panny zstapit / y
tam człowiek prawdziwego przystąpił do swojej per-
sóny w iedność / nie z nieba z sobą ciało przyniósł / iako
to niektórzy myśleli / ani obłudnie pokazał / iako
Marycy y Manicheusowie obłudliwie trzymali / ale
Duchem Świętym poczęty / mocą Boga najwyższego /
bez nasienia męskiego w Pannie. O czym było prorok-
stwo: Oto Panna poczęte y porodzi / aby tak wypełni-
ła sie obietnica ona / iże nasienie miało być niewiasta
y figurą Melchisedechową / aby był bez Ojca w tym
człowieczeństwie / iako był y jest bez matki w Bóstwie.
Zstapit z nieba / nieba nie opuściwszy / który był przed
sie Bóstwem swoim w niebie / ani toną Ojcowstkiego
nie wyniszczył / iako tego mądrość a słowo / tak iako
też y stąd odjeżdższy do nieba nas nie opuścił oświeceni-
te / bo z nami jest do skończenia świata. Dziwnie to
zstąpienie / dziwne poczęcie tego Syna Bożego w ciele.
O czym piše Jeremiaś Prorok tymi słowy: Słowa
rzecz Bog sprawił / niewiasta ogarnęta męża. Jakie-
goż: Wyklada Izaias mowiacy: Będzie nazwane imię
nie jego Emanuel / znami Bog / to jest / człowiek y
Bog. O czym piše też y Apostoł do Rzymianom / te
nam tajemnice a cud objaśniającymi słowy: Odkre-
ślony jestem do Ewangelii Bożej / to jest / Syna Bo-
żego / który Syn Boży zstąpił sie nasieniem Dawido-
wym w

Luc. 1.
Mat. 24.

Łuk. 7.
Genes. 22.
Genes. 24.
Gen. 71

Joan. 1.

Mat. 19.

Jerem. 31.

Iza. 7.
Romi. 1.

Artykuł Ośmy.

203

wym według ciała/ a przeżyjący Syn Boży w mocno
ści według Ducha poświęcania. A na drugim mie y
scu piše też wczac: Których (mowi) Oycowie są/ z k
rych Pan Chrystus wedle ciała/ który iest nadewszystkie
mi rzeczami Bog błogosławiony na wieki. A do Ro
sosenów piše: W Chrystusie mieśka wśetka zupełność
Bostwa cielesnie/ to iest / nie przez Dárowanie w łaz
dze Bosticy/ ale sama istność Bostka. Przetoż iako
ieśże piše do Tymoteusza: Wielka to iest tajemnica
pobożności ktora się okazá w cieie/ vspráwiedliwio
na w Duchu/ okazána Anyotom/ opowiedziána pogá
nom/ wiétá do niebá. Ktore pisma święte objaśnią
sie ięże od świętego Jana/ który piše: Słowo ono
Boże/ Syn Boży/ z stało sie ciałem/ to iest / w cieli
to/ sie/ przywzięło ciało / to iest/ z ciałem sie zjednoży
to y owsem z ciałem doskonałym cztowiekiem w ie
dność persony spoito. Jako to ięże iśniej wykláda
w cielenie do Philipensów Páwel święty pišac: Kto
ry gdy był w naturze Bosticy/ sam siebie pniżył przy
iawisy kstat albo naturę cztowieczą. A do Żydów pi
še: Nigdy Anyotów sobie nie przytaczał/ ale nasienie
Abrahánowe.

Colos. 2.

1. Tim. 3.

Jean. 1.

Philip. 2

Żebr. 2.

Skorych mneyse to iuż náoko widzimy/ iże Syná
Bożego personá rozna od Oycá / y Ducha świętego
wcielona iest / to iest/ w iedność personá cztowieczą/
w żywocie Pámany Máryey spráwa Ducha świętego po
ciałusy sie / przytęła ciało y krew y dusze cztowieczą/
aby tak nie dwie były personie/ iedná przedwieczná/ a
druga według ciału wrodzona/ iedná z Bogá z niebá/
a druga z cztowieką ná ziemi w Betleem. Ale aby by
ła iedná personá tylko/ ieden Chrystus Jezus/ nie dwa
synowie ale ieden Syn Boży/ Bog y cztowiek. Bo te
go tn Apostołowie wczá/ iże inšy iuż był cały w perso

Rozdziału Piątego

Dwie natury
w Chrystu
są.

nie Syn Boży który przysiał / a nie inne to co jest przysię-
tego od niego nasienie niewiecie / nasienie Abrahimo-
we y Dawidowe. A tak mamy znać y wierzyć w Chry-
stusie dwie natury / Boską y człowieczą / a jedną perso-
nę z tych będącą. Przetoż nie mamy dzielić Chrystusa
z Nestorzynsem / abyśmy nie czynili jednego Syna Bo-
żego w personie / a drugiego Syna człowieczego też w
personie / ale iże persona Syna Bożego przysięła ku so-
bie człowieczą w iedność persony swojej / aby był ieden
Jezus Chrystus.

NOTATKA

ani też nie zmieszamy własności każdej natury z
obudwu / niech będzie Syna Bożego prozdanego z O-
cą naturą całą / a niech będzie człowieczą z człowieczą
też całą / według Bostwa rowny Bogu Ocy / według
człowieczeństwa mniejszy: według Bostwa doskonały
bogaty / mocny / i. według człowieczeństwa rozt w le-
ciech / w mądrości / cierpiat / płakat / łaknat. Wszak
dla iedności persony też się to przywłaszcza Bostwu co
człowieczeństwu należy / iako krem Boża / męka Boża.
Tak też co Bostiego jest przywłaszcza się człowiekowi /
iako jest świętość y Synowstwo Bostie / tak iże nasienie
nie niewiecie od Anyżka jest nazwane świętym / y Syn-
nem Bożym / które się poczęło y miało narodzić.

Luc. 3.

Wszakże nie odmienit Bostwa w człowieczeństwie /
żeby miało bydy doległości cierpieć / ani też człowie-
czeństwa żeby się miało Bostwem z stać / a to co Bostie-
go jest żeby ono samo w sobie toż miało mieć / co Bos-
stwo sprawić / a temu samemu własnego test / aby się
to miało przyznawać człowieczeństwu właśnie. Zawa-
że wyznawamy tak iednego Chrystusa / iako byśmy na-
tur własności nie zmieszawali. Orygen heretice iże in-
wiele pisali / o obojczy natury Bostiey y człowieczej / y
o ich własnościach w Chrystusie / przeto i że tylko tak

Krotko

trochę wspomniatem. A dla wyrozumienia nierazie-
go tej rzeczy/bierzmy sobie człowieka z dusze y z ciałem
złożonego na przykład/gdzie dwie naturze wiemy bydy
ducha y ciała/ a przedsię jedną osobą jest człowieczą/
w którym innesa własności ducha a inna ciała: bo cia-
ło zabija ludzkie/chorobą/ i c. a dusze nie może jedno-
Bog zabić. Tak też Chrystus jest Bog y człowiek/ie-
dną osobą/w ktorej/oboicy tej natury/ człowieczy y
Boskiej/sa własności pewne.

Co za pożytki są z tego takiego Syna Bożego po-
jęcia/y potom narodzenia/okaże się w drugiey części/
która już będzie o wrzędzie Syna Bożego wcielonego.

ARTIK VLDZIEWIATI

Wrzędach Syna Bożego w ciele.

Wrzedy Syna Bożego wcielonego wkradają te imiona/
które w Kredziemowimy: **Wierze w Jezusa
Chrystusa:** a o tych potrzeba wykładu.

Jezus/nie jest to Łacińskie słowo ani Polskie/a-
le jest Żydowskie/które się wyklada zbawiciel.
Był tego imienia tylko osob/iało był Jozue namie-
stnik Mojżeszowi on sławny mąż który lud Izraelski wy-
bawił od wielkich a moźnych Królów Poganstich/Ka-
naaneystich / y rozdzielił ich ziemię wsiem pokoleniu
Izraelskiemu. Był też drugi Jezu Książka wielki/ o
którym Zachariasz wspomina. Był y Jezus Syrach
mąż pociąg y pobożny. A w Nowym Zakonie był
Jezus towarzysz Pawła świętego/ aleć ci wszyscy byli
pomocni y usługujący ludzkości docześni: Ale Jezus
wieczny zbawiciel jest Syn Boży/któremu nie razi i-
da iakiey

Zach. 3.
Colos. 4.

O Imieniu
Jezus.
Luc. 2.

Kozdżiału Piątego

Luc. 1.
Matth. 1.

Genes. 49.

Isa. 3. 5.

O Misyaszu
Żydowski
przymianie.

Joan. 6.

da iakiey przyczyny to Imię dano przy obrzezaniu we
dług obyczajów / ale mu też dano z wolei a poruczenia
Bożego / przez Archanioła Gabryela: A to nie jeden raz /
ale naprzód pannie Maryey / kiedy iey poczęcie tego
zwiastował: potym też Jozefowi / gdy chciał od panny
Maryey sobie nowo poslubioney za małżonkę wciec / o
baczymy ię bydy płodem obciążona.

A nie bez przyczyny to się tak działo od Boga / ale aby
ono nazwiśto było pewnego / a tego jednego oznaynu
jący wsem ludzkom zbawiciela. Wiedzielić o tym zbaw
wicielu ludzie ię miał przysć / bo Jacob páttryarcha
o nim prorokował: Ję gdy miało wstać pánowanie
miedzy Żydzy ich narodu / a iż nad nimi Cesarz Pogan
ski władza mieć miał / tedy miał przysć *sospitator* zbaw
wiciel. Obiecował im to częstoć przez Proroki ię
to przez Izaiasza / gdzie mówi: Oto Bóg przyjdzie
sam a zbawi was: y czekali go z dobra wiatra długo
Dyćowie y ładali aby przyszedł.

Alle za czasem po Prorokach / Pharyzeusowie błod
byli w prowadzili o zbawicielu / tak go wykładając / ię
to by ich miał od Poganów wolne weźnić / a zaśie kros
lować sam miedzy niemi / ze wśech stron uspokoiwszy ię
od ich nieprzyjaćiot / za ktego pánowaniem mieli
się zaśie rozstawić / w pokoiu y w dostatkach żyć / tak ię
to kiedy za Dawida albo Salomona. Przetoż kiedy
ten przyszedł Jezus / a nie widzieli takiego nie w nim
możnego / świetnego / okazałego / wżgardzili nim / po
nie ktore karmić / wzdrowiać na cieie / poty go naślado
wali / ale gdy nie karmić / wracali się na zad / zgorzysli
się z niego y z nauki ięgo.

Takci też y teraz niektórzy czynia z Krześcíanów /
Aysacy o Zbawicielu Jezusie / przymia go / ale aby
swowolnie żyli / nikomu nie nie dawali / pożytki z nie
go doczesne iakiekolwiek mieli / bogacie się im wodzi
to. Ale gdy

to. Ale gdy obaczę ubóstwo / trzy / prześladowanie /
praca / dyscyplina / wnet się nażad do Antykrysta wró-
ca / przeto w nich zejchcie słowo Boże o Chrystusie /
iako by ono żarło co weszło na karmieniu / a nie dłu-
go się zieleni to. Jestci wprawdzie Jezus też zbaw-
icielem y pomocnikiem w potrzebach cielesnych / ale nie
dla tego iemu to Jmie dano / aby tym tylko miał bydz /
Anyot wyłożył y powiedział tymi słowy : Albowiem
ten Jezus zbawionym weżym lud swoy od grzechow
ich. Wktorych słowech dwie rzeczy opowiada: Pier-
wsza / iże Syn Boży wcielony jest. Druga / iże tylko lu-
dziom swoim.

Strony pierushey: Jż ten jest zbawicielem od grze-
chow / tedy też iż y od tego wszystkiego co za grze-
chem przysło na nas / iako śmierć wieczna / gniew Bo-
ży / zaryzucenie od Boga z nieba / a niewola śataniska y
piekło wieczne. Jżleż tedy wspomnimy Jezusa / ty
leżleż wspomnimy na nas samych iżesmy grzesni / a
w tey niewoley śataniskiey bedacy y śmierci podlegli / a
nie maś ktoby nas wyswobodził iny / iedno Pan Bog
bradził sam w radzie Bostiey swey / y owsem przed
wieki tak postanowił nas od tego wybawić / przez te-
go samego Jezusa Syna swego miłego / iako Apostoł
do Ephezow piše. O tym też dale świadectwo przez
Pioroka Izaiasza sam Pan Bog mowiąc: Oto sluga
moy ktorym się ja podepre / wybrany moy wktorym
włubił sobie duszę moją. A w Ewangeliey to obwo-
żat mowiąc: Toć jest Syn moy wktorym ja wlu-
bił sobie. Tżadto aby był zbawicielem / od wiekow
był przeżyżany / iako piše Piotr święty. Co my siyś ac
iżleż tak Bog postanowił ludzom zbawienie w tym Je-
zusie / mamy to sobie nie lada iako waić / ale pewnie
temu wierzyć / iako Piotr święty przed Senatem Jero-

Jezus zbaw-
iciel od
grzechu.

Ephes. 1.
Eph. 42.

Mat. 3.

1. Petr. 2.

Act. 4.

solimskim

Rozdziału Piątego.

Joan. 1.

Colos. 1. 2.

1. Corint. 3:

Joan. 4.

Joan. 14.

Mat. 11.

1. Tim. 2.

2. Corint. 11

Roma. 8.

Joan. 1.

Papielnicy
odbiłi wi-
ły w Jezus.

zolinistm zeznawał / iże nie maś żadnego imienia pod
niebem / przez ktorebyśmy mieli bydź zbawieni / iedno
tylko przez to imię Jezus. W tym bowiem dana jest
nam prawda y łaska / w tym wszystkie są omyślenia /
mądrości / dobroci / Boskiej łaski y otwarte. Ten jest
nam wezwany od Boga mądrością / i sprawiedliwo-
ścią / dośięce czynieniem / odkupieniem y poświęceniem.
Ten jest chleb żywota / woda żywa. Ten obiet-
nym obietnicę odświeżenia. Ten jest droga y drzwi do
Ojca. Oni to jest baranek ktorego bija od początku
swiata za nasze grzechy. Przetoż Apostoł Paweł swie-
ty nie umiał kazać iedno o tym Jezusie / chocia się
czył w trzecim niebie / bo powiada / iże nie maś po-
pienia iui tym którzy są wśiępieni w tym Jezusie O
tym Krzyciel dał też świadectwo / iże to on baranek
który gładzi grzechy wszystkiego swiata.

Natym tedy zbawicieli przestać każdy ma / który
sobie łęczy takich pocieszeń pożytkow / a przestać po-
trzeba na samym tylko / bo on chwasty swej nikomu
nie dawa / ani tej części / żeby kto inny miał bydź zbawie-
cielem grzechow / przetoż którzy szukają zbawienia y po-
mocy u tego drugiego / iako szukają u Swietych Pa-
pielnicy / w ichy swoich zasługach / we Nisach / pro-
cesjach / w Koracjach / w paściach / w Brzyźmie / w wo-
dzie świeconey / w gromnicach / woleiu / w brzku dzwo-
now / w Czynach / we krwi Męczenników / w wezwaniach
Niszych / w łapciach / w regułach / w pościach y wig-
liach ich / ci prawdziwym Jezusem gardzą / a te chwasty
sobie za Jezusa sami zwinymyślow ludzkich postana-
wiania. Ano iesli Pharyzeyskie ofiary / swięta / posty /
iaktwinny / modlitwy / y wszystkie Zakonne Ceremonie
precz odpadły przed Jezusem / tedy też y MACHOMET-
skie y Papiestkie niechay wymyśły przecz będą opuścić

ne / a prz...

nie/ a przyiety tylko ten Jezus/ temu częśc samemu po-
trzeba dać/ nie czapka ani kolany tylko/ ale sercem
mocna wiara weni: Boć nie imie to słowo iest zbaw-
iające/ ale on ktoremu to imie iest dane / przetoż o-
nemu niech bedzie pokłon samemu.

Druga/ rozumiemy też iść on grzechy odpuszcza
swojemu ludowi/ a to iest ktorzy weni wierza/ iego An-
geli przyniosli/ do iego Zboru w spoleczność mie-
dzy iego ciotki przytaczają sie. A nie narazęi tylko
iest zbawicielem grzechow Jezus/ ale zároveň on iest o-
myciem naszym po ki tu żywiemy. A gdzieby on nas
wnaszych nogach/ to iest sprawach upadkach nie ob-
mywał sam/ pewnie iako Piotrowi powiedział/ nie
miałibyśmy z nim ciałki w niebie/ to iest w krolestwie
iego niebieskim. A gniewaia sie na nas Papieżnicy
iżemy my tego przyieliż Jezusa/ rzeczą nie słowki/ a
nie baczę ię go nam postanowił/ przeżyżat / y dāro-
wał sam Bog dla tego. Jakoż my możemy gārdzić

darem Bożym/ albo sobie wymyślać inше zbawicieli:
Podpierać tego nam drugie nazwisko/ iego urząd
zbawienny nam znāciace/ Chrystus/ o ktorym też inż

wypisze wani. To słowo Chrystus/ iest Greckie/
ktore wyklādāia Żydowie Messias, a po Łacinie unctus
po naszymu Polskiemu Pomazāniec. Tym imieniem
byli nazwāni vladu Żydowskiego Kāplani y Krol-
wie/ ktorych Bog rozkazał pomazowac/ aby tak za-
onym pomazowanient z rozkazania Boiego/ ciuli oni
pomazānicy powinność swoje/ Kāplani Kāplānsko/
Krolowie Krolowsko/ a wiernie ię podług iego rozka-
zania wykonywali. A ludzie też aby to wiedzac nie o-
żywali w przēdzie Kāplānskim ani we władzy Krol-
owskiej nikogo inшего/ za nikim nie chodili/ nikogo nie

suchali

Jezus Jezus
sem dāwie.

Joan. 33

Chrystus co
nr.

Exod. 29

Rozdziału Piątego

Michału / jedynonych na to od Pana Boga pomazanych.
 Był to w rzeczy o ludu Bożego / ale też y fi-
 gura Kapłaństwa y Królestwa w personie Syna Bo-
 żego / którego im takiego obiecał dać y postano-
 wić aby był doskonałym Kapłanem y Królem ludu
 B O Ż E G O / który nie oleiem cielskim na Królestwo
 ziemskie / ale Duchem świętym miał być pomazany na
 Kapłaństwo y Królestwo wieczne. Jako Izaiasz pi-
 śe: Powstan Hieruzalem a bądź oświecone / bo przy-
 śta światłość twoją / y chwala Państwa nad toba we-
 śta. Item. Oto świadkiem ludowi dajem tego / wo-
 dzem y nauczycielem poganom. Item / Duch Pański
 nademnie dla tego pomazał mnie / przepowiadając E-
 wangelicy posłał mnie ubogim / y uzdrowiać skrę-
 conych w sercu. Y przez Zacharyasza: Don zbuduje Ko-
 ściół Pański / a on będzie nosił chwałę / y będzie siedział
 y pánował na stolicy swojej / y ródka pokoju będzie
 między onymi dwiema. Item / Stolicą twoją Boże
 na wieki. Item / Dla tego cie pomazał Boże B O G
 twój oleiem wesela nad towarzysze twoje. Item / Da-
 niel o tym Prorokował: Pomazany będzie Święty y
 Świętych. Ciyni wzmiankę sam Pan Chrystus o tym
 Proroctwie Izaiaszowym w bojnicy Nazareńskiej /
 gdzie czytał wzięwszy księgę ludzom to mićśce okaza-
 łac / iż tego to Bog obiecał / y w ten czas spełnił dać
 Kapłanem / że nie sam od siebie przyszedł / albo sobie
 nie sam urzędu Kapłańskiego wziął / ale że był na to
 od Boga posłany / iako też mówił w Ewangelicy / y
 obwołany y pokazany jest o Krztu / gdzie wołał Bog
 Ojciec nad nim: Tego mego Syna słuchajcie / y sta-
 pił na niego ku pomazaniu tego na urząd Kapłana
 Pi Duch Święty w osobie Gołębicy.

Izai. 61.

Izai. 65.

Łuk. 1.

Łuk. 40

Łuk. 9.

Psal. 45.

Daniel. 9.

Łuk. 40

Joan. 12.

Joan. 10.

Łuk. 1.

Kapłan Ch-
 rus.

Co to jest za urząd Kapłański: Jest trzy powinno-
 ści / sprawo-

Artykuł Dziewiąty.

27.

ści sprawować. Pierwsza/bydź Prorokiem Bożym/ Ką
zrodzenia y wsty Bożym. Druga powinność/bydź ie-
dnaczem a poarzi dnikiem do Boga Dycą/ y modlić
się za ludem. Trzecia/czynić ofiary.

Typowinności wykonał dostatecznie Pan Jezus/
abowiem był y iest onym Prorokiem/o którym Mo-
sesz powiedział: Proroka z ludu twego y z poarzdnu
bracley twoiey wzbudzi tobie Pan Bog twoy/ tego
sluchaycie. Jakowym poznali go oni ludzie ktorzy
mowili: Ten iest on Prorok prawdziwy ktory miał
prysać. O tym Piotr swiety dał świadectwo y swiety
Szczepan Zydom/ że tym Prorokiem Chrystus był/ w
ktorego też Paweł swiety wierzyszy/ dał wszystkim
onym Zydom zeznanie prawdziwe: Jie Boże to iest
iuz takie postanowienie ludziom/ ktory pierwsiych wie-
tow rozmaicie opowiadał wola swoje/ a ostatnich
rych naszych wiekow iuz doskonala oznaymł przez Sy-
na swego iednorodzonego/ aby tak nie iako słudze/ ale
iako dziedzicowi Bożemu wsiyscy wiare dali. O czym
sam Pan Chrystus powiada w przypowieści mowiąc:
Jesze lednego mając Syna namileyshiego/ yonego po-
stat tak myśleć/ śnadsz led a sie wstydać Syna mego.

Dla tegoż go Mistrzem zwali y sami Legatowie
od Biskupow Jerozolimskich/ gdy posytali do niego
z strony dania czynszu/ ktorzy tak mu mowili: Mistrzu
wiemy iżes od Boga Mistrzem przyśedł. Tocy Ty
todem zeznawa/ y wciyć sie do mego przyśedł. To y Al-
postołowie wierzyli/ y dla tego Mistrzem go nazywa-
li/ co im pochwała mowiąc: Zowiecie mie Mistrzem
a prawdę mowicie/ testemci/ y nie mleycie Mistrzow
inzych na ziemi/ bo ieden iest Mistrz wsi: nad ktore-
go wżenie/ ani Duch Swiety Mistrz też prawdy/ nie
miał obiawiać czego inshiego / ale z niego wżać miał

Mat. 18.

Joan 6.

Actu. 3.

Actu. 7.

Seb. 1.

Mat. 12.

Chrystus 211
nazem.

Mat. 22.

Joan. 5.

Joan. 12.

Mat. 23.

Joan. 19 15.

16.

nausze

Rozdziału Piątego

Joan. 6.

1. Corint. 2.
Mat. 16.
Joan. 1.
Joan. 6.
1. Tim. 6.

Joan. 101

Papieżnikom
Chrystus nie
jest Wiśrzem

naucę wysłk. Dla tego za nimi Apostołowie chodzili/
tego uczniami byli zwańi/ y potym inſy Chrześcianie/
dla nauki ktora od niego przymowali/ powiadaie
iſe maſz ſłowa żywota. W błogoſławieniſi to ludzie
ktorzy to wiedzący o Chryſtusie / y w Kredzie wyzna
wający bydy Chryſtusa/ to ieſt/ Wiſrza/ Pasterza/ Pro
roka/ poſlanca y ſwiadka Boiey prawdy/ owierzyli na
uce iego/ y przyteli Ewangelia te ktora on podał Apo
ſtłom/ a Apostołowie roznieſli y roſpisaſi po ſwiecie/
aby taki wiſelki ktory wen wierzy był zbawiony.
A uważmy to ſkatecznie ſobie/ iſe/ iako powiada Apo
ſtol/ bydlcy cſtowiek nie rozumie nie duchownego.
y ſam Pan takieſ mowi : Nie ciato y krew tobie tego
Pietrze nie obiawiło/ abowiem niſi Dycani ſpytać
nie moie/ ani wiedziec co iego ieſt za wola/ ani do Dy
ca przyſc y do rady iego/ bo iaden go widziec ani ſpy
ſzec moſe (gdyſ mieſka w ſwiecie nie przyſtepnym) a
byłby żywym. Syn tedy iego miły ieſt nam na to po
orzadzowanie dany/ nie w mayeſtacie Boſkim ſwym/
ani w chwale ktora ma rowno z Dyceni/ ale w naſzym
ciele y cſtowieczeńſtwie/ ſeby tak łacniey mogliſy
go wyſłuchać y wyrozumieć.

Patrzyćieſco to ieſt za wielki wſtepek/ y pewnoſc iā.
Ba ma bydy w onych/ ktorzy nie wierza aby ten miał
bydy Synem Boſym. Pan Chryſtus naſ. Albo o dru
gich ktorzy takowym go wierzący bydy/ to ieſt/ Synem
Boſym prawdziwym/ w ciełe okazany na ziemi dla o
czenia ludzi (iakoſy ſtawiecznie wcył y kazał / y nauke
ſwoie cudami moce Boſte ſwoie powierdzał / mo
wiący : Jeſli wy tak patrząc na cſtowieka nie wierzycie/
wſdy dla czynkow patrząc na nie ktore czynie mo
ce Boſte wierzyć) A wſdy iemu nie wierza/ iego na
ce o Bogu y oſprawiedliwieniu naſym / o odpuſzcze
niu grze

uu grzechow/ o modlitwach/ o drodze zbawiennej/ o
chwale y służbie Bożej / o pokarmiech y o dniach / ani
o matyenswice / ani o Sakramentach nie wierzą / bo
kiedyby wierzyli/ tedyby sie tak w wierze swojej spra-
wowali. Papież ich iest Chrystus/drugich Regut y Za-
konow ktore trzymają fundator/nie Chrystus/bo iego
Reguty nie dzierżą.

A coż o tych rzec/ co nie tylko że nie przysnuia na-
uki takiej Chrystusowej takiego Bożego naywyższe-
go Kapłana nie słuchają/ ale ktorzy ięże tych co go
naśladowia / bija/ mordują/ ktorymby rzec mogł iako
rzekł Pan Jezus słodze Biskupiemu: Jesli prawde mo-
winy/ czemu nas bijecie? a to co Chrystus podał nam
od Boga / czemu z Kaiphasem bluznierstwem zowie-
cie? Obaczcie porzym konu sie sprzeciwił/ Boże im day
opamiętanie. Mogłby o tych mówić co Apostoło-
wie mówili o Jeruzalem: Książęta y Krolowie zesli-
li w iedno / przeciwko Panu y przeciwko Pomazance-
wi iego/ abowiem zebrali sie przeciwko Jezusowi kto-
regos ty pomazał/ż.

Drugi urząd Kapłana naywyższego był koredować/
poarzodować do Boga Oycę. Tak też na to nam da-
ny iest Pan Jezus/aby był Chrystusem/to iest poarze-
dnikiem / iako o tym sam powiada: Zaden nie przys-
dzie do Oycę iedno przez mnie: Jam droga/iam drzwi.
Jesli o co bedziecie prosić Oycę niebieskiego w Imie
moje/ da wam. Toi y Apostoł Paweł s. pise: Chry-
stusa postanowił BOG obłaganiami przez wiare we-
krwi iego/ ku okazaniu sprawiedliwosci swej dla od-
puszczenia przyszlych grzechow. Item/Chrystus iest do-
martł y wstał z martwych/ y siedzi na prawicy Bożej/
ktory też za nami przyczyniasie. Item/ Abowiem był
Bog w Chrystusie świat sobie iedną/ż/ nie pożyta/ż

Joan. 18.

Math. 20

Actus 4.

Chrystus
nasz ieden po-
arzednik.

Joan. 14: 16

Roma. 3.

Roma 2.

Rozdziału Piątego

Etn. 2.
 1. 1. 2.
 1. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

Luc. 17.
 Joan. 17.

Joan. 1.

temu grzechowi. Item/ on jest podoj wasz ktory wezy
 mil z doyggi iednośc. Tamże a y ziednal oboich w
 iednym cieley z ydy y pogany Bogu przez krzyż/ sa
 li wsi nie przynosi sam sobie. Item/ Jeden porząd
 nek Boży w'u zsi/ słowiek Chrystus Jezus. Item/ Je
 dnakia mamy o Bogu/ Jezusa Chrystusa sprawiedli
 wego/ a on jest wotaganiem za nas. Bo wstępnym z
 przrodzenia grzesznicy y synowie gniewu Bożego/ po
 trzeba nam abyśmy mieli ktoby za nas oredował/ kto
 ryby nie był winien/ y miał przystęp y łaskę o Bogu/ a
 do czego nie miał innego iedno ten którego sobie Bog
 Wćiec ulubil/ y znać dał/ chceć bydy przez Syna swego
 wotaganiem tylko. Nie dał tey czci żadnemu stworze
 niu/ dla którego by miał w łaskę przystać ludzie y odpu
 ścić im winę y karanie/ a miłować ie y przystać ie za sy
 ny y dziedzic do chwaly swey/ y wysłuchawac ich mo
 dlitwy/ przyjmować wdzięcznie wszelka puile y chwa
 le od nich. Jedno tylko dał ten orząd/ katechizm Syno
 wi sobie namulżemu/ dla czego on wniżył sie/ aby nam
 tak posłużył. Przetoż tu b. dacie modlit sie za nami Bo
 gu Ocu/ aby nie wstał a wiara naszą/ y abyśmy byli za
 chowani ktorzy wierzymy weń/ przez naukę iego y za
 postolska/ y abyśmy byli z nim y z Oycem społecznoscia.
 Jest to poćiecha wielka slyseć słowiekowi Chre
 scianstwu o tey łasce miłego Boga/ iże mu dał O
 redownika/ ktory ma przystęp do niego/ iako Syn
 Boży/ ktory jest w łonie iego/ y którego miłnie Wćiec/ y
 ktory też z stał sie naszym bratem zciatą naszego/ z łos
 ści y z dusze naszej. Abyśmy sie tego nie chowali/ ale do
 niego sie wćiekali o przyciyna we wszystkich potrzebach
 do Oycy niebieskiego/ abyśmy w nim duszali. Boć ten
 EMANUEL gdyś z nami jest/ y ktoś może lędniam
 stragi? Nie mogą tey poćiechy mieć Nowoprziesno
 cy Samos

Artykuł Dziewiąty.

209.

cy Samosiatanicy/ w których Chrystus nie jest prawdziwym
Synem Bżym tylko cżłowiekiem/ Synem przypo-
bionym/ przytetyim do Wycā. Zoraki nie dosięże do
Boga / musi tu nā ziemi zostać nāmśkości w gniewie
Bżym / potrzeba do Boga oney drabiny Jakobowej
co tam do nieba dosięgła.

WOTACH

Genes. 28.

Nie mogą też ani Pāpieżnicy tego pocieszenia mieć/
ktoryż nā takim samym nie przestają ale krądnę temu
te cześc swięta/ā przywłaszczają one Swiętym rozma-
nym/ do których wołają/ *Aduocata*, iednaczko nāsja/ *Gra*
pro nobis / modł sie za nām. Rejestrzy tego miewają/ w
około Kosciółow cześc za filary podobno y popolu
niekiedy/ y po olicach śpiewają/ *Sante Alberte Sante*
Stanislae, ora pro nobis, &c. Ależkolwiekci wiec iżoby o-
baczywszy sie nā ostatel śpiewają: A kog oż wżdy szuka-
my wspomoiyciela, gdy ciebie mamy iednego: Swię-
ty Boże nieśmiertelny zmyśluj sie nād nām.

WGetaniach

Nie też po owych wykrećciach ktorymi Ektiusowie/
Wyzusowie/ y Jezuitowie/ ić. czynią dżiaty, między po-
rzednictwem/ boć do wszytkie y we wszytkim tu Pā-
nu Bogu nie mamy ińsego dānego przystępu albo iez-
duackā y przyczyniciela/ gdyżaden niema reynatury
Bżkiej/ w ktoreby mógł do tronu Bżiego przysta-
pić. Tu my żywicy wćiele y w duszy możemy przyste-
pować do Wycā/ y ieden z drugim sie modlić Wycu nie
bieżkiennu/ ale przed sie przez tego iedynego Pānā Chry-
stusa. Jāko Apostoł każe: Modłcie sie ieden za drugie
go. Ale umarli niech odpoczywają już w pokoiu/ y sżko-
dasie o nie sżwarzyc/ co tam czynią w niebie / iestli wiec
dżao nas y o nāszych sprawach/ gdyż tā własność iest
Bżsta nie cżłowiecia. A iżeby też mieli widzieć wszy-
tko co sie tu dzieje w Panu Chrystopie/ iāko we zwiēcie
ble / ābo iżeby im Aniołowie mieli obnosić / o tym

Żwym go.
dżie nie modłie
ieden za dru-
gogo.
Jacob. 5.

Rozdziału Piątego.

piśmą świętego me mamy byto byto / albo aby tego
potrzeba była. To wienyż nie jest wola Boia aby o
ni tym sie bawić mieli / ale jest o tym orędowniku na
prawicy Boga Oycą siedzącym / iż ten tam przyczynia
sie za nami / ona zasługa ktora tu nam łaskę zasłużył /
gdy tu na ziemi był / tak tam jest teraz y będzie zawsze
skuteczna ku naszemu pożytkowi.

Trzeci wrzód był Kaptanśki ofiarować ofiary ktore
im Pan Bóg postanowił przez Mojżesza / tak ofiary
za grzech obłagania iako y wdzięczności: Tia to też
był pomazany Kaptan Syn Boży / iako sam to usty
Dawidowymi wyznawa onymi słowy: Ofiary y o-
biarty nie chciates Oycze / ales mi ciato przyprawił / y
rzekłem / oto jestem abym wykonał wolę twoję. A tak
braćia święci wiecznikowie (napomina Paweł świę-
ty) wezwania niebieskiego / obaczajcie posłanego Bi-
skupa naszego Jezusa. Ale iakowy to Biskup / taki Ka-
ptan / potrzeba to rozumieć. Naprzód przyrówny-
wa go Duch święty Melchisedechowi w tym / iż iako
on nie ma opisanego oycy ani matki / takież też Chry-
stus nie ma według Bostwa matki / a według człowie-
czeństwa nie miał Oycy. Tia to iako Melchisedech nie
ma opisanego przodka ani skończenia żywota swego /
tak też jest Chrystus Kaptanem od wieków na wieki.

Potrzeba było takiego Kaptana nam z rzech przy-
czyn / aby dosyć uczynił sprawiedliwości Bostkiej za
nasz grzech. przetoż w cielenaszym ubity / starty y zra-
niony jest / każn przewinienia naszego włożona jest na
niego / abyśmy tak iuż byli wleczeni. Stał sie przetle-
ctwem aby nas od przekleństwa wybawił / bo wszelki
był przeklętym ktory na drzewie wisił. To wszystko
niost na swoim ciele / aby to nasze zasłużenie było / a
nie mogłby być cierpieć y umrzeć gdyby był ciata nie

Hebr. 5.
Chrystus Ka-
ptan nasz ie-
dem.
P salm. 49.
Hebr. 1.

Hebr. 1.

P salm. 110.
Hebr. 7.

Esai. 53.

Galat. 3.
Dent. 21.

miał w

niał w którym cierpiat. Jako Piotr S. piše 1. Pet: 4. Nie bary/ nie kóz/ nie chleby/ nie łałowice/ albo cielce ofirowat/ ale to co ony figurowały/ ciato swo ie wydat y krew swoje przelał na nasie obmycie. Cierpiat y na duszy/ iako powiedział: Smutna jest dusza moja aże do śmierci/ aby tak też y duszy naszey weźmiał wspomnienie. Cierpiat tedy Chrystus Pan za nas w ciecie/ aleby był nie znioś gniewu onego srogiego/ na który y Słońce nie mogło świecić/ ziemia sie trzęsła/ opoki sie padały (Takić jest pożytek grzechu który tak BOG srogo karze / a wždy to drugiemu iakoby nie) ale go BOSTWO wspomagało / dla którego Bostwa przyiał Bog Ociec za dosyć weźmienie one ofiarę taką krzyżową/ iako od miłego Syna weźmiona/ iako piše Apostoł. Wyслуchany jest dla swej oświeśności. A mało na tym byłoby cierpieć y umrzeć/ gdyby był śmierci/ piekła/ siatana nie zwyciężył/ czego sie triumph okazał / na zmarłych wstaniu tego / y gdy do nieba na prawice Boga Oycy swojego/ tam skąd był przyszedł/ wstąpił.

Jakaz nadzieie miała Samosiatanicy Towotrzczeni y w ofierze Chrystusowej/ ktoż ofiarował v nich? Cito wiek. Ani z strony ofiarowania nie miała troby ofiarował ono ciato y krew/ ani miała żeby sie mogło przez moźnego obrzymia onego wykonać / ani miała dla kogo by miał bydz ważna y Boga Oycy y przyienina/ a ni miała troby mocnego onego zbroynika zwyciężyć: Sadnego posertu nie miała w swoim Biskupie takim iakiego sobie stworzyli.

Jakcie tego Biskupa obaczamy iako go nam wy piše Duch święty/ iżec nie sobie był y jest Biskupem / ale nam/ bo on nie miał grzechu/ aby zań też iako An toni z ludzi wzięty Kap'an/ y iako grzesny też za swo

Mat. 26.

Mat. 19.

Luc. 23.

Mat. 27.

Żeb. 51

Luc. 11.

Żeb. 5.

Rozdziału Piątego

Tit. 2.

Hebr. 9.

psalm. 120.

Hebr. 10.

Papieżnia
kom Chry-
stus nie jest
Kaptanin.

te grzechymuśat ofiarować. Ale Chrystus dał sam sie-
bie w ciele za nasną wykup/aby nas wyratował od grze-
chu. Tładto/nie potrzebuie al y miał co Kość (chow-
powtarzać te ofiary/ a dawać zapłatę za grzechy / bo
to już raz uczynił/iako Apostoł píše: Już teraz y aże
do skończenia świata/ aże poprzestanie grzech/w ofie-
rze swey Chrystus okazał sie. Jnitem Chrystus nasz Ką-
ptan wieczny jest Kaptan/tak iako z przysięga (Nota)
Bóg to sprawił / mówiąc: Tyś jest Kaptanem na
wieki. A Kaptanem wiecznym bydy/ieś niec trwając
ca y ważna ofiara/ktora nigdy nie wietrzeie/nie potrze-
ba iey powtarzać/ale ma swoje znacność y pożytek za na-
sę grzechy na wieki. Jako o tym píše Apostoł/mówiąc:
Ten iedne ofiara raz na gorze Kalwaryey na oltar-
zu drzewianym ofiarowawszy za nasze grzechy/iuż na
wieki siedzi na prawicy Bożej. Czemu? Powiedz Pa-
wle: Abowiem iedyna ofiara wypełnił już na wieki po-
święcone/ ić. Takiegoż Bóg z przysięga Kaptana
iednego obrat/ktorego był figurował w onych Kaptan-
niech/raz taką ofiara sprawić a wykonać dostatecznie
podług pisma świętego / w ktorey ofierze my dusz
my y iuż przedstawiamy/wierząc iż nie będziemy ony
leni/iako w tey ktora nie od ludzi jest wymysłona.
Ale widzimy iako Papieżnicy nie przedstawiają na-
szym Kaptanie wiecznym/ bo sobie Kaptany smarują/
y oltarze kamienne im stawiają/na ktorych ofiarują
we Młhy znówu iakiegoż Jezusa/albo ciała Jezusowe
z chlebą przewierżgnięte/y krew iakos Jezusowe z wi-
nā y zwody przemienione/iako powiadaia: A to za
grzechy żywych y umarłych ludzi na każdy dzień. A nie
tylko taką ofiara czynią / ale prosty chleb y wino z wo-
dą ieficze przed poświęcaniem ich (iako mają Kanon
we Młhy potężnie) ofiarują Bogu za ludzkie grzechy/
ziata to

z tacy to Ceremoniā a iako podług ciałow rozmaitych
y w trapiących ubiorach z rostkowymi pijszalkami czy-
nia/to dobrze widaliśmy y słychamy.

Która Msza ta z przeciwia sie Bogu Oycu/Kto-
ry ona iedyną ofiarę wiecznego Kapłana z przysięga
pośtanowił. Przeciwia sie y Chrystusowi/bo co on
Bog y człowiek będący z wielką czystością/gorzką me-
lą/z krwawym potem/z okrutną sromotą / z cięską
bolescią/niezliczonymi ranami/guzami / sinosćmi/
wykonat/to oni wprzysięży sie iako dzieciotowie/ al-
bo ubrawszy sie by mąstkarnicy/wzrociwszy sie/wyrzy-
kując/spiewając/z muzykami wdziecznemi ciału / lu-
dzie pełni grzechow/bez krwi rozlania/nā każdy dzień
z wymyślonym ciałem y krwią Chrystusową wypra-
wują y odbywają/En wielkie y sromocie onego Kapła-
na wiecznego. Bo iesliby ta Msza miała te ważność
o Bogā / obtagać go y dosyć uczynić za grzechy ludz-
kie/dla panā Bogā prosi/coż byto po oney pracy a
unikaniu Synā Bożego? coż byto po takiey miłości
Bożej/ dać go nam y pośtanawiać? gdyż to tak na-
dobnie y sromocie mogto sie odprawować. Zapraw-
de sromocie to iest. bluźnierstwo/a nie godne aby w Ro-
ściele miłego Bogā była iaka zmianā tego.

Wiedzieć też to mamy/ iże on Kapłan prawdzi-
wy/zasłużył nam też to iż w urzędzie swoim iże skon-
czywszy Kapłanstwo Narodnie / a sam wypelnivszy
swie wieczne/ tedy nas poczynił wszystkich ktorzy w
nim / iako pod głowa nā tym fundamencie vgrunto-
wani iest smy kapłanmi duchownymi/abyśmy tak/i-
ko z tego Synowstwa z staliśmy sie synami Bożymi mi-
łymi/ tak też z tego Kapłanstwa z stawali sie Kapła-
ny Bogu wdziecznymi. Też podług porzadku Melch-
sedechowego/ ofiarując po święcie ona miła ofiarę a

Msza Papie-
ska Bogu
przeciwia y
Chrystusowi.

wyśsey wia-
ni (a Kapła-
ni.
1. pet. 2.
Apocal. 1.5.

Rozdziału I. i. tego

wdzieczna Panu Bogu dla wdzięczności. A to nas
 nych żywa ofiara w popuszczeniu do tego / do czego
 nas którego powołał / żebyśmy iako owieczki miłojacy
 niestli prace nasze / i temu ku czci a chwale / y ofiarowali
 modlitwy nasze a dzieki za wszystkie dobrodziejstwa / a
 oobliwie za te ofiary Pana Chrystusowe / ktorey u nas
 chcą mieć ustawiczną pamiętkę sam Pan Chrystus /
 używaniem cieżym Sakramentu naswiatłego ciała
 tego y krwi naswiatłej / iako rozkazał mówiąc: To
 cieżcie na pamiętkę moję / i tak będziecie jeść z tego
 chleba y pić z tego kubka / amierzę Państwa wspominać
 ię aż Pan przyjdzie / i c. Takci ofiarował ułochi
 dech Bogu chwale a dzieki za zwycięstwo Abrahama
 nowe. A iże też ofiarował chleb y wino Abrahamo
 wi / iako z drogi użytygowanemu / ludzkość okazywac
 taktemu gościowi / tak my też ofiarujemy naszym Abra
 hamom w bogim z miłośnościami naszych / boć takimi o
 siarami / pismo święte powiada / bywa oblagawan
 Pan Bog. A tegoż po nas Pan Bog chce / takiey u
 stawicznej ofiary / nie za grzechy to naszczyniac / ale
 wdzięczność dobrodzieciowi okazywac.

Mając przeciwnicy swoje Zophisty / ktora trzeci
 pisma / y Testamentowi Syna Bożego nie przepuszcza
 iac / ścżyca Miła swoje / z ktorey mają tłusta kuchnia
 y wielkie bogactwa. Ale iako kłótności przynoszą o
 bronę / tak mogą być rozburzone. Co sie to już wiele
 trochę pokazało / ia ie tu opuszczam / tylko ścżyze Pana
 Chrystusa okazywać / Kapłana wiecznego / abyśmy go byli
 wdzięczni. Wszakże niżej / gdy o wieczery Pańskiey
 mieć będziemy / trochę o tej Miłej opisanie wżymie.

Jest też Chrystus pomazaniec Krolew naszym / iako
 go też Bog na to pomazał y obrat / podług onego pi
 sma świętego w Psalmiech: A ia (mowi Syn Boży)

postano

Luc. 22.
 1. Corint. 11

Genes. 14.

Gebr. 13

Chrystus
 7 roz. 12.
 psalm. 2.

postanowiony jestem nad gora swiat. Synem/ przez
powiadaacy mandaty tego. Item/ Stolec twoy Bo Psalm. 4.
je na wieki/ y laska sprawiedliwosci/ laska Krolestwa
twego. O tym Prorocy powiadali: Oto (mowiac) Jerem. 23.
ci isy przyda mowi Pan/ a wzbudze ia Dawidowe po- Zach. 9.
toleme sprawiedliwe/ y bedzie krolowat Krol y ma- 11. 11. 22.
dry bedzie/ ic. Wykrzytay corko Synska/ wesel sie Luc. 1.
corko Hierozolimsta/ oto Krol twoy przyszedl tobie
sprawiedliwy y zbawiciel. O tym y Gabryel Panne
i i irrey powiedzial tymi slowy: A da iemu Pan Bog
stolec Dawida Oycy tego/ y bedzie krolowat w domu
Jakobowym na wieki/ a krolowania tego konca nie
bedzie. A i ze Krolewska rzecz jest naprzod wyrwac
poniewolny lud od nieprzyjaciol: Toz tej uczynil Pan
Chrystus nasz Krol/ i ze nas wyrwal z mocy ciemnosci/
to jest/ z szatanstey niewoley/ z amierci y piekta wiecz-
nego/ y wolne iui uczynil od Ksiazeica tego swiata i a
to mocniejszy. Boz tego Krolowi potrzeba aby byl
potezny/ przeto poteznosc iego wiecha byla nizli onych
mocarstw ciemnosci szatanstey. Jako ktora moc by-
la Syna Bozego/ w czym my dusamy / i ako nas na-
pomina *Confidite* dusaycie mi / bom zwyciezyl swiat. Joan. 16.
Item/ prawdziwie wolnymi bedziecie iesli was Syn Joan. 8.
Bozy wybawi. Otoz Samosatanstey Nowokrzescian
nie sa wolnymi od Drabta/ ani od amierci/ ani od pie-
kta / bo nie wierza w Syna Bozego aby ich on mial
wybawic / ale tylko w ciowietka prawego.

Tie tylko Krolowie wybawiaia z mocy mocarzow
ale wybawione y uspokojone / prawem swoim y usta-
wami swoimi opatrnia / podarki sobie wywoływai-
albo reburty. Tak tej y nam Pan Chrystus nowe dat
manadry / nowy zakon / y abysmy go nasladowali y
we wszystkim pilnowali rozkazal. Boz tezo przyslu-

Rozdziału Piątego.

Mat. 3.

Mat. 26.
o papistow
któ głow.

Mat. 25.

Joan. 16.
Psalm. 120.
Joan. 17.
Psalm. 70.

Ja/ aby na przykład Królewski wysłany sędzią
wali/ a za głowa swa członkowie tego skądiali się.
Tładro/ i temu też trybunę dawali/ iako czynili Medrey
oni którzy go szukali/ mówiąc. Gdzie jest który narode
dział się Król Izraelski. A dowiedziawszy się a nalaższy
go chwale i temu iako Bogu uczynili/ a dary iako Kró
lowi cztowieczeństwu tego na wychowanie dąrowa
li/ złotą/ miry/ y kadziłdą. Takie y my tego chwale flu
żmy/ a na członki ciała tego duchownego dawać nie
prześcaymy/ bo to co tego namnięszemu uczynimy on
sobie przywłaszcza. Tuby też rozsądzić się mogli pa
pieżnicy/ kogo za Króla mają duchownego/ kto widy
pamięć ich sumnieniu/ na kogo nakładają/ kogo na
śladować. Władziny dobre/ iże więcej mają boiażni w
sumnieniu/ kiedy to prześcapi co papież roztązał/ wie
cey temu wierzą co on nauczył y obiecał niżeli co Chry
stus. Więcej też nakładają na ofiarę papieście niżli
na Chrystusowe/ więcej papieża naśladować niżli Chry
stusa: Boday się obaczili a w Panu Chrystu się się w
wesełili/ Amen.

Trzeci/ Król iście potwócił sądzić/ y obawę
prześladowania y gwałtów bronić/ do czego potężba
mądrości y wielkiej opatrności. Toć nam czyni Pan
Chrystus/ bo y sądzić przyjdzie/ a rzecze Król tym kto
rzy na prawicy jego będą/ podście błogosławien Oyc
ca mego/ a otrzymaycie wam zgotowane Królestwo
od początku świata. A teraz sądzi zgrzechu przez Ducha
swiego swiętego / którego tu posłał od Oycy / y
broni nas on sam/ tak iż nigdy nie drzemie który strze
że Izraela / ani też straci swego żadnego/ y nie da go
sobie żadnemu wydrzeć. Przetoż takowemu radzi bę
dymy Królowi/ iże się nam począwszy z Duchą święte
go/ narodziliśmy z Maryey Panny/ okazał/ y stał tak
tym Jezusem Chrystusem.

A sko

Albo też tegoż samego zowiemy y wierzymy byż
Panie nasz miłakój wyznawany w Kredzie byż go
Pana naszego/ do on nas nie srebrni/ nie złotem/
ale/ takżamy mieli/ nadrośsa krwi swoja wykupił/ y
wykupiwł/ sam nad nami pannie/ bo mu iest dana
moc na niebie y na ziemi/ takż sam powiada. On iest
go/ podarzeni winnice swej. Przetoż temu samemu
słusimy a powolni bądzimy/ anieli nam nie pannie są
tam/ ani świat/ ani grzech/ ani ciato/ Ale niech pannie
nad nami Chrystus/ nie przymy sie go wżynkami na-
słymi/ ale go wyznawamy/ tedy sie też nas on nie za-
przy/ ale wpuci do swego wiecznego Państwa/ Amen.

O wrzedziech Syna Bożego Jezusa Chrystusa Pa-
na naszego / gdyżesmy tu mieli wypisanie prawdziwe
słowa Bożego/ z których co za pożytki a iakie pociechy
nam przyszły inż też byto. Wszakż ieszcze na trocce
dla fałszerzow o pociesie ktora nam przyszła z pocie-
cia Syna Bożego w żywocie Panny Maryey/ y z naro-
dzenia iego bądzimy tu mieć / y Summe wyrozumie-
nia tej tajemnice/ a grunt prawny. Potym przyczyn-
ny/ czemu potrzeba było Synowi Bożemu cztowieka
przytaczyc do swej osoby. Trzecia/ czemu cztowieka
sámego Bog na to nie obrał/ ale Syna swego dat/ y
potrzeba iest aby był záwsze Bog Syn Boży z cztowie-
czeństwem złączony. A na ostatok/ co to iest jedność
osoby albo personalne ziednoczenie.

Ile tu pierwszemu/ z strony pociecia iego/ mamy
wiedzieć/ teci to pociecie nie iest co inzego/ iedno one-
go Syna Bożego bez naruszenia Boswa iego/ albo od mie-
niania/ albo też wzmienienia / złączenie z nasieniem
Abrahamowym/ to iest/ cztowieczyń / Dawidowym/
naszym. Jako Jeremiaś o tym Prorokował/ mówiac:
Oto dni przyda mowi Jehowa/ a wzbudze ia Dawid

dowi potom

Chrystus
Panie.
1. Pet. 1.

Mat. 28.

O pocieciu
Syna Bożego
go y pożytku
z iego.

Jerem. 23.

Rozdziału Piątego.

Hebr. 2.
1. Tim. 3.

pośrednia.

domu potomka sprawiedliwego / a to imię tego bę-
dzie Jehowa / sprawiedliwość naszą. W czym pierwszy
też już było. A tak przysiał sprawa Ducha świętego
prawdziwe ciało y dusze nasze cztowić / aby tak we
wszystkim był bratem nam podobnym okrom grzechu.
Skąd te pociechy bierzemy y brać a chować ia zawsze
mamy : Naprzód / iże pewnego / prawdziwego / takiego
go mamy pośrednika we wszystkich potrzebach do Bo-
ga naszych / Który nie tylko jest Bogiem ale y cztowie-
kiem / z którym sie złączył : Mamy Emánuela Boga
złączonego z cztowiekiem / bosny byli przez grzech da-
leko oddzieleni od Boga / otożemy zasie złączeni w po-
częciu Syna Bożego z Bogiem społem. Druga / iże
takowy to jest pośrednik / którego ciało y dusza w po-
częciu zarazem są poświęcone / dla tego / aby tak miał
ofiary czysta y święta bez zmaży tu oczyszczeniu plag
swą z nas / aby nam więcej nie zagradzało do Boga /
iżby mu było nie trzeba za swe ale tylko za nasze grze-
chy ofiarować. Potym aby skutecznością Boswa swo-
go świętego / nasze pociechy / nasze nasienie cztowić
oczyszczyć poniekąd / a iżby potym doskonały prawe-
od wsego prelectwa wybawił / y Duchem świętym
poświęcił / tak iako przezeń byliśmy stworzeni na obraz
Boży / tak też w tym skazeni będąc / abyśmy przez złą-
czenie z nami tego obrazu Bożego byli zasie naprawie-
ni / y do onego obrazu pierwszego przywiezieni.

**Co za summa jest dla wyrozumienia;
tey tajemnice.**

Tak trzeba wiedzieć / iż ten Atrykt wcielenia Syna
Bożego w iedne persone / jest fundamentem Bapty-
stwa y Królestwa Chrystusowego. Ktora persona u-
st ze dwu natur / ludzkiej y Boskiej złączonej / skąd i-
nawet i-
nawet i-
nawet i-

nawetże poślescie luozkie/ ktore jest przycie w iednosc
z Bogiem/ studnia wšego dobra / gdy wielka niedza
jest/ bydz odlaczonym od Boga/ iakoż cztowiek przez
grzech był odlaczony daleko od Boga / a przytaczony
satanowi. A tak iako była pewna persona iedna przez
ktora grzech wszedł na swiat/ a przez grzech śmierć/ y
tak sie zstala fundamentem odpadnienia od Boga a
spoenia z Dyabłem: Tak też było potrzeba pewney
persony postanowioney od Boga / ktoraby była fun-
damentem a korzeniem przywrocenia/ a złaczenia z Bo-
giem/ y zmierzenia wiecznego nigdy nie rozłączające-
go sie. Tęc persona jest wieczny on Syn Boży iedno-
rodzony (iakoście o nim słyseli) ze wšemi własnościami
mi swymi Bostni/ y cztowiek istotny/ ze wšemi wła-
snościami cztowiecznymi okrom grzechu. Ale iako by-
ło potrzeba obudwu natur w iedney personie Chrystu
sowej do ziednania cztowieka z Bogiem / y postano-
wienia przymierza z sobą: Tak też tu zachowania te-
go przymierza / aby było podług Bożey przysięgi wie-
czney / obudwu natur z własnościami swoimi catymi
potrzeba/ bo inaczej na fundamencie wnet przymierze
naše zniszczałoby. A dla tegoć satan ostawiecznie w
tym pośredniku / ktora kolwiek z tych natur chciał za-
traćić albo zniszczyć przez swoje heretyki/ iakoż y teraz
też sie stara oto: Abowiem iako gdyby kto drzewu
ociął korzeń/ wnet vschna gąłazi: Takie też gdy kto os-
dymie on żywiacy korzeń Słna BŻego z persony
iedney Chrystusowej/ wnet poschna gąłasti/ to jest krze-
ścianie/ gdy nie beda mieć skąd brać oczyszczenia a do
Boga przyłączenia.

Przyezyny dla ktorych potrzeba jest aby w poźrze-
niku naszego przymierza z Bogiem zawsze trwała na-
tura cztowieka prawego na wieki/ te są. Pierwsza/ iże
Bog tak

potrzeba by
to bydz po-
średnikowi
chroniekiem

Rozdziału Piątego

Genes. 3.

Bog tak to sprawił a raz przystaczył naturę ludzką per-
sonie Syna swego/aby tak wespół nieodmiennie swo-
je sprawiedliwość y gniew przeciwko grzechowi/y mi-
łosierdzie swoje przeciwko nam pokazać. Sprawiedli-
wość y gniew w tym/gdy nie chce tak przymierza przy-
iac/aby miał klamec bydy uznany y nie sprawiedli-
wym/gdy pierwey prawdziwy y sprawiedliwie wy-
rok dał. Ktoregokolwiek czasu bedziesz człowiecze poży-
wał z tego drzewa/śmiercią umrzesz. Dla tegoż w cie-
le człowieczym a w personie Syna swego starał grzech/
aby tak wszystkie świat wiedział o jego sprawiedliwo-
ści y prawdziwości przeciwko grzechowi. A miłosier-
dzie jego w tym/gdy grzechy nasze nie w nas karze są-
mych/co słusnie mogły być / ale w jednorodzonym
Synu wolim. Przetoi dziwnie y mądrze zgodził się
sprawiedliwość y miłosierdzie / albo miłość ku czo-
wierzowi w Panie Chrystusie.

Roma. 5.

To żebyście łatwiej pokazało/tak powiadam. Jie-
Bog gdy sobie miał uczytnie przymierze a zjednanie z
człowiekiem wiecznie/tedy tak miłosierdzie swoje oka-
zał/aby tak sprawiedliwość swoją otrzymać/
ktora jest tego własność. A żeby była potrzeba dla
Boskiej sprawiedliwości/aby grzech był ciotą tego sta-
rany w człowieczej naturze przetoi się z stało staranie
w niej / ale w tej/ktora dla tego Syn Boży przysłał w
personie swojej. Tak się to tedy z stało. Jako przysłał
jednego człowieka przysłał grzech na wszystkie świat/ia-
ko piśe Apostoł / y przez śmierć tak przez jednego spra-
wiedliwego posłuszeństwo usprawni jedniemi przysła-
no na wszystkie. Jem/Jeśli jednego zgłoszeniem wiele ich
umiało/daloko więcej łaska Boża przez dar y miłość/
ktora jest jednego człowieka Jezusa Chrystusa/na wie-
le rozsiła się. Stęy tedy przyczyny potrzeba było bydy

Chrystus

Chrystusowi w ci le y indujy prawdziwym cztowier-
 ki. / ktoryby posluszenstwem swoum dosyc czynit
 nie do amierci krzyzowej / nie odmienney / sprawiedliwo-
 sci Bo.ey / ktorey Bog dosyc czyniac / nie w Anielskiej
 naturze chcial karac grzech cztowieczy ale w ludzkiej /
 a przetoż Son Boiy nie nasienie Anielskie ale Abrahams-
 nowe / to jest / natura cztowiecza przysia / iako Aposto-
 łot Pawel swiety pisze / Hebr: 2.

Druga potrzeba bylo aby posrednik nasz brater-
 kie nas umilowal / dla tegoż z stal sie prawdziwym
 bratem naszym / ze wsiami własnościami naszego ciała /
 okrom grzechu. W tym do Żydow Kąpit: 2. pisze A-
 postol / iasnie nauke dawa w ty słowa: Jie ktory po-
 swiaca y ktoryz powiecentbywala / z jednego sa wsi-
 sey. A przetoż nie wskodzi sie nas bratami swoumi
 smac / gdyemowis: Bada opowiadat imie twoie brat-
 cielej moiety / w porzeczku Koscioła chwale tobie beda
 opiewat / i. Jako tedy tam jest / tak w tym trwa za-
 wsze tak / aby tak w tej naturze beda podobny nam /
 chocia wstapil na meliosa na prawice Boża we wszech
 własnościach / okrom tego ze mi uwielbiony / aby nam
 tak miłosiernym był y rozumiejąc dolegliwościom na-
 szym / ktorych tej kosciołowi tu na świecie beda w cie-
 le. A tu już smiele moiemy / iako Apostol przypomi-
 na / przystapic do niego / iako do brata nas miłniace-
 go / we wszech potrzebach naszych / Do ciego byśmy tak
 nie d szyneli / gdy byśmy tego / iże tam w naszym praw-
 dziwym cztowiecienstwie jest / nie wierzeli.

Trzecia / Obiecał był Pan Bog Dawidowi z przy-
 siega / iże z pokolenia tego miał wzbudzić y posadzić
 Króla wiecznego: Przetoż czynił to / a z pokolenia Da-
 widowego wziął cztowieka / w którym cztowieczest-
 wowie ma trwać na wieki Królem na stolicy macesa-
 tu Bożego

Hebr: 5

psalm. 130.
Hebr: 1.

Rozdziału Piątego

ru Bożego na wysokości: Skąd nam też jest wielka poctęcha / iże wiemy o naszym człowieku królującym w takiej chwale.

Dla czego po-
treba było
też być izmu
Bogiem.
Joan. 32

Joan. 10.

Actu: 20.
Gor. 9.

Co się też tycze tego / dla czego pośrednikowi nasze-
mu potrzeba tego / aby był Bogiem prawdziwym / ze-
wsemni Bóstwami władzami. Przyczyny ty są. Pierwsza
jest od Pana Chrystusa oznajmiona / aby tymi Pan Bog
miłość okazał ku nam / iże y Synowi swemu jednorod-
zonemu nie przepuścił / ale go za nas wydał dla na-
szego zbawienia. Druga / potrzeba było pośrednika
wszechmogącego / a iże tylko jeden jest wszechmocny
Bog / przetoż takiego Ociec dał Syna swego z tym
mandatem / aby miał moc położyć za nas dusze swoje /
y zasiać wzięć ich. Pokazała się ta Bóstwa wszechmo-
cność w Chrystusie y trwa ięciwie / a to w tym: Jże ono
iego posłuszeństwo takowej osoby równej Boga
Dzicy / w której się umiżył aż do śmierci krzyżowej w
ciele człowieczym / w którym zstał się przekleśtewem /
było tak ważne y ważniejsze / niżeli przewinienie które-
go stało od Adama postawę pierwszego człowieka /
aż do ostatniego człowieka który ięciwie będzie przewi-
nienia tego mniem / aby mowie wieczna było nagroda
y zapłata za grzechy wszystkich wszystkich świata
wybranych. Przetoż píše Łukasz święty: Jże krwio Bo-
ża odkupiony jest Kościół Boży. Także też y Paweł
powiada: Jże iasną przewyższością Syna Bożego o-
Dzicy nasze grzechy. Zacznieysie jest to tedy Syna Bo-
żego posłuszeństwo niżeli wszystkich Aniołów / w któ-
rym Synu Bożym my duszamy. Ale abyśmy mieli
duszać w posłuszeństwie jednego człowieka tylko / nie
mogłoby to być aby y krewnego y wszystkich co by go by-
ło / mogli takiej ceny być o Boga / iako jest grzech wiel-
ki wszech ludzi / iako ci uważają iasne miłego Boga

y Syna tego wieczność/ ktorzy sie tak wnoszą/ iże z na-
mi temu piśniu świętemu wierzyć niechca.

Allec nie tylko na zacność y drogosc patrzyć mamy/
teżci na wykonanie y skutek zaslugi tey za grzechy ludz-
kie/ ktorzy w personie swey miał sprawić/ patrzyć nam
potrzeba. A żeby mógł to sprawić doskonale/ tedy po-
trzeba było/ aby iako był człowiekiem/ żeby mógł cier-
pieć w ciecie y umrzeć: Tak też potrzeba było aby był
wśzechmocnym/ i żeby mógł ony męki wycierpieć/ y po-
tym sam sie zaście wstrząsnąć a zmartwych wstać. Co
gdyby sie było nie z stało/ a gdyby nie był wstał z mar-
twych/ tedy byśmy byli siedli w nadziei naszej. Ale o-
kazal sie w mocy swey Syn Boży prawdziwy przez
zmartwychwstanie swoje/ iako Apostoł piśe do Rzy-
mianow Kap. 1. Ale y dla nas potrzeba było wśche-
mocnego Syna Bożego/ aby nasze to mogło być co
on nam w naszym ciecie zapłujyt/ a iże tego z stawanym
sie uczestnikami przez wiare/ przetoż on sam moc ma
dawać ią komu chce: y też dawać Ducha świętego
tu poświęceniu naszemu/ którego człowiek samować
nie może / y aby tak sam nas ożyściwszy przez wiare a
poświęciwszy przez Ducha S. mógł nam dać żywot
wieczny/ którego też dawać nie może iedno żywicieli na-
wiek. A na ostattek/ gdyż Bog rzekł: Jam Pan/ a o-
prosił mnie nie miż zbawiciela: Przetoż potrzeba by-
ło aby nasz Pośrednik a zbawiciel od Boga na to
przeznaczony y postanowiony wiecznym Dekretem: był
Bogiem prawdziwym/ mocnym y wiecznym. Albo
wtem gdzieby takim nie był/ tedy też zbawicielem by-
nie mógł być pewnym y wiecznym.

Tu sie przyczyny złączenia Syna Bożego z człowie-
czeństwem/ y wiedności persony trwania/ własności
natur obudwu nie trącać/ inż piśwey dołożone są/ prze-

Kto marży
niechay tu Ru-
40.

Joan. 1.
Esa. 43.

Rozdziału Piątego

toż powtarzać ich nie potrzeba / tylko wrym śtatecz
nie trwamy / a śtatanowi sie przez rozmaite heretyki
zwoździć nie dopuszczamy / prosiac pánachwały / aby
nas w tej wierze utwierdzał ku náśemu zbawieniu.

ARTICVL DZIESIATY

O porzátku Pána Chrystusowey zaślugi/
a naprzód o iego mece.

Umeczon pod Pontskim Pilatem.

Dla dobrego wyrozumienia te rzecz nam po
trzeba obaczyć tym porządkiem. Naprzód / Co
to jest meka. Druga / Ciyia. Trzecia / Ktorego czasu.
Czwarta / Kto iey jest przyczyna. Piata / Dla czego
dla takich pożytkow z śtata sie.

Meka Chry-
stusowa co
jest.
Mat. 26.

Ile tu pierwszemu potrzeba wiedzieć / że przez me-
kę Chrystusowe rozumieć mamy wszystko to trapienie
ktore cierpiął począwszy od národzenia swego / w ktor-
ym wnet cierpiął dziecinnie niedostátki. Potym od
heroda prześladowanie / dla ktorego aże był wniesiony
do Egiptu. Potym cierpiął wielką wżgárdę / nie na-
wiść y od swoich własnych. Ktemu prace / ktore podesy-
mował veżac po mieściech / gorách / puszcách / w domiech
y ná rozmaitych miéyscach. A ná ostatek meka rozu-
mie sie / ktora iuż począł nawietśa cierpieć w ogroycu /
gdzie sie tak modlić Bogu Oycu / y trwawym potem
poćić. A potym gdy go iuż włapiono / zwiázano / wies-
dziono aże do Annasá / od Annasá do Kaiphasá tam
przez fałszywe świadki potwarzano / policzkowano / y
rozmaite śromocenia / przegrazania y lżenia czyniono /

do herod-

do Heroda posyłano/ w siaty Królestwie na despekt
strono. Od Heroda zaś do pitata ku osadzeniu os
desłano/ gdzie bieżowano/ cierniowa korona korono
wano/ oczy zawiązano/ bijac prorokować kazano/ a
że na śmierć krzyżowa sromotnie skazano/ y z miasta
Jeruzalem iako złoczyńce krzyżem obciążonego wy
prowadzono. W czym Ewangelistowie heroce wypisali/
tu trochę to co oni herotimi słowy wypisali/ iednym
słowkiem wyznawamy sobie mówiac: **Umeczony.**

Drugie/ Cytia to była meka? Kto cierpiat? iuz tak
eno możemy rozumieć z przeszłych pierwszych słow. Jie
onego Syna Bżiego prawdziwego/ iednorodzonego
z Oycą/ ktory dla nas y dla naszego zbawienia zstapit
z nieba y umiyl sie/ a przyał do iedności persony iwey
cztowiecze ciato y krew/ y dusie/ przez poczęcie Duchem
świetym w żywocie Maryey Panny/ y narodzit sie/ y
potym wrost/ y dorozwysy/ we trzydziści lat był o
krzeżony v Jordana od Jana Krzciiciela/ y osławio
ny od Oycy z nieba/ y od Krzciiciela pokazany bydz Sy
nem Bżym y baramkiem znaszajcym grzechy świata
tego. Ktory potym był kuszony na pusciy/ skad iuz wy
bedwysy a pokuse zwycięzysy/ siedł uczyć y cuda czynic/
pościawsy w Chame Galileyskiej/ Nazarecie/ Ráphar
naum y wszedzie przez trzy lata. Toż gdy iuz mu było
trzydziści y trzy lata/ dopiro był umeczony ten Pan
Jezus Chrystus Bog y cztowiek/ ta persona rozumiey
cie. Y mieliscie przyczyny opisane wysszey/ dla ktorych
potrzeba była aby Pan Jezus był Synem Bżym tak
tez aby był ztaczony z cztowiekiem w iedność persony.
Jie to miłosierdzie Boże tym okazało sie/ y sprawie
dliwość tego tego potrzebowała/ wielkość grzechu y
tego przeklectwo. Takie śmierć y siatan tego cztali y
cztowiekowi inaczej to w pożytek obrocić sie nie mo

Math. 3.
Mat. 1.
Luc. 3.
Joan. 1.
Math. 4.
Joan. 2.

Rozdziału Piątego.

1. Corint. 2.
Hebr. 9.
Roma. 8.

Actu. 208

NOTA.

gło/iedno aby Syn Boży wszechmocny święty/y sprá-
wiedliwy cierpiat. Potym Apostoł piše: Jże Paná
chwaly wkrzyślowali. Item/ Przez Ducha wiecznego
ofiárował sam siebie Bogu Oycu wiecznemu. Item/
Własnemu Synowi swojemu nie przepuścił Bog / ale
go za nas wydał. Item Krwią Bożą iestestiny ode-
kupieni. X pewna to/ iże cały Chrystus/to iest/persona
ná doskonała Jezusowa cierpiatá: Bo gdyby było mo-
gło samo ciałowieczienstwo dosyć temu uczynić/ nie po-
trzeba by było Synowi Bożemu przytaczyc sie do nie-
go: X takież gdyby sam Syn Boży mógł cierpieć/tedy
by też był nie przyjmował ciała. Przetoż z potrzeby
wielkiej tak Pan Bog sposobił to cierpienie Chrystusa
Boga y ciałowieká. Wszakoz mamy baczenie mieć ná
własności natur w tej personie Chrystusowej/ iże gdy
mówimy cierpiat Chrystus/ umeczon Chrystus/ umart-
Chrystus/ić. Tedy tak tym rozumieniem to pozwalamy
my/ iáko też pozwalamy iże sie pociał y narodził Chry-
stus z Márcy / y ciás wiemy/ iże rośł w leściech y w
mądrości/ iże tak. iak/ płakał/ y modlił sie/ był postu-
sny Bogu Oycu / wszystkiego od Boga Oycá oczeká-
wał. Takież też cierpiat/ wiazány y wiedziony był/ or-
marty pogrzebiony był. Wszystko to / iáko písmo swię-
te uczy / mamy rozumieć/ Chrystus cierpiat/ ale wrym
(iáko Jeronim święty piše) w czym mógł cierpieć/ to
iest/ nie w Boswie/ bo toć cierpieć nie może ale w ciele
wieczienstwie. O tym też y Athanázyus Doktor święty
de incarnatione tak piše: Gdyż nie iest podobno umrze-
onemu słowu/ iáko nie śmiertelnemu Synowi Boże-
mu/ przetoż ciało sobie przyiał aby mógł w nim um-
rzeć. Tak też y Piotr święty piše 1. Petr: 4. Cierpiat w
ciele. Także y Paweł święty 1. Corint: 13. Wkrzyślowa-
ny w niedostateczności. Także 1. Petr: 3. Umartwiony
w ciele / y

w ciele/umart/cierpiał/był umartwiony w ciele/ iato
 i inne własności ciała też okazywały się w nim. Ale
 też y Bóstwo z przyrodzenia swego/ a własności swo-
 iej nie było prozumiące/ bo y sam siebie umartego w
 ciele wzbudził z martwych/ y podpomagał wyćierpieć/
 y Bogu Oycu ofiarował one ofiary krwawe w ciele swo-
 im/ y tota na krzyżu ku zbawieniu oświecił/ y Setni-
 kaby go wyznał Synem Bożym bydzi pobudził/ śa-
 taną związał/ y inne cuda działał.

Trzeciemy mamy obaczyć/ kiedy się to działa/ dokłada się
 w Kredzie: Jie pod Pontskim Pilatem. Pilat
 był to człowiek pogańskiego rodu z Pontu Insulę to
 jego był Klaudius Tyberynus Cesarz Rzymski postano-
 wił starostą nad Żydami/ aby ich w powinności prze-
 strzegał/ y posłuszeństwie Rzymskim zadzierżawał.
 Przed tegoż to człowieka pogańskiego/ urzędnił a cu-
 dzoziemskiego/ Chrystusa postawiono ku osądzeniu. Ja-
 koż to nie bez przyczyny wypisali Ewangelistowie te
 persony a Pilatowskę armię w Kredzie Apostołowie
 święci pamiętke jego zostawili. A to dla dłu przy-
 czyn. Pierwsza/ aby się pokazał on czas który był nazna-
 czony od Boga/ iże miał przysć pośrednik nam ku zbá-
 wieniu Chrystus w ten czas/ gdy panowanie przysło
 cudzoziemskie na Żydy/ a władza wszelka odierła od Ży-
 dow y ich narodu. Jako o tym Jakób Patriarcha po-
 wiadał: Jie w ten czas gdy rządzenie przydzie Pogań-
 na nad Żydami/ miał przysć zbawiciel. W tym y Zacha-
 ryasz pisał/ że korona miała bydź odista Żydom/ a przysć
 na osoby pogańskie/ gdy zbawiciel miał przysć. Też
 y Dániel Prorok napisał/ iże po siedmi y po sześćdzie-
 siat y dwu tygodniow/ to jest/ po 423. lat miał bydź za-
 bic Chrystus. A od onego czasu Dawidowego do czasu
 Klaudyusa Tyberynusa táčno policzone mogą bydź la-

Ta Insula
 Pontyca jest
 iż nazwana
 Pontem
 i to od Pala-
 macy woda
 niedze Rako-
 tniest ep/ etc.
 Jako Wano-
 dyse/ dla de-
 go jest z om-
 umi nazwa-
 ny/ A imie
 atasne data
 umi marta
 tego pila-
 towa miała
 a yca Atusa.
 a tozy dwor-
 e imiona slo-
 yla swoje y
 inego opca/
 nazwała go
 pilatus.
 a Ciemu Pi-
 lat jest w
 Kredzie.
 e Genes. 49
 Zach. 6.
 Daniel. 9.

Rozdziału Piątego

ta/stad to sie moze obaczyc iże wysly byly. Przetoż
ilekroć w Kredzie albo w Ewangeliy piszemy o Pi-
łacie/tylekroć wspomniemy iże podług pijańa swięte-
go iuż w on czas był obiecany Miesyas/y cierpiał/y od Pi-
łatą był na śmierć osadzony/ a tak i tego Miesyasa nie
cierpiamy z Żydami. Druga przyczyna czemu Piłata
niest wina. Ta włożona iże Pana Chrystusa osadził dla
tego aby było uznano iże Pan Chrystus nie gwałtem
ani mocz Żydowski/ale ja dowiódł być osadzony własny
śmierci tak straszy. Niebył on w osobie swej winien
iako to y sam Piłat zeznawał/ ale iże nasze grzechy
były nam włożone/ przetoż dla tych on ieden/ iako też
on Roziel figurował Izraeli/na którego grzechy wsi-
stkie ludzie włożyli do puszcze go znużili: Tak
na Pana Chrystusa złości wszystkiego świata sa włożo-
ne/ y dla nich iest na świecie osadzony niewinny za
winne. O czym też Izaiasz Kapłan: prorokował tymi
słowami: Jie osadu iest na zabicie wzięty. Przetoż gdy
nam przyjdzie na pamienc/ iże mamy przed sadem Bo-
żym stanac ku osadzeniu naszych grzechow/ tedy sobie
tu pociesie wspomniemy/iż iuż iestesiny przed sad Bo-
ży przez oboje Piłatowe osadzenie/y starani w perjo-
nie Chrystusowej/ a tak iuż wolnymi czynieni.

*Kto iest przy-
czyyna śmierci
Chrystusa.*

Czwarte/któ iest przyczyna śmierci Pana Chrystu-
sowej: Stuchamy iako niektórzy czasow pewnych wi-
nił Judaśa/ y kotaca na niego iżego przedał. Dru-
dzy gniewala sie na Żydy/ y prześladowa ię dla tego.
Insi też Piłatą winiła/ a nawiecy Biskupy/Annaśa/
Kaiaphaśa/ y one Pharyzeusze ktorzy na Chrystusa so-
drowali/ y rozmaitymi potwarzami oskarżali/ y z po-
grożkami wtżyjować ze wsem poispolstwem woła-
li ię kazać.

A takci iest iżec cię pośrodkami/przez ktore Pan
Chrystus

Chrystus był na śmierć sromotna podany / za co y Ju-
dąsowi wyrok był dany od Pána gdy mu mówił: Jż
biada temu człowiekowi / przez ktorego bywa wyda-
wan Syn człowieczy / y ci wszyscy ogladają czasu swe-
go ktorego to ułtoli. Aleć nie tć jest przyczyna śmier-
ci Chrystusowej przednieysza / bo każdy z tych swoim
względem innym a innym go na śmierć prowadził.
Judaś tylko dla trzydziści groszy srebrnych. Pilat dla
łaski Cesarstwie. Biskupowie dla pożytków swoich / by
ludu od nich nie odwołt / y ony o ich Rządory aby nie
przyprawit: płakając też y niewiasty gdy go iui pro-
wadzono z miasta na krzyż / ktorzy go nie litościwie
prowadzili / ale y tym Pan rzekł: Nie płaczcie na mnie /
bo nie był on tego winny / ale płaczcie na sie y na swe
syny. Atuż iui dał znać / iże ludzie wszyscy / jako y my
iżesmy winni śmierci Chrystusowej / bo gdyby był
człowiek nie zgrzeszył / tedyby był Chrystus nigd nie cier-
piał. Ocoż sami na sie a nie na Judaśa / nie na Jdy /
ani na Pilatą płaczmy / a zatymy tego iżemy zgrze-
sili / a Pána na taką śmierć przyprawili. Jżetroc me-
te Pánka wspomnimy / tyletroc też wspomnimy iże
my tego iżesmy przyczyna. Dla ktorych grzechow iże
na nasz naród ludzki przysła przelectwo / przysła
śmierć / plecto wiecnie / nie było żnik. d wspomnienia /
przetoż Bóg sam żmłował sienad człowiekiem / y o-
to pierwej obiecał takiego zbawiciela nasienie niewie-
ście / obiecał iże miał bydzi umeciony y zabity / y iakową
śmiercią umorzony / a to z miłosierdzia swego to pcy-
nit. A iżeby o tym wszyscy wiedzieli / tedy po wszystkich
czasach / począwszy od Adama aż do Ruziciela święte-
go Jana / wsiemu światu to opowiadał / y w pewnych
figurach y Sakramenciech iakoby okazywał. Przetoż
aby sie to słowo Boże spełniło / pisma tego stworz

Mat. 26.
Mar. 14.
Luc. 22.
Zach. 12.
Joan. 19.

Luc. 23.

Wty sami iż
żesmy przy-
czyna śmierci
Chrystus-
owej.

Rozdziału Piątego

Luc. 24:

Wierny jest
Bóg w słowach
swoich.

też wzięty/ figury aby się tego wypełniły. Pan Chrystus
jest wcierniat/ umieszczon/ używan/ y umiart. O tym
sam Pan Chrystus powiadał y Łukasza świętego w or
żymnym rozdzieleniu/ mówiąc do Apostołow: Oto
idziemy do Jerozolim/ a tam wszystko się wypełni to
co jest o Synu człowieczym napisano: Będzie
Pogánstwem wydan/ ku zesłomoceniu/ nasmiwaniu/ y
oplwianiu/ y ubiczowaniu/ a na ostatek zabija go.
Takie do Judasza mówił: Synu człowieczy idź aby
cierpiat/ tak iako o nim jest napisano. Potym do onych
dwu do Emaus idących mówił: O ślani y twardego
serca ku wierzeniu ludnie/ o tym co napisali Prorocy/ a
zaś nie potrzeba było cierpieć Chrystusowi/ a tak wnieść
do Królestwa swego. Toż y w porządku Apostołow
będąc mówił: Też są słowa którym mówił wam
gdym jeszcze z wami był/ iż potrzeba aby się wypełni
ły słowa które są napisane w Zakonie albo w Księgach
Prorokowskich/ y w Proroctwach/ y w Psalmach.
Toż y Aniołowie Maryam powiadali.

A tak z takowych słow wzięmy się/ iż Panu Ch
rystusowi przyczyna była śmierci tego y wszystkiej me
wola Boża która w śmiejach obiawił: Skąd też zawa
se na to pamiętajmy/ iako wierny jest Pan Bóg w o
biecnicach swoich/ a to co obiecał iż się zstać musi.
Przetoż y onych ktorych jeszcze czekamy/ iako ciąż mar
tyrów wstania/ światła słoneczna/ nas wsepch osadze
nia/ nie wątpimy iż się wykonaie. Boć jeśli śmierć y
meką Słona Bóżego obiecana jeszcze Adamowi ode
czterech tysięcy lat/ a wždy się spełniła. A cożby row
cizym jeszcze nie miał naszego czekania w nowym Zakon
nie y dwu tysięcy lat nie miałoby się spełnić? Gdy te
pisma były albo y gdzie są/ y które: Takie też tego fi
gury były/ niżeli tu będziemy mieć niektóre wspomina
nie/ piero

nie/ pieru.ey ięże obaczmy obyczay a sposob zabicia/
iaktowy był Pana Chrystusa.

W Kredzie tak wyznawamy: Wkrzyżowan.

Ktorem słowem pokazuje się obyczay śmierci wielce
promotney y przeklestej/ iaktowym obyczajem totory na
gorse karano a na krzyż zawieszano: W Zakonie Bo
sym iaktowy inż był przeklętym nazwany ktory na krzy
żu wisiał / y dla oney brzydliwej takiey śmierci Pan
Bog ludowi nie dopuszczał/ aby zawieszeni na krzyżu
mieli wisieć dłużej niżeli przez ieden dzień tylko/ bo kła
dając tego / aby zbierano y pogrzebiono ciała zawie
szonych/ aby nie była od nich poślana ich ziemia.

Były też o tym iaktowym na krzyżu zawieszeniu figury/
iako wszystkie ofiary ktorych nie na ziemi ale w gora
na drzewach palono. Non też wasz niedzianny/ iako to
sam Chrystus wyklada Tykodemowi mówiąc: Jako
Mojsz zawiesił wasz na puszczy/ tak potrzeba zawie
szyć Syna człowieczego na drzewie. Y Izaiasz mówi/
co Piotr święty wyklada onymi słowy: Który grze
chy nasze nosił na drzewie. Toż y Izaiasz syn Abrah
mowi figurował / ktory iako na sobie niósł drwa na
które był włożony y miał być ofiarowany/ ale miasto
niego bąran jest spalony/ tak też Chrystus niósł na so
bie drzewo na którym był zawieszony/ ale nie Syn Bo
ży w swej naturze/ ale w naturze ciała jest zabity/ a
śmierć iaktoby spalony. Co tak dla tego się z stało/
iako Apostoł wyklada / iż się zstał przekleństwem/ aby
nas od przekleństwa wyzwolodził / y na tym krzyżu
przybawszy hierarchi cyrograph / co go na nas przez
Zakon miał / stał a wniwecz obrocił. Dla tego mied
zy totory na totrowstini a przeklętym krzyżu cierpiat
zawieszony/ aby podług Proroctwa między totory be
dąc policzonym/ iako Miałek 6. piśe/ nas między świę

Deut. 21

Clemu Pan
Chrystus
krzyżowa
śmierć
miał.
Num. 2.
Joan. 3.
Esa. 53.
1. Petr. 1.
Gen. 22.

Galat. 3.

Colos. 2.

Esa. 53.

Mar. 15.

Rozdziału Piątego

Joan. 12.

te poluży/ iako sam Pan powiada: Jesli bede od zier-
mie podniesiony/ tedy wysytko do siebie pociągnę.
Przetoż nie obrat sobie inego obyczaju meki iedno
przez Krzyż dla wielkości grzechow naszych/ aby też tak
wielka a iromotna meka nas wyswobodut.

1. Corint. 1.
Galat. 6.

Pociesznać tedy iuz nam iest pamiątka/ y figura
Krzyża Chrystusowego: Dla czego y Apostol niechciał
inego kazania umieć iedno o Chrystusie ukrzyżowa-
nym/ ani sie chciat cieszyć na Summieniu swoim/ tede-
no w tym Krzyżu Pana naszego Jezusa Chrystusa. Aby
śmy tak wspominałac ten Krzyż/ też wspominali y ten
pożytek/ iakowiy nam przyszedł od Chrystusa na Krzyżu
zawieszonogo / iako sam Pan powiada : Aby wszelki

Joan. 34

ktory na niego weyrzy nie umart/ ale miał żywot wie-
czny. Też nie tylko Krzyż pina Chrystusow nas cieszy
y obwieselać ma dla tego iże na nim nas Pan Chrystus
iuz wyzwolił od cyrographu satan/ i tego y przeklece-
niwa wiecznego: Ale też nas upomina do nieśienia Krzy-
ża swego w naszym ciele idący za Panem Chrystusem.
Bo kto nie idzie za Chrystusem / a nie nieśie Krzyża za
nim na sobie / nie iest iego godzien. Dla tegoż Apostol
pise/ iże ktorzy Chrystusowi / a ci ciało swoje ukrzyżo-
wali y z pożadliwosciami swoimi. Bo wielka by to
była niezgoda piterzyć na Chrystusa głowę su oia na
Krzyżu zawieszonogo/ a samemu sie od Krzyża uchylać/
y w ten czas za światem/ idąc weselić sie y rozpusty czy-
nić. aleć przystoynie tak iako on iest umartwiony w
ciele na Krzyżu/ tak my też nasz Krzyż nosmy / a ciało
naše umartwiamy.

Matth. 26.
Mat. 10:
Luc. 14.
Colos. 5.

Jako Krzyż
za panem
nosic mamy

A iakoż ten Krzyż nosić mamy na naszym ciele: W
dłamy iako rozmaici ludzie nato mając baczenie/ gdy
sie czyta Paszka albo meka Chrystusowa/ iże też oni w
on czas zwykli sie policzkowac/ drudzy bieżowac/ iuszy

zajsc kłoc

zajęte słoc /u/ iako Baalowie Bogu swemu zalecać
niechcieli/2. Reg. 12: y dzisiaj Derbiszowie Machomet
cy takowe martwienie ciała czynią srogie. Tęktorzy
też byli/ co y ze swoich dzieci/ z corek y z synow krewo
wytaczali/ iako w Piśmnie o nich czytamy. Tę w spo- Psalm. 105.
minam Circumcellionow/ o których Augustyn wspo-
mina /iżę za tego wieku byli/ którzy z skazy na życie sie
paszali a po kamieniu tłukli. Także y oni Jeremito
wie na pustkach/ pustelnicy żywota srogięgo. y owi
reż /iżę/ co powiadaia/ iakoby reż mieli świat opo-
siedzając y ciała martwić/ gdy w klaszory wstępuia/ re-
guly rozmaite przyjmują/ y trapienie sobie kćpicami
modlitwami/ turzmiami/ godzinami/ śpiewaniem/
po: armow brakowaniem czynią. Takie y /iżę/ iżę /iżę/
Aleksy/ słychamy iakie ciała swego trapienie miewa-
li. Tyż dzisiaj siemiedzy omieckimi patniczy/ y iżę na-
bożnicy/ którzy do iakieykolwiek zabobony sobie słuby
czynią. Wszyscy ci mniemają iakoby krzyż mieli nosić
mający/ którzy na Chrześciana należą. Ale ten to krzyż
noszą: Jaki nie ten noszą. Bo nie od Boga krzyż przy-
muia włożonego/ ale sami na sie wkładają. A Chry-
stus takowe krzyże sady/ iako sadył ony/ iakowe reż
czynili Pharyzeusowie/ tak mowiac. Nadaremno nie
chwała wozac nauk przykazania ludzkiego. y Paweł s.
mowi: Cokolwiek bez wiary jest/ grzech jest Też krzy-
że sa swiete/ gdy te którzy nosi/ takie iakowe Bog na-
tego w tego powołaniu włożył/ a on te skromnie/ pil-
nie/ y cierpliwie znasza: Jakiowy jest krzyż na Różno-
dziecie/ ona praca ich y nienawisć/ prześladowanie dla
prawdy/ gdy to cierpliwie znasza. Jakiowy jest krzyż
na Króle/ pany/ y wszelka zwierzchność/ których Bog
obowiązał chwale swoje prawdziwa mnożyć/ spra-
wiedliwość czynić/ sieroty/ wdowy być/ pożyć/ spra-
wować

Matth. 15.
Roma. 14.
WŁA.

Rozdziału Piątego

Chryś Chre-
ściński dwo-
jaki.

Roma. 8.

wować / zle karać / doore młować / o czym było pier-
wey dożyć. Jakowy też jest krzyż w małżeństwie swię-
tym / który też Bog na obudwu małżenkow włożył.
Jakowy maia rzemieślnicy / Kupcy / oracze krzyż / wpra-
cy sobie szukaac pożywienia / sk. d y chwale Boża pod-
pierają / zwierzechować zadużawiają / y w bogie poży-
wieniem opatrują. A lepszy jest Zakon wszelkich tych y
takowych / a świętszy krzyż ich jest / niżeli onych w klas-
kach miejskacych / a miastu świątli rostkowacych.
A wśakoi krzyż Chreściński pospolity / dwojaki jest.
Jeden / Abyśmy nosili pokuszeństwem a pełnili przy-
kazanie Bożkie wszelkie / duszyć to młto służyć Bogu w
tym / w czym Bog rostkowie / ale cięlu to nie młto tak
sie sprawować / przetoż potrzeba umartwiać cięlu ze
wszemi żadzaniemi tego / a żyć w duchu za pomocą Du-
cha Pana Chrystusowego. Drugi krzyż jest / abyśmy
cierpliwie trwali w tej służbie Bożej / y nie odstępowa-
li na zad / ale do końca trwali : Bo jeśli będziemy z
Panem cierpieć / też będziemy y z nim Prolować / iako on
też już po krzyżu swoim w niebie królwie. Cieszyć to
krzyż jest będąc Chreścińcinem / to jest / Synem Bo-
żym / a cierpieć krzyżindy / wciśki / choroby / ubóstwo / wie-
zienie / mordowanie / i też i inne rozmaite doległości / aże
sie więc zda / iakoby sie Bog na drugie^o gniewać miał
dł opuszcic go / dla czego wiele ich w rozpaci przycho-
dzą / y niektorzy też na zad w iawne blumierstwa a ble-
dy obracają się. Ale wszelki ma sie tym cieszyć / iże krzy-
że takowe przychodzą z wolei Bożej / y też iże oto y
Syn Boży chocia Bogu myśli będąc niewinny / a wi-
niacy cierpiat a w poborze wszystko znasiat. Jeśli tedy
to na sielonym sie drzewie dźiało / a coż na nas suchych /
to jest / grzesznych / nie ma sie dźiać / a zwłaszcza gdy ma
Pan Bog rozmaite przyczyny / przecż to na nas dopu-
ścić.

A iże mi-
les.

A iż między ludźmi Krzyżi wszeok do złego używają. O Krzyżu tego
 nia/przeioi potrzeba abyśmy też tu o nim nieco napisali. Tym używają
 li. Niektorzy czynią przysięgi na Krzyż/ktorzy w tym
 Bątwochwałcami są / gdyż to czynią Krzyżowi co są
 memu Bogu należy/iakoście pierwey mieli/abyśmy tyl
 ko na Boga przez imię jego samego/ sprawiedliwie y
 za wszelką przyczyną przysięgali. Drudzy czynią złote
 Krzyże/międзіane/srebrne/y drzewiane/przed ktorými
 ślękaia/y śpiewaia: *o crux aue spes vnica*/O Krzyżu bądź
 pozdrowion iedyńa nadsieio / w ten czas meki Pán
 ślecy pómnożył pobożnym sprawiedliwości / a grzeš
 nym dary odpuśczenie: gdyż to nie drzewu ani one
 ma Krzyżowi ktorzy to śpiewaia w Kwiećna Tiedzie
 to o grobu śnego dźwigania należy. Albo iako też w
 Krzyżowe dni do Krzyżow na pola przed miastem cho
 dzacy/śpiewaia iawnie: Przez znanie tego Krzyża/od
 nie przyiaćioł naszych wybaw nas Boże nasz. Y iako
 w tych innych modlitw a śpiewania wiele czynią/ dufa
 iac w onych Krzyżach/ a nie w Krzyżowanym Chrystu
 sie Pánu/ co to jest wielkie bątwochwałstwo/ to zna
 kowi Krzyża dawać/ co samemu Pánu chwalić należy.
 Trzeci są/ co sie zęgnia na ciele y na piersiach/ aby
 tak za tym przekrzyżnaniem byli bezpiečni od śarany y
 od wśęgo nieszczęścia. Takieź y iusztworzenia Boże/
 iako chleby/ pićia/ogień/ woda/ ic. Wktorey ich sprá
 wie nie nabożeństwo jest ale czarowanie/ dawać moc
 tey figurze tak/ iakoby ona miała wlaść przeciwko
 śaránowi y wszelkiey potuśie / gdyż w samym Bogu
 mamy potładać nasze obrone. A co czynią malowa
 ne Pásy albo ryte/ ci iawnie grzeša przeciwko przy
 kazaniu Bożemu wtoremu/ gdyż Bog załazał wśel
 kich obrazow do nabożeństwa używać. A co dawa
 ia obmowki / powiadaiać: Jie to był śtary zwyciaj
 Chrześciań

Rozdziału Piątego

Chrześcianowo / wywac tatęgo Chrysta Chrystianem sie:
Także jest / iże czytamy o starych Chrześc. ianach / iże o
m ludzie ktore krzčili na wiare Chrześc. ian / iże z Pogan
stwa / krzyżem segnali / mówiac do nich a napominia
iac ich onym przeżegnaniem / aby pomnieli w powo
taniu swoim na krzyż Chrystasów / a tak też za nim ida
cy / byli zawsze gotowi nosić iwoy krzyż / a trwać w po
wołaniu swoim cierpliwie. Ktore acz ludzkie wstawie
nie było / ale mogło by być cierpiące: Ale tego już dła
stęsyich czasów inaczej wywala.

Deut. 12.

far c3.
w o w p

Drudzy też powiadaia / iże nie w Pasyach małos
wanych maia swa pocieche y obrone, ale przez to ia
toby sobie przypominia y na pamięć przywodzi o
nego używanego Chrystusa. Iac obmowa z dła
cudna / y zestaby sie gdyby Bog nie zakazał nam czy
nić tego co sie nam podoba dobrego / ale to co on ro
kazał. A iże zakazał wszelkich obratow / przetoż y ty
prośno czynić dla pamiętli Chrystusowej miłi. Dał
nam sam na to słowo swoje swiete / tak laikom iako
y mądrym a wejdym: Dał Sakramenta / dał Kred
na tym przedstawiamy a nie czynimy z tego / aby przy
szło co dobrego / iako Apostoł przestrzega / Roma. 3.
Czytamy też iże y niemocne wzdawiali / y dyabły w y
ganiali ięście swięci Męczennicy segnaniem krzyżowym
alec to w on czas miało miewać gdy im to Bog poru
czył w on czas cudą czynić / nie tylko przez takowe krzy
żowanie / ale y ręk swoich włożenie / a nakoniec y przez
śięty ich niemocnego dotknięcie / albo też y oleiem na
mazanie. Ale już cudą wstąpi / bo już prawda Pań
stwa potwierdzona jest / iż nam tego Bog nie poruczył /
przetoż też y w onych Ceremoniach onych naśladować /
ktorych do cudow oni wywali z rozkazania y pomac
gania Pańskiego / jest wsteczność y niepobożność jest

z Swiętych

Świtych nasimewanie/ nie nalsadowanie bo nadsa
remno to czynia krzyżowanie. A jeśli nieco kiedy poza
je czarownicy/ że przez zegnanie vzbawia y Mnicho
wiktoremu iże przez zegnanie dyabły wygania/ y Ciar
nokijsnikowi iże przez takowe znaki dyabłem włada
tedyc to iest dyabelskie mactwo/ y rzkomo sie tego
boi/ aby ludzie w tym dusali/ a Boga wszechmoga
tego opuszczali.

Teżcie obycay cierpienia wyznawany w Kredzie
iż bedac ukrzyżowany Pan Jezus/ **Umart.** Nie bez
pożytku wielkiego to iest dołożone słowo/ umart/ Bo iż
w tym nam należy nasze zbawienie/ przetoż śatan pier
wey starając sie aby był Chrystus zabity/ naco Judasza
wemostawimy/ potym Phariszeu / y wszyscy Pra
tary Żydowski podlegat. Ale gdy obaczyli że iż przez
śmierć posłużyło sie zbawieniu ludzkiemu/ przetoż iż
duwnie podawać wywrotu śmierci Chrystusowej.

Na przod/ iaboby nie miał umrzeć Chrystus/ ale ukrzy
żowano onego Symona Cyreneyczyka / który kry
ż za Panem nioś/ iabowiem Chrystus nie umiera na wie
ki/ y wszedł w ten czas na niebo : A tego błedu here
tykowie niektorzy byli/ ktore zwano Bazylidyany.

Drudzy powiádali/ iż tak osułał Żydy/ ktorzy mnie
mali aby go mieli ukrzyżować/ a oni obludę ukrzyżowa
li/ bo Chrystus nie miał ciała/ iedno takie obludne ias
kie miewali Aniołowie gdy sie ludziom okazywali:

Takowego błedu byli Manicheusowie. Trzeci sa/
ktorzy aż wierzą że Pan Chrystus prawdziwie umart/
ciało swe wydał y wysłał krew swoje/ ale przed sie na
tym nie przedstawia/ by to było dostateczne ofiarowa
nie tego za grzechy wszystkich wiernych ludzi. Abos
wiem sami za sienowe ofiary/ iże / sobie wymyśli/
ktore sprawują dla odpuszczenia grzechow żywych y
zmartych

Rozdziału Piątego

Daniel. 9.

zmartych ludzi. Przetoż nam potrzeba naprzeciwko takiemu wszelkiemu ścąganiu zawiedzeniu/ wiec rzyć wyznawać/ iże prawdziwie Pan Chrystus umarł dla nas y dla naszego zbawienia/ iako o tym było pro roctwo/ iże miał być zabity Chrystus. W Ewangelisto wie piśa: Iże poruczać Duchą swego Bogu Oycu w rece/ głowę swoje skłoniwszy/ wypuścił go y umarł. Przetoż gdy katorwie kłamali goleni totrom aby po marli/ do Pana gdy przyszli/ znalezi go już umarłego y nie kłamali w nim kości.

Dla wierzeysze pewności tego doktładamy: X pogrzebion/ Abyśmy namniemy nie wazpili o iego śmierci/ gdyś ciała już pogrzebuta umarłych tylko su dsi. W ktorym pogrzebie Chrystusowym Ewangelisto wie piśa dostatecznie/ nie opuszczając y okoliczności się działo z strony pogrzebu ciała iego/ przez kogo y w iakim grobie był zachowany/ y iako od wrzedu w gro bie zapieczatowany y straża osadzony. W tym też E zaias prorokował piśa: X dał Bog Ociec z grzechni kami pogrzeb Syna swego. Czego też figura była w Jonafu/ ktory też był trzy dni w brzuchu wieloryb wyni/ tak też Chrystus w ziemi/ bo trzeciego dnia wstał z martwych.

Isa. 53.
Joan. 1.
Math. 12.
16.
Luc. 11.

Pościecha
pogrzebu.

Jest nam tego wielka pościecha y przykład. Poście cha/ iże myśmy że nie tylko ani przez śmierć Chrystusa ale ani przez pogrzeb y włożenie w grob nie zginął: Tak też nasza śmierć jest nam zyskiem/ y grob zachowaniem na czas nie zginienia/ bo pewnie pewnego czasu zmar twychwstaniemy wszyscy. Przykład/ abyśmy też na sze ciała nie iako bydlece pomiatali/ ale weźciwie w wie nowszy do grobu chowali/ inshym zabobony się nie ba wuwszy/ ktore wieccy skodzą ciała umarłego niżeli po magania/ boć tylko po grzeb Chrystusów nam nasze po

grzeby po

Grzeby poświęcić y ozdobyć / nie omy Papiestkie albo
wiecey Pogańskie zabobony.

Jeszeż: pogrzeb Chrystusow wspominać mamy
sobie to przypominac / iże nie sam iest pogrzebiony / ale
iako nas z sobą członki swoje na krzyż wniósł / abyśmy
z nim cierpieli za grzechy / y umartwiali zawnie nasze
ciała / tak też nas wstał z sobą do grobu / abyśmy byli
niz po grzebieniu prawie umartwymi grzechowi / żeby
nie panował śmierciemu ciatu naszemu / ale abyśmy
byli przez nowość żywota Pánu Bogu we wszelkiej
światobliwości. Jako do tego nas vpomina Apostoł
św. Paweł do Kolosensow piśac: Spotu pogrze-
bieni z Chrystusem przez Krześć / w którym też wespół z
martwychwstałszy przez wiare sprawy Bożkie / kto-
ry wzbudził onego od śmierci. A do Rzymianow po-
grzebieni iestemy z Pánem Chrystusem / przez Krześć w
śmierć / aby tak iako Chrystus wzbudzony iest z mar-
twych przez chwale Oycá / tak y my w nowości żywo-
ści pochodzmy / ić. Otoż potrzeba nam zaprawde o-
świadczać w sobie sprawamy niebieskimi prawdziwe
nasze naprawienie / a vsprawiędlwienie przez śmierć y
pogrzeb Pána Chrystusow. Bo ktorzy żywa światu y
grzechowi / takowym nie umart Chrystus / ale go z no-
wu Krzyżem / y grob tego chwalebnym rozwałca / y spro-
wodził. Co gdyż iest wielkiego okrucieństwa sprawa /
przetoż staramy się / abyśmy nadaremno nie słuchali
takiego dobrodziejstwa / y takiego to potępienia swego.
Teraz inż świadectwa z piśmá świętego be- (ma.
dajemy tu mieć / w którym Bog obiecał y oznaymił / y
figurował mek a śmierć taką sroga krzyżowa Pána
Chrystusowe. Naprzód v Mojżesza mamy / gdzie Bog
mówi: Je nasienie niewieście (to iest / Pan Chrystus /
ktory tym nasieniem niewieścim zowie się) zetrze go

Duchowne
pogrzebienie
nasze.

Colos. 2.

Roma. 6.

figury śmierci
Pána Chry-
stusowey.
Genes. 3.

Rozdziału Piątego

Leb. 2.

Leb. 10.
Psal. 40.
Exod. 12.
Joan. 19.

1. Corint. 5.

Genes. 21.
Num. 25.
Joan. 3.
Psal. 21.

we (to jest/ woladze) imiowu (to jest/ katansta) A i y
leoni zatrzy pieta. To jest/ katan miał sprawic star
cie piety / hrzka / wey / to jest/ ciotwieczemstwo emar
twic / bo ie z iſie boſt no ozywilo a moe katansta
zniszeſylo. Jako Apostoſ piſie: Chryſtus takieſz tej ſtat
ſie weſtaniem ciała y krowiecztowieczey / aby tak przez
smierc w onym cieie zniszeſył tego ktory miał roſkazo
wanie nad śmiercią / to jest / kataka. Potym / byty
wſyſkie ofiary Pátryarchow ſigara śmierci Chryſtuso
wey / ktore częſto przed oczyma ludzimi byty ſprawo
wane / na ktorych onym bićiem a krowie wylewaniem
z bydlat y paleniem na oſtarzach / to jest / na niefiatim
podwyrſionym mieſſeu od ſiemie / onego bydła / to ro
kázowaty / iſe tak miał byci bity / y krow rozlać / y wy
ſey nad ſiemia podwyrſiony byci na drzewie Pan Chry
ſtus. A prawdziwie (co oni tylko znaczyli y wtwier
dzali przez one ſigara ofiary) grzechom odpuszczenie ſpra
wic / iako Apostoſ dowodzi o tym z Pſalmu Dawidow
wego doſtatecznie. A oſobliwie byt tego Sakramen
tem on Baránek Wielkonocony / od Boga poſtanowio
ny. Jako ſwietcy Jan przytacza tego baránka / ktoremu
Borza azak łamać kości / gdy go iedli wpięczonego /
ſie teſ ty ſłowa ſużyły y rzeczy ſamey / to jest / Panu
Chryſtuſowi / ktoremu kości gdy go ſuż zabili na krzy
wie łamano. Tego baránka przypomina y Apostoſ do
1. Corint. 5. Koryntow piſac: Baránek naſz ofiarowany ieſt Pan
Chryſtus / ic. Potym Prorocy prorokowali o tym / iako
to Izaias 35. Kap. Zach. 12. Dan. 9. Zach. 9. Kap.
Tak teſ ſigara Izaiasowego ofiarowania. Potym one
go weſa miedzianego zawieſzenie na puceſy. W Pſal
miech Dawidowych Chryſtus mowi: Już bliſka ieſt
meka / a nie maſz krobyporátowat: Ogárnali mie cieie
cow wiele / wołowie tłuſci obſiedli mia. Ogárnali mie
pſow wiel

Artykuł Dziesiąty.

225.

psow wielkość/rada złośliwych obśiadać mie. Item
 ogarnęły mie złości ktorych niemam liczyby. Ogarnęły
 mie grzechy moje (to jest/ktore przyał na sie cierpieć
 za nie) a jem przed nimi przyczęć nie mogł. Item/
 Było ich iako włosow na głowie/ tych ktoryz mie da-
 remno wżgardzili/zć. O Zacharyasza we 13. Kąpit.
 A co to sa za razy albo za blizny w rekach twoich: Pa-
 nie tymi iestem poraniony w ich domie ktoryz mie mi-
 lowali/Siablo pobudz sie a ockni sie na pasterzanie-
 go/zć. Inych miżysc pisina swietego tym podobnych
 iest wiele/o ktorych Piorawiecy powiada kazac w Je-
 rozolimie tymi slowy: Bog ktory opowiedzial byl
 przez usta wszystkich prorokow swoich/izemnat Chry-
 stus cierpieć / przetoż to wypełnit/ zć. A tak z tych
 slow a pisina wysszey opisanego / iuzesmy pociesci li-
 bel co za pożytki z staly sie z meki/krzyżowania/umara-
 cia y pogrzebienia Pána Chrystusowego. Wszakże ie-
 szę trotko ie tu sobie porządnie wypisemy.

Psalm. 30.

Psalm. 30.

Act. 3.

Pożytki meki Pána Chrystusowey te sa.
 Naprzod/gdy wspomniemy meke Pána Chrystusowe
 ktora podiat tak stroga/Synem Bozym bedac niewin-
 ny/od ludzi okrutnych y przeklętych/ miedzy forty za-
 wieszony bedac/maiac ciato tak zbite/izemieysca nie
 bylo od wierzchu głowy aże do stopy całego / iże nie ie-
 nadszey iedno iako v tředowatego bylo oblicze tego / zć.
 Tedy mamy sie náponuniec a obaczyc w tym wielko-
 miłość Boga/ y Pána naszego Jezusa Chrystusa przez
 ciato nam / z ktorey dat Syna swego na takie meki/
 o ktorey miłości Bostiey mowi przez Proroki: A w
 miłości ostawicieiny umiłowalem cie/y dla tegom cie
 przyciągnal z lutości. Vzdrowie utrapienie ich/beđe ie-
 miłowal dobrowolnie / abowiem iuz gniew moy od-
 dalitem od nich. Jeznal to y on starzec w Ewangelii

Pożytki me-
 ki Pána Chry-
 stusowey.

Isa. 53.

Wielkie Bo-
 gaty Chry-
 stusowa peka-
 znie sie.

Jerem. 31.

Mat. 17.

Kozdźiatu Piątego

Luc. 1.	ey gożcie mowi: Przez miłosierdzie Pana Boga nape-
Joan. 3.	go/wtórym nawiedził nas przypędzimy z gory. Al co
Ephes. 2.	wiem tak Bog umiłował świat / iże Syna swego ię-
	dnorodzonego dał / iż. A osobiwie o tym piśe Pá-
	wel światy : Bog który obfity jest w miłosierdziu / dla
	wielkiey miłości swey która nas umiłował / gdyśmy
	byli umarli w grzechach / ożywił nas w Chrystusie / dla
	ktorego iestemy zbawieni / y wzbudził nas / y w niebie
	posadził w Chrystusie Jezusie / a y tak okazał na przy-
	ję wielki obfite bogactwa łaski swey. Bácićiesi iakoż
1. Joan. 3.	wa miłość dał nam Bog Wćiec / iże byśmy też byli na-
	zwani syny Bożymi. Wrymci okazała sie łaska Bo-
	ża w nas / iże iednorodzonego Syna swego posłał na
	świat / abyśmy byli żywi przezeń. Takie y Chrystus
Joan. 10.	ko Pasterz dobry miłość okazując ku nam położył du-
Nápomina-	że swoje za nas. Skąd z takiej miłości Bożej mamy
nie	się kochać / y w Bogu duszać samymi / we wszelkich po-
	trzebach naszych. Bo iestliż nas tak miłuje / iże wielkiey
	rzeczy nie żałował nam / ale dobrowolnie dał / iestliż
	nie przytaciłom swoim / iakoż iuż teraz poiednány
	minieyszych rzeczy nie ma dąć : A tak godzi się abyśmy
Romus 8.	go też tak miłowali iako on nas / a nie dopuszczali się
	odniey oddać / ani głodowi / ani mieżowi / ani na-
	gości / ani przesławowaniu. Aleć dzisiaj widzimy / iako
	ludzie lekko sobie wazą taką miłość Boską / bo iedni
	wiecey miłują. Świece zmarłe / y ich kostki y obrażki
	nijeli Boga / gdyż wiecey dla nich czynią / Koscioty im
	budują / Kaplice fundują / dni święca / ofiary dawają
	modlitwy mawiają / a Bog na stronie. Drugzy wie-
	cey miłują : Jedni Machomet / Drugzy Papież / Trze-
	ci Franciszek / Czwarc Dominik / Pięci Bernardyn /
	inzy inje nijeli Boga. Abowiem miłke im są / y świę-
	łym summieniem pilnia regul y ustaw ich nijeli Bo-

skich / y o

kich / y owym dla ustaw tych przestępstwa ustawy
Boże. Trzeci wiecay miłunia świat y ludzie tego świata /
ciało swe / bo dla tych widzimy iako zapomniaw-
szy Boga / wydawania sie na ucieszowanie a podobą-
nie sie ieden drugiemu / albo sobie ku myśli przeciwko
Panu Bogu y wolcy jego. Chrystus mowi: Kto mnie
miłunie / nauke moje chowa: A także też / kto nie miłunie
ie ten o nauke y o rozkazanie nie niedba / bo iada za
przyczynka przestępstwa ludzie przykazanie Bozkie / tak
ie ich to nie nie obczydzie. Przetoż też oddala Pan
Bog miłosc swoie od nas / iże go nie miłujemy / gdyż
on obiecał tym bydź miłoscia w ktorzy go miłunia / iako
sam palcem swym napisal: A czynie miłosierdzie nad
tysiacmi tych ktorzy miłunia y strzega przykazania
mego. Też Pan Chrystus powiedziat: Kto nie opuści
oyca / matki / y nakoniec kto sie nie zaprzy sam siebie /
nie iest mie godzien. Potrzeba tedy miłowac Pana
Boga ze wsego serca / duze / sił / umysłu swego / tedy
też Pan Bog nas nie opuści.

Drugi pożytek meki P. Krystusowey iest ten.

Iż przez nie okazat nam Pan Bog / iako iest praw-
dziwy w obietnicach a w slowie swoim / ktore nam za-
slubit / przetoż y Pan Chrystus cierpiat dla tego / iż po-
trzeba było cierpieć / gdyż o tym Bog przez Proroki /
Moisesa y w psalmiech powiedziat. O tym y Apo-
stol do Koryntow pisze: Podatem to wam napierwey
com też y wziat / iże Pan Jezus Chrystus umart za na-
sie grzechy wedlug pisma. Toż y Piotr swiet y wyzna-
wat gdzie mowi: Bog to co był obiecał przez vs-
stę wszystkich prorokow swoich / iże miał Chrystus cier-
pieć / przetoż to tak wypelnit. Takci nie tylko o mece
Syna Bozego doznawa sie Bog bydź prawdziwy w
obietnicach swoich / ale y w potomkow Abrahamo-
wych też to

Joan. 14.

1. Kor. 10.

Math. 10.

Luc. 19.

Pewność o

obietnic Bo

ych.

Luc. 24

1. Corint. 5.

Actu. 3.

Rozdziału Piątego

Jos. 24

Psal. 145

Surawla
wobec Boga

Mat. 25

Gen. 3
Gen. 7

wych też to doznawamy / którym iako był Bóg obiecał ziemię obiecana / tak im to wykonał / choć i długo przewracał podług wolei swej. Jako o tym Jozue powiadał namiestnik Niokefow / już przed śmiercią swoią / tymi słowy / wezwawszy wszystkich Izraelczyków: Oto ja wjem się starzał i już umrę / a wy poznacie iż Bóg we wszystkich obietnicach ziół się wam / cokolwiek wam przyobiecał / tak iże iedney rzeczy nie dośfawa ktoreyby nie wypełnił. Przetoż iłetkoż o tym wspomniamy / zwłaszcza na miłość Chrystusową / iłetkoż wspomniamy na to / iż Bóg prawdziwy iest i wierny w słubach swoich / iako Dawid mówi. Przetoż dajmy miłosć słowom tego / tak tym którym nam obietnicę popuśnym a wdzięcznym z łaski przez wiare w Pana Chrystusa zbawienie / iako i tym którym grozi potępieniem nie wiernym / i karaniem skosliwym.

Trzeci pożytek okazuie się nam z miłości Chry
stusowej / Sprawiedliwość Boga / i gniew srogi na grzechy. Abowiem iako obiecał śmierć umarćcie iście wielkimi za grzechy: Tak inaczej nie chciał odpuszczać / iż musiał śmierć podać Syna iego miły w cieleszowiec / ktore iak dał zbici / skłuc / ubiciować / oplwać / upoliczować / upokorować / nakoniec dał na krzyżu go rozbić / a między złoczyńce zawiesić. Toż gdy cierpiącego Syn miły / dopiero oblagany iest Bóg Ojciec niebieski. Z pilnością to uśhelkiem człowiekowi pamiętać / Boga sprawiedliwego / a grzechu nie lubiącego. Pokazał to nad Anyoty / którym na wieki już nie chce zmać piekielnych a z przekleństwem wyjąć. Pokazał to i na człowieku / ktorego upadeł i w potomstwie już do ściegi tysięcy blisko lat karze. Pokazał nad światem / nie ruszył go nie wielkość ludzi / wszystkie potopił / a o trofie bojących się siebie zostać wolał. Pokazał to

nad Sodomą y Gomorą/ które żywo ze wszystkich do piekła popalił y zawałił: Także y nad innymi rozmaitymi/ y nad Żydami. Jćcież to nasze obrazy są/ abyśmy na nie poglądając/ a zwłaszcza na pana Chrystusa tak potarąnego za cudze grzechy/ od grzechów się strzegli/ a pana tak sprawiedliwego się bali / y gdy się przydać tedy długo nie leżeli / a złości tu złościom nie przyczyniali. Nie osiadał się też i go przewoźa/ nie nie zarazem karze/ bo folgować abyśmy się upamiętali i czekać/ ale i jeśli się kto nie ołaczy/ tym cięższy karan będzie/ iako Apostoł pisał.

Gen. 2.

Roma. 2.

Czwarty pożytek meki P. Chrystusowej jest ten/ abyśmy wiedzieli y mocnie wierzyli/ że Pan Chrystus przez te ofiary a wydanie ciała swego na mękę a śmierć krzyżową/ y przez wylanie krwi swojej/ do konale nam sprawił y załuszył grzechów odpuszczenie y za nie dosyć uczynił Bogu Dycu / y od śmierci wywobodził/ a od szatana wolne uczynił/ y poświęcił do żywota wiecznego. O tym mamy wiele świadectwa z pism świętego / które porządkiem obaczycie.

Grzechom odpuszczenie.

Naprzód w Złotańskim Kapićulum 53. jesto tym napisane/ gdzie też między innymi słowy te są napisane: Ale on porąniony jest dla grzechów naszych/ y zbity dla złości naszych: Wina karania naszego na niego włożona/ a tego śmociami my iestefny wleczeni. O tym nas sam Pan Chrystus nauczył/ abyśmy wiedzieli/ tak mówiąc: Nie przyśedł Syn Boży aby mi usłono / ale aby on uszył / y dał duszę swoją na okup za wielu. Nie przyśedł być dla sprawiedliwych ale dla grzesznych: Abowiem tak potrzeba Syna człowieczego podnieść / aby wszelki który weń wierzy nie zginął ale miał żywot wieczny. O tym y Apostołowie napisali/ iako Paweł święty do Rzymianów: Pan Chrystus

Mat. 20.
Mar. 10.

Joan. 3.

Roma. 4.

Rozdziału Piątego

Rym. 4.
 Gal. 3.
 Eph. 5.
 Tit. 2.
 Zebr. 9.
 1. Petr. 2.
 1. Joan. 1.
 1. Joan. 3.
 Jac. 2.
 Apoc. 1.
 Apoc. 5.
 Math. 26.
 Mar. 14.
 Luc. 22.
 1. Corint. 11.

Chry-
 stus wydany jest dla grzechow naszych. Tenże : Chry-
 stus dał sam siebie za grzechy nasze / aby nas wyrwał
 od teraźniejszego wieku ztego. Chrystus umiłował nas
 y dał okup za nas sam siebie / ofiarę Bogu Oycu wola-
 na y miła. Tenże Chrystus dał sam siebie za nas / aby
 nas odkupił od wszystkiego grzechu / y oczyścić sobie lu-
 dem naszym. Chrystus raz ofiarowany jest dla oczyszcze-
 nia grzechow wielom / drugi raz bez grzechu okaże się
 wszystkim / którzy go oczekują dla zbawienia swego.
 O tym y Piotr święty piše : Który nasze grzechy sam
 nosił na ciele swoim na drzewie / abyśmy będąc umar-
 łymi grzechom / w sprawiedliwości żyli / którego rai-
 ję jestśmy wleczeni. O tym też Jan święty Krzciciel po-
 wiada : Oto Baranek Boży / który znasza grzechy świata.
 O tym y Jan Ewangelista święty piše : Którę Pa-
 ną Jezusową omywa nas od wszystkich grzechow.
 A on jest obłaganiem za grzechy nasze. Chrystus umi-
 łował nas / y omył nas od grzechow naszych we krwi
 swojej. A na drugim miejscu piše : Abowiem iestem
 zabity / y odkupiłem nas Bogu we krwi twojej ze wse-
 go pokolenia iżyka / ludu y rodu. Też y Chrystus po-
 wiedział w Testamentie swoim : To jest ciało moje /
 które się wydawa za was. To jest kielich we krwi mo-
 iej / która się wylewa na omycie grzechow wielu. Jest
 tym podobnych miejsce pisma świętego niemało / które
 opuszczam / z których miejsce pisma świętego / wkaże
 się wierze naszej / co nam dał Bog na odpuśczenie na-
 szych grzechow / co dał Pan Bog dla takiego pożytku.
 Widzimy iawnie iż nie dał tylko ten jeden porzodek /
 miłe a smierć Pana Chrystusowego. Ta ofiara jego na-
 ktorej ofiarował ciało swe y krew swoją / iuz jest doży-
 czynieniem a omyciem grzechow naszych / która Bog
 przyjął wdziecznie / raz dożył iuz wie-
 ludzi / kto

ludzi/ktoregokolwiek bądź wieku/rodu/stanu/ieżyta/
za wszystkie grzechy żadnych nie wymawiając/ ktorey
ofiary drugi raz już Chrystus nie powtarza/ani powta-
rzać komu nie poruczył/iedno tylko przypominac/bo ia-
ż już wykonał dostatecznie/tak że już na wieki czyni przy-
stęp wszystkim do Boga/ ktora wykonawszy/ wstąpił
na niebiosa/ już żywie y królując.
O tym raz uczynionym doskonałym/ dostatecznym/ y
właściwym ofiarowaniu Pana Chrystusowym tak iępie-
nas pewnia Duch święty przez Apostoła/ gdzie piše
tymi słowy: Który nie potrzebuie na każdy dzień/ ia-
ż czynili Kapłani starożytni ofiary/ ofiarować/ bo to
raz uczynił sam siebie ofiarowawszy. Item/ Nie przez
krew kozłowa albo cielców/ale przez krew własną swo-
ją wszedł raz do święt^o miejsca/ nalażwszy wieczne wy-
kupienie. W daley: Owszeki potrzeba było temu często
cierpieć od początku świata/ale teraz w ostatnich wie-
kach tu zgładzeniu grzechow/ raz przez ofiarę swoję os-
tąpił się. Tenże: Poswieceni iestemny przez ofiarę ciał-
ną Pana Jezus Chrystusowego iedyne/bo już Chrystus
za grzechy iedne uczyniwszy ofiarę/ siedzi na prawicy
Boga/ gdyż iednym ofiarowaniem wykonał na wie-
ki poswiecone. Tey ofiary Pana Chrystusowey wszyscy
brywamy uczestnikami przez wiarę/ gdy w pokucie pra-
wiliśmy do Boga się nawracamy/ całym sercem dus-
samy/ a wierzymy w Pana Chrystusa używanego
za nas i ofiac/na sobie/ y ofiażując życiem swoim od-
nowienie/ a prawdziwe poswiecenie. Ależ zapraw-
de nie przedstawia na tey ofierze y mece Pana Chrystu-
sowey wszyscy Papieżnicy/ktorzy sobie rozmaite zasłu-
gi czynią grzechom swoim. Jako naprzód ktorzy ie-
sobie od Rzymskiego Papieża kupia/ y listy na odpus-
zczenie grzechow rozmaitech y nagorszych biora/dufa-
jąc już w

Hebr. 7.

Hebr. 9.

Hebr. 10.

Hebr. 11.

Hebr. 12.

Rozdziału Piątego

Opustow
zażugowa
nie pachni: | rac już w onych liściach awtadz y Papieſkiej. Dru
dzy patowaniem chca ſobie zaſługowac / do awiaci
chodzacy albo y do ich obrazow/ na rozmaite mieyſca
trudzac ciała ſwoie. Inſy braterſtwa rozmaite a re
guly przyniua / duſając w tym odpuſzczenia grze
chow ſwoich otrzymać. Nie wſpomina onych za
Rąptca. wobnow/ co aſe po śmierci ciała ſwoie w kápice o
błoczyć kaſa/ y tak do grobu włożyć/ iakoby ona káp
ca tej mocy była/ dać grzechom odpuſzczenie. Inſy
Spowiedzia
zaupa. we zdrowiu żywiacy częſto/ a dru dzy w rokraz ſpowa
daia ſie Rządźowi/ Pamięć Máriae/ y Świętym z grze
chow ſwoich/ y iadaia odpuſzczenia z ich mocy/ y przy
muia doſyć weżynienie na ſie co Rządź oſtawi czynić
za grzechy ktoremu Inſy przytym woda ſwiecona ſie
Woda. kropia częſto/ kroc/ Miſey Ruchawaia/ z ktorey wierza
iſe tam za oſiarcowaniem onym ſrogim a przykrym /
iakoby z nowu ciała Pana Chryſtuſowego/ y krwie ie
go oſiarcowaniem / mieli brać grzechom odpuſzczenie.
Poſam. O ktorey Miſey badziemy mieć wypia daley / gdy o
Wieczery Pańſkiej badzić opisanie / takſe y za umiera
nych ieſcieſe tychſe inſy używaia. Inſy bratowanie
Gromnicz
nu. dniow/ pokarmow / ſuchotami / wigiliami / poſeje
niem dniow. Inſy Mirze/ Rządźu/ rokićiu/ gromni
am / złota poſwieconemu duſaia / ktore im na to tſ
bywaia ſwiecone. Inſy już w chorobie mazańiu ole
ciem to przywłaſciaia. Inſy już umiarowy/ z dzwonie
Gielem awie
conym. nim/ wigiliy/ konduktu/ z Pſalterz/ requiem ſpiewa
niu/ ſwiec Palenin/ y ſtynam duſaia: Ciſ ieſcieſe Salwa
ſpiewaia/ y inſych rozmaitych Ceremoniy używaia.
Czyſcem. Ciſ po śmierci w czyſcowym ogniu tam ſie wychyſc
z grzechow nadsicie pokładaia/ z ktorego wybawienia
im ialmużnami/ modlitwami/ wigiliami/ miſami/
procesyami za duſznemi / ſtynami/ dzwonieniem po
magaia/ |
|------------------------------------|--|

mag
iac
ſte
ci/
był
użb
liby
praw
Syna
ſie iſe
nym
a to c
ti pen
te rze
cedyć
wać/
mogły
rowan
mu we
weżyni
y tera
oſcienie
la ciebi
maſ w
ſe naſ
dziemy
omyte
net we
Chryſtu
to rozu
terſki i
by im
O ſtāt
teſt :

magają/ a nigdy nie wystawiają czasów swoich/ okazu-
 iac tym/ gdyż ich ratować nie przedstawiają/ iże wshy-
 stki ich nakłady ktore czynili za żywota/ przy śmier-
 ci/ po śmierci są daremne a nie pomocne: Bo kiedyby
 były pewne/ tedyby już nieli nadzieie wybawienia/ y
 jużby Boga chwaliłi za wybawienie/ nie satygowa-
 liby się więcej za nie. Która ich tętowa sprawa za-
 prawdę wymyślna jest ku zniszczeniu ofiary a zasługi
 Syna Bożego/ daremno ci wshyscy mówią o Chrystu-
 sie iże umarł/ gdyż w czym innym duszą/ a nie na sa-
 mym przedstawiają. Przetoż daj Boże aby się obaczyl-
 a to co o Chrystusie wiedza aby uwierzyli/ a darmo ta-
 ki pewny pożytek przysmowali/ bacząc iże gdyby by-
 łe rzeczy y inne mogły człowieka ratować a oczyścić/
 tedyby nie potrzeba Synowi Bożemu było prac-
 wać/ y za nas dosyć czynić/ y umierać. Ależ jeśli nie
 mogły ony wshyskie nabojeństwa/ y na każdy dzień ofia-
 rowanie Kapłana Izraelskiego/ od grzechów wolny-
 mi y ciałem ludzi/ aże Pan Chrystus swoją ofiarą raz
 wiecznioną wshyski oczyścił/ iako Apostoł píše/ tedyż
 y teraz nie może być przez inną żadną rzecz nasze oczy-
 ścienie. Tak Pan powiedział Piotrowi: pietrze jeśli
 ja ciebie (ja mówi) nie oczyścię / czaszeż ze mną nie
 masz w niebie. Toż my też mówimy z Dawidem: Omy-
 że nas panie Izopem/ to jest/ gorzka męka swoich/ a be-
 dsiemy omyci bielą niżeli śnieg. Takież białe widział
 omyte one w niebie Jan święty/ ktorych omył białą
 niek we krwi swojej / gdyż bez krwi wylania Pana
 Chrystusowego nie masz grzechów odpuszczenia. Dosyć ci
 to rozumnie mówi y uczy nas duch Apostolski a nie Lu-
 terki iako nas potwarzają/ ktorzy się o swoje kuchnia/
 by im niewygasła/ boia/ gdyby zgasili ogień wieczny.
Ostatni pożytek mieli Pana Chrystusowego
 jest:

Ji nam

Hebr. 10.

Joan. 13.

Psalm. 50

Apoca. 7.

Hebr. 9.

Rozdziału Piątego

1. petr. 2.

1. petr. 4.

Joan. 15.

Jż nam przykład dawa/ abyśmy też swoy krzyż który
Pan Bog włoży na tego z cierpliwoscia nosili / tak
piotr święty napomina: Chrystus cierpiat iest za nas/
nam zostawiajacy przykład/ abyśmy sli za stopami ier-
go. Na drugim miejscu: Gdyż Chrystus umieczony iest
za nas w cieie / tak wy też do takowey sprawy cierpie-
nia badiście gotowi/ bo iesliż Pana przesadowano y
glowe nase / teści y my musimy znosić przesadowanie
nie dla Imienia iego.

Gen. 37.

Zstąpił do piekiel: Zstąpił do piekiel nie im-
nego im nie rozumie sie/ iedno to co sie pierwey wyzna-
wało/ iże vcierpiat/ vkrzyżowan/ vmart y pogrzebian
w grobie. Bo takiey mowy mamy przykład v Mo-
sefą/ gdyż Jakob pątry archa niechciał pociechy przy-
iść zaścieniem Jozephá syná swego/ ktorego miło-
wał/ y tak mowił / iże chciał do piekła iść y oglądać
tám syná swego/ to iest vmrzeć. Mowili też to mien-
dzy soba wradzie bracia Jozephowi gdy o nim radzi-
li zabić go tak mowiały: Jesli go nie odeslemy do o-
ci/ pewna rzecz iże świętne iego przyprowadzimy do
piekła/ to iest vmrzeć y bedzie pogrzebiony. Wyznanie
Kreda Rzymstie/ y staradawne Greckie/ nie ma tych
slow / dosć maieć na pierwszych slowiach: Skąd oba-
żamy / iż to czasow poslednieyszych przytożono tu
wykładu pierwszych slow. A iesliż nie dla wykładu
pierwszych slow / gdyż trudnieyszymi slowy tácnieysze
wykładane nie bywają / choć temu są trudne kro ich
sam w sobie rozumieć niechce/ tedy ie przytożono iście
dla okazania cięśności mat/ ran/ zelżywości/ potwa-
rzy/krzywdy/ śmierci krzyżowey/ a to nazwiskiem piekła.
A tak słusnie też możemy rozumieć te piekła do kto-
rych Pan Chrystus zstąpił / mści one wielkie y nadu-
ży/ y na Samuileniu niosąc/ a cierpiąc srogosc Sadu
Waszego dla

Bożego dla grzechów naszych/ dla czego się y Krwa-
wyni potem pierwey pocili/ ale y potym iuż na Krzyżu
umiarwsi/ gdy był pogrzebiony/ potym nawiaśca pra-
wie miał dokonawacę wzgądcę / a iakoby zaginie-
nie/ to wszystko cierpiał iako w piekle/ aże wołał: Wycze-
pajcie/ czemuś mnie opuścić. Boteż tak mowit Da-
wid w wciściach swoich w osobie Chrystusowej: Nie o-
puszczaj duszę moję w piekle/ to jest/ w boleściach. Item/
Boleści piekielne ogarnęły mnie. Item/ Boże wybawie-
nie duszę moję z rękę piekielnych/ które słowo żywy
tu na ziemi mowit. Item/ Niebezpieczności piekiel-
ne ogarnęły mnie. Takie y my teraz to mowimy o
otrąpienie y boleści cierpiących tymi słowy/ prawie
tam piekło nienedza z nami. A tak Pan Chrystus to pie-
kło/ to jest/ te rany a wielkie męki y śmierć wycierpiał
ante dobrowolnie wstał/ aby nas z tego piekła wy-
bawił wiecznego któregośmy byli zasłużyli.

Mozemy też y tak rozumieć/ iako ich wiele rozumie-
ją/ iże szepit do Piekieł/ to jest/ Duch Chrystusow/ al-
bo powieść o nim (iako Piotr święty pise) do mnie-
scia mał piekielnych przyszedł duszom tam będącym ku
oznawieniu/ iże iuż on Chrystus/ w którego wierzy-
niechcieli za żywota swego za ciążę tego iuż przy-
szedł y wycierpiał/ y umarł za grzechy ludzkie / aby im
stał wiecny mek i słusny iako niewiernikom przyszedł.
A potym też wstał do dusz Oycow/ którzy wien przy-
stęgo wierze pomarli / y byli na konie Abrahama
wyni to jest/ w raju / na miejscu odpoczynienia dusz
ich/ aby ich tam wciśyli y pewność ich wiary bydy po-
tazal/ doślad y z dusza tota onego przyszedł / iako to
jemu obiecał. Stał widzieć mamy/ iże Pan Chrystus
poślawi od Adama/ y teraz/ y po nas/ wszystkim wie-
rzącym jest wybawicielem/ y pewną pociechą zbawie-
nia/ y istotą niewypłiwą.

Ale iże

Psalms 15.

Psalms 17.

Psalms 114.

1. Pt. 1.

Luce. 23.

Rozdziału Piątego.

Ale ię są niektórzy/ coby chcieli ty słowa **3 sta**
pil do piekieł/ mieć za osobisty Artykuł między wszy-
 mi Artykuły wiary Apostolskiej/ tym tego tylko dowo-
 dzac/ ię prawi/ oto są w Kredzi: położone. Ale ię
 baczac rozmaite w tym a niezgodne rozumienie Dok-
 row Chrześciańskich tedy nie widze aby kuszenie mieli się
 tego napierać. Bo mamy ty tego przychyni iście iasne.
 Ciaprzod nie pewna rzecz zda się/ aby ię mieli Aposto-
 wie podać/ gdyż wszystkie inne Artykuły zgodnie wszystkie
 Kościoły wyznawały zawsze/ a tych to słow nie wszy-
 scy. Znać ię ich nie podano pierwey/ ale ię tak potym
 niektórzy przyłożyli. Jako też ony słowa są przyłożone
Świętych obcowanie. W słona Koncylium Nie-
 ceńskim y Konstantynopolitańskim w złożeniu wiary/
 nie są położone. Druga/ Epiphanius/ Irenaeus/ Da-
 mianus/ Augustinus serm: 125. de expos: i symboli Cypria-
 nus/ y naporząd wszyscy orientales nie mawiali ich.
 Trzecia/ gdyby ty słowami byłyby Artykuł ten tej wła-
 szym/ tedyby wrost trzynasty Artykuł wiary Aposto-
 lskiej. Czwarta/ ię o wszystkich Artykułach infych iść
 w piśmie Apostolskim/ bo dostatecznie wypisali o po-
 częciu/ narodzeniu/ macie/ śmierci/ pogrzebie Pana Je-
 zusowym/ a o stąpieniu do piekieł nie mają piśmnia i-
 snego. A co przywodzi o tym Piotra świętego piśmnia
 gdzie mówi/ Jie Chrystus umartwiony w ciełe a oży-
 wiony w duchu iest w którym przyszedłszy opowiadał
 duchom co byli w więzieniu/ a pierwey byli nie dowiary-
 tami. Tedy y ślad iście nie mają dowodu w iakor-
 wym to tam sposobie był/ iakowym dachem. Bo ię
 ślaby to rzecz/ iakoż mówia/ ię dusia/ tedy wiemy ię
 Pan Jezus dusie miał prawa cłkowiceja / ta nie obży-
 wita władze swoie Páńskiego ciála z martwych.

1. Pet: 3.

tu powia

tu powiada Piotr święty/ że tym Duchem który go
obżywił przychodzący do więzienia/ opowiadał duchami
potępionymi. Ten to pewna jest z ciałem tam bydl nie
mogł/ gdyż prosto z krzyża zięty/ był do grobu od Jozę
pha z Arymatyey z Nikodemem doniesiony y pochos
wany / y w grobie zapieczętowany / straż obworo
wany. Ona też jego dusza wypuszczona była/ w ręce
Bogu Ojcu polecona/ skoro głowę skłonił/ y była też
dyś tam w tym Raim z duszą łotrows. Ale niech nam
powie sam Piotr święty/ jakowym duchem tam był/
y co się działo z Panem czasu jego śmierci. Stuchaj
cież co powiada na kazaniu swoim Jerozolimskim :
Tegoście Jezusa Żydowie/ według przyrzeczenia Bo
żego/ wydanego przez ręce złoczyńców uciekających/
zamordowali / którego Bóg (to jest / jego Bóstwo)
wzbudził/ albo ożywił/ oddalwszy boleści piekielne (to
jest/ miał onych/ y śmierci/ y grobu) iakoż go/ prawi/
nie mogły trzymać długo. A tamże z Psalmu dowo
dzi o tym że na końcu: Abowiem nie zostawicie ży
wota moiego albo dusze mey w piekle (to jest/ w gro
bie) gdyż nie daś świętego twoiego aby miało weznie
ciać ciało jego (to jest / prochnieć w grobie) Tu inż
każdy rozumie co piekłem zowie Piotr Święty Pana
Chrystusowym/ iże grob w który wstąpił ciałem/ z kto
rego Duch jego wzbudził go to jest / Bóstwo jego.
Jako o tym obiecował / mówiąc: Alam moc poło
żyć dusze moie / albo żywot mój mam moc wziąć go
zasia. Item/ Zburzcie ten Kościół Żydowie/ a ja go zbu
daię trzeciego dnia. Oto prawica Boża swoia pod
niesiony jest. A tak Piotr święty nie powiada/ aby do
infego piekła miał Chrystus zstępować/ iedno do gro
bu metami stogimi umorzony w ciele. Druga też
wiemy/ że duch jego/ to jest/ bóstwo/ ożywiło go. A
o tym du

Actu. 23

Psalmi 15.

Rozdziału Piątego.

o tym duchu też w kanonic swey piśie/ iże tym a nie du
 śa był opowiadać duchom potępionym a murec swo
 ie/ ale i takowym obyczajem to tam Bostwo iego spr
 wowato/ tego nie wiemy/ gdyż piśma o tym nie ma
 przetoż dwornie niechay sie żaden nie dowiadać. A
 krótko piśac/ nie maś o co sporu wieść między soba /
 otoli mówimy spótem ty słowā: **Zstąpił do pie**
kieł pan Chrystus/ to iest/ do onego cierpienia srogich
 mał na duszy y na ciele/ ktoreśmy my byli zaśluzyli na
 szemu grzechy/ ktore on sam wyćierpiat tak aże do śmier
 ci y pogrzebu/ o czym rozumieniu iże tak też każdy wie
 rzy. A iże nad to iępcze drudzy chęa wierzyć/ iże był też
 w piekle w ten czas po śmierci o sobiście: Atoli my też sie
 nie spieramy iże był/ ale tak iako Piotr święty piśie/ to
 iest / Bostwa swoięgo sprawa pewna / ktora oznay
 mił duchom w piekle będącym o swej śmierci/ o kto
 rey nie wierzyli aby sie miała zstać dla zbawienia lu
 dzkiego. A to oznaymienie działo sie na ich bolesć a
 żalność wiarsa / iako nam bywa wspomniana a opo
 wiadana / na nasze poćieche/ Przetoż na tym przestaw
 my/ a wszelki niech okwituie rozumieniem swoimi Bog
 iemu ostatet lepiej potym obiawi/ Amen.

ARTIK VL IEDENASTI O Żmartwych wstaniu Chrystusowym.

Trzeciego dnia z martwych wstał.

Zalosci y strachu pełne mieliśmy wypisanie sui o
 smierci/ śmierci/ bolesciach/ y piekle Pana Chrystus
 owym/ patrząc iże to cierpiat za grzechy nasze własne
 en sam

Artykuł Jedennasty.

232.

on sam niewinny. Ale iżemy słyseli y dowody tego mieli/że takowey nam potrzeba było posługi dla w-
 błagania Boga Oycy/przez Syna iemu miłego tyl-
 ko/aby ofiarował iako Kapłan wieczny sam siebie w-
 ciele y we krwi na okup nas od śmierci wieczney/y sta-
 tana piekielnego/doskonała ofiara/ y ku prawemu po-
 święceniu naszemu raz weżyniona a nigdy inż nie pow-
 tarzająca sie/tym trochę wcieliłszy sie y współcyli w-
 boiażni/ale nie do końca ieszcze/bośmy końca ku iakie-
 mu to przyszło nie mieli. Teraz inż koniec taki wyyat
 Pan Chrystus po swoim pogrzebie/w grobie w któ-
 rym był z urzędu Piłatowego zapieczętowany/ będzie
 my obaczować y wiedzieć pewnie a prawdziwie wie-
 rzyć y wyznawać / iakoż y wyznawamy / że **wstał z**
martwych trzeciego dnia/istotnie/a to w onym
 swoim ciele prawdziwym/w którym sie prodił / y w
 którym był wnieiony / wkrzyżowany y pogrzebiony/
 czego mamy y dowody rozmaite o tym z martwych
 wstaniu niżej sie zstato dawno w piśmie opisane / y
 w figurach pokazane / y od samego Pana Chrystusa
 opowiedziane. Potym będziemy mieć tego z mar-
 twych wstania Pańskiego perone wykonanie podług
 świadectwa Anielskiego/y innych świadków na to od
 Pana obranych y z innymi okolicznościami. Trzecie/
 będziemy mieć o pokytkach/iakienam przyszły z tego z
 martwych wstania. Ileku pierwszey rzeczy z strony
 pisma świętego y figur o zmartwywstaniu Pana Chry-
 stusowym/tedy naprzód figury obaczyć potrzeba: Jest
 ku temu cudna figura Jozeph Patriarchy/ o którym
 możemy piśe/iako ten będąc zaprzędany do Egiptu/y
 potym przez potwarz do ciemnicy wsadzony / ale w
 krótkim czasie wyszedł yw zaćność podwyższony a po-
 Krolu pierwszym: prawie postanowiony: Tak Pana/
 iako br-

Figury zmar-
 twychwstania
 Pana Chrystusa
 Ch. y. y. y. y. y.
 Genes. 39.
 41.

Rozdziału Piątego.

Judic. 10.

Joan. 1.
Math. 12.
Luc. 11.

Proroctwa
o martwych
wstaniu Chry-
stusowym.

Psalm. 137
Actu. 2.

Actu. 13

Isa. 53.

Daniel. 6.

Wz. 6.

Ag. 2

iało bracia według ciata/ Judaś zaprzedał/ y za po-
twarza Żydowskiej Synagogi/ iakoby gospodynicy w
potwarzaniu/ dan jest do więziennia / y na śmierć nie-
do grobu wsadzony/ ale trzeciego dnia wyszedł chwał-
lebnym/ y posadzony na prawicy Króla niebieskiego.
Jest druga iasnieysza figura Samsón/ ktorego byli w
Gazie Philistynowie zamknęli chcąc go zatrać / ale
on o pul nocy wstawy brzoze na ramię mora swo-
ją wstawy y przed miasto postawiwszy żywocey wyszedł.
Tak też Pan Chrystus w grobie prawie zawarty y za-
pieczętowany iuz iako na zagubienie wstał o pul nocy
żywocey/ kāmien ciężki odwaluły / y na pieczęci nie-
nie dbałszy/ władza swoją własną. Ależ na iasniey-
sza jest o Jonasiu Proroku figura / ktora y sam Pan
Chrystus wspomina: Jże iako Jonasz był wbrzuch
o wieloryba w morzu trzy dni/ a trzeciej nocy wyrzy-
gnął go na brzeg żywego / tak też Syn człowieczy był
w grobie/ ale trzeciego dnia z martwych wstał.

Proroctwa jest o tym nie mało opisanego. Pierwsie
mamy przez Dawida w Psalmie: Nie zostawisz dusze
mojej w piekle / any dopuszczaby święty twój mia-
wać stażenie. A to iż o z martwych chwstaniu jest napis-
sano Chrystusowym/ Piotr święty y Paweł święty Apo-
stolowie wykładali. Eżatąś też pisać o śmierci i
go/ pisać też y o z martwych wstaniu: Dla tego iże be-
dzie cierpieć duszą iego/ oglada y będzie nasycony / to
jest ożywie y będzie wielbiony. Tak też Daniel pro-
rokuje o Chrystusie iże miał być zabity/ też proroknie iże
miał być znowu ożywiony a królować wiecznie. Też y
Ozeas pisał: Ożywi nas po dwu dniach/ a w dzień trze-
ci ożywi nas y będziemy żywi przed nim. Tak też A-
geus oznajmuje: Jże zacnieyszy Rość iol niżeli pierwszy
miał zbudować/ to jest/ ciato siwe pierwszej śmierci i
dopuszcz

dopuszcziby zamordować/on ie zaśie iako swym obie-
cał wskrzesit. Nie wypisuię inšych / ktore Aposto-
wie wspominaia w piśmie swoim y przywodzą o z-
mrtwych wstaniu Pana Chrystusowym. Ale obacz
my iako sam Pan Jezus o tym pierwey opowiadał A
postolom zarazem gdy im powiadał o mece swojej
idac do Jeruzalem: Pro idziemy do Jeruzalem/a tam
Syn cztowieczy będzie wydan Poganom / y będzie w-
nasmiewistka / y biczowany / y oplwany / y zabity / a trze-
ciego dnia z mrtwych wstanie. Takiež na drugim
miejseu mowił im w Galileiey: Potrzeba aby siedł do
Jeruzalem Syn cztowieczy / y wiele cierpieć będzie od
staršych / y w piśmie nauczonych / y Pralatow Kaptan-
skich / y będzie zabity / ale trzeciego dnia z mrtwych
wstanie. O tym y swiety Marek pisze: Jie Pan Chry-
stus bedac w Galileiey powiadał Apostolom / iże be-
dzie zabity w Jerozolimie / ale zaśie trzeciego dnia z
mrtwych wstanie. To Anyot obywatł naprzod nie-
wiadom swietym / ktore były przyszły naprzod mazać
tęto tego / tak powiadał im: Jezusa szukaćie Naza-
reńskiego: wstałci z mrtwych nie masz go tu / ale oto
miejsee prozne gdzie go było pokosono / ale idźcie po-
wiedźcie o tym Apostolom y Piotrowi / iże vprzedy te
do Galileiey / tak iako był powiedział / tam go vprze-
dzie. Zegnamali to y oni strože krotzy byli o grobu / y
powiadali przed Biskupy y po miescie / iże wstał z
mrtwych Chrystus Pan. Ale y sam Pan Jezus przez
czterdzieści dni okazał sie ciestotroć Apostolom / i-
ako świadkom swoim na to wybrány / z ktorými ia-
dał / dorykac sie im kazał / aby wierzyli iże nie w os-
tudinym ciiele / ale w prawdziwym z mrtwych wstał /
iże potym przed ich oczyma do nieba wstąpił. Pisa-
o tym dowodnie Apostolowie / a osobliwie Piotr S.

Luc. 8.
Math 17.
Mar. 10.

Luc. 18.

Math. 23.
Luc. 24.
Joan. 21.

Joan. 16.

Math. 28.

Rozdziału Piątego

Mat. 10.

1. Corint. 15.

pożytek zmar-
tych wskaza-
nia Chrystusa
owego.

Genes. 26

o Korneliusza na kazaniu: Tego Jezusa (powiadał) Bog wstąpił dnia trzeciego/ y sprawił to aby był ob-
iawiony/ nie wszystkim ludzkom/ ale tylko świadkom
obranym/ to jest/ nam Apostołom/ którzyśmy z nim
ledli y pili po zmarłych wstaniu jego. Takie y Pa-
weł święty piše do Korintow o tym: Podam wam
to com sam wziął/ iże Pan Chrystus umarł za nasze
grzechy według pisma/ y też iże jest pogrzebiony y z
martwych wstał według pisma/ którego widział Piotr
y potem okazał się iedennastu/ a potem przed pię-
ciadziestą bracią/ którzy są z nich ieszcze żywi do tych
czasów/ a niektórzy już pomarli/ a naostatk u mnie się
pokazał/ i. e. Atak mając takie dowody/ nie możemy
nie wątpić/ ale pewni bydz iże Chrystus prawdziwie w
prawdziwym ciele zmarłych wstał. Ale co za poży-
tek nam z tego przysły/ o tym będziemy już w imię
Panie mieć.

Pierwszy pożytek jest zmarłych wstania Pana Chry-
stusowego ten/ iże nam jest iawne świadectwo y pe-
wny dowód/ iże sprawił y podał doskonałą wieczną
sprawiedliwość przez swoje zmarłych wstanie wszy-
stkim wierzącym. Abowiem gdyż nie w swoich ale w
naszych grzechach umarł jest/ a z tych grzechów na-
szych wstał z martwych do żywota już więcej nie umiera-
iacego. Tedy iu prawie zaświeciło się w naszym sercu
wierzącym to zapewne/ iże już nie zostaje iaden grzech
nasz/ za któryby nie uczynił dosyć. Abowiem by y ieden
z grzechów naszych/ ktore nasie wziął był Chrystus wszy-
tki/ iadnego nie wymniac/ był miał zostać/ a nie ciera-
piałby zań Chrystus Pan/ tedy pewnie nie mógł y być
wstać z martwych/ iako nasz zastępcza. Bo gdyż iako-
wiek jest ieden grzech/ tam jest śmierć za nim. Jako
sprawiedliwy dekret Boży osadził/ mówiąc: Wtore

Eolwicz

kolwiek godzinę wstąpił / śmiercią wnet umrzęł. Dla
 copiętnie Apostoł piše: Ciągłoda grzechu jest śmierć.
 A nie tylkoć Pana Chrystusowe z martwych wstanie
 jest nam pewne świadectwo naszego usprawiedliwie-
 nia / ale iest / tak możemy rozumieć to / skuteczne odpu-
 ścienie grzechów wszystkich wierzących ludzi. Albo
 wiem iako Dżec niebieśki gdy wydawał Chrystusa na
 śmierć / tedy rzeczą własną potępił grzechy nasze w nim
 iako Apostoł piše / tak też gdy go wzbudził odpuszcit
 rzeczą naszą grzechy w nim. Czego mamy iestże wielo-
 ki dowód od Apostoła w liście do Koryntów / gdzie pi-
 še: Jesli Chrystus nie iest wstał z martwych / tedy dare-
 mna iest wiara naszą / iestże iestście w grzechach was-
 szych / to iest / iestście iestże winnymi przed Panem Bo-
 giem. Ale iże prawdziwie Chrystus wstał z martwych /
 przetoż nie iestemy więcej w grzechach naszych / to
 iest / prawdziwie mamy ich odpuszczenie. a to dla te-
 go / iż Bóg wzbudził go z martwych / aby nam tak iuż
 nie były grzechy poczytane. Toż też y do Rzymianów
 vcy: Wydany iest Pan Chrystus dla grzechów naszych /
 a wstał z martwych dla usprawiedliwienia naszego.
 Tym wydaniem Bóg Chrystusa coż uczynił: A to go
 wstał dla grzechów naszych / to iest / starał go za grze-
 chy nasze. Przetoż też gdy go wzbudził / usprawiedli-
 wił tych wszystkich za których go starał / to iest wierza-
 ce tak doskonałe / iże więcej im nie bywają poczytane
 grzechy / ale iest poczytana im sprawiedliwość. Dla
 tegoż też Paweł święty naprzeciwno potępieniu nie
 tylko sie zastawia śmiercią Chrystusową / ale y z mar-
 twych wstaniem. A tak mowi: Ktoż iest który nie
 potępił Chrystus iest który umarł / y owsem który też
 z martwych wstał. Dla teyż przyczyny Apostołowie
 w kazaniach swoich z pilnością wspominaia z mart-

Rom. 6.

Rom. 8.

1. Corint. 11.

2. Corint. 5.

Rom. 4.

Romanos 8.

Act. 13.

Rozdziału Piątego

wych wstanie Chrystusowe/amy też y ten pożytek okaza-
li/ iako piše Łukasz święty: Tłuchay wam będzie tedy
iż iawnio bracia / iże przez tego używanego y z
martwych wskrzeszonego opowiada się wam grzechow
waszych odpuszczenie/tak iże ktorzyście przez zakon nie
mogli bydz sprawiedliwieni / tedy przez tego wszelki
ktory wierzy będzie sprawiedliwym. A krótko pisząc/
ten pożytek pierwszy mamy z martwych wstania Pán-
skiego/iż nie mniey nam mogą bydz poczytane grzechy
iako bi Chrystusowi samemu. Ale iże Chrystus wż sprá-
wiedliwiony iest gdyż z martwych wstát/ przeto y my
też w sprawiedliwieni iestefny przezeń. A to niech niko
mu dziwno nie będzie/iż pierwszy Chrystus cierpiatnik i
lufny my byli y zgrzechyli. Boć piše Apostoł/iż Bog
taką łaskę dał nam ludziom iefse przed czas y wieczny
mi/ a okazana iest w Synu tego/opowiedziána w E-
wangeliey iefse y teraz ku temu pożytku wszystkim
wierzącym.

Drugi pożytek z martwych wstania Pánskiego iest
ten/ iże śmiercią swoją nasze śmierć zgładził/a to tym
okazał/gdy go zwiastami a mocą swą zatrzymać nie
mogła/ale on iako mocny/ktory sey groził przez Pro-
roka/ Bog prawdziwy Syn Boży umiścił ię/a wstát
żywiący nie tylko w personie swey ale ze wśm ciałem
swoim/ tym ktore iest przyłączone temu przez wiara/
ktorego on iest głowa: Przetoż gdy głowa ożyła/tedy
też y my mamy pewne ciało naszych z martwych wsta-
nie. Jako piše Apostoł: Jesliże Chrystus z martwych
wstát/ tedy y my z martwych wstaniemy. On począt-
kiem iest iako pierworodny z martwych/a my też po-
tym czasie swego. Nie inaczej to porodye iedno iako
przez iednego Adama na wszystkich przyszła śmierć/tak
też przez iednego Chrystusa przyjdzie z martwych wsta-
nie. A z tey

2. Tim. 1.
1. 1. 1.

Pożytek dru-
gi z mar-
tych wsta-
nia.

1. 1. 1.

1. Corint. 15.
1. 1. 1.

Rom. 5.

nie. A z tey przyczyny jebyśmy temu pewnie wierzyli
wiele ciał Świętych zarazem zmarłych wstąpiło z gro-
bow w Jeruzalem/aby iako sie to uż wiednych okaza-
ło/tak jebyśmy my też nie wąpili. W czym daley ba-
dziemy mieć wiacey.

Trzeci pożytek mamy/że nie tylko mamy pewne od-
puszczenie grzechow/ pewne usprawiedliwienie/ y też
iuz pewne ciał naszych zmarłych wstanie/ale też iuz
prawdziwe ożywienie. Bo iestli Chrystus iuz żywie nie-
gdynie umierał/acz wcieli wielbionym bez wsech do-
ległości/tedy y my żywiemy przezeń. A tak nie ma-
my sie iuz bać śmierci/bo iuz iest naszym zyskiem/nie
może nam szkodzić/ale iest wesćciem naszym do chwa-
ły za głowa naszą a Panem naszym. A dla tegoż zowie
sie Chrystus żywotem naszym/ że pewny wnium iuz ma-
my. Jako piše Jan święty: Kto wierzy w Syna Bo-
żego ma żywot wieczny. Ktorego życia naszego iuz tu
mamy owoce y początki okazać/ ku oświadczeniu
żywota naszego. A oświadczać bedziem/ kiedy nie be-
dzie panować grzech wćiele naszym/bo takobyśmy grze-
chyli/wnet za grzechy śmierć przystepie y potępienie
wieczne. Ostrzega nas z pilnością Apostoł święty
gdzie piše: Pan Chrystus iże żywie/iuz żywie Bogu.
Także y wy rozumiećcie bydz was umarte grzechowi/
ale żywiczmy Bogu w Panie Chrystusie. A tak nie-
chay nie panuje/niechay nie włada grzech w waszym
ćiele śmiertelnym abyście mieli bydz posłuszni że dzom
waszym/ale ani wydawaycie ciała waszego na czynne-
nie złosci y grzechow/ale wydawaycie was Bogu/iak
iako iuz zmarłych żywiczemy/a ośkonki wasze naczyn-
niem usprawiedliwości Bogu. Tego niechay słuchają-
ont/ktorzy mniemają żeby nie trzeba nie cienie do-
brego/ nie trzeba żyć w usprawiedliwości/ jedno wie-
dzieć.

Mat. 27.

Trzeci poży-
tek.

Romano. 6.
Phil. 1.

Joan. 14.
Joan. 5. 6.

Romano. 6.

xponowanie
do czynnow
dobrych.

Rozdziału Piątego

rzyć że Chrystus umarł za grzechy nasze/ y wstał zmar-
 twych dla vsprawiedliwienia naszego. Jakoby by-
 mogł sprawiedliwy bez sprawiedliwości/ dobry bez
 dobroci/ a dobry aby już nie miał czynić dobrze jeśli do-
 bry jest: inżci to za tym idzie y potrzeba aby było. Wiel-
 kieć to jest ślaskstwo bydlęcystym przez krew Syna Bo-
 żego a mazać się grzechem: Bydź wolnym od ślaskania y
 od śmierci/ a zaśie temu podawać się w niewola y prze-
 klectwo/ gdyż zaśie to idzie z tym/ iże dobre drzewo
 dobre rodzi owoce/ a złe drzewo złe: Otoż jeśli przez
 wiare wszczępieni jesteśmy w dobrego Pána Chrystusa
 a iakż nie mamy rodzić dobrych owoców: Takżec y
 my iako nas był Bog stworzył/ takżec y odrodził za-
 sieślazone/ a znowu szczepił iatoroslami dobrymi/ a
 byśmy tymi będąc rodziłi temu dobre owoce ku chwale
 jego/ bo gdzie inaczey będzie/ Bog rozrzuci takżec
 winnice a rosplosy/ iako mowi sam przez proroka
 Czekatem ia aby czyniła mi winnicę moją dobre fiodo-
 kie owoce/ a ona mi narodziła tarcie kwiatnych: cze-
 katem aby czyniła sady y sprawiedliwość/ a ona pto-
 dsi. nie sprawiedliwość/ y nie pobożność/ na co ptaciu
 oto dosyć. Biada ktorzy przyczyniacie dom ku domo-
 wi/ rola do roley aże do granic/ a żaliż wam sązymi
 mieszkać na ziemi: Biada ktorzy sie pokwapiacie ku
 pijanstwu y pićiu bługiemu y zbyniemu/ a tyście sie wi-
 nem zapalili/ lutnie/ trąby/ bekny/ instrumenty są na
 biesiadach waszych/ a na postuge Boża nie niedba-
 cie/ ani na sprawy ręk jego nie poglądacie. Biada
 ktorzy możni jesteście pić wino/ y mocnymi na pijan-
 stwo. Biada ktorzy vsprawiedliwiacie nie sprawiedli-
 wego dla darów/ a sprawiedliwość sprawiedliwemu
 trąćcie. Dla tegoż iako rośkiet y drewna tak was po-
 pali ogień/ a dymem wykurzeni będziecie/ ić.

Od tegoż

Artykuł Jedennasty.

236

Od tego odwodzi Jan Krzcielonych które przysto-
 wat ku poświęceniu Chrystusowi przez Krzest / gdzie
 im mowit : Czyńcieś godne owoce pokuty / a nie powia-
 daycie się Abrahama jest oćciec wasz / boć mocen jest Bog
 poczynić sobie syny Abrahamowe y z kamienia /
 a już siekiera jest przyłożona do korzenia / iże tak
 wśkie drzewo które nie czyni owocu dobrego / będzie
 wycięte a wogien wrzucone. Takci też Pan Chrystus
 one fige zielona gdy nie miała owocow na sobie prze-
 klat / y wśkła. A tak dla miłosierdzia Bożego prośe /
 abyście wydawali ciata wasze ofiara Bogu żywiaca /
 święta / Bogu miła / rozumna / a nie porównajcie się
 z tym światem złym / ale doświadczajcie która jest wo-
 la Boża. Otoć też napemina y Piotr święty w ty-
 słowa : Błogosławiony Pan a Oćciec pana naszego
 Jezusa Chrystusa który z miłosierdzia swego odrodził
 nas w nadzieie żywa / przez zmarłych wstanie Pana
 Jezusa Chrystusa Syna swego od martwych / w dzie-
 dzictwo nie kładące się w niebieśkich / a oto was ktorzy
 mocą Boską przestrzegani jesteście / przez wiarę ku zbawie-
 niu zgotowanemu / okazać się czas ostatecznego w-
 ktorym się będziecie wśelić. Trochę potrzeba było się
 śmieć teraz / dla rozmaitych pokus / aby doświadcz-
 nie waszej wiary daleko więcej było zacnieysze. Dla
 tego badzcie jako synowie posłuszeństwa / nie przyro-
 wując pierwszym głupim swoim iadom / według tego
 świętego który nas wezwał / aby y wy we wśstkim
 żywocie waszym byliście świętymi / iako napisano jest :
 Badzcie świętymi / abowiem ja jestem święty / a wś-
 kie ciato jest iako siano / ić.. Przetoż odłożywszy
 wśstka złość y wśstka zdrada y nieczystości / y niedu-
 bości / y namięniska / rożnice / w posłuszeństwie Bo-
 skim y w miłości bliźniego / sejszym sercem jeden dru-
 giego

Mat. 3.

Mat. 21.

Mat. 11.

Romano: 11.

1. Pet. 1.

Leut. 1.6.

Rozdziału Piątego

Ktoś sum-
nia.

giego miłuiący / aby tak ludzie widzący dobre czyni-
waże chwalili Boga. A tak z martwych wstanie
Pana Chrystusa we rozgrzeszyło nas od grzechów / we-
czyniło sprawiedliwe / wyzwoliło od śmierci / zapew-
niło o życiu wiecznym. Napomina nas abyśmy żyli
iż iako żywicy Bogu w świątobliwości / tedy sobie
nie utracim tej łaski która nam jest poczytana przez
Jezusa Chrystusa.

ARTIK VLD WANATSI

O w niebo wstąpieniu Pańskim.
Wstąpił na niebiosy / y siedzi na prawicy u
Boga Oycy wszechmogącego.

Alcu. 1.

Portret wy-
stępu tego
Zmystu.

M Jezus iako Pan Chrystus po z martwych
wstaniu przez czterdzieści dni z Włóknami
swoimi okazał się / y aby wierzyli prawdziwie zmar-
tych wskazał / cięsto się z nimi widal / o królestwie
swoim też ich nauczał / aże ie na ośmiętych z gromadził
na gorze Oliwnej w Betanicy / stamtąd wstąpił na
niebiosy / y zasiadł na prawicy u Boga Oycy wszech-
mogącego. A o tym teraz słyszey potrzeba / nam sobie
rozezytać: Kto / a iako / y dokąd wstąpił / y co za poży-
tki z tego mamy. Z strony tego kto wstąpił / iako
jest rozumieć / Jie on Pan Chrystus który po-
stał w żywocie Marycy Panny narodził się / który prze-
żył trzydzieści lat / porożony był / cudami czynił / aże na-
nieś wzięty w Ogroycu / umieszczony pod Pontifim
Pilate / y umarł ukrzyżowany y pogrzebiony / zstąpił
do piekieł / a trzeciego dnia z martwych wstał / a ten-
cież to w niebo wstąpił / iako o tym Dawid w Psalmie

111. ps. 111.

Artykuł Dwanaście.

237.

napięta: Wstąpił Bog w apieraniu y Pan w głosie
traby. A na drugum mteyscu: Wstapites w zgore/wzias
tes pobranie/ ic. O tym też sami powiedzieli: Już wste
pnie do Oycā mego y do Oycā waszego / Boga mego
y do Boga waszego.

Jakożi wstąpił: a do kąd: wypisnia Ewāngelisto
wie świeci o tym dosłatecznie: Jie gdy byli zgroma
dzeni Apostołowie do Pānā Chrystusa na gore Oli
wna/ A tam poruczywszy im aby sili po świecie kazac
Ewāngeliey/ y krzcie wszytki narody ludzkie/ winie Oj
cā/ y Synā / y Duchā Świętego. Potym błogosławił
im/ y podniost wzgore rece swoje y podniesiony iest/ y
odszedł od nich / a obłok obiał go gdy nāi patrzyli/ y
wiał z ich widzenia / y był niesiony aie do niebā/ y v
siadł tam na prawicy Bōley. A gdy ieszcze za nimi pā
trzyli wniebo / tedy okazali sie dwa meżowie w bia
łych szatach przed nimi/ ktorzy takā rzecz do nich rezy
nali: Meżowie Galileyscy y co tu stoicie pogladaiac
wniebo/ ten Jezus ktory iest wsiety do niebā/ tak przy
dzie iakoscie go widzieli wstepniacego do niebā. Po
tym Apostołowie dawsy mu chwale tam w niebie
bedacemu / wrocili sie do Jeruzalem. Powiadał im
tam Pan Chrystus o tym swoim wstapieniu do niebā
na prawicy Bōsta mowiac: Już nāty czas a nie wy
rzycie mie/ abowiem ide do Oycā. A teraz już ide do
Oycā ktory mie posłał / a żaden nie dowiāduie sie o
tym dokąd idzie. Potrzebā wam tego aby m ia siedł/
bo gdiebym nie siedł / tedy pocieszyciel do was nie
przyjdzie/ ale iesli poyde tedy go wam posle: W do
mu Oycā moiego iest wiele przybytkow / by bylo inā
czej powiedziāł bym wam/ bo ide wam gorowac mtey
scā. Wyshedem od Oycā przyshedem tu na ten świat/
zasie oto zostawiam a opuszciam świat a ide do Oj
cā. Zawsze

Psalm. 46.
Psalm. 67.
Joan. 20.

Actu. 1.

Luc. 24.

Mar. 16.
Jako y do
tad Chrystus
wstąpił.

Joan. 16.
Joan. 17.

Joan. 14.

Mat. 16.

Rozdziału Piątego

Mat. 23.

Act. 7.

Act. 10.

Act. 9.

ca. Zawhe v bogie będziecie mieć z sobą / ale ninie
zawhe będziecie mieć. Item / Oto wstępuje do Wyca
mego y do Wyca waszego. Te wszystkie słowa pyina
swietego rozumne są dosyć / abowiem nam oznaymu
ia a tu wierze nąhey podawia / iże prawdziwie Pan
Chrystus z tego tu swiatą odchodzi / y z tej tu ziemię
skiej wstąpił do nieb. Bo tak słowa Historiey swie
tey brzmią / gdzie piśie: **Odchodzi od nich / gdy ty**
mi słowy to sobie znaczyć / odracie z jednego miejsca
na drugie: Zastę piśie: Y był niesiony od nich
do nieb. Pierwej podniwzysj ręce wzgorę / iakoby po
kazując do kąd miał iść / y sam się podniósł od ziemi /
także obłok ogarnął go / w którym niósł się do nieb /
na co patrzyli Apostołowie y z nim poglądali do
nieb. Nład to Aniołowie od Boga / świadkowie dwu
stąwszy tak ich otwierdżili w tym / gdy długo stali
na gorze patrząc w niebo za Panem / iże do nieb iść
wchodzi / a stamtąd aże potem przyjdzie na sąd / z.
Dosyć tu iasnie wypyane jest to wstąpienie Pana Chry
stusowe / iakie było y do kąd / iże do nieb wzgorę / tu
odchodzi z ziemi. Tamgo Apostołowie podawali /
toż się do Jeruzalem wrocili. Tam go widział po
tym Stephan. Tam go też widział y słyszał Piotr do
siebie mówiącego / gdy mu w onym przesćieradle spu
ścił z nieb rozmaite zwierzęta. Tam stąd wołał na
szawta iże go przesławował / y do siebie zachwycił / y
dla tego nam też tak a wiara zostawili w Kredzie / iak
to sami widzieli y wierzyli / iże wstąpił tu od ziemi
(ta jest własność tego słowa **wstąpił** / iże zna
czy od miejsca niższego tu gorze wstąpienie) na nie
biosy. Y Paweł s. to tak wytkada do Epheskich 4.
kap. piśac: Co prawi się to rozumie wstępuje / nie in
szego, iedno

tego / iedno wescie tam / iad byt przyſzedł / to ieſt / do
Aleby kto rzekł: A czemuż też powoedział (niebá.
Pan Chryſtus / iſe tu z wami ieſtem do ſkonczenia ſwia-
tá: Ide y zaſie przyde / nie opuſzcze was sierotami:

Tá to odpowiadani / potrzeba abyſmy dobrze roz-
mieli / dla czego á tu iákiemu zmyſłowi á rozumieniu
to mowił. Tę inſym zmyſłem iedno takowym iáko
też mowił one ſłowa: Pierwey niſe Abrahám byt
iáko ieſt. Ktore ſłowa nie mogá ſie rozumieć / aby za-
Abrahámá byt cielesnie ciátem ſwoim / bo go ieſte
nie miał / ale przedſie byt Boſtwem ſwoim / á tak iá-
ko o tym byciu według Boſtwa ſwego tam powia-
da iſe był / tak też z nami tu ieſt według Boſtwa ſwo-
iego / chocia według ciáta w niebie ieſt na práwicy / á
iad odſzedł z ziemie teraz / iáko zaſie potym przydzie
na iad.

O dwiennam tu rzeczy idzie / gdzie Chryſtus według
ciáta ſwego wſzedł (gdyſ według Boſtwa choć tu byt
na ziemí z ludźmi w cieł / byt też przedſie w niebie w to-
nie o Dycá ſwego. Jáko też ſam powiáda: Żaden nie
wſtepuie do niebá iedno ten który zſtąpił z niebá / Syn
człowieczy który ieſt w niebie. Człowieczym Synem zo-
wie ſie / dla ziednoczenia w iednoeć perſony człowieczeń
ſtwa z perſoná ſwojá Boſta) Iſe wſzedł do niebá y
na práwicy wſiadł Boſey. Co ſie to rozumie niebo á
co práwica Boſa / gdy to będziemy rozumieć / inſz zro-
зуміemy iáko á gdzie Pan Chryſtus wſtąpił / abyſmy
go tam bydź wierzyli y chwalili.

Tiebo / troiákie ma znaczenie to ſłowo. Naprzód
znaczy á rozumie ſie przez niebo to roſpoſtrzenie / na
którym ſá poſtánowiąne gwiazdy / planery / ſonice / y
mieſiac. O tym mowi Dawid w Pſalmiech: Oglá-
dam niebá twoie / ſpráwe pálców twoich / mieſiac y
gwiazdy

Mat. 28.

Joan. 14.

Joan. 2.

Joan. 3.

Co ſerorus
nie przez nie
bo.
Pſalm. 8.

Kozdżiału Piątego

gwiazdy ktoreś ty ofundował A na drugim miejscu.
 psalm. 10. Niebiosą wypowiadała chwale twojej / y wezynki tego
 oznaczyniue rozpostrzenie. Potym znaczy sie przez nie-
 bo stolec Boży / iako o tym Dawid w Psalmie mówi:
 psalm. 102. Pan w niebie ugruntował sobie stolec swoy. Takieś
 maw. 5. mówi Pan Chrystus: Nie przyślegaycie przez niebo / a
 Eja. 66. bowiem stolec Boży iest. Item / Niebo iest mi stola-
 cem / a ziemia podnosiem nog moich. Potrzećcie / nie-
 bo znaczy przybytek a miejsce Swietych BŻych / w
 którym ten stolec Boży iest / a o tym piše Apostoł:
 Wiemy / iesli ten przybytek ziemski będzie skazony / zbur-
 dowany od Boga mamy przybytek nie ziemny / wez-
 niony wieceśny w niebie / stad zbawiciela oczekawamy.
 Item Philip. 3. Przemieszkawanie nasze w niebie iest.
 Przetoś gdy wiare nasze wyznawamy o wstąpieniu
 Pana Chrystusowym na niebo / tedy mamy rozumieć
 o tym miejscu gdzie iest Majeść Boży a przybytek
 chwalców BŻych / do kad nas tej za soba pewnie ma-
 wzić / iako to obiecał. Weźme was do siebie / aby
 gdyem ja iest y wascie też byli.

Joan. 14.
17.

práwica Bo-
ża co iest.

1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1.

psalm. 2.
Mat. 23.

A co sie tyczy práwice BŻey / tá iest dwoiáta w
 piśmie swietych / nie żebydz Bog miał práwca albo le-
 wa reke / czego my o Bogu nie pomyslamy. Ale na-
 przod rozumieć mamy przez práwice BŻa Maje-
 śta BŻy a wielmożność oney chwały y mocy jego /
 a do tegoż przyšlo cztowieczeństwo Chrystusowe / ko-
 re tak iest wydzwignione a wielbione w personie Sy-
 na BŻego / ono ktore tu na świecie było utrapione y
 niedzne / iże tam w niebie iest in w chwale BŻsticy po-
 sadzone / iako piśmo mówi: Jie dla tego iest podnie-
 siony od Boga / y dał mu imie nad wszystkie imiona / y
 dána mu iest moc na niebie y na ziemi. Tam tedy w
 tym majeście wsiadł pan Chrystus według oi e° piśma

Dawido

Davidowe go. Kżet Pan Panu me mu/siadz na p^{ra} wicy moiej/ to iest/ będz uczestnikiem chwaly y m^{ia} y statu władze zemna. Drugie/znaczy pr^{aw}ic^a Bo^{ga} mieysce pewne wiernych Bo^{zych} w niebie/iako wy kłada to Augustin święty tymi słowy : Pr^{aw}ic^a Bo^{ga} Wyca iest błogosławienstwo ono / do ktorego idą wierni święci/iako y lewica Bo^{ga}/rozumie sie niedza p^{ra}wiecna do ktorego idą wszyscy nie zbawiający. A tak nie z strony Boga ale z strony nas ludzi pr^{aw}ic^a Bo^{ga} albo lewica rozumie sie. Tak ci też ono pismo rozumie sie/gdzie pise: Jze rozstowien^a na lewicy/to iest na potępienie/ a owce na pr^{aw}icy/to iest tu zbawieniu beda postanowieni. Siedzi tedy na pr^{aw}icy Boga Wyca Pan Chrystus/to iest/odpoczywa iuz w wieczney chwale niebieskiej/w tym tam mieyscu do ktorego idą z nim też wierni Bo^{zy} teraz w dusz^{ach} swoich/ a potym beda w prowadzeni y z ciał^y c^{ia}su swiego.

Pisa o tey pr^{aw}icy Bo^{żej}/iż Pan Chrystus wsiadł na niey/Apostołowie / iako do Ephezow Paweł święty: Bog Chrystusa posadził na pr^{aw}icy swojej w niebie. Item. Jesliżście powstałi z martwych wespół z Chrystusem/tedy gornych rzeczy szukaycie / to iest niebieskich/gdzie iest Chrystus na pr^{aw}icy o Wyca siedzący. Także y Piotr święty pise: Pan Jezus na pr^{aw}icy Bo^{żej} posadł do nieba. Item/ Potrzeba aby go niebiosamiaty/aż do c^{ia}su napr^{aw}ienia. Item/Chrystus sam przez sie oczyszcienie wcieln^y grzechow naszych/ y na pr^{aw}icy siadł Majestat^y Bo^{żego} w niebie. Wiele innych iest o tym pism^y świętych / ktore Pana Chrystusa opisują w ciele te^o bydz w niebie na pewnym mieyscu. A iż Pan Chrystus prawdziwie wstał w ciele swoim na niebo/ y wsiadł na pr^{aw}icy Bo^{żej} / tedy o tym mówię tak pierwszy kościół stary Chrześciański po Apo

stolech

Psalm. 110.

De Agone
Christiano
Cap. 20
Lewica
Bo^{ga}.

Ephe. 1.
Colos. 3.

1. Petr. 3.
Actu. 5.

Rozdziału Piątego.

stolech świętych będący trzymać y pisać/ iako sie to z
pisma Doktorow świętych pokazuje/ ktorych tu kilka
przywiode. Naprzod/ Epiphanius tak piše w kate-
gach przeciwko Apeleianom: Wzgore jest ono święte
ciało wespołek z Bóstwem/ cały Chrystus ieden Syn
on Święty Boży/ siedząc na prawicy Oycowskiej.

Drugi Ireneus *Lib de carnis resurrectione*. Sámą rzecią
w niebie siedzi Pan Christus na prawicy Oycowskiej/
człowiek chociaż y Bog/ Adam posledni ieychy/ chociaż so-
wo ono napierwsze/ ciało y krew/ chociaż żyłocięysze niżeli
nasze tenże w substanczey y w kstacie iako wstąpił.

Trzeci Cypryan albo Rufinus *in expositione Symboli*.
Wstąpił do nieba Pan/ nie gdzie słowo Bog nie miał
by siedzieć pierwey (iako ten który zawsze był w niebie y
mieszkał w Oycu) ale gdzie słowo ciałem siez sławę
pierwey nie było. Czwarty Ambroży *lib. 2. de fide cap. 4.*

Anić Bog z miejsca na miejsce sie przestępuje/ który
zawsze wszedy jest/ ale człowiek jest który pochodzi/ ten
też jest który przychodzi/ Wstanie a podimy: Wrym tedy
idzie y przychodzi/ w czym jest z nami iedney substanczy

ey Piąty Cyrillus *in iohannem lib. 11. Cap. 21*. A tak
gdyż Chrystus prawdziwy jest Bog y człowiek/ potrze-
ba aby rozumieli/ iże mocą niewymownego Bóstwa
swego wespołek z Apostoły miał bydzi/ chociaż ciałem
nie byłoby go. Tenże *lib. in iohann. 2. Cap. 21*. A gdy tak

iako człowiek na ziemi był/ w niebie przedsie przeby-
wał: Także też teraz gdy jest w niebie z ciałem/ ziemie
napelnia/ y z tymi którzy go miłują/ chociaż nie ciałem/
wsakłoż mocą Bóstwa wespołek zawsze jest/ y był/ y by-
dzie.

Siostry *Leodatus Dialogo 2*. Ciało Chrystus ma/
które po zmarłych wstaniu przedsie iako y pierwey
jest osiągnięte. Tenże *Dialogo 3*. Mły Bóstwa y ciał-
wieczeństwa takowe ziednoczenie bydzi/ wyznaczamy iako
po iedno

to iedno ktore nie moze byc rozdzielone/ o personie my
 śmy/ ale tegoż byc Bogiem y człowiekiem wiemy/
 ktorego widzieć możemy y nie możemy. Osięgniemy
 jest y nie ogarniony/ y iedno Bóstwo y człowie-
 czeństwo znaczy/ iednemu z person przywłaiczamy.
 Słowny Augustyn Epi. tola ad Dardanum. Nie wstąpił
 iedną iest Chrystus/ skąd ma przysć z prawicy Oycy
 z nieba / wreszcie naturze ciała y stać iedną wstąpił /
 ktoremu nie śmierć dać/ ale natury nie odiać/ we-
 dług tego stać iedną nie mamy mniemac/ aby miał byc
 wszędy rościęgniemy / potrzeba się strzedz abyśmy tak
 Bóstwa nie przykładali człowiekowi / iakobyśmy pra-
 wodności nie niszczili ciała. Tenże in Joannem Tract:
 31. A co się dziwićie/ Bog to czyni/ człowiek bowiem
 według ciała na miejscu iest y z miejsca idzie albo od-
 chodzi/ a gdy na inie miejsce przyjdzie / iedną go na o-
 tym miejscu nie ma/ skąd odejść / ale Bog wszystko
 napetnia/ y wszędy wszystek iest / nie bywa ogarniony
 miejscem. Tenże de uerbis Domini in Joann. ser. 8. Od k-
 rych człowiek odchodził/ Bog ich nie opuszczał/ a iedną ten
 że Chrystus iest y Bog y człowiek/ przeto y iedną przez
 to co na iednym miejscu było / y został przez to co
 wszędy było. Tenże ad Dardanum, Szerokość miejsca
 odejmi ciałom/ a nigdzie nie beda/ a gdy nigdzie nie
 beda tedy ani beda/ iedną. Wymy Jeronim do Damaś-
 sa piše: Wstał dnia trzeciego/ wstąpił na niebiosy/ sie-
 dli na prawicy Oycy/ gdzie została taż natura cia-
 ła w ktorey się narodził y cierpiat/ y w ktorey z mar-
 tych wstał/ boć nie iest zniszczona człowiecza substan-
 cja ale uwielbiona / y na wieki z Bóstwem trwająca.
 Dzięwiary Leo Epi. ad Flavin: Cap. 4. A iedną Chrystus
 od równości Oycowskiej nie odstąpił/ tak też ciałem
 przyrodzenia naszego rodu nie opuścił. Dzięsiaty wi-

August.

A.

Jeron.

Rozdziału Piątego

gila lib 1. contra Iulianum. Lat. Pana Chrystusa wierzy-
my być jedną personą dwu natur/ przez które jedna jest
na pewnym miejscu/ a druga wszędy/ a chociaż ciałowe
ciężstwo nie jest wszędy / ani Bóstwo nie jest tylko na
jednym miejscu/ przed się trwa jedność persony a nie
rozrywa się. Wpuszczam inne swiate meze dla krotko-
ści/ na tych teraz dosyć/ którzy dosyć iasnie a zgodnie
słowem Bożym to twierdzą/ iż Pan Chrystus według
ciała z tej ziemi odszedł na niebo/ nie maś go tu/ ale
siedzi na prawicy Boga Ojca / do tad aże przyjdzie
sądzić.

Posłtanie
bowiaptienia
Syna Bożego

Mat. 24.

Tuż pożytki obaczmy iakowe nam przysłyż tego
takiego w niebo wstąpienia Pańskiego. Naprzód wa-
czy nas/ abyśmy to mocnie tak iako z Kościołem Chry-
ścijskim y Apostołstym wyznawamy wierzyli / iż tu
już nie maś na ziemi nigdzie ciała prawdziwego Pa-
na Chrystusowego ani krwie jego / bo wstąpił na nie-
bo y tam jest. Przetoż kiedy którzy fałszyż (iako o-
nich Pan Chrystus Prorokował iż mieli przysć) tego
być czyli wierzyć iakoby tu gdzie miało być ciało Chry-
stusowe y krew jego na którym miejscu/ w jakim zamie-
stnieniu / albo w iakowym żywiole osiegnione / albo z
chleba wciynione / które podnoszą tak tu chwaleniu lu-
dziom / iako y też Bogu na ofiarę za żywe ludzkie y za-
umarłe/ tedy temu nie wierzyć/ w wszystko ciśa iakimi fa-
łszyż / nie wychadzać do takich / ani tam chwaląc
Chrystusa albo śluczyć/ ale w niebie. Bo gdyć będzie
a tu przyjdzie w ciełe / wżymy go iako był widziany
kiedy wstąpił od nas na niebo / y nie inaczej się o-
każe / jedno iako sławieć by nadalę błysnęła się/ ba-
dziej też on widziany.

Mat. 24.
Ziem 1.

Drugi pożytek mamy z wniebowstąpienia Pańskiego
go ten/ iż bierzemy już dostonakę upewnienie z niego
naszego

naszego zbawienia/ bo okazuje prawię Pana Chrystusa
 takto zwyciężce grze. hu/ am. erci/ karcana y piekła/ a
 to tym obyczajem / gdy go wracającego sie takto z po-
 rażki do nieba obaczuiemy/ który nabrawszy łupow/ i
 to piśe Apostoł/ y Dawid w psalmie 68. już sie wro-
 cił y odpoczywa w weselu wiecznym/ tak iże nie potrze-
 ba tu wiecey iemu na ziemi w cieie swoim cierpieć/ a
 często te woynie czynić/ gdy już raz dosyć uczynił. Jako
 sam powiędział w tytstowa: Wypetuiło sie. Czegoby
 był nie mowić / gdyby tu ięście miał co wiecey czynić
 według piśna/ dla zbawienia naszego/ dla którego iest
 naznaczony y był pokany od Oycy. A tak ci którzy
 tu ięście ciała tego podnasia y ofiaruia / nie moga-
 tey mieć poćiechy aby już wybawieni byli przez Chry-
 stusa. Bo gdyby wierzyli/ tedyby to bacząc/ tamby go
 gdzie po takiej sprawie dostateczney wstąpił chwalił/
 a nie tu po cyboryach/ przy Nfacy y w Monstrancy-
 ach/ ale w niebie na prawicy Bożey.

Ephes. 6.

Joan. 16.

Trzeci pożytek uczynił wstąpieniem swoim do nieba
 Pan Chrystus/ iżenamtam już fortekę otwart / y owsem
 do nieba już ciała nasze wprowadził / abyśmy pewni
 byli tam miejsca nam nagotowanego/ podług oney
 tego obietnice nie omylney: Pojda a zgotuje wam mie-
 sce/ a potom po was przyjde a weźmie was do siebie/
 aby tam gdzie ja iest y wyście też byli. Ta co pątrzac
 Tertulian upominat Chrzesciāny tymi słowy: Już be-
 spieczni będziecie ciała y krwi ludzka/ boście już po-
 sea wieli w niebie y w królestwie Bożym w Panu Je-
 zusie Chrystusie/ który tam w naszym cieie wszedł. Tę
 też poćiechę nie mają/ ci którzy uchowają ciało y krew
 Chrystusowe na ziemi gdy ięście nie są w posiadze-
 nieb i Albo ińsego tu Chrystusa mają/ którego tu tak
 z chleba czynia na Nfey/ ychowają w cyboryum ied-

Joan. 14.

Rozdziału Piątego

nego/a drugiego noha w Monstrancyey / a trzeciego
dzwigając za grzechy/á czwarty to tam w niebie jest.
á ten ci tam prawdziwy jest. Aleć pewna rzecz iść to
tu Baktwani wymyślenia á nie Chrystus. Przetoż dla
Pána Boga prośe obaczcie sie / nie maści pociechy z
tych tu Chrystusów wchuchanych y zegnanych/aleć z o
ne° jest pewny pożytek/z Márycy Panny narodzone/
iakoście mieli/ić.y który jest na prawicy v Boga Oycá.

Roma. 8.
1. Ioan. 2.

Czwarty tego pożytek/iż ten Pan Chrystus tam za
nami oredue v Boga Oycá/ iako o tym Apostoł Pa
wet święty piše/y Jan święty: Mamy iednacza v Bo
gá Oycá cztowić Chrystusa Jezusa który sie za nami
przyczynia. A ten tu chlebowy Chrystus nie czyni nic/
bo ani mowi/ ani żadney rzeczy nie sprawnie pożytecz
ney/bo niemy jest/iakoż nie nie maś iedno chleb/ cze
go iasny dowód iże go y myś żye. A gdyby był Chrystus
sem onym wszechmocnym/ nie tylko siebie broniłby ob
myśly ale y nas: A gdyż ten y siebie nie obroni/ znać
wielki iże nie maś nie iedno/iakom wyższey powieźdiał
chleba iawny/ albo z chleba Baktwan ktoremu to przy
pisał/ y oddawać/ co słusz samemu onemu Pánu
Chrystusowi żywiamu.

Ephes. 4.
Ioan. 16.

Piąty pożytek jest wniebo wstąpienia Chrystusowe
go/ iże tam wstąpiwszy dał dary ludzom/ to jest/ ze
śłał Duchá świętego wterzającym/iako był obiecał/mo
wiał: Jeśli nie poyde/pocieszyć ciel do was nie przyjdzie.
Ale jeśli poyde/tedy go wam posle/ić.

A na ostatek wstąpienie Pána Chrystusowe/y nam
tam nagorowane miejsce w niebie v Boga Oycá prze
niego. Napomina nas/abyśmy sie nie zabawiali tu
na świecie ziemskimi rzeczami/ale tam sie zawsze gmo
wiali do tej oyczyny niebieskiej/tam sobie spárbili/y
tam serce nasze zawsze mieli. Jako napomina nas A
postoł.

postot. Gornych rzeczy szukajcie / gdzie jest Chrystus Colos. 3.
na prawicy Bożej siedzący. Także do Filipenſow piſe:
Także przemieſzkawanie w niebie jest / i tak zbawiciela Philip. 3.
czekawamy. Nie baczcie ci na to / ktorzy tu zbytnie ſie
piecioslują na tym ſwiecie o zbytnie budowania / go-
spodarſtwy zbytniem ſie bawia / iakoby tu ich oczysz-
cą była / a mieli tu na wieki bydź. A ono tu do czasu
iako pielgrzymi ieſteſmy / a tam na wieki przydziecie iuſz
być / przetoż tam wiecey jobie ſkarbmy / y tym ſie ba-
my / coby nam tam na potym pomoczno było.

ARTIK VLTRZINASTI

O ſkończeniu ſwiata y o dniu ſadnym.

Ścianta o przydziecie ſadzić żywe y zmarłe.

No w niebowſtapieniu Pańſkim tu zoſtawione
eſtonti Pańa Chrystuſowe / iſeto muſia od te-
ſwiata wznować / co wznał Pan Chrystus. O czym im Math. 10.
ſam powieſdział od choźac / iſe nie mieli bydź ſczęſliwi Joan. 15.
by niſieli on / ale także cierpieć przeſładowanie / wiezie-
nie / wyzwiecanie / zabijanie / y iuſzy trzyſ rozmaity dla
Pańa Chrystuſa / kora rzecz aby im przykra nie była y
nie przywoździła ich do roſpącej / ale iſeby ſa cierpliwie
znosili / ieſt im dane ku wſpomozeniu / podparciu / y po-
cieſze / przacie Pańa Chrystuſowe na ſprawiedliwych ſa-
dnie kady Tyrzan będzie miał káſn Tyráſtwa ſwego
go a wſhelki wierny weźmie nagrodę wieczną ſwoje.
We wſhelki h tedy wciſtách Chreſciánie mili a w ká-
dym trzymi náſzym / pogladaymy na Pańa do nieba /
na prawice Poja / a proemy al y przſeďci a uylca

Rozdziału Piątego

wit nas. A iże sąd Boży jest nasze wybawienie doskonałe / przetoż sathan przez swoje naciżenie do wątpliwości przywodzi mieysca pisma swietego ku potwierdzeniu tego słusze / iako o tym Piotr swiety w liście swymu wspomina: Jie ostatnich czasow nastana nasamiewce wedle żadz swych rządzacy sie y mówiący: Agdysieś i. st obietnica przyscicia tego nasąd / aza mało już lat minelo iako to jest obiecano: i. c. Przetoż potrzeba abyśmy / o tym sądzie Pańskim ostatcznym / iako o Artykule wiary Chrześcianskiej / dobrze umocnie ni byli ze słowá Boiego / o czym taki porządek zachowamy. Naprzód dowody / iie pewnie sąd Boży na ktory Pan Chrystus przyscic ma będzie / wypisemy. Druga / o czasie / ktorego sie to czasu z stać ma. Trzecia / mieysce na którym to będzie. Czwarta / porządek iakim sie to wykonać ma.

Co sie dorycze pierwszej rzeczy / iże nie jest to wymysł ludzki przyscicia sąd Pańa Chrystusowe / patrząciech pisma swietego o tym. Ezechiasz Prorok pisze: Ja sam przez sie przysięgam / wymydzie z ust moich słowo sprawiedliwosci a nie wroci sie / abowiem mnie sie będzie klaniać wszelkie kolano / y przysięgac wszelki język. To mieysce Apostoł do Rzymianow wyklada o sadnym dniu. Dániel Prorok drugi także pisze: Widziałem w objawieniu nocnym / a ono na obłokach niebieskich iako Syn człowieczy przychodził / y przyszedł do starego / y kazał go przeden przybliżyć / ktoremu dał moc / y chwale / y krolestwo / ktoremu wszyscy ludzie / pokolenia y języki beda służyć / moc tego / moc wieczna / ktora nie będzie oddalona / a krolestwo tego nie zniszczą. Enoch siódmy od Adama tak Prorokował: Oto przydzie Pan z swietymi tysiącami swymi / aby osadził wszystkich y pokarał ktorzy niedzyli

dźmi be

Omi będa zły / z tych uczynków które poczynili / y
za słowa które im bluznili przeciw niemu. Psalm. 19.
Zgotował w sędnie stolec swoy / a on będzie sądził os
trag ziemię w sprawiedliwości / będzie sądził ludzi w
kuszności. O tym sam Pan Chrystus często wzmiankę
czyni / iako onym słowy w Ewangelii / gdzie mówi:
Jie lekciey będzie Sodomie y Gomorze w dzień są
dy niżeli temu niewiernemu. Item: Syn człowieczy
przysiedzie w chwale swojej od Ojca wespół z An
głymi swoimi / a w ten czas każdemu obda wedle uczyn
ków jego. Item: W ten czas wyrza Sąd człowieczy
do przychodzącego w obłokach niebieskich z wielką mo
cą y też z Mądrością. Paweł święty piše: Zbieraj się
gniew na on dzień gniewu / którego się okaże spra
wiedliwy sąd Boży. Na drugim miejscu powiada:
Jie Bog przez tego meża którego wskazał / będzie sa
dzący świat w sprawiedliwości. Item. Obowiażcie się
przed Bogiem y przed Panem Chrystusem naszym / któ
ry będzie sądził żywe y zmarłe / w objawieniu swoim i.

Co się tycze czasu którego się to ma zstać / o tym
nikt nie wie iako Pan Chrystus powiedział: Ale o o
nym dniu y godzinie ktedy to będzie nikt nie wie ani An
głowie / iedno tylko Bog Wie. Wszakże to wiemy że
ten Sąd ma być na skończeniu świata / o którym też
niektórzy wątpią twierdząc / iżby świat miał być
wieczny. Przetoż zarazem tu potrzeba nam dowod
mieć z pisma świętego / Jie ten świat ma swoy koniec
mieć. Naprzód Pan Chrystus powiedział: Oto ja
jestem z wami do skończenia świata. Item. Tak będzie
na skończeniu świata dzień siel iako się z siano ko
łowi z pszenicą rosnącemu. Item. Tędy ziemia
przemienia się / słowa się może nie przemienia:

Co y Piotr święty twierdzi mówiąc: Jie rzeczy wsi

Mat. 10.

Mat. 16.

Mat. 24.
15.

Roma. 2.

2 Tim. 17.

2. Tim. 4.

Czas sądu

Bożego.

Mat. 24.

Skończenie

swiata.

Mat. 25.

Mat. 13.

Mat. 24.

Rozdziału Piątego

1. Petr. 4.
1. Joan. 3.
1. Corint. 7.
Actu 1.

Math. 24.

Math. 24.
Luc. 11.
Znak i sadu
Dobrego.

1. Petr. 3.

1. Tim. 4.

Ich idzie koniec. Toż y Jan święty: Świat przemija y iego pożałuiować. Toż y Paweł święty: Przemija tświat tego świata. Wszakże y o tym czasie gdy się do wiadowali Apostołowie: powiedziano im: Jże nie ich rzecz jest wiedzieć y znać czas/ które Bog ułożył sobie w mocy swojej. A towarzyszył Pan/ iż nie obiawił nam czasu/ abyśmy zawsze byli gotowi a czynnymi/ bo gdy się nie nadziejemy Pan przyjdzie. Wszakże powiedział im y nam znając pewnych osiunacście/ abyśmy po nich tak poznali bliski czas skonczenia świata/ y przyścia Pańskiego na sąd/ iako jest bliskie Licho kiedy już papie puka się na drzewie. A Pierwszy znak/ fałszywi nauczyciele/ o których tak mówi: Wiele ich przyjdzie w Imię moje/ którzy będą powiadać iam jest Chrystus/ y wiele ich zwioda. Nazywać się Chrystusem/ iest/ przywołując sobie sprawę zbawienia albo władza/ iakowch wiele nastato/ którzy ludzkom w swoich wymysłach obiecia zbawienie/ y drudzy są mi moca swa grzechy odpuszczają/ i: Item. Wiele nastanie fałszyrzow y wiele ich zwioda/ iako też to nam okowidymy/ iże Młachomet niemato ich zwiodł/ także wiele Papież/ y inisy odstępniency od Kościoła Chrystusowego/ Apostolskiego/ od oney wiary która on podał w pismach swoich. Drugi znak/ odstąpienie od prawey wiary/ za tymi zwodzicielmi fałszywymi. O czym tak pisze Marek święty: Jż wiele się ich zgoršy y beda zwiedzeni/ a gdyby Pan nie skrócił dni dla wybranych swoich/ nie ośtatby się żaden człowiek. O tym święty Piotr pisze: Ostatnich czasow wiele się ich odstrzeli od prawdy. Takie Paweł święty po ostatnich czasow odstapia niektórzy od wiary/ pilnujący duchow błędliwych/ y nauk Diabelskich/ przez zmy

ślanie fał-

słanie fałszywie mówiących/ ić. Tenże: Przyjdzie ten
 czas kiedy nie beda moc sćcierpieć zdrowey nauki/ ale
 według swego zdania beda sobie nauczyciele kreować
 którzy beda ich vsy tektać/ a od prawdy vsy swe od-
 wracać do baiek. Tenże: Nie przyjdzie Pan aie będzie
 odstanie od prawdy pierwey/ y okazany drzewiey syn
 zatracenia i Trzeci znak/ Antychrysta objawienie.
 W tym Apostoł piše: A że będzie objawion ciskowiec
 on zkoślwy syn zatracenia/ktory jest przeciwnik y wy-
 nasha sie przeciwko Bogu/ wten czas będzie okazany
 ten zkośnik/ ktorego Bog zabije Duchem vsi swoich/ y
 zaniśceży iasnośćia przyscia swiego. W tym też wspo-
 mina Pan Chrystus: Kiedy wyrzecie brzydliwość sto-
 ca na mieyscu swietym/ gdzie nie przystoi/ ić, o kto-
 rey Daniel Prorok prorokował. W tym y Jan swiety
 piše. Synaczkowie ostatni czas jest/ a iakosćie slyšeli
 iże Antychryst przyjdzie/ y już jest Antychrystow wiele/
 skad poznawamy iże ostateczny czas jest: i Czwar-
 ty znak/ Przegladowanie Chrześcianow. W tym Pan
 Chrystus mowi: Bada was wydawać na vciški y za-
 bijać/ a będziecie w nienawisći w wfch dla Imienia
 mego: Wten czas brat brata weda na śmierć/ oćiec sy-
 na/ a synowie powstana przeciwko rodzicom/ y beda
 ich zabijając. Piaty znak/ Woyny beda / y nowiny o
 wojnach/ y powieści o bitwach / powstanie lud prze-
 ciwno ludowi/ krolestwo przeciwko krolestwu.
 Siesty znak/ Jie lige ocynia Krolowie/ Książeta/
 Pánowie/ z Antykrystem z ona plugawa Bestya / iako
 w tym Apoc. 13. 14. 19. 20. Siódmy znak/ Bada
 Różnoscie wołać na ludzie a wspominać / aby odste-
 powali od Antykrysta ku Pánu Chrystusowi Apo. 14.
 Osmiy znak/ odstapi ich wiele od Antykrysta do praw-
 dy Chrystusowey/ Apoc. 16. 17. 18. Dziemiaty znak/
 beda woyny od Antykrysta ku obronie iego od Kro-

1. Tim. 2.

2. Tesaa. 2.

3. Tesaa. 2.

Mar. 24.

Daniel. 9.

1. Joann. 2.

Mar. 13.

Mar. 15.

Mar. 24.

Kozdźiału Piatego

Math. 24.

Luc. 21.

8. Time 3.

2. Petr. 3^d

Loc. 8.5

Luc. 174

2. Petró 3.

1. Уфада 4.

304. 14.

Дис. 213

łow/ w Ziawieniu Jana 8. 13. 16. 19. Dziesiąty znát/
 11 Torowe powietrze y powodzi. Jedemnaśty znát/
 12 Głód/wciśt ludzi. Dwunasty znát/ Drzenie ziemi.
 Trzynasty znát/ Wymárznienie miłosći między ludz-
 mi. Czerasty znát/ pomnożenie złości iáko o tym
 piśe Apostoł Paweł święty do Tymoteusza: A to po-
 winie wiedz iż ostátnich czasów nastána cjaszy niebe-
 spieczne/ bo ludzie będą miłuiący sami siebie/ łatom-
 cy/ pysni/ ztorzeciający/ rodziców nieposłuszni/niewdzi-
 czyni/ niepobożni/ bez dotkliwosci/ nie trzymájący sło-
 wá/ potwarcy/niewierni/nieczysti/ niedbali o dobre
 rzeczy/ zdrayce/skwapliwi/nádeci/ rostkownicy/ bázycy
 w rostkosy niżeli w Bogu Kochájący się/ májący bór-
 we pobożności/ ale się nie znájący do iey skutku/ kto-
 rych się strzeż. O tych y Piotr święty piśe: Będą po-
 dług myśli swoich postępować. Piętnasty znát/
 Potym będzie kázána Ewángelia po wśyiskim świecie.
 Szesnasty znát/ Będą zámiona ná niebie y ná
 sioncu/ miesiącu/ y ná gwiazdach/ wielkie postrachy
 będą z nieba/ y cuda wielkie. Siedmnaśty znát/ Bó-
 dzie wielka biespieczność tak iáko zá Tego/gdzie te-
 ludzie nie nie dbáli ná grozbę powodzi/iedli piśi/ zeni-
 li się/ budowali/ áże ie powodzi zagárnęła: Tak też
 przyjdzie przyscie Pánkie ná sád/gdy będą powiádać
 iże pokóy y wśyisko w biespieczności/ tedy przypádnie
 ná nie záginięcie. Ośmátny znát Sadu Bózego/ traba
 Archánylesta wotájąca ná sád / w ten czas posle Ana-
 toły z traba/á zgromadza ludzi ze wśad. A w ten czas
 przyjdzie Syn słowieszy/ Ktorego wśyscy wyrzú y kro-
 rzy go wśóló.

Przypatrz się tu każdy/lesłże nie są już iasne te zna-
ki/ a to baczac badamy gorowi a ciuymy/ niechay nie
obciąża ciąż naszych obżarstwo ani pijaństwo / ani te
zbytnie pie.żołowanie o ten Świat. Co się ty

Artykuł Trzynasty.

245.

Co się tycze mieysca na którym będzie sadził Pan Chrystus/ y iarowym obyczajem/ o tym nam píše Apostoł: Ziemia ziemi/ ale na powietrze a na obłoki będziemy zachwyceni ku Panu Chrystusowi. A sam powiedział Pan Chrystus: Jże wyraz Syna człowieka przychodzącego w obłokach. Tam przyjdzie w Maieście wielkiej Bostwa swego/ we spółek y z Anioły y w synskiem światym/ y siedzie na Maieście swoim sadzić. Będzie też y wielka iasność około niego/ y będzie też z nim na sadzie siedzieć sadząc dwanaście pokoleń Izraelskiego wierni Chrześciani/ o czym y Apostoł powiada: Ze y Anioły będą wierni Chrześciani z Panem sadzić. A niebo y żywioły od ognia będą spalane/ a prawie rozplawione/ y ziemia/ y wszystko spalane będzie.

Będzie sadził żywe y umarłe. To jest żywe/ iako Apostoł wyklada do Tesalonicensow w pierwszym liście/ kapit. 4. To wam powiadam y słowem Pańskim/ iże my/ ktorzy tu żywimy a pozostaliśmy do sadu pańskiego/ nie vprzedzimy tych ktorzy są już/ abowiem będą traba a głosem Anielskim wzbudzeni naprzód / A potom my ktorzy żywimy a pozostaliśmy/ będziemy zachwyceni we spół z nimi na powiesz przećwko Panu Chrystusowi. Aniołowie zgromadzą wszystkie ludzkie ze wszech stron ziemi na ono miejsce/ aby wszyscy a wszyscy byli osadzeni: Wsą też rozdzielnie będą postanowieni kółkowie y owce/ borych na prawicy a kóły na lewicy/ tu kół a owce pszenice. Tam z każdego y słowka proznego będzie potrzeba liźbe wżynie/ Tam ktorzy tu Pana wyznawali/ też ich Pan przyzna za swoje/ a ktorzy się go przeli/ też się ich on zaprzy. Będzie też tam skarga te duchy na drugie/ abowiem powstana Trinitatecy nie

innyce oby

światy sędzi

Boiego.

1. Tysza. 4.

Math. 24.

Math. 16.

24. 25.

Luc. 17.

Math. 19.

1. petr. 3.

Math. 24.

Math. 25.

Luc. 2.

bowie na

Rozdziału Piątego

Matth. 12.
Luc. 11.	<p>śowie na onym Sądzie / y beda skazyć na te ludzkie /
ktorzy tu niechca upamietać sie / chocia mają iasne
napominanie Pana Chrystusowe / a oni sie upamietać
li na upominanie Jonaszowe / a tak potępią te nie-
wierne. Będzie też tam y powstanie Krolowa Sa-
ba / ktora z dalekich krajów była przyjechała słuchać
mądrości Salomona Krola / y będzie potępić tych
ktorzy gardzą tu mądrością na ziemi Syna Bożego
Krola niebieskiego. Przyjdzie tam strach na złe a mi-
łowne ludzkie tak wielki / żeby sie radzi pod ziemią skry-
li / y beda wołać na górze aby ich przykryły / przed o-
blężnością Najeślata y gniewu Pańskiego. Beda też
widać iako Aniołowie beda też drugie Anioły po-
tępione w miatać do piekła gorącego ogniem siar-
czanym a nigdy nie ugasionym. Ale wiernym Bożym
będzie pociecha Pańska przysać / beda z weselem a zra-
docią wyciągając podług Chrystusowego napomina-
nia swoje / bo beda już czuć wybawienie swoje / y
beda patrzeć na karanie tych ktorzy ich tu na tym świecie
mordowali / wiskali / iako im to będzie nagrodzo-
no sprawiedliwie.</p>
Sposob sadu
Dobrego.	<p>Forma Sadu a Dekretu będzie nie podług prawa
tych Najeślarskich / Cesarzkich / albo Statutow Pol-
skich / ani podług Zakonu Mojszowego / ale podług
Ewangelii / iako nam o tym piśe Jan 8. w Ewange-
lii tymi słowy. Bog nie posłał Syna swego al y po-
tępić miał świat / ale aby go zachował przezeń / dla-
tegoż ktory wierzy weń nie będzie potępiony / ale kto-
ry nie wierzy inż jest osadzony / iże nie uwierzył w imię
jedynaką proźzonego od Oycy: Item. Jesliż kto nie
będzie posłuszen słow moim y nie uwierzyłby im / iako
go nie sądzi / bom nie przyśledł teraz sądzić świata / ale
abym zachował / przeto ktory mnie porzuca a słow
moich nie</p>
Joani 3.	
Joani 11.	

slow moich nie przysnuie / ma kogo bedzie sadzil /
 nauka albo slowa ktorem dat / te go osadza w ostatni
 ciny dzien. Uczyni potym nakoniec taki Dekret p. Chry-
 stus naprzod do tych ktorzy weszli wierzeli / a do konca
 swjowra swego przy nim trwali / ani dla grozby / ani dla
 obietnic / nie odstepowali go / y radniey drudzy gardka
 dali dla niego / tu iemu tez miłość pokazowali w człon-
 kach iego / a to tymi slowy: Podścieś blagostawieni
 (tak ie zwac bedzie dla wiary ktora wzeli blagostawieni
 wienstwo od Pana Chrystusa blagostawionego) Wy
 ca moiego / a otrzymaycie zgotowane wam krolest-
 wo od postanowienia swiata: Bo tak nam a dali-
 scie mi iac / pragnalem a daliscie mi pie / bytem go-
 sciem a przyieliscie mnie / bytem nagim a przyodzyliscie
 scie mnie / bytem niemocny a nawiedziliscie mnie / wie-
 niem bytem a pocieszyliscie mnie. Arzeka sprawiedliwi
 ludzie tymi slowy: Panie a kiedyzemy to czynili: Od-
 powie im: Amen powiadam wam / coście uczynili na-
 mnieyszeniu z tych moich braci slow namnieyszych /
 mnieście uczynili. Potym drugim rozlom na lewicy
 rzecze: Idziecie wy przekleci do ognia wiecznego / ktory
 jest nagotowany Dyablu y wszystkim iego: Albo-
 wiem czegoście nie uczynili moim namnieyszym / mnie-
 scie nie uczynili. A wnet Aniołowie pozbiieraja te wsty-
 ski zlosniki / ktorzy czynili zgorzhenie / nie sprawiedli-
 wosc y nie prawosc / a wrzucą do ognia wiecznego /
 gdzie tam nie bedzie juz zadnego miłosierdzia / iedno
 wielka sprawiedliwosc. A tak porada ktorzy zle czyni-
 li do piekła / a ktorzy dobrze do żywota niebieskiego
 wiecznego.

Wiedziecie o Sadzie Pańskim iść bedzie / tedy y kie-
 dy / y takowy. My pomniac na ten Sad / a na te krot-
 kosć swiata / czujmy podług napomnienia Pańskiego
 go / trzeź-

Mat. 15

Kozdziału Piątego

go / trzejwi będący / y na modlitwach uświęczeni.
Czuć będziemy / gdy oczekawanie nasze tego Sadu be-
dzie przez wiare ugruntowana na Pannu Chrystusie /
na zastudze jego / nie na naszey / a te wiare okazować
mamy czynki miłosiernymi / przeciwko naszym bliz-
nim a członkom Pann Chrystusowym. Do czego za-
wsze będziemy sposobniemy / gdy sie trzeźwości dźmierzeć
uświęczeni będziemy / modlitwy też uświętney potrze-
ba / dla pokusy ktora nas uświęczeni w takiej czynno-
ści naigrawa / a żadać mamy aby Pan Bog dał wy-
trwać do końca / pomniacy na to / że kto wytrwa aż
do końca / ten zbawion będzie.

Mat. 13.

ARTY: CZTER NASTY.

O Duchu Świętym.

Trzecia część wyznania Wiary Chrześcijańskiej należy
tu Duchowi Świętemu / a ta część o poświęceniu
naszym: A ta jest: Wierzo w Ducha Świętego

Wieśmy mieli to na pamięć i okazanie pierwsze
że u Pann Boga także gospodarstwo albo roz-
sprawienie y rozrządzenie najdnie sie we wszystkich jego
sprawach / że wszystko a wszystko idzie / jest / y dzieje sie
od Boga Dycia jako źródła nie przekazanego przez Sa-
dę jego / jako z studnice od niego wrodzonego / w Duchu
S. jako w wodzie z Dycia y z Syna pochodzący y
wypływający. Tak jest stworzone niebo y ziemia
od Boga / to jest / Dycia y Syna y Ducha S. tego.
Tak członki członków jest od Boga / to jest / Dycia, Syna
y Ducha S. Takie też y po upadku człowieka napra-
wa / odrodzenie / odnowienie / usprawiedliwienie / y po-
święcenie jego z stało sie od samego Boga / w którego

wierzy

go wierzymy / to jest Oycą z miłosierdzia y dobroci ie-
go niewymówioney przez Syna tego miłego Jezusa
Chrystusa Pana naszego w Duchu Świętym: A iżesmy
też tuż o tym mieli w wykładzie Kreda / to jest / o Bo-
gu Ocu y o Synu tego / iako mamy wierzyć / y iakie
nam pożytki idą z takiego źródła y studnice oney wie-
czney a wszechmocney. Teraz tuż potrzeba nam oba-
czyć o Duchu Świętym / w którym nam te wszystkie da-
ry w pożytek przychodzi a zstawia sie / a bez niego
niebys nas nie dostało.

O Duchu mamy wiele pisma / iako to słowo Duch
rozumiałe ma znamięnowanie / o czym tu pisać folgu-
jąc krótkości opuszczam / tylko o Duchu Świętym be-
dziemy tu mieć wypisanie.

Duch Święty (iako na Synodzie Niceń-
skim y Konstantynopolskim / Doktorowie y Pasterze
wierni złożenie Apostolskie wykładając / tak dołożyli)
jest **Pan obżywiający / który z Oycą y z Sy-
nem pochodzą** / To jest / Duch Święty / jest on Jeho-
wą z Oycem y z Synem iedyny wiecznie żywiący / w
podstać osobney / a od Oycy y Syna pochodzący / iże
jest Bogiem prawdziwym a persona własna / osob-
na / żywica / władająca / sprawująca / tegoście mieli
dowody iasne z słowa Bożego w Rozdziale Trzecim
o znamionosci Bożej / tu krótko tylko wspomnie o tym /
iżebyscie sie nie dali zwozić fałszyżom / owokrzece-
stw / ducha wywrotnego onego heretyka a bluźnierza
Macedoniusa młodego / ktorzy o Duchu Świętym
nie wierzą aby miał być Bogiem / ani podstać albo
persona przez sie będąca / własna / pewna / czyniąca.
A bedziecie panietać / iże pięć dowodów mamy dla
ktorych utwierdzamy sie z nauki słowa Bożego / iże

Co jest Duch
Święty.

Przec mamy
dowodów
Bóstwa Du-
cha Świętego

Duch S.

Rozdziału Piątego

Duch Święty jest prawdziwym Bogiem onym z Ojcem i z Synem tego miłym.

Joan. 15.

Pierwszy dowód jest z strony iego początku/iego rodu/iego natury. Wiemy że ma początek swoy Duch Święty w personie swojej / nie z Aniołow duchow stworzonych/ ani też z iakowey substanczey inney: ale że pochodzi od Ojca i od Syna / o czym sam Pan Chrystus powiadał tymi słowy o duchu S. mowiąc: Gdy przydzie pocieszyciel Duch prawdy/ktory pochodzi od Ojca. Item: Ktorego posle Ociec w imie moie. O tym i Apostoł piše: Posłał Bog Ociec Duchą Syna swego w serca wasze/ i c. Skąd weźmy się pierwnie / iż Duch S. jest z Boga Ojca i Syna iego/ a tak też wierzymy że od obudwu pochodzi. To gdy tak jest/iż obaczcie co jest Ociec/i Syn iakiey natury iakiey substanczey/że są Bogiem y natury Boskiey: Przetoż też Duch S. nie może być czym innym/iedno tymże czym Ociec i Syn/ skąd pochodzi/ to jest Bogiem y natury Boskiey. Doświadczamy też iawnie w rzeczach z przyrodzenia będących/ że wszelka rzecz sobie rowne rodzi/ z ognia ogień/ z słońca słońce / z bydła bydło/ z ryby rybą/ z człowieką człowiek. A to też Pan Chrystus Nykodemowi powiadał: Ję co się z ciała rodzi ciało jest / co z ducha duch jest / co też z Boga Bóg jest: to jest / ma w sobie w personie swey prawdziwą naturę Boską one iedyne ktorey też jest Ociec i Syn z ktorych pochodzi.

Joan. 31

Wtóry dowód z strony nazwiska / że go nazywa słowo Boże Bogiem/ a wiemy że imiona nie darmo są przydane rzeczom/ale dla tego/aby nam okazywały się tym czym są/ przetoż też dla tego Duchą Świętęgo zowie się Bogiem/ że jest Bogiem prawdziwym. Mieysca które to są gdzie Duchą S. zowie się

się

pismo Bogiem/mielacie w Rozdziale Trzecim w Ar
 tykule o Bóstwie Ducha Świętego. Naprzód o Mo
 cie Deut. 9. które miejsce wyklada Prorok Izaiasz o
 Duchu S. Item. Izai. 63. toż wyklada Apostoł Hebr.
 3. Toż rozumiał Dawid w Psalmie 94. Potym tam
 jest wypisane miejsce z Izaiasza Kap. 6. które wy
 klada Apostoł Act. 28. Item. V Jeremiasza 31. które
 go wykład jest Hebr. 10. Item. V Izaiasza 40. które
 go wykład jest Rom. 11. Item. V Ezechiela 2. Kap.
 a tamże sam się wyklada Bogiem. Item. V tegoż w 11.
 też sam się wyklada tamże. Item. Psalm 34. które sto
 waś sobie sam się Dawid wyklada 2. Reg. 29.
 Item. 2. Paral. 24. tamże y wykład jest daley. Item.
 Job 33. tamże y wykład zarazem. Item. 1. Corin. 12.
 Rom. 15. 2. Cor. 1. 1. Joan. 2. 1. Cor. 3. 1. Corint. 6.
 Actu. 7. Actu. 20. czego wykład 1. Corint. 12. Hebr. 1.
 wyklada Piotr 8. 2. Pet. 1. y Actu. 5. to samo się da
 ley wyklada. Actu. 4. to wyklada Actu. 2. y Actu. 8.
 Hebr. 1. 10. 1. Petri 1.
 Mamy też y w Jan 8. w Kap. 1. gdzie opisuje syny Bo
 że / iako ci / ktorzy dają moc senny Bożym bydy Pan
 Chrystus / rodza się nie z ciała ani ze krwi / ani z me
 skości / ale z Boga / to jest z Ducha Świętego
 go / iako Chrystus Pan to obłania Tykodynia pżac
 o odrodzeniu znouu : Jesli się (mowiac mu) nie od
 rodzi z Ducha a z wody / rz. A wiedziećcie iż to imię
 Bog / ktorym zowieny Duch S. nietym kształtem
 temu należy iako innym rzeczom / które też nie właśnie
 tym imieniem Bog zowa się: ale Jehowa tu na tych
 miejscach zowie się Duch S. to jest bżnym / zawni
 bedacym / y w ktorym tej wszystkie rzeczy bytność ma
 12 / iako o tym już wyżej było.

Trzeci dowód Bóstwa Ducha S. stad idzie / że iako

Il

wnie pi

Joan. 30

Rozdziału Piątego

Duchowi
Świątemu
wz. iście wła-
ściwość Bożę
należą

wnie piśmo s. temu przypisuje wszystkie własności te/
które należą samemu Bogu/iako o tym już było/y o-
kazwały się miejsca iże Bogiem iest wiecznymy wszechmo-
gącym/wszystko wiedzącym/stworzycielem żyjącym/
y żywot wsem dającym/świątym/ dobrym/ sprawiedli-
wym y miłosiernym/wszystko napętniającym y wszyst-
ko widzącym/ ktorému należą chwala/ wi- ra y wzy-
wanie. Te wszystkie y inne własności gdyż też tak nale-
żą Duchowi Świątemu iako y Ocu y Synowi/ prze-
toż wielki a prawdziwy dowód iest/ iże Duch S. iest
tymże Bogiem/iako Ociec y Syn tego/choćia in-
ne osoby/o czym dowody były pierwey.

Duch Świąty
poysła pro-
roki y Paster-
ze.
Ła. 42.

Ciwarty dowód/ iże Duch S. iest Bogiem/ z stro-
ny czynkow Bożich/ktorych nie czyni nikt inny/ani
czynie może/iedno Bog/ iakowe są czyny Duchá s.
oto te. Naprzód/dawa y posyła Proroki/ postaná-
wia Pasterze w Kościele swoim ludowi swojemu/iako
to o tym Pisał piśe : Pan Bog posłał mnie y Duch
iego. Takież Łukasz s. Actu. 13. mowi Duch S. do
Apostolow Bogu służących y posłujących się : Odda-
cie mi Szawla y Barnabaszá na pracę/ na ktorach
ie obrał. Item Actu. 20. Przestrzegaycie się y pilnuj-
cie wszystkiego Zboru/nad ktorym was Duch S. po-
stańowił (mowi Paweł s.) Pasterzmi/rzadzić Ko-
ścioł Boży. Tak też posłał na Proroctwo Ezechielá
Proroka / iako o tym Ezechi. 2. 11. Postanowiwszy
Pasterze Kościołue Duch S. on sam tak ie postaná-
wia/ iakoby tylko byli vsi iego/bo on sam przez vsiá-
ich prorokował/naukał/karał/obiernice czynił / iako
to o tym Mártth. 10. Tłum wy będziecie mówiącymi/
ale Duch Świąty. Y było to ná ławie Actu. 6. gdy
Duch S. mówił przez vsiá Stephanowe / gdyż Łu-
kasz piśe/iż nie mogli odporu dawać mądrości Du-

Duch Świąty
mówił przez
vsich prorok-
ow.
Márt. 11.

Actu 6.

Chwała Świąt

Artykuł Czternasty.

255.

chą Świętego/ktory mówił im 1. Cor. 2. Nam Bog obydawil (mowia Apostołowie) przez Duchą swego: bo Duch jest wiadomy wszytkiego/ i cż głębokości Bo skich. O tym y Piotr s. piše/ iakże y Jan s. Ewange lista: Nie potrzeba aby was kto uczył / abowiem po mazanie tego was nauczyło. Item. On was Duch S. nauczy wszytkiey prawdy. Item. Dawid powiada / iż że Duch S. mówił przez usta moje/ i cż. Przetoż też Chrystus nie dał swoim Apostołom rozchodzić się po świecie uczyć/ ale czekać w Jeruzalem/ aż się im postać tego Mistrza prawdy.

Trzecia sprawa Boska w Duchu Świętym okazać się/ iż on przez to swoje nasienie nieśmiertelne słowo Boże znówu rodzi z synów Adamiowych ludzkich syny y córki Boże/ iako Chrystus powiada: Jesli kto nie będzie odrodzony przez Duchą Świętego a z wody/ nie wnidzie do Królestwa Bożego. O tym też y Apostoł wiawielu inieyszych piše/ y do Tytusa: Uczyni (powiada) nas zbawione przez omycie odnowienia y odrodzenia Duchą S. ktorego wysłał na nas obficie/ przez Jezusa Chrystusa. Toż y do Rzymianow piše: Wzięście Ducha przyposobienia/ to jest/ ktory was syny Bożymi sposobił/ przez ktorego wołaćie Abba/ i cż.

Czwarta sprawa Duchą Świętego jest/ iż odrodzone oświeca/ a we mśkelię prawdzię objaśnia/ iako Apostoł piše do Ephezow: Bog Páná nášego Jezusa Chrystusa niechay wam da Duchą mądrości y objawienia w poznaniu tego / oświecone oczy waszemu / abyście wiedzieli ktora jest nadzieia do ktorey jesteście wezwani i cż. Przykład tego wielki jest w Apostołach y innych wiernych/ iako oni przez Duchą Świętego w doskonałey wierze a wiadomości wolej Bożey y zbawienia swego oświeceni byli w sercach swoich.

1. Petr. 1.
2. Petr. 1.
1. Joan. 2.

Duch święty
objawia nas
Joan. 3.

Tit. 2

Roma. 8.

Duch święty
oświeca nas
Ephes. 1.

Actu. 2.

Rozdziału Piątego

Duch Święty
wspomaga
nas i cięży.

Joan. 16.

1. Corint. 12.

Joan. 15.

Roma. 8.

Duch Święty
podwiera
nas

Joan. 20.
Math. 12.

Piąta sprawa/ iż nas zawsze wspomaga w sprawach zbawiennych/ dawańiem nam w naszych sercach świadectwo o Chrystusie/ iako to sam Pan obiecał o nim: Poćieszyciel gdy przydzie wyda o nim świadectwo. Wspomaga do wyznawania/ iako o tym piše Apostoł: Żaden nie wyzna Pána Jezusa Chrystusa/ iedno przez Ducha Świętego. Wspomaga rozmaite dary dający ludzom wierzącym/ iednemu mowę mądrości/ drugiemu umietyności/ trzeciemu wiare: dary żywota a uzdrawiania ciału. Wspomaga ciężkość i prześladowania ciężący/ y dla tego Pan Chrystus zowiego poćieszycielem. Wspomaga modleniem się za nami/ iako Apostoł piše: O co byśmy mieli prosić nie wiemy/ ale Duch przyczynia się za nami niewymownym wzdychaniem.

Szosta jest sprawa Ducha S. iż nam dawsz naukę i życie y przez nie naukę słowa Bożego/ wolej Bożej wiadomości/ odrodziwszy a iako z nasienia niesmiertelnego przez wiare za syny Boże prodiwszy a sposobiwszy/ y prawie w postanowieniu zbawiennym oświeciwszy nas/ wspomaga rozmaitymi do tego sprawami/ potym nas poświęca/ to jest/ wolne nas od grzechów czyni/ ktorych nam odpuszczenie opowiada/ y pewna to jest/ iż nie może być grzechom odpuszczenie iedno od Ducha Świętego/ iako od Boga. Przetoż Chrystus Apostoły posyłając z poselstwem dobrym grzechom odpuszczenia przez Pána Chrystusa/ dał im do tego Ducha swego Świętego/ tchnawszy nań i y mówiąc im tak: Przyjmicie Ducha Świętego ktorym odpuszcicie grzechy beda im odpuszczone. A z tej też przyczyny grzech przeciwko Duchowi Świętemu nie bywa odpuszczony/ iże się zstawa przeciwko temu w ktorym samym bywaia odpuszczone. Wykonawa

to przez

to przez wstąpienie nas w Pana Chrystusa sprawie-
dliwego / z którego pozbywszy przez jego miłość winy/
mamy usprawiedliwienie / i też przez wiarygodność
swoje własną/gdy w nas iako w Kościele swoim prze-
mieszkała/y dla tego zowiemy go Świętym / nie tyle
to wplodem natury świętej Boskiej z której pocho-
dzi/ale też z strony nas/iż nas poświęca y godne ciy
ni do żywota wiecznego/karzac tu świat z grzechu / a
wierne utwierdzając/y sam będąc iakoby zakładem ku
pewności nam żywota wiecznego/ iako o tym Aposto-
łół pisał 2. Cor. 1. y Ephe. 1.

O innych rozmaitych Ducha Świętego czynkach
nie piszę/których nam dożyć piśmo święte wypisuje/ bo
z tych wypisanych wszelki może obaczyć/ co nam za po-
żytki Duch Święty przynosi/ a iże prawię dopiero w
nim tego wszystkiego dosięgamy/cokolwiek nam ku na-
siemu zbawieniu Bog Włdec niebieski dąrował z łaski i
swęty/y przez zasługę Syna swego Pana Jezusa Chry-
stusa. A skąd wszelki niech tego pewien będzie/iż bez
Ducha Świętego ani by o nich mógł wiedzieć / ani te-
mu rozumieć/ ani tego dosięgnąć/ y dla tegoż Bog z
dawna tego y z początku dawał onym Patryarchom
przez którego byli światobliwie sprawowani/ y nam
ostatniego wieku dla tego obiecał go też posłać / a to
w znakach widomych / o którym też y Pan Chrystus
swoim obietnicę posłania iego uczynił skąd odcho-
dzi do Oycy. Mamy te obietnice wypisane/naprzód
przez Izaiasza Proroka: Wylecie ja Duchą moiego na-
silenie twoje/y błogosławieństwo moje národ twoy.
Item przez Ezechielą: A Duchą mego położę między
wami / a wykonam to iż będziecie chodzić w przyka-
zaniach moich. Item przez Joela Proroka: A będzie
to ostatnich dniów (mowi Pan Bog) iż ja wyle-

1. Corint. 12.
2. Corint. 6.

Luc. 24.
Obietnice od
Boga posła-
nia nam Dusa
świątego.
Esa. 44.
Ezech. 36.
Joel. 2.

Rozdziału Piątego

Actu. 2.

Matth. 23.

Matth. 7.

Luc. 3.

Joan. 7.

2. Corin. 12.

Papieżnicy
nie wierzą w
Ducha Święte
go.

ie z Duchą mego na wszystko ciato / y beda prorokowac
synowie waszy y corki wasze / y miodzy wasza bedzie wie
dzenie widziec. O którym Proroctwie Piotr święty na
swoim kazaniu czyni wzmianke / gdy Bóg to co tu o
biecał wypełnił nad Apostoły. Tę bez pożytku też
sam Pan rozkazał krzcić / iako w Imię Oycy / y Syna /
tak też y w imię Ducha Świętego / iedno iże on iest
im spólny a prawie wykonywający mocą Bóstwa
swego w nas omycie / to iest poświęcenie / iako o tym
Jan S. Krzciiciel powiadał: Jać krzcie wodą / ale inşy
iust między wami który oniywa Duchem Świętym.
Dla tegoż nas Kreda Apostolskie wciy y napomina /
abyśmy w takiego wierzyli / a w nim / dając temu row
ną chwałę z Oycem y z Synem / nadzieie pewną mieli.
Staranie nie pomatu są ci Tłowotrzejency Włace
domicy / ktorzy Ducha Świętego nie weźali y waga
dali / z Kredą wiare w niego wygabili / ledwo o nim
iże wşdy iest wiadomośc zstali / y to niewierzą
by miał być Bogiem / a osoba własna Trojce Świę
tej / iedno darem Bożym / co y my zeznawamy / iże y
Syn Boży dar iest od Oycy nam dany / a przed sie
Syn Boży iest Personą własną / tak też y Duch Świę
ty. Dla tegoż starani są od Ducha Świętego / iże ich
porzucił / a ślad tych darow tego nie mają / iedno ślad
taniście / z ktorych y na Pana Chrystusa sie rzucili / a tego
blużnić sie wdali. Do czego by było nie przyszło gdyby
byli dufali Duchowi Świętemu y wzywali go o wşpo
możenie. Bo pişe Apostoł: Jie kto ma Ducha Świę
tego / ten nie może blużnić Panu Jezusowi / y wierzytby iże
przyszedł od Oycy / okazał sie cinną siem w cieie przy
jętym z Marycy Panny. Tak też drndzy / iako Papie
wie / niechca Ducha Świętego znać / chocia go wşty
wyznawali / Bogiem Świętym y prawdziwym / bo
ie poży

te pożytki które nam i da z Ducha Świętego/oni przy-
właścił ludzkom / iako prawdziwość nauki która
Duch Święty dał przez usta Świętych / Prorockie/
Dawidowe / y Apostolskie / nie przyznawając bydy pra-
wdziwym pismem / ani temu dla tego chcą wierzyć / ie-
dno że poważność ludzkom odmiennym więcej przy-
właścił / które Kościołem zowa. A nad to Ducha
Świętego bydy fałszyżem y odmiennym zwierdza / iako
by on miał przeciwnych sobie rzeczy powiedzieć / albo Bo-
gą Oycę oświadczyć / y Syna iego milego postanowie-
niu co przeciwnego a innego stanowić / iako to czy-
nia na swoich Koncyljach / gdy przeciwko iawnemu
Bogiemu przykazaniu wrotemu obraży czynić / stawiać
czcić / chwalić / postanowili tym dokładem *sic iiam est*
Spiritus Sanctus / tak się zdało / powiadać / Duchowi S.
Takie iawnie jest oświadczenie Pana Chrystusowa / abyśmy
Sakramentu ciała iego y krwi iego / wshyscy ciele spo-
tem używali / a oni na Koncyljum swoim pod jedną
osobą tylko łaskom dawać kazali / pod kłatwą y spa-
leniem w ogniu / też tym dokładem: Tak się podobalo
Duchowi Świętemu. Tę tak się podobalo ludzkie za-
stępni / a na Ducha świętego prawdziwego mądrze
iawnie. Bo Chrystus tak powiedział o Duchu świętym
Jie on mnie będzie objaśniał / a z mojego wnętrza / a to
wam na pamięć przywiedzie com wam powiedział.
Jest tego wiele temu podobnego / ale się potym więcej
Też iowa Ducha świętego Duchem (okazuje.
Świętym / a co potem / kiedy ony wshyskie powiadać
nie które czynią / nie Duchowi świętemu ale sobie / krzy-
żem / wrodzić soloney / krzyżowaniu na krzyż / każdemu / a
mowieniu iakowych modlitw przywłaścił / o czym
też na innym miejscu pokazuje się. My już tak iakosm
się okrzykli też w Imię Ducha świętego / y iako naucze

Joan. 14.

Joan. 16.

Rozdziału Piątego

ni jesteśmy od Apostołów z Kreda/ wierzymy w Du-
chą Świętego / y tak na tym przedstawamy / dla tego
go wielbimy / chwalimy y wyznawamy. Ciegobysmy
nie mogli czynić / gdyby nie był Bogiem prawdzi-
wym z Bogiem Wyem y z Synem jego jednorodzo-

Piary dowód a ostateczny jest Bóstwa (nym.
Duchą Świętego / iże takim go bydy zawsze Kościoł
Chrześcijański iednostajnie wierzył/ trzymał/ y wyzna-
wał / z słowa Bożego nauczony / iako w onych skła-
dziej na początku wypisanych Chrześcijańskiej wiary
baczyc możecie. A to też nie lada dowód jest Bo-
stwa Duchą Świętego: Gdyż sam Pan Chrystus po-
wiedział iże też jest grzech przeciwko Duchowi Świę-
temu/ ktorego nie maś odpuszczenia nigdy/ Matc. 12.
Marc. 3. tymi słowy: Zaprawdę powiadam wam /
wszystko bywa ludzom odpuszczone zgrzeszenie / ale kto
by rzekł bluźnierstwo przeciwko Duchowi świętemu /
nie ma odpuszczenia na wieki. A wiemy iże grzeszymy
Bogu samemu przestępiać jego Wądaty święte: o-
toż i grzeszenie też jest przeciw Duchowi świętemu /
przetoż Duch święty jest Bog.

Tu zarazem wiedzieć godna rzecz jest / co to jest
grzech przeciwko Duchowi świętemu / iże to / gdy wy-
kraczamy przeciwko wiadomey nauce tego / przez Pro-
roki / Dawida/ Apostoły święte opisane / niechac iey
wierzyć dui na niey przedstawac / ani iey bydy posłusny
ni. Tego wykład czyni święty Paweł do Żydow to
Dobrowolnie grzeszyci wam po wiadomości praw-
dy / nie maś inż ofiary za grzech / ale oczekawanie sa-
du strasliwego a wpalenia ognia / ktorzy dobrowol-
nie grzesza / to jest / wpornie nieśkása w niedowiarstwie
y w trądyach ludzkich. Takci byli zgrzesyli Kapar-
n iezycy / Berhsaida / Chorozaím / Pharyzeusowie / y

Szkrzybo

Szkrybowie / ktorzy Pan Jezus wszystkie prawde z
pilnością / z dokładnością / świadectwy oznaymit a do
wiadomości podał. Ale iże oni wzgardzili wszystkie ra-
de Boża / a stali upornie przy tradycyach swoich starych /
przetoż impowiedział: Biada tobie Kaparna-
um / Bethsaida / Tyru / bylas wyniesiona do nieba / i us-
przuciona bedziesz do piekła. Jem / Tiniwenscy wsta-
li na sadzie Bożym / a potepia was. Bo oni na Jo-
nasa jednego nauke Bożą / nawroceni byli do Boga /
a wy o to nanauke Syna Bożiego y Ducha swietego
niechcecie przestać a upamiętać sie / ić.

Mat. 11

ARTIK VLPIETNASTY

O Kościele Bożym.

Wiary Chrześcijańskiej Czwarta Część / czyli o Koście-
ście Chrześcijańskim / a ta jest: Wierze Kościoł
Święty y Pomagający Chrześcijański /
Świętych obcowanie.

STych trzech przeszłych Części Wiary Chrześ-
cijańskiej naszej / obaczyliśmy podług potrzeby /
jakowe nam dobra zbawienne y wieczne są zgotowa-
ne od Boga Ojca z miłosierdzia iego / przez Chrystusa
Pana y zasługe iego / w Dachu Świątym / przez ktore
go tu temu sie osługuie / iakoby one dobra były tu po-
sytku / pewnemu pocztowi y liczbie ludzi wierzących /
ktorzy ludzie rozmaitymi nazwiskami są nazywani. Bo zo-
wie ie pismo święte ciątem / zowie ewangelia / winni-
ca / oblubienica / Jeruzalem / domem Bożym / cerką Sy-
on / i / radem wybranym / nasieniem Bożym / Krole-
stwem / Kościołem Bożym / Świętych zebraniem / y

Nazwiska
Kościoła
Bożego są
rozmaite.
Roma. 12.
1. Cor. 12.
1. 12.
1. 10.
1. 4.
1. 9.
1. 12.

Rozdziału Piątego

innych nazwisk które opuszczam. O którym ludu Bo-
żym/ to jest Kościele świętym Chrześcijańskim/ uż te
raz przysła nam abyśmy mieli wypisanie/ żebyśmy tak
dobrze znając ten Kościół święty / byli pewni onych
stańców nam od Boga Dycy przez Jezusa Chrysta w
Duchu świętym podanych/ gdy też w tym Kościele be-
dzieny przebywać y będziemy w nim należeni.

W tym Ko-
ściele świę-
tego nie ma
zbawienia.

Esai. 46.

Joel. 2.

Actu. 2.
Kto nie ku-
pi Kościo-
ła niech w-
stanie sobie za
poganią p-
ciwiożyciel-
stwa.

Mat. 18.

Leut. 26.

1. Corint. 6.

2. Cor. 6.

Pewnać jest bowiem ona powieść: Jie iako bez Ko-
rabia Noego żaden człowiek nie był zachowany od
gniewu Bożego a potopu onego wielkiego / tak też o-
tym Kościoła Świętego nie masz łaski Bożej ani
zbawienia/ ledno wieczne potępienie, Bo o tym napis-
ał Ezaiasz tymi słowy: Dam (mowi Pan Bóg) w
Syonie (to jest w Kościele świętym) zbawienie/ y w
Izraelu chwale moie. Tak też Joel Prorok: W Syo-
nie a w Jerozolimie będzie zbawienie. O tym y Lu-
kasz święty pisze: A Bóg pominał ludu do Kościoła
aby byli zbawieni. Wysłyszmy też w dalszych Artyku-
lach iakowe są pożytki Kościoła Bożego/ gdzie na kon-
cu kładzie się żywot wieczny. A te te pożytki dawa-
je od Boga członkom Kościoła Bożego / przetoż o-
tym Kościoła Bożego świętego / nigdzie nie masz
Boga Dycy / ale stworzycielem tylko/ nie masz Chry-
stusa zbawicielem/ ale sędzią/ nie masz Ducha święte-
go sprawca poświęcenia/ ale karzącym z grzechu/ z sa-
du y z sprawiedliwości/ bo w Kościele świętym Bóg
przemieszkawa tylko Dycem/ iako nas / ppeniut przez
Moizę / gdzie tak powiedział: Jie ja postanowi-
łem przybytek mój w posazodku was/ a nie wzgardzi wa-
mi ducha moia / bade chodził między wami y bade Bo-
giem waszym/ a wy będziecie ludem moim.

Takie y Apostoł pisze: Wy jesteście Kościołem Bogu
żywiącego/ mowi do Chrześcijańców. Takie y Chrystus

Do nie.

Do ntego przyjdziemy a mieszkanie sobie wntego ia y
 Ociec moy uczynimy. Także Jan święty piše: A naša
 poleczność aby była z Oycem / y z Synem tego Jezus
 sem Chrystusem. Toż y Paweł święty mówi: Nie wie-
 cieście że jesteście Kościołem Bożym / a Duch Święty
 mieszka w was. Item. O Duchu Świętym Ewangelista
 Jan święty wykładając powa Chrystusowe tak
 piše: To mówi o Duchu świętym którego mieli brać
 wierzący. Przykładow o tym dosyć. Łukasz. wypisu-
 ie / Jako wszyscy ktorzy wstępowali do tego Kościoła
 świętego / brali Ducha świętego. Wielkie to starby
 wielkie y drogie kłenoty / wielkie maizności / mieć Bo-
 gą Oycą / y Syna / y Ducha świętego sobie Bogiem /
 zbawicielem / y pociecha: bo kto tego ma / a coż może
 już zaszkodzić takowemu: wszystkie starby tego światła
 będą przeciw temu świeccianiu / wszystkie krzyże y omierę-
 zyskiem / piekło tupem / śatan potępieniem.

Jedno y śatan zayrzac nam takich starbow a wie-
 cnych pożytkow / odmierit nam a posażował ten Ko-
 ściół święty / swoje Bożnice śatanśka nazywając y
 odawając przed ludmi po świecie Kościołem świę-
 tym / a Kościół prawdziwy święty nazywając błedli-
 wym odstępniestwem / a sekta Kacerśka / Luterśka / y
 Sakramentarśka / rz. Dla tegoż pilnie potrzeba znać
 obadwa te Kościoły / tak Boży iako y dyabelski / aby-
 smy znając dyabelski od niego oćiekali / iako Bog na-
 pomina: Oćiekaycie z posrodku Babilonu / aby wśhel-
 ci zachował dusze wasze. Wyjdziecie od nich a odtacz-
 cie sie / mówi Pan Bog / tedy ia was przyjmie. A zna-
 iac prawdziwy święty Kościół / po pewnych a niewat-
 plawych znakach / aby smy w tym mieszkali. Bo błogo-
 sławieni ci są nazywani od Ducha świętego przez usta
 Dawidowe / ktorzy mieszkają w domu Bożym / chwa-
 ląc na

1. Joann. 1.

1. Corint. 3.

Joann. 7.

Act. 9.

Isa. 72.

Jerem. 46.

Psalm. 34.

Rozdziału Piątego

Upomnie-
nie pilne.

Zbor święty,

Kościół świę-
ty jest dwupla-
tý.

Apocal. 7.

To jest Ko-
ściół święty.

lac na wieki Pana. A to opisanie Kościoła praw-
dziwego y też fałszywego/ uczynie porządkiem tym.
Naprzód/ co to jest Kościół Boży. Potym/które sa
tego własne znaki/ po których możemy go poznać.
Kościół święty gdy sie wspomina w Kredzie albo w
Wierze Chrześcijańskiej/ tedy nie rozumney o domu z
drzewa ubudowanym/ albo z kamienia y z cegły wmu-
rowanym/ boć te domy już nie a przyszojnie też sie
kościółni zowa/ ale nie własnie/ a to dla tego/ że sie
domach schodzi dla spraw przyszojnych prawdziwy
Kościół Boży. Nie Kościołemaby też własnie zwać
po Polsku Ecclesiam boć to Greckie słowo jest/ wsięte
od zebrania/ zwołania/ zgromadzenia/ ludzi niekto-
rych. Alećby już nie y a własniey mianować nam zgro-
madzenie albo Zbory święte/ iako to z wykładu Ko-
ścioła obaczymy. Nie wspomniamy też tu rozdziału
Zboru świętego/ ię ieden jest Kroluacy w niebie/ tam
zgromadzony ku chwale wieczney/ktory Zbor widziat
tam Jan święty w Zjawieniu swoim niezliczony.
Drugi Zbor jest tu na ziemi boiacy ię ię/ a o tym
w imię Pańskie inż bedziemy mnić.

Kościół święty co to jest/ nie inżego ieden pewna
liczba ludzi z rozmaitych narodow/ ięzykow/ stanow/
przed wieki przyzrżana/ y cięsu pewnego od Pana Bo-
gaza sprawa Duchá świętego/ pod głowa Panem
Chrystusem/ przepowiadaniem słowa Boiego po wsi-
stkim świecie/ zebrana y iakoby w ieden cięto złączone
ktora słowem Bozym ażywianiem Sakramentow
świątych całym/ podług podania od Pana/ żywie y pro-
wierdzasie w miłości spólney a porządku przyszojnym
rządzi sie/ w każdym Krzyżu statecznie a cierpliwie
trwa/ a daram od Boga zaślubionych y żywota wie-
cznego bez wątpliwości czeka.

S tego

Stego wykładu albo opisania Kościoła s. mamy w tym bydsz napomnieni. Naprzód iże Kościół Boży nie jest wszystek świat / to jest / nie wszyscy ludzie na świecie będący / ale wybrani z świata / albo z ludzi po całym świecie / pewni ludzie i pewne osoby / iako nie które pisma święte nam to okazują. Tak bowiem czytamy u Jana świętego: Tę świecę był (to jest Chrystus) a świat go nie poznał. Przetoż jeśli go świat nie poznał / iako świat nie jest Kościołem świętym Bożym / gdyż Kościół święty zna głowę swoje zbawiciela swego. Item. Nie prosie cie Ojciec za światem / ale za tymi którzy mi dat. Item u Matieusza: Wiele ich jest wezwanych / ale mało wybranych. Także i Apostoł: Modłcie się abyśmy byli wyrwani od złych ludzi a w dobrych / bo wiara nie jest wszystkich. Gdyż tedy mało jest wybranych / mało wiara dobra młodych / iuż to znać iże nie wszystek świat / ale ze wszystkiego świata wybrani ludzie są Kościołem świętym / którzy iedne wiara / iednego ducha mają / i pewne swoje poznać nie / iako się w wykładzie dotychczas w wykładzie mówię Kościoła świętego Bożego prawdziwego.

Druga / wiedząc o tym Kościele prawdziwym / świętym / ma też każdy wiedzieć o przeciwnym / bo dla tego wierzymy ten bydsz prawdziwy / abyśmy w tym będąc fałszywego się a od szatana podzuczonego strzegli. A ten taki jest.

Fałszywy Kościół co jest: Jest też z rozmaitych ludzi narodów / ięzyków / stanów / (od szatana przez fałszywe proroki / ludzkimi ustawami / regułami / zebrany a wrodzony / ktorymi wymysłami ludzkimi żywie / i po gwałconymi Sakramentami się twierdzi / moca a tyrantstwem stoi / wojna / ogniem / głodem / powrozmami / wysławianiem mnoży się / krzyż też godny swoich w

Przestróg
o Kościele
świętym.

Joan. 1.

Joan. 17.
Mat. 20.

1. Tes. 5.

Kościół fał-
szywy co jest.

czyt. 10w

oła praw
em tym.
które są
poznać.
dzie albo w
ry o domu z
cegiły wnu
ynie też się
ego / ze się
prawdziwy
nie zwać
st / wsiate
dzi niekto
nam zgro
ktadu Ko
rozdziału
tebie / tam
orwidziat
iciony.
/ a o tym

no pewna
o / stanów /
o Pána Bo
a Pánem
go po wsi.
o ztaczona
ramentów
żywie i pro
zyskołnym
cierpliwie
vota wie-

Stego

Rozdziału Piątego

czynków cierpiący/ młodość zgodę/ku zatrąceniu praw
dy/ a zniszczeniu Kościoła prawdziwego sobie okazu
jący/ na zginięcie swoje wieczne.

Trzecia/ gdzie wyznawamy Kościół święty bydi
po Grecku *Catholicam*, to jest powszechnym/rozumie się
ten Kościół albo ludzi zebranie/którebyło zawsze iako
świat stoi wszędy po świecie / z rozmaitych narodów
bez braku person. Bo iako ieden Bóg będący/ tak też
lud ten ieden zawsze miał sobie obrany/ w których był
Chrystus ich głowa y zbawieniem/a Duch święty po
świechny bydi. Nie może tedy Kościół święty/gdyż jest po
świechny/bydzi przywiązani pewnym czasem/ani iakie
mu iednemu miysen/ iednemu ludowi / boby już to
osobisty / własny a nie powszechny był. Y dla tegoż
posłoty rozsyłając Pan rozkazał im iść kazać po wsze
stkim świecie wszytkiemu ludzkiemu stworzeniu. O tym
piśe Dawid w Psalmie w osobie Boga Dycia tymi
słowami : Żadaj odemnie a ja tobie dam ludzi dziedzi
twem twoim/ i też dźwieniem twoim granice ziemiści.
O tym też prorokował Zacharyasz Prorok mówiąci
Bieś a mów do tego sęgi/ i że bez murów będzie (to
jest bez zakrylenia) Jeruzalem (to jest Kościół mój)
dla wielkości ludzi i też bydlą w posrodku tego.
O tym iśaniey Pan Chrystus mówił: Powiadam wam
Żydowie/ i że wiele ich od wschodu słońca y od zach
odu przydzie/ a siada z Abrahamem/ Izakiem y z Ja
kobem/ w królestwie niebieskim. Chcieli Żydowstwo
rodu obrezaniey nie przyjmować Kościoła Bożego
miedzy Poganymi nie obrezanymi/ ale gdy potym oba
czyli Ducha Świętego bydi też miedzy nimi w tych kro
tzy przyjmowali naukę słowa Bożego/ potym pozwo
lili na to. Przerósł Kościół który sobie porządek
bierze od którego czasu pewnego / iako Rzymi od

Kościół po
świechny jest.

Psalm. 2.

Żach. 2.

Mat. 2.

Act. 14. 15

piotr. y

Piotra / y Pawła świętego / to imię nie był ten przed
 tym Kościoł / gdyby na piętrey od Piotra miał bydź
 zacząty y postanowiony / ić. Przywiezuita go mieyscu
 Rzymu / gdyż nie w Rzymie sie prawdziwy Kościół
 począł / y jest nie tylko w Rzymie / ale po wśm świecie
 ić / gdyby to mogło stać a mieyscu Rzymu przywia-
 zać sie godziło Kościół Boży / tedyby go słuszniey Je-
 rozolimie przywiaząć / którego imieniem też zowie sie
 Kościół Boży / a nie Rzymem: Z którego też wysła-
 ł Ewangelia / y tam sie ostatniego wieku w Nowym
 Zakonie za Chrystusa od świętego Jana Krzciela / y
 od Chrystusa / y od Apostołow Ewangelia poczęła / y
 stanad rozniosła sie po świecie / y tam była Kate-
 dra naszego Biskupa Jezusa Chrystusa / y osiada za nas
 y tam spuszczon był Duch święty Apostołom / ić. A
 wtedy za takimi przyczynami nie mienimy Kościoła
 świętego Kościołem Jeruzolimskim / ale powszech-
 nym / bo był ostat pretek / gdyż iuż tam ono Jeruza-
 lem zburzone / y iuż tam Mahometowie opánowali.
 Takżec y w Rzymie pierwey Poganstwo było / potym
 Krześcianstwo / teraz bluźnierstwo y baktwochwalsstwo
 co potym będzie / bać sie potrzeba. Nie chciał tedy Bog
 na mieyscach takich wiezić Kościoła swego / ale wszę-
 dy mieć. Takie nie przywieznie sie Kościół Boży do
 żadney osoby iakieykolwiek badi / ale iuż jest przywia-
 zany a spoiony ziednagłowa Pánem Chrystusem / iako
 z oblubienicem swoim oblubienicą. Przetoż nie zowie
 sie Kościół Papięski / albo Witemberski / Augspurski / Ge-
 newski / Evgurski / Konstantynopolski / ale Chrystusow
 Chrześciański / nie Luterński / Zwingliowski / Kalwiński /
 ale Chrześciański / znáta te latorosli swoie macieć / zná-
 ta swego Pasterza / Mistrza / te owieczki / znáta wino-
 cie swego dziedzica / a cudzego sie strzega.

Kościół świę-
 ty nie jest
 Rzymem
 Gal. 4.
 3. ch. 9.
 Math. 23.

Kościół świę-
 ty nie na tede-
 nej persone
 jest.

Nie pa-

Rozdziału Piątego

Kościół
świąty me,
dzie spad-
ciem po per-
sonach.

Mat. 3

Kościół świę-
ty na świecie
Bożym, jedyn.

Joan. 10.
Joan. 2.
Joan. 15.
Mat. 12.
Mat. 3.

Tę patrza też na sukcesy / na spadek / po stop-
niach. Trony person albo krasi / albo stolice iakiey /
bo ona Aaroniska stolica / chocia miała stopnie swoje
y sukcesory długo / przed sie pokazyta / y zdonu Bo-
żego iakimśa korowiska odmiennita / takci też y drugie
gdzie Apostołowie osobami swemi kuzli y pobici
s / zniszczaly / w Mahometstwu y bawoduchwalstwu
obrociły sie: A Bóg może sobie z kamienia iako Pan
Chrystus powiedział / wezynie syny Abrahamowi: Tę
on lud który Boga nie znał / wznął go / a zstał sie Bo-
giem ich / a oni ludem tego y czyniaczy wola tego.
Upornieć zaprawde sobie Kościół Rzymiski przywła-
sziła Katołick / to jest powszechność / gdyż nie ma w
sobie nie powszechności / iednozbuntowanie jest / a Se-
cia przeciwna Kościołowi powszechnemu we wszyst-
kim / iako sie to dalej okaże.

Czwarta / mieliśmy iże sie zwolywa a rodzi / y po-
tym karmi słowem Bożym. Toć jest sukcesyja pra-
wa Kościoła Bożego / mieć każdemu cięciownikowi / tego
ciała Chrystusowego tego iednego ducha / iako duch
obżywiający / a z niego iedno / y iednakię. Słow a Bóg
go wezenie / rozumienie / y wyznawanie. Tęgo słowa
Bożego gdy sie ieli wiara Apostołowie / y uchy Chry-
scianie / zstali sie Kościołem Bożym. Jako Chrystus
o tym powiedział : Owee moje głosu mego kuchaio.
Item. Kto z Boga jest słowa Bożego ducha. Item.
Wy iestescie moi przyiaciele / iestli będziecie strzedzcie
wszystkiego com wam rozkazał. Item. Toć jest mój
kamoja / oćciec mój / y bracia moi / którzy czynia wo-
la Oycy mego który jest w niebie. Ale fałszywy ko-
ściół chocia sie zowie powszechnym Kościołem / tedy
odstąpił od tego powszechnego słowa Bógowego / a w-
dał sie z Pharyzeuszmi y z infymi Heretykami za swo-

imi kład

um / kwasy a wynysztanu / iato o nich Apostoł píše:
 Abowiem przydzie ten czas kiedy zdrowey nauki nie
 zatrzymają / ale za swoimi żądżami będą sobie bunto
 ować Doktory / ktorzy będą ich vsy tektać a od praw
 dy vsy swoje odwraca / y do haśni się iawnych spros
 nia. A co większego iestże / iże nie tylko sami słowo
 Boże zniewolili a porzucili / ale iestże y tych ktorzy się
 dierżają powśhechny wiary z słowa Bożego wiśtey /
 przesładują / y iato Raimowie zabijają. A tym się o
 kazują cży synowie są / podług dekretu Pána Chrystu
 swego: Dla tego wy iże nie słuchacie (to iest / nie ie
 słacie we wszystkich posłuszn) słowa Bożego / iest
 cie z dyabła / synowie onego meżoboyce od początku y
 oca kłamstwa / ktorzy iestcie v Lwy w Káyu / y potym
 przed Chrystusem wywracat słowo Boże.

2. Tim. 4.

Joan. 8.
 Genes. 3.
 Math. 23.

Upomnie
 nie potrzebne

Pamiętajcie wszelki ciotowiecie ten znát Kościół
 prawdziwego prawy / gdy się trzyma powśhechny ná
 ukł słowa Bożego świętego / według tego Boga zna /
 y jego wola / według ktorey iemu służ y bliźniemu y
 zbawieniu swojemu / tym się karmi iako pokarmem :
 Gdy nie w samym chlebie żywie ciotowiec / ale ze wśe
 go słowa ktore pochodzi z ust Bózych / tym sobie
 świeci / wiedząc iże nie będzie chodził w ciemnościach.
 Ale inśe bunt y ktore opakuś słowo Bóże / iuz znay
 fałszywe a pomieszane bydż Babilony / od ktorych wcieś
 tay / abyś z nimi nie był potępiony / gdyś rát osadził
 jedna on náś Jezus Chrystus: Kto nie v wierzy będzie
 potępion / rozumiey náuce Ewángeliey świętey.

Math. 4.
 Joan. 1.

Mar. 16.

Tład to też Zbor Powśhechny święty / oświadza się
 w tej wierze z słowa Bożego wywaniem Świątości
 cáłym / podług wstawy Pańskiej a w słowie Bożym
 opisaney / Krztem wstuguiac ludziom / y Wieczerzą
 Pańską w Chrześciyńskiej spoleczności. Ale Kościół

Kościół świę
 ty całe vsy
 wa Sakra
 mentow pod
 ług wstawy
 Pańskiey.

Rozdziału Piątego

ten fałszywy Papieży/ Rzymu/ pogwałcił Sakra-
menta święte/ bo y do Krztu świętego naprzyczyniał
błota/co jest przeciwna sprawa Krztowi świętemu/
gdyż na Krztie Pan poświęcił mycie wodą/a oni ma-
ją błotem/ nad to krzyżem y oliwą sinaruis/ tym
(a nie z Chrystusa okazując) dawający grzechom odo-
puszczenie y zbawienie. Do tego ięście śpiżę/to jest dzwo-
ny Krzja/Bag ludzi kazał Krzcić/a oni dzwony Krzcia-
Także też z wieczerzey Pąskiej iakowe bawodniwa
stawa poczynili/ srogo ie wyslicząc/ wszakie o tym b. dzie
gdy o Sakramenciech przydzie pisać/ dość teraz wie-
dzieć/ iże v nich nie mają nic całego ani ściyrego rego/
co y iako podano/ od onego pieru srogo tego ostawce
Syna Bożego.

Stykeliśmy też w wykładzie Rosciola Bożego/ iże
on lud powszechny ma też chować między sobą / a rze-
cia okazować: Miłość społeczną/ bo tak Pan Chrystus
Mandat dał nowy roztązać swoim wciomom/ aby się
miłowali wespolek: Potym was (poznania powiadał)
iśćście moi wciomowie/ iestli się budziecie miłować w
spolek. Tegoć użył y Piotr święty gdzie píše: Zmił-
ość braterska bez obludy z sercą wprzymego iedni dra-
gich miłuycie. Toi y Jan święty mówi: Kto miłuje
brata swego ten chodź w światłości. Tenie Jan świę-
ty píše: Przez miłość bywają poznawani synowie Boży.
Ktorzy są y synowie dyabelsey ktorzy nie miłują braters-
Takie y Paweł święty: Jesteście cięlesnymi/ (to
jest/ nie członkami ciała Chrystusowego) iestli się
między wami swary/ niezgody/ nienawści/ ię.

Pomniście na te własności Rosciola Bożego/ aby-
ście się chowali między sobą Chrześcijani miłi/bo gdy to
bedzie/ nie będzie ieden drugim gardził nie będzie
brat iednego od drugiego/ to pśia iuchá a to dobry

człowiek

Rosciol
światy mi-
łość chowa-
między sobą
Joan. 13.

1. Petr. 1.

1. Joan. 3.

1. Joan. 3.

1. Kor. 13. 3.

śłowiek/ż. Lositby ieden drugiego brzemiona chus-
tliwie/ płacząc z płaczącym / anie byłby sam przyje-
mą płaczu śadnemu / ratowałby a opatrował ieden
drugiego/ a nie misjiyt / nie kupit / y wszystko dobre sto-
by za miłością/ iako idzie wszystko złe za wżgardą.
Aleć widzimy iakoć wiara jest rzadka prawdziwa /
tak iestże miłość rzadka / ledwo iey barwie a obtude-
latowa naydzieś między krawnemi a powinowatymi
mi S. ciady a sobie zachowatymi. Ale by to widzicie
przeciw obcemu nie zapuszonemu/ a nie przyjacielowi/
iote nie bacymy. y takowey. A takowey Pan po nas
choce/ y mandatem y przykładem/ abyśmy nie tych cze-
stowali co zaś odjęstuią/ nie tym wspominki dawali/
ktorzy oddadzą / bo tak y Pogań czynią. Ale abyśmy
miłowali nie przyiaciele a ubogimi czynili dobrze.
Wszakż ma bydy rozumna ta miłość społeczna/ to iest
aby nie była tu skłody sprawniedliwosci/ abo też chwa-
ły Bożej / y ktoraby nie czyniła zgorzenia: Jakowa
wieć okazuje się gdzie rzekomo dla miłości pomagają
sobie pijanstwa / kłopotom/ y innych nie przysto-
wych spraw. Nie ma też bydy miłość taka/ aby złość
nie miała bydy karana/ występek nie chwalebny ale nę-
prawiony. Pragnąć miłości złościwy ludzie/ abyśmy
ich nie odrzucali odsiebie / abyśmy ich nie wydawali
y nie sądzili sprawniedliwie / ale prozno wsza chować
wzmadz / tredożatego w gromadzie / pąrszywego
wstydzie/ bo miły Jan/ albo Grzegorz/ ale miły ma-
ia bydy pospolici ludzie/ lepiey oko wierwać złe / nogę
w- iac/ y rękę złą/ a nieli wszystko ciało zarażić. Choc
waia też miłość iakatoświek między soba w Kościele
drabelskim / ale ną złe/ y maia zgode między soba wiel-
ko/ ale tu staite wiernych Bożych/ y samego P. Chry-
stusa/ tak iakowa była między Pharyzejsmi/ Anna/
cziłowiek

Luce 14.

11. Miłość
Ch. scści
Ra ma by
tożum na.

17. Ath. 13.
17. r. 6.
Jaka miłość
Boż. 13. d. 1. w
Boec etc. or
scieptom.

Rozdziału Piątego

sem/ Pitatem/ Kairphasem/ Herodem/ Saduceuszami
na zabicie Pana Chrystusowe. Jakowa też mają dyab-
bli między sobą ich Oycowie/ aby ludziami y chwale
Bożej skłodzić pomagali sobie. Jaka mają skłodycie
aby niewierne ludzkie z ich majątności okradali y zabija-
li. Takież y Heretykowie mają/ ale narozrywanie Ro-
ściółki Bożego y szajenie chwały Bożej/ y wiary pra-
wodziwey.

*Upominają
nie do miłos-
ci Chrześcia-
nów.*

1. Corint. 12.

Mat. 15.

Akt. 2. 4.

NOTATKA

Do spólney a prawey miłości wierne członki Ro-
ściółki Bożego/ wiele rzeczy ma pobudzać y prawie
przymuszać/ okrom tego iże wszyscy jesteśmy spoleczno-
ścią swiętą/ wszystko iest nam zarówno należące/ tak
bogатыm iako ubogim/ tak starym iako y młodym/
panom y slugom/ niechętnym y niewlastom. Jedno-
go mamy Oycę/ a my jesteśmy dziatki tego/ przez ied-
nego Ducha złączeni wiara w iednego Chrystusa/ y ied-
go wszystkie zasługi/ iedno królestwo niebieskie. Ale ied-
nak nam przykład Ociec niebieski on Król wielki/ kto-
ry nam każdemu wielki dług odpuszcit z miłości ied-
nego: Tedyć przystoi spólney czeladce nie lekko sobie
ieden drugiego wazyć ale miłować/ y iako członkom
wiednym cięle zgadzać się. A nawicey to/ co Pan po-
wiedział/ ma nas niepomatu ruszać do tego/ iże co-
kolwiek uczyniliście mojemu najmniejszyemu/ mnieście
uczynili. Tia co mający baczenie oni prawi Chrześcia-
nie/ zawsze z pilnością a z chętnością sobie o slugo-
wani potrzebami pospolitymi y własnymi/ nie prawie
swiego własnego nie mając/ ale spoleczna iakoby była
ich wszystkich majątność. Poyrzecby dzisiaj z płaczem
na Chrześciany/ iestliże iest między nimi taka miłość/
widzimy iże mają daleko wietnia ku nieprzyjacielom
Bożym y ku grzechowi/ na ktore wiecey nakładają nie-
czelność Chrześciaństwo/ Panie Boże daj im obaczenie.

Tie moje

Alie może też bydy Kościół Boży bez porządku/przetoż
 takowy zachowywa/iakowy Pan Chrystus postanowił
 w nim/ y dał do tego między członkami onymi ciała
 swego niektóre Apostoły/ drugie Proroki/ niektóre
 Pasterze/ starsze/ dozorce/ dyakony/ aby tak wszystko by
 to porządkiem swoim ku zbudowaniu/ aby nie wszyscy
 byli/ kazali/ S ikramentami y innymi usługami ko-
 ścielnymi usługowali/ ale ktorzy na to bywają posta-
 ni y postanowieni: nie wszyscy rzadzili/ ale ktorym
 sie to zwierzy/ a drudzy byli w posłuszeństwie podług
 Howa Boiego.

W Kościele Szatanistm nie rzadzenie jest/ ale pā-
 nowanie nad trzoda Pańska/ pānowanie nad ich wiā-
 rz/ karzac/ kłac/ morduiac/ nie o zbytki a występi
 przykazania Boiego/ ale o przestępowanie ustaw ich/
 a o posłuszeństwo ustaw Bożych/ mając to sobie za
 posługę Bogu/ mordować/ zagnubiać naśladowniki
 Chrystusowe a wierne Chrzestiany/ a forytować bliźni-
 cze a bātwochwāłce/ y wszelkie występne leda iako ro-
 zgrzeszając. Wszakże wierni Boży od tych Kainow y
 od wszęgo świata muszą cierpieć prześladowanie/ y krzy-
 y mordowanie/ y cierpieć skitecznie oczekawając koros-
 ny wieczney/ a w tym Pānā Chrystusa naśladowacy/ kto-
 ry też wiele cierpiat od przeciwnikow. A tak nie mogą
 bydy weimowie nad Mistrza swego.

Żowie sie też ten Kościół Powśhechny Świetym. A
 stad sobie wzięli niektórzy Heretykowie/ iako Katary/
 Tłowacyani/ Lnk. arcyte/ y terajmieszy Tłowotrzcieney
 o Kościele Bozym/ iżego sułajatu na ziemi/ takiego
 w ktorymby nie mogły bydy należone iadne grzechy/ z
 dne zgorżenia albo wpadki. A z tedy przyczyny do Ka-
 rowa poczęli byli znosić opuszcłwby wszystkie insha brā-
 cia/ powiadać/ iże dla ich występnow nie mogli

Porządek po-
 trzebny jest.
 1. Corint. 1.
 Ephes. 4.
 Actu. 20.

Żeb. 11.

Kościół Bo-
 ży jest świąt.

NOTATE.

Kosztoli Piątego

z nami mieszkać dobrym sumieniem / a jami inż chcie-
li tak mieszkać w społecznosci / okazać y przed światem
tem doskonałą światobliwość swoje w postępkach
swoich / żywota swego w światobliwości doskonałości
go: to twierdząc / i że gdzie są grzechy a upadki / i że tam
nie ma Kościoła świętego. Nie rozumie to i że my nie
mali y czynili byli / postępek dalszy ich pokazać / bo się
zasię na zd wrocili do spólnego po nieysłych między
innyimi ludzmi mieszkania. Takie też czynili oni pu-
stelnicy y po nich mnuszy / ktorzy się do lasow od lud-
dzi do klasztorow odłaczają / ale y tam cięśność y
świata między sobą y nazbyt okazać / a tylko zapię-
ć i białogolonym / powrozem / treptami / od ludzi in-
nych różnili są.

Toć jest pewna / i że potrzeba wyńść od złych zgro-
madzenia a niepobożnych / iakośmy y my uczynili ale
odrych w ktorych jest z fałsowane nasienie ono / y po-
karm zbawienney / słowo Boie / a na nieysce tego wzię-
te y wstawione są do posłuszeństwa / ostarwy a Regu-
ły ludzkie: takie y w ktorych są posafkowane a pogwał-
cone Sacramenta / y iawne batwochwalsztwa są y za-
chowania się / bo Pan Chrystus od takich strzedz się
kazał mówiąc: Strzeżcie się od fałszywych prorokow
Item Strzeżcie się od kwasy Pharyzejskiego y Herod-
yjskiego. Takie y Paweł s. radzi: Ociekajcie od chwa-
lenia obrazow. X Jan święty: Jesli kto do was przy-
chodzi a nie przynosiłby tej nauki (ktorą my mamy
podali) nie przyjmujcie go w dom / ani iemu dawajcie
pozdrowienia / to iest / nie kładcie się z takowymi
w ich uczeniu y w ich nabożństwie. Ale odstąć a opu-
ścić Kościół święty gdzie iest prawdziwa nauka sło-
wa Bozego / y wierne śafowanie Sacramentow Pa-
nich / a zachowanie się porządek przystojny a potrze-
bny / nie

Matth. 7.
Matth. 16.
Mar. 8.
1. Corint. 10.
2. Joann. 1.

bny / nie
wystę-
święty
przytr-
Kościo-
w cięś-
dzi Ap-
Stor-
ale tyl-
m idze-
tymi a
zakonu
ro. wna-
stano / a
je przy-
fionem
dobrych
wie waf-
morsze p-
kow na-
nie przy-
bacian-
święty
wem Bo-
Big po-
bre spo-
Tak-
iako An-
my w pi-
zakon du-
ny podgr-
dobroć /
cowie św-

Artykuł Pierwszy.

259.

był/niegodził się chociaż się w onym Kościele okazał w Kościele
występ i niektóre z gorzenia sywora: boć w Kościele
świętym rozmaici członkowie tak zwiernychowni iako y
przytępli okazywa się/ y przytęplają/ a nigdy nie był
Kościoł Boży bez nich/ są zawsze jedni iakoby wrzody
w ciele zdrowym/ są zawsze hipokryci iako y nie-
dzy Apostoli samymi iestli za Chrystusa był Judas.
Których takowych nie iestli należący Kościoł Boży
ale tylko z pobożnych/ którzy przedsię są w onym zgro-
madzeniu pospolici. Nie iestli y pobożni byli doskona-
nymi/ a bez wypadków potu i żywa/ bo niosą krzyż i
żakoni w ciele swoim. A przetoż Pan Chrystus przy-
szedł do Kościoła swego roley na ktorey dobre nasienie
siano/ ale nieprzypięci ciłowięcy nasiał żakolu. Tani-
je przypadobuie ten Kościół święty niewodowi w pu-
ścyni do morza/ w którym wielkość ryb złych y
dobrych zagarnęta się. Takie y Apostoł piše: Wyco-
wie waży wszyscy byli pod obłotiem/ y wszyscy przez
morze przeszli (to iest iui lud odlaczony od Egipczy.
kow na służbę Bożą na puszczy) ale ich wiele Bog
nie przyjął/ dla tego pogubił ich na puszczy Skąd o-
baciamy iasnie/ iże są przymieszani zawsze w Kościele
świętym iui ku dobrym/ ktorych musimy znać i
wem Bożym leżąc/ ktore zawsze brzmi w nim/ aże ie
Bog potym wyłaczy w ostateczne żniwo/ a potym do-
bre spolem pobierze do nieba/ a złe do piekła da.
Także też y pobożni mają się wpaść/ nie są iestli
iako Anieli święci iui bez wpać/ iako o tym ma-
my w piśmie świętym. Piše Apostoł do Rzymianom/
Żakon duchowny iest/ ale ia cielesny iestem zaprzęda-
ny pod grzech. Wiem to iże w ciele moim nie mieszka
dobroć/ sc. Toż esul y Dawid w sobie/ y wszyscy Wy-
cowie święci/ dla tego mówił: Nie wchodź w sąd z

W Kościele
świętym iui
iui dooizy.

1702.

Mat. 13.

1. Cor. 10.

Święci nie są
bez wpać/ u.
Roma. 7.

1. Sal. 142.

Rozdziału Piątego

fuga twom / abowiem nie broje vsprawiedliw-
 ny przed toba wszelki żywiacy / Dla tegoć sie wszelki
 święty modli Bogu o odpuszczenie grzechow. A Apo-
 stołowie też mówili: Odpusc nam nasze winy / iako y
 Prover. 24. my odpuszczamy / ić. Item / Sprawiedliwy cżłowiek
 siedmi kroć upada przez dzień y powstawa. Ale przed
 sie nic nie zawadza / o te wrzody / ani obtudy / ani o
 padki Kościołowi Bożemu y iego światobliwości: Bo
 nie z siebie / z czynków swoich / ale z Chrystusa świętego
 swojej głowy bierze światobliwość / w którego krwi
 iestomity y poświęcony. Jako Jan święty pise: Jie
 omysli oni świeci śiaty swoje / ić białe były we krwi
 barankowey. A przychodzi ta światłość z Chrystusa
 przez słowo Boże / gdy ie prawdziwie przyznają wia-
 ra / a to sprawa Ducha świętego poświęciela nasze-
 go / iakoscie mieli. Przetoż to mówi Chrystus Aposto-
 łom: Świeci iestescie dla nauki ktorecieście wierzili.
 Gdzie nie maś słowa BŻego nauki o tego / nie maś
 prawdziwego Sakramentu żywienia / tamci też nie
 maś wiary prawdziwey / a gdzie nie maś wiary pra-
 wdziwey tam też nie maś Ducha świętego / a ktory
 nie maś Ducha świętego / ci nie są Chrystusowi / a kto
 czyni z Chrystusowymi / ci nie maś poświęcenia ale
 przeklectwo wieczne.

Wielkać to pociecha iest wszelkiemu cżłowiekowi /
 Kościoła prawdziwego BŻe: o cżuć taka godność /
 ktora sie rozplywa (iako Dawid przyrównuje w Psal-
 mie) z głowy Chrystusowey / iako z Aaronowey cna-
 mać po twarzy / y po brodzie / y po wszystkim ciele / na
 wszystkich członki wonna / a Pannu Bogu przyjemna / w
 ktorej światości o niego zawsze mamy przystęp. y
 też miejsce w królestwie iego. Jie Pan Chrystus iest
 naszym poświęceniem / mamy tego dowodow desć w

piśmie

plamie świętym. Jako o Apostoła tymi słowy: Chry-
stus umiłował Kościół swój / y dał sam siebie zań /
aby go sobie poświęcił / oczyszczył myciem wody przez
Ducha świętego / y aby go sobie sprawił chwalebnym
nie mającym zmarski ani zmazy / ale aby był święty y
bez obwinienia. Wszakże okazuje się a oświadcza ta
świątobliwość życiem pobożnym / bo ci którzy Chry-
stusowymi są / inż ciążo swoje użyżowali / umartwili /
współtek z podobnościami jego / inż się strzegą owo-
cow rodzić ciąża / ale wydawała owoce ducha / bo pe-
wna to jest / Jie ci którzy bez powściągliwości a upa-
miania się żyją / iże Bogu się podobać nie mogą / y
wielki który grzechy zdyabła jest / bo dyabeł od pacia-
tku grzechy. Dla tego ilekroć sobie tę świątobliwość
wspominamy / która mamy przez wiara z Panem Chry-
stus / tylekroć mamy się jej wspominać do tego / aby
żmy żywotem oświadczać to / czym jesteśmy / boć wi-
aża bez owoców martwa jest.

Stysielicie inż o Kościele świętym powszechnym /
świętych obcowaniu / iże jest z pewnych członków po-
wstaniem świecicie złączony / iedną wiarą / iednym Duchem
to iedno ciało / przetoż potrzebą nam też to wiedzieć y
nauczyć się / iże to ciało ma swoje głowa własną / z któ-
rey głowy dawa się obżywienie y rośnienie członkom /
y maia też z niego opatrowanie y rzadzenie / bo gdzieby
głowy nie było o członków / tedy żywe byś nie mogła /
ale trupem tylko. Przetoż godzi się wiedzieć którą to
jest głowa takowa Kościoła Bożego. Ta jest / która
nie ludzie wymyśliłi a wlepiłi / ale która sam Bog dał
Kościołowi swojemu / o której nam Apostoł wypisał
do Epehezow: Chrystus dał Bog głowa nadawst-
wo Kościołowi / który jest ciałem jego / który wszystko
we wszystkich napelnia. Tamże piše: Rośniemy w o-

Ephes. 5.

Galat. 5.

Roma: 7.

1. Joan 3.
Upomnie-
me:

Jacob. 2.

Kościół
świątobliwego
gło-
wa

Ephes. 1.

Rozdziału Piątego

Ephes. 5.

Colos. 3.

nego przez wszystko który jest głowa / to jest Chrystus. Item. Mój jest głowa ienna / iakoż Chrystus jest głowa Kościelna / a tenże jest który daje zbawienie ciału. A do Kolosensow mowi: A on jest głowa Kościoła / tego ciała swego / który jest początkiem y pierworodnym z umarłych / aby był we wszystkim on arzydeł trzymający / i. c. Sktorego pisma Apostolskiego obaczamy to / iże Kościół święty ma pewną y iedyną głowę / nie dwie nie trzy / bo to już byłoby dziwadło nie ciążo doskonałe / gdzieby kilka głow mieć miało / nie oznaymusie nam nigdziey słowo Bóg o dwu / iedno tylko o iedney głowie.

Druga / iże taka głowa jest ktora żywiaca jest / y żyćie dająca każdemu / przetoż martwa głowa ktora umiera nie może być głowa Kościelna / bo do kadby była głowa / do kadby Kościół zdał się żyć / a gdyby umarta / tedyby też on zagał. A iże powiadała iże nie umiera / bo inego zaśie na to miejsce po śmierci pierwszego wsadzą / także po drugim trzeciego / aże taka odmianna koncepcja nie będzie mieć / y trafia to ciążo / co tak rozmaite głowy mogą mu się trąsić / a przedsię iące także są / przedsię niepożyteczne / iedno maśćtary nie głowy / bo nie dają obżywienia ciału do żywora wyecznego / nie są onym żywotem / nie mogą mówić iako ona głowa prawa: Daje ja żywot owczym morim / członkom moim.

Joan. 10

Trzecia / iże Pan Chrystus nigdy już nie umierać / a zawsze obżywiać członki swoje / może rządzić / bronić / y opatrować wszystkie a wszystkie członki / iakoż y opatruie / y rządzi mocą swą Boga wszystko napelniać / dary swoimi y poselstwem swoim / sprawcami swoje mi / ktore na to postanowił iakośmy wsheli. Jaka głowa nie może być członkiem / aby mógł światła wszystkie

go epa

go opatrzenie y rzadzenie czynić/wspedy bydi/wszystko
napelnic / Syn Boży słusnie a pożytecznie nam ra to
dany jest/przetoz na tym przestawamy / a tego iako
głowy słuchamy.

Prza sie tey głowy a tego Pasterza / tego Krola/
Papieżnicy/a na samym Chrystusie głowie nie przesta
wala/y upornie wolała z onymi Żydy:Krola nie ma
my tylko Papieża/ toć głowa nasza. Barzo niemadrze
a niepożytecznie mówia to z tych przychyni iakości
mieli. A iesliby powiadał: Jęnie iestci głowa taka ia
to sie tu pisze/ale iest Wykarym tey głowy/albo namiest
nikiem: Tedyć y to nowe ciato co głowa prawa
miałaby bydi tylko słowki iakoby malowana a na
stronie proznujaca/ a drugaby na icy niesyca wsta
wiona rzadzić miała: nie może to bydi/ y nie widzimy
tego w rzeczy/aby sie taka powiesć zgadzala z praw
da. Bo gdyby był Papież namiestnikiem Chrystusa gł
wy/iacieby tego pilnował / iesli nie po wsem świecie/
bo to niepodobna człowiekowi / ale wždy po swoim
Rzymie/tego co iest nauka / rozkazanie y postanowie
nie oney głowy. Ale wszystko opak czyni przeciwko
Chrystusowi/tak iżenie Chrystusow namiestnik/ale prze
ciwnik Chrystusow iest prawdziwy. By też iacie był y
Chrystusow wierny namiestnik/przedsiaby głowa bydi
nie mogł Kościoła całego Pána Chrystusowego/iako
to wywodzi syrac Augustin L. 1. *contra Iheros Penite*
ns Cap. 42. gdzie tam o Pawle Apostole powiada / iż
on tych ktore ścsepil nie mogł bydi głowa/ tymi sł
wy mówiac: O iakaf to ludzka wsieteczność y nade
tosć/ czemuż tego raczej nie dopuszcasi / aby zawże
Chrystus dawał wiare/a dawaniem czynił Chrześcia
niną: czemuż nie dopuszcisi aby zawże Chrystus był po
ciem Chrześcianina/miech Chrześcianin w Chrystusie

Forzen

go
to iest Chrystusa.
Chrystus iest glo
zbawienie ciatu.
owa Kościoła/
em y pierworod
tim on arzodek
ostolstiego oba
na y iedyna glo
by dziwadlo nie
nieć miało / nie
o dwu / iedno
właca iest/y i
wa głowa tóra
te/bo do kad y
yć/a gdyby w
wiadała iżenie
o emierci pier
tego/ aże taka
ie to ciato/ co
ac / a przedsi
iedno ma stary
tu do żywota
moga mówić
owcam mo
mierając/ a
adzić/bronieć/
iakoż y opie
napelniać/
wedmi swoje
li. Jaka glo
iata wstępie
go opa

Rozdziału Piątego

1. Corint. 3.

Joan 13

o Piętrze-
sumienie
pás owce
m. 16.

Galát. 2.

Korzeń swój wrości, a Chrystus niech temu będzie gło-
wa/abowiemci tej/gdy przez wiernego kasařza taká
wsprawiedliwienia dawa sie/ nie kasařz przedsie vspřa-
wiedliwia/ ale on o którym jest pismo/ iże vsprawie-
dliwia grzesnego. Ażá Páwel który ściepił był tych
swoich ściepiencow głowa/ albo Apollo który potra-
piał: Ażá nie ten który dał wzrost. Gdyi sami powia-
da: Páwel ściepił Apollo potrapiał/ a Bóg wzrost
dał. A przetoż ani kto ściepił jest co/ ani ten co potra-
piał/ ale ten co dał wzrost Bóg. Ani korzeniem ich
był on/ ale ten który powiedział: Jam jest korzeń/ a
wy latorosle. Głowa ich iákoż tej mógł byđz/ gdyi po-
wiedziat nas wielu byđz ciátem w Chrystusie. A iáko
Chrystusa byđz głowa/ wśsił ié ciáta y na wielu mcy
scách iáwnie pokázuie. To wśsiłko Augustin święty
nápiśal/ z których słow wśsiłki to moie obaczyc/ iże
iáko Páwel święty chocia był Chrystusow namiestnik
y Apollo/ nie mogli być głowa Krześcianom/ ale Chry-
stusa wśázowali/ taktec ani iaden Apostoł nie mógł
byđi/ a dopieroś Pápiś nie jest.

A iże mowia iáko by Piotrowi myślá być dana wietřa
Prerogatina niźli inřym Apostołom/ bo mu rzeczo. o
od Pana: Piętrze/ pás owce moie. A nie bacza iże to
mowiac Pan Piotrowi/ nie mowi aby miał páś w ři-
tkie/ tylko tektore mu były zwierzone między obrzezán-
cy/ iáko o tym do Galátow jest nápiśáno. A co przy-
wodza swój wykład z Greekiego słowa pás / to iest/
řadź/ y to pozwalam / ale nie tak iáko by sie temu po-
dobáło samemu: Ale iáko oná głowa Chrystus rořka-
zał/ náuczając tego co im porucił. Nie panuic iřzo-
dić/ ale ćwicząc słowem Pańskim. Bo Krolom/
Książetom řadzenie/ pánowania řa poruczone / ale
práwi Pan Jezus/ Vos autem non sic, wy nie tak będzie-
cie/ ale

Artykuł Piśmiany.

262

cie/ ale słysze tylko. Iako y sam Syn człowieczy przy-
 sęd słysze/ a nie może sługa byci inakſzy niſeli Pan / rē.
 Zafie podać nie ktorzy/ mowięci: A czemuż Pan
 nie rzekł żadnemu/ Pás baranki moje y owieczki moje/
 tylko Piotrowi. Odpowiadam/ Dla tego iſe go wſzy-
 ſcy iako porzali do końca miłowali. Ale Piotr ſie go
 rzy króć zaprzął/ przetoż też ſam Piotr tuż był odpadt
 od godności na wrząd Apostołſki. Ale iſe go Bóg na
 to przezyrzał/ y dał mu obaczenie/ przetoż go Pan py-
 ta: Pierzce/ miłuięś mnie. A czynt 10 ná trzykrotne zá-
 przenie rzy króć pytanie miłuięſił mſa. Gdy odpowie-
 dzał ſwiadekſz Panem/ iſe miłował tuż/ przetoż go
 przywracaie do drugich Apostołow w towarzystwo
 przedu iednakiego/ a nie ná dnie przekłádając Piotra/
 ty mu ſłowá mowił: Pás owce moje / pás baranki
 moje. To ieſt / bedzieſ y z drugimi wſzył Ewangeliey
 tak meſſyſyżni iako y ieſki naród / do tego ciebie tuż
 iako y pierwey poſtánawiam. Toć ieſt właſny wykład
 tych to ſłow/ nie tu nie maſz o zwierchność ná d inſe
 Apostoły. Do czego ſam Piotr ſwiety iáſnieſie przy-
 znawa/ zowac ſie ſtarſzych koſcielnych rownymi z nim
 ſi iſzym/ a nie ich Książęciem przełożonym. Takie
 też y do ſboru mowę czyniac/ zowie Chrzeſciány brá-
 cia ſwoia/ nie poddánymi ſwoimi. A ná oſtatek nie
 ciebie ale Paná Jezusá zowie Páſterzem Pasterzow.
 A co ſierycze Klucziow/ o tych niſey bedziemy mirc.
 Nad to / páſć / ieſli wſyſtkie chce rozumieć owce
 Chryſtuſowe / a co byto po dwánáſcie Apostołach A-
 no gdy ſie dwánáſty obieſił Judaſ / ná tego mieyſce
 ſam Piotr z drugimi Mácieta obrali/ aby też z nim
 páſt owieczki Paná Chryſtuſowe. Jeſeje do tego/ páſł
 Piotr ale nie ſam/ Bo piſe Łukáſ Swiety w Dnieſ
 ich Apostołſkich/ iſe Paweł upominał Páſterzen wſy-

1. Per? 5.

Итого: 100

Rozdziału Piątego

ktę. mówiąc im: Pście ile zwas iest trzode pasterka.
 Otoj. y ci pasterki/ y teraz wszyscy sa pasterzami/ a wzdy
 jeden z nich nie iest a ni moze bydz glowa. Owto iako
 Pawel/ ani Apollo/ ani jeden Apostol ktorzy sie pie-
 li/ potrapiali/ nie mogli bydz glowa Kościoła/ tak też
 a ni Piotr: a coj tego nie potomkowie ale odhciepienie
 ey mieliby bydz glowa? Uchoway Pan Bog każdego
 członka tej głowy smrodliwej/ aby kto wolat bydz iey
 członkiem a nie Chrystusowym. Bo ten wiele dawal y
 przedawa/ ale nie nie masz iedno potapienie: Ale ona
 glowa żywor dawal/ iako latorostki żywor biora kto
 re sa żywyey macicy.

fundament
 Kościoła
 świętego.

Mat. 16.

Mat. 4.

Cor. 3.

O glowie tedy Kościoła Bożego iuz masz opisać
 nie prawdziwe / iehże na ostatok o fundamencie tego
 Kościoła a gruncie wypisze trocuchno abyście wiedzie-
 li: Papieznicy iako Kościół fałszywy a skazony fundam-
 ent na Papieżu / y biara tego sobie dowod z słow
 Pana Chrystusowych w Ewangeliey y Mareusza S.
 opisyanych / gdzie mówił do Piotra: Tys iest Piotr / a
 na tey skaie zbuduje ia Kościół swoy / a mocy piekiel-
 ne nie przemoga iego / a tobie dam klucze królestwa
 niebieskiego / iże cokolwiek zwiążesz na ziemi / będzie y
 na niebie związane. Otoj z tych słow chcieli mieć
 Piotra świętego / y po nim wszelkiego w Rzymie Pa-
 pieja / fundament Kościoła świętego / iakoby Chry-
 stus sam na nim miał zbudować Kościół swoy / wy-
 kladając ty słowa: Człatey opoce / o Pietrze świętym /
 iakoby na opoka był Piotr: Ale to iasne iest fałsz / iako
 to to wszelki moze vznać / a sład też obaczyć / iako on
 pisma iako on kusiciel wywracalia / a na swoy młyn
 wodę ciągnal. Dosyćci iasnie Kościół Boży ma opie-
 sany swoy fundament / iże iest tylko sam Pan Chrystus /
 Jako o tym mamy do Korintow w liście: Fundament

w in go

tu niego żadnym nie może złożyć / iedno ten który iest za-
łożony Jezus Chrystus. Iesze przez Ezaiasa: Wto ja-
dare kamien nadroży / miany / doświadczony / na fun-
dament Syonowi / to iest / Kościołowi. A na drugim
miejscu piše Apostoł: Już nie iestacie cudzym / ale
mieszkańce Świętych / a domownicy / y budowani na
fundamencie Apostolskim / prorockim / onym wiel-
kim kamyk kamieniu Chrystusie Jezusie / na którym
wielkie budowanie postanowione rościć w Kościół
Bży święty. Wyznawa to y Dawid w Psalmie 13.
mowiąc: A kto skła iedno Pan?

Str^o pisma słyhymy / iże fundamentem Kościoła
Bżego iest skła / a ta skła iest Pan Chrystus / iako
też to Apostoł wyktada wliście do Koruntow. Przetoż
iessi iest Kościół zbudowany na skale / tedy to mi nie
na Pietrze musimy rozumieć ale na Chrystusie. Otoż
gdy mówi / Tęcey epoce złudne / rozumie iże na so-
bie / którego Piotr wyznał bydz Synem Boga żywego.
A dla tego wyznania zstąpił sie Piotr skalnym / to iest /
pojeściłkiem dobrodziejstw tej skły Chrystusa / na któ-
rym iest zbudowany Kościół święty. A teści słowa
sa iasne iż Pan Chrystus nie rzekł: A na tobie Pietrze
ale na tej skale która Piotr wyznał / to iest / na sobie
zbudował Kościół swój. Tęad to taka to skła mia-
ła bydz / o takiej tam mówił / którego nie miały przemoc
władze piekielne. Co o Pietrze nie może bydz rozumia-
no / bo sie wielekroć naruszał y był od Szatana przemo-
żony. Ażkolwiekci te nie mowi Pan / a mocy piekielne
nie przemoga ciebie Pietrze / ale mowi: Tęe przemoga
naprzeciwno skale / to iest / mnie Chrystusowi / bo ten na
mocnego mocniejszy przychodzi Rycerz / dla tego onego
to iest / satana / zwyciężył y zpiełtem / y łupy pobrał.
Takci to rozumieci zawnie w Kościele świętym / Do-
ktorem

2. 2.

Ephes. 2.

1. Corint. 10.

Matth. 16.

Galat. 2.

zode pánsta-
tyrzm / a wżdy
wa. Owo iako
ktoryh sjezpi-
ścielna / tak też
ale odhzejpien-
a Bog każdego
o wolat bydz iey
a wiele dawa y
pienie: Ale ona
wżdy bżora tro

uż młac opisa-
damentcie tego
byście wiedzie
Każony fundam-
dowód z słow
o Młacusa S.
a iest Piotr / a
a mocy piekiel-
lucze krolestwa
ziemi / będzie y
w chćieli mieć
w Rzymie Pan
o / iakoby Chry-
st sioy / wy-
rce świętym /
i jest fałs / i-
a / iako on
a swoy młyn
Bży ma opia-
Pan Chrystus /
e: Fundamenc-
tu inego

Rozdziału Piątego

którowie święci/ iako to czytamy w ich pismach. A na-
przód Chryzostom w Bazamie 21. o światościach tak
pise; Na tey skale nie na Pietrze / rzekł Chrystus/ to
nie na ciałowietu/ ale na wyznaniu Piotrowym/ którym
wyznat Chrystusa/ zbudował Kościół swoy.

Potym Beda in 1. Corint. 1. Ja tobie powiadam: Tys
jest Piotr/ i. e. Abowiem Chrystus skąta jest/ Piotr lud
Chrześciński/ skąta imię jest przednięte/ przeto nie ską-
ta od Piotra/ ale Piotr od skąty imię ma/ iako Chrześci-
anin od Chrystusa. Tys jest Piotr/ a na tey skale ktorą
ty Pietrze wyznat mówiac: Tys jest Syn Boga żywe-
go/ zbuduje Kościół mój nie na tobie Pietrze/ ale
ciebie na mnie: nie mnie na tobie/ zbuduje.

Abowiem gdy sie ludzie na ludziach chcieli budować
mówili: Jam Pawłow. A drudzy/ iam Piotrow.
A trzeci iam Apollo. A drudzi nie chcieli na ludziach/
przeto mówili; Jam Chrystusow. Co gdy Paweł
święty obaczył że ludzi sobie niektórzy obierali / a
Chrystusa opuścili / mówił do nich: Rozdzielony jest
wam Chrystus; Jaz Paweł za was używany
jest: albo w imię tegoście sie otrzuli: Ale iako me w
imie Pawłowe ani Piotrowe/ ale w imie Chrystusowe/
aby tak Piotr był zbudowany na skale / nie skala na
Pietrze. Toż y Augustyn święty rozumie in lib. de vera
in Domini in Math. Ser. 13. Toż y Hilarius in lib. de San-
cta Trinitate. Toż y Cyrillus in Dialogo de Sancta Trinitate
lib. 4. Także Jeronim święty w przedmowie na Obi-
wienie świętego Jana. Infr opuszczam. Przeto i sie
nie dajmy zwodzić / a na Papieżu sie glinianym są-
dzić: ale na Chrystusie skale żywłacey/ tedy nie zaginie-
my. A teżiby to dopiero musiał naśtać Kościół Boży
Piedy Piotr Papieżem zostat: A pierwey od początku
świata/ gdy był Kościół Boży Kościołem świętym/

czyli nie

1. Corint. 1.

czyli nie miał fundamentu: Jacie miał tegoż którego
y teraz Syna Bożego/ na którym *omnia consistunt*/ wŝy
sko trwa. Jacie ślepe to jest głupstwo tego człowieka/
ktory sie woli budować na piasku Papieżu / a niżeli na
skale Synu Bożym/ iako Pan Jezus powiedział. *Mat. 7.*
Jest przeklęty który postkłada nadzieie swoje na ciecie/ia/
to Prorok Hieremiasz pise. *Jerem. 17.*

ARTIK VL SZESNASTI

O Grzechow odpuszczeniu.

Wierze grzechow odpuszczenie.

Byśmy tuż mieli o Kościele świętym/co jest ko
ściół święty/iż ludzie bez braku zebrani po wŝem
świecie w iedną społeczność z Bogiem Oycem y z Sy
nem tego/ y z Duchem Świętym w iedne wiare/wieś
den Krześć / w iedno ciało y w używanie darów Bo
żych/ktory sie rodzi/ y żywie/y ponosi/ y zachowuje
ostawicznymi a porzadnym przepowiadaniem słowa
Bogiego / y usług Samentow według ustawy
Pana Chrystusowego/okazniac sobie spólna miłość a w
krzyżu cierpliwość/ w pokusach ślęczne wytrwanie/
nie miewając spółkow z nie pobożnymi/ ale strzegący
sie grzechow/ ktorzy rzadzą sie głosem głowy swej ie
dyney/siedząc na fundamencie nie przemożonym tedy
nam Panie Jezusie Chrystusie/biorąc z niego wŝytki
pożytki ku poświęceniu swojemu przez Ducha tego S.
ktorego miała w sobie mieszkającego. Przetoż teraz in
o tych darach Bożych przyszło nam sobie serzey roz
czytwać y wycięszyć. A na przodiz: wiato bliwości nie

Rozdziału Piątego

możemy mieć/ ażeby pierwey mieliśmy grzechow odpu-
 ścienie. Przetoż o tym teraz będziemy mieć w Imię
 Pańskie/ a to tym porządkiem. Naprzód będziemy op-
 isanie mieć/ Co to jest Grzech. Druga/ Co to odpu-
 ścienie grzechow. Trzecia/ Ktorzy ludzie biorą odpu-
 ścienie Grzechow. Czwarta/ Kto odpuści Grzechy.
 Piąta/ Jakim obyczajem y dla czego Grzechy odpu-
 ściłone bywają.

Co jest grzech Nie ku pierwszemu/ Grzech co jest? Jest przewinie-
 nie przeciwko Bogu samemu / które sie zstawa gdy sie
 ważymy tego albo dopuszczamy / czego nam Bog za-
 kazał/ albo nie wykonywamy tego co chce abyśmy czy-
 nili. A krótko mówiąc/ Grzech jest nie posłuszeństwo
 Bogu y rozkazaniu tego. Świadczy nam o tym samo
 sumienie/ abowiem gdy sie czego dopuścimy zakazane
 tego od Boga / wnet sie trwożymy y boimy Boga /
Geno. 3. iako sie to okazało w Adamie / który gdy przestąpił
 przykazanie Boskie/ natychmiast iak sie chronić przed
 Panem Bogiem/ y kryć za drzewa. Takżec y na ostatku
Luc. 23. ta świadca okaże sie/ gdy ludzie pobaczą przyszłego Pa-
 nana sąb sprawiedliwy/ to tam sli radziby sie pod-
 ziemię skryli/ y gory aby ich okryły przed obliczem Pa-
 nskim. Day to Boże aby ludzie a zwłaszcza Chrześciane
przeestroga. scy mogli znać co to jest Grzech prawy/ boć widzimy
 iż jest wielkie zdawiedzenie między pospolitym chto-
 wiekiem/ gdzie pospolicie służba Boża błędem zowa/
 chwale Boża bluźnierstwem / y ciebie mordua tych
 ktorzy ia sprawują/ czyniac to takim sumieniem/ iak
 aby Bogu posługe uczynili. A siwoie iawne bluźnier-
 stwa/ iawne baktwochwalstwa / ludzkie wymysły ośa-
 dzają bydzi chwala Boża/ y przetoż nie mają o nie sa-
 dnego sumienia. Ale przestąpić ustawy ludzkie/być też
 sło y o brat dniow albo pokarmow / tedy wielkie su-

mianie

mnienie o to y boiajn w sercu ich bywa. Grogą to
wż alepota iście jest/gdzie mowie drewnu y chlebu Bog
prawdziej kłamstwo / kłamstwu prawda/ światłości
ciemność/ tam gdzieby sie bać do co / nie boia sie / a
gdzie nie maś nic/tam sie boia. A tegoby sie łatwo ka
dy mogł nauczyć od Apostoła / że każdy nie może
grzechu mieć iedno przez Zakon Boży gdy go nie pe
ni. Należy to/gdyby każdy patrzał na sprawę Boską z
strony Aniołów y ludzi / przez co na niektóre gniew
Boży przyszedł y śmierć y piekło/żec przez grzech ale
ten/gdy Bogu nie byli posłusni. Niechże tu wypiso
wać iako to jest zła rzecz Grzech prawy / bo go nam
lepiej ostominy zostały / y wszelki wcinć musi każn a
zapłata dāna od Boga za grzech/wszystek świat y nāś
wywot każdego / może okazać człowiekowi co to
jest grzech/a do czego przywiodł nas. Przetoż nawie
stia to jest pociecha po takim strachu słyść o odpuszcze
niu grzechow. Wszakoz niżej słyśymy to/pierwey co
to jest odpuszczenie grzechow obaczymy.

Odpuszczenie grzechow/ist przeciwnie zapłacie y
dosyć wżynieniu miły y nagrodne : Bo takowe idzie
człowiekowi z powinności sprawiedliwej za robotę
albo z usługe iakow. Ale odpuszczenie nie idzie za tym
iedno z daru a łaski Bożej daremnie odpuszczenie / od
dale nie a zgładzenie grzechow y miły nāśey / tak iż
zapłacie iakich łaski Pan Bog / odpuszcza i
nam. Jak Apostoł piše: Temu który czyni / robi / w
znawa sie z płacą nie z łaski ale za usługą: Ale temu
ktory nie z uslugie iedno wierzy/policzona bywa wi
ra ku o. sprawiedliwieniu/to jest/nā odpuszczenie grze
chow.

Toć jest pociecha wielka a prawe błogosławie
stwo / słyść dłużników odpuszczenie długu swolego.

Roma. 8.

notat.

Co jest grze
chow odpus
zczenie.

Wielka pilna

Roma. 8.

Wielka pilna

Wielka pilna

Wielka pilna

Wielka pilna

Rozdziału Piątego

Psalm. 38.
Roma. 4.

Wbletnie or
puszczania
g zechow.
Esa. 1.
Esa. 33.

Jerem. 31. 33.

Mich. 7.

Matth. 18.
Luc. 7.

Luc. 19.

Luc. 25.

Dlaczego Dawid mówi: Jse błogosławieniś ci ktor
rym Bog grzechy odpuszczawa/ y ja im pokryte. Bo
gaciwa wielkie albo marności/ zdrowie/ mocne pao
nowanie/ ja nie nie stoja/ gdzie nie masz błogosła
wienstwa tego/ odpuszczenia grzechow/ to zaufie ma
si bydyś meka w sumieniu/ trwoga y boiazn piekła wie
cznego. Dat Bog przez Prorokę obietnice takiego
błogosławienstwa. A naprzód przez Izaiasza/ tymi
słowcy: By też były grzechy wasze jako parlat cjeru or
ne/ tedy beda wbielone iako smieg/ ic. Ynd drugim
miejszu: Nie będzie mówił sasiad sasiadowi/ zachow
rzatem/ bo od lndu onego ktory w Syonie mieszka (to
jest w Kościele świętym) beda grzechy oddalone. Tak
je przez Jeremiasza mówi: Bde miłosćiw nad grze
chy ich/ a złości ich nie bede pamiętał. Toż y przez
Michasza powiada: Zmiłuje się Pan nad nami/ a od
pusci nam grzechy nasze/ a wrzuci do głębokości mori
skiey wszystkie grzechy nasze. Nauczyl nas też ten list
Bożey Pan Chrystus przypowieściami w Ewangelii
swoiey świętey/ tak o onym co dłużen był dziesięć ty
sięcy talentow: Tak też o dwu dłużnikach Pańskich/
ktorzy gdy nie mieli czym zapłacić/ odpuscił iak on
mu iako y tym dwiemia. Jest też wielki wzierunek od
puszczenia wszystkich grzechow daremno z łaski Oycow
wskiey/ w onym Oycu/ ktory miarodawnemu synowi
iżyskaniu wszystko odpuszczay/ w łaske go przyiał.
— Tac miłość Boża w onym miłosćiwym lecie J
zraelstwu siódmego roku y przedziesiątego postano
wionym figurowana była/ iż iako tam skutecinie po
winni byli długu dłużnikom odpuszczac/ niewolniki da
rować wolność/ do miarodawności a oycyżny każdego
przywracać: Tak też nam Pan Bog odpuszcza grze
chy nasze/ y w łaske swa do oycyżne niebieśta przywraca

Bęza

bez. Tegoć y w nowym Zakonie Chrystus takoby
 opewnienie między ciotkami swoimi zostawił/ gdy
 chce abyśmy ieden drugiemu grzechy a winy odpuszcza
 li. Bo gdy to czynimy/ iustak takto my odpuszczamy
 sferca a jeszcze/ y zapamiętawamy grzechow bliźnie
 go naszego/ tak pewnie Bog odpuszczawa a zapomina
 na grzechow naszych. Aże my to bez nagrody czynić
 mamy y owszem dobrze czynić a mitować winoway
 ce nasze winajmy/ tak też nam bez naszej nagrody
 stawnie znaki miłości okazać Pan Bog y odpuszcza
 winy nasze. Tę maia takiego błogosławieństwa
 między sobą Papieżnicy/ bo w nichcia w Kredy m
 wia/ wierze grzechow odpuszczenie/ tedy wciynkami
 swoimi a postępi inaczey się sprawnia. Bo maia na
 dziecie w wciynkach y w zasługach swoich/ czynić do
 syć za grzechy swoje tu u siebie podejmują się/ albo
 paciami/ albo sudotami/ albo piatkami/ albo iatnami
 snami/ albo mowieniem pacierzy/ albo inych ludzi na
 bożenstwy/ Msiami/ wodami/ Cieracami/ ić. Mui
 bydy prawdziwy wyrok Ducha swietego/ niech nam
 odpowiedza Apostołowi. Jiten który co prauie/
 czyni/ robi/ zasługuie/ nie poczytana mu bywa zapła
 ta z łaski/ to jest myto sieplaci. Papieżnicy zasługują
 sobie albo zasłużyć chcą/ y zdrowi y chorzy/ y po smier
 ci od grzechow wyzwolenie / y ich pozbycie: przetoż
 im nie po łasce Bożej / nie po odpuszczeniu. Tak
 nie kupia sobie wolność od grzechow/ na co listy mie
 waia dawane / przetoż nie z łaski Bożej biora ale za
 placa/ ić. Ale Kościół Boży wierzy mocnie ić grze
 chow swoich ma odpuszczenie z łaski a z dołrogi. B
 sticy daremno: Przetoż też z tej wiary/ iako Dawid po
 wiada/ każdy z osobności y spotecznie z drugimi modli
 wa się o odpuszczenie grzechow u Pana Boga

Jeden dru
 gemu mamy
 odpuszczać
 winy.
 Mat. 6.
 Luc. 11.
 Mat. 5.

Papieżnicy
 nie maia grze
 chow odzys
 czenia.

Roma 4.

Psal. 32.

Rozdziału Piątego

śamego / a on im ie odpuściana.

Kommu Ruszy
od pniżenie
grzechow.

Isa. 27

Isa. 30

Isa. 55

Pokuta po
rzeba od
puficenie
grzechow.
Ezech. 33.

1. Reg. 8

Jerem. 18

Jerem. 1

Jerem. 31

Joel. 2

Trzecia / Wiedzac iże iest od Boga obiecane / wiſcie
ne / figurowane / pokazane a dowodnie vpewnione od
puficenie grzechow / tedy potrzeba wiedziec / **Ktorzy
ludzie biora odpuficzenie grzechow?** Odpo-
wiedzi: Iże grzeszni ludze a pokute czyniacy / iako o tym
mamy w piśmie swietym: Dla tego bedzie odpuficze-
na zlosc domowi Jakobowemu (to iest / Rosciotowi
swietemu) a ten pozytek zstanie sie / iże oddalona be-
dzie nieprawosc ich: Iże rozrzucili wſzystkie kamienie
kharzow bawochwalſkich iako iſne kamienie piasku /
y nie beda ſtac ani mieysca ich. Tamże: Jeſli ſie na-
wrocicie a przestaniecie grzeszye / zachowani bedziecie.
Tęchayże opuſci grzesznik droge ſwoie / a maż zte do
myſli ſwoie / a niech ſie nawroci do Pana / tedy ſie
nad nim zlutuje / bo iest obſity ku odpuficzeniu. Takie
Ezechiel piſze: Synu ciſlowieczny mowi synom ludzkim
iże ktorego ciſlu nawroca ſie do Pana od grzechow
ſwoich / beda im odpuficzone. O tym y Salomon da-
wa znac / gdzie mowi w modlitwie do Pana: Jeſli Pa-
nie modlit ſie beda na tym mieyscu / a nawroca ſie do
ciebie / y beda pokutowac za grzechy ſwoie / tedy ich
wysluſchasz / rc. O tym y Jeremiaſz piſze: Nawroci
ſie wyſtepny Izraelu do mnie / a ia nie odwróce twa-
rzy ſwoiey od ciebie / ani ſie gniewac bede na wieki.
Jerem. Nawrocie ſie ſynowie pokutniacy / a ia wzdró-
wie wſe nawrocenie / a otoż my do ciebie przychodzie-
my / boś ty iest Bog naſz. Tenże: Jeſli bedzie pokuto-
wac lud ten od zlosci ſwej / y ia tez vpaamiętam ſie od
zlega / ktorech wymylił im wciwnic. Joel takież woła:
Nawrocie ſie do mnie w całym ſercu / w płaczu y w
poſcie / a rozdzieraycie ſercá wſe a nie ſkry wſe / a
nawrocie ſie ku Panu Bogu wſemu / boć miſoſier-

ny iſt

Artykuł Szesnasty.

267.

ny jest y czynny nad grzechy. Takież Zacharyasz: Nła Zach. 1.
wróćcie się do mnie mówi Bóg zastępów/ a ja się też Mala. 3.
nawroce do was. Ale y Pan Chrystus opominat
nas do tego/ mówiac: Czyncie pokutę/ a blisko wam Math. 3.
jest królestwo niebieskie. Do tego wiodt y Krzciiciel w
cząc pokutę dla odpuszczenia grzechow. Takie y Piotr Mar. 1.
radził grzesznikom w Hieruzalem: Czyncie pokutę a o Acta. 2.
krzćcie się w imię Jezusa Chrystusa ku odpuszczeniu grze Acta. 3.
chow. Item/ pokutujcie a nawróćcie się/ aby były odo
puszczone grzechy wasze. Takci Dawidowi pokutniaceo
mu: Tak Niniewczytom opamiętałym: Tak Piotr
wi y Magdalenie grzesnicy: Nła ostatku y terowina
prawicy/ Zachęca nie wspominać/ y Szawła opu-
ścić/ y uszym wszystkim grzechy odpuszczone/ tyle
to pokutujemy. A przetoż niech sobie ci/ co są
wieprze w grzechach się kalają/ a grzechowi nad sobą
y światu/ y karaniowi panować dopuszczają/ nie obie
cują aby mieli otrzymać grzechow odpuszczenie/ albo
byndę miłosierdzie Bostie/ ledno on sąd progi y on des
krece/ ktory ich potka. Idźcie złotnicy na potępienie
wieczne/ ktore jest skaraniowi/ iało temu ktory zawse
zły jest/ nagotowane y slugomiego. Potrzeba nam
tedy/ chcemy li grzechom odpuszczenie otrzymać/ aby
śmy oznali grzechy swoje/ a drogi obledliwe nasze/ a
znatacy zadowolali serdecznie strucha za nie/ y spowiadali
li sie ich panu Bogu/ ziednaniem z bliznim swoim/ o
myśl miac polepszenia/ a tak prosilio odpuszczenie
ich z miłosierdzia tego: Wierny jest pan B. g/ po
wiada Jan świety/ ize ie nam odpuszc.
Odpuszc grzechy nasze/ nie ieden grzech rozumieyć
ale wszystkie grzechy nasze maia odpuszczenie bo dzi pier
worodne. A ikolwiek ci poli żywiemy w nas przed si
to ciele naszym chc ku grzechom trwa/ ale odpuszcze
nie grzechu

Zach. 1.
Mala. 3.
Math. 3.
Mar. 1.
Acta. 2.
Acta. 3.
2. Samu. 12.
Joan. 3.
Joan. 3.
Math. 20.
Luc. 22.
Luc. 19.
Trzeciego.
Math. 25.
1. Joan. 1.
2. Koryn. 13.
Wszystkich.

Kozdźiału Piątego

nie grzechu mamy doskonałe bądź też powracanie/ i
w nie skręcie/ w czynieniu/ słowy/ pomyśleniem/ tak przed
wspamiętaniem a odrodzeniem/ iako po Krzcie świę-
tym/ albo odnowieniu będące/ nie a nie grzechowi i
duszy nie zostawa/ w wszystkich jest odpust w Kościele
świętym pokutującym ludziom.

Chceszli tedy człowiecze mieć grzechów wszystkich
odpuszczenie/ idźś a bądź w Kościele Bożym/ ale nie
w Egiptochowskim/ nie na Skale/ nie w świętego Jaa-
ka/ albo gdziekolwiek/ ale w świętym Zborze/ bądźcie
tamtę pokutującym/ tedy otrzymasz grzechów wszystkich
odpuszczenie/ o, rozej grzechu przeciwko Duchowi Ś-
temu ani tu/ ani nigdzie nigdy nie bywa odpuszczone/
ale iawnie karany. Inne wszystkie bywają y. ja odpuszczo-
ne. W którym mamy w Janie świętego: Krew Pana naszego
Jezusa Chrystusa omywa nas od wszystkich grze-
chów. Gdyż tu mówią od wszystkich/ tedy już nie wy-
mówić żadnego. Także też: Wiemy jest Pan Bog/ który
też omywa nas od wszystkiego grzechu.

Czwarta/ Ktoż te wszystkie grzechy odpuszczając lu-
dziom pokutującym? Czyli wina jest ten i ten ma wła-
dza odpuszczania. A nie mamy mieli iże grzech jest nie po-
wstanie roztazania Bożego/ przetoż Bog sam też
odpuszcza grzechy/ a nie żadne na niebie ani na ziemi
stworzenie. Bo on sam grzeszące wszystkie karat/ y też
sam pokutującym odpuszczenie obiecał. On też mówi
przez Proroka. Ja jestem sam który odpuszczam
grzechy twoje dla miłości/ a grzechów twoich pamięć
tak nie będzie. Jam jest Bog zbawiający/ a okrom mnie
nie masz zbawiciela. Zglądziłem iako obłok grzechy
twoje/ a iako mgła złości twoje. A ktoż moje grzechy
zglądzić iedno Bog? Przetoż do tego wszyscy święci
modlili się o grzechów odpuszczenie. Do tego Izrael-
czycy

Mat. 12.

1. Joan. 1.

Kto ma moc
grzechy od-
puszczac.

Isa. 43.

Isa. 44.
27. 2.

czyto
wysze
czyt
puszc
sinie
naden
pusc
odpus
ga Wy
To wi
co dwo
tego S
Spow
ey/ swi
kim E
ria dele
nam gr
fici ry
Ostat
i iakou
fija.
Jezusa
li/ gdy
bron zb
rozowa
cem reg
sa grze
powi
ny di
czen
Sali
potu
da za

czytowie zawnie y Kapłani ich wickali sie. Do tego
wyscy a wyscy ludzie Boży/ do tego Chrystus nau-
czył modlić sie: Opuść nam nasze winy/ iako y my od-
puszczamy/ ić. Tegoż prosił Dawid mówiac: Tobie
samemu zgrzesylem y tobie wytkroczyl./ zmiłuy sie
nademna/ a według wielkości miłosierdzia twego od-
puść winy moje/ ić. Takżey Kreda wcy grzechom
odpuszczenia/ iże ie biera czytunkowie Zborowi od Bo-
ga Dyca przez Jezusa Chrystusa w Duchu Świętym.
To widzący na oko a wierzący / obaczyć każdy może/
co dwo jest za staranie o grzechom odpuszczenie wto-
rego Świętego/ iako sie im spowiadania mówiac:
Spowiadani sie Panu Bogu / potym Pannte Mary-
ey/ świętemu Piotrowi / świętemu Pawłowi/ y wyscy
Świętym. Item wołaia: *Maria si proprial Ma-*
ria dele uia. Marya bądź miłościwa/ Marya odpuść
nam grzechy/ ić. iże nie z nauki Bożej / ale wynys-
fiężyry ludzki.

Ostatnia/ potrzeba nam iestże nauczyć sie / przez co
a iakowym postępkem grzechy nam Bog sam odpu-
ści. Nie okazuje slowo Boże tylko iedynego Pana
Jezusa Chrystusa/ iakoscię tej wi pierwey o tym me-
li/ gdy sie dla tego narodził/ iako powiadał Anioł/ a
bron zbawione wczynił ludzie od grzechom ich. Tego o-
kazowaty wszystkie ofiary/ y święty Jan Krzcziciel pal-
cem tego pokazywał: Jie on iest Baranek/ ktory zna-
ka grzechy wszystkich swiata. Toć dawno Ezaiasz
powi: Jie on iest Pan Chrystus zbity y ukrzyżowa-
ny di chow naszych/ y tego ranamy iestefny vle-
cien tej powiedzial Pan Chrystus/ y nam tego
Sól em swoim a Testamentem prawdziwym
potu mówiac. To iest ciado moje ktore sie wys-
da za: Co iest Kreda moja ktora sie wylewa na o-
mycie

Mat. 6.
Mat. 50.

Przez co y
iako nam
grzechy Pan
Bog odpu-
ści.
Luc. 1. 170
Mat. 3. 17
Joan. 1.

Esa. 53.
Mat. 26.
Mat. 14.
Luc. 22.
1. Cor. 11
Joan. 13.

Rozdziału Piątego

Act. 10:

Ephes. 54

1. Tim. 2.

Job. 9.

Eccl. 3.

Apocal. 22.

Wiara błę-
my grzechom
odpuszczenie.

Roma. 3.

Ephes. 2.

Galat. 1.

myćcie grzechow wiela. Takież y Piotrowi powiedział przed tym: Pieterze iesliże ia ciebie nie omył / czałki ze mna w niebie nie masz. Toć wszyscy prorocy y Mojses wyznawali / iako Piotr powiedział: Jie nie mamy grzechow odpuszczenia / iedno przez Imię Jezusowe on iest ofiara / zapłata / obłagante / dożyć wżymienie / y omyćcie za grzechy nasze / iego krwi iestesmy omyć / y wszyscy w tej / iako Baranka niepokalanego / Świecił w niebie bledacy / omyli ślady swoje.

A ten dar omyćcia z grzechow / to odpuszczenie grzechow / przez zasługę Pana Chrystusowe biera pokutujący ludzie / przez wiare tylko / o czym mieliśmy już doświadczenie pierwey okazanie. Piśie też o tym Apostoł do Rzymianow: Wszyscy zgrzeszyliśmy a opuszcamy Boga chwale / wśakie iestesmy vsprawiedliwieni daremno przez iego łaskę / przez odkupienie ktore iest w Jezusie Chrystusie / ktorego naznaczył Bog iednaczem przez wiare we krwi iego. Tu trzy rzeczy kładzie awiety Paweł. Pierwsza / że wszyscy iestesmy grzeszni / y nie mamy chow odpuszczenia / y też doskonałe vsprawiedliwienie przez krew Pana Chrystusowe / oredowanie a ofiara iego iedyna a doskonała. Trzecia / że to otrzymawamy daremno a z łaski przez wiare. O tym y do Ephesow y do Galatow także piśie / y na wielu innych miejscach. Co gdy my słysimy / iacze mamy wiedzieć wielkie za wiedzenie onych / ktorzy przez inше środki rozmaite grzechom odpuszczenia szukali / a nie przestali yś naślanym Panu Chrystusie / o czym już było wyświadczenie co się dotycze tego / ktorym olczyałem ku przychodźnim / a przez nie grzechow odpuszczenia / potrzebą wiedzieć.

Sprawuie to Pan Bog przez Kościół swój święty /
ktoremu

ktore
odpu
rzy
nie te
ani t
ale ie
go w
pewn
daceg
wa B
2
postan
był og
nom /
iam B
Boga
nie ma
odpuśc
aby w
swoim
rych B
stus ni
by te oc
stał ab
iego oc
2
te m
mążnie
one slou
A ia to
wiel roz
y co do
niebie.

Artykuł Szesnasty.

1 269.

Ktoremu dał klucze / aby tych którzyby byli sposobni do
odpuszczenia grzechow rozwiązał / rozgrzeszał: a kto
ryz niegodni aby zwiezował / potępiał. Ktora władza
nie jest i dney osoby w Kościele świętym prywatney /
ani też nie jest podług zdania a upodobania ludzkiego /
ale jest spólna Kościoła Bożego / nie żeby powszechnie
go wszystkiego a wszystkiego / ale w każdym miejscu a
pewnym powyście / Krolestwie / Pánstwie / mieście be-
dacego / y też wż według osadzenia wśech rzeczy Ro-
wa Bożego.

Klucze Bog
dał Kościo-
łowi i wśom
mu.

A nie inaczej sie to dzieje / iedno iako też był Bóg
postanowił w Kościele Izraelskim / w którym poruczył
był oglądowanie a osadzenie z strony trady Kapła-
nom / którzy nie mieli mocy trady oczyszczać / ten
sam Bóg oczyszczał / ale mieli władza oczyszczonego od
Boga uznawać. Takieści też Kościół Chrześcijański /
nie ma mocy odpuszczając grzechow / bo te sam Bóg
odpuszcza / ale uznawać tylko którym ja odpuszczone /
aby uznawali ty bydy potępione / których Bóg słowem
swoim potępił: a żeby uznali zbawione bydy ty / kto-
rych Bóg przysadził do zbawienia. Przetoż y P. Chry-
stus nie posłał tředowatych onych do Kapłanow a
by je oczyszcili / bo ie iuż sam był oczyszcit / ale tylko po-
słał aby sie im znać dali / że byli prawdziwie moce
iego oczyszczeni.

Stimilitudo.
Leuit. 19.

Luci 77.

A iże sobie niektóre osoby prywatne przywłaszczają
moc odpuszczenia grzechow / iako Papież y iego po-
móżnicy. A tey trzeczności ku podporze biorą sobie
one słowa Pana Chrystusowe / Ktore mówił Piotrowi:
A ia tobie dam klucze krolestwa niebieskiego / a cokol-
wiek rozwiążesz na ziemi / będzie rozwiązano na niebie /
y cokolwiek zwiążesz na ziemi / będzie też związano w
niebie. Te słowa chcą rozumieć iże samemu Piotro-
wimigły.

Papież nie
ma mocy
grzechow od-
puszczając.
Matth. 16.

Rozdziału Piątego

wi miałyby służyć tylko / a potem każdemu papieżowi. Ale myśla się bardzo na tym / bo pierwsze słowa przed tym i potem dalsze okazują tego mówienia prawdziwy zmysł. Naprzód / nie samego tam Piotra Pan Chrystus pytał / ale wszystkich swoich uczniów tej słowy: A wy czym mnie będzie wyznawacie? Qui usłyszy przez Piotra (gdyi wszystkim nie jest obyczaj wgro-
 madzie mawiać / ale przez jednego) te dalsi odpowiedzi: Ty jesteś Son Bogą żywego. Gdzie instami Piotr S. iśanie niósł na sobie Króciota Bózego osobe. Przetoż co daley Pan do niego mówi / nie tak mówi iakoby miał drugie Apostoły od tego odstrychnąć / ale co i y Piotrowi służyło im też służyło / co Piotrowi należa-
 ło im też takież. Nad to ichże te słowa nie są postanawiające a oddawające władza kluczy / Bo rzekł: Tobie dam klucze. Tę rzekł: Na otoc dawa-
 ni. Ale tylko przyobiecanie wezmi / przetoż się też stać nie pewnego zastrzekać nie może. Ale potem gdy już stanowią ten urząd rozwiązowania / kluczy i otwor-
 to piśe Ewangelista Jan święty: Jie naprzód i tchnął Pan Chrystus na Apostoły / y rzekł do nich: Przyjmie-
 cie Ducha świętego (nie mówi / Piotrze ty sam przy-
 mni Ducha świętego) którym odpuszcicie grzechy / beda im odpuszczone / a którym zatrzymacie / beda im też zatrzymane. W iśniew się to potem włożyło / gdzie w-
 siadł Duch święty zesłany od páná / nie tylko nad Piotr-
 rem / ale też nad wszystkimi Apostoły. Znaczy się też to y stać / gdy Pan Chrystus powiedział o Duchu świę-
 tym / iże miał karać swiata grzechu / to iść / miał Duch-
 święty grzechy odpuszczać. Otoż gdy nad wszystkimi wsiadł / y wszyscy zstali się uczestnikami nie tylko w Je-
 ruzalecie ale potem w Samaryi / y indziej wiceni zo-
 ży. widomie a znależnie przyjmowali Ducha świętego.

Joan. 20.

Actu. 2.

Joan. 16.

Actu. 8. 10

Przetoż
 odpuszc-
 że grze-
 Obys-
 żeć nie-
 seley o-
 bany / b-
 zniacym
 Kto w-
 wierzy l-
 dzi prze-
 Chrystu-
 wierne a-
 mniema-
 ra swie-
 cietuio /
 znacza te-
 bedziemy
 Trzeci-
 słowa Ch-
 Bózego i-
 to do Pa-
 właszać /
 władza / n-
 go swiata
 w Antyoch-
 ni / ani n-
 stum swia-
 Pan temu
 non sie. R-
 ty jest wie-
 sy. Ale tyl-
 piejem / ani

Artykuł Szesnasty.

270.

Przerósł przez wszystkie Duch święty odpuszczał / y dziś
odpuszcza w Kościele Bożym przez wierne Kaznodzie
ie grzechy ludzkie.

Obyczaj którym to czyni wiedzącie też zarazem / że
jeź nie innym obyczajem / tylko u hugowaniem Ewan
gelicy świętey. O toż który ten był rozwi
sany / brat grzechu odpuszczenie. Bo tym Bog potu
tującym a wierzącym Ewangelicy przyrzekł zbawienie.
Kto uwierzy a odrzuci się / będzie zbawion / a kto nie u
wierzy będzie potępion. Takie też Kościół święty sa
dzi przez swoje Kaznodzie / że nie wierzący w Pana
Chrystusa będą potępieni / a tego wciąż zwierznia nie
wierne a rozwiżnia wierzące. Niechże tedy nikt nie
mniema / aby te klucze miały być i takie z iakiemi Pio
trą świętego małża / albo iakiemi się Papieżowie pie
stetnia / boć urząd Kaznodziejski Ewangelicy świętey
śnacza te klucze / y też innego porządku / iako o tym wnet
badziemy mlec.

Trzeci / by też y Piotrowi to służyło / iakoż służy te
słowa Chrystusowe / a poruczenie kluczów Krolu swa
Bożego iemu wespół z y z innymi Apostoły / tedy co
do do Papieża iest: A iako on to też sobie może przy
właszać / gdy Papież inakże już daleko ma swoje
władze / niżeli Piotr nie przerównywałacy Panstwate
go swata / którego Piotr nie miał / ani w Rzymie / ani
w Antyochiey. Nie wspominać władze nad Krol
mi / ani nad Cesarzmi / Książcy / y iakoby nad wsty
stem światem / Ciego Piotr nie miał / pomniąc iako
Pan iemu y iego towarzysza powiedział: *vos autem* Luc
non sic. Krolowie ludzcy panują im / ale wy nie tak / kto
ry iest wierszym między wami / niechay będzie namniemy.
Ale tylko przyrównawszy urząd / nie był Piotr Pa
pieżem / ani takiego Kościół Rzymski nie znał do 600.
lat y nie

Obyczaj Kto
ym Aposto
towie odpu
ścił grzechy.

Mat. 16.

Rozdziału Piątego

Ephe. 4. lat. Nie wysłał go Apostoł między pracowników i budowniki ciała Chrystusowego: Otoż po Apostole to co Apostolskiego było / przypisać sobie temu który nie jest Apostolem ale Apostata / nie jest Ewangelistą ale przeciwnikiem Ewangelii / nie jest pastyrzem ale wilkiem / za prawdę nie tu rzeczy / pierwszy by potrzebą bydl w Kościele Bożym / nie onym / synem zatracenia / ale słowiem wiernym i stronnym / z drugimi z godnymi. Potym przód mając wezienia Ewangelii prawdziwej / tożby też stał po stopniu na niego ta sukcesja kluców. Ine opuść / troskliwość folgować / wrody / to tylko zanymać powiadam / iże Pan nie każe o występnym powieść Piotrowi / albo jednemu komu / ale rzekł: *Dis Eccles. 4.* powiedz Kościołowi. A daley rzekł: Jeśli Kościół nie będzie popuścił (nie mowi Piotra) ten niech będzie mian za lawnego grzesznika i za Poganina.

1. Tesal. 2. A nie tylko karaniem maia władza w Kościele Bożym wierni pracownicy / ale też i napominaniem / uściszy spólna maia sami o sobie praca a dogladanie cisy. Abowiem mowi Pan Chrystus: Jesliby co brat twoy zgrzeszył przeciwko tobie / karz go między toba a między nim: Jesliby cie nie słuchał / przynwemi drugiego y trzeciego ku sobie: A nie chciałby y tak polepszyć / powiedz Kościołowi: A gdzieby nie chciał słuchać Kościoła / ten niech będzie iako Poganin / to jest / ma być od społeczności wiernych wyłączone / tak od wzwania Sakramentu wiecznej Pamiątki / iako y od stowarzyszenia się z takowymi. Rozkazał tak a dyscyplinę Duch święty przez Apostoła / gdzie píše: A rozkazujemy wam bracia / przez imię Pana naszego Jezusa Chrystusa: abyście się odłączali od wszelkiego brata który się nie porządnie sprawuje / *zł. Tamże daley: Jesliby kto*

Disciplina w Kościele Bożym jest. Math. 18.

1. Tesal. 5.

sliby
ney / t
aby sie
byc tak
to Anan
Zboru u
iac / i
schwie
wiekt od
potrzebn
drugich
neyowa
wet swi
aby dru
go aby s
pamieta
blu aby
podany
ny w dz
mieć k
winnych
Jie kto
dy iuz
to zapra
li z piln
miedzy
y nie tyl
ale i k
sta beda
go / prze
nad nami
Amen.

liby który nie był posłuszeń nauce naszey y przez list da-
ney / tego osadicie a nie mieycie z nim towarzystwa /
aby sie tak zawstydył. Y nie potrzeba sobie lekce wa-
żyć takowego wyłączenia / boiny obaczyli co sie zsta-
ło Ananiasowi y Saphirze / ktorych gdy Piotr zwoła-
ł Zboru wytaczył / wnet pozdychali nagle / iakoby wkłazu-
jąc / iże gatasta odcięta od korzenia żywego wnet ve-
schnie / y do ognia bywa wrzucona: tak y wszelki czt-
owiek od ciała odrzucony zginie. Przetoż więcej jest
potrzebna takowa karność w Kościele Bozym / tak dla
drugich aby sie nie goryli / y iako od partywey ied-
neyowce aby sie nie zarażali drudzy. Jako pisze Pa-
weł swietny do Tymoteusza: Odpadźcie ztego od was /
aby drudzy bojaśni mieli. Tak też dla onego występe-
go aby sie mógł naprawić / a przywiedzion bydy ku v-
pamiętaniu. W czym też pisze Apostoł: Podaj ich dyab-
łu aby sie nauczyli nie stworzyć / niech będzie dyabłu
podany ku zatrąceniu ciała / aby tak duch był zbawio-
ny w dzień Pana Jezusow. Też y dla tego potrzeba
mieć karność między Chrześciana / aby Bog nas nie-
winnych przy winnych nie karał / gdyż tak powiada:
Jie kto ztego nie chroń sie brata / y pozdrawia go /
ty iuż ten uczestnikiem jest złych spraw tego. Aleć na-
to za prawdę maś Chrześcianać mać bacenie / aby nie
li z pilnością chować taką dyscyplinę / taką karność
między sobą / nie znając tej powinności tak potrzebney
y niewykonyw / aby ztego mieli rugować od siebie drudzy /
ale iehże wszystkiego ztego temu pomagają / a rychley
się bada chronić dobrego a stronnego brata / mieli zte-
go / przetoż też zgorzienie wielkie jest / y każn Boża wia-
nad nami / ktorey iesli chcemy wysz / naprawuymy sie /
Amien.

Artykuł

2. Tim. 5.

Podobnie
w. 1.

1. Tim. 5.

1. Tim. 1.

1. Corint. 3.

2. Joan. 1.

ARTY: SIEDMNASTY.

O z Martwych wstaniu ciał ludzkich.

Wierze ciała z martwych wstanie.

Pożytku meki a śmierci Pana Chrystusowej / to ry nam wierzącym zaśluzyl / to jest / o odpuszczeniu grzechow teraz mieliśmy / a tak o pożytku zmartwych wstania tego już też godzi sie abyśmy mieli / to jest / o zmartwych wstaniu ciał naszych / o którym tym porządkiem będziemy mieć. Pierwszy / co jest zmartwych wstanie nasze. Druga / ię prawdziwe będzie z martwych wstanie ciał naszych. Trzecia / iakowym obyczajem będzie. Czwarta / pożytek wiary o tym Artykule.

Tętu pierwowemu / Zmartwych wstaniu jest dwójakie: Jedno duchowne tu w tym żywocie. Drugie por tym cielesne przyszłe. Duchowne zmartwych wstanie jest / o którym Apostoł piše do Koloſsensów / abyśmy tu już mając przez wiare pewne zmartwych wstanie / przez Chrystusowe zmartwych wstanie żyli / już nie grzechowi / nie światu / nie ciału / ale iako w niebie / w nowości żywota / iako odrodzeni znou / prawie sta bawiac niebieskimi / sprawami / ziemskimi za nie sobie nie waiac / za wsie umartwiałac starego Adama / to jest / nieczystości sie strzegacy / cudzołóstwa / y woja dliwość / i zły / iakomstwa / złości / zlorzeczeństwa / kłamstwa / y innych złych spraw / a żyli podobny onego cistowiekano wego / według ktoregośmy byli stworzeni / sprawniac sie rada a pomocą Duchą świętego / we wszelkich okolicach światobliwości. Drugie jest z martwych wstanie

Col. 3.

Roma. 6.

To jest zmartwych wstanie duchowne.

nie ciała

Artykuł Siedemnasty.

1 272.

nie ciała/o którym tu wyznawanie w Kredzie czyni Co jest zmar-
 any/ to jest powtore z iednoczenie ciał z duszami/ iuż ni-
 gdy nie rozdzielać sie/ktore pierwey przez śmierć by-
 ty rozłączone od siebie/ aby tak wyieci bedac z mocy
 śmierci/żyli wiecznie iuż więcej nie umierającymi/ a
 to iedni chwale/a drudzy wpotepieniu w metach wie-
 cnych/iako to szczyt potym sie z okoliczności pokaze.
 Wiele trudny tu wierzeniu jest ten to Artykuł wiary
 Chrześciańskiej/ktory jest napociesmieszky nam/iako be-
 dziemy mieć. Albowiem śatan rozmaitcie go niżej
 chciał/iako byli niektorzy Epikurowie u Poganow / y
 Saduceusowie u Żydow / ktorzy nie wierzyli z mar-
 twych wstania ciał ludzkich/o ktorych czytamy w Dicie
 iach Apostolskich. Drudzy twierdzili z martwych
 wstanie bydy / ale duchowne rytko/iakoscie z przodku
 mieli/to jest/ powstanie z grzechow w życie pobożne/
 o ktorych to Apostoł pise 2. Tim: 2. Niektorzy za-
 sie powiadali o zmartwych wstaniu dusz śaniych/y ży-
 eiu wiecznymi ich/a to nuniemanie było niektorzych Po-
 ganow/co dusze bydź nie śmiertelne ale wieczne twier-
 dzili/o ktorych pise Eusebius in Ecclesiastica Historia lib. 6.
 Cap. 27. Insiy zaś twierdzili/że dusze zaśie beda mieć
 ciała swoje/ale nie one pierwe. Insiych też/ ktorych
 teraz błąd dożył/to też było nuniemanie/ że iako ciał tak
 dusz jest umarcie/ tak też bedzie ciał y dusz z martwych
 wstanie. Dla tegoż nam potrzeba dowodow pew-
 nych/ o pewnym a prawdziwym ciał ludzkich zmar-
 twych wstaniu / a to z pisma świętego. Zaias tak
 powiada: Beda żyć umarli twoi / a wstana z mar-
 twych pobici twoi / ocucicie sie a rozraduycie ktorzy
 mieszkaćie w prochu/ie. Daniel także: Wiele ich spia-
 cych w ziemi prożney ocuca/ iedni do żywota / drudzy
 na meki y wżgarde wieczna. Ezechiel też: O to ia o
 nie ciała/

Co jest zmar-
 twych wsta-
 nie ciała.

Actu. 27.
 1. Corint. 15.

Dowody o
 zmartwych
 wstaniu ciał.
 Eia. 26.

Dan. 12.

Eze. 37.

nn

tworze

Rozdziału Piątego

tworze groby wasze / y wyprowadze was z grobow
 ludu moy / y dam wam ducha abyście byli żywy mi.
 Oświ: Z reki śmierci wyhawie ich / od śmierci wyba-
 wie was / bede ia śmierci śmiercia twoja. Job. Wiem
 iże odkypiciel moy żywie / a w ostateczny dzień zmar-
 twych wstanie / y znie znowu wyrze zhańciciela mego /
 którego ia wyrze a nie żaden inny. Pan Chrystus prze-
 ciwko Sądceusom dowodzi / y twierdzi zmartwych-
 wstanie ciał / y przypisuje błąd a nie umieralność pnia-
 Sądceusom / którzy temu nie wierzyli. Także też o
 Janie świętego mamy: Przyjdzie godzina ktorey wstanie
 scy którzy w grobach leżą / wysze głos Syna ciałowie-
 czego y wynida. Item / Gdy przyjdzie Syn ciałowiec
 w manifestacie swoim / y beda zgromadzeni przed niego
 wstanie ludzie / i. Toż y Paweł święty twierdzi: Sam
 Pan zstąpi z nieba / a umarli w Chrystusie wstanie na-
 przed. Item / Jako w Adanie wstanie / tak
 też w Panu Chrystusie wstanie ożywa. Item / Potrze-
 ba aby to kążące się ciało wzięło wielbienie. O tym
 też y przed Seliem / y potem przed Agryppa wyzna-
 wał Paweł święty / iże wierzyło zmartwych wstanie
 ciała. Obiecał to też słowem swoim Pan Chrystus
 nam gdzie mówił: Wszystkich ktoreś mi dał Ojcie
 nie zgubie z nich żadnego / abowiem ich wzbudze w o-
 stateczny dzień. Item / Ta jest wola tego który nie po-
 ślat / aby który widzi Syna y wierzy w niego / miał
 żywot wieczny / a ia go wstrzeże w ostateczny dzień.
 Item / Ja żywe y wybedziecie żywymi / i. Mamy
 też tego przykłady pewne życia wiecznego / y zmar-
 twych wstania / tak w ludziach iako y w bestjach / y w
 rozmaitych rzeczach. Tak czytamy o Eliasz y o Eno-
 chu: Potym o wstrzeżoney dziewce Jaitusowej. Tak
 o młodzieńcu synu wdowim. Także o Łazarza y o i-
 nych ktor

Cre. 1.
 Job. 19.

Math. 22.

Joan. 5.

Math. 27.

1. Tes. 4.

1. Corint. 15.

Actu. 24.

Actu. 25.

Job. 52.

Math. 17.
 Mat. 9.
 Luc. 7.

Artykuł Siedemnasty.

273.

nych którzy byli wzbudzeni przy wstaniu zmarłych z Panem. Jest też tego wielki przykład od Apostoła dany w nasieniu/które wsiane w ziemi pierwej obumrze/ toż wznidzie chędoisze. Tak też niemato prastwa/ Jakiel/ktore na każdą żmje omieraia/ a zaśie wstawaia żywe na wiosnę. A osobliwie pisze Ambroży/ y Augustyn swięty/ przykład o Phenixie ptaku iednym na świecie/ ktory czasu pewnego/nagorowawszy sobie ognisko suche/ zapali go/ y sam na nim zgore na popioł/ a wzdzy zaśie Bog z onego popiołu ożywi chrobacika/ z ktorego zaśie będzie on Phenix. Alec y nane- dznych muchach tego możemy sie nauczyć/ inych przy- kładow wiele opuszczając. A iże sta to Philozophom zda niepodobno/ y dla tego sie annali z Pawła swięte go w Athenach/gdy kazanie czynił o z martwych wsta- niu ciał ludzkich. Ale nie maia sie czemu dziwować/ gdyż o Bogu nie maia nic nie możnego/ iako v wszech- mocnego: Bo iestliże mogł człowiek z prochu stworzyć/ tedy też może y z tego zaśie popiołu wskresić go. Item/ Jesli mogł Pan Chrystus sam siebie wzbudzić/ tedy y nas będzie mogł. Item/ Jesli może bestye o- ny wskresić/ a ktoż zabroni aby nie mogł ludzi wzbudzić? Jesli mogł Jonasz trzy dni w brzuchu rybini chować/ tedy nas może w ziemi do czasu pochowa- nia zaśie żywe weźmie. Wspomina Apostoł o Pa- nu Chrystusie y o tej mocy jego do Ephesow: Chrystus (mówiąc) przemieni to ciało nasze grule/ a wżymie ie podobne ciału swojemu chwalebniemu/ według mocy ktora może wszystko sobie podbić.

O Świecia/ sprawi to Duch swięty Chrystusowi ktory w nas mieszka/ o którym Apostoł pisze: Jesli Duch Chry- stusowy/ ktory tei Chrystusa wskresił od umarłych/ nie sta w nas/ ten ktory wzbudził Jezusa/ przez tegoż

M m 2

Ducha

1. Korint. 15.

o Phenixu.

Act. 17.

1. Corint. 15.

Joan. 1.

hil. 3.

Roma. 8.

Rozdziału Piątego

Dusza ciele
wiera się
nie umiera.

Wład Nowo-
życi kani o v
miejacu dusz.

Gen. 2.

Eccl. 12:

Matth. 10.

Luc. 9.

Duchą też nasze ciała umarte wzbudzi. A dla tey wiary o pewnym z martwych wstaniu Oycowic sta-
rzy / też teraz wierni Chryścianie / ciała ludzkie pocho-
wina wzięli do grobow na pewnych miejscach / a-
by tak doczekawali tego swego wzbudzenia czasu pew-
nego. Tłie bez przyczyny tej tego w Kredzie nie mo-
wuny: Wierze człowieka z martwych wstanie / ale cia-
ła tylko z martwych wstanie / abyśmy tak wiedzieli / iże
dusza nie wstanie z martwych / bo nie była z ciałem v
marła / ale odłączona od ciała / a będzie w roku pan-
skich do onego czasu. A tu bład onych y terażnियो
szych Nowożyciencow okazuje się / ktorzy mniemiata
aby dusza z ciałem miała umierać. Z pisma świętego
to wiemy / iże dusza nie rodzi się z człowieka / iako to
było na początku w drugim rozdziale / ale i a Pan Bóg
wlewa w ciało żywa / dla tego gdy się nie rodzi / tedy
też nie umiera / ale jest duch żywiony.

Osobno też Bóg człowieka stworzył ziemię / a
tak uczyniłszy go / osobno w niego natchnął ducha ży-
wiczego. Tak też o człowieku y o tego stonczeniu kto-
re śmierć zowa piśe Salomon / iże iako się wziął tak
się stonczywa: Wroci się człowieczy proch w ziemię y
ktorey jest wzięt / a duch jego wroci się do tego który
go dał. W tym y Pan Chrystus uczy gdzie mówi: Nie
bojcie się tych ktorzy ciało zabijają / boć dusze zabić nie
mogą / ale tego się bojcie więcej / który może y duszę y
ciało zatracić do piekła. Item. Łakomemu Bogacjo-
wi mówił: Ogłupcie / tey nocy dusze wezmą od ciebie.
Item. Onego Bogacza dusze do piekła / a Łazarowa
na łono Abrahamowe doniesiono. Item. Oney corti
umarłej Jairusowej / piśe Łukasz / gdy i a Pan wskrze-
siał / iże się wrocila dusza iey do ciała (o toż nie była v
marła z ciałem ktora się wrocila do ciała) y ożyła.

Item.

Item. Onemu Łorowi powiadał: Jie dſia bedzieſz
zemna w Rayu (tę nie według ciała ale według dſie
ktora dſie ſwoie też Pan poruczał w ręce Oycu / y ſto
nuſzy głowe wypuſcił iſa.) Item mowił: Bog nie
ieſt umarłych ale żywych / Abrahámow / Izaakow
y Jakobow. To też nie moſie ſie rozumieć o ciele ich /
bo umarłymi ſa ci Oycowie / ale z ſtrony dſie według
ktorey żywa / gdy ich dſie żywe ſa. Piotr też ſwiete
piſe: Jie po śmierci Chryſtuſowej był duchem przepo
wiadałym dſiom będącym w zwięzaniu. Szeſz
pan ſwiete porucił ducha ſwego Bogu / y Dawid.
To wierzył Paweł ſwiete / przetoż proſił aby był roz
dzielony (to ieſt dſia od ciała) a przyſeł do Chreſtu
ſa (to ieſt po śmierci dſia) zarazem. A tak dſia
my y doſwiadczeni lepiej bydz odłączone od ciała /
a oblicznym bydz o Boga. Jan też ſwiete w objaſnie
niu dſie wiſiał pod oktarzem pobitych Swiętych
dla ſłowa Bożego / ktore wołała pomſty nad ſwoimi
głównikami. Inſze mieyſca opuſzczam / doſyć z tych
wſelki pobożny moſie zrozumieć / iſe dſie nie umiera
ia z ciałem / ale ſie odłącza / a zarazem w ręce Bo
żę prawice tego ku Panu Chreſtuſowi (nigdzie ſie
tu nie zabawiający na ziemi albo w iakowych Czeſ
tach) iſa ſprawniſzych ludzi / a ſłych do piekła na
maki wieczne.

Już tu bedziemy mieć / iakim obyczajem to
z martwych wſtanie bedzie / y iako we
ciała wſtana z martwych.

O tym Pan Chreſtus powiedział y Apoſtol napie
ſał: Jie Archaniol z igrabi oſtaniego czaſu ſwiata re
go / z czeſm wnet umarli wſtana z grobow ſwoich /

2 uc. 23.

Mat. 22.

1. Pet. 3.

Act. 7.

1. Phil. 1.

1. Corint. 5

Apocal. 6.

Mat. 24.

1. Corint. 15.

Rozdziału Piątego

Job. 19.

1. Cor. 15.

Matth. 25.

Esai. 66.

1. Cor. 15.

1. Cor. 15.

a żywi ludzie będą prawie zachwyceni / y tak spotem
 wszyscy a wszyscy zgromadzeni ku Panu Chrystusowi
 na powietrze / który w obłoku z nieba przyjdzie / a sie-
 dzie na Majestacie swoim / przy którym będą Anioły
 wie świci / a wstanie wszelki w ciele swoim / nie w no-
 wym iużym bo mówił Job : Nie w tym ciele moim
 wyrze zbawiciela mego. A Paweł świty toż jeznawał
 Nie nas siebie żywizce / a wstaniem nie śmiertelnymi.
 Tam będzie różnica y wielka różność między ludźmi : A
 bowiem będą różowie a ludzie siwololni / nie wierzą-
 cy Ewangelii Chrystusowej / y wszyscy rozpustni a grze-
 śnicy niepokutujący / Pogańcy / białochwalcy / odcie-
 ni na lewo / y nie wezmą żadnego odmiennienia w cie-
 lech / ale tylko iuż tak ożwieni iże ich robił nigdy nie
 umrze / y będą iako kółne snopie powiazani / a do og-
 nia piekielnego wrzuceni / którym rzecze : Idźcie prze-
 kłeci złoczyńcy do ognia wiecznego / który iest zgotow-
 any Dyabłu y slugom jego / ię : A tak iżi ludzie nie-
 zostoią się na sądzie sprawiedliwym przed Panem / ale
 wezmą pobawienie w ciele y w duszy swojej na wieki
 wieczne w towarzystwie Dyabelskim. A tu się błąd o-
 nych okazuje / którzy mniemali / iże po zmartwych wsta-
 niu y iżi y Dyabłu będą zbawieni. Ale wiernych lu-
 dzi na prawice będą odczyszczeni / których ciała będą
 daleko inaczey iuż odmiennione / iako Apostoł píše : Bo
 które tu siebie się śmiertelne / to wstanie z martwych w
 niewielbione / nie śmiertelne. Siebie się biedne / wstanie
 chwalebne : Siebie się nie mocne / wstanie mocne : Siebie
 się cielesne / wstanie duchowne / to iest / bez afektow
 złych cielesnych. A iakośmy tu nosili obraz ziemskiego /
 tak tani będziemy nosić obraz niebieskiego cztowieka.
 Z których słow to obaczniemy / iże wiernych ciał wsta-
 na / y będą iuż nie kłające się ale wielbione / możliwe bez
 afektow

afektow zlych Duchowi poddane. A krotko piſac/
 wſelki cztowiek bedzie podobne miat ciało ciatu pa-
 na Chryſtuſowemu wielbionemu/ iako pierworodne-
 go zmartwych wſtających/ iako Apoſtol Paweł S. piſie
 do Philipenſow Kap. 3. O tym y Jan ſwięty: Gdy
 ſie/ powiada/ okaże Pan/ podobni iemu będziemy: Be-
 dzie też w duſzach wiernych świecił ſie obraz Boży chwa-
 lebny/ o którym wymowiono bydy nie moſe/ iako be-
 dzie zacny/ bo wmyſł iuż będzie pełen mądroſci Bo-
 ſkiej/ afekty ſodze czyſtey/ chuc preſta do poſługi Bo-
 gu. A tak będzie doſkonale poſtuſeństwo Zakonu
 Bożego/ doſkonała miłość bliźniego. Jaż tam nie be-
 dzie brátow krewnych/ albo meſow/ albo ſon/ albo dzie-
 ci/ iedno wſzyſcy będą iako Aniołowie Boży/ to ieſt/
 iednoſtáynie chwalcacy Boga. A wſiakoż będzie nieia-
 ra roznoſć miedzy wiernymi/ taka iaka ieſt roznoſć
 miedzy ſłoncem a mieſiacem/ y gwiazdami/ ktore ſa-
 iedne niſeſi drugie (a żkolwiek ná iednym niebie) iá-
 ſieyſe. Tak też wciyui w Zakonie Bożym/ beda ſwie-
 cić iako ſłonce/ y dla tego ciata będąc iáſne wſyſtkie/
 od niebieſkiej Boſkiej iáſnoſci objaſnione/ ale iedni od
 drugich będą ſwietleyſzy/ iako tego było nieiatie póka-
 zanie ná górze Tabor/ gdzie Chryſtus iáſniacy ſie był y
 też Eliáš/ y Moýſeſowa twarz ſwiecaca ſie. Tam
 doſkonale Boga oglodamy iákowiy ieſt/ y ſámi ſiebie
 iákowi będziemy dowiemy ſie. O czym piſie Apoſtol:
 Teraz poznawam po częſci/ ale potym poznám tak iá-
 kom ieſt poznány: Teraz znamy iákoby przez zwierciá-
 dło a w przypowieſci/ ale w ten cías twarza w twarz
 tak iako ieſt. O tym y Jan ſwięty piſie: Teraz ieſteſ-
 ámy ſynowie Boży/ ale ieſeje nie okazało ſie czym be-
 dziemy/ wſákieſmy tego pewni/ iſe gdy ſie okaże/ po-
 dobni iemu będziemy/ bo wyrzmy go takiego iákowiy

1. Ioan. 3.

1. Ioan. 3.

Mat. 22.

Mat. 11.

1. Cor. 13.

1. Ioan. 3.

Rozdziału piątego

Apocal. 2.
2. pocal. 10.
Joan. 16.

zapomnie-
nie.

Job. 19.

1. Tesza. 4.

Apocal. 14.

jest. Tęci koniec będą zmarłych w stan. a w rnych
Pąskich/ aby Pan Chrystus na ciet i w królowat z
Kościółem swoim świętym / a iż by nieprzy. a cie le
go potko żeni leżeli pod nogami tego zwyciężeni. Już
tam leże śmierć y grzech y wszelkie szataństwo/ moc pie-
kła wstanie/ więcej nie zastrasza nas/ ani ramie sz-
tza w oczach nie postoi: Abowiem wieczne będzie we-
sile Barankowe/ tak iże ono wejście na którym będzie
my/ od nas nigdy nie będzie oddalone/ iako Pan obie-
cał. Wielki tedy tego pożytek i jest zmarłych wsta-
n. a ciał wiernych Bożych/ które tak statecznie wierze-
my/ y przed światem y przed Szatanem wyznawa-
my/ nie będzie takie ciał naszych do tego zmarłych
wstanie. Tym się cieszymy we wszelkich niedzach/ w ci-
skach / y namiętnych niemocach naszych pokusimy tu na
świecie/ iako Job czynił. Tym się cieszymy przy śmierci
przyjaciół naszych/ iako Apłstol wspomina: Chce bra-
cia abyście wiedzieli o umarłych / iże się ich nie godzi
żałować. frasować / iako ci czynią którzy nie mają na-
dziei zmarłych wstania naszego. Tym zmarłych
wstaniem mamy się cieszyć przy śmierci naszej własnej/
i namiętny się tej nie strachając/ oczekując tej z rado-
ścią/ gdyż jest śmierć wierzącym iako by rodzenie / do-
ranych radości wiecznych. Jako mamy wyrok Du-
cha świętego: Błogosławieni którzy umierają w Pa-
nu. Tym się mamy iako wędzidłem hamować od nie-
dowiarsztwa / od grzechów wszelakowych Pánu Bogu
przeciwnych / od bawienia się światem/ a i życia k wo-
li szatańskiej/ patrzący zawiśle na skończenie/ iakie we-
zma ci co przestępują przykazanie Pánskie/ a jest pew-
nie nągutowanie złościucom. A jest wielka ponota tu
dobrej wierze a towarzysztwa Zboru świętego do świę-
tego obcowania / y tu świętemu a pobożnemu życiu/
w miłości

W miłości Pana y bliźniego/patrzacy na koniec ten kto
ry mieć będa wieczny takżwi/Amen.

ARTIK V L O S M N A S T Y

O żywocie wiecznym.

Wierze żywot wieczny.

Tego ostatniego Artykułu dwiema słowki opisać
nie mamy/ ale takiego który wszystkie inne ktore
kolwiek są wiary naszej Artykuły zawiezuie/ bo prożno
by było iżesmy stworzeni/ prożno iżesmy odkupieni/ pro
żno iżesmy poświęceni/ iże iżesmy w społeczności swie
tych/ mając grzechom odpuszczenie y zmartwych wsta
nie/ ieliby nie było żywota wiecznego. Zo lepiejby
śnaż nie wstawać zmartwych/ ielibysmy zaśie mieli
umierać/ a one cięskosć konania podejmować/ wies
ceyby z martwych wstanie było meka niżeli poćiecha.
A tak abysmy byli upewnieni w tym / dla czegośmy
stworzeni/ dla czego potym odkupieni/ poświęceni/ zgro
madzeni w jedność światobliwa/ y usprawiedliwieni
iżesmy/ y dla czego z martwych wstaniemy/ iże do ży
wota wiecznego onego z Bogiem chwalebneho.
Znać to iest v Epikureyskich Philosophow wierzyć /
y wyznawać o tym przyszłym żywocie drugum wiec
zym. A mało y v Chrześcianow tego nie bacimy/ kto
rzy aczkolwiek ci słowy tego nie prze / ale przedsie ży
ciem a postępkami swoimi tak sie sprawnia / iakoby ni
gdy bydż nie miałuszy żywot / bo sie już wydała temu
światu/ y tak żywot rzadza nanim rozpustnie/ tak za
biegają krzywdząc bliźniemu/ wciści czyniąc y zgorse

Rozdziału Piątego

Poradek pi-
ni o żyw-
cie wiecznym.

Żywot przy-
rodzony.

Exod. 30.

1. Reg. 3.

Psalm. 91.
Prov. 31

nia / łakomstwa y zbytki bez wsięgo pohamowania /
iaby tylko tu na tym świecie im żyć / a nie potrzeba
sie było gotować / a szukać onego żywota wiecznego.
Dla tegoż potrzebą nam pilney nauki o tym Artyku-
le o Żywocie wiecznym : A to tym porządkiem uczynimy
sobie. Naprzód / rodzajów bydy kilka Żywota opisie-
my. Potym / co jest żywot wieczny. Na ostatek / o po-
żytkach żywota wiecznego / y o pożytkach rozmyślania
y trzymania tego Artykułu.

Gdyż naprzód mamy sobie rozczystać rodzaje żywo-
tów / tedy zarazem też y o śmierci / która jest stworowi-
przeciwna / wzmiankę uczynimy. Jest stworzeń ro-
dzaj żywota / takżeż też y śmierci. Pierwszy żywot zo-
wiemy przyrodzony ten / w którym będać stworzeni ale
bo już urodzeni / oto żywiemy w złączeniu dusze z cia-
łem / który żywot jest dar Boży od niego nam pocho-
dzący / którego nam często odmładza y przedłuża za-
pomocnictwem przykazania tego świętego. O czym
mamy obłetnie memato w piśmie śmierzym. Naprzód
przez Mojżesza: Czci Oycę y matkę twoję / abyś był
długo żył na ziemi. Item / Waga będziesz miał spra-
wiedliwą y prawdziwą / takżeż y miarę / abyś był ży-
wą długie czasy na ziemi / która Pan Bog twój da to-
bie. Item / Jesteś będziesz chodził w drogach moich / y
będziesz strzegł przykazania moiego / iako oćiec twój
czynił / tedy długie uczynię dni twoje. Potym przez Da-
wida: Długoscia dniów / to jest długim żywotem / na-
płniesz tego. Takież Salomon: Długiego żywota prze-
dłużę tobie Pan / ię.

Wszakże ten żywot nie jednorodny jest o ludzi wszy-
stkich / bo inak był Ablow / a inak Rainow / inak
Bogactw a inak Łazarzów / bo owych był podług
Boga żywot dobry / gdyż go tu chwale Bogu same-
mu wży-

mu wży-

ma żywali / y tu służbie tego a pomnożeniu chwale
cow tego w dobrej wierze y w sprawiedliwym żywo-
cie. Ale tych żywot był zły / we złej wierze / y w rospu-
stnym żywocie a tyrąńskich sprawach. Takowac y
dzisiejszego wieku widzimy życia rozność między ludź-
mi. Ale godzi sie pomnieć od tego mamy żywot y dla
ciego / żebyśmy na to pomniac dobry żywot wiedli. A
chodzi też za żywotem y śmierć (to jest / tego dążenie
go żywota skoneczenie / dusze z ciałem rozstanie) przy-
chodzi zła albo dobra / takto kto żywie tak też umiera:
za dobrym życiem śmierć dobra przychodzi / bo we-
ściem bywa do prawego żywota. Ale za złym żywo-
tem śmierć zła / bo bywa weściem do piekła.

Smierć co
jest.

Drugi rodzaj żywota jest / duchowny żywot grze-
chu / ten jest / gdy w tym panuje iawnny grzech / w zo-
dach ciała ciłowecznego / ten żywot jest zły / bo do zle-
go prowadzi / podług onego Ducha Świętego wyro-
ku: Jesliże według ciała żyć będziecie / pomrzecie. Te-
mu żywotowi przeciwna śmierć jest grzechu / a ta jest
śmierć dobra / bo jest umartwieniem mocy Chrystusa
w naszym śmiertelnym ciele grzechu / taka śmierć
jest drogą do żywota: Jakoż tam tak daley Apostoł
píše: Ale iesliże będziecie affekty ciała umartwiać / be-
dziecie żyć / zc.

Roma. 8.

Trzeci rodzaj żywota jest wieczny / sam Pan Chry-
stus / iako sam powiedział: Jam jest drogą / prawda /
y żywot. Dla tego żywotem zowie sie Pan Chrystus / i
że Bog nam w nim darował wierzącym wien żywot
prawy wieczny. Jako do Ephezow napisano: Gdy
śmy byli umarli grzechami / ożywił nas w Panu Chry-
stusie / zc. Toż y Jan święty píše: W tym sie pokazá-
ła miłość Boga ku nam / iż Syna swego jednorodzo-
nego posłał na świat / abyśmy byli żywi przezeń. Też

Żywot wie-
czny co jest.
Joan. 14.

Ephef. 2.

Joan. 3.

Żywot

Kozdźiału Piątego

Apocal. 2.
21.

Math. 72

27. **W**ysłęzko
 zymisła pos
 wie symot
 wleczny.
 2. **P**etr. 1.

Исх. 14:

1. Petr. 43

5 Luc' 2).

żywot wieczny jest który nam z tego przychodzi/ ono
życie wieczne a błogopawione niebieśkie / który jest
prawie doskonałością wśęgo dobrego nawietżęgo/eto
re obiecał Pan miłującym siebie. Przeciwna temu ży
wotowi wiecznemu jest śmierć wieczna/którą też już jest
doskonałością wśęgo przekiectwa w piekle: Błogosła
wiemi których sie nie tknie ta śmierć wtora. W tym te
dy tu żywocie wiecznym mamy sobie wziąć naukę / a
dla lepszego wyrozumienia obaczmy rozmaite nazwie
nia / którymi sie zowie ten żywot wieczny.

Tłaprzod sie zowie Krolestwem niebieskim / a to ony
mi słowy gdzie mowi pan: Tśie wśelki który mi mo
wi Pannie/ Pannie/ waidzie do Krolestwa niebieskiego.
A to dla tego tak sie zowie/ iże tam w tym żywocie nie
nie masz ziemskiego/ nie trwałego/ psującego sie/ nie ob
miennego. Drugie/ zowie sie Krolestwem wiecznym /
od Piotra świętego / bo mowi: Weście do Krolestwa
wiecznego/ to dla tego/ aby sie nam to twierdziło wierze
náfey/ iże tam są wśyſtkie rzeczy gruntowne/ doſkonale
te/ a wieczyste dobra/ których będziemy używać.

Trzeci/zowie sie Krolestwem Bozym / a to z tey przys
ciyny / iże dziedzićy żywota wiecznego mają towarzys
stwo z Bogiem / a inż są wolni od grzechu / od onuer
ci / od satana / tak iże tu tam niczego złego nie trzeba
sie im obawiać. Czwarte/zowie sie nowa ziemia / now
wym niebem / a to dla tego / że tam żadney starości /
chwały / garbatości y niedostatku nie maś / iedno wśle
ka rzecz trwająca a doskonała. Piąte / zowie sie Ra
iem / a to onymy słowy gdy Pan mówił Lotrowi :
Dzisiaj zemina będzieś w Ram / a to dla tego / iże tam
nie maś żadnych frasunkow / żadney prace / alko tru
dności takich / żadney niemocy ani smutkow / ale b
dziemy mieć odpoczywanie y radość wślawiećna y do

Stonata.

konata. Szostę/ zowie sie chwata Boża/ iako Pior
 swięty piše: Wezwał nas do chwaty swoiey/ a to dla
 tego/ iże tam nie stomory ani wżgardy/ ale chwaleb-
 ność iawną/ wstawić ią / y wysławia Boga / o ktorey
 nie iest możność wymowić / co a iako nągotował Pan
 tym ktorzy go miłuią. To iuz dla tego mamy wie-
 dzieć/ abyśmy nie wąpili o żywocie wiecznym iż iest/
 gdyż ię tylko iednym ale kłskiem nazwiś / za słusny-
 mi przyczynami od własności a naległości tannych
 wziętymi/ zowie sie. A wśak oż iże iest więcej wzmian-
 ki w piśmnie świętym o żywocie wiecznym / obaczymy
 ię/ żeby tak iuz nie było młyska w tym wragacjom.
 A o tym piśac/ tedy musimy to wiedzieć/ iako od po-
 czatku tak to Bog z człowiekiem postanowił / iże nie
 tu docześnemu tylko żywotowi / ale tu wiecznemu go
 stworzył. Bog gdyby był człowiek nie zgrzeszył/ tedy by
 był nigdy nie umierał / ani by też był tu na wieki
 żył / iedno do czasu postanowionego żywota swego /
 ktory czas gdyby przeminał/ tedyby zarazem był do ży-
 wota duchownego wiecznego przeniesiony we mgnie-
 niu oka/ a to bez wśelakiey boleści / y owśiem z rosko-
 śa a z radością. W tym dat znać Apostoł do Korin-
 tow piśac: Uczyniony iest pierwszy człowiek Adam w
 dusze żywica / a ostateczny Adam w ducha obżywia-
 jacego / ale nie pierwey to co iest duchownego/ ale co
 cielesnego/ potem to co iest duchownego. Którymi
 słowy to Apostoł okazuje / nie człowiek tym kłskiem
 (iako ci ktorych zaśkanie sę d B Ożę żywymi na tym
 świecie/ iuz nie umira/ ale beda zachwyccni a odmie-
 nieni prętko / y postanowieni na sę d) też od żywota /
 ktory potrzebuie żywności śmiśkiej/ cielesnego/ byłby
 po wściśu czasu swolego wzięty/ by był nie zgrzeszył /
 do żywota duchownego/ wiecznego/ niebieskiego/ gdzie
 by nie po-

1. Petr. 5.

2. Korin. 2.

Wła co Bog
 człowiek a
 w katu
 stworzył.

1. Korin. 5.

by nie po-

Rozdział Piąty

by nie potrzebował więcej ziemskich pokarmów/ ani
byłby rządzony affekty ciała więcej. A tak tu onema
żywotowi był stworzony niebieskiemu/ do którego iże
sobie przekąsił grzechem/ y przyszedł do śmierci w nie-
wola. Przetoż Pan Bóg z łaski swej podał drogę ci-
wielkowi Syna swego/ aby przez tego iako przez drzwi
albo drabiny/ wszelki wierzący weni/mógł wnieść do
oniego żywota po śmierci swej w duszy/ a po wstaniu
z martwych całym człowiekiem z duszą y ciałem.

Tę tedy tu nie jest nam ten żywot doczesny długi/
tylko na czas nam podany / przetoż z pilnością o tym
tym dowiadujemy się / a tam tego czekamy z dobro-
wiarą/ Który wierzącym tylko w Pana Chrystusa jest
obiecany. A o tym już będziemy mieć z pism święte-
go dowody/ te oboje rzeczy pokazywać. Pierwsza/ iże
jest żywot wieczny. Druga/ iże do niego nie przyjdzie
nikt inedy/ iedno przez wiarę w Pana Chrystusa.

Joan. 3.

O tym Pan Chrystus powiedział: Aby wszelki który wierzy w
Syna Bżiego nie zginął/ ale miał żywot wieczny. Je-
tem/ Który wierzy w Syna/ ma żywot wieczny / ale
który nie wierny jest Synowi/ nie ogląda żywota/ ale
gniew Boży trwa nad nim. Item/ Amen Amen po-
wiadam wam / iże który słowa mego słucha / a wie-
rzy temu który mnie posłał / ma żywot wieczny / y na-
sad (to jest/ tu potępieniu) nie przyjdzie/ ale pojdzie z
śmierci do żywota. Item/ To jest chleb życia dany
który daje żywot światu. Item/ Tę jest wola Oyc-
a mego który mnie posłał/ aby wszelki który widzi Syna
na y wierzy weni/ miał żywot wieczny/ a ta go wskrze-
że w ostateczny dzień. Item/ Amen Amen powiadam
wam/ kto wierzy w mnie ma żywot wieczny. Item/ Ja
im daję żywot wieczny/ y nie zginie na wieki. Je-
tem/ A to jest napisano abyście wierzyli/ iże Jezus jest

Joan. 9.

Joan. 6.

Joan. 10.

Joan. 20.

Chrystus

Chrystusiem Synem Bożym / a wierzyć al yacie mieli y
wot wieczny. Takieź też piše Paweł święty / Teraz wy
bawieni od grzechow z stałicie sie slugami Boga /
macie pożytek was tu poświęcaniu / a skončení ży-
wot wieczny. Item / Abyjmy byli vsprawiędlivieni z
tęskoty tego / zstali sie dziedzicmy według nadszicie żywo-
ta wiecznego. Takieź też Piotr święty wezyl: Tedy tak
doskonale będzie wam życie one wieście do królestwa
wiecznego / pana y zbawiciela našego Jezusa Chrystu-
sa. Takieź też y Jan święty: A toć jest obietnica / to-
on nam obiecał żywot wieczny. Item / To wam piše
abyście wiedzieli / iź macie żywot wieczny / którzy wie-
rzycie w imię Syna Bożego. Tu z tych iuż słow sy-
chy wszelki / iź jest obiecany pewny żywot wieczny / do
ktorego nie inšymu drzwiami albo drogą iść / iedno
przez Chrystusa tylko samego / a w nida ci którzy wem-
wierzo / to iest / w nim dusza / ktorego sam Bóg O-
ciec / on naš stworzyciel nieba y ziemię dał nam / aby-
sie tu zniżył a nas wywyższył / poświęciwszy a oczyszc-
wszy krwią swoją / i prawną Duchá świętego. A przeto
wielkie zawniedzenie połącznie sie z Kredą tego Apo-
stolskiego / onych / którzy tu na ziemi przez rozmaite
swoie własne albo inšych ludzi zasługi / chcą sobie za-
slużyć grzechom odpuszczenie / y w chorobie chcą wy-
mazać oleiem / a po śmierci wydzwonić kpiżo / wyswie-
cić świecami / wykadzić / wyprosić iakobnymi Mśia-
mi / Kondakry / żołtarzami / y wykropić wodą / a ostatel-
wyceścić wymyslonym ogniem Ciyścowym. O kto-
rych to wymyslech tu nie nie wspomina wiara stara
Chrześcińska powszechna / przy ktorey abyśmy trwali /
tego sobie żadamy od pana Boga / przez Jezusa Chry-
stusa w Duchu świętym.

Wywoćcie wiecznymi co za roztoshy a iakowe wese-

la są y

Roma. 6.

Tit. 3.

2. Pet. 1.

1. Joan. 3.11

1. Joan. 5

notat.

Kozdżiału Piatego

la sa y beda / co za poćichy / y iakowe pożytki tego
 człowiekowi tu leście żywićemu sa / ujęsmy w Arty-
 kule o zmartwych wstaniu ciał mieli / y tej w tym tu
 Artykule / gdzieśmy nazwiska żywota wiecznego wypie-
 śane mieli. Teraz już nie potrzeba nam iedno tu wzię-
 nąpominienie / abyśmy wierząc mocno / że będziemy ży-
 wor wieczny mieć / gdyż nasza nadzieia jest / podług te-
 go Kreda / w samym Panu Bogu przez Chrystusa za-
 sprawa Duchá swietego tam dostać się / tylko już pra-
 wdźiwie w tym zawodzie do kresu śmierci pierwej bie-
 żmy / nie oglądając się na ten niżejemy / niedze a złości-
 pełny nie trwający długo świat / nie ciągnąc towarzy-
 stwa z niebożnymi / nie dopuszczając w sobie panno-
 wać grzechowi / ani Szatanowi / nie lekając się krzy-
 żow / ani trwożący się przed fałszerzami: Boć nie ten
 kto pocźnie / ale ktory krzyżá dobieży a do końca wy-
 trwa w tej wierze / a w swoich pobożnych powinno-
 ściach / ten tylko zakład to miejsce skutecznie niebieskie
 weźmie. Wielkie to starby / wielkie bogactwa nie-
 wymowne rokoszy: Tuż na czas tu popłaczmy cter-
 piąc / a wstrzymawamy się od skodliwych rze-
 czy / tedy pewnie będziemy się weselić w
 tym żywocie wiecznym na wieki /
 Amen.

Kozdżiał

Rozdział Szesty.

O MODLITWIE

PANSKI EY.

Je może nam uziynąć pożytku tego /
 Kreszcćanie miłi / rozum ani ma-
 drość cięła naszego / abyśmy mogli
 sami z siebie taką wiarę / o takie-
 śmy w tym przeszłym rozdziale nauki
 mieli / mieć a trzymać do końca / jeśli
 sam Pan Bog nie będzie iey uczył / nauczywszy w
 nas iey pominał / y wniey zachowywał a wytrwał
 nie dał / mądrością a wszechmocnością swoją : Bo on
 nieprzyjaciel człowieka / wstawił nie koło cięła wdzi-
 cinę sieć / ciernia też nie mało w cięle naszym rozmnąsł /
 które głuszy w nas wiarę dobrą. Nado to / nie mamy
 sami z siebie do dobrego władze : A nie tylko wie-
 rzyć w Jezusa / ale ani rzec imię Jezus bez pomocy Bo-
 żej nie możemy. Musimy tedy wstawić podług
 napomnienia Pana Krystusowego / modlić się Oczu
 niebieskiemu / aby on sam wiarę nas dobrą opatro-
 wał / a dawszy ją przez swoje środki / aby ją w nas ob-
 twierdzał y pominał / y do końca w niey zachował.

2. Corin. 12.

Przetoż w Katechizmie naszym jest pytanie : A czy-
 śli ty iże te wiary w sercu swoim masz do-
 stąpić? Odpowiedz. Czy nie iż nie mam. Py-
 tanie : Jakoż tedy tu niey przyść masz / a iey po-
 mnożenie mieć? Odpowiedz. Przez słuchanie

W

stowa

Rozdziału Szóstego

sto : a Bożego / y przez modlitwę ku Panu
 Bogu / y też przez używanie świętości od Pa
 na Chrystusa wstawnionych. Trzy tu rzeczy wspo
 mina potrzebnych do tego / abyśmy dobrą wiarę od
 Pana Bogamieli. Pierwszą potrzebą / gdy Pan Bóg
 posłał Razmodziele kazać y uczyć Ewangelicę we Zbor
 ze swoim świętym / abyśmy pilno onego Kazania tak
 tego słuchali. Bo powiada Apostoł : A iakoż beda
 wierzyć jeśli nie beda słuchać : wiara ze słuchania / a
 słuchanie przez słowo Boże. O którym słowie Bo
 żym iże jest początkiem y gruntem wiary / doskonałym
 y prawdziwym od Boga światu danym / w pierwszym Roz
 dziale dostateczniście mieli / przetoż to opuszczam / ale
 każdego tam odsyłam a iżeby nie ślad inąd wiary Bo
 żey szukał / ale ze słuchania (to iest / z posłuszeństwa)
 słowa Bożego tylko / dla Boga napominam. Druga
 / iest modlitwa do Boga potrzebna / dla dobrej wiary
 otrzymywania / boć prośno kto ściepi / y drugi pokra
 piał / y ziemią przyniome / jeśli Pan Bóg nie da wzrostu.
 Nowe Pan Bóg : Jibezemnie nic nie możecie uczynić.
 y tego Bóg Ociec nie potargnie / żaden w Pana Chry
 stusa nie wierzy. Przetoż otey modlitwie tak potrze
 bney rzeczy / teraz będziemy mieć nauki / a potym o
 Świętościach.

1. Corin. 3.
 Joann. 15.
 Joann. 6.

ARTICVL PIER WSZY

O MODLITWIE.

Modlitwie w pisanin tym ten porządek będzie
 my zachowywać. Naprzód / co to iest Mo
 dlitwa.

we ku Pánu
 tości od Pá
 y tu rzeczy wspo
 dobra wiare od
 / gdy Pan Bog
 nyelicy we Zbo
 go Kazania tás
 A iakoż beda
 ze słuchania / d
 m słowie Bo
 y / doskonałym
 pierwszym Ro
 o opuścić / ale
 nad wiary Bo
 posłuszeństwa
 minam. Drug
 la dobrej wiar
 y drugi pokra
 nie da wzrostu.
 możecie pójnie
 w Pána Kry
 wie tak porzuc
 ki / a potym o

WSZY

zadek będzie
 to jest Mo
 dlitwa.

Artykuł Pierwszy.

1. 281.

dlitwa: Druga / dla czego sie mamy modlic / gdzie y
 inie okoliczności do Modlitwy opisa sie. Trzecia /
 komu sie mamy modlic. Czwarta / Przez kogo. Piaz
 ta / iakowym obyczajem / albo iaka forma. Szosta /
 wykład modlitwy Páńskiej.

Jle tu pierwszemu: Co jest Modlitwa? Jest nabo
 ine wyśwignienie serca y dusze ku Pánu Bogu / z adas
 ia y wspomozieniu od niego w rzeczach pozytecznych.
 Tu macie wiedziec s tego opisanía modlitwy / w czym
 nalezy: Jemodlitwa nie jest mowienie wsty albo śpieś
 wanietyko. Jitowe czynia oni / ktorzy mając pisane
 modlitwy ktorego świętego / albo Psalmy / albo Pa
 cierz / takie sobie czytają albo mowia / albo śpiewają.
 A iedni nie rozumieją co mowia. Drugiż ani myśla o
 tym co mowia / tylko aby odczytali albo od śpiewali.
 Jitko są oni co na pacierych wwiązanych pod pew
 na liczbą pacieryz ooprąwują / nie nie myslac iedno a
 by one liżse odmowili pacieryz. Trzeci to czynia / aby
 si zaptara iakakolwiek ony modlitwy odmowili / a
 przed ludźmi tej żeby sie nabożnymi być okazali. A ino
 ky tej aby długim czytaniem y mowieniem pewnych
 modlitw / sobie odpusty albo łaskę u Boga zasłużyli.
 O ktorych Pan Krystus powiada: Ze oni są tym to lu
 dem / ktory wsty Boga chwali / a serce ich dalekie jest
 od niego.

Drugą / Dla czego sie modlic mamy potrzebą wiesz
 dziec: abyśmy tak serce swoje ku wyśwignieniu sie ku
 Bogu pobudzić mogli. A nie słuchamy zwozićie.
 low / ktorzy sie znou okazują / powiadać: że sie nie
 potrzeba nie modlic / bo iednym inż Bog opatrzył ży
 wność y odśienie / dał im zdrowie / ić. A tak ci nie po
 trzeba modlenia sieo te rzeczy iako y o usie. Jazie
 dradzy ktorzy nie mają czego że im nie dostawa / też y
 ci prozno

Modlitwa
 co jest.

Matth: 15

Dla czego sie
 mamy mo
 dlic
 O takowych
 pise Mar
 kus Tytus
 i filozofus
 sermo: 30.

Rozdziału Szóstego.

ci prozno mieć prosić / bo Bóg iuż przeyrzat wszystko.
 A tak ieli przeyrzat im nie dostattek / choroby / nóg dać /
 wciśki / krzywde / ić. Tedy ci darmo mieć prosić / bo
 iuż inaczej nie wciyni. A ieliże przeyrzat / y kiedy / y ieli
 to wciynić / tedy też bez prosby da. Taka Philozofia
 piekielna / yoni co do Rákowa byli dla swiętości
 bliwości powendrowali / y tam sobie zaszędzić obiecá
 na ziemię za Jordan zaszędzić chcieli / też zwozić sie
 bie y inne ludzkie byli pocieci. Na co my krótko odpow
 iadamy / iżemodlitwy sie o przyczyn słusnych a praw
 nych / o których oio porządkiem wypisze niektóre. A
 modlitwy siemie przeciwko przeyrzaniu / ale według do
 brey woley Bożey. Pierwsza przyczyna ta iest: Jie
 mieć chce Pan Bóg po nas / y rozkazat nam to abyśmy
 go wzywáli. Orym pismo mamy: Wzywajcie mnie
 iu wciśka swóiego / a ia ciebie wyrwę / a tak mnie wciśkiś.
 Item / Tedy wzywać mnie będziecie / a pozdziejcie dro
 gami moimi / y modlić sie będziecie / a ia wysłucham
 was. A stánie sie iże wciśki który będzie wzywáć
 mnie będzie zbáwion. Modlitwy wáste niechay będą
 obietowane przed Bogiem. Do tych czasów nie pros
 liście o nic / prosicie a wezmiecie / ić. Item / Modlić sie
 ieden za drugiego. Item / Bądźcie na modlitwach wa
 stáwicznie. Dla tych modlitw postanowił był Pan
 Bóg przybytek v Izraeleżytkom / y potym Rościół Sáb
 lomenowi kazat zbudować. O którym Pan powie
 diał: Dom mój dom Modlitwy będzie wzywany.
 Dla tego dał obietnice prawne wysłuchania / przez Da
 wida mówiac: A ia wspomoge / ić. Item / Bliż
 iest Pan Bóg wszystkim tym którzy go wzywá w praw
 dzie. A Syn Boży powiáda: Proście a wezmiecie /
 bo który szuka nawiáże / a kto kóla: ze otworze iemu.
 Item. O co kóla ieli będziecie prosić w imie moie / we
 zmiecie.

Clemens mo
 dlić mamy.

psal. 49.

ziew. 29.

Johel 2.

z bil. 4.

Joani 16.

Jaco 5.

Eol. 4.

Matth. 11.

Luc. 19.

psal. 49.

z sal. 144.

Luc. 11.

smiećcie. Item. O cokolwiek będziecie prosić zezwoli
 wzy się / wierze: wesańcie. Item. O cokolwiek be-
 dziemy się modlić Bogu / wedle wolei jego / wysłu-
 cha nas. Druga przyczyna / nie tylko roszczenie ma-
 my dnie od Boga y od Krystusa y od Apostołow
 ani tych / ale też y przykłady świętych Pátryarchow/
 Prorokow / Dawida / pána Krystusa / y Apostołow
 świętych mamy zostawione w piśmie świętym / iże się
 często modlitwami bawili / czasów pewnych / y za po-
 trzebami słusznymi modliwy czynili / ktorých wysł-
 cha: nie potrzeba. Trzecia / iestestny stworzeni / y od-
 kupieni do chwały Bożej / a między innymi częściami
 a sposoby chwaleńia Bożego / iest też modlitwa do
 niego. Te ośmiere po wsem świecie na wszelkim mie-
 scu wierni chwały mieli wydawać pánu Bogu / i-
 że Prorok powiadał Malachiasz. A przetoż kto omie-
 sliwa modlitwy czynić / ten nie iest posłuszen Bogu /
 ani iest członkiem mającym towarzysztwo z wiernymi
 Bożymi / ani oddawa chwały Bogu powinney / a o-
 ślary temu wdzięczney. Czwarta / przyćská nas do
 modlitw pokusy / ktore oślawiżnie są okolo nas / kto-
 re sątan nieprzyiaciel na nas sławia chytre a potężne /
 dla tego nas Krystus wponuna: Modlćcie się a czyn-
 cie / a bracie nie przyszli na pokusy. Item ten rodziay
 Diabelski nie bywa wyrzucony / iedno przez postá mo-
 dlitwe. Item. Weźmiećcie mićci Duchá Świętego/
 ktory iest słowo Boże / przez wszystkie prozbe y modli-
 twe / r. Jest bowiem wieśá mocna Imie Páńskie /
 Salomon powiada / do ktorey oćieka się sprawiedli-
 wy cółowiek / a będzie zachowany. Piata / przyćská-
 ta nas do tego rozmaite potrzeby własne y pospolite /
 zbawienne y też dociesne. Dla tegoż Apostoł piše: Ni-
 nie bądźcie frasowici / ale we wszelkiey modlitwie proz-

Luc. 10.
 Ioan. 4.
 Math. 21.
 Ioan. 5.
 Gen. 10.
 Act. 3.
 Dan. 6.

Mal. 1.

Mat. 9.
Eph. 6.

Prou. 18.

Phil. 4.

Rozdziału Szóstego

by w asie mehay sie okazawia u Pana Boga. Te
 Jac 5. goi też wcy y Apostoł s wietry Jakub/ gozie piše: Snu
 ci sie ktory miedzy wami/ mehay sie modli. Item.
 Jac. 6. Potrzebuie ktory mądrości/ mehay iey żada od Boga.
 Jac. 5. Item. Niemoże ktory miedzy wami/ mech sie modla
 z nim. Item. Piotr s waty w pominia: Czuycie na mo
 1. Pet. 2. dliwach. Szostu / pominiamy tym y ozywiamy na
 sie wiare ku Panu Bogu / goy sie często modlamy: A
 bowiem modlitwa gdy z wiary bywa w Pana Bo
 ga dobrego/ mądrego/ miłosierznego/ wszytko opatrue
 iącego/ wszytko widzącego/ y wszechmocnego/ tedy im
 ia cieszyć czynimy/ tym cieszyć w tej wierze sie pomin
 ahamy / y ozywiamy / o czym Apostoł piše: X iakoż
 Rom 10. beda tego używać / w ktorego nie uwierzyli / takomi/
 gdy nie trzymają tego / aby wszytko miało iść skąd
 ma / albo że za ciem przypada / albo trąfnięciem / albo
 od ktorych innych pomocników / albo za pracą a sta
 raniem czyni: Ale iże wszytko dobro nalepsze / nadośpo
 Jac 1. nalpsze iest od Boga światłości/ przetoż temu sie same
 mu o wszytko modla / niechca tey czi iadnemu da
 wać. Stąd też idzie iże sie y miłość naszą pominia ku
 Panu Bogu / bo gdy prosiac zeznawamy te wiare na
 sie / iże wszytko z dobroci swojej daie nam Pan Bog/
 tedygo iako dobrodziecia samego naszego też miłue
 my y czcimy.

Siódma / Modlitwami nie tylko sie utwierdzi mi
 łosc ku Bogu / ale też y oswiadcza: Bo miłując chto
 wiek drugiego / radby z nim zawsze a zawsze prawie
 bez przestanku rozmawiać. Także też modlitwa iże iest
 rozmowa s Panem Bogiem / przetoż ktory Boga mi
 łuje serdecznie / iakoż sie niema Kochać w nim y słow
 1. Tim. 2. igo słuchać / ktorym do niego mowi przez Różno
 Jac. 5. dzicie / y modlić sie temu / y dziękczynić / a przed nim
 iego dobro

iego dobrodzieystwa wylicząc / y też sie swoich niedostatków ostarzać. Osma / z strony bliźniego naszego też powinniśmy okazać miłość / a w tego potrzebach modlić sie Panu Bogu często. Takież za przetożone nas / które któreśmy powinni mieć w wdzięczności / itez ieden za drugiego / za nieprzyjaciela / iako nas tego słowo Boże uczy : Proście was aby pierwsze bywały prozby / y modlitwy / żądania / dziękczynienia / za wszystkich ludzi : Jako y sami ludzie świeci y zagrzeszonym prozby czynili : Jako Abraham za Sodomczyki / y Lot za Sodomczyki / y Mojżesz / y Chrystus / y Ściepan świeci za Żydzy / y sami świeci aby sie za nimi modlili / Rzekoście pilno ich o to prosili / iako 2. Tes. 3. 2. Cor. 1. Heb. 13. o tym mamy.

So tedy wielkie a słusne przyczyny / dla których wszelki (pewniem tego) nie będzie sobie lekce ważył modlitwy. A pewnie jest po którym owocem poznac Rzekość / tedy iście po modlitwie doskonałe może być poznany / który się radą z serca modli. Tej do modlitwy mamy wiedzieć pięć rzeczy. Naprzód / czas którego sie mamy modlić. Potem / na jakowym miejscu. Trzecia / w jakim miejscu. Czwarta / jakim towarzystwem. Piąta / co przyjemne czyni albo zaleca Modlitwę.

Co się tyczy czasu którego sie mamy modlić / o tym krótko wiedzieć godzi się : Jze kiedykolwiek przyczynę / a która sie / dla których sie potrzeba modlić / tedy zawsze czas dobry jest ku prozbie. Wszakże ony czasy y godziny / które w porządku bywają postanowione Zborowym / nie mają broz opuszczane / tak we dni święte iako y w inne. Tej y czasu powietrza morowego / głodnego / wojennego / y wszelkich przypadków. Takież czasów wszystkich dobrodzieystw Pańskich / iadła

Czas modlitwy.

Rozdziału Sostego

połowi / zdrowia / wrodzaiow / zwycięstwa / y wcielce
go szczęścia / dobry jest czas dziękowania Panu Bogu.
A iże zawsze Bogu powinniśmy chwale wdawać / bli-
źniego wspomagać / nas samych naprzeciwko połu-
som y rozmaitym przypadkom opatrować. Przez
toż zawsze potrzeba y godzi się modlić / wszakże czą-
ściow trzechyech a wolnych.

miejsce mo-
dlitwy.

Joan. 4:

1. Tim. 2.

Actu. 17.

1. Tim. 3.
6.

O miejscu na którymby się modlić godziło / tak
wiedzieć: Jezu Izraelczykowi Bog w Jerozolimie / w
Kościele tylko naznaczył być miejsce modlitwy. Co by-
ło tego figura / iże modlitwy Pan Bog przyjmować
miał iż nie na gorze iakowej / albo w Kościele budow-
wanym / ale w Kościele żywym Krześcijańskim: Ję-
gdziekolwiek się zgromadza dwa albo trzy w imię
Boże prawdziwe chwalcę Boży / tam iż dobre mieys-
ce jest do modlitwy. Tym Apostoł píše: Chcecie
na wszelkim miejscu a i się modlić / podnoszący ręce
czyste. Sktórych słow użył się / iże nie mieysce załes-
ca modlitwy nasze / ale serca czyste / y ręce niepokalane.
O tym też y Augustyn píše tymi słowy: A czemu ty
który się chcesz modlić Bogu mieysca sposobnego y
świątego szukasz? Twoje wnętrzości czyste waż / a
świąte spraw / a zarzuć wszelkie pośledliwości / chce-
jli w Kościele modlić się / w sobie samym się modli. A
tak zawsze sprawuj się / abyś Kościołowi Bożemu był /
bo tam Bog przemawia gdzie wysłuchawa. A
miejska nie w mieściech relikami ozdobionych / ale w nas.
Jezu Apostoł pominada: Jali nie wiecie iże Kościo-
łem Bożym wy jesteście. Przetoż y Krystus y Aposto-
łowie gdziekolwiek przyszli / mieyscami nie bratniając
nili modlitwy. Wsę też gdy może będi w zgromadze-
niu wiernych / tedy się tam mamy stadać

Trzecia / z strony ubioru do Modlitwy / ten ma być

(Przemys)

stromny / a wżciwy / stateczny / y ochedożny Jako. A. Szay do mo
 postat do Korintow wży: One wory grube a iatobne
 sierznięci z Zdowstwem insym sa iuz przez Krystusa od
 dalone / gdyż Bog iuz nie na zwiżchowna barwę / ale na
 serce strzonię patrzy. Nie potrzebne tedy sa one Rás
 plamkie Ornaty / także komize y inše apparaty / z Naros
 nowa to ofiara Pan Krystus odprawił / a tylko nam
 na to miejsce rozumne a pokorne prośenie zostawił.
 A nie mniemy też o mierze sa Bogu one Pogańskie wbiaz
 tych głow kosztowne stroie / kancuski / fereki / manelle /
 perły / drogie kamienie / wience / y inše pstroćiny / y dżius
 rawiny / swiatem / ciatem / katanem / y pycha pachnia
 se / nie stromnoscia. Przeciwno którym Duch swiety
 dał ustawy. Naprzod przez Apostola Pawła swietes
 go / w pierwszym liście do Tymoteusza w rozdzielaniu
 wtorym / czyni słowy: Chce aby niewiasty (to jest / Pan
 ny / miedzi / y wdow) w odzieniu statecznym modli
 ciny czenily / ze wstydlivosti y trzeźwości / a nie szez
 dziorkami ani wezłocie / albo w drogich kamieniach /
 perlach / y w kosztownych szatach wbraşy sie / ale aby
 wior był niewieści / pobożnosć pokazujący y spráwe
 dobra. Toż y Piotr swiety opisuje: Niewiasty niechay
 nie beda okladne złotem / albo sroynę wşatych / ale
 wnetrny w nich niechay bedzie ciotwiek zatrzymany
 bez wşey skazy / iatoby był Duch spokojny y cichy / kto
 ry przed Bogiem jest czyny. A także sie chedożyly one
 swiate niewiasty / z. Y Salomon mowi: Niewiasta
 ktora endna jest a nie stromna / podobna jest swini na
 pylku tancuch złoty mójacy. Niechay czytała y pro
 roka Izaiasa w Kapitulie trzeciej / co Bog za groźby
 dał na takowe ich farbory y pstroćiny. A posob mo
 czenia sie / stoiecyli / kle śecyli / siedziecyli / leżacyli / wolny
 jest podług sposobu / czasu / zdrowia / bo nie na postas
 1. Pet. 3.
 Prou. 3.
 Sposob mo
 ctiwe.

Rozdziału Szóstego

Wszystko ale na wewnątrz Pan Bóg patrzy.
Pięć też y o tym Augustyn święty lib. 2. ad simpl. quasi 4.
tak powiadać: Ję na sposobieniu ciała nie nalee
żę do tego / 1c.

Skim modli-
wy czynić.

No 14

1. Cor. 10.

2. Cor. 6.

Tob. 12.

Jud. 30.

Psalm. 35.

Act. 10.

Skim sie też modlić mamy potrzeba wiedzieć a ro-
zumieć. Naprzód miała: tażenie / ię modlitwa nalee
ży do chwaly Bożej / a pochodzi zwiary dobrej a pra-
wodziwey. Dł tego nie możemy sie modlić z groma-
dą takową / Kteraby była bawochwałstey y błagiere-
stey wiary / takowe: Chureckie / Demianckie / Rustie /
Papieskie / Jedowstkie / y Nowościenckie / wiary / y ta-
kowymi w ich nabożeństwach y modlitwach / a nie
sie nie godzi Krześcian mowi prawdziwym. O czym
dale nauke Apostoł pisze: Ludzie którzy ofiarę czyni-
obrazom / ci Diabłom ofiarują / a iame chce abyście
bali towarzyszami. Diabłom / bo nie możecie byćże we-
stnikami stołu Pańskiego y stołu Diabelskiego. Tenże
Nie ciagnicie iarmia z niewiernikami / bo co za we-
stnictwo jest wiernego z niewiernym? Co za zgoda Ro-
ściotowi Bożemu z bawami? Mamy dobry przykład
Salomona: Co za pożytek odnosi z towarzystwem zo-
ny Pogańskiej w iey nabożeństwie / o czym Historya
świeta okazuje.

Ostatnia / do Modlitwy godźcie aby był zachowa-
ny post y iakmuina. Bo tak Tobiasz powiada: Ję
dobra jest modlitwa z postem. Takież y ona Judit w
posęcie modlitwy złudem Babelnckim czyniła. A in-
szych przykładow jest wiele w piśmie świętym. A Da-
wid mowi: Oniżałem żywot mój w posęcie / a modli-
twą moją w myśle moim obracała sie. Takowa by-
ła y Korneliuszowa / Ktoremu Anioł powiedział: Mo-
dlitwy twoje y iakmuiny wstąpiły przed oblicze Pańskie.

Co sie tyczy trzeciej rzeczy / Komu sie mamy modlić /
iż obaczyć

Artikul Pierwszy.

285.

Już obaczmy teraz : Jecie zwielka pilnością potrzeba
 tego sie ludowi Krześciańskiemu nauczyć / komu sie ma
 modlić / gdyż iawnie wiódzimy w tym wielkie zabłądze-
 nie / a prawię spospolitowanie y pomylenie. Potrzeba
 obaczować pięć rzeczy / które potrzebne aby ten miał w
 sobie / któremu mamy modlitwy czynić. Pierwsza mo-
 dność / aby mógł uczynić wszystko każdemu wschdzieć y
 zawięść / to jest / aby był wszechmogący. Potym / aby
 był dobry a miłosierny / iżby stat chciał uczynić.
 Trzecia / aby był mądry / skąd aby umiał y rozumiał
 jak to uczynić lepiej / niżeli my umiemy prosić. Czwarta
 / żeby był wszystko wiedzący / bo nie jeden potrzebuje
 na awieście / nie jeden prosi / przetoż wiedzieć o wszy-
 stkich / słysieć co żądają wszyscy / takiego trzeba.
 Piąta / aby y myśli serc ludzkich widział / wzdychanie
 dusie wyrozumiał / gdyż modlitwa należy więcej ser-
 cem a Duchem sie wydzwigawac ku Bogu żądoscia
 swa / niżeli słowy albo wołaniem. A takowy kroy-
 jest Chrześcianin miły / już łatwo wiedzieć możesz / o
 tobie twoia wiara tego okaże / gdy / słyszałeś y czytał o
 wszystkim stworzeniu Bożym / tak o Anielech / tak o czo-
 wieku / tak y o Diabłach / o każdym nam pismo swie-
 te nie okaże / aby miało takowe bydy które stworzenie
 tylko nam pokazuje iakoscie mieli o samym stworzy-
 cielu Panu Bogu wszechmogącym / Oyczu / Synu / y
 Duchu swiatym / ta natura Boża iestci wszechmocna /
 iestci miłosierna / dobra / mądra / wszystko wiedząca / y
 serca ludzkie. Na co Dawid wiara paitrzący / w pro-
 bach swoich dokłada cięskroć : Ty miły Panie znaś
 serca ludzkie ic. Na to też y Apostołowie mając
 wzgląd w modlitwie swojej mówią : Ty miły Panie
 który znaś serca wszech ludzi / ic. Teni tak dobry y
 miłosierny iest / iżec sam woła nas do siebie utrapie-

Actus 1.

Matt. 11.
Psal. 42.

nych chęć

Rozdziału Sostego.

Ła. 42.
Ła. 45.
Ła. 46.

Samemu sie
Bogu mamy
modac.

Roma 10.

nych chce wspomoc, Teni sam roztazuje abyśmy ja-
meo wzywali / a nie chce tej chwały zadnemu dać. A
opowiada iże on sam jest zbawiający. Jako v Łaia-
sa czytamy: Jam jest / i am jest / a oprocz mnie nie ma
iniego zbawiciela. A dalej: Bog sprawiedliwy zba-
wiający / y nie jest jedno ja. A dalej mówi Bog: Jam
uczynił / ja bede nosił y zachowywał. Obacz człowie-
cze co tu Bog mówi: y czyli takie słowa może któryś
świety człowiek mówić: albo należałoby temu to so-
bie przywłaszczać: Wielki tedy to jest błąd opuszczać
Pana Boga prozbami swoimi / a obracać sie do stworze-
nia ktorego. A też tego wiadra nasza nie ścierpi / bo
nie w swiecie ludźcie / ani w Anioły / ale w swietego Boga
wierzymy / a przetoż tego samego wzywać mamy. Bo
tak mówi pismo: Y iakoż tego maia wzywać w ktore-
go nie uwierzyli. A tej wiary prawey powiada ory-
ginał bydyż Ewangelia. A tu niech pokaza ktora Ewa-
gelia wey wierzyć w tego iniego oprocz w Boga: Za-
dne. A tak w tego w ktorego wierzymy / tego też y wy-
znawać mamy / a zwłaszcza goy y to jest tego wola /
ktorey przestąpić iaden dobrym sumieniem / y bez wiel-
kiego bawochwałstwa tego iniego wzywać sobie na-
wspomożenie z niebą nie może: Przekletymi słowami Bo-
że tych zowie / ktorzy dufają w człowieka / y pokladają
w nim swoje nadzieie. A iże dżiękny Jezuitowie wła-
żni są też wiare w Swiete / iakoby ia miał Páweł świę-
ty pochwaląc w Philimonie / tedy nie właśnie tamto
miejsce do tego ciągną / bo tam iawnie chwalił Pá-
weł Swietego dżię społecni rzeczy: Naprzód wiare w
Krystusa. Przytym też miłoścu świętym tu naawie-
ście bedaczym w bogim. Ktora rzecz takoważ oboje E-
pheskim y Kolosenskim przypisuje / tymiś właśnie sło-
wy ale dokładniey. Ktemu Piotr święty też wey / aby
wiarą

wiara nasza była w Boga a nie w Świecie / y tak spotek
 Apollolsti wyznawa. Nie wazyli sie tego przez wys
 tek wiel swiata ludzie Swięci / ani tego żaden Sorbo
 mista / ani Jezuita / ze wszystka swoia Zophistys nie oka
 że z słowa Bożego / aby kiedy lud Boży wzywiał so
 bie na pomoc zniebą tego innego / okromi iedynego sa
 mego Pána Boga wszechmogącego / miłosiernego /
 wszystko wiedzącego / mądrego / y serc ludzkich y myśli
 wiadomego / ktorému nic nie ma śkrytego. Ale iże do
 tego przyćmienie przywodzi pismo niektorzy przećie
 wnicy / iakoby rozkazanie y przykład / pismo swięte os
 no / gdzie Jakób Patriarcha mówi do synów swoich:
 Niech prawi będzie wzywane imię moje nad nami / i
 te imiona Wyżow moich Abrahamá / Izááká / Já
 kóbá / otoż prawi jest w piśmie rozkazanie wzywania
 Swiętych. Ntato odpowiaday Arześciáninie tym ta
 kowym / iżec to śkolna jest śalacya / osiukanie w tym
 słowku (wzywanie) Bo tu na tym miejscu w piśmie
 swiętym nie może sie rozumieć / alx Jakób miał rozkáz
 zować wzywania tym słowem / ale nazywanie / to
 jest niech potomkowie á naród mój był nazywany ie
 mieniem moim / iakos tak sie działo zawsze / iżeko
 tenie Żydowskie było nazywane po onym Patriarchu
 imieniem tego narodem Jakobowym / Jakobem iżec
 Izraelem. Jako Num. 23. 24. Ecce. 24. Izai. 42. 48.
 Luc. 1. Mar. 14. Psal. 134. 80. y tego jest pełno w
 piśmie swiętym. Ntad to niech wszelki czyta podobne
 miejsce v Izaiasza Proroka swiętego kap. 4. Tylko
 niech prawi będzie wzywane imię twoie nad nami /
 to jest / niechay nas nazywasz imię twoie po imieniu
 twoim. Aco też przykład przywodzi z tam tegoż ka
 pitulum / iakoby Jakób miał wzywać Anioła ktogoś
 sławiac umiarkom swoim / tedy y to śkolne jest osi
 kanie

Gene. 48.

Rozdziału Szóstego

Genes. 38.
Judic. 13.

Isa. 63.

Eanie powiemy tym *Angelus*, Anioł / bo tam nie wy-
 wa Anioła / stworzenia Bożego / ale Anioła samego
 stworzyciela Aniołow / który go wyrwał z rąk nieprzy-
 iaciół jego / to jest z rąk Labanowych i z rąk brata
 jego / z których Bog tam go wyrwał / Syn Boży / Kto
 rego zowie pismo Aniołem tej z strony porzutu Po-
 rzedniczego na wielu miejscach w piśmie. A tak nie
 okaza ani mogą okazać własnego pisma świętego o
 wzywaniu Świętych. Bowiem y *Ektius* wielki o-
 bronca nabożeństwa Rzymskiego / iasnie wyznał in *En-
 chirid. suo*, że w piśmie świętym o przyczyn *s. usurach* / i-
 to on mieni / nie maś nigdzie *expresse* rozkazania o
 wzywaniu Świętych ani przykładu / mowi sie o ze-
 słych z tego świata. Towy to jest a srogi bład od Po-
 gánow wzięty / którzy do rozmaitych potrzeb / rozma-
 itych baktwánow sobie na ratunek wzywali. Tak też
 Papieżnicy rozmaitych Świętych sobie wzywają / a
 modlitwy im czynią. Ale i z tego błędu mają swoje
 dymowe podpory / a lodowe grunty / przetrzą mus-
 ram naprzeciwiejsze wspomnienie / ich błędliwe y sro-
 dliwe bydy pokazać: bowiem przychodzi ich do tego
 wiele / którzy o tym wiedza / iżenie maś iadnego stwo-
 rzenia takiego iako Pan Bog / y nie godzi sie chwalić
 dusać ani wzywać iedno Pana Boga / y wiedza też
 iże niewie żaden Święty o nas y o naszych sprawach
 tu na ziemi / gdyby go wzywano / bo czytają u *Isaia*
Isa. 63. *Isa. 63.* *Isa. 63.* *Isa. 63.* *Isa. 63.* *Isa. 63.* *Isa. 63.* *Isa. 63.* *Isa. 63.* *Isa. 63.*
 ká tymi słowy o tym gdzie mowi: Obacz miły Pánie
 z nieba / a ogladaj z przybytku swiego / y stolice chwa-
 ty twej / gdzie jest gorliwość twoja / y moc twoja / mi-
 łość i serdże twoje nademną zatrzymało sie: bos ty jest
 Ociec nasz / a *Abraham* niewiedział o nas / y *Juda*
 (mowi tu już o pomartych Świętych a w niebie ży-
 wiających) Ty tylko Pánie Boże nasz odkupicielu /
 wspomóż

Artykuł Pierwszy.

27.

wspomożcielem naszym iestes / a od wiekow imie twoje / ie. Na ktore pismo patrzaacy Augustin swiety iasno wie zeznawa / iże wapiaby Swięci zmarli mieli wieść dziec sprawy ludzkie / y co tu żywi ludzie czynią / y własni umarłych tu zostawieni synowie / y tak na koniec powiada : Jie nie inaczey Swięci wiedza o sprawach naszych tu na ziemi / iako my też w niebie o ich wiemy. A w rozdzieleniu 16. tychże ksiąg iasnie piše / iże nie rozumie tego iakoby to Swięci mieli wiedzieć / gdyby ich na rozmaitych miejscach różni a niezliczeni ludzie trzymali. Cysli im w tym słužia Aniołowie / a odnaszają im tu wiadomości modlitwy ludzkie / ale o tym piśma nie mąs / iako y o innych bajkach. A też nie ich o nas jest staranie / ale iako Piotr Swiety piše / samego Pána Boga.

Te tedy rzeczy bacząc / y to też rzec musza / że nie potrzebna to jest grzesnikowi tam szukać tego / w ktorego by modlowie za soba duszał / ale aby jam będąc o pokutniacych grzesnikow do Pána Boga przez sie sie modlił / bo powiada pismo : Jie żadości ubogich wysłuchawa Pan Bog / a vsy tego na modlitwy ich.

Jtem. Modlitwa pokornego przynika niebiosu : bo iasno nie ma Bog grzesnych ludzi wysłuchać samych / ktory to im rozkazał / aby go wzywali samego : iako o tym Chryzostom Doctor piše tymi slowy : Chcesz wieść dziec cztowiecze / iże gdy my przez sie modlimy sie do Boga wiecey otrzymamy / nieliby ktoryz inny modlił sie za nami : A to sie naucz s przykładu oney niewiasty Pogańskiej / ktora gdy wolata / też Apostołowie przystapili do Pána y mówili : Panie opusc ją / bo za nami wola : Do ktorych Pan rzekł : Jem nie jest podobno do owiec ktore zgineły z domu Izraelskiego. Ale gdy ona przystapila y w modlitwie trwała

mówiac:

Inli. de. 26. ca pro mortu is.

1. Petr. 5.

psalmi 33.

Tom. 6. de perfe. Euang. hom.

o tam nie wzy
nyola samego
z rok nieprzy
z Ezu brata
Syn Boży / kto
y przodu po
ie. A tak nie
a swietego o
ius wielki o
wyznał in En
n sushych / i
rozkazania o
owi sie o ze
blad od po
zeb / rozmaz
li. Tak też
wzywają / a
mają swoje
przetoś musz
bliwe y sro
i ich do tego
adnego stwo
zi sie chwalić
y wiedza sei
ch sprawach
aia v Ezu
mity Pante
stolice chwa
c twoia / mie
e: bos ty iest
as / y Izrael
w niebie ży
pupcielem /
wspomo

Rozdziału Sostego.

Luc. 18.

mówiąc: Panie zmiluj się nademną / boć też y sciencie-
 ta iadała z stołu Pánów swoich / tedy otrzymała czego
 żądała / bo tey Pan powiedział: Tłuchcie się stanie po-
 dług żądze twoiey. Baczysz iako odprawił gdy się in-
 sy modlili / ale gdy sama prosiła tedy otrzymała.
 A tak nie potrzeba nam páttronów do Boga / ani dłu-
 gich zaletów / abyś się miał inšym zalezczać / bo choć-
 sam iesteś / y nie będziesz miał pátrona / a będziesz się
 sam Bogu modlił / owsieki otrzymaś o co prozić be-
 dzieś / boć nie tak iacno Bog przyzwala gdy kto inšy
 prosi za kim / iako gdy który sam za się / choć iesteś
 inšy grzesini / c. Toć też przykład Jawnogrzeszni-
 ków y inšych ludzi grzesnych prozby okázania / iako gdy się
 sami do Boga modlili / były wysłuchane prozby ich.

Wiedząc te to Papieśnicy iżec nie są miłosierdniey
 Świeci niżeli Pan Bog / ale dla pożytków onych kro-
 re hoynie miała z Światek y z ich obrazów / kóści / gro-
 bow / tedy lud odwodzi od Boga / a do onych Świe-
 tych przywodzi / a to nawicey onym cudy ktore się dzie-
 ją przy nich / czego dostę znarow po ścianach nawie-
 ścia y Kiełstry czytają wspomozonych / cym ludzi w-
 twierdzają / a iakoby na lep siłkory zwałają / pewnie
 kląsy / odpusty / poświęcania pewnych dniów w Roku
 aby się częstoscia nie spospolitowało / im naznacza-
 c. A po spolicie ludzie nawicey się zawodzą tymi wio-
 domymi cudy / a ię też doznavają wspomozenia w
 niemocach swoich / gdy się do onych Świeci obietnia.

Na takowe ich zawiedzenie mogłbyś wiele pi-
 śać / ale krótkości folgnać / gdyż też tego inšy dostę pi-
 śali / tylko tu ich kaide mu rozsądkowi przypuszczam bo-
 goboynemu / a podług słowa Bożego y wiary naszą
 Krześcijańskę sadzaczemu to. Godzi się czudami
 wiare naszą stanowiąć / a także też y wzywając Świe-

tych zmaro

tych zmarłych na pewnych miejscach nmi twierdził :
 Odpowiedz. Jie godzi / gdy iasnie widany od nich
 wspomnienia. Tedyć też także y Poganom godzi sie
 swoje Bógwany / Turkom swego Machometá grob/
 Titarom swoje złota bábezwierdzać / y dobrze cze-
 nia / ie do nich patwia / w nich nádsicie pokładara / ich
 wspomnienie prosza / bo także bywaia cuday wido-
 me do wiadzenie wspomnienia v nich / tak wiele iáko
 y v Papiestkich áwiáci. Ale te wspomagania á one
 wóbstkie cudá dzieia sie od Diabla v nich mocá tego
 bo Pan Bóg dopuszcia Sátánowi przewodzić náó ty-
 mi krózy Boga niechca znáć / á tego prawdzié wies-
 tyc y w nim dusáć / iáko dusáia Sátánowi pod ony-
 mi Świáctami. (bo ich Bogowie sa Diabelstwo pi-
 smu mowi) Tym Moizeš w ijs. księgách piše / iákie
 cudá czynił przez Ciarnokáuzniki Jar i nowé Sátan.
 A ná drugim miejscu iasnie twierdzi : Jie Sátferstvá
 stie y ref przychodzi. Takie y Apostoł piše o tym do
 T. Saalomonsow / okazuiacz / iž Antykrist miał wielkie
 cudá czynić / tymi słowy : Wten czas będzie okazan on
 złośliw / Ktorego Bógost swoich Duchem zabiše / y w
 st idin iáko iáko przyácia swego / Ktorego złośliwá ná-
 stanie iest według sprawy Diabelskiej / z wielką mocá
 y cudy kłamiwami / y ze wszelkim oczekawaniem nie
 spráwiedliwosci w tych krózy gina : A to dla tego ié
 nie v nstowali prawdy / aby byli zbáwieni / y dla tego
 dopráci Pan Bóg ná nie skutek opuszczenia / ié beda
 wierzyć kłanistwu / ié. Tym te y Pan Krestus po-
 wia iá / ié ná sadnym dniu wystáwować sie beda
 chéieć zli ludzie tymi swoimi cudy y mowic : Pánie / á-
 zaryny nie winie twoie (boć tak Diabel nie pod swo-
 im tytułem / ále pod Imieniem Bożym y słow Bo-
 żych te rzeczy spráwuje : iáko v Ciarnownikow / Ciarno-

Luc. 11. 19.
 godzi sie wle-
 ry wádzic.

Diabel mo-
 ca swoá
 czyni.

psalm. 95.
 Izod. 7. 8.

Deut. 13.

2. Tes. 2.

Math. 7.
 Math. 24.
 11. 2. 9.
 Luc. 6.

Rozdziału Gostego.

W Poganow
cudā byty
przy obrāz
siech ich.

Łsa : 42.

Math : 4.

Łsa : 20.
Psa : 49.

NOTATE.

Każej. n. kow. / i. t. e. z. o. p. a. p. i. e. s. m. i. t. o. n. / R. a. k. o. w. / M. o. s. t. k. o. w. /
i. c.) Diabeli s. n. o. w. y. g. a. n. a. l. i. : i. t. e. z. w. i. e. l. e. c. u. d. o. w. c. z. y. n. i. e.
i. t. : Ktorem. P. a. n. p. o. d. o. l. e. : O. d. s. l. o. p. e. i. e. o. d. e. n. n. i. e. z. l. o. s. n. i. e. y.
(n. o. i. a. t. e.) n. i. g. d. y. c. i. a. w. a. s. n. i. e. z. n. a. m. . K. u. ā. d. r. u. g. i. m. m. i. e. y.
c. u. o. p. o. w. i. a. d. a. / i. z. m. i. e. l. i. f. a. l. s. z. y. w. i. p. r. o. r. o. c. z. y. n. ā. s. t. a. c. / K. t. o.
r. z. y. m. i. e. l. i. w. i. e. l. k. i. e. c. u. d. ā. c. z. y. n. i. c. . P. i. s. t. e. t. e. z. o. t. y. m. A. n. g. u. s. t. i. n.
s. w. i. e. t. y. d. e. r. n. i. t. a. t. e. E. c. c. l. e. s. i. a. c. a. p. . 18. y. L. a. c. t. a. n. l. i. b. . 2. J. n. t. i.
c. a. p. . 8. i. a. k. o. P. o. g. ā. n. i. w. i. e. l. k. i. e. c. u. o. ā. c. z. y. n. i. l. i. . A. t. ā. k. n. i. e. B. o. g.
t. ā. m. w. t. y. c. h. s. w. i. a. t. i. c. h. r. o. z. m. ā. n. i. t. y. c. h. c. z. y. n. i. c. u. d. ā. ā. w. s. p. o. s.
m. o. z. i. e. n. i. e. / a. l. e. p. e. w. n. i. e. D. i. a. b. e. l. / K. u. o. s. t. ā. n. i. ā. z. w. i. e. d. i. e. s.
n. i. u. l. u. d. z. i. / i. ā. k. o. m. w. y. s. i. e. y. w. A. r. t. y. k. u. l. e. o. D. i. a. b. e. l. e. c. h. p. i. s.
j. ā. k. . B. o. B. o. g. c. z. ē. i. s. i. r. e. y. n. i. e. d. ā. t. ā. n. i. d. e. e. d. ā. c. n. i. k. o. m. u. /
ā. z. ā. w. s. p. o. m. ā. g. ā. n. i. e. m. y. w. z. i. m. o. s. c. i. ā. i. d. z. i. e. c. h. w. ā. l. ā. / g. d. y.
t. e. g. o. c. h. w. ā. l. i. m. y. y. c. z. ē. i. m. y. k. t. o. n. a. m. d. ā. w. ā. / i. ā. k. o. o. n. K. u. s. i. e.
c. i. e. l. m. o. w. i. t. : O. t. o. c. d. ā. m. K. r. o. l. e. s. t. w. ā. t. e. g. o. s. w. i. ā. t. ā. / i. e. s. t. i. w. ā.
p. ā. d. w. s. y. d. ā. s. n. i. c. h. w. ā. l. e. . T. ā. k. i. e. c. y. t. e. r. ā. z. d. ā. t. e. l. u. d. z. i. e. m. /
J. e. d. n. e. m. u. g. d. y. t. o. m. e. n. ā. m. o. r. z. u. / ā. l. b. o. g. d. y. i. e. s. t. g. d. z. i. e. w. ā.
w. i. e. z. i. e. n. i. u. / ā. l. b. o. w. i. ā. k. i. e. y. m. i. e. m. o. c. z. y. w. s. p. o. m. o. z. i. e. n. i. e. : D. r. u. g.
g. i. e. m. u. s. z. e. s. c. i. e. w. b. y. d. l. e. / w. d. r. o. d. z. e. / c. i. ā. s. u. o. g. n. i. ā. / p. o. m. i. e. r.
t. r. z. ā. / i. c. . T. r. z. ē. c. i. e. y. c. i. ā. s. u. r. o. d. z. e. n. i. ā. / i. c. . A. b. y. s. t. a. t. s. l. u. z. y. l. i.
i. e. m. u. / p. a. t. o. w. ā. l. i. d. o. o. b. r. ā. z. o. w. p. e. w. n. y. c. h. y. d. o. s. w. i. ā. c. i.
r. o. z. m. ā. n. i. t. y. c. h. / t. ā. m. s. w. i. e. c. e. i. e. m. u. s. e. s. t. c. z. y. n. i. ā. c. p. ā. l. a. c. y. / K. l. e. s.
t. ā. i. ā. c. y. / d. z. i. e. k. i. s. p. r. ā. w. n. i. ā. c. y. y. w. p. o. m. i. n. k. i. z. o. s. t. ā. w. n. i. ā. c. y. .
B. o. ā. b. y. B. o. g. K. t. o. r. y. t. e. g. o. z. ā. k. ā. z. ā. t. / ā. s. ā. m. w. s. o. b. i. e. d. u. s. ā. c.
y. s. ā. m. e. g. o. s. i. e. b. i. e. w. z. y. w. ā. c. r. o. s. t. ā. z. ā. t. / m. i. ā. t. m. o. c. ā. s. i. w. ā. r. o.
w. s. p. o. m. ā. g. ā. c. / ā. t. ā. m. t. ā. k. i. e. c. u. d. ā. s. ā. m. c. z. y. n. i. c. : n. i. e. w. i. e. r. z. e.
r. e. n. u. / b. o. B. o. g. n. i. e. i. e. s. t. s. o. b. i. e. p. r. z. e. c. i. n. y. m. . A. t. ā. k. c. h. o. c.
c. i. ā. s. s. i. e. d. z. i. e. l. ā. c. u. d. ā. / i. e. s. i. c. z. e. r. o. z. ā. t. y. m. n. i. e. i. d. z. i. e. / ā. b. y. i. n. i.
c. i. s. l. o. w. i. e. l. m. o. g. t. d. o. b. r. y. m. s. u. m. n. i. e. n. i. e. m. d. o. S. w. i. e. t. y. c. h. s. i. ā.
w. c. i. e. k. ā. c. / ā. i. c. h. o. w. s. p. o. m. o. z. i. e. n. i. e. w. z. y. w. ā. c. / n. ā. p. r. z. e. c. i. n. t. o.
B. o. z. e. n. u. z. ā. k. ā. z. ā. n. i. u. : b. o. t. y. m. o. b. y. c. i. ā. c. i. e. m. y. c. z. u. d. z. o. l. o. s. t. w. o.
m. o. g. l. o. b. y. b. y. d. z. w. i. e. r. d. z. o. n. e. ā. p. o. c. h. w. ā. l. o. n. e. : t. ā. k. z. e. y. z. l. o. c.
d. z. i. e. y. s. t. w. o. / g. d. y. b. e. z. p. o. c. h. y. b. y. y. z. c. u. d. z. o. l. o. j. n. i. c. z. e. B. o. z. ā. m. o. c.
c. a. c. z. l. o. w. i. c. .

co człowiek sie rodzi / y ze zrodzi. ystwa zrodzney Boga
 sie sprawa karmi y chowa. X mogłaby cudzołożnica
 tak mowić: Aloli Pan Bog także mi dał plod w cud-
 zołożwie iako y w poczęwym Matkiesztwie. Mogł-
 by mowić zrodzney: Oto ja żywie sie kradnecy iako y
 drudzy robiac. y mowi ona: A tak nie bede ja iedno
 cudzołożec. A ten tei mowi: y iame bede nie robić ie-
 do kradc. Tak też rownie mowić Papieżnik moje:
 Nie bede ja Boga samego wzywac ale Swietych /
 gdyż nie też w nich Bog wspomaga. Sialonychci
 to aż ślepionych ludzi mowa / wszyscy im tymi troimi
 ludziami / iednako tego zakazał Bog / pierwsiemu Bał-
 wochwalcy: Nie miew Bogow cudzych przedemna.
 Item. Nie będziesz sie obrazom kłaniał / ani ich chwa-
 lił / iak imkolwiek / iakoście o tym w wykładkach Boże-
 go Przykazania mieli. Drugiey cudzołożnicy zakazał:
 Nie będziesz cudzołożyc. A trzeciemu zrodzicielowi: Nie
 będziesz kradł. Na toć patrząc wierny wsielki / woli
 Boga puchając iego samego wzywać: Drugi w mał-
 siont wie swietym niekładać: Trzeci praca rąk swoich
 sobie chleba zarabiac / bo iako onych / tak tych Bog po-
 tepi / nie pomoże im to iże sie mieli w grzechu dobrze /
 a ich droga sie ścieściła / bo koniec ich jest zatracenie.
 Od takiegoż zawiędzenia brzydliwego y chwale-
 Bożey y naszego zła wieniu škodliwego Pan Krystus
 odwozzac / wey Krześciany jindie / komu sie mać mo-
 dlić / co mimo inie mieysca też w Pacierzni iako we-
 zwierciedle widzieć możemy / gdzie kaiserak sie modlić:
Orcze nasz ktoryś jest w niebie. Baczysz iże nie
 rozkazał / będziecie sie modlić temu albo owemu Swie-
 temu / albo Pannie Marycy / ktora y wina vprosić przy-
 taczelom swoim w niego nie mogła / ktora tak Pan od-
 prawić surowie dla tego / aby ludzi nie bawili na Swie-

Exo: 20:

Apo: 2:

Joan: 2:

Kozdżiatu Szostego

0. tych/ ale aby pilnowali Wyca niebieskiego / a tego nie
 po gorach albo po káplicach / ale y w skrytości prosz-
 li / a on obiecuje też wysłuchać w skrytości. A nie da-
 moc iście Bog tego nie dat Pánnie błogonawionej,
 aby tu miała cuda czynić będąc na świecie iekże / aby
 się ludzie do niej nie obracali / a jąmego opuszczali w
 potrzebach swoich. Jakoż widzimy / że to haitan sprac-
 uik po iey stego światá zesciu / że oto w iey obrázach
 rozmaitych dusá / y modlitwy w potrzebach o wypo-
 możenie wołá / niezliczona liczba ludzka / a tym cys-
 ma wstępek wielki chwály Bożej. A dalsze proszy kro-
 re nam od niego wodáne sa / a zali ktoemu mogá sta-
 je stworz niu: **Świeć się Imię twoie. Przytę**
Krolestwo twoie. Bądź wola twoia / ię
 y koniec gdy mówimy: **Abowiem twoie jest Kro-**
lestwo / y moc / y chwála / ná wieli wielom /
Amen. Wszytko tu Pánu Bogu się śleaga / y pro-
 szy wश्यki zamykáia w sobieto ciego iedno nam po-
 trzeba / y cośmy Bogu powinni / tak ię nie potrzeba
 gdzie indziej tego szukać / y nie godzi się dla świator-
 kradstwa komu inšemu tego oddawać. Ná co ci z-
 wiedzeni nie baczą / ale te Modlitwe Pánnie Świe-
 tym itę ich obrazom mówią. Tak wश्यtko iako z-
 lepieni nie wiedzą co czynią albo dla czego. Bo iako
 Zdrowe Márya Bogu Oycu mówią / Tak też Oycie
 náš Pánnie Máryey pieia / y inšym Świtym.
 Czwarta / mamy też iuż wiedzieć a nauczyć się / przez
 tego mamy się modlić Bogu Oycu. Ię ludzie nie
 chcą dla grzechow swoich tu Pánu Bogu / a chcą O-
 radowniká mieć: Tedy folgując nášej młodości Pá-
 Bog / a máiacy wzgląd ná niedostátki náše / jeśmy by-
 li dalecy a oddaleni przez grzech od Boga / dat nam

notat.

Przez tego
mamy się mo-
dlić.

pewnego

pewnego: wiecznego / y doskonałego Posrzednika a o-
nego przyczyniciela Kapłana nasświetłego / Syna swie-
tego miłego Pana Jezusa Chrystusa / abyśmy sobie in-
nych na to obierali. A o tym mieliśmy w wytkas-
dnie Kredaw Rozdziale piątym w Artykule Dziewią-
tym/teraz nie powtarzam. Ale to jest Summa wi-
ry naszej Chrześcijańskiej s słowa Bożego wizeru Ko-
s. 1. Tim. 2. 1. Jan. 2. Heb. 7. 8. 9. 10. Jie tylko nas
był y jest y trwa iednaci a oredownik ieden/ a to Pan
Chrystus/ ktory tak zjednania nas z Bogiem Oycem i-
to y wykupienia iez wykuchania iest iednaciem. A
nakoniec nie mogli byśmy mowić Panu Bogu / Oycze
nas / gdy byśmy sie nie stali syny Bożemi przysposo-
bionymi przez tego Syna iednorodzonego posrzedni-
ka teina to nam danego: dla tegoż tak nas woł-
blitwy: Ocołowiek Oycu będziesz prosić w imie mo-
te (nie mowić w imie ktorego Świętego) wezmiecie.
Dla tego zowie sie droga y drzwiami do Oycu, ije jas-
den nie może przystąpić przez żadne inego iedno prze-
sen / y kto inedy wchodzi / powiada Chrystus / ije ten
i jest kotr a złodziey. Mleka Pan Bog w nieprzystep-
ney światłości / a tak ten ktory iest a teyie światłości /
tylko ma do niego przystep / Przetoż y my przez niego
tylko mamy do Boga przystep.

A co sie tyje piatę rzeczy / to iest formy iako sie
mamy modlić / tedy ta iest: Oycze nas ktorys iest
w niebie. Świeć sie Imie twoie. Przydź kro-
lestwo twoie. Bądź wola twoia iako w nie-
bie tak y na ziemi. Chleba naszego powszed-
niego day nam dzisiaj. Y odpusć nam nasze
winy iako y my odpuszczamy naszym wino-

Jeden iest
tylko przy-
czynca do
Boga.

Joan. 16.
Joan. 14.
Joan. 16.
Joan. 10.
Tim. 3.

Rozdziału Szóstego

wáycom. Y nie wódź nas ná pokuſzenie :
 Ale nas zbaw ode złego . Abowiem tвое
 iest kroleſtwo / y moc / y chwala / ná wieki
 wiekow / Amen. Jeſtci wiele modlitw bázro cu-
 dnych y nabożnych w Bułicy awietey / ktorými ſie pá-
 tryarchowie Prorocy / y Dawid S. w Pſalmiech / ietż in-
 ſy modlili : Ale tá Pánka modlitwa między wſyſtkie-
 mi iest nazacmeyſza / namedrſza / nadoſtkonałſza / y rapo-
 ſyrecimeyſza / á to ſtych przyczyn. Naprzód Pacierz /
 to iest tá forma modlenia ſie / iest zacmeyſza nad in-
 dła tego / ietż on niebieſki Miſtrz Syn Boga iywia-
 cego złożył / á przeto gdy kto tymi ſłowami modli ſie pá-
 nu Bogu / tedy znáiąc Bog Oćiec ſłowá Syná ſwe-
 go / wyſłuchawa go y uczyni to oco proſi / bo miłuje
 Syná ſwego y nas w nim. A przyſtoić to pięknie cia-
 lu Pána KRyſtoſowemu oſty y ſłowami ſwey głowy
 mowić. Stadci ja teſ y Auguſtyń S. zaleca mowić :
 Wielka ma być wſełność ceyniona od wſyſtkich mo-
 dliwie Pánſkiey / bo od naywyſſiego Doktora iest
 złoſona. Potym teſ zacna iest ietż ja porządek á
 rozłożył bázro mądrze ná proſby / y we wſyſtkim po-
 ſtánowił on modrego Oycá mądry Syn / ona ma-
 droſć wiecina Baſka : o czym piſe Chryſoſtom tak ty-
 mi ſłowami : O iako błogoſławiona iest tá modlitwa /
 ktorey porządek Doktor iywoidá niebieſki poſtánowił.
 Trzeciá / zacność iest modlitwy Pánſkiey / ietż ja nam
 podał ten / ktory za nas zſtał ſie oſiara y Kápianiem /
 á ten to tak nam rozkazył tey modlitwy używá : / gdy
 rzekł : Wymoi odrodzeni á poſwieceni przez mie / mod-
 ciłkowie / tak będziecie ſie modlić. Jakoby rzekł : nie-
 chaj inſy oby ludzkie modla ſie iako chca / ale wy tak
 ſie będziecie modlić iakom was náuczył / y iakom po-

dat wam

Zalecenie
 Pacierza.
 Dla tego za-
 enteyſy nad
 inſy modli-
 twy Pacierz.

proner. 8:

dat wa
 prawie
 sić od
 stowy
 w inſy
 wſytko
 potrzeb
 dytacz
 mniem
 bie tak
 ciego in
 tak we
 mowny
 ciego F
 krótki
 Jakoba
 Kłafon
 ietż mo
 ten. J
 baſe m
 gdy prz
 ſińko v
 ſtych tak
 dliwy
 ná tych
 wſzech p
 przez ko
 blić ſie
 Ofi
 przod to
 Tá me
 li: O

go
położenie :
wiem twoje
na wieli

litw bårzo cna
toremie sie pa
śmied/itej in
edzy wpytkie
nalsz/y napo
zod Paćierz /
teyfa nad in
Boga żywia
y modli sie pa
rą Syna swa
si / bo miłai
o pięknie cia
swey głowy
leca mowia
wpytkach mo
Doktora iest
a porzadit a
wpytkim po
n / ona ma
zostom tak ty
a modlitwa /
i postanowit.
/ iże ta nam
y Kąptanem/
wzywai / gdy
rzez mie/mo
by rzekł: nie
a/ ale wy tak
y iakom po
dat wam.

Artykuł Pierwszy.

291.

dat wam. Czwarta / iże iest pożyteczna / iże w obie
prawy wpytko zamyka / co iedno nam przystoi pro
sić od Ojca niebieskiego. Piata / iże iest krótki i
stowy a ktemu rozumny podana / tak iże cokolwiek
w inlych modlitwach syrodo rozwodzi / to tu krótko
wpytko sie zawiera / y okazuje to krótkość / iże nie iest
potrzebna w modlitwach wielomowność. A iest to
pożyteczno wiedzieć naprzeciwko onym błędnikom / co
mniemali iże długość modlitw mieli załugować so
bie także u Boga / cym też y pogani bawili sie. Od
tego indzie też Pan KRISTUS swoje odwozu / gdzie
tak wcy: Gdy sie będziecie modlić nie bądźcie wielo
mownymi iako pogani / bo wie Ociec wasz niebieski
tego potrzebuiecie. A mamy też przykładow dosyć
krótkich a za mych modlitw w piśmie swietym : Jako
Jakoba Patriarchy / Mojżesza / Exo. 32. 24. Deute. 9
Eliafowa i. Reg. 18. Krystusowa w Ogroycu: Ocyż
iessi moze bydz / niechay będzie odemnie oddalony kielich
ten. Jem / Ty krzyżu: Ocyż w rece twoie poruczam ia
dusze moie. Tak też onego totni: Panie pomni na mie
Gdy przydziesi do królestwa twego. Jez iawnogrzes
hniko ci: Boże b d i miłosćiu miie grzeszeniu. A in
lych takich ktorch iest wiele. Jisze zalecania tey mo
dlitwy p nstley moglyby iessi bydz pisanie / ale teraz
na tych dosyć. Ostatnia ta iest / iże nam okazuje we
wszech potrzebach zbawiennych y dociesnych / tego /
przez tego / ktorzy a iakowi / y ktorym kstattem mo
dlie sie mamy.

Ostatnia / inż wykładu paćierza patrzymy. Na
przod to pytanie bema o Paćierzu. Pytanie.
Ta modlitwa Pańska na wiele sie częsci dzie
li: Odpowiedz. (oproc przemowy a spoczenia)

Mielomo
u nocem po
rzebna mo
dlitwa.

Matth. 6.

Gene. 32.
Luc. 22.

Luc. 23.
Luc. 13.

Kordział Pa
ćierza.

Rozdziału Sostego.

1757.

Ná dwie częsci sie dzieli: Abowiem być w
sobie prozb zamyka. Pierwsze trzy własnie
należą ku chwale Bożey / á te są. Pierwszy:
Świeć sie imie twoie. Wtóra: Przydź Kró-
stwo twoie. Trzecia: Bądź wola twoia iá-
ko w niebie tak y ná ziemi. Baczysz ciłowicie iże
nie należa tu chwale którego stworzenia Bożego / ále
ku chwale Bożey / bośmy náto od niego stworzeni á-
byśmy śmiego chwalili. Drugie trzy należą ku
pożytkom Kościoła Bożego / á te są: Czwar-
ta: Chleba naszego powszedniego day nam
dzisiaj. Piąta: Y odpusć nam nasze winy iáko
y my odpuszczamy naszym winowáycóm.
Szosta: Nie wódzisz nas ná pokušenie: A-
le nas zbaw o de złego. Abowiem twoie iest
Królestwo y moc y chwala ná wieki wieków
Amen.

ARTYKUŁ WTORY.

O PRZEMOWIE PACIERZA.

Osiemce przemowe / tá iest: Oycze nasz Kró-
ty iestes w Niebie. Gdy to słowo /
Oycze / mówimy wnet tu sobie potrzeba rozmy-
ślać / iże to mówimy do Pána Boga samego / Proce-
go wierzymy byđ Oycem naszym z tych przyczyn / iáko
jmy w wykładzie Kredá mieli z początku / gđzie wy-
wyznawamy

Ciemu Bo-
gi Oycem
sontem.

Wstawamy wiare naszą w Bogą Oycę wszechmogącego
 1c. Jże on nas stworzył / opatrnie / chowa / strzeże /
 iako Mojżesz o tym piše: Jżaliż Bog nie jest Oycem
 twoim / Ktory cie nia / Ktory cie stworzył y uczynił. A
 nawiecy Oycem naszym jest dla tego / jże dawşy nam
 Syna swego / w nim nas za syny sobie przysposobił
 przez Ducha Świętego / iako o tym mielişmy tamże.
 O czym y Apostoł piše mówiac: Cżie wżeliście Du-
 cha niewolniczego ku bożni przez Ktorego mowimy
 Abba / Oycie. P do Galatów 4. Gdy przyşedł czas
 wyşłał Bog Syna swego / narodzonego z niewiaşty /
 uczynionego pod Zakonem / aby tych Ktorzy byli pod
 przekleństwem wybawił / a przywtaşcił za syny sobie.
 Jako do tego przysposobienia przychodzimy / mieliście
 tamże w Kredzie / jże też przez wiare / z słuchania E-
 wangelii / w Pana Krystusa Syna iego / bo takos-
 wym ten dał moc byđz syny Bożymi / iako Jan S. na-
 pişat. Do modlitwy tedy to ma mieć cżłowiek tak-
 dy w sobie / a cżuć wiare swo pewnie. Naprzod / iż
 Bog / Ktoremu sie ma modlić / jest temu Oycem / a on
 jest iego synem albo corka: cżego dowod ma brać ślad
 ieliże ma wiare w siebie z Ewangelii świętey w Sy-
 na Bożego prawdziwego / a one wiare nie z Talmu-
 rą / ani z Alkoran / ani z ludzkich tradyci y bierze y po-
 mina / ale miuiąc Oycę bierze z iego słowa święte-
 go iako Oycowskiego / doskonałego / prawdziwego /
 bez wşey watpliwości / y wrym trwa / a iakoby po-
 karmem sie obżywia aże do śmierci. Tada to / też tym
 tego doświadcza w sobie / jże jest synem odrodzonym a
 przysposobionym Bożym / ieliże wyraża w oney wie-
 rze od Oycy niebieskiego danej nature a własność Oy-
 cę swego / iako Paweł S. napomina: Bądźcie naślą-
 dowcami Bożymi iako synowie mili: Także y P. Kry-

Deut. 32.

Roma. 8.

Joan. 1.

Jako cżłowiek ma po-
 znawać i
 jest Synem
 Bożym.

1. Kor. 5.
 1. Tim. 6.

Rozdziału Szóstego

Joan. 18.
Leuit. 19.

Mal. 1.

Isa. : Bądźcie mi to słerny iako Ociec wch niebieżki jest
miłostyrynym. Jtem. Aoyście synmi bili swiatłości /
synami nawyższego wśysey ić. Jtem. Bądźcie swiety
mi iako ia jestem swietym / mowi Pan Bog. Toż mo
żemy mowić a obaczyćwać / iż iako Bog jest sprawie
dluwy / prawdziwy / dobry / cterpluwy / czysty / weydmny /
ić. Takowymi też nam synom tego potrzeba bydy.

Jesieje. Jesliże Bog jest nasz Ociec / tedy tego samego
(iako przez Malachiasza mowi) tak mamy cżić / a
byśmy jamego chwalili / miłowali / posłusni temu by
li / y we wżem na niego polegali. Przetoż ktorzy kole
wiel ludzie takowymi nie są / a takowym Boga sobie
nie znają / ale sie rodzą synami katanymi : jedni Ma
chometowemy / drudzy Papieżowemy / trzeci Tłowos
Przejeńskimi / ktorzy tak ty / w die rodzicie le omiłowali
iż ich Reguty / nauki / postanowienia / podania / widze
nia / rozkazania / przymuszenia / namowienia / nabożeń
stwa (co wiara zowa) trzymają przeciwko wierze
Boskiej / na pohánwienie Boga Oycy niebieżskiego / y
wzgárdę Syna tego miłego / a potortzenie Ducha swie
tego / oczym już dosęć sie wspominało na nie. Takow
wym też Bog nie jest Oycem / ale bądźcie sedzia spras
wiedliwym / y ci nie są synami tego / ale tych ktorych
omiłowali nauke / y przetoż nie mogą mowić : Oycze
nasz ktorzy jest w niebie / ale Oycze nasz ktorzy jest w
Rzymie / w piekle / ić.

Takżec y ci ktorzy usty do Boga modlą sie y zmiarz
chym nabożeństwem / ale żywotem sprośnym / wśete
cynym / pśanym / niesprawiedliwym / niepobożnym / a
prawie Diabelskim / przą sie Boga / y Syna tego mi
łego / y Ducha Swietego / a przyznawają sie do zło
czynce piekielnego / iako powiada Ewányelista : Nie
omyłaycie sie synaczkowie / kto grzeszy z Diabła jest / też

ci nie mo /

Joan 1.

ci nie mogą pożytecznie mówić: Oycze nasz / jeśli w po-
kuście światley nie beda sie nawracać do Boga / o czym
Krzyszcz wspaniałem w wykładzie moim pierwszym Pacie-
rza. Ale wierni a prawdziwi synowie Boży spociesz-
wszy serca swojego mogą sie modlić zarówno Panu Bo-
gu takż Oycu / pewni będąc wysłuchania / takż im to
Pan Krystus obiecuje mówiac: Ociec mój was miłuje /
iżście wy też mnie umiłowali / a tak nie potrzeba
abyim sie za wami modlił / iżż was pewnie wysłucha.
Mając już przystęp a przyście prosić swoich od Pana
Boga / takż miał Abel sprawiedliwy / y infy wierni
synowie Boży.

Joan. 16.

Nas / To słowo gdy ie mówimy / a nie mówię
mój / wspomina iście każdego / iż nie w osobce ie-
dnemu jest Bóg Oycem / ale w ciełe całym Pana Kry-
stusowym / to iść w Kościele tego światym / okrom kto
tego Kościoła prawdziwego Bożego / Bóg nie jest
nikomu Oycem. A i jedna wiara / i te i ednym Du-
chem Świątym / i ednym Krzestem / i ednym porządkiem
i ednakiem Krzyżem / spólnym schodzeniem / spólna miłos-
ć / i ednym zmysłem / i ednakiem mówieniem / brę tym
Kościołem tego / a światym Kościołem wprawdzaia
sley oświadczaia / a strzeż sie roznych wiar / roznego
Ducha powtarzaia Krzta światego potanego / albo
opólliwego przemieniawania / strzeż sie mienawisci
i eden drugiego / roznego rozumienia / niezwykłego mo-
wienia / sętr wśklkich a buntow od sekcjonnych od te-
go. Nie ma sie tu czym wystawiać y oddzielac Ról
od iebraká / bogaci od ubogiego / pan od slugi / sład-
cie od prostego mieskiego y wiejskiego stanu / mady
od głupiego / Minister od słuchacza / mężczyzna od
niewiasty. Abowiem wszyscy są i eden Kościół / i edno
ciato / i ednego Oycá / y Syná tego / y Ducha Świątego

Ciemu mo-
wimy nasz/
nie mój

go i edna

Rozdziału Szóstego

Ciemu Bo-
gą w niebie
być wyzna-
wamy.

Gene. 6. 12.

Exod. 9.

Jos. 10.

psal. 2. 13.

Exod. 15.

Act. 2.

Luc. 8.

Mat. 7.

Colos. 3.

Philp. 3.

go równa rodzina / wszyscy mówią Wycie nasz spólny.
Jeśli tedy i takie rozdziały są tedy z strony tylko powo-
łania / urzędów / lat / rē. Ale z strony Krześcijaństwa
wszyscy iedno są / o czym było pierwej. **Któryś jest**
w niebie / Tymi słowy Bog odwoździ lud swój do
stworzenia y odmiesca na ziemi / także y od obrazów
wszelkich / abyśmy w nich nie szukali Boga wiara na-
sia / ale w niebie. Perym tej nauczył nas mówić / Który
jest w niebie / nie tak / Który jestes w sędzie / dla tego aby
nam okazał miejsce nazacnieysze Młaiestaru Boiego /
stad iako by z zamku iakiego nawysiego rzadzi wszy-
stek świat / opatrnie / broni / y na wszystko pogl. da / sp-
sca wszystkie dobra / pożyta wszystkie karania / gdsie i. s.
zachowanie wszystkich duchów / a nie maś żadney in-
doległości. Przykłady tego mamy: iako karanie z nie-
ba spuszczał na świat / pierwszy przez Potop / na Sod-
ma przez ścierżany ogień / na Egipczyki przez grad y
pioruny / na Amorreyczyki przez grad kamienny / rē.
Do tego służy też ony psma : Który mieszka na niebie
będzie się z nich naśmiewał. Item. Pan z nieba pogl-
dał. Item. Pan na niebie sprawił sobie stolec swój /
tamtao dał Młanne na puszczy / stamtad dał Ducha
Świętego Apostołom / rē. Przetoż pan Krystus nie
tylko nam każe do nieba podnosić serca nasze do O-
ca / ale y sam tego przykład dawał / bo często modla-
cie Bogu Oycu y dzięki czyniacy patrzał do nieba.
A stad te pocieche bierzmy / gdy tam Oycą naszego wie-
dzimy wi. oko moźnego / że nam nie nie zaszkodzi bez-
tego woley. Bierzemy bożas / abyśmy się nie nie wa-
żyli nad woła tego / bo wszystko widzi. Bierzmy y na-
pominienie to / abyśmy tu na ziemi nie bawili się / nie
fundowali / ale gdsie mamy Oycą y Oycyżne w nie-
bie / tam sobie stárbili.

Arcyb.

ARTYKUŁ TRZECI.

OPJERWSZEY PROZBY.

Świeć się Imię twoie.

Nierzeczliwie to inu prozba jest służąca ku chwale Bo-
żey. Przysługła bowiem na syny Boże naprzede-
nie / uarząć się / aby częśc a chwala Boża była rozmo-
żona / y gruntowana / ktora należy w znanomości tego /
ktad się krolestwo tego buonie / y w nim wola światła
tego dzieć się. Dla tegoż o te znanomość Boża pro-
sie mamy naprzod / potym / o przyacie krolestwa tego /
a potym w nim o posłuszeństwo temu / o czym po-
rządkiem budziemi mieć. A iżbyśmy to dobrze roz-
miali / potrzeba jest te słowianam sobie rozebrać tym
porządkiem. Naprzod / co to jest Imię Boga Oycā.
Potym / co to jest świecić Imię Boże. Imienia Pan
Bog żadnego nie ma z strony Najwyższemu swiego /
bo iże Bog iedyny jest / iakoście o tym mieli w Roz-
dziale trzecim / y nie ma sobie równego / przetoż imię
ma nie potrzebuie / gdyi imiona w tych rzeczach / kto-
rych równych sobie wiele jest / dla rozcznania ich da-
wane bywają. Ale z strony tego własności / naległo-
ści spraw rozmaitych / tedy ma sobie dane imiona / a-
byśmy go w tych sprawach y własnościach / iże jest / y
zadowolny / dobrze znali / a roznego od stworzenia tego
był wiodzieli / o których imionach mieliśmy tamże w
Rozdziale trzecim. A tak ostawienie Boga Oycā w
tego sprawach / y poznanie w jego weczynnościach / y mo-
cne trzymające ich / toć tu rozumie się tym słowem / Imię
Boże. Też tego spraw wezynków / y własności / pil-
nie / wzięcie a wierne rozslawianie y wyznawanie / tak-
że święto

Co jest imię
Boga Oycā.

Co jest świe-
cić imię Boże.

Rozdziału Szóstego

Je swiatobliwe o nich utrzymanie / staranie sie y zyczenie
oprzeczne v siebie y v wszech ludzi: Jestci to swiecenie
Imienia B.żego. Jako osobliwie gdy o miłości Bo-
żej a dobroci tego / ktora pokazat przecurko narodowi
w ludzkietmu / wierzymy y wyznawamy / y s. awimy
ia / z ktorey ku naprawie naszey dat Syna swego u dno-
rodzonego / y nie przepuscit iemu / wydal go na banie-
bna smierc krzyzowa z. anas / ktora tajemnica Boskiej
sprawy / takiey nie byla wiadoma / iedno miedzy wo-
br. anymi tego / bo tego swiat nie zna / ciało nie roz-
umie / tylko przez wiare zdaru Bożego ku temu wiero-
ni przychodza / iako o tym Pan Krystus powiada: Za-
den nie zna Syna iedno Ociec / a żaden nie zna Ocy-
a iedno Syn / a komu chce Syn objawic. Item. Objawie-
niem (mowi Syn Boży) Imie twoie ludziom kro-
res mi dat z swiata. A ku k. o. u. i. a. n. s. e. Ociec spra-
wiedliwy / swiat cie nie poznal / ale ja poznałem ciebie /
y ci poznaliżes ty mnie poslat / a oznaymiam im imie
twoie / y beda oznaymowa / to iest / taka takie twore i. e.
Tak też do tego ono pisano s. n. s. y: Bede ja opowia-
dat braciey moiey imie twoie. Orosz gdy Bog ludowi
swemu to Imie swoje / to iest / te dobroc / miłość / a
taka wezynność zbawienia okaże y ku poznaniu poda-
tedy on lud wielce miłuje Pana Boga za to / wielki /
wychwala / y s. lawi ten wezynet tego / iako tey y in. e. spra-
wy u s. y. s. t. k. i. e. To gdy czym swieci Imie Oycanieb. i. s. t. i. e.
A iżeby to lepiey wszelki y prostaciek wyrozumiat /
co sie tu iednostaynie piše / tak to sobie na ciastki roz-
bierzemy. Naprzod / gdy nas nauczył Pan Krystus
prosić Oyc. a niebieskiego / aby sie swieciło imie tego /
tedy nie tak rozumiemy / abydz nie było samo w sobie
swiete / gdyż Bog iest sama s. e. i. y. r. a. swiatłość / y w s. y. s. t. k. i. e.
tego sprawy s. a. swiete / ale z strony nas ludzi / potrzeba

Matth: 11.

Joan: 17.

Ł. a: 52.

Pal: 22.

Job: 1.

aby w

aby w nas y w družich było światobliwe / známe /
przetoz prosić mamy / aby według uczyntu Bożego
iakoż jest / iakowa była znana sprawa tego. A ta
sprawa Boia / to jest / to Imię Boże troiatkie jest / swo-
żenia / rzadzenia / y odkupienia. W tych trzech nawiez-
cey obiasnia sie Imię Boże / iako tego wszechmocność
mądrość / sprawiedliwość / miłosierdzie / dobroć /
prawdliwość / i. c. Oioż gdy żadamy aby sie swięci-
ło Imię Boże / tedy żadamy tego / abyśmy my znali / y
trwali / także y po wsem świecie wszyscy ludzie / Boga
dla tej jego mądrości / wszechmocności / miłosierdzia /
prawdliwości. Druga / gdy żadamy tego Imienia
Bożego sobie y wszystkim znomości / tedy do tego też
żadamy tego / aby nam nasz zbawiciel Pan Chrystus da-
rował dary swoje nato / iakowe sa te: Aby pomnażat
y zachowywał wrząd prawdziwych Ministrów / y sta-
nowanie wierne Sławiści / a dobre używanie po-
rządków Kościelnych. Trzecia / żadać tego y to już
mniemy / żadamy iestże ta modlitwa / abyśmy też mo-
gli byz sposobni do przyjmowania tych darów / a je-
dy w nas serce wierne sprawić iako Ociec miłosierny y
wszechmogacy / żebyśmy tak prawa wiare mieli y w-
niey sie Panu Bogu podobali / a w niey wshogo od Bo-
ga obiecanego y potrzebnego oczekawali. Czwarta /
prosimy ta modlitwa / abyśmy my y wszyscy po świe-
cie ludzie Bogu Oycu samemu cześć a chwale wzda-
wali / tego samego wystawiali / wielbili / tego używa-
li / ofiary dżeków samemu czynili / spłnoscia a wier-
noscia Zborow tego pilnowali / żywotem pobożnym
a swietymi sprawami innych też do chwalenia Pana
Boga a przyjmowania wiary swietey tego pobudzali
/ a ku twierdzeniu prawdy też tylko a w zbudowaniu
wiernych pracowali. Oczym szczytem w Trzecim przy-
kazaniu

Rozdziału Szóstego

NOTA.

czajaniu Bożym mieliście już dostatecznie wypłame
 A z drugiej strony ta modlitwa za sie prosimy / al
 nas uchronić wszystkich śmiertelnych błędów y bł
 jmerkich o Bogu trzymania / także błądów y bł
 w nich cieść Pann Bogu kródnących / y tych które w
 cja szukać / dufać / tego gdzie indziej u ludzi albo u
 brzojów takich słów / czego o Bogu mamy szukać y
 w nim dufać : albo to Bogu przywołując / a na nie
 go wkładać czego on nie rozkazał / iako czynia Papie
 śni : y / którzy wymiły swoje rozmaite wkładają na
 Duchu Świętego iakoby on sobie miał bród przecura
 ny. A tak iadamy aby nas uwarował fałszywych na
 uk wszystkich y osądów Sł rimentow / Tł
 mentu y Syna Bożego : wszelki kł erstw y tyran
 stwa aby oddalił od nas / które kłumia zniedość pra
 wdziwa Boia. Tę prosimy aby uwarował żywo
 tć rozpustnego / nieobalstwa / niebojaźni / nie miłości
 Bożej / y nie miłości lizniego / y aby uwarował nieci
 cia się w potrzebach zbawienych y w powinnościach
 Krześciańskich. Takie niewdzięczności y złego używa
 nia darow Bożych. Jesteś te iadamy ta modlitwa /
 aby nas uwarował niepotrzebnego używania Imie
 nia Bożego / albo doklamstwa stwierdzenia iakiego
 krzywo przysięstwa / y wszelkiego tego skądby miało
 przyść zło y wstępek chwały Bożej.

ARTICVL CZWARTY

O DRUGIEY PROSBE.

Przydź Kro'stwo twoie.

 La natury naszej skajony a tyrantstwa śmiertel
 niego / y złośliwości tego świata / świecone Ja
 me

nie Boże nie może być doskonałe/ ażeby pierwey wła-
dza y krolestwo Boże było między nami. Przetoż słu-
żnie Pan Chrystus ta druga prozba nas nauczył o to
modlić się/ aby to krolestwo Boże do nas przyszło.
Która prozba abyśmy zrozumieli dobrze/ potrzebą tu
pierwey nam/ co to jest za krolestwo Boże / a co za po-
stawienie tego : wypisać y wyrozumieć.

Dwie jest krolowanie na ziemi/ tak to w piśmie
świetym nądujemy. Jedno jest Diabelskie/ krolego-
wie nas tyrantstwo dolega/ przetoż o drugie krolestwo
Boże aby nam przyszło/ a to Szatańskie aby się zło-
milo / prosić nas ta druga prozba Pan nauczył.
Jie Diabelskie krolestwo jest / przetoż Dyabel tego
świata Książęciem zowie się. Cuię dla tego żeby miał
odepchnąć Pana Boga od rzedzenia wszystkich rze-
czy/ aby tak podług swej chęci nimi sam miał wła-
dzać/ ale iże Pan Bog z sprawiedliwego sądu swego
niecorakowego temu dopuścił / aby ludzka złość y nie-
wzdzięczność słuszną karną była skarana. Wiemy bo-
wiem dobrze iako Pan Bog w obrazie swoim za-
tem był stworzył człowieka / y nad wszystko go prze-
łożył/ ale iże na tym nie był kontent / chciał mu się ie-
ścić być Bogiem za namową Szatańską / przetoż
Bog gdyż Dyabła wolął człowieka kochać nikał być
pożukany Bogu/ podał go Dyabłu / aby tak był cię-
śmielowi panem/ a człowiek doświadczył się że swoje
plecho tego było lepiej słuchać.

C Krolestwo
Bożym.

Do onego tedy czasu początek wzięło panowanie
nie Szatana Księcia świeć/ które dwiema rzeczami potrafił zru-
kować się/ to jest / klamstwem a grzechem. Bo
wiem iako sam Szatan nie osłał się w prawdzie / tak
też klamstwem mnożę sobie krolestwo/ a ludzi od Boga
ga do siebie z wodzi/ czego się dowód pokazat na 2da

Krolestwo
Bożym
co stanowi
na świecie.

Rozdziału Szóstego

Ephes. 6.

mie z Ego / które kłamliwa obietnica nie posłuszne pa-
nu Bogu sprawił. Potym między Pogany Philozofy
i inych wiele ludzi zawiedli / a fałszywych o Bogu na-
uk nasłali. Potym przyczęnił wieść i w rozmaitych
Bogów kapłany / których takowa była im oświecie po-
ważność / i że ci ludzie / Monarchowie zacni / nie mia-
chcieli ważyć się i czynić bez ich dołożenia. Potym też
między ludem Bożym na wymyślał wiele ustaw / kło-
tym słowami Bożego nauka zaciemiona była / y zniedo-
mosć Boża prawie zniszczona / wiara Boża zgąsiona /
naboieństwo dobre pomierznione / y ludzie od Boga
odwiejdzeni byli / tak i że okrom tego górze indziej zba-
wienia szukali / a to siedziało a Żydów pierwej / a po-
tym ostatnich wieków między Chryściana tymie kłat-
tem ludzi barzo wiele pobłajnił / i że iedni Machome-
towi a drudzy Antykrystowi ciotem oberzylia poslu-
szeństwo uczynili. Takac była y iest na oświecie Szę-
tani zdrań / które tego Królestwo zowie się ciemno-
ści / i że w nim nie ma prawdy / wszystko pełno strę-
chów / wachliwosci / błędów / y nie bezpieczeństwa.
Potym pamieta też w tych / od siebie kłamstwem zwie-
dzionych / przez złoczynstwa / w których sie kocha / dla
tego i że przez te złości oderwani będą od Boga zsta-
wają się Szataniskim wyobrażeniem / i że sam iest plu-
gawiec / przetoż też ludzi w plugawia zaprawnie ro-
zmaitę / rozpalać ię chciwością ciata na cudzolo-
wa y inie wieteczniństwa brzydliwe. Tąd to pijan-
stwa / obżarstwa / roślony / kłamstwa / oszukiwania / zdra-
dy / niezgody / nienawisć / łupieństwa / takomstwa / nie-
zoboystwa / pychy / wzgardy / zuchwałstwa / niewsty-
dliwosci / oporności / y inie rozmaite złości forystate y
zamnaza. Ale zapłata takowych poslepków w tym

Królestwie

Krolestwie taka jest taka ma sam krol/ to jest, piekło y śmierć wieczna.

Dla czego Pan Bóg ulitowawszy się nad taką ne-
dza człowieka / inne krolestwo swoje postanowić
myślił/ przez ktoreby to Dyabelskie było skazone/ a lu-
dzie z niego wybawieni y Panu Bogu zaście przewro-
ceni. A to krolestwo Bożym krolestwem dla tego sie
zowie / iże w nim jest Krążeniem sam tylko Syn Bo-
ży/ ktorego nam Bóg przed stworzeniem świata zbaw-
nikiem bydzi naznaczył/ ktory miał głowę tego Szę-
tana zetrzeć / a nas do zbawionego Bogu posłuszeń-
stwa / y do błogosławionego niebieskiego dziedzictwa
przywiesić. O tymci Dawid w Psalmiech/ Prorocy
także prorokowali/ a zgodnie to przyćcie obiecowali.

O tym y Apostoł piśe gdzie nam także dziękować Pa-
nu Bogu za to / iże nas wybawił od mocy ciemności
a przemił do krolestwa Syna swego miłego.

A o toć tu krolestwo aby nam y wsem ludzian przy-
sło prośmy. Wiadkoż iako Dyabel swoim stopnia-
mi zannazał swoje krolestwo / tak tej mamy wiedzieć
iże Syn Boży swoim i szkodkami rozmnaza y rozszerza
krolestwo swoje. A naprzod Pan Bóg obyawił ię
przez słowa swoje / obiecać iże miało okazać się na-
siemnie niewieście ktore miało zetrzeć tę moc Szętan-
ską / która sprawa o tym wybawieniu ludzian z niewole-
Szętan-kię ianier potym Patryarchom/ Abrahamo-
wi/ Dawidowi przyobiecał/ y ci-ty pewne a znaki przy-
sła Krola niebieskiego naznaczył/ y gdy on czas przy-
szedł/ nie omieszkł Pan Bóg posłać go/ ktory porzą-
sie Duham Słotym/ narodził się z Marycy dziewicy/
wziął na się one nasze grzechy / y Bogu Ocu za nas ob-
ciemnił dożyć/ a nam dąrował swoje światło/ iż wem/ y
tak przytacił sobie a wsiępił w iedność ciała/ ktory

Krolestwo
Bosze iako y
przez tego
Syna.

1. Sal. 2. 4-5.
2. Tim. 2.
Jere. 23.
Colo. 1.

Rozdziału Szóstego

ludzi zbierali sobie prawdę a sprawiedliwość. a y owo
 iol lwoacis/ wżac iey sam/ y przez por. ane na to w
 i me po wšem świecie/ Ktore w wierdza Duchem S.
 Ktorego wlewa na wierzące aby tak i pra va tego odo
 rodzeni byli z kłamstwa w prawdę/ z Synow światła
 tego y ciata w syny Boże/ z grzechnych w światło/ y w
 światobliwość/ w prawdziwość a sprawiedliwość
 chodzące przez wszystkie pokusy a przesładowania w
 stateczności trwające: bo nie zaniechawa przed sie Szat
 tan sturmow swoich naprzeciwko tym wybranym
 Bożym/ ale iże iuż iest starty w siłach swoich/ Kładzie
 iuż nie może/ bo y do tych czasow on Krol niebieski iuż
 du swego strzeże y broni/ odganiając od niego iako od
 swej trzody wilki/ lotry/ y tyranny. W tym Krolestwie
 Pan Chrystus/ gdy ieuż rozmyślał na świecie/ powi
 dał często/ iako Marek 8. napisał tymi słowy: Iuż sie
 ias wypełnit/ a iuż iest, bliskie Krolestwo Boże/ wpa
 mietamajcie sie a wiercie Ewangeliey. Tenie. Piero
 wey sukarcie Krolestwa Bożego y sprawiedliwości ie
 go. Co za koniżenie tego Krolestwa będzie iuż okazy
 my. Jako Szatanie koniżenie było y iest ias iasne/
 tak z sie Syna Bożego pełne iest welela y poćiechy/
 tym ktorzy są miłściannami tego/ bo biorac pewne
 grzechow swoich odpuszczenie/ mają nadzieie pewna
 zwołienią swego/ tak iako Krol ich Kroluie na wieki/
 tak też oni z nim Krolować będą na wieki o czym w
 wykładzie Kreda o Kościele Bożym y pożytkach mi
 liscie dostatecznie: A iże Pan Chrystus iuż swoich odo
 kupił/ y Duchem Swietym obdarował/ Który przez
 słowo Boże w nich sprawuje y włada/ przeroż też tu
 pokrzywa na to sie biora/ aby w światobliwości Pa
 nu Bogu służyli/ wstaw tego przestrzegali/ y ze wszyst
 Kiego serca tego miłowali. Tym postępiem zawnie
 spokojne

Mar. 1.

Mar. 6.
 S. 9. i. 10. i. 11.
 y 12. i. 13. i. 14.
 Arel. i. 15. i. 16.
 Don. 10.

spoko
 ostawa
 mity
 Aposto
 sprawi
 A cjas
 bet po
 bedzie
 Na te
 Chryst
 wzyst
 Kiego
 i. 10. i. 11.
 se Sz
 pomna
 swem
 tof w
 nas w
 i. 12. i. 13.
 byt zw
 ludzkie
 wochw
 bawit
 i. 14. i. 15.
 A z sie
 w dobr
 i. 16. i. 17.
 go Ad
 ma B
 wo str
 swoje
 i. 18. i. 19.
 mi/ aby

Roma 14.

spokojne sumnienie nosząc w nawiewnych smutkach nie
ostawiając. Nie maćcie iście te pożytki Chrześcianinie
mity są miłośników Królestwa Bożego. O których
Apostoł wspomina mówiąc: Królestwo Boże iść
sprawiedliwość / pokój / y wesele w Duchu Świętym
A iście przyjdzie kiedy śmierć zatracona będzie y Dra-
bel potępiony w piekle z swoimi wsiędzic / a Pan Bóg
będzie z swoimi też w niebie wesela używał na wieki.
Ta te tedy dwoje Królestwa patrzący / Dyałelskie y
Chrystusowe / tu modlić się iścieśmy nauczani / aby nas y
wszystki ludzie wybawił a zawarował od Szatana
stego / a iżeby było jego Królestwo / abyśmy byli jego
ciotkami y ludem Królestwa jego. A iścieśmy już mieli
że Szatan Królestwo swoje kłamstwem a grzechem
pomnaia / iako zdrada / bałwochwalstwem / bliźnier-
stwem / zabobony / niedowiarstwem / kacerstwem / prze-
toż w tej modlitwie prosimy Oycie niebieskiego / aby
nas wawarował od fałszywej nauki / y owšem aby iś sta-
ził / a iśnosćia prawdy zniśczył / aby kto przez nie nie
był zwiędziony. Także też aby wyprowadził z serca
ludzkiego y ze wsiego świata wszystki zabobony / bał-
wochwalstwa / y bliźnierstwa. Potym aby też nas wy-
bawił od niewolstwa grzechów / y od myśli złych a
zabz szkodliwych / y tak wszystki Diable skutki zniśczył.
A z iśie prosimy aby serca nasze prawda oświecił /
w dobrej wierze postanowił / a nas w iśwoćie pobo-
żnym przez Ducha Świętego sposobył / a ciotki stare-
go Adama w nas umartwił / abyśmy tak cale same
mu Bogu byli posłusznymi / a potym wiecnie Królest-
wo otrzymali. A iże to Bóg sprawuje przez pewne
swoje arządki / przetoż y o takow prozbe czynimi w
tej modlitwie. Jako naprzód / za Mistrzy wierny
mi / aby Pan Bóg Duchem Świętym swoim mądro-

Rozdziału Szóstego

ści y mocności wspomagał ie w ich pracach / a od nie
 przyjaćiel prawdy bronił. Potym prosimy za wiere
 ne patrony / aby nam Pan Bóg wierney chwale Bo
 że a zbawienie ludzkie miltuące y pobożne dawał / a te
 ktore dał / tak rzuć / iatoby krolestwo tego mnożył /
 zachowywał / pod opieką swą mieli / y u wszystkich po
 trzebami obmyślawali. Też prosimy y pilno prosić ma
 my za rodne wierne / za gospodarze / aby dyktki swor
 ie z pilnością wychowywali / do licby tego krolestwa
 Bożego / a tu chwale Bożej wyciwiczali. Też prosi
 my za Szkołami / Akademiami wiernymi / aby ie Pan
 Bóg pomnażał / a pracami w nich błogosławił / żeby
 z tamtąd wychodzili wierni Chrzescianie / y godni do
 służby Bożej / moźni do przewyższania Kłanistw / a
 obronie prawdy / prawdziwymy nie w ywrotnymy na
 ukami. Niednostajnie o to wszystko prosimy czym i
 dno pomnażane bywa krolestwo Boże. A nawiecer /
 abyśmy czasu krzyża / przeciwnictwa / potus / nie wsta
 wali. Spad też bracie mamy napomnienie to. **W**
 przod / gdy prosimy żeby przyszło krolestwo Boże / to
 dy tym pokazuienty nasze niedze y mizeria / gdyż iejcie
 nie przyszło nam doskonałe krolestwo / ale do niego ie
 ścię pielgrzymujemy. Potym / iże naszymi władzami
 do niego przysc nie możemy / ani zaslugami / ale mu
 simy prosić aby do nas przyszło z łaski Dycanbieście
 go / tymi szrodkami przez ktore on posyła. Trzeci / ma
 my sie cnić abyśmy sie tym nie dawali zwodzić / kto
 rzy szukać po rozmaitych mieyscach rozmaitymi spr
 wami krolestwa Bożego kais / gdyż krolestwo Bo
 że nie przychodzi z oszacowania rzeczy / mieysc / person / ie
 ale z łaski Bożej / Luc. 16. Mat. 24. Napominates
 n is ta prośba druga w powinności naszej / abyśmy sa
 mi ze wszelk sił naszych / za pomoc Bożę / do tego sie
 mieli o co

W

nieśli o co prosimy / a wytaczając się od służby Dyab-
 listy/oddawali na służbę Bożą / y wszelakimi pra-
 cami przystoynymi a nakłady Szatańskie krolestwo
 niszczyli/ y srodki tego wszelakie / a pomnażali krole-
 stwo Chrystusowe/ a czyniliśmy to spólnie wszelki z po-
 winności swojej. Naprzód Ministrowie powinno-
 ści pilna wierna swoja / a potym Pátronowie/rada
 mi/sumpy/władza swoja y przykłady pobożnymi.
 Potym też wszyscy kłuchące miejsca swojego / abyśmy
 tak Bogiem nie hydzili/ obłudami się bydz nie żłaz o-
 wili/bo uszy prosić/przydzi krolestwo twoje / a rzecza
 nie dwiżnąć ani kamyka na to / y owsem mnożyć ie-
 ści krolestwo szatańskie / przez palce pátrzyć na Szat-
 ańskie robotniki y budowniki / iściec to jest obłuda-
 stoga a nie Chrześcijańska. Poyrzycie na zawiedzione
 ludzi/iako oni swoich Oycow albo przodkow / Sekry/
 zabobony/bakwochwalsstwa/ Reguly / bluznierstwa/ o-
 wo krotko mowiac/ Dyabelski Babilon / Antykrysto-
 we pánowanie podpomagaia/ iakie fundacye/ iakie
 nakłady y sumpy czynia: Iacie wiecy godzitoby się
 na prawdziwe krolestwo Boże wyczać. Ale inaczey
 widziemy/ iże iściec drudzy wola wziąć to co było Bo-
 giem ofiarowano/choć we złe używanie / mniemając że
 by to już nábożenstwo okazali / iże ono złe używanie a
 bakwochwalsstwo koscíulne poprowali / a oni zaśie to
 obrociłi na domowe bakwochwalsstwo swoje / na ká-
 kónstwo albo pij ino/ co też jest takie iako y koscíul-
 ne Dyabelskie krolestwo budowanie. Ciest ai beda mu-
 sieli tak w światkrad y liczbę ciemę Krolowi niebie-
 skiemu kiedy przysiedzie. Zle ci mowia iście a obłudnie/
 przydzi two krolestwo: lepiej y im mowić/ niech zgia-
 nie twoje krolestwo/a przedsie Dyable swowolne/ ro-
 spustne/niech się kurzy. Nizerna tych ludzi deformia-

Rozdziału Szóstego.

czy / y tu progiemu zgorzemu mych zawiedzionych
dzi / y tu o mieszkanianiu służ Bożych Rządu / za
szeptem obrotów pracowników.

ARTIKUL PIĄTY

O Trzeciej Prośbie.

Bydź wola twoja iako w niebie
tak y na ziemi.

Szefelismy w tym wykładzie prośby wtorey / i
żądany o Królestwo Boże / aby do nas y w
dy przychodziło / mnożyło się / a w nim aby mieszkać
ludzie czynili wola Boża / część mu oddawali / strzegli
ostaw / rozkazania / nie swego / ale Króla niebieskiego /
przy nim w szczęściu y w wieczku stałe trwali / a nigdy
do śmierci nie odstępowali. To też Królestwo w ziem
możliwościami rozumniali / a nie oglądając się na Sz
tania ni w czym / który przedsię około nas trąci y d
wne pokusy stroi. Przetoż abyśmy to mogli o co pr
śmy wykonywać / czyniąc te przekazy Szatanie / y
awiać zły / y cięło nasze do złego skłonne / to trzecia pr
ba Pan Chrystus o to prosić nas nauczył w Orye nie
bieskiego / o ktorey prośbie już w imię Pańskie będziemy

W Rozdziale w którym mieliście opisanie / i mieć
o człowieczy znajomości / y między innymi rzeciami
o tego po wypadku wolności / iako zmył y serce czo
wiecze potężne jest do złego / ale do dobrego by nam
nicy: Przetoż Pan Chrystus nie nauczył nas prosić / a
by się duiato według wolei naszej / aby cobyśmy chcieli
li a podobato się nam / żeby to dopuszczał Bóg wyko
nywać: Ale aby się wola Boża wykonywała / y we
dług niej

dlug niej

dlugimley aysiny sie sprawowali/ bo ta jest barzo do-
bra iako od dobrego / y jest nam pożyteczna / iako od
Dycy nas mniąccego/ jest doskonała iako od madre-
go. To tak obaczysz y a to wazysz sobie/ iże przy-
stojno y pożyteczno jest nam podług wolej BŹicy sie
sprawować/ przetoż o tej wolej tego nieco szysze wy-
piac musie ku wiadomości kazdemu/ aby sie chetniey
nie staral/ y rozumial o iakow sie modli.

Dwojaka bowiem jest wola BŹga Dycy naszego
niebieskiego. Pierwsza wola Boia jest/ wieczna / nie-
kon-sona / wszechmogaca / według ktorey Pan BŹg
wszystko sprawuje y czyni / tak iako od wiekow przy-
rzal/ ktorey zadna rzecz nie moze przekazic/ o ktorey niy
ludzie nie możemy wiedziec/ aże sie w czynkach poka-
ze. O tej wolej swej mowi przez Izaiasa: Jam jest
Bog ktory rozkazuje/ a rada moja utwierdzona jest/ y
co chce to czyni. Takie o tej y Dawid mowi: Bog
nasz w niebie jest / y uczynil co wola tego jest. Item.
Kada Boia trwa na wieki. A na drugim miejscu Izai-
as pisze: Gdy Pan Bog co postanowi / a ktoz jest
ktory y to przekazil? A o tej wolej BŹicy nie roz-
umie sie tu w tej to prozbie/ bo by to bytanie potrzebna
praca/ prosic o to co inzy idzie zawsze z wiecznego Bo-
zego opatrzenia/ y wykonawa sie zawsze. Item Rom.
9. Wolej tego ktoz sie moze sprzeciwic. Tylko z stro-
ny tej to nam nalezy/ aysiny Panu Bogu nie przyga-
niáli w sprawach tego/ ani o nich dwornie sie badáli.

Druga wola Boia jest ludzjom na swiecie obja-
wiona / ktora tak nam jest potrzebna / iże też bez niej
zbawieni bedz nie możemy. A teć nam Syn Bozy od
Dycy powszedniy Doktor znieba dany objawil/ ktore-
go sam znieba wolalac iako pierwey przez Mojzesa
Ruchac pod potapieniem kazal. Co iże wykonat/ tedy

Wola Boia
i. si dwojak.

Isa. 46.

Psal. 115. 33.

Joan. 14.

Rom. 18.

1. 1. 1.

1. 1.

Rozdziału Szóstego

sam o tym Apostołem powiedział: Wszystko to com
 wziął od Ojca mego obawieni wam. Abowiem
 to co rozumiecie pierwey pierwszych wieków oznaymo-
 wał / to iśśniej inż ostatniego wieku w personie praw-
 nej badać tu w ciebie okazany / opowiadał / y przez Apo-
 stoly po świecie iść ich namiestniki wierne Ministry
 opowiadając postanowił a rozkazał. To dla tego się
 przypominaj / abyśmy się nie wzięli znać wolej Bożej
 prawdziwey / tylko od tego Mistrza niebieskiego Pana
 Jezusa Chrystusa / inże ludzkie wymysły naozdobney
 się wszystkie precz iako przelotno a głos wielszy odrzu-
 cili. A o te wola Boża tu prosieć nas nauczyl / aby
 Ojciec który jest w niebie nas drogami dobrymi po-
 dług wolei swej sprawował / a serce nasze aby tak spo-
 sobił / iakoby iey było posłuszne. Wszakże potrzeba
 jest wiedzieć / które są summy tej wolei Bożej w któ-
 rych się zamyka.

Potrzebne
 przypomnienie
 Ephe. 1.

Joan. 1.

Mat. 16

Pierwsza wola Boża jest ta / Że chce abyśmy byli
 zbawieni przez iego miłego Syna Pana Jezusa Chry-
 stusa: to powiada Apostoł: iż nas w nim iśćcie przed
 wielki obrat / abyśmy byli uczestnikami królestwa iego
 niebieskiego. O tej wolei iakowey sam Pan Chrystus
 powiada. Ta jest wola Boża / aby wszelki który widzi
 Syna a weń wierzy miał żywot wieczny. A tak pro-
 sim w tej modlitwie / naprzód aby Pan Bóg nas y
 wszelki ludzkie dobra wiara obdarował Panu Chry-
 stusa samego / abyśmy go poznawszy naszym trydzi z
 wielkiem weń uwierzyli / że byśmy tak nie byli należni
 przeciwni tej wieczney / z strony naszego zbawienia / wo-
 ley a postanowieniu Bożemu. Okazuje się też iść
 gdy o wiara dobra prosimy Pana Boga y prosić po-
 trzeba jest / iże ta wiara jest dar Boży / iakoż ani traw-
 ley nie dawa / iako Piotrowi Pan powiedział / y Pan

Chrystus

Chrystus to stwierdził onymi słowy: Żaden nie zna Syna Bożego / iedno komu Ociec objawia go. Okazuje się ten ślad iestnie wola Boia pewna iest abyśmy byli zbawieni / tylko przez wiarę / w Syna Bożego / iże oni na braganie wolej Bożej a na spore te proste czynia o taką wiarę / gdyż iey niechca trzymać ani wyznawać / ale w rozmaitych rzeciach a zapługach swych szukać a chcą bydzi zbawieni / y owym iestnie te wiara zwolęj Bożej a z daru Bożego dana przez Pana Chrystusa / przesładując / hanbia / uścisza / kacerzując / o czym już było pierwej. Druga wola Boia iest / aby ci którzy uwierzyli w Pana Chrystusa a z niego są usprawnieni y poświęceni / aby wdzięczni tego byli / dając się za to Panu Bogu ku srogiatobliwosci oddali / a to z miłości serdeczney / pamiętać na to / iako on gdyż iest iedynym Bogiem / aby i samego iednego chwalił / wola tego wykonywali / grzechom uścisłakich się y służby świątyniey strzegli. Także też chce Bog abyśmy y bliżnie nasze miłowali / o czym też mieliśmy dostatecznie w trybunale Przekazania Boiego. Jest też wola Boia abyśmy podobni byli ci. sku Chrystusowemu / to iest / iako on przez Krzyż wszedł do chwaty Oycy swego / abyśmy iei takież iego naśladowali. A gdy nas z miłości swej Oycowskiy ćwiczy / karze ku naprawie / abyśmy cierpliwie ku polepszeniu to przyjmowali / a iako zdrowie y dostatek wszelki wdzięcznie przyjmujemy / tak też choroby y wszelkie uścisłki wdzięcznie przyjmujemy. Dla tegoi prosimy Oycę niebieskiego w tej prośbie aby nas ratował łaską swoją / abyśmy go serdecznie miłowali / nadewszystko / srogiatobliwie y w niecierpliwości ieli / bliżnich swoich iako sami siebie na łaskości mieli / y we wszystkich naszym żywocie według mandatu tego się rzadzi. A gdy nas nawiedzi Krzyżem a dopuści przez

Joan. 10.

notz.

Acta. 9.
1. Tim. 2.

Wszystko to com
Abowiem
owym naszym
personie praw
tę przez Apo
rnie Ministry
o dla tego się
wolej Bożej
iestnego Pana
naożdobniey
wilejczy odrzu
nauczyć / aby
dobrymi po
aby tak spo
akosi potrzeba
Bożej w kros
e abyśmy byli
Jezusa Chry
m iestnie przed
rolestwa iego
Pan Chrystus
który widzi
y. A tak pro
Bog nas y
Pana Chry
ym bydzi za
yśli należni
bawienia / wo
e się też ślad
a y prosić po
nato ani kre
diatek / y Pan
Chrystus

Rozdziału Piątego

ści przysławianie/ abyśmy cierpliwie wytrwali/ a y
 śmierć zyskiem sobie a bógostawienstwem bydy by na
 haniebniejszych dla Imienia Bożego policzali.
 Ależ zle oni te modlitwy mówią / którzy proszą o rzą-
 dowe swoje od Boga postanowienie inaczej się rzą-
 dza w sprawach żywota swego/ nie okazują bowiem
 aby wola Boga Ojca niebieskiego/ o ktora proszą /
 chowali / ale wola pryncypata swego Antykrysta i co-
 dui/ drudzy Máchomera/ trzeci Epitura/ y inszy ino-
 fych/ Panie Boże daj aby się obaczyli/ a iako ostry takt
 tej nabożenstwem swoim / wiara y żywotem swoim
 mówili: Bądź rwa wola Ojca niebieskiego/ nie Rzymi-
 ani klastorny/ albo piekielny. Wszakże iakowym ksta-
 tem te wola Boża mamy wykonywać / Pan Chrystus
 dalszymi słowy nas uczy: **Jako w Niebie dżycie
 się tak też y na ziemi.** Tymi słowy daie nauka/
 iże doskonałego posłuszeństwa chce po nas a nie ozie-
 btego Pan Bóg/ to jest / takowego iakowe okazują w
 sobie niebieskie stworzenia / o których nie się mienaydu-
 ie co by miało bydy przeciwnego wolecy Bożej. Niebie-
 skie stworzenia są Aniołowie oni / którzy zostali się w
 prawdzie/ iako że stworzył Pan Bóg / a którzy (iako
 Daniel pise) przed oblicznością Boga uśtawicznie sto-
 ja ku gotowości na posługi jego. A iako Bóg iych
 ludzjom zbawienia/ tak się też oni wesela kiedy się y ie-
 den z grzeszników do drogi zbawiennej w słowie Bo-
 żym opisaney nawróci. A iże Bóg wopiece swoich
 wiernie swoje ma/ przetoż y namniejszych dżiatek strze-
 ga/ a około wiernych zawięże namioty swe przeciwko
 ciłowierżeniu nieprzyjacielowi rozbijając y prawie na-
 reku nę/ a/ aby nie obraził który y nogi swej o kamień.
 Wiedza też iże Bóg sam chce tylko bydy chwalony/ prze-
 toż iako jemu służy / tak też bez przestanku chwala-
 igo same

Mat. 7.

Lucas. 13.
 Hebr. 1.
 Psal. 24.
 Marh. 4.

Esai. 6.

tego samego/y życia sobie towarzysztwa na ziemi/ a
by nie ich ani żadnego Świątego ludzie / ale tylko Bo-
ga samego chwali/y temu samemu służyli. Też ci
czynią y wstępkę zastępy niebistie y dusze wiernych
Bożych/ z ktorymi godzi sie abymy sie zrownywali.
Także porzucimy na niebieskie Planety/ Słonce/ Mie-
siące/ y inne gwiazdy/ wstępkę te co Bog rozkazał im
b. z przestanku czynią/ y wiernie a pilnie wykonywają.
To też doświadczamy na ziemi/ że nie dzieje sie nic wed-
no według wolei Bożej wszystko. Rodzi bowiem zie-
mią to co też Bog rozkazał / wypuszczaia drzewa owo-
ce iakie im on postanowił/ mnoża sie zwierzęta/ bydle-
twa iakich swych / y ptastw iakich y niedźwi robactw iakich/
tak y w ten czas iako Bog rozkazał / w morzu / w wo-
dach/ w sławach/ w jeziorach/ rzekach/ wstępkę ryby/
y dżiwy iakie nie ofawala wolei Bożej konać: A mi-
serny człowiek sam przeciwno sie narzuca wolei Bo-
żej/ dobrodziejów/ Królów/ oyców swego/ woli słuchać wo-
lei Syna iakiego przynależa iakiego doświadczanego swego.
Nie ofaby tedy mówić ludziami Chrześcijaństwem/ ale y
czynkami chciwym/ **Wadz two wola miły Pa-
nie.** Do teby wstępkę powinien drugiego przywo-
dząc/ teby służyło z pilnością być y forytować: tak
Ministrom iako y Panom przełożonym/ rodzicom w-
niey dżiaki swe zaprawować/ y innym po policie ied-
ni drugimi powod czynić. Ale pościawszy od starszych
przykto iakie do młodszych / nie maś dbałości w tym
iaktmierz żadney/ skąd obłudami nie Chrześcijańcy okas-
zuia sie bydy. A iaktliż ci miánowani niedbałstwem grze-
szą/ co rozumiecie oni beda wyimjami/ ktorzy do czego
świego przywodzi ludzi/ iako to Kaciela co wyimysław-
a upodobania ludzkiego być/ zwierzychność do nich
przywodzi / a od woli y Bożej odwodzi y odgraja. Ro-
dżicy też

NOTATKA

Kozdźiału Szostego

• Psal. 23

Dzicy też w bawochwalstwie a w zaboboniach wychodzą
wywula potomstwo swoje. Nad to życie pospolite ias-
ko / dowolne jest / a nie masz baczenia żadnego na Bo-
ga / nie inaczej teraz dziecie siana świećcie / jeśli iście nie
gorzej / niżeli w Sodomie albo Gomorze. Mizerne
tedy tu życie ma wierny Chrześcianin / oglądając się
toby Lot na dziwne sprawy ludzkie / iże się dla tego
drugiemu wiernemu Bożemu musi obmierzic / żeby też
wolał stąd wyprowadzon bydz a w prowadzony do O-
cá niebieskiego gdzie się dziecie wola iego. Ciego oczeka-
wający na ten czas / już tak przedsię prośmy Oycá nie-
bieskiego statecznie / aby siadziata wola iego / a Szan-
canska ustawa a zagineta.

ARTYK VL SZOSTY.

O Czwartej Proźbie.

Chleba naszego powszednie day nam dzisiaj.

Gdyż o Oycá niebieskiego wierni ludzie są iakoby
dziateczkami w Synu iego miłymi / a on ich iest
pewnym Oyciem / przetoż w potrzebach swoich wsi-
stkich / a gdzieś przystojniey dziateczkom iedno do O-
cá swego z prozbami statecznymi wcietać się? A do te-
go iście iżesny powinni sławić y awigicć imię iego /
pomnażać królestwo iego / czyniac wszelka wola iego.
Przetoż od takowego godzi się też oczekiwać o ro-
ków potrzebnych nasemu żywotowi / aby nas nim o-
pátrował póki tu żywiemy. Tak też nas nucił Pał
Chrystus abyśmy do niego wolałi: **Chleba naszego
powszednie day nam dzisiaj.** Słych powo-

bacjan any

baczawany dwie rzeczy. Pierwsza/ komu sie o potrze-
by cielesne modlic mamy. Druga/ iako mamy rozu-
mieć o tych potrzebach.

Jie tu pierwszemu: Komu sie mamy modlic/ prze-
mowa to okazata/ w ktorej/ komu sie mieli mo-
dlieć o potrzeby Boskiej chwal:/ a nasemu zbawieniu
służące/ mieliśmy. Takieżci też y o mnieysze rzeczy ziem-
skie docieśne temu sie też modlic pokazuje y dowodzi/
to iest/ Oycu nasemu niebieskiemu. O iakaz to po cie-
cha działkom Bożym / iże slyśa o swoim Oycu y pew-
nie wiedza/ przetoż dobrej myśli sa zawsze/ w potrze-
bach swoich nie frąsują sie zbyt nie/ a na niego spolega-
ją/ iże ich on/ ktory ma pieczę onych nie opuści/ ale da-
iako dobry dobrych rzeczy tym ktorzy go wzywają.

Wiedząc to y bestye nieme twarzy / a ciula nie Oycą
ale stworzyciela swego. Przetoż iako Dawid wyzna-
wa: Oeży wszystkich poglądaia do niego / a on im da-
je pokarmy cjasu słusznego. Otwierą Bog reke swoje
a napełnią wszelkie bydle swoim błogosławieństwem.
Takci Pan Bóg bliski iest wszystkim ktorzy go wzy-
wają / a zwłaszcza ktorzy w prawdziwości do niego
śadości działają / tak iako opatrny gospodarz cze-
ladki swojej/ ktory nie przeponni y kruczatek opuścić/
nych od swoich matek / ale wychowuje ie y opatrnie
potrzebnie. O tym mieliśmy z początku tego Rozdzia-
łu slyrzeć/ że sie samemu Bogu nalepiey modlić.

Co sie drugiey rzeczy dotyczy/ to iest chleba/ tu po-
treba rozumieć co to iest chleb / albo co sie rozumie
przez to nazwisko: Jie nie tylko to co chlebem zowie-
my/ ale wszystkie naprzód pokarmy/ ktorych tu potrze-
bie ciała naszegożywamy/ także y napoy wszelkie przy-
tym domy tu mieszkanie/ śiaty tu odzianie y ciepłocie/
zdrowie y wszystko/ przez co/ y gdzie/ y ktorym obytają.

Chleb Bogo-
prośić

Psalm 144.

Chleb co sie
rozumie.

Kim tego

Rozdziału Szóstego

tem tego com miłanował nabywamy y zachowujemy/ iako są sprawy dobrej roley tu żywności potrzeb
rodzeniu/ także dobre pogody tu rośnieniu/ y zbieraniu
ich/ też bydła dobrego/ zdrowego powietrza/ wod zdro
wych/ owococh żrzących y dostatych/ pokoiu/ żądamy:
też o dobra sprawiedliwa zwierchność / abyśmy tak
pod nimi bezpiecznie y swobodnie żyć mogli/ y o inne
wszystkie potrzeby żywotowi cztowięcemu docześnie^o ku
żać tuż tu prosimy/ gdy chleb miłanujemy/ niechay kro
miłanuje iakakolwiek potrzeba/ iuż sie tu zamyka wszelka
X to też wvažć potrzeba/ czemu Pan Chrystus nie na
wżył nas o bogactwa/ o rostkosy/ o majątności/ o stro
ie modlić sie/ ić. Ale tylko o chleb powszedni/ to iest /
każdego dnia potrzebny dla zachowania cielesnego ży
wota naszego tylko/ nie pobłazył tu Pan ani vpewnia
aby miał Ociec niebieski bydy prośbony o potrzeby dla
zbytłowi a rostkosy/ iakowych wiele ludzi widziamy/ Pro
rzy wielkie stąrania swoje/ albo dary Bōże po rodzi
cach wzięte/ albo iakimkolwiek obyczajem sprawiedli
wym nabyte (ktoreby mogły bydy na inne potrzeby/ al
bo tu chwale Bożej/ albo rozmnożeniu Rosciola Bo
żego/ albo tu podporze Rzeczy pospolitey/ albo dla ro
bokiego bliźniego wspomozienia obrocone) oni obra
caia na rostkosy zbyteczne swoje / na drogic z dalekich
Prain przywiezione przysmaki / na wynysne potraw
ki/ na zbytnie y kofrowne pisanstwa.

Ani też tu Pan takonicom przypuścił/ ktorzy nie v
tracaiac na marnych a zbytnich napoiach/ pokarmach
y stroiach/ ale zaśle w macthy swoje iako tako naty
wając itaia / strzenie swoje a wotki naspuntuiac / a
nigdy niemając sytosci/ ani sobie drugi mizerak wży
ni wczesności. Przetoż takiemu wszelkiemu nie nie pre
stawa na miłego Boga opatrzeniu y na potrzebie iu o

iey/ tedy

prest: oga,
powszedny
chleb co iest.

NOTATA

iey/ tedy to co naliczmy/ najmindzi/ natupi/ obroci sie
 wshystko tak/ iako onym Zydom zbytnie nązbieranie po
 karmu ktory im Pan Bog dawal z nieba nad dmoie
 potrzeba/ w robaki/ ze to albo potomkowie czego im
 pomaga/ tez y primisowie marnie poutracaja/ rozbio
 ra pachotkowic. Dwa robakowie rozgiemja/ tak iże
 wrychle ono takome nązbieranie w proch sie obroci
 nie wiedziec tedy/ a duszyczka za duszami tam gdzie ta
 komemu u Plutona gospode w piekle zapisano. Nie
 lepiecy potka y marnotrawnika/ y kazdego roztosni
 ka/ ze iako onym Zydom nadal miesa przepiurcze/ tak
 tym dawa wiele roztosnego/ ktore gdy im iefcze w ze
 biech tkwialo/ y przed tymi subrylnie sie piskalo/ wnet
 pomsta od gniewu Boszego we mgnieniu czasu na nie
 przypadla/ tak y na te przypadnie. Jako Job swiety
 pisze: Wioda żywot swoy w dobrach/ a w malym cza
 sie wpadala do piekla. Dobrze tedy moy mily Chrze
 scianinie przedstawac na powhednim chlebie/ co domi
 ma od Pana Boga opatrzon/ tego uzywac z czynie
 niem temu dziekow/ a to w miernosci y wtrzezwosci.
 Zowiemy ten taki chleb naszym dla tego/ iże gdy smy
 iefcze nie zaslugyli go byli/ ani zaslugujemy/ Bog sam
 z miłosierdzia swego stworzywszy wshystko/ oddal go
 nam ku potrzebie naszey. Tez y dla tego naszym iest chle
 ben/ iże bez niego żyć nie możemy/ ale tego gdy potrze
 bujemy/ y iakiego/ a wiele potrzebujemy my/ nie grzech/
 nie pycha/ nie takomstwo/ nie objarstwo/ nie pijan
 stwo. O taki nasz y o tylko prosimy albo prosic ma
 my. Iefcze gdy o nasz chleb prosimy/ tedy to nas
 napomina/ iże cudzego sie strzedz chleba powhedniego
 mamy/ a przedstawac na swoim własnym. Jako na
 to nie bacz oni ktorzy z cudzey prace żywa/ a niepobo
 żnie/ niesprawiedliwie cudze majątnosci rozmaitymi

Exo. 16.

Luce. 12.

Żad chlebo:

Przeestroga.

Mat. 23.

Napomnie
nie pilne.

Rozdziału Szóstego

Gene. 3.
Eph. 4.
2. Tim. 3.

Abac. 2.

Day co zna
ly.

sposoby sobie przywłaszczają / iawnie grzeszą takow
przeciwko Przykazaniu Bożemu siodmemu / którego
wykład macie w Rozdziale czwartym: Czynia to prze
ciwko postanowieniu Bożiemu / który postanowił czo
wiekowi wszelkiemu / tak żeby pożywał w pieczęci
swojego chleba / swego / swego roztaznie nie cudzego. Tak
też to Apostoł obiaśnia pisząc: Który cudze brał nie
chay nie bierze mi / ale niech robi własnymi rekami to co
jest przysłownego / żeby też mógł potrzebnemu wyszyć.
Tenże postanawia / aby ci co sie nie obchodzą robota
własną swoją / byli od zboru wytaczeni. Jakkowych
wiele widzimy / a zwłaszczają oni którzy pod tytułem za
konow na jebranie sie wdają / a ludzi wkoście obciążają.
Jakkowi też są drabi / którzy nad żołd swój tej lu
dziom robotnym obciążenie w żywności czynią. Inych
nie wspominam.. Wiada temu który zgromadza nie
swoie / Prorok Piše. Zle tedy ten pasterz mowi / który
prosi. Chleba naszego day nam dzisiaj / a on cudzy wy
dziera albo wymiata / takowy odnieście od Boga swo
ie zaplate. My tedy na własnym swoim chlebie pa
rzy w powołaniu swoim będąc / przedstawiamy / a zbys
tkow y niepotrzebnych rzeczy y cudzych sie wystrzegam
my / tedy dobrym sumieniem możemy zawsze pewni
być błogosławieństwa Bożego.

Mowimy dalej: Daj. To słowo okazuje nam
naprzód nasze ludzkie kondycya / iże iako się nago rodzi
my / tak też wszyscy wchodzimy zebrawy iestestny / iże ani przy
odziania / ani obrony / ani żywności żadney sami z sie
bie nie mamy. Wszelkie inſze stworzenia w tym przed
nami są bardzo bogatsze / bo ie Pan tym wszystkim po
dług potrzeby opatrzył / ale nas dla grzechu naszego
tak nagimi zostawił / a iestliby on sam nas nie przyo
dził / nie obronił / nie żywił / naszą rzecz byłaby zła /

bysimy

byśmy nie mogli/ boć wszelki to może baczyć iże nam
nieykiego ziółka albo iakiego ziarnka tu żywności/ ale
bo niedzney iągody stworzyć sobie nie może. A przetoż
musimy wszyscy prosić/ Day. v. Pána Oycá niebieskie
go. Na co gdyby pamiętał człowiek/ iakoż miałby pá
mierać y mówić z Jobem: A cożem ja iest za człowieka
niedzny proch a robak mizerny. Nie miałby w czym
się pyścić/ gdyż nie okaze tego w rękach swych czego by
od tego Pána nie wziął/ iako Apostoł powiada. Nád
to gdyż tkwiasz dary Boże nam przed oczyma zawiesz/
teżby przed oczyma naszymi miało być iego dobrodziej
stwo/ na które patrząc wzbudzałbyś się wszelki samego
Boga miłować/ samemu służyć/ y posłusznym temu
bydź/ a chwalić go.

Job. 15.

1. Cor. 4.

Co iest mied
ktorezest.

Alaby drugi śnadsz rzekł: A oto ja mam dość/ nie
potrzeba mi o nic prosić go: O mizerny człowiecze/
oto nie rozumiesz co to iest mied/ boć nie to iest mied
gdy co trzymasz/ chowasz/ dzierżysz/ ale też to/ gdy ma
jąc pożywieś ty y twoi potomkowie/ y to co będziesz
pożywał tak tu nasyceniu iako tu zdrowieniu/ iet to
poydzie za darem Bożym tu sytości tu zdrowości.
Przetoż chociaż masz co iść/ masz co pić/ masz w czym
mieścić/ masz gdzie się opić/ ślać/ masz się czym leczyć:
Ale potrzebą przedsię za to dziękować Pánu/ i ić dać/
prosić aby to wszystko było tu zdrowiu/ tu zachowa
niu żywota twego. O tym mówi Pan Chrystus: Nie
w okwiatości człowieczy żywot tego należy/ ale iakoby
chciał rzec/ w błogosławieństwie Bożym. Bo gdy to
odeymie Bog/ nie okwiatość nie ratuje ale iestże zaśko
dź. Karat ludzkie Bog taká karnia/ iako Złataś Pro
rót napisał: Oto Pan zastępów Jerozolimie y Judskiei
siemi posłetek y poisetek odiać/ wszystkie władza chleba
y władza wody. Groził ym yná drugim miejscu Bog

Luce. 12.

Isa. 30

Rozdziału Szóstego

Leuit. 27.
Ezech. 14.

Co test nam.

1. Ioan. 5.

Prou. 10.

przeestroga.

przez Mojżesza y Ezechiela/potam nac podpora albo las-
te chlebowe. Jako tedy aby dat potrzebne rzeczy ży-
worowi doczesnemu prosić potrzeba Oycą niebieskie-
go/ tak też gdy da potrzeba prosić o życie ich.

Alle iże prosimy TATU/ nie nauczył nas Chry-
stus prosić mnie sobie samemu/ ale nam/ to test/
spotecznie/To z tych przyczyn/ aby wszelki poczuł się iże
ten ma prosić/ a o te rzeczy/ y dla tego/ komu/ y co/ y
dla czego Bog chce dawać/ potrzeba aby był synem ię-
go w Synu ięgo miłym Panu Jezusie Chrystusie/ aby
w miłości ięgo a w bojaźni prosił y podług wolei ię-
go iakośmy o tym już mieli pierwej/ a nawrócecy żenie
na co ięgo/ ale na powszedni chleb/ na potrzeby/ na
podparcie a zachowanie/ nie na stroie/ nie na pyche/
nie na zabobony/ nie na zbytki/ by nam nie rzekł Pan
Bog: Nie bierzcie dla tego iże iście prosićie/bo przeciw-
woley ięgo. Tu marnotrawcy mechay się dotkna/ cze-
mu im nie stawa. Też y leniwey iże nie mają/ bo ci ma-
ją prosić robiący podług swego powołania/ gdyż ro-
ce pracujących/ Salomon twierdzi/ ubogacają. Tada
to/ Nam/ to słowko wspomina nas/ iże nie sobie z oso-
bna wszelki prosi/ aby iemu samemu Bog dat/ ale we-
spółek z drugimi/ przetoż iżemy wszyscy iędnego Boga
dziatki/ a tak równe prawo do niego mający/ zwła-
szcza wierzący równie na wszystkie ludzkie dary ięgo na-
leża/ przetoż wszyscy spólnie też o nie proszą. Skąd nas
pominienie mają wszyscy bracia/ że żaden nie ma nie swe-
go własnego/ ale też ma y bliźniego potrzebującego/
który iędno co ma. Wielki tedy ostepek czyni moźny/
kiedy też parteki ktora ma nie oddawa potrzebniemu/
a iesli mu ia ięście wydrze/ coż rozumiecie ten za mi-
łość albo y sprawiedliwość pokazuje?

Wszakoz porządek dania od Boga takżeż sąfowar-

nia ma

Rozdziału Szóstego.

potrzebnym ludziom. Na to gdyby parzyli ci wszyscy
mianowani/ iacieby nie mowili: A coż azai mi nie wolo-
no swoje obrocie gdzie ia chce/ niech sobie synek robi
iako y ia/ y inie rozmaiceni: Ku rzeczy mowę bywają/
iako od takich którzy nie chcą tego iże spólne to obro-
ci Bog wfsytkim dawa: Dnia zwiada Panow iuz nie
czula sie bydz opiekunami od Boga ludowi danymi/ nie
inaczej iedno iako oyce nad dzietkami/ iuz sie obrociłi
z Panow a onych co ie Ewangelia wypisuje/ iże iemias
no zwać dobrodzieymi za ich dobroczynienia powie-
nowactwem ktore iuz miłosciwym zowa/ a Boze day
aby skutkiem nie byli okrutni/ gdy iuz tak zaniedba-
ny chłopek iest/ a paiz krwia nazwany od nich/ y tak
obciążony wstawiężnymi pracami/ iże też iakoby był na
galerach albo w kleracie/ albo w Babilonie/ albo w
Egiptcie. Czym wspomina Jeremiaś/ nie dawają
wychnienia umordowanym/ do czego to przydzie po-
tym ogladają / iako ogladają Sodomą/ ktora miała
dostatki chleba/ a na obgiego nie nie dbać marnie
iama wracają/ takie też y on bog acz co na Łazarza nie
pojrzał. Druga przyczyna iest dla czego Bog drugie-
mu mało dawa / iż podobno by nie był dobrym śafar-
zem darow iego/ y ciezej by w tym pracować y po-
tym Bogu wielka liczba czynić musiał. Trzecia/ iże in-
szemu prawie nie nie dawa/ y tetroche ktora ma od
niego weznie a da onemu co wiele ma: Toć czyni z
sprawiedliwego sadu swiego Pan Bog/ a za grzechy
ludzkie iedne karze a drugie też probuie w nich cierpli-
wości iestli w ubóstwie bda go chwalić a iemu same-
mu służyć/ bo drugiemu wielka zawada sa maiećno-
ści do nieba/ iako to Pan Chrystus pokazał w onym
młodzieńcu w Ewangelii/ a chce cierpliwym iako Ła-
zarzowi onemu nagrodzić bogactwy wiecznymi na to
nie Abrahimowym.

Luce. 22.

RR

Gene. 19.

Łucz. 16.

Luce. 16.

Cudna rzecz.

Matth. 17.

Matth. 14.

Luce. 16.

Tłako.

Chłamec nanezem będąc w tej modlitwie/mowi
my: **Dziś**/ nie mówimy day nam intro y na przez
rok/ y na starość/ y na potomki/ ale na dziś: Mogł
ci Pan Bog tak dać pokarmom władza/ że raz chto
wiek naśladuy su/ iako szeliap/ mogłby nie potrzebować
pokarmu aie do czterdzięci dni/ albo y daley/ ale me
chciał tego rāt uczynić/ iedno tylko dał który sie strawi
od godziny do godziny: A to dla tego aby cłkowi
cieśta prośba a każdego dnia przyćśmiony/ każdego
dnia sędł do rāt Bożych/ a prosił o obroki potrzebne/
mowiac: Day nam dziś/ a skąd nie zapominałby do
brodziejstwa iego. Iako Moisej wypisuje te powin
ność ludowi Bożemu/ gdy mowi: Gdy będzieś najy
cony nie zapamiętaj dyktów czynić/ ić. A pewna iest/
gdybyśmy rzadko Boga potrzebowali/ żebyśmy też ie
go rzadko wspominali. Nad to Pan Chrystus tym sto
wem/ **Nad** dziś/ strofuje zbytnie a niesprawiedliwe pie
człotowanie o żywności a potrzebach ciała/ iakoż to m
dziej wyktada serzey/mowiac: Nie bądźcie zbytnie sta
raiacymi sie o to co byście iedli y co byście pili/ y wezym
byście chodzili/ bo to Pogańska rzecz/ patrzcie na pra
stki/ pogladajcie na kwiarki/ tak też wie Ociec niebieski
ciego potrzebuiecie/ dościci dnia iednego iest starać sie.
A wśakoż gdy sie zle/ zbytnie niepobożnie/ przez ktore
by kto swótego powołania miał zaniedbać/ pierzoko
wanie a staranie hanić/ redyć sie nie gani poboine
pracowanie/ a sprawiedliwe w miare gospodarowa
nie: Boży tak Apostoł był nie opisał powinności ro
diców/ że oni powinni starbić synom a nie synowie
rodicom/ ani by był Jozeph Pátryrchá zalecony w
Howie Bożym z gospodarstwa swóiego w Egipcie/
iż zachowywał w dobre lata zboże na głodne rok/
gdyż to uczynił bez krzywdy wszelkiego cłkownika/ y o

Dziś co to
nas napomi
na.

2. Reg. 19.

Deut. 8.

Mat. 6.

Prześroga.

2. Cor. 12.

Kozdżialu Szostego.

pro. 61

pro. 101

wsem obinysłać vsłuszyć czasu potrzebnego drugimi
ktory nąto nie mieć baczenia/ a ono dobrze gdy Pan
Bog zdarzy zachować. na niedostatek aby było tobie
y drugiemu/ a gdyby takich nie było/ wsiyscyby musie-
li głodem pomrzeć. Nie darmo też nas Salomon do-
mrowki odsyła/ abyśmy lemistwa się strzegąc lecie tak
robili y zbierali gdy Bog spuszcza/ iatoby ziemia było
do czego siegnąć/ przetoż tam daley mówi: Ktory zbier-
at we inuwa syn mądry jest.

Pamiętamyż to namilży Chrześcćanie dobrze rozu-
miećte prozbe/ o kogo/ o co/ iatowey/ dla czego/ dla
tego/ ktorym obyczajem prosić mamy o potrzeby na-
sze żywotowi doczesnemu potrzebne/ abyśmy siebie rac-
od Pána Boga podług iego wolej ze wszelakiey wdzię-
czności bez wymówki/ już świecili imię iego tymi da-
ry/ żyli pod królowaniem iego/ wola a roztazanie
iego chutliwie wypełniający/ Amen.

ARTIK V L SIODMY.

O Piątey Proźbie.

X odpusć nam nasze winy/ iako y my odpu-
ścżamy naszym winowaycom.

Ależkolwiek pewnie a bez wsego wątpienia czu-
my się dobrze bydz rodem Wyca naszego/ za swi-
dectwem Ducha swietego/ ktorego mamy wsiyscy wie-
rzacy/ przez ktorego mowimy nieomylnie ku Panu Bo-
gu: Wyca nasz/ w Synu iego miłym. X żądamy aby
prawne było imię iego w nas y wszędzie. Takie nie-
przyszto panowanie ono iego / w ktorymby się działa

wola iego

wola iego/ y we wšem posłuszeństwo pokłazowało
 rozkazaniu iego y ustawam iego. A przeto prosimy
 go o potrzeby dociecanemu żywotowi służyace/ abyśmy
 one powinnościach chwale Bożej potężney mogli sprá-
 wować: Jedno iże czuimy przedsię w nas iuz odro-
 dzonych mówię/ Zakon ciała przeciwny Zakonowi Bo-
 żemu/czuimy z Apostołem y ze wsemi członkami cia-
 ła Duchownego Chrystusowego/ w nas nie doskonał-
 wielkie / iże y sprawiedliwy wpada siedm kroć przez
 dzień. Do czego nas przywodzi ten sły świat/ y nie-
 przyjaciół główny on nasz Szatan/ przetoż aby nas to
 o łasce Dycia niebieskiego nie trwożyło/ y w prośbach
 naszych nie odwoǳiło od duszania pewnego wysłucha-
 nia y wspomnienia Dycuńskiego/ Pan Chrystus nau-
 czył nas prosić o odpuszczenie grzechów naszych/ aby
 iak otrzymawszy to/ a będąc czystymi/ smielej trwali-
 smy przed obliczem Bożym w prośbach naszych. Tego
 gdyż nam potrzeba na każdy dzień/ gdyż też na każdy
 dzień zadłużamy się Dycu niebieskiemu/ przetoż musi-
 my wspomnieć sobie dobrze nauki one o grzechu/ kto-
 re są iuz wypisane wyżej w Wykładzie Kreda/ w Ar-
 tykule śesnaśnym/ w Rozdziale piątym. Przetoż to
 jest grzech/ iże nie to co drudzy zawiedzeni ludzie mni-
 mają/ iako Żydzi/ Pharyzeusowie/ iadać chleba nie w-
 mywszy rąk/ o co ná Apostoły przed Pánem stáliyli.
 Także nie wárzyć/ nie piec nie w Sábát. Potym Tur-
 cy nie świecić piátku. A Papieinicy bratować w Pia-
 tek/ we Szrode/ w Sobocie/ w Suche dni/ w Post wiel-
 ki pokłirmy/ y iusze rozmaite v rozmaitych ludzi prze-
 stępowanie ustaw ludzkich. Ale iże grzech jest prze-
 stępować wola/ rozkazanie y postanowienie Pána Bo-
 ga naszego. Druga/ mieliśmy y potrzeba zawnie po-
 mnieć iako grzech jest zła rzecz ná człowieka/ bo przez

Roma: 7.

Pro: 24.

Mat: 15.

Co jest grzech.

Rozdziału Szóstego

ten wbytko zte/ wbytká nedzá/ przelectwo/ pietto/ y
 śmierć przyšla/ zginat nam ray y wbytká ochłoda/
 roskoś/ bto go sławieństwo wieczne. Na kora taká za
 plátę grzechu á owoce gdybyśmy patrzyli często/ y czu-
 li/ takóž czuć musimy radzi nie radzi/ iedno iże inż dru-
 dzy są ołektáni by wilecy/ nie dbaia ani sie czuć chcą.
 Jaciebyśmy sie strzegli grzechu z pilnością. A gdzieby
 kto namnię zgrzeszył/ szukałby odpuszczenia tego/ a toć
 iedyna poćiecha Krześcianinowi wierzyć á wiedzieć o
 grzechow odpuszczeniu. Trzećia/ Coż odpuszczenie
 grzechow iest. Jacie nie ono co za nie dosyć czynić ro-
 kázania/ y pewna liczbę paćierzy mówić kaza. Piakti
 takoby pościć albo sużyć kłtá ich/ takmużny dawać/
 pátowác/ albo sobie ich odpuszczenie kupić w Rzymie
 gdzie to przedawáia y list odpustow dádza. Ci kros-
 rzy też ten wrząd tam od roku do roku od Papieża nay-
 muia/ albo iakimikolwiek swoimi albo cudzymi na-
 bożeństwy otrzymać y zasłużyć chcą. Bo tym obycia-
 niem takó Apostoł piše do Rzymianow: Tę odpuszcze-
 nie by było ale zasługa/ myto/ nagroda. Ale odpuszcze-
 nie testei z łaski darowane/ amicie/ oddalenie/ y zapá-
niowanie grzechow wbytká/ nie za náša albo czyia
zasługa/ ale tylko z miłosierdzia Dycá niebieskiego/
 przez wslanie króie Pána nášego Jezusa Chrystusa. Cie-
 go w Ewángeley Chrystus nam przykład pokazał w
 onym słudze/ ktory Panu swojemu nie miał długu
 wielkiego czym zapłacić. A oní dwa takież sługi
 cy u Łukáša świętego/ ktorym Pan wbystek dług opu-
 ścił z łaski á daremno. A tak stad náuczeni będąc nie
 wyznawamy wiary nášey: Wierze za grzechy dosyć
uczynienie/ ale wierze odpuszczenie grzechow. Takież
 Pan Chrystus nie náuczył nas tej wiary prosić/ aby
 przyiat od nas Oćiec niebieski za grzechy/ albo potros-
zenie sie

Wobé wby-
 nienie za
 g rzechy nie
 iest odpusze-
 niem.

Roma. 4.

Odpusze-
 nie co iest.

Mat. 18

Luc. 7.

Żrtyful Siodymy.

309.

pienie sie woda swiecona / albo wysluchanie a spras-
 rowanie Misy / y czego u niego. Ale nauczyl prosić:
 Odsuac nam nasze winy. Czwarci / Mamy też tam
 w wykladzie Kreda / kto ma te mo: grzechy odpuszczac
 nie żaden Aniol / ani Swiety / ani czlowiek / ani
 Mlich / ani kapłaniec / tylko iedny sam Pan Bog
 w ktorego wierzy my / Ociec / Syn / y Duch swiety. Ten
 Adamowi odpuscił. O tym Baumgardnera zabyl w
 znawa / mowiac: Wietrzy jest grzech moy / nizelibym
 u Boga miał łaskę naleś (to jest odpuszczenie grze-
 chow) To Abraham wierzył / y przeto Boga prosił /
 aby dla dziesięci sprawiedliwych w Sodomie wysyt-
 liny innym grzeszonym odpuscił. To Mojżesz trzymał /
 przetoż za lud grzeszny Izraelski aby im odpuscił grze-
 chy nie raz Pana Boga jamego prosił y tenż ofia-
 re za grzech ofiawil. O tym wciży Prorocy / Ezai: 43.
 Jeremi: 31. Ezai: 38. Dawid w Psal: 123. 51: Toć y
 Żydowie zeznawali u Łukasza w 24: też moje grze-
 chy odpuszczac (tak mowili) iedno sam Bog. O tym
 y Jan swiety pise w Kanonic: Wierny jest Pan Bog
 że wam odpusci grzechy. Wtego miłosierdzia on Ja-
 wno grzesznie prosił: Boże bacz miłosciw miłe grzes-
 szennu. Scara dawna tedy to jest wiara / przez wsey
 stkie wieki wierzyć odpuszczenie grzechow tylko bydy od
 samego Pana Boga. Piata / mieliśmy / ktorym lu-
 dziom należy grzechom odpuszczenie / y smieleo nie mo-
 że Boga Ocy prosić: Jie nie ci ktorzy sie maia za
 sprawiedliwe z onym Pharyzejskim / nie ci ktorzy le-
 ja (by w kale wieprze) w grzechach / nie ci ktorzy w
 myślnie a wiadomie grzesza ze złości przeciwko Du-
 chowi swietemu. A krotko pisac / nie ci ktorzy nie cży-
 nia pokuty / nie sa członkami Zboru Bożego przez pra-
 wodziwa wiarr. Ale należy grzechom odpuszczenie o-
 trzymawać

Sam Pan
Bog grzecz
ot pusek.

Hudry Ditz
P.A. a.m.vco
M. 7. h. 20. p.
Erg. 4.
16. 5. 18. wph
Pohig. 3. Cov.
20. Ph. 3. mufh
Gene. 18. 2. Lu P.
Huge Ditz. 1. n.w
24. Ditz. 1. n.w

1. Jeani &

Zucc. p. 1
primula m.
wla wa
in -
P. 2
m. 2
to
m. 2
P. 2
w. 2

Rozdziału Szóstego

Komu nale- trzymawać tylko prawdziwie pokutującym grzeszni-
 sy ować grze: Kom / Ktorzy obaczawali a tu Pana Boga nawracając
 chow odpus- sercem skruszonym / y przez wiare przytaczają sie w Ko-
 czucie, ściół Boży za członki iedne ciała Pana Chrystusowe.
 A o tym iże pokutujący ludzie biora grzechom odpus-
 kcenie / mamy wiedzieć z piśmą świętego / Ktore to nā
 wielu miejscach wypisuje. Jako w Ezaiasz w 27. y 30.
 55. Eze: 33. 1. Reg. 8. Jer: 12. Joh: 2. Zach: 11. Mal:
 3. Matth: 3. Mar: 1. Actu: 2. 3. Cap. y indziej.
 Podpieraia tego y przykłady / iako Dawidowi poku-
 tującemu / Tiniwencytom / Magdalenie / Piotrowi /
 Lotrowi / grzesznikowi / ię. grzechy sa odpuszczone.
 Dla tego y Pan Chrystus / y Apostołowie / Prorocy
 święci wołali y nāpominali do pokuty / obiecuiać ra-
 weniū każdemu blisko bydi Krolestwo niebieſkie. Osta-
 tnia / y to mieliſmy przez co a iakożym obyczaiem bie-
 rzemy grzechom odpuszczenie / iże nie przez żadne zasłu-
 gi albo iactierſtwie wynymione zabobony / nie przez
 Mię / nie przez Krzyżia albo święte oleie / nie przez za-
 dukie obchody / nie przez ogień Czystańcy / y inſe / i-
 ko niſz było wspomniono / ale tylko przez ſame zasłu-
 gi Krwawą Panā Jezusā Chrystusā / iako o tym wſyſ-
 ſkie piſma o ſw. figur / i nakt Chrystusowej Kławy
 licy dawaia ſwiadectwa / Których nie powtarzam. A
 bierzemy tey zaſługi oczęſnierwo / gdy ſłuchając we-
 Zborze ſwietym tych nakt piſmā ſwietego / całym a
 niewapliwym ſercem wierzymy temu / y duſam oče-
 ſtawiając tego / a teraz w nādziej mocney tą wiara ſā-
 ma takowa ſie cieszyć mamy / mowiąc z Apōstolem
 ſwietym: A ktoſ bedzie oſkarżał ſie o grzechy nā wy-
 brāne Boſe Chrystus ieſt Który wſprawiedliwia.
 Ale iże między wſyſtkimi tu grzechom odpuszczeniu
 poſrzedkami / przez Ktore zawiędzieni ſukāia grzechom
 odpuszczo

przez co
 grzechy od-
 puszczone
 są

Komu nale-
 ży ować grze-
 chow odpus-
 czucie.
 Reg. 12.
 Eze. 33.
 Jer. 12.
 Joh: 2.
 Zach: 11.
 Mal: 3.
 Matth: 3.
 Mar: 1.
 Actu: 2.
 3.
 Cap. y
 indziej.
 Podpieraia
 tego y przy-
 kłady / iako
 Dawidowi
 poku-
 tującemu /
 Tiniwency-
 tom / Magda-
 lenie / Pioter-
 owi / Lotrowi
 / grzesznikowi
 / ię. grzechy
 sa odpuszczo-
 ne.
 Dla tego y
 Pan Chrystus
 / y Aposto-
 łowie / Pro-
 rocy święci
 wołali y nā-
 pominali do
 pokuty / obie-
 cuiać ra-
 weniū każ-
 demu blisko
 bydi Krole-
 stwo niebie-
 ſkie. Ostat-
 nia / y to
 mieliſmy
 przez co a
 iakożym ob-
 yczaiem bie-
 rzemy grze-
 chom odpus-
 zczenie / i-
 że nie przez
 żadne zasłu-
 gi albo iactie-
 rſtwie wy-
 nymione za-
 bobony / nie
 przez Mię /
 nie przez Kr-
 zyżia albo
 święte oleie /
 nie przez za-
 dukie obcho-
 dy / nie przez
 ogień Czysta-
 ńcy / y inſe /
 i-ko niſz było
 wspomniono
 / ale tylko
 przez ſame
 zasługi Krwa-
 wā Panā Je-
 zusā Chrystu-
 sā / iako o tym
 wſyſkie piſma
 o ſw. figur /
 i nakt Chry-
 stusowej Kławy
 licy dawaia
 ſwiadectwa /
 Których nie
 powtarzam.
 A bierzemy
 tey zaſługi
 oczęſnierwo
 / gdy ſłucha-
 jąc we Zborze
 ſwietym tych
 nakt piſmā
 ſwietego / ca-
 łym a niewa-
 pliwym ſer-
 cem wierzy-
 my temu / y
 duſam oče-
 ſtawiając tego
 / a teraz w
 nādziej mo-
 cney tą wiara
 ſāma takowa
 ſie cieszyć
 mamy / mow-
 iąc z Apōsto-
 lem ſwietym:
 A ktoſ bed-
 zie oſkarżał
 ſie o grzechy
 nā wybrāne
 Boſe Chrystus
 ieſt Który
 wſprawiedli-
 wa.
 Ale iże mię-
 dzy wſyſtki-
 mi tu grze-
 chom odpus-
 zczeniu poſr-
 zedkami /
 przez Ktore
 zawiędzieni
 ſukāia grze-
 chom odpus-
 zczo

odpuszczenia y maia w nich nadzieie pewna/ tedy ośa
 teczny maia szrodek ogień czyścowy/ w którym tam
 ich wszelka dusza musi sie wycisnąć/ iako powiadaia)
 niżej do nieba wnidzie: A iżeby tam rychley wycierpia
 ty/ tedy im tu miałyby pomocne bydy żywionych ludzi
 pomocy y zasługi/ które czynia Nijami/ wigiliami/
 konduktami/ dzwonieniem/ rocznicami/ modlitwami/
 szypami/ iaknuznami/zabobony/ zc. O którym Cys-
 cu iże nie maśw piśmie świętym żadnego pisania pe-
 wnego a doskonałego/ ani v Mojsesza/ ani v Proro-
 kow/ ani v Apostołow/ o czym iako o takowey rzeczy
 iścieby byli nieopuszcili dostatecznie nam wypisać/prze-
 toż to bydy wynysł Pogański/ludzki/a między Chrześci-
 anynie dawno wzniesiony czasów iwi skłonnych wie-
 dzmy. A iże zatłumia miłosierdzie Boie/ yteż niżej
 zasługu ciestkley miłi Pana Chrystusowey/ wiare nasze
 Krześcianiska psie/przeciwko Duchowi świętemu blu-
 miństwo jest nigdy nie odpuszczone/ jest dowora albo
 przeciwna bogactom/ y owšem wszelkiemu cztowieko-
 wi wrey tam wierze Papiestkley do zorkenia/ maie-
 tności ludzkie nabożnie księzi Papiestkiej podać/ tuste
 wieprze a gnuane niepożyteczne nimichowstwo karmi/
 dony Biskupie y Opacie bogaci/ bawochwalstwo/
 bluznierstwo przeciwko Bogu w Troycy iedynemu ro-
 du/ kłamea Pana Boga czyni/ y wshytkley nauce E-
 wangelley świętey/ y Kredu/ y Pacierzowi jest przeciw-
 wny/ gdyż Ewangelia ocy/ że na tym świecie biera
 wierzący grzechow odpuszczenie przez Pana Chrystusa/
 a w Kredzie toż wyznawamy/ w Pacierzu też o co pro-
 simy żywi z żywymi. Przeróż tak zaraźliwa škodliwa
 nauke y to mniemanie fałszywe o Cyscu/ potrzeba aś-
 by wszelki Krześcianin poznał: A poznawszy/ wierzył
 tak: bydy Cysciec y wzgardził go/ przedstawiać na o-
 czyściu

Cysciec no-
wa rzecz.

Cysciec pło-
dliwy.

NOTATK.

Rozdziału Szóstego

czyszczeniu które mamy z miłosierdzia Dya niebieście-
go/ przez Pana Chrystusa we krwi jego w Duchu świę-
tym dąrowane: Jedno iże też Papieżnicy ten wymysł
swoy o Cyscu podpierają niektórymi podporami z
piśmą świętego wziętymi omylnie/ Przetoż które to
są z dzieł iatek ich wypisze tu/ y odpowiedz na nie/ aby
to wszelki bacząc nie dał się do tego srogiego błudu/
tak też y do innych wводить.

*papieżni pier-
wszy dowod
Cysca.*

Odpowiedz.

Pierwsza podpora biera z Księg w których Młachas
byskich z Księg 12. gdzie napisano iest/ iako on
tamtę zacny mąż Judas trzymał bydy chwalebna a świę-
ta rzecz omył modlenia się za umartwymi/ aby byli ro-
związani od grzechow. Na co odpowiadam/ a pro-
szę aby wszelki z bojaźnią Bożą a z miłości zbawienia
swoego uważał to: Claprzod na słowa patrząc tego
piśmą/ tedy tu żadney nie czyni wymiarki Cysca/ z Eto-
regoby mądlitwy dusie od grzechow wybawić miały.
Druga/ Judas ten Żydem był/ a nigdy Żydowie y po-
djęs dżieno Cyscu takim po śmierci nie trzymali.
Trzecia/ iże z tych Księg nie nie możemy tu dowodowi
artykułow wiary Krześcijańskię brać/ bo są podeyrza-
ne/ iako y sam autor który je piśał na końcu tak do-
zwolit/ aby nie wszystko od ludu było za pewność trzy-
mano. Tak też y Jeronim/ Augustyn/ Eyprian/ Dokto-
rowie Kościelni o nich rozsądek dali/ a iżeby z prolo-
były od każdego czytane/ napominali. Czwarta/ iże
słize wierzą zdaniu Judasowemu/ a chcą go naślado-
wać w modlitwach za umartwymi/ tedy też niech na-
śladowa Rasyasa meżę też zacnego/ o którym tamże
w Księgule 14. iest napisano/ że się wolał sam prze-
kładać niżeli poddać nieprzyjaćielowi w ręce. Z bylić
tak sprośni niektórzy za czasu Augustyna Circumcelio-
nowie którzy go naśladowali/ a day Boże aby z Eto-

wo Krześcija-

*gle. in Cat.
lib.*

*Aug. in Epi-
stola.*

*Gan. 22. Cap
Eypri. in Ex-
plic.*

Symbo.

wo
a co
zdan
tego
ra tr
trzy
cu z

teff z
Dop
wod
iezo
nim
Dok
mgd
mie

grze
wyfu
scu/ u
ale p
stani
tym
od D
je to
stązo
wież
Anyo

z Epi
mnie
stow
mian
Bog
zebra

wotrzejenow którzy nie byli tego Duchá. Piata/
a co to jest za dowód iednego osobistego człowieka
zdanie przyjmować przeciwko trzynianiu pisma swie-
tego pospolitego/ y przeciwko powszedney wierze/ kto
ta trzyma/ iże tu na tym świecie albo utracić albo o-
trzymać żywot wieczny możemy/ po śmierci nie już pla-
ca zasługowania.

Druga podpora Czysta w Papiestwie w sła-
ta jest z Proroka Zacharyasza 9. Kap. a to z onych słow
Wpuszczę w nim moie zieleń w którym nie było
wody. Tu proszę co to do Czystego ognia ma/ bo
iż to od ognia rzecz różna sobie jest/ a choć wody w
nim nie było/ ale też ognia nie wspomina. Druga/
Doktorowie oni starzy Kościelni tego Proroka słowa
nigdy tak nie rozumieli/ ale iedni/ iako Jeronim rozu-
mie przez to wzięcie piekła/ z którego my wszyscy
grzesznicy/ przez krew a śmierć Chrystusową iestemy
wyswobodzeni. A drudzy rozumieją o pewnym mie-
scu/ w którym były dusze Dycow swiętych zatrzymane:
ale przez Chrystusa umarłego y zmartwych wstątego
skamieńd wyjęte y do nieba doprowadzone. Jako o
tym śmni w dni Wielkonoce śpiewają: Dycy swięte
od Dyabła ieste do chwaty swey doprowadzili. A iestli-
że to miejsce chce rozumieć o Czystu/ tedyć już oto jest
skazane/ przetoż Czysta nie maś więcej/ iedno osta-
wieć po śmierci do nieba wernych dusz zarazem przez
Anioły w prowadzenie.

Trzecia podpora Papiestwa Czysta jest w sła-
ta z ksiąg Kościelnych Salomonowych Kap: 4. Ji z cie-
mnie a wzięcia niektórzy bywają brani na krole-
stwo. Te słowa nie o tym piśmie Medrzec/ ale o od-
mienności na świecie między ludźmi/ iako to może p.
Bog uczynić/ z wieźnią/ z niewolnika Krola/ a z pana
sebrata.

Druga pod-
pora Czysta

Cpowieś:

Trzecia pod-
pora Czysta

Rozdziału Szóstego

Czwarta
podpora
Czyta.

Czwarta podpora z Psalmu 65. Przesłaliśmy przez ogień y wodę/ y wywiodłeś nas na ochłode. Ktore słowa wykładają o Krzyżu a wciśnięciu/ przez ogień a wodę/ przez ktora / powiada / iżesmy przeszli iako iuż co minęło/ a tyś Panie nas wyprowadził/ iuż to o rzeczy ktora przeminięta mowi / nie o tej ktora oni aże po śmierci wierzą/ nie iście tu rzeczy/ tak się łapała lada dymu.

Piąta podpora ktora biera z Ewangelii Matthe 12. Kap. Grzechy nie będzie odpuszczony ani na tym ani na drugim świecie: a tak powiada skąd iżemuś bydi niektóre grzechy ktore się odpuszczają na drugim świecie. Ale y tu się bardzo subtylno myśla. Bo na przód Czysta nie wspomina tu Pan Chrystus. Druga z te^o słow ktore zowa Dyalektykowie *negatiua*/ nie może bydi *affirmatiua* ale *negatiua*, to jest/ iże ani tu na tym świecie ani na onym/ to jest/ nigdy/ na wieki (iako y Marek święty w Kap: 3. piśe/ prawie te słowa Matthejsowe wykładając) nie będzie odpuszczony grzech przeciwko Duchowi świętemu. Iako y ten ich grzech iże Czysta tak i wymyślił przeciwko nauce iawniej Ducha świętego/ ktory nas nauczył wierzyć tu na ziemi/ iże mamy grzechów odpuszczenie/ nie po śmierci dopiero szukać/ nie będzie odpuszczony.

Szоста podpora Czysta z Ewangelii Matthe 18. Kap: 5. Niech dobra wola z swoim prze ciwnikiem/ aby cie nie oskarżył sędziemu/ a sędzia nie dał oprawy/ a ten aby cie nie wsadził do więzienia/ skąd nie wynidiesz aże zapłaciś do namnieyszego pieszniadza. Odpowiedz. Dziwna ślepota iako pisma wyw racają do tego do czego nie są dane / abowiem Pan Chrystus tam tymi słowy nie wży o Czystu/ iako Jeronim piśe/ ale o zgodzie braterskiej/ a miłości spo

ney/ iako

ney/ iako przednieyże y dalze słowa tam okazują. Bo tam wyzshy mowi: Gdy ofiarować będzieś dar twoy na ołtarzu/ idź pierwey ziednay się z bratem swoim. A tam dalej: Miłuyście nie przysięcajcie waże. Augustyn tej rozumie te słowa o piekle/ przetoż to więzienie/ do kogo gdy będzie grzesznik wrzucony/ iuż na wieki nie wyjdzie/ tak tam donec to słowo wyklada y przywodzi rownego rozumienia temu ono gdzie piše Ewangelista o Pannie Maryey a Jozephie/ iże tey nie vznał donec peperit Filium unigenitum, to iest/ nigdy.

Siódma podpora z Ewangeliey Łukasowej o bogactwu/ który był trapiiony w ogniu/ to iest/ iako powiada/ w Cyscu. Odpowiedź. Z tu sroga ślepotą/ a bowiem iasnie tam mowi o ogniu onym/ iże nie w Cyscu ale w piekle: gdy podnosi oczy swoje będący/ i. Tład to/ przed sie nie otrzymał v Abrahama nie/ y z strony braciey dana iest odpowiedź/ aby sie iego bracia nie bawili umartymi/ ale Młoiższowym y tej prorockim piśmem. Tak tej tym lepiarzem Cyscowym/ potrzebaby było iasnym piśmem sprawować sie a nie wymysły swomit.

Osmia podpora z Obiawienia Jana świętego bierze/ tam słoń napisano: Jieć nie plugawego nie wnieście do Królestwa niebieskiego. Co tey my zeznawamy/ ale bydi oczyszczenie we krwi P. Chrystusowej tylko a nie w ogniu Cyscowym wymyslonym wierzymy.

Dziewiąta podpora z listu do Philipensow Kap: 2. gdzie napisat Apostoł: Jie na imie Jezusowo będzie się kłaniało wszelkie kolano niebieskie y piekielne. Kto re słowa tak wyśpaciła mowiac W piekle nie kłania sie żadne kolano Pannu Jezusowi potępionych/ a tak iest miejsce mał gdzie się kłaniało/ a to iest/ Cysciec. Odpowiedź. Z tu nie o Cyscu nie powiada/ ale o

Rozdziału Szóstego

wśchmienności Pana Jezusowej/która iako mu nas
niebie przyznawała/tak też y w piekle czuć wśchmienności
są/Romano: 14.

Ostatnia a iakoby ich mniemania namocniejszy
podpora iest wzięta z listu do Korintow pierwszego /3
Kapit:trzeciego: Fundamentu mego żaden nie może po
łożyć nad ten który iest położony/którym iest Pan Je
zus Chrystus/a iesliby na nim który budował/złoto /
srebro/drogie kamienie/drewno/ślano/łomę/ wśchmien
go robotą i edzie okazana. Abowiem dzien okaże/ bo
w ogniu bedzie objawione / a każdego robote ognia
spróbuie/iesliże którego robota zgorę/ szkoda padę/
nie/ a on bedzie zbawion iakoby przez ogień. A tu nie
piše aby przez Czystaec/ nie tu Apostoł te słowa piše
o nim nie myśli/bo pewnie podobniey było o nim A
postołowi pišać mianowicie/ tam gdzie piše o umar
łych / aby sie o nie nie smucili / y cieży te z martwych
wstaniem pewnym/ a godziłoby sie było nie opuszczać
o Czystu/ a radzić ieby za umarłe nazywawali. Nie /
stępy/ rocznice czynili/modlili sie za nimi. Ale nigdzie
takiey nauki Duch święty nie dał przez święte Aposto
ły. Ale znać że to duch kłamliwy wymyślił ten Czysta
ciec y co sie w nim dzieje/ y iako z niego wyprawić.
Jedno to dziwno że do tych czasow miejsca nie powie
dza kiedy iest/iesli wzgorę czyli na dole. Druga/nie po
wiedza kiedy widy którego świątka wypuszcza/ a kto
tami iest gospodarzem przyjmować dusze y wypuszczać.
Nie pomineli też trzeciego klucza malować Piotrowi
świątemu od Czystu / y innych okoliczności też o tym
Czystu nie maś napisanych nigdzie /oniteż nie dbaia/
tylko aby ludzie nim bawili/ a od nich miastki y świątki
czyszcili. A Możesz wypisować początki wszystkich rzec
chy/piše: Jż Pan Bog stworzył niebo y ziemię. po
tym Kays

Artykuł Siódmy.

313

tym Ray ściepił ludziom/ a piekło o budował Dya-
 błem. Ale o Chrystu nie pisał nie aby go komu miał
 Bog uczynić: Tylko między ziołami jedno też ziołko
 stworzył które bąby znają/ Co ie Chrystem zowa/ ale
 ogniowego na dusze/ nie maś o tym nigdziey wspo-
 minku iá. onego we wszystkich Biblię. Druga/ Redy
 z tego świata ludzie idą/ sam Pan Jezus powiedział/
 iże tylko dwiema drogami/ jedna przestrona do pie-
 kła/ a druga ciężna do nieba/ trzeciej nie wspomina do
 Chrysta/ a iście gdyby był/ tedyby też y droga do niego
 była od Pana wspomniona. Trzecia/ y w szdny dzień
 tak iáto y teraz idą po śmierci/ tak po zmartwychwsta-
 niu będą obroceni dekretem Pana Jezusowym/ jedni na
 lewice do piekła/ a drudzy na prawice do nieba/ a ja-
 sni nie zstapia do Chrysta z tych co tu żywych na sąd
 zachwycą. Czwarta/ piśe Jan święty co widział w
 niebie Bóże chwale z ludzi/ którzy omijają będąc tam
 są wziąć wiecznie/ nie wzmynymy słonym Chrystowym
 ogniu/ ale we krwi Barankowej. Oraz iáśna rzecz
 iest/ iże ani z początku świata/ ani potym nie było ani
 będzie ten Chrystiec idącym do nieba. Ale do Aposto-
 łich słow wracam się/ którymi tu Apostoł piśe o
 fundamencie Kościoła Bóżego (nie o Chrystu/ a to iest
 iego piśania przedśie wściecie) także piśe o budowni-
 kach iego/ to iest Pasterzach/ Doktorach Kościelnych/
 y iáto niektorzy wykładają/ na koniec też o ciotkach/
 z których budują Kościół Bóży. A przetoż złoto/ a re-
 bro/ drogic kamienie/ rozumie to nauke słowa Bóże-
 go prawdziwego/ ktora się buduje y mnoży Kościół
 Bóży/ iáśności mieli w Kredzie o Kościele. A przez śia-
 no/ drwa/ słome/ rozumie ludzkie podania y wymys-
 ły niepożyteczne. Albo też przez złoto/ arebro/ ka-
 mienie drogic/ rozumieć moję wiare/ y żywot ciot-

Math. 7.

Math. 25.

Apoca. 31.

1. Corint. 3.

Kr 2

wiek/ po

Rozdziału Szóstego

wieka/ podług słowa Bożego (pojobiona. A przez
drwa siano/ kłose/ wiare/ spodania żywych/ przys
kładów ludzkich wzięta. Toobole on dzień Pański
wszelki (probue/ a okaże iaka ktora jest/ dzień mowie
albo objawienia słowa Bożego/ nauki albo śmierci
wielkiego człowieka/ all' o sadny/ gdy przyjdzie P. Kry
stus sędzia żywych y umarłych/ tam okaże/ iak/ y co
ktosiał albo budował. A ogień rozumie sie albo krzyż
prześladowanie/ y wszelka potęsa/ albo Ducha świę
tego rozsadek/ który sie w ognistych trybach dla tego
pokazał/ albo sad Chrystusów który w ogniu przy
jdzie. y tu y tam/ nieinaczej iedno iako w żłomniku z
to probowane bywa/ a okazano bez skody y nie jest do
bre ztoto: Tak też nauka/ wiara/ all' o wszelki go osto
wieka wierzenie/ życie/ trzymanie/ iakowe który ma/
tedy sie w tych ogniach tak krzyż/ iak rozsadek Ducha
świętego/ przez słowo Boże/ iako y dekretem sędziego
ostatniego pokaze. Aco będzie który miał wierzących
bo y tu do tych Apostołów pisać) w sobie drzewianego/
flamianego/ to jest/ z ustaw ludzkich/ iże też nie co trzy
mał skodliwego chwale Bożej y iego słowa/ to zgo
re/ wniwecy będzie oná robota obroconá. A co będzie
złotem srebrem/ drogim kamieniem/ to jest/ ze słowa
Bożego/ to iemu będzie ku zbawieniu/ będzie w tym
zbawienie miał/ ale iako przez ogień/ bo wytrwał po
kusy aże do końca/ ten ogień probowania (o którym
Jakub święty pisać) y stał statecznie przy słowie Bo
żym y rozsadek Ducha świętego/ a na tym prześlawiał.
Przeto tak dekretem Sędziego onego będzie w pro
wadzony do zbawienia/ y tam weźmie koronę żywo
tá wiecznego. y tam sie okaże w on dzień/ iże daremno
Boga chwalili/ wczac y też trzymać sie ustaw ludz
kich. Chrystus Pan to powiedział: Tam sie głupstwo
okażet

Jacu. 1.

ona. A przez
gajów/przy
dzien Pami
dzien mowie
albo smierci
ydzie P. Kry
taie/ iat/ y co
sie albo kry
Ducha swie
kach dla tego
ogniu przy
istotnik zto
y jest do
feli go cyto
we ktory ma
z sadku Ducha
retem sedziego
al wierzacych
drzewianego/
tez nie co trz
own/ to zgo
a. A co bedzie
iest/ ze slowa
bedzie w tym
wytrwal po
ia (o ktorym
y slowie Bo
n przestawal.
bedzie w pro
korone zywo
i/ i ze daremno
ie ustaw ludz
sie gupstwo
okazety.

Artykul Siódmy.

314

okaze tych/ co sie woleli budować na piasku nizeli na
skale. Mar: 7.

A co przywodzi Oycow starych o Cisyacu pisma/
tedy nie okaza zadnego z onych starozytnych Mieczem
kow swiatych. A iesli co w drugich poslednich takiego
iest albo wymyszonego pod tytulem iakoby podania A
pistolskiego/ y to niepewna rzecz/ abyśmy to za rzecz
istotna mieli przyjmować nad iasna nauke slowa Bo
zego a wiare dawna Chrześcijańska ktora o tym Cisy
cu nie wie. Jako Augustyn pisze lib. 5. contra Pelag gdzie
tak stoi: Wiara Chrześcijańska napierw wierzzy bydy
troufstwo i chęć / gdzie żaden nieokrzestony Poganin
nie wnidzie. Druga rzecz/ piekło / gdzie w heli odfrze
pieniec od wiary Chrześcijańskiej powszechney maki v
cierpieć musi. Trzeciej rzeczy iatmiar / zadney nie wie
my/ ani w piśmie o trzecim miejscu iakim po tym zy
woście doczesnym nie cytamy. Takie Cyprjan pisze
contra Demetr: Trał: 1. Gdy Chrześcijanie mity zey
dziesz te* swiata na on wiel przyty/ iuz tam nie ma
sadne* miejsca zaugowania albo potutowania/ ic.
A tak wybaczycie mi Chrześcijanie z tego krotkiego
opisania srogie tych to ludzi zawiedzenie/ a srogie bez
lutości na ten blad tych z bogacenie ktorzy to wyniesli
li/ o czym infty herzey pisa/ na ten czas iuz daley pacie
rza patrzymy/ w ktorym tej Chrystus nie nauczył pro
sie: Odpusc tez winy umartych co sa ich dusie w Cisy
cu/ ale zywi tuni i zemi spolnie sobie tylko zadania / a
o umiartych tak mowia: *Requiescant in pace* / niechay
my ich w pokolu.

Przydal P. Chrystus do prozby o odpuszczenie grze
chow te slowa: Jako y my odpuszczamy naszym
winowajcom. Winowaycy dwoiakowi sa: Jes
dni za umowa iakowa slusna albo kontraktem: ci wi
me albo

w inoway
cy sa dwoiak
cowl.

Rozdziału Szóstego.

przestraga.

Col. 3.

Mat. 18.
Mat. 7.
Luc. 6.

ne albo dług powinni płacić a niekomunie bydzmy winni/ y wpełci: może sie iakiey winy wspominać/ iakowe są długi albo z pożyczania/ albo za przedaniem/ albo za frymárkiem/ albo obietnicą: Wszakże baczenia y w tym potrzeba z miłości. Drugie są przynydy za obrażeniem iakowymkolwiek ieden drugiego/ o tey ci tu mowię Pan/ abyśmy ieden drugiemu odpuszczali. Nie ródac do tego zwrzchności/ preceptorow/ go podarżow/ rodzicow/ ktorzy powinni tylko dobre młować/ a zle y występne karać/ a nie dopuszczać ztemu złości tego/ bo ktorzy odpuszczają złość wem/ u złości/ ci są uczestnikami złości tego. Wszakże y ci tak miała karać iak o i to czynili nie z niegawiać personj ale złości. A co się tyczy tey ich osobj własnej przynydy tej za dajacemu nam odpuszczając. Ale abyśmy odpuszczali nasze własne winy tym laczney/ iako Apostoł nas obliwie: Bądźcie łacnymi ku odpuszczaniu. Nie tak iako drudzy mówią/ nie odpuszczaj mu/ ani mu bede przyiacielem do śmierci. Słuchay a pierwey obrachuy się z Bogiem wpełci iakowey/ iestliż tey co ty przewinił Panu Bogu/ tedy to muszisz zeznać iżes przewinił. Druga/ ośaczay czy dług wiesz/ tenliż co ty Bogu winien/ czyli ten dług co to bliżni twoy przewinił ali naydniej ośaczowany dług twoy/ a porównany dziesięćci tysięcy talentow/ a bliżniego twego tylko na sto/ twoy co Bogu przewinił iest iako bierzmo/ a bliżniego przeciwko tobie winien iest iako trziesięć: A przetoż słuha al y się dano ty/ cisko za rzemysł/ sto za tyśiac/ dobreż to frymárk. Nad to obacz/ iżec się godzi widy Synowi Bożiemu nasza domać Oycowskiego przyrodzenia/ przetoż iestliż on odpuszczawa chętnie tym ktorzy się temu korzą/ a czyż mużby ty miał bydz sroższym a inakszym niżeli Ociec. Trzecia/ wpewnienie grzechow twoich/ o ktore prosisz

Oycę nie-

Oycę niebieskiego/a skąd masz mieć: gdyż on tobie odpuścza/gdy go prosisz/z łaski/ale chce abyś też ty coś uczynił/towarzyszowi twojemu/bo jeśli nie będziesz odpuśczał/ tedy też od ciebie zaście oddali łaskę swą Pan Bóg/ a będziecie się obchodzić sprawiedliwości z sobą/ przed która się żaden nie zstoi. A przetoż Pan Chrystus tak nauczył nas: Gdy będziesz stał ku modlitwie/ a prosisz abyć grzechy twoje były odpuszczone/ tedy też sam odpuszcć. Jeśliżby który miał co przeciwko bliźniemu/ idź a zjednaj się pierwej z bratem twoim/ być nie było rzeczone: Jeśli nie przyszedł do ciebie odpuszcć bliźniemu twojemu? A tak jeśli nie odpuszcć z serca wąchych ieden każdy bliźniemu swojemu iom/ tedy też wam Ojciec wąż niebieski nie odpuszc grzechów wąchych. Dla tego odpuszczajcie a będziecie wam odpuszczone. Wielką to ucie jest groźba tym którzy nie chcą odpuszczać drugim występku a krzywdy swojej. A le drudzy mówią: Ojciec ja nie będę mówił tej modlitwy o grzechach odpuszczeniu. O prostaku/niechcisi tej mówić tedy y innych nie mów/ boć nie będzie przysłało Dni rzec/Ojcze nasz/bo nie jest twoim Ojcem/ gdy go nie następujesz ani słuchając chęci/ który to co tobie czyni chce abyś też ty czynił temu wblizim twoim. A jeśli nie ma bliźni czym nagrodzić to coć uczynił/ ale Pan Bóg nagradza nie tylko tym iść wiele dać nie iednemu dobrego/ ale też y odpuszczając nie raz ale na każdy dzień winy twoje. Wielka tedy mam pewność odpuszczenia grzechów naszych/gdy oto prosimy Oycę niebieskiego/ kiedy czynimy w sercach naszych/ i se tak bliźniego swego miłujemy/ że też odpuszczamy iemu wszelkie winy nasze/ a nie zachowujemy przeciwko iemu żadnego gniewu albo nienawiści.

Summa tedy tej prozby ta jest/ i se prosimy y pro-

Mat. 5.
Mat. 18.

7. 405. 11.

le bydy nie win
inac/ iakowe
edaniem/ albo
baczenia y w
wody za obraze
o tey tu mo
cjali. Tuteż
go podarzo
itować/ a zte
u złości tego/
i/ ci sa uczestni
a Karac iako
złości. A co sie
daiacemu ma
naje wlasne wi
nie. Bądźcie i
udzy mówią/
lem do śmier
bogiemi wsekt
Bogu/ tedy to
acuy czy dług
ten dług co to
acowany dług
alentow/ a bliz
ogu przewinil
to tobie win
by sie dalo ty
rymark. Nad
ojemu nala
przetoż jeśli on
u koro/ a cze
n jeśli Ojciec.
o koro prosisz
Oycę nie

Kozdżiału Szostego

śię mamy zawsze Dycą niebieskiego: Naprzód aby na
sie winy powszednie z miłosierdya swego dla miłi S
na swego odpuszcł. Potym prosimy / abyśmy mogli
nie wpadać ale przychodzić do doskonałości/tak iako
byśmy chodzili podług wolei Bożej. Trzecie prosimy
abyśmy też wpadki drugich mogli znosić a nimi się nie
obrażać / y owesim tu lepszemu naprawiać. Czwarte/
prosimy o serce weżymne a miłosierne/abyśmy tym ł
enicy mogli odpuszczając bliźnim naszym krzywdy nasze.
Ostatnie prosimy/ aby była miłość/ pokoy/ między
cislontki Kościoła Bożego: Co day Panie Boże/ Amen.

ARTYK VL OSMY.

O Szostey Proźbie.

X nie w wodź nas na pokušenie/ ale nas
zbaw o de złego.

Ezytamy w Księgach Jozue w Kapiule 15. 16. y
17. iże Izraelscytkowie gdy zaprowadzenim Jo
zue do ziemi obiecanej/woyney mieli z Jebuzey
skim a Pogańskim ludem/takież z Chananeyscytki / y
porazili ie a zwyciężyli/ y dśiedziectwo Jebuzeycytkow
dali pokoleniu Juda/a Chananeyskie mśym: Wszakie
śmymch Pogańow nie wygubyli wśystkich/ale ich wie
le zachowali/tak iże między nimi mieszkali w pewnych
imionach na trybućie. Takci też ystalo się y ram
Chrześcćianom/przez wodza naszego Pána Jezusa Ch
rystusiny woyny mieli z Szatanem Bożęciem tego
świata/ktory aczkolwiek jest doskonale zwyciężony na
ter drodze/ktora nas prowadzi do ziemi obiecanej
królestwa

laprzed aby na
ego dla męki Sy
abyśmy mogli
kości/tak iako
rzecze prosimy
ie a nimi sie nie
wiać. Ciwarce/
abyśmy tym ta
krzywdy nasze.
potoy/ miedzy
e Boze/ Amen.

SMY.

nie/ ale nas

ppisule 15 16. y
owadzenim Jo
nieli z Jebuzey
naneyczyki / y
Jebuzeyczykow
shym: Whakie
ch/ ale ich nie
ali w pewnych
ato sie y ram
na Jezusa kio
ażciem tego
zwycięzonym na
nie obiecany
trolestwa

trolestwa niebieskiego Pan Krystus/ a to przez śmierć
pogrzeb/ do piekieł wstąpienie/ zmartwych wstanie/ y
wniebo wstąpienie iego/ tak iże iuż jesteśmy wolni tym
kstatem od grzechu/ śmierci/ y piekła/ y od Szatana o
rośmy zadali Oycę niebieskiego w przeszłej modlitwie
tak iże sobie pewne odpuszczenie grzechow naszych w
twierdzamy/ spólna zgoda/ spólnym pokoiem/ spólna
miłością/ spólnym odpuszczaniem sobie win/ y iuż tak
mamy wygrana rzecz nad Szatanem. Whakoz tak o
wym kstatem iako y Izraelczykowie mieli. Bo iako
oni nie do końca od onych Poganow wolni byli/ bo
nie byli do gruntu z porzobku nich wybić/ ale iuż nie
dzy nimi/ acz nie pánowali. Tak też y my musimy
wiedzieć przed sie iże żywie Szatan/ nie umorzony sa
jadze ciała naszego/ nie zagubiony jest świat zlosliwy
na ktorym mieszkamy/ i potem to miedzy nami ma sia
dło swoje y iście. Co tego zaprzeczyny sa/ iże iako
od Izraelczykow tak też od nas nie do gruntu sa wyto
rzeniem nas y nieprzyiaciele ktorzy takowymi sa żeby
sie radzi z isie zmocnili/ a tu siwey wkadzy przypły.
Pierwsza przyczyna iest/ aby zawsze mieli ludzie Boży
przed oczyma wielka one kaski miłego Boga/ pát rzac
na nieprzyiaciele one swoje/ iże im Bog dał nad nimi
zwycięstwo y wolność od nich/ a przez pewne wyka
wiciele wdziejcieżenie do obiecanego trolestwa/ a nie
przyiaciele dał nam trybstarzmi. Abowiem mowiac
o nas Krześcianach/ tedy nam nasze nieprzyiaciele i
to Szatan/ świat ciato/ grzech/ iest dawaiaey trybut
a nie mogą nam iuż sić odzić/ gdy nie będiemy chieć
iako to na wielu przykładach możemy obaczyć bo ci
nieprzyiaciele wiele nauczyli cierpliwości/ wiele stroni
ności/ rozumnienia drugiemu/ a na wiela rzeczy rozu
mu/ opatrności. Jakowe też były grzechy Dawidos

K r s

we/ Mag dā

Rozdziału Szóstego

we/ Magdaleny/ Piotrowe/ Ławrowe. Bo nam też
 zstali się na przykład/ nie iżeby grzeszenia/ ale przyda-
 ty się iako onym tak y tam w grzechu nie rozpaczają
 nią/ ale duszania w miłosierdziu Bożym/ i jeśli iako o-
 ni tak my też pokute czynić będziemy. Tymże obyczajem
 o to grzechy dają nam ten skutek baczyć/ że Pan
 Bog tak to sprawuje/ i że się wszystko nam ku dobremu
 obraca. Druga przyczyna zostawionych przed oczyma
 naszymi nieprzyjaciół jest ta / abyśmy mając ży-
 wa taką wężymosć Boga/ Pa w Bogu samemu w-
 pominali się dusząc. Bo jeśli nas już on sam przeciwi-
 ko nim wspomógł ku zwycięstwu/ tedyć y teraz mo-
 żemy dusząc jego mocą / iżec nas nie opuszczać ale zawsze
 wspomagać będzie. Trzecia przyczyna / dla próby
 swoich Pan tak chciał mieć ciarne przy białym/ Po-
 gany przy chwałach swoich/ aby je doświadczyć/ jeśli
 je pomniąc na dobrodziejstwa jego/ nie wstydzą się za-
 bawochowałstwy/ pijanistwy / nieczystościami/ rozp-
 stnościami/ poganiństwami/ Dyabelskimi/awiartu y ciału
 miłymi / czego im Pan Bog strogo zakazał. Bo gdy-
 by wszyscy byli dobrzy na świecie / a iakożby poznać
 wiernego y statecznego/ gdyby nie było bawochowa-
 łow? A iakożby pokazać stateczność chwalec praw-
 dziwy Boży/ gdyby nie było pijanów/ cudzołożników /
 taneczników/ biesiadników? A iakożby poznać trze-
 zwe/ wężliwe/ stronne/ stateczne ludzi/ gdyż przeciwnie
 rzeczy przeciw sobie wystawione zawsze bywają znają-
 cym się? A iako pokazali się Żydowie niestateczni
 mi w tej prośbie swojej/ bo bardzo się ich wiele popro-
 wało/ wiele ich y często opuszczali Boga prawdziwe-
 go/ a wdawali się dla zgody z Chananeyczykami/ z Jebu-
 zyczykami do Baalá/ ktorému okazy y Roszcioły budow-
 wali/ y ofiary czynili. Też od onych Pogánów rospu-

stności ży

Rozdziału Szóstego

17022.

Mat. 24.
Marc. 14.
Luk. 19.
Eph. 6.

ize druga przyjdzie na modlitwy przed Mayestat Bo-
ży do zgromadzenia wiernych ani twa Sybilla/ daj
Boże aby y czego wiecey tam nie nąśli: a coż w do-
mniech na ich weselachy stołow/ w wejtach/wielkie po-
rownanie z Poganym. Al tak świat nie zginat/ Dyabel
nie umart/ ciato sie rucha/ a Bog on dobrodziey wy-
le nie przed oczyma. Czwarta przyczyna zostawio-
nych nieprzyjaciół/ abyśmy miałezy ie przy sobie przed
oczyma/ byli ostrożnymi zawsze y czuynymi/ mieli za-
wsze na nie straża/ nie lekko ich sobie wazecy/ bo bezpie-
czność marta jest zginienia: Ale czuyność/ ostrożność
marta zachowania y wszystkiego dobrego. Jakoż Izra-
eleżyli do mieścita bezpieczeńność do tego/ iże potym ze-
brauwszy sie Rzymianie/ y posiedli ich mieysca/ miasta
y Krolestwo. Takci też z stało sie y Chrześcíanom/ gdy
sie wdali w bezpieczeńność/ w rostkoy/ uywali pokoju/
postarali sie Rzymianie iże posiedli Rościot y miasto
Rzym/ y Krolestwa bez mał a wszystkie Chrześcíanstie
a drugie Máchometeycey/ y potrzeba sie bać/ aby y
tych ostatków Szatan nie posiadł. Przetoż dla Bo-
gá słuchaymy przestrogi Państwa/ który nas wponie-
na: *Vigilate & orate* Czujcie a modlcie sie Bo ten ro-
dzay Dyabli nie bywa zwyciężony iedno postem a mo-
dlitwa. y Apostoł tak napomina: Stoycie podpasá-
ni w prawdzie/ przyobleczeni w pancerz/ sprawiedliwo-
ści przjebuci w gotowości do Zwányelley we wszystkim
máiąc tarcz wiary/ w ktorey możecie odtrącić wśste-
kie strzały ognište złońnikowe/ y weźmiecie miecz du-
chowny słowo Boże/ a przyłbice zbawienia/ zawsze
sie modlecy y czuiecy. Takowa gotowość gdy zawsze
bedziemy mieć dla nieprzyjaciół naszych przy nas be-
dacych/ tedy za pomoc Bożą nie opánuta nas/ ale be-
dzá zawsze musieli bydy holdownikami naszymi. Toć

173

tes tu opatrnie Pan Chrystus w modlitwie swojej / aby
smy przeze złoże czynili do Ojca niebieskiego / iżeby
nas nie wodził na pokusy: Nie śbyśmy ich nie mieli
na sie mieć / ale aby nam nie škodził / abyśmy ie mogli
zwyciężać. A iże nasz żywot iest prawie w pokusach /
iako Job y Jezus Syrach piše / przetoż potrzeba nam
orych pokusach serkego rozszytania.

Job. 7.
Ecl. 3.

Pokusy są
dwowielic.

Pokusy są dwowielic / iedne od Boga dobre / a dru-
gie od Dyabła złe: Bog kuśi aby ćwiczył nas / y pro-
bowat w śtarczności wiary / y w cierpliwości / y w mi-
łości / y w innych posłuszeństwach. Dyabel kuśi (iak
to kuśi Abrahama / Joba / Tobiasza / Jozepha / Pio-
tra y Pawła swietego) aby zwiodł y zatracił cztowie-
ka. Dopuścja temu Bog / nie iżeby nam zwyciężł pote-
pienia / ale iże naszey złey a skażoney natury nie wspom-
ga. Bo on iże dobry iest / tedy iako sam złym kuşony
bydź nie może tak też na zlenikogo nie przywodzi. O-
kazat nam złego Szatana / który złości a y siwomole-
stweni swoimi z stał sie złym / Okazał nam też y dat
czuć świat ten zł / y serce nasze bydź skażone / a za dze do
gruntu poprowane / iżenie dobrego z siebie nie może-
my / iedno sie złego napieramy: przetoż gdy bywamy
z leni / iako Apostoł piše / od własney pożadliwości by-
wamy narażeni / do czego Szatan przytłada ro-
zmaitę obaćcowania / aby ku zleniu wiecey zapalił y za-
wiodł. Wielż a tedy iedno sie modlić a y Pan nie dopu-
ścił nam škodzić / ale od tego zkosunka a y nas wy-
srobodził. Jednak y to widzimy / iże pokusy są roz-
maitę sposoby / iedne widome / drugie niewidome / i-
żasie przy fortunnych / a drugie przy troskliwych przy-
padkach bywające. Na przykład dla wrozumienia:
Jako gdy komu zdrowie służy / młetości / pieniedzy /
żywności przybywa / tedy rozmaite wnet myśli przy-
chodzą /

Jac. 1.

tes tu

chodzą /

Rozdziału Szóstego

chodzą/ iedny aby iefzcze więcej iako iako dostawał/
 drugie aby zdrowia y darów wſzech Bożych/ możno-
 ści wrzede/ ić. z pycha inſzymi gárdzacy/ nie podług
 Boga/ nie w ſkromności żywał do tego nadzieie ſwo-
 ie y ſerce ſwe przychyła: Agdy choroba/ ſkody/ krzywo-
 dy/ niedostatek przybył/ tu wnet iedni Boga odſta-
 pił/ a do Antykryſta ſie dla porátowania dobrego mienia
 wćiec pomysławaia. Drudzy iako iako choć nieſprá-
 wis o ſie ſtárac ſie/ a w teſknoſci nie czekać wſpo-
 możenia Pánſkiego wola máia: Ale do rozmaitych po-
 mocników ſie wćiekaia/ obiecuią. Do czego im Szatan
 pobudkę czyni/ iuż przez fałszywe Proroki/ iako Achá-
 ba/ iuż przez przyiacióły y żone/ iako Jobá/ Pilatá/ ál-
 bo przez nieiaktie widzenie/ ſny/ y wnetrzne wymyſły
 ſwoie. Trudno to wymowić/ iako Szatan ma tyſia-
 emi ſnuł ktorymi ludſi ziwodzi/ ale wſyſtkie iáčno po-
 znać gdy wſelkie będzieſ cwiecać iájnoſciá ſłowa Bo-
 ſiego/ bo cokolwiek przeciwo niemu przychodzi iuż to
 potuſá. Tak Ewágdy czyniá w potuſie Szatánſkiey
 a bronitá ſie mowiá: iſe Bog tego omocu zázazat po-
 iſywaé nam. Dobrze ſie bronitá. Ale gdy potym odſta-
 piá przykazania Bożego/ zwiédzioná ieſt od Szatá-
 ná y oſukána Tak Chryſtus náuczył nas bronieć ſie ſło-
 wem Bożym/ gdy ſam Szatáná we wſzech onych po-
 tuſach zwyciężył. Nápomínánie tu mamy pierwieſze z
 tey proſby to: Okázuie ſie tu nam mizerny żywot docze-
 ſny/ ktory oſtáwicieſnie ieſt w potuſach. Druga/ iſe ſá-
 mi nie możemy ſie obronić/ aſe potrzebuemy o rátu-
 nek ſie Bogu modlić. Trzecia/ abyſmy ſámi ſobie nie
 dawáli przyczyyny do potuſa/ dla tegoż z tego rowárzy-
 ſtwa potrzeba ſie ſtrzedz/ y nie wdawać w iadne niebe-
 ſpieczeńſtwa/ iako owi czynia ktorzy ſie z nieprzyiaciel-
 ni Bożymi przyiáinia/ w małżeńſtwa iacia/ do

Włoch

3. Reg. 22.
 Job. 2.
 Math. 27.

Gen. 31

Math. 4.

Włoch/ które są zaraza miodziennego cnotliwych/po-
 sz. aia/ i. c. A co ci którzy zgorzenie drugim czynia/ i. c.
 miodsi rychley od nich Dyablu/awiātu/grzechowi flu-
 żyć się naucza/ nieli Bogu. Biada temu przez którego
 zgorzenie/ a przez to° stażenie a nie budowanie. Wła-
 do te pociechy mamy mieć w pokusach: Pierwsza/ i. c. nie
 przychodzi jedno zawała Boża/ przetoż prosimy: Ty
 Oycie nie w wodzi nas na pokusy. Druga/ i. c. tak jest
 nam kaskawy Bog/ że nie dopuści nas kuśać więcej ni-
 желиśmy mogli znieść/ i. c. Apokstot tym nas cłeszy. 1. Corint. 10.
 Trzecia i. c. mamy pomocieniką moję° Pana niebieskiego.
 go/ którego o to prosimy/ i. Pan wnie/ i. c. 2. Pet. 2.
 napisano/ swoich z pokus wyrwać. Czwarta/ i. c. przez
 to gdy się wytrzymamy a zwyciężyć się nie dopuścimy/ o-
 trzymamy błogosławieństwo. Jako Jakub święty o-
 biećwie/ pisze: Błogosławiony który znasza pokusy/ a
 bowiem gdy będzie doświadczony/ otrzyma koronę ży-
 wota. A jeżeliśmy śmielszymi belina ten boy z pokusa-
 mi/ niemyśmy duszenie w Oycu niebieskim/ stąd się temu
 samemu modlmy ostawiecznie/ bo nas w tej duszności
 w nim opewnia skoniżenie modlitwy Pánstkiej gdy mo-
 wimy: Albowiem twoje jest królestwo/ i. moc
 y chwała/ na wieki wieków/ Amen.
 Tu w tym skonżeniu tej modlitwy Pánstkiej/ naprzód
 sobie przypominamy iego królowanie y pánowanie w
 Rosciele swoimi nad cłonkami swoimi/ a przetoż gdy
 go będziemy prosić/ pewnie nas bronić będzie y opas-
 trować wshytkimi potrzebami tak zbawiennymi i. c.
 y doczesnymi/ a będzie wybawiał od wshogo złego.
 Druga/ i. c. do tego moimy tak/ i. c. i. c. na rzecz temu nie
 będzie się mogła sprzećiwieć/ a nam nad wola tego w-
 czynu wskazać. Też nie nie maś podobnego wnie-
 go/ aby

Pociechy w
 pokusach.

1. Corint. 10.

Jaco. 1

o tako dostawał/
 Bożych/ możno-
 zacy/ nie podług
 tego nadzieje swo-
 a/ skody/ krzywo-
 ni Boga odsta-
 dobrego mienia
 i. c. choć niespr-
 nie czekać wspo-
 o rozmaitych po-
 czego im Szatan
 oki/ i. c. Ach-
 Joba/ Pitara/ al-
 etrzne wymysły
 szatan ma tysia-
 ystkie kćno po-
 osćsła słowa Bo-
 przychodzi i. c. to-
 ie Szatanstkiej
 nocu zakazał po-
 y potym odsta-
 i. c. jest od Szat-
 s bronić się sto-
 sch onych po-
 any pierwse z
 y sywor docze-
 Druga/ i. c. s-
 uieny o ratun-
 sami sobie nie-
 tego rowarży
 w iadne niebe-
 nieprzyaciel-
 wa i. c. do
 Włoch

Rozdziału Szóstego

go/aby nam/gdy będzie chciał/me miał dobrze uczynić.
Trzecia/ iże to czyni nie dla naszey godności/ ktorzy ieste-
śmy grzesznicy/ ale dla chwały swoiey abyśmy ią iemni-
oddawali za wszystkie ku nam uczynności/ gdyż ie bier-
zemy od niego/ y dzięki zawsze wdawali/ y do częstych
modlitw do niego sie pobudzieli. Amen. Toć już
wiasze a zamyśla prozbe/ otwierdzając w pewney wie-
rze y we wszech prozbach nas/ iże pewnie będziemy wy-
sluchani. A to podług onego Pána Chrystusowego przy-
rzeczenia/ gdzie powiedział: Amen/ Amen powiadam
wam/ o cokolwiek będziecie prosić Oycá mego w imię
moie da wam. Jeleń roć tedy to Amen mówicie/ Chry-
ście/ mocnie wierząc iże sie nam podług wiary naszey/ a
z niey prozby od Oycá niebieskiego zstanie/ iako od
władającego/ możnego/ chwalebne go Pána. Ale pro-
Amen tym duchem nie mówi/ już wątpi/ y sobie dro-
ge zagradza do wysłuchania y wspomżenia od Pána
Boga / od ktorego tylko wierzący mocnie dary iego
biorą. Ktorey wiary prawdziwey pomnażają ty nam
sam P. Boże Oycze nasz niebieski/ przez Jezusa Chry-
stusa Syna twego miłego w Duchu świętym/ Amen.

**Modlitwa / w ktorey summá Pa-
cierza iest włożona.**

O Oycze nasz ktory mieszkasz na niebieskich/ a wsze-
chmogacym iestes wszystkich rzeczy Pánem/ kto-
ry z niewymownego miłosierdzia swiego bez naszey
wszelkiej godności raczyłeś zstać sie Oycem naszym/ y
przyjać nas za syny swe w Synu jednorodzonym two-
im. Dajże to abyśmy imienia twoiego nie sromocili/
nie bluznili /

at dobrze uczynić.
ności/ktorzy ieste
y abyśmy ia remi
ności/gdyż ie bie
wali/y do części
Amen. Toć iuż
e w pewney wie
wnie bedziemy wy
prysusowego prz
amen powiadam
yca mego w imie
i mówicie/Chrze
zślubienie Pań
g wiary nasy/za
zstanie/ iako od
Pana. Ale kto
tępi/y sobie dro
żenia od Pana
ocnie dary tego
mnażają ty nam
ez Jezusa Chry
stusym/Amen.

ma Pa
ś.

bieściech/a wse
y Panem/eto
iego bez nasy
ycem naszym/y
odzionym two
nie stromočili/
nie bluźnili/

Artykuł Ośmy.

320.

nie bluźnili / ale abyśmy słowy y uczynkami naszymi
świecili/y między narody wszystkim sławili: Co aby by
to niechay królestwo twoje przyjdzie do nas / aby tak
Szatanśkie panowanie było zniszczone/y myśli złe zna
łych serc oddalone / pożądliwości psołliwe powściąs
gnione/ a my iako zależy na twoje działki byli tobie po
słusznymi: Ciuiemyć zaiste w tym być ciało nasze prze
ciwne / aleć przemaga Duch twoy w nas / za ktorego
sprawa pod twoją wolą poddawamy sie. Niechay ie
nam nie będzie nązwadzie to ciało zarażone nasze/ a
le raciey day Oycze miłosierny/aby iako Duchowienie
biescy/ y wszystko stworzenie na niebie y na ziemi sa to
bie posłusni/ aby my też bez wšego sporu a lenistwa/
to chać sie mogli w posłuszeństwie rozkazania twoiego
a z pilnością wypełniać wšystkę wolę twoję: Jedno iże
do tego potrzeba żywności/mieśkánia/y przyodziania/
pokoiu/ a wšelkiego powszedniego opatrzienia. Przetoż
prosimy ciebie samego/biżyc nam dzisiaj chleba pow
szedniego/aby potom niedostatek czego/nas nie przyć
liat tego szukać u kogo innego niżeli u ciebie/ktoryś iest
staćnica nieprzebrana wšego dobrego. Spowiadamy
sie też przed toba ktory wszystko dobrze widziś/ieć nie
lestesmy godnymi / abys nam takowych dobr swoich
miał wyciawać / ponieważ twoy Mądrystat częstymi
a wielkimi grzechami naszymi obrażamy. Jedno iżeć
żanias on twoy miły Syn Pan nasz Jezus Chrystus nie
tylko raczył/ale iuż dosyć uczynił za wšystki długie y wro
ny nasze/ gdyż my nie mamy czymbyśmy byli mieli ie
placić a za nie dosyć uczynić: Przetoż prosimy sercem
bolesnym a skruszonym/ odpusć nam te nasze winy / a
te zapłata Syna twoiego za nie łaskawie iuż przymi/
za doskonałą nagrodę/ktoregoś nam dał pewnym o
sprawiedliwieniem y poświęceniem naszym. Wšaktoż o

Rozdziału Szóstego

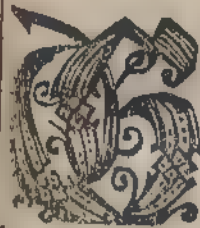
biecuieiny to że twoum przykładem chcemy odpuścić/
y odpuszczamy iuż z serca naszego winowaycomi na-
szym/bo wiemy iż ty nie cierpiś między cielestą swoią
niezgody/ wasni/ gniewu/ rostyżkow/ pomsty/ ale aby
sie wspolek miłowali / a w pokoiu z sobą spotecznie
mieszkali. A iże biednymi ludźmi iestesiny/ a podlegli
siny rozmaitym pokuśom / ktore ustawicznie chytrze
Szatan na nas monstruje/ a nasze ciato / y ten świat
na ktorym mieszkamy/ temu w tym bårzo vsługwie /
Przetoy ty Wyższe naopatrznieszy radi samo nas a zbro-
ia y możnościa wspomoi nas/ abyśmy mogli wfszystcie
pokusy zwyciężyć. Nie pragniemyć tego abyśmy nie
mieli cierpliwie przynimować pokuśenia/ktore na nas
ty sami dopuszczasz/ ale aby nami nie zaśkodziły a
nas nie zwyciężyły o wspomozenie prosimy
bo twoie iest krolestwo/ y moc y chwa-
ła na wieki wiekom/
Amen.

Rozdział

Rozdział Siódmy.

O SAKRAMENCIECH.

W Katechizmie pytanie bywa: Ktore to są
Światości przez ktorych używanie wiara
nasza potwierdzamy? Odpowiadano. Jże jest
Krzyż święty / y święta Wieczerza Pańska
Przedmowa.

Dyś nam pisma Święte dają zgodli-
wie świadectwa o tym: Przetoż bez
wszey wątpliwości wierni Chrześcija-
nie mają wiedzieć / iż Pan Bóg cię-
remi rzeczami z ludźmi postępował y
sprawował się / a im ku pożytku pokła-
sował ich zbawienie. Naprzód / ięszc od wieków pier-
wey niżeli świat był stworzony / Bóg iako nie wszystko /
tak też naprawę człowieka a przywrócenie tego do
straconey łaski / do odpuśczenia grzechow tu ięszc na-
tym świecie / do zmarłych wstania ciał / do żywota
wiecznego / y przemieszczawania z sobą w Królestwie nie-
bieśkim / w radzie swey Boskiej przeyrzat y postanowił
iż inaczey nie miał dni mogł przysć człowiek do tego /
jedno tylko przez Jezusa Chrystusa Syna tego miłego a
zbawiciela naszego. Jako o tym piše Apostoł w liście
do Efezow tymi słowy: Błogosławiony Bóg y O-
ciec Pana naszego Jezusa Chrystusa / ktory nas błogo

Reg'm shas
wenta nastro
nu prze
sz. 1. / ylt o
Jezusa.

Rozdziału Siódmego

2. Tim. 1.

Tim.

1. Tim. 1.

NOTA.

potym obie-
cał tylko Je-
zusa.

Gene. 3.

Gene. 12.

stawiał wszelkim błogosławieństwem duchownym w
niebiesiach Chrystusowi: Tak iako nas w nim obrat so-
bie/ pierwey niżli były założone grunty świata. A wli-
ście do Tymoteusza o tym tak piše: Bog zbawił nas y
wezwał wezwaniem świętym/ nie podług wezynań
naszych/ ale podług swego przejrzenia y łaski która jest
nam wezwana przez Jezusa Chrystusa przed czas y wie-
cznymi. A do Tytusa piše to przypomina w te slo-
wa: Żywot wieczny obiecał nam/ ten który nie kłama-
Bog przed wieki. Piše też o tym y Piotr święty tymi
słowy: Nie złotem ani srebrem/ ale drogą krwi Ba-
ranka niepokalanego Krystusa odkupieni jesteśmy/ kto-
ry był na to przejrzany pierwey niżli był świat stwor-
zony. Skąd to napomnienie pierwsze bracie mamy/
iż Bog nie przejrzał/ ani w radzie swojej wieczney
nieodmienney od wieków nie postanowił nic innego/
przecoby człowiekiem być zbawiony iedno przez Chri-
stusa Syna iego a Pána naszego. A tu już precz musza
ostąpić wymysły ludzkie. Mamy też poćciecha skąd iże
Pan Bog dał nam to wiedzieć/ y wtęgo wwierzyć/ a
czekać przez niego naszego zbawienia/ a nie przez inne sa-
kie zabobony wymyslane. Druga / po wypadku cżko-
wiecznym/ oktorymi mieliście wyżej w Rozdziale wto-
rym/ oznaymił też przejrzenie swoje słowem swoim/
a nie obiecał czego innego człowiekowi do zbawienia ie-
go/ iedno tegoż samego Pána Jezusa. Tęgo naprzod
Adamowi/ potym innym Pátryarchom/ a już iako wie-
cznym a nigdy nieodmiennym przymierzym Abrah-
mowi/ y wszystkim potomkom iego obiecał. O tym
przez Mojżesza y Proroki święte wskawicze słowo ta-
kiey swojej obietnicy dawał/ iakośmy o tym wyżej
w wykładzie Kreda mieli. Trzecia gdyż ias on prze-
jrzenia od Boga oznaymiony przez Proroki przyszedł

iako o

Przedmowa.

322.

iako o tym mowit Pawel swiety: Gdy przyszlo wype-
 nienie czasu/zc. nie oddat/nie okazal Pan Bog naswie-
 cie ludzom przez coby mieli bydz zbawieni/nie inego
 iedno tylko Syna swego narodzonego z Maryey dzie-
 wice wedlug ciata/ ktoremu przez Anyola Gabryela
 (prosze dla Pana Boga kto ma uszy sluchay/ a kto u-
 mie czytac a ma oczy czytaj to) dat to imie Jezus/ to
 jest/ zbawiciel/ dokladajacy/ iże on mial zbawic swoy
 lud od grzechow ich. Tego gdy byl ieszcze w żywocie pan-
 ny Maryey/ Bog Jozephowi w objawieniu oznaymit/
 tego narodzonego pastierzom przez Anyoly/potym Nie-
 drcom przez gwiazde / Potym Symeonowi y Annie
 starey w domce przez Duchą swietego okazat/ a ci I-
 zraelczykom inszym o tym dawali świadectwo/ iże przy-
 szedł obiecany wybawiciel Izraeliti. Tegoż Jan Krzci-
 ciel okazat. Tego z nieba sam Ociec obwołat. Tym
 sie bydz sam Pan Chrystus przez wszystko swoje tu wciele-
 na swiecie życie opowiedat/ iże przyszedł dla grzesnych/
 aby wen nawrociwszy sie wierzyl/ a zbawieni byli.
 Takowym go cuda ktore czynil oświadczali/ z tym po-
 selstwem poslat dwanasce Apostolow swoich / opo-
 wiadac wszystkiemu na swiecie ludzkiemu stworzeniu
 pokute/ odpuszczenie grzechow/ y zbawienie w imie ie-
 so. Insey Ewangeliey nie stychalismy od Boga/ kto-
 raby nam skad inad albo przez co drugiego oprocz te-
 go Syna Boszego / miała oświadczac nasze naprawe y
 zbawienie. To tylko samo imie Jezus/iako Piotr S.
 powiada/ jest nam dane/przez ktorego to mamy y te-
 go dochodzimy.

Stad mamy juz napomnienie/ abyśmy dla nasze-
 go zbawienia nie inzego nie przysimowali/ iednotemu sto-
 wu poselstwa dobrego Ewangeliey Chrystusowej dusza-
 ni. Azai to nie wciecha wielka sercu wiernemu jest/ gdy

Gala. 4.
 Czasu pewne
 go wydat/ p
 okazat tylko
 Jezusa.

Luc. 1.
 Math. 1.

Luc. 2.
 Math. 2.

Joan. 1.
 Math. 3.

Marci. 1.
 Luc. 3.

Joan. 3.
 Math. 6.

Luc. 5.
 Math. 28.

Mar. 16.
 Luc. 24.

Act. 4.

Rozdziału Siódmego

Mat. 24.
Marc. 13.

Rom. 11.

Sakrament
y wshyt. te
obrazu nam
tu zbawie
niu Jezusa.

czuie iże pawię jest zbawienia swego / które temu
wierdza słowo Boga prau dziego / które d'a tego
nie ostanie / ale trwać będzie poświat stoi. Jako to
Pan powiedział: A będzie przepowiadane *Euangelium*
królestwa (zowie go *Euange* i m królestwa / dla tego iże
wierzący temu przychodzą do królestwa Bożego / iako
też zowie się możnością do zbawienia wszelkim wier
zącemu od Apostoła) a w ten czas przyjdzie Poncie
nie światła. Y wielkimy dosyć tu pewnością wiary na
hey te trzy sprawy Boże / do naszego zbawienia służące /
to jest / przezyrzenie a wradzenie y postanowienie Boże.
Potym obieranie Boia. Tłóścienie / wypełnienia iey
iuz obieranie a rozesłanie o tym poświęcie / y ostan
czne wytracanie Ministrów kowa Bożego.

Ale nashey cztowieczey krewości a cielesney grubo
ści folgulacy Pan Bog / dal nam czwarta rzecz i cześ
prawie zmyślom naszym służąca / a to pewne znaki / y
tego swego z nami przymierza istotne wspominki / a iak
koby słow swoich pieczęci / które w Rosciele Bożym
nazywano Sakramentami / to jest / Światłościami.

Jedno iże ty rzeczy zbawienia naszemu służące / a nas
do żywota niebieskiego prowadzące / Szatan on sam
zatrącający na wieki / a stary nieprzyjaciel cztowieczy z
wielką chytrością psował / fałszował / niszczył / a wyspo
cał / iako to zarazem w Raiu począł / gdy one Boże sło
wó cztowiekowi zbawienne i cześce przed wpadkiem iey
go wywracał: Tak też po wpadku dane obietnice y Sa
kramenta psować iednakże nie ostawiał. Co y po dziś
dzien czyni / y o to mu nawiecy idzie / y o tym się wshy
stko stara / aby ty rzeczy psował / niszczył / a wywracał.
Tłauke a słowo Boże w potomstwie Raimowego y po
tym Chaimowego tak był wywrócił y popsuwał / iże
z ludu Bózego pogány / z slug Bózych Białkie slu

gi / z chwał

gi/z chwalcow Dycy niebieskiego chwalce Beelzebubo
 we dycy piekielnego uczynił/ o których między innymi
 rzecjami Boga przeciwnemi to było/ iż się byli wzyw
 ciarli (ono słowo Boże mający/ i że w naszem ciele
 czyni mieliśmy być poratowani a przysię tu także Bo
 że) bawiać onym swoim/ ktorymi Boga sobie
 wyrażali nasienia ludzkie/ to jest/ ludzie rozmaitego sta
 nu/ a zwłaszcza w państwie będące ofiarować. A
 niektórzy już nato chowali cztowieka do roku/ ktore
 go potym zabijali grzechy swe nan kładac/ a tona w
 błaganie Boga za ony grzechy czynili: Tak będąc od
 Szatanapobłajniemi iakoby to przez ledą cztowieka
 mieć mogli/ y iakoby to ledą cztowiek prosto mogł
 bydi onym Jezusem/ a nie on Syn Boży prawdziwy/
 ktorego czasu swego Bog Ociec nam postat. Tak tej
 zwiódł naród Izraelski/ ktorzy wierzyli tej obietnicy
 Bożej/ ale ia sobie Pharyzeyskie o przysię zbawiciela
 siemskiego a doczesnego rozumieli: Przetoż chociaż do
 nich przyszedł Pan Jezus narodził w ciele/ nie iako
 Jezusa tego przyieli/ ale iako bluznierza wtrzyłowali/ a
 podług błedu swego inego Jezusa ciekali. Takowego
 y dziś prawie rownego onym poganom błedu chwy
 cili się tej Nowokrzescency/ ktorzy acz w Jezusie tym
 iednym duszą w iakie cztowiekiem go tylko prostym
 być mniemali. Bliszy też tego są y Papieznicy/ kto
 rzy chociaż o Chrystusie iednym y o jego naturach do
 brze wyznawali/ ale ofługe tego zarzućwsi/ na lu
 dźiach się zasa dzia a swego zbawienia szukaia/ bo w
 śmierzniach Nieczennikowawietych duszaia/ potym też
 w zasługach w Niskich naboienstwach albo w za
 bobonach/ wtrudzeniu/ w pracach swoich własnych/
 y w rozmaitych rejsnikach ktore sprawnia/ wiare swa
 zbawienia swojego pokładai/ o czyni wysiły w wy
 kładzie

Genes. 3.

Ezech. 18.
Malikenses.In terra
sunt trogl
onie.

Kozdziału Siódmego

Ładźcie Kreda mielisiny. Tak też y Sakramenta oświe-
te Szatan pogwałcił/ innych spraw świętych mie-
dzy nie namieszał/ y ludźie do używania ich y trzyma-
nia o nich rozmaitego przywiódł/ tak iże iako w nau-
ce aż niey w wierze była y jest między ludźmi zawzię-
roznica wielka/ tak też o Sakramenta była y jest niezgo-
da niemata. Dla tego ciłowiekowi iesli dla dobrej wia-
ry potrzeba jest nauki zdrowey uczyć sie/ tedy też nie-
mniej dla pożytku zbawiennego o Sakramenciech po-
trzeba wyćwiczenia prawdziwego. A iakom o nauce
iuz tu w Kozdziałach piowych wypisał/ tak też o Sa-
kramentach tu za kask Bosz wypisze.

ARTYKVL PIER WSY

O Sakramenciech.

Co to jest Sakrament?

Rozmaite są wypisania o Doktorow świętych o
Sakramencie/ co to jest Sakrament? Bo tu nie
jest nam rzecz o Sakramencie Poganstkim/ to jest o
zakładzie/ ktory sobie zapasnicy albo w zawod wyści-
gając sie na niejakim oktarzu pokładali/ aby go on
ktory wygrał otrzymał. Ani też tu pisze o Sakramen-
cie prawników/ to jest o ich przysiedze. Ani o Sakra-
mencie Żołnierzow/ ktorym swoje żołdaki sobie obo-
wieszują. Ale o Sakramencie ludu Bożego/ Kościola
Chrześcijańskiego/ ktory tak sie opisuje y wykłada.

Co jest Sa-
krament.

Sakrament jest sprawa widoma/ cielesna/ ziemsta/
od Pana Boga posłanowiona a poświęcona/ zna-
cząca rzecz niewidoma y tajemnice swieta niebieska:
Abysmy iey z roztazania Bożego używali/ a tym iżeby-
śmy ciotkami ciata iego a ludem Zboru iego oświad-

gali sie

Bali się bydy/ y o pewney łasce Bożey a o odpuszczeniu
Grzechow y usprawiedliwieniu naszym/ które bierze
my wiara przez Pana Krystusa otwierdzali się/ a tak
we tego dobrodziestwo wspominając / za nie iemu
dziękowali/ y napominali się do miłości społeczney/
do pokory/ cierpliwości/ y stateczności przez wszystkie
czas żywota naszego. Tu z tego wykładu y opisanja
Sakramentu wszelki może tuż baczyć/ co to jest Sakra
ment/ a takta jest własność jego.

Uprzód iże nie żywioły ziemskie jest Sakramen
tem/ ale używanie y sprawa onego żywiołu albo rze
czy ziemskiej podług ustawy Pańskiej/ czego dla wy
rozumienia lepszego/ weźmiemy ofiary starego Zak
nu/ w których nie kosztowiec oni ani barankowie/ albo
tatarowice byli Sakramentem/ ale ich bićcie/ z nich krwie
wylewanie y palenie ich: Także z strony Baranka Wiel
kononowego/ nie onci baranek był Sakramentem/ ale u
żywanie tego takowe iako Bog roztazał. Także z stro
ny obrzezania/ nie ona skata była Sakramentem która
obrzezowali się/ ale nie oberznięcie członka iako Bog
postanowił: Także y na Krzcie świętym nie woda jest
Sakramentem/ ale mycie wodą winie Dycy/ y Syna
y Duchą świętego. Toż y o Wieczerzy Pańskiej rozu
miejmy/ iż nie chleb ani wino jest Sakramentem/ ale
używanie onego chleba/ y picie onego wina/ podług ro
kazania Krystusowego. To czynicie na pamiątkę moję.

Druga/ z wykładu tego Sakramentu to też baczyć
my/ iże w tej sprawie Sakramentney dwie rzeczy się
zawierają/ a prawdziwe są. Pierwsza jest rzecz znana cie
lesny/ widomy/ ziemski. A druga rzecz jest tajemnica du
chowna niebieska niewidoma/ która znaczy/ okazać y
potwierdza on znaki widomy. W tych dwu rzeczach Pa
wet święty do Rzymianow piše: Abraham wziął znak

Exodi 12.

Gen. 17.

Dwie są rze
czy w Sakra
mentach.

Roma. 4.

Rozdziału Siódmego

Lib. de Ci-
uitate Dei
Cap. 10.
Lto. 4. con-
tra Valen-
tyn. 34.

Tajemnica
Sakramen-
tów łaski
jest.

Tajemnica
powinno być
tajemną.

Roma. 3.

1. Corin. 4.

obrzeżania/ utwierdzeniem sprawiedliwości z wiary S.
tym zgadzając się Augustyn/ tak też pisał in sermone ad in-
fantes de Sacramen; Sakramenta dla tego się Sakramen-
tami zowią/ że ich rzecz okazują a ich znaczą. A na dru-
gim miejscu mówi: Sakrament jest rzeczy świętej zna-
kiem. Na trzecim miejscu: Sakrament jest niewidocz-
nej łaski widoczna forma. Tym też Irene: Doktor sta-
ry także pisał/ którego niech czyta kto chce o tym. Ten to
twierdzi Augustyn do Bonifacyusza pisać: Jie Sakra-
menta gdyby w sobie nie miały takiego znaku/ tedyby
Sakramentem bydl nie mogły.

Przeróż która to jest druga ciasta Sakramentów
duchowna/ niewidoczna/ święta/ niebieska/ potrzeba
nam wiedzieć/ bosmy tuś byli o pierwszej sprawie wi-
domy. Jestci tajemnica łaski Bożej/ grzechów odpus-
zczenia/ y żywota wiecznego/ która dwiema obycza-
iem siem w Sakramenciech znaczą. Ciapierzo/ po-
dobieństwem oczyszczenia/ odrodzenia/ oberżnienia y o-
chłodzenia/ iako to jest w Sakramencie obreżania y
też Krztu świętego. Potym/ podobieństwem karmie-
nia/ nasyćcia/ iako w Sakramencie Baranki Wie-
konoego y też Wieczerzy Pańskiej. Druga tajemni-
ca jest powinowactwa naszego nas napominająca/ a
to też dwiema kształtem. Pierwszym/ żebyśmy to w ży-
woćie naszym pokazowali/ do czego nas napominają
Sakramenta/ to jest/ abyśmy obreżanie/ y umartwie-
nie/ y oczyszczenie grzechów naszych przez pokutę czyni-
li/ nie znając się do świata/ Szatana/ do ciała/ ale do
Pana Krystusa. Do tego nas napominają Apostoł gdzie
pisał: Potrzeba nam bracia abyśmy byli podobni obra-
zowi Syna Bożego. Na drugim miejscu: Żebyśmy o
umartwienie Jezusa Chrystusa na ciele naszym nosząc.
Wtore napominanie jest winy a łaski dla grzechu na-
szego/ dla

tego/ dla

tego/ dla którego my godniśmy abyśmy byli bić/ rze-
zan/ rany podejmowali/ krew wylali/ y zabić byli / a
nie możemy żadney mieć na to w sobie nagrody / po-
trzebuemy łaski / y z iney strony omycia / y odpuszcze-
nia / przetoż zawsze musimy się wniść a prosić Boga
o łaskę dla Pana Chrystusa / który na miejscu naszym
dosyć uczynił / a to swoje dosyć uczynienie wierzącym
z łaski swej darował.

Bog jest vs-
tawcą y po-
święcicielem

Trzecie w tym wykładzie tych Sakramentow okła-
zuje się a wypisuje ustawca albo poświęciciel Sakra-
mentow / iż jest sam tylko Pan Bog. Bowiem iako
nikt nie może znać wmyśli Bożego iedno komu y iako-
to go Pan Bóg pokazał a oznaymił słowem swoim
świętym / tak też słowa jego nikt nie może twierdzić
iedno on sam. A osobliwie w naszey naprawie ku zbawie-
nieniu naszemu to baczyć możemy / iż nie mogli byśmy
byli wiedzieć rady Bożey o nas / iakoby nas / a przez
co chciał być mieć zbawione / gdyby nam był tego slo-
wem swoim obiecał y nie zaślubił tak to wyko-
nać. Otoż dla isłoty y znaku pewnego wykonania tego
słowa swego świętego / y tej wolej swej tak nam
obietwionej / y dla pamiątki pewnego dobrodziejstwa
świętego / on też sam Pan dał a poświęcił te Sakra-
menta / iako o tym Aquinas Doktor piśie tymi słowy:
On ustawia nieco / który dawa postanowienie y rzeczy
skutek y trwałość: Ale skutek y trwałość Sakramentu
jest tylko od samego Pana Boga / przetoż nie kto inny
ale sam Pan Bog jest tylko ustawca Sakramentu. A
iako w przymierzu swoim z Adamem po upadku Bog
żałostliwie biednemu człowiekowi ku pocieszeniu poży-
tku dał obietnice nasienie niewieście: Tak też dał na-
znak miłości / zktorey to uczynił on kożuch którym go
nagięgo przyodział / y one ofiary ktore synowie jego czy-
nili. A iako

Par. 3. quest.
96. Art. 2.

Genes. 3.

Rozdziału Siódmego

Q. no. 4.

ni. Alato Ndemu po skaranu swiatá potopem/ dał obietnice sáz wicey niezagubienia narodu ludzkiego ku sktemu skłonnego/ dał też á poświęcił ná czas wicejnie znát przymierza tego swego z człowiekiem Tęże ná obojczych.

Go to left page
Bible
Dutchman's
11.

Toż o inſzych wyſſſkich rozumieć mamy Sakramen-
ciech / iże ie Pan Bog ſam poſtawił y poſwiecił.
Poſwiecić rozumiey nie to inſzego nie ieſt/iebnio ſprá-
wa iákowa poſpolita odtácyć do ſpráwy ſakramen-
tney / ſłowem y rozkazaniem y wſtáwa Boża. Jáko
Auguſtyń piſze: Niech przyſtąpi ſłowo Boże do ſprá-
wy widomey y żywioła ziemſkiego/iuż zſtáwa ſie Sa-
kramentem. Jáko/gdy odtáczył Pan Bog Barántá
Wielkonoceńnego iedzenie/ bydlá onego ofiárowanie/bu-
cie/palenie/kámieniem obrzezowanie/myćie wodá/ta-
máńego chleba iedzenie/y winá z kubka pićie/do ſprá-
wy Sakramentney iuż ſie z ſtáły one poſpolite ſpráwy
Światoſciami/to ieſt/ ſwíetymi ſpráwami á Sakra-
mentami. Bówień ieſli (iákó Apóſtół piſze:) wyſſſkie
zeczy które Bog ſtworzył ſá dobre y ſwíete/gdy ich lu-
dzie wýwáá z dýiekámi: y do tego do czego ie Bog
ſtworzył / iákó onich ſłowo Boże ſwiádeczy: Dálekó
wiecey te ſpráwy z tymi żywioły ktorych wýwáá w
poſpolitey potrzebie/które máá przydáne ſobie ſłowo
i rozkazanie Boże oſobliwe/bywáá poſwiecone/z wſtá-
cia gdy ich z dýiekowaniem wýwáá wiérni / tak iákó
ná co ie Bog wýtáczył á poſwiecił/y iuż ſie odmienia-
z w onym wýwaniu z oney ſpráwy żywiołow ziem-
ich/z proſtego wýwania do wýwania Sakraméntál-
ego/ták iże woda myćie ná Krzcie/nie ieſt myćie pro-
e/ale Sakramént Krztu ſwítego. Nie ináczej iákó
qwa náſrebrze/które gdy w ſtruce ieſt ſrebreńie bydlá
yznawamy/ ale gdy go cztówień nieco odtáczy ná me

Wdmsang sye
wiotow vif
wania w Sa
framenciep.

nice/ ing

nice / iuż nie srebrem ale monetą zowiemy. Takież y
wosku gdy z niego pieczęć wdziatana bywa / iuż go nie
woskiem ale pieczęcią bydzi zowiemy / chocia wosk nie
zginie ani sie odmieni / tylko sie odmieni używanie ie
go do czego innego osobnego. A na krotce pisac dla
wyrozumienia a pojęcia łatwiejszego / tak wielki Chrze
ścianin ma wiedzieć / iże trzy rzeczy poświęcony Sakra
ment czynią. Naprzod Bog ustawia y postanowieniami
nieodmiennym swoim. Druga / oświadczenie słowem
iego świętym / iako y dla czego mają być przyjmowa
ne. Trzecia / ludzkie posłuszeństwo / ślaskając biorąc ie
tak / y dla tego / iako jest wola Boża słowem pewnym
okazana. A przetoż to rozumiemy gdy mowimy / iże sło
wo Boże poświęca Sakramenta / tedy nie ślad iże ie
to mowi albo śpiewa / ale iże sie iemu od słuchających
wierzy. Bo dla tego sie mowi aby słuchano / a słysze
cy aby temu wierzono y podług sie tego sprawowano.
A z tej nauki iuż napomnienie to mamy mieć / aby
śmy obaczili błąd w Papieństwie wielki z strony Sakra
mentow poświęcania / gdzie ich nie poświęcają / ale o
nymi sprawami swoimi gwałcą a zeliwość im czyni
ją. Bowiemy naprzod onym słowem ktore zowa *consecrationis* / y owemu na krzyż krześcianu pod pewna liczbę
ba / y rękami dawaia te moc / iakoby ona sprawa
taka swa we Włchy na ostarzu przyświecach woskowych
gorących / Ksiądz z przodu swego w ornat ubrany /
odmienia z pospolitego używania ieden żywioł a po
święcić / y uczynić go innym rzeczą świętą mogł / co iako
wne jest nie poświęcanie / ale iakom napisać / każanie /
gwałcenie poświęcenia / ktore raz Bog uczynił / y jest iako
wne Czarnosieństwo / bo też ci słowom y takowym figu
rom / na krzyż krześcianu / daia wielką moc / y używają
ich do swej wiary / iako o tym piše *Plin. lib. 8. de nat.*

Co poświęca
ca Sakra
ment.

Augu. lib. 2.
de doc. Chris
Ca. 20.

Kosztiały Siódmeo

1ur. Cap. 2. Sę ci prawię iakoby Matpy/ które co wy
 żrzo w łogo/ też samy co chce czynić a nie ku rzeczy.
 Także też oni/ iie Pan Chrystus słowy pewnemi po
 swiaćci Sakrament/ iuz mówiac o Wieczerzy Pań
 (kiej) ciała swiego swietego/ przetoż też oni tyś sło
 wa mówiacy chcą także poswiecać/ gdyż im nie po
 ruczył Bog tego aby oni Nfsz mieli miewać dla tego
 a nańcię tymi słowy/ mówiacy ie poswiecali Sa
 krament/ ale aby iuz brali od niego poswiecony/ bo tak
 mówi Bierście/ iedźcie/ zc. To czyncie/ ię. Ale chcąc
 tego dowieść iże oni toż słowy Chrystusowymi mo
 gą uczynić które on mówił gdy ie będą mówić co o
 czynił Pan: Tedy pierwey w inſzych ſłowach niech pā
 nā naśladować/ a ony mówiac to wykonaić co on wy
 konał. Jikoto/ niech każdemu tředowacemu mo
 wia: chce bądź czyſtym/ ſlepemu/ pātrz: chromemu/
 wſtān a chodź: niemocnemu/ wſtān a weźmi twoie ko
 ie nieś ie do domu A ieſli ſie im to zdārzy/ iako ſie to
 pānu zdārzyło/ za wyrzeczeniem tych ſłow/ tedy też y
 tych ſłow Sakramentnych będą ie w nich iſtota ſtu ter
 cyna. Ale iże tego nie okaia/ przetoż też niechay ſie Bo
 giem w poſwiecaniu Sakramentow nie czynia/ ale
 ludźmi poſlušnymi Bogu ſłużącymi. Potrzebaby ſie
 im obawiać/ by ich Pan Bog o to nie ſkarał tak iako
 onego Sęwy Kāptana Żydowskięgo z ſęny był poſka
 rał/ o których Łukāſ 8. piſie/ iż Drabły chcieli wygā
 niać mówieniem onych ſłow/ które mawiali Apoſto
 łowie Pānā Chryſtuſowi wygāniaiāc z opętanych dra
 belſtwa. Na co im Szātan odpowiedział wte ſłowa
 Chryſtuſa znam y o Pāwle wiem / ale wy co ieſte
 ścież y rzuciłſy ſię na nie tkałi ie y porānili/ tak iż ie
 dwie nāgo z onęgo mterſed przed nimi wcieli.
 Czwarte/ Gdyż ſa w Sakramentach dwie rzeczy/

nota

Przytada

Act. 12.

widom

widoma ziemsta iedną / a druga niewidoma / Ktore
 Bog sam sprawił z łaski swej: Tedy potrzeba wiedzieć
 nam / iże obojey rzeczy są sakramenty dwa w Sakramen-
 tach. Jeden jest Pan Bog / ktory sprawił Ducha świę-
 tego rzeczy duchowne dawa i wykonywa. A drugi Mi-
 nister wierny / ktory podług rozkazania Pańskiego iako
 słowem Bożym / tak też Sakramentu widoma spra-
 wa sakramie i wżugnie. Wyznawał to Jan święty Krzci-
 ciel / gdy mówił: Jaz Krzcie wodą / ale inszy jest ktore
 go nie widziacie / a jest w porzodku was / onci Krzci Du-
 chem świętym i ogniem. Tenże na drugim mieyscu mo-
 wi: Nie może żaden człowiek nie otrzymać aże mu be-
 dzie dano z góry niebieśkiej. A na drugim mieyscu Pan
 Chrystus powiedział. Amen powiadam wam / iże nie
 możesz dać wam ten chleb z nieba (to jest / Chrystusa /
 ale Bog Ociec mój niebieśki dawa wam z nieba chleb
 ten prawdziwy. O takiej wżugie dwoiakiej nauki dacie
 nam Apostol / pisząc: Jam ścieżpil / Apollo pokrapiał /
 a Bog dał pomnożenie. Rozkazywało się to skutecznie
 słuchającym Apostolskich / Ktorzy gdy kazania Apo-
 stolskiej wżugi słuchali / tedy przed się nie wszyscy wte-
 rzili a otrzymali pożytki z przepowiadania / iedno tyl-
 ko Ktorych Bog serca sprawił a do tego zgotował.
 Trudnać tedy i strasliwa rzecz jest / aby człowiek miał
 sakrować Bożymi dary: Bo Symon on Ciarnoksię-
 nit był starany od Boga / Ktory też sobie chciał kupić
 sakrowanie Ducha świętego. Bowiem jeśli i my to Bo-
 gu powinniśmy oddawać co Bogu należy / a co lu-
 dziom to też ludzjom. Także też tego od Boga żada-
 my / a po te rzeczy serca nasze doniego zwiara wydziwi-
 gamy / ktore on tylko sakrowie: A do ludzi po to się wci-
 ka / aby co ludzjom Bog zwierzył sakrować wiernie. A gdy
 by człowiek oboje rzeczy sakrował a wżugował / tedy

Dwa sakramenty
 są Sakra-
 mentow.

Luc. 3.
 Joann. 1.
 Math. 3.

Joann. 3.
 Joann. 6.

1. Corint. 5.

Actu. 16.

Actu. 8.

Luc. 26.

by to in

ego
 y / ktore co wy-
 nie ku rzeczy.
 pewnemi po-
 deczerzy Pa-
 eż oni tyś sto-
 dyś im nie po-
 ewać dla tego
 wiącali Sa-
 piecony / bo tak
 e. Ale chcali
 sowymi mo-
 mowić co v-
 nich nich pa-
 ia co on wy-
 wacemu mo-
 e chromemu /
 ni twoie to-
 y / iako się to
 v / tedy też y
 istota sta re-
 echay się Bo-
 czynia / ale
 trzebaby się
 at tak iako
 ry był po ka-
 bćieli wygą-
 ali Aposto-
 etanych dya-
 wte słowa
 wy co ieste-
 ali / tak iż le-
 ietli.
 wie rzeczy /
 widom

Rozdziału Siódmego.

1. Corint. 19.

Gene. 4.

Joan. 6.

Spółecznosci
rzeczy Sakramentnych
in owa jest,

Żadną pil-
ną.

by to iuz pewnie sło za tym / iże Komu by dat Minister
rzeczy widome / datby y niewidome one siewie rzeczy.
Ale inaczej o tym w piśmie czytamy. Naprzód o Cy-
cach tak Apostoł napisał: Oycowie nasi z tego chle-
ba duchownego pożywali y z tego napoju duchowne-
go pili a wszdy ich Pan Bog wiele wzgardził. Toż sta-
ło się Kaimowi / ktorego ofiarę Bog wzgardził. Toż
y Judaszowi / ktoremu sam Pan Bog podał chleb Sa-
kramentny / ale samego siebie który jest chleb żywy iemu-
nie podał / przetoż też są potępieni. A gdyby byli używa-
li rzeczy duchowney tak iako byli uczestnikami ziem-
skiej / pewnieby byli zbawieni y otrzymali żywot wiecz-
ny. Jako Pan Chrystus powiada: Kto mnie pożywa /
będzie żył dla mnie: Kto ie ciało moje y pije krew mo-
ją / ma żywot wieczny.

Piate / Jeseje własność Sakramentow podać sie-
ku wiadomości naszej / abyśmy wiedzieli o spółecznos-
ści a złączeniu pewnym tych dwu rzeczy / ktore jest tak
słowe / i / chocia te rzeczy są rozne natura / kłósaństwo
y braniem / przedstawiemy sobie swoje złączenie nie ciele-
sne albo przysrodzone / ale Sakramentne / bo nieprzewie-
rza się rzecz cieleśna w duchowna / ani też w sobie
zamiętyście osiąga albo przywiezuie. Ale tym są złączo-
ne / iże Pan Bog spólnie podawaie wierzącym / cieleśną
rzecz przez cieleśnego sługa / a duchowna przez Ducha
świątego. Porzym złączenie maia używaniem albo ob-
cowaniem wiernymi. A potrzebie znakiem y podobie-
ństwem rzeczy. Bo nie ustawił tego Bog / aby Baraniec
Wielkonocny y oni kółtowie ofiarni / albo też obrzezo-
wanie / albo woda mycie / było Chrystusem albo omy-
ciem grzechow / ale znakiem tego tylko pewnym: Tak
że też nie ustawił aby chleb miał bydź ciałem / a wino
krwią Pana Chrystusowa / ale tylko tego Sakramen-
tem pew-

tem p
ciata
tak po
sufere
to / tak
obiema
zając n
same m
wie fl
ciata y
mogli
tylko te
mu y sy
nie ma
sowe.
Do
widome
sność w
nie omy
A iako
też Chry
mem do
A iże ci
co przy
przyrod
wodem
i / i /
mi: Jie
de / woda
słowe w
cie: Jie
chciał:
bet chci

tem pewnym. Ale iże nie tylko chleba pożywamy ale y
ciała Pańskiego/bo tak Pan postanowił/abyśmy tego
tak pożywali/y wierni też na to poglądali / a do tego
się sercem wyciągali/przetoż są sobie spolne chleb y cia-
ło/ taka ośława Pańska y wiernych używaniem. Ocoż
obiema używają niech słuchają oni/ktorzy nas potwa-
rzać niebogobojnie śmieją/iakobyśmy tylko znaki go-
słame na Wieczerzy Pańskiej mieli używać/gdy tu i-
wnie słyszyście iże używamy dwoiey rzeczy/ żywioły/ y
ciała y krew Pańska. Rychlebyśmy a sprawiedliwiey
mogli Papieżniki nazwać Sakramentarzmi / bo oni
tylko jedne połowice Sakramentu ciała używają: Kte-
mu y żywioła drugiey rzeczy Sakramentowi należący
nie mają/ bo iż przemienią się on chleb w ciało Chrystu-
sowe.

Do tego też iże mają w sobie podobieństwo/znaki
widome rzeczy niewidomych / iako woda ma te wła-
sności w sobie/iż omywa wszelkie zmazy/tak też pew-
nie omywa P. Chrystus krwią swoją grzechy wiernych
A iako też chleb karmi y obżywia żywot doczesny / tak
też Chrystus w ciele swoim wydanym jest nam pokar-
mem do żywota wiecznego/iż.

A iże ci ktorzy przewierżgnięcie być twierdzą/y dądzą
co przywiezują znakom duchowne rzeczy obyczajem
przyrodzonym y cieleśnym/te błędny swe dwojakim do-
wodem podpierają. Naprzód mocą Bożą/ powiada-
jąc/iż Bog jest moony to uczynić. Druga/ przykładają
mi: Jie woda w Egipcie obrócił w krew/ stała w wo-
de/woda w wino w Chanie Galilejskiej/ lasł Moyses
słowe w wieś/ y innymi. Teby na to tak odpowiadają
ci: Jie Bog moceń uczynić wszystko/ ale nie to coby kto
chciał: Jako nie uczynił z kamienia chleba/iż te Dya-
bet chciał/ nie uczynił/ starostami/ Krolmi/ Panym Apo-

Exod. 7.
Num. 20.
Joan. 2.
Exod. 7.

Matth. 5.
Luc. 22.

Kozdźiatu Siódmeo

Mat. 20.

Genes. 3.

Es. 7.

Luc. 1.

Mat. 1.

Mat. 10.

Luc. 18.

Roma. 4.

Tit. 2.

siotow tego swiata/ chocia ze swarem sie tego domas
gali/y do Pana Matki drudzy ni prawiali: Aczkolwiek
ci sie przed sie tego imienia Apostolskiego potomkowie
nie brzydili/bo sie Panmi nad Krolmi y nad Cesarz
ni poczynili/ ic. Ale czymie moze Bog wyszlo to tyl
ko co jest wola iego. A iako nie byla wola iego/ aby z
baranka onego Wielkonocnego/ y z oney mianny/ y z ko
zlow Sakramentnych/ ani z Raty oney byl Chrystus/
Tak tez ani z wody Krztoey/ ani z chleba Wieczerzey
Paiskiej nie chce aby byl Chrystus w ciecie swoim y we
krwi swojej/bo on wola swoa oznaymit iefsz Adamo
wi/ ike mial Chrystus nie znaki ale z nasienia niewie
stiego bydz/ y Panna Maryamie Kaptan/ miala go w
rodzic/ a Zydowie/ nie Rsiadz/ olamac y na krzyzu pod
niesc nie w rakach / iako o tym mamy pisma dowo
ney woley iego: A nie wadzilo to do tego/ ike ona sta
la nazwana iest Chrystusem/bo przed sienie Chrystusem
ale znakiem iego byla. Nie wadzilo to ike baranek zo
wie sie Wielka noca/bo przed sienie byl Wielka noca na
sz Panem Chrystusem/ale tego znakiem Nie wadzilo
nie ike obrzezanie nazywa sie w slowie Bozym przymie
rzyn/choe nie bylo Chrystusem naszym z Bogiem przy
mierzem/ale znakiem tego. Jako Apostol pise: Ize Ab
raham wziat znak sprawiedliwosci obrzezanie. Iako
ko nie wadzilo temu ike Krzest zowie sie mycie odrodze
nia/choia nie iest wlasnym tym/ale tego znakiem: Tak
tez chleb ike sie zowie ciatami Chrystusowym/tedy dla te
go ike iest Sakramentem ciata Pana Chrystusowego/ o
cym syrzey bedzie potym. A tak nie iest wola Boza
odmienic rzeczy ziemskie w Sakramencie duchowne/ a
le aby byly kazde ciele w swej naturze/ acz ie potem sta
laia wlasni sasarze y biera nzywacze. Pise o tym cef
Augustyn swiety w Enchir: ad Laur: Cap. 22. in lib. de Ma

Kozdźiatu

Artykuł Pierwszy.

329.

Wymyśl to ludzki nie nauka Boża/przy
właścić słowom czytany w śafowaniu Satri-
mentow te władza/ żeby miały odmieniać albo rzeczy
przytomne czynić znaczące.

A co sie tycze przykladow onych ktore przywodza/
tedy one prawdziwe byly z woley Bozey takowe/ y wi-
dzial to kazdy zmyſly ſwoimi/ iſe tak bylo prawdzi-
wie iako uczynil: Woda rzeki Tyłusa byla trwio/ ſka-
ka ona woda/ woda winem. Ale tu w Sakramenciech
przedſiewidſuny w Krzcie woda/ na wiecierzey Pan-
ſkiey chleby wino zmyſłami cieſieſnymi: Przetoż na ta-
kie zmyſly niedaymy ſie wprowadzić/ niechay Sakra-
menta beda Sakramentami a nie ſama rzeczja wtaſna
bo gdyby tym byly rzeczja ona niewidoma/ tedyby
wi przestały bydy Sakramentami.

Przekazał nam Pan Sakramentami.
Szoście / okazujcie się w wykładzie tym Sakramentu
przyczyny / dla czego Bog takie Sakramenta dał a po-
święcił. Pierwsza przyczyna jest ta / iż chce abyśmy ie-
mu w tym posłuszni byli / przez co któryby wazył się być
z ludu Izraelskiego nie przyjmować obrzezania / tedy za-
wrociłem Bożym kazią zastracenie temu bykonanza-
zione. Takie też nam Pan rozkazał Chrzestianom / aby
śmi byli okrzeżeni / Wieczniejszy jego żywali / o ktorey
tak powiedział: To czynicie / bierzcie / iedźcie. Item Pły-
cie z tego wysley / ic. Nie rozkazał nam Pan / Wstępy-
wać / za Monstrancya chodzić z świecą / all o co
nieśgo czynić / iako o tym daley będziemy mieć / tylko
rozkazał używać Sakramentow / tak iako mądreniu
Panu a głowie naszey / oblańienicowi / Królowi naszemu
podobato się. A przeto też nam tego Pana posłu-
chać samego / iesliże ieszesmy ciłonkami jego / naprzy-
słynięyszą y napowinnięyszą rzecz jest. Ktory tedy ciso-
net używa Sakramentow tak / y dla tego iako rozkazał

Ma ciego
Sacramento
re dang.

1.

Genes. 12.

Rozdziału Siódmego

II.
NOTA.

III.

Feb. 18.

Pan Chrystus/ oświadcza sie ten iż tego jest posłuszeń.
Druga/ chce Pan Bog mieć też piątą swoje na ludu
swoim/ aby tak iako Szatan swoje ceduje/ y Antykryst
rozmaicie śmáruię goli/ pstrzy/ pleśuię/ reguluię/ klas
storie: Tak też Pan Krystus swoje poznāja członki.
A iako w starym Zakonie Bog obrzezowaniem/ y Bą
rątką Wielkonocnegożywianiem poznążował lud
swoy od Egipczyków y Poganom: Tak też w nowym
Zakonie Krzem y Wieczerzą swojej swieteyżywian
nim czyni/ iże ktorzykolwiek są okrzeżeni yżywiają sto
lu Páńskiego/ ci się być okazują ludem Bożym/ nie Ży
dy/ nie Pogány/ nie Máchometany/ ale Krześciany/ sy
ny Bożymi/ a zwołąją gdy tych rzeczy takżywiają
iako Pan postanowił y rozkazał. Ale to przyczyny są
mniejsze/ są inże ięszce przedniejsze/ iako przyczyna Trze
cia/ abyśmy tego co nam Pan Bog słowem swoim z
łaski swojej podał. ku naszemu pewnemu zbawieniu/ to
jest/ onego usprawiedliwienia/ poświęcenia/ grzechow
odpuszczenia/ żywota wiecznego/ przez Páną naszą
Jezusá Krystusa/ wydanie ciała iego y wylanie krwi
iego/ mieli znaki tymi Sakramentnymi utwierdzenie a
upewnienie nie z strony iego/ ale z strony nas wartli
wych/ żeby tak za takowymi sprawamiżywiając ich
iż nie trwożyli się/ ale vmacniali o tey pewney łasce
Bożej/ a tak abyśmy wniczym innym takowych poży
tkow nie szukali/ ale na tym prześlawiali/ którego nam
Pan Bog do tego przeyzawszy y obiecawszy dał/ da
rował/ y o tym sam opowiedział/ a nie innego drugie
go do tych czasow nie okazał ani okaże/ bo zasługa
Páná Chrystusową wieczna jest nie doczesna/ iako do
Żydow Apostoł pise:

A iako sprawować ony Ceremonie pewne y ofiary
izraelscyktowie/ iakożywiali Bąrątką Wielkonocnego/
ofiarnię

tego jest posłuszeń-
stwo swoje na ludu
chwały/ y Anyskrift
nie/ reguluje/ klas
poznacza członki.
ezowaniem/ y Bz
poznaczał lud
Tak też w nowym
y święty używa
żeni y używa sto
n Bożym/ nie Zy
ale Krześciány/ sy
ceży tak pożywa
eć to przyczyny so
ako przyczyna Trze
stowem swoim z
nu zbawieniu/ to
ciecenia/ grzechow
rzez Pana naszego
y wylanie krwi
mi wtódrzenie a
strony nas warpli
ami używając ich
o tej pewney łasce
n takowych poży
wali/ którego nam
ciekawcy dał/ da
nie inzego drugie
kaze/ bo zasługa
dośćesna/ iako do
pewne y ofiary J
a Wielkonocnego/
ofiarniac

Artykuł Pierwszy.

330.

ofiarniac kozy/ y obrzezuąc się skutecznie/ istotnie/ tak
się w tym wtódrzali/ i tak mieli mieć zbawiciela z
trwając ofiara/ a pokarm pewny Baranka niewinne
go ku wybawieniu od Pharaona piekielnego/ przestap
od gniewu Bożego/ a obrzezanie/ oczyszczenie od grze
chu y wsego przeklestwa. Tymże też kształtem y my się
wtódrzając mamy naszymi nowego Zakonu Sakramen
tami/ iże iako widzimy y bieramy onyćie Krztu świę
tego na ciała nasze/ tak pewne mamy onyćie grzechow
naszych y wyswobodzenie od Szatana y śmierci wiecz
ney: A iako u stołu Pańskiego istotnie bierzemy z nas
kądzy z osoby swej/ y pożywamy Sakramentu ciała y
krwi Pańskiej/ tak też istotnie bierzemy y pożywam
y ciała Pana Chrystusowego za nas wydanego / y
krwi iego za nas wylanej na odpuszczenie grzechow
naszych/ o czym daley perzey mieć będziemy.

Czwarta przyczyna danych Sakramentow jest/ a
bysmy tego takiego pewnego a zacnego dobrodziej
stwa mieli przed zmysły naszymi ustawiczna pami
tka/ bo przyrodzenie nasze tak jest zarażone/ iże iako za
pomnimy tego co/ by nam też było napożyteczniysze
Bog uczynił. A dla tego nazywany był Sakrament
Pański Eucharystya/ dziekow czynieniem/ iże nas napo
mina ku dziekowaniu za takie dobrodziejstwa śmierci
Pańskiej. Przetoż Pan ten Sakrament ustanowiając
potym dokłada: Jleż to/ mowi/ będziecie pożywać z
tego chleba y pić z tego kubka/ śmierć Pańska opowia
dajcie. A przed tym mowi: To czynicie na pamiatke
moje. Rozkazał też to był y Izraelczykowi/ gdy im po
stałowił Wielkanoc/ a to tak do nich mówiąc: Gdy
potym beda was pytać waszy Synowie co to jest za
Ceremonia/ co za święta sprawa/ tedy im powiedzcie
te dobrodziejstwa ktorem wa. n uczynił w Egipcie ier.

III.

Exod. 12.

Tr 3

Przetoż

Rozdziału Siódmego

Przetoż też y Pan Chrystus te sprawa poświęcając/ iże ia poświęcał na pamiątkę dobrodzieystwa swego ktore nam uczynił/ też sam wziawszy chleb w ręce swoje i dzielił czynił. Ten przykład nam zostawiać/ aby i eśli za wszyscy dobrodzieystwa/ tedy daleko więcej za to zbawienie/ abyśmy dzielił czynili za nie/ a nigdy tego nie zapominali.

Napomnie
nie.

Skąd też to napomnienie ma brać wszelki Chrześci
anin/ aby baczył komu to dziękuję y dziękować ma za
grzechów swoich odpuszczenie/ y za swoje zbawienie/ i
że tylko samemu Bogu/ przetoż tego nie ma gdzie in
dziej szukać/ ani za to żadnemu dziękować innemu/
gdys te cześć sobie Bóg postanowił u ludu swiego.

Y sta

Piąta przyczyna danych Świątosci jest/ aby nas też
uczynyły powinnowactwami naszego/ y do niego napomi
nały/ a to substancyami y sprawami swoimi. Nas
przed miłości Bostkiej/ aby tak iako on nas umiło
wał/ ktorej miłości taki skutek pożyteczny nam uczynił
przez Syna swego/ my też iego miłowali/ a miłość te
okazywali iemu/ iako on chce żebyśmy przed nim cho
dzili/ to jest/ podług rozkazania iego świętego/ kwasy/
wszystkie złości y przeciwrotności/ iako Apóstol upomi
na/ odrzućmy w prawości/ w szczerości a w praw
dziwości zachowali się/ umartwiając starego człowieka/ a obrzezując serca y zmysły nasze/ od zbytku wszel
kiego/ a chodzili iako wściepienicy w Pana Chrystusa/
w nowości a w świetobliwości żywota naszego: Aby
śmy już nie ciagnęli iarcza z Antykrystem/ ale z Chry
stusem/ a z członki iego/ y zgodnie a iednomyslnie Bo
ga chwaliłi. Potym napominają nas do miłości bli
źniego/ abj tak iako oćcie niebieści y Pan Chrystus nam
w żywocie naszym y wiecznym w służyt/ a Panem be
dac w służyt się nie wstydzil/ a to śmiercią krzyżową

Roma. 5.

hanielno/

swa poświęcając/
rodzicielstwa swego
chleb w rece swo-
zostawuiecy/aby ie
daleko wiecey za to
nie/á nigdy iego

de wszelki Chrześci-
y dziękować ma za
swoie zbawienie/ i
o nie ma gdzie in-
dziękować innemu/
ludu swiego.

ści jest/aby nas też
do niego napomni-
i swoimi. Na-
iako on nas w miłos-
recij nam wezynał

owali/á miłość te-
my przed nim cho-
światego/ktważy/
to Apostoł upomi-
erości á w prawo-
ac starego cztowie

/ od zbytku wszel-
Pana Chrystusa/
pota naszego: Aby-
Chrystem/ale z Chry-
iednomyslnie Bo-

as do miłości bli-
an Chrystus nam
yt/ á Panem be-
niercia trzyslowo
hanielno/

Artykuł Pierwszy.

331.

hanielno/ktora dla nas winnych on niewinny cierpiat/
też my bluzim naszym taka miłość okazowali / á nie
flowy ale rzecza im usługowali tu ich zachowaniu y
wspomożeniu/iako Pan rozkazat mowiac: Przykład
dalem wam/ iako mnie widziecie wam usługującego /
tak wy też spolem miłujcie sie/zgadzaście sie/bo iako
wiele ziarn w ieden chleb zgodzily sie/y iagod niema-
to rozmaitych winnych w ieden napoy/tak wy też wie-
le was iednym ciałem bedac/iako spolne członki iedne-
go ciała sobie wespolek usługujcie. Upomina też do
cierpliwości we wszelch pokusach y wkrzyżu/bo iako cier-
piat Chrystus Pan gdy za nas ciało swoje wydał/ tak
też y my iako nas Piotr Święty napomina do tego sie
miejmy/á chcemyli za nim do Królestwa/tedy też mu-
siny krzyż swoy za nim niesć/y z nim spolem cie rpieć
áże do Poca. Bo tak Apostoł obiecuje: Jesli/mowiac/
bedziecie spolem z Panem cierpieć/tedy też spolem b-
dziecie Królować.

Joan. 13.

yl.

1. petr. 2.

Roma. 8:

Toć tak króciuchno wypisał em już o Sakramencie
Co jest: Od kogo: Jakowy: Z czego: Dla czego nam
dany: Szerzey tego wszystkiego nauke bedziemy mieć/
gdy z osobną już w imie Pańskie o każdym Sakramen-
cie zwiastęca nowego Zakonu/pisać bede.

Sakramenie
o wykładzie
Sakramen-
tu
Nowego Za-
konu dwa
tylko Sacra-
menty.

Wszakoi mamy wiedzieć wiele tych jest Sakramen-
tow nowego Zakonu: W piśmie świętym Ewangeliczy/
nie nawiadujemy ich wiecey tylko dwa Sakramenty :
Krżest święty/á Wiecierza Pańska. Krżest święty na-
miejscie obrzezania / á Wiecierza Pańska na miejscie
Baranka Wielkonocnego: O tych tylko Sakramen-
tach Apostołowie świeci / y w pierwszym Chrześciań-
skim Zborze/wieślieli.

Przetoż bårzo pobłądziłi w Papieństwie/ktorzy li-
cia siedm Sakramentow/iako Pokute/Kapłanstwo/

Rozdziału Siódmego

Spowiedź/ Bierzmowanie/ Olej święcony/ y Matjem
stwo ku Krystowi/ y Stolu Pánstkiemu. Aczkolwiek z
tych niektóre mają swoje zálecenie w słowie Bożym/
y dla tego też tych używamy w Kościele Chrześcían-
skim/ wszakoż nie iako Sakramentow/ ale iako rzeczy
światech y potrzebnych/ bo nie mają tey własności Sa-
kramentney w sobie/ iako one Sakramenta. Ale ona
żądźna Spowiedź tak nie iest z ustawy Bożej/ ani z
rozkazania Chrystusowego/ ani z nauki Apostolskiej/ a-
ni znaioma była pierwszemu Kościołowi Bożemu/ iest
tedy ta z kuznicy Szatánskiej/ ludzki wymysł. O Spo-
wiedzi tey / y o prawdziwey/ daley będziemy mieć po-
tym. Co się tycze mázania Oleiem niemocnych / to
iuz zostało w Kościele Chrześcíanckim/ y nie ma mieć
mieysca wiecey/ bo onym mázaniem wzdrowiani bywa-
li pierwey niemocni z dárú Bożego/ ktory dar wzdra-
wiania niemocnych gdyż przestął iuz w Kościele Pán-
skim/ przetoż też prójnego mázania iuz nie potrzeba/ a
zwłaszcza iże teraz ieszcze nie tylko dla zdrowia cielesne-
go/ ale dla dusznego używáia go z wielkim bluznierst-
wem przeciwko zaśludze Pána Chrystusowego. Bo tak
mowia Ksieża kiedy maza tym Oleiem niemocnego/
Maze cie oleiem zbawienia/ abyć to cokolwiek ty nie-
mocny zgrzeszył widzeniem/ albo słyszeniem/ albo mo-
wieniem/ albo dotykanieniem/ byto odpuszczone przez to
świate mázanie. Ażaj tu nie wielkie bałamucstwo olej
nazwać oleiem zbawienia: Jesliżby takowym był ten
olej/ a coż dla Boga prosić byto po krwi wylania Pá-
na Chrystusowego? Tenli olej Sakramenta znáją zbá-
wićielem? Azali nie Pána Jezusa Syna Bożego? Já-
kowa zeliżywość ieszcze między Bożkie Sakramenta sło-
iż włożyc barmirski z olejkiem/ a tey władze bydi y te
go pożytku takowego iaki iest sam Pan Chrystus. Jako
to lekko

O Oleiu
świątym.

Wde in Ho-
genda in for-
ma unctio-
nis extremæ

go
rony/ y Matzen
u. Ażebyś wiek z
słowem Bożym/
nie Chrześcijań
/ ale iako rzeczy
ey własności Sa
mentu. Ale ona
wy Bożej/ ani z
i Apostolskiej/ a
owi Bożemu/ jest
wymyśl. O Spo
dziemy mieć po
niemocnych/ to
n/ y nie ma mieć
drawiani bywa
tory dar wzdra
Rosćiele Pán
nie potrzeba/ a
zdrowia cielesne
ktim bluznierst
prowey. Bo tak
ni niemocnego/
osłowskić ty nie
niem/ albo mo
sfczono przez to
palamstwo oley
kowym był ten
wi wysłania Pá
enta znacza zbá
na Bożego? Jáo
Sakramenta flo
władze bydi y te
Chrystus. Jako
to lekko

Artykuł Pierwszy.

332.

to lekko miłość Bożą uważyli/ ażali to nie jest zaciu
mianie iey/ z ktorey on dla nas Syna swego nie lito
wał. A oni powiadała iże to oley ten sprawi/ a grzes
chy z człowieka wymaże y wleczy. Aleć iże tego wiele
jest infego slepego zawiędzenia/ a ludzie wola przed
sie niektórzy temu błazństwu wierzyć niżeli Bożemu
słowu/ y iego świętym Sakramentom/ przetoż Pánu
Bogu ie poruczamy aby ie on oświecił/ aby iako in
še rzeczy tak y słoyli te mazańia bárwierzom zosła
wili.

To tylko ięscze wiedz wszelki człowiecze/ iże z daw
na w Chrześcijańskim Kościele nie wyznawali więcej
Sakramentow iedno te dwa mianowane. Bo tak czy
tamy v Augustyna świętego *lib. ad Inquis. ianua. Cap. 1.*
Stad złożył Sakramenta w niewielkiej liczbie ku ob
chodzeniu/ latwimi znakami znamięnionymi/ spoteče
ność nowego ludu/ iako jest ná to Krzest w imie świę
tey Trojce/ a spoteczność ciała y krwi Pána Chrystusa
wey. Item/ ná drugim mieyscu: Jeden z Rycerstwa
boż iemu stworzył/ y nátychmiast wysła krew y wodá
ktore znacza málki Rosćioła dwoie Sakramenta/ ic.

*Lib. de Caro
Cap. 4.*

ARTYKUŁ WTORY.

O Krzcie Świetym.

Co jest Krzest Świety? Jest omycie
odrodzenia y odnowienia przez
Ducha Świetego.

NW tym wykładzie Krztu Świetego to sie okaz
ie. Naprzód/ gdzie sie mianuje iże jest omycie/ te
Ty 5 dy sie to

Rozdziału Siódmego

Krzstu wstaw
ca Pan Je
sus iest.

dy sie to znać dacie / iże nie woda sama w sobie iest Sa
kramentem Krztu świętego / ale sprawa woda widos
ma / to iest / omiżwanie woda w Janie Dycá / y Syná /
y Duchá świętego. Druga / iże to omiżcie nie iest pro
ste / ale swiete / bo iest od Pána Chrystusa postanowio
ne y poświęcone. Jako o tym Matheus awiery awiádo
czy w ostatczney Kápitułe / rzekac: **Mowil Jezus**
Zwolennikom swoim: daná mi iest moc wsi
stka ná niebie y ná ziemi. Idac tedy wciąż
wszyscy narody / krzcząc ie w imie Dycá / y
Syná / y Duchá świętego / wciąż ie strzedz
wszystkiego com wam przykazal.

Matth. 21.

Matth. 12
Luc. 3.
Joan. 3.
Matth. 28.

Minister wo
da krzci á
Bog Dus
chem swie
tym
Joan. 3.

A skąd napomnienie many bracie pierwsze / gdy krzest
i jest od Pána wstawiony. Naprzód przez Janá Krzci
ciela / iáko o tym sam wyznawa Joan. 1. Ten ktory mie
poslat krzcić woda / ten mi rzekł: Na którym wyrzys
Duchá świętego / ié X o iego Krzcie Pan Chrystus dał
awiaectwo / iże byt z nieba / to iest / od Boga rozkazá
ny. X sam go Pan od niego przyjmował w Jordanie /
potym rozkazal / Apostoly posyláac po świecie / aby
krzcili wszystkie narody ludzkie / wciąż ie strzedz á cho
wać tego wšego co im on rozkazal: Abyśmy go z w
ściwością przystoyna á używaniem słusnym wšago
wáli / także też ktorzyśmy go przyieli / abyśmy wiedzie
li ná cośmy go przyieli / y dla czego iestemy okrzczeni.
Bo ma być baczenie nie tylko ná Ministrá człowię
ka ktory woda krzci tylko / ale też ná Pána ktory ráms
ie krzci Duchem świętym / á skuteczna czyni one sprawę
widomą wierzącym. Także ma bydz baciność ná to /
iże gdy sie dziecie tey wstawie Pánstkey zelżywość / á iáki
wšepet albo wzgardá / iże sie tá dziecie też y wstawcy sa

memu

memu tey sprawy/ o kora on karac będzie. Jako ka-
 rał one Sychemczyki/ z tym umysłem przyjmujące o-
 brzezanie święte. A onego Dze/ który choć dobrym u-
 mysłem/ ale nie iemu to należało/ chciał posłużyć Krzi-
 ni Bożej. Także y Jydj pobit na puszcy/ ktorzy niewier-
 nie sie pokrzęcili w czerwonym morzu. A pewnie stu-
 śnie będzie wywany Krzest święty/ kiedy go tak iako
 rozkazal Bog/ y tym ktorym należy/ y dla tego dla cze-
 go go ustawił/ śafowan będzie/ to jest/ woda myciey
 w imie Dycá/ y Syná/ y Duchá S. Dla tego woda
 krzcić sie będziemy/ iże Pan tak ustawił/ tak sie śani-
 w wodzie krzcił. Tak Jan s. w Jordanie na Xenon
 Salini tym mleyseu gdzie było wiele wod/ iako Ewan-
 gelista Jan s. opisuie/ takie też y Apostołowie krzćili:
 woda rozumieyćie prosta/ ktorey na to nie potrzeba
 soli/ ięgnac/ winá do niey przylewac/ świece wosko-
 wey w niey maczac y nia w niey kryslac/ z procesya o-
 kolo niey chodziec/ iako w Papieństwie czynia/ ktorey w
 on czas na ciary wiecy rozdawaia/ przedawaia/ led-
 wie ostatek na Krzest zostawia. Ale ma bydz Krzest
 nie woda prosta/ nie iżeby też prosta zgotá/ bo w wy-
 waniu Krzżenia podług ostawy Pańskiej/ na co jest
 odłożona gdy będzie wywana: iuz ono mycie woda
 będzie święte/ będzie Sakramentem Pańskim. Takci-
 chytamy iżec takowa krzćili Jan s. y Philip Apostoł
 y wszyscy Apostołowie/ z rzeki prosto woda nie solo-
 na ani kryslana/ przetoż y my na takowey przesta-
 wac mamy.

Jeszcze y to wiedziec mamy/ iże dla tego te wode tak
 tania rzecz a pospolitego żywioła wywanie Pan na te
 sprawe święta poświęcił/ iże w wodzie była ta sprá-
 wa Krztu świętego figurowana/ iako w poropowey/
 w obłoku/ y morza czerwonego/ oczym Apostoł czyni

Genes. 24.
 2. Reg. 6.
 1 Par. 13.
 Joan. 6
 Rom. 10

Krztu świę-
 tego godne
 wywanie.

Math. 28.
 Joan. 1.
 Math. 3.
 Mar. 1.
 Joan. 3.
 Actu. 8.
 Wody nie
 trzeba soli.
 W. 22.

Dla tego
 Pan Chrystus
 woda ka-
 sal krzcić.
 Jęguy
 Krztu świę-
 tego.

wzmian

to
 w sobie jest Sá-
 wa woda widos-
 dyca/ y Syná /
 cie me jest pro-
 śa postanowio-
 a święty świádo-
 towił Jezus
 est moc wśi-
 tedy wciąż
 nie Dycá/ y
 ac ie strzedz
 .
 he/ gdy Krzest
 z Janá Krzći-
 Ten który mia-
 torym wyrzys-
 Chrystus dał
 Bogá rozkazá-
 w Jordanie/
 świecie/ aby
 strzedz á cho-
 ysmy go z w-
 znym upługo-
 smy wiedziec
 ny okrzęzeni.
 istra cztowie-
 á który tam-
 ni one sprawe
 iność na to/
 ywosć/ á iaki
 y stancy sa-
 memu

Rozdziału Siódmego

1. Petr. 3.
1. Kor. 10.

wzmiankę. A dla tego też aby ludzkie widząc wodę pospolitą/nie wyciągali serca y wiary swej do tej widomej sprawy/albo iey nie chwycili nie w niej szukali odpuścienia grzechow/ ale sie wydzwigali wiara swoia do Pana Boga/ Oycy/ Syna/ y Ducha świętego/ a o niego szukali wiara odpuszczenia grzechow/ y omycia swego. A nasostatek aby ta swoia własność/ to jest/ omywaniem widomym okazać nam omycie grzechow naszych/ y nas w tym wtwierdzić/ iż ie tak pewnie bierzemy od Boga Oycy/ y Syna/ y Ducha świętego/ iako bierzemy pewne omycie ciała myciem wodą.

Że na tym
na'iej kłisze
przy kłisze
nurżanie
albo i'ko
polewanie
używa.

A nie też na tym niemależy iakowe mycie ma być/ jeśli polewaniem tylko/ jeśli też pokropieniem/ albo opłotowaniem wszystkiego człowieka/ iako gdzie jest obyczaj/ dożyć jest gdy mycie woda jest/ zwłaszcza na cztotku przednieyszym/ to jest/ na głowie/ iuż służy wszystkiemu ciału ono omycie. Bo iako kiedy bierze ręką cztowiek chleb Wieczerzey Pánstkey/ chocia iednym cztowiekiem bierze/ tedy przed sie mówi iż nie ręką wziętą ale cztowiekiem; Tak też chocia sie głową myje tylko/ przed sie iuż iakoby wszystek cały cztowiek myje sie. Skad widzimy niepotrzebne Nowo'krzesciow w kłalach sie nurżanie/ a do wody wbrodzenie/ a zwłaszcza gdy nie w tej zwirzchniey należy sprawie/ wiele iey albo mało lać/ tylko aby było mycie. Jako też należy na używaniu Wieczerzey Pánstkey wiele iść chleba albo mało tylko aby iedno było by namniej iedzenie chleba/ y picie troche winą.

Nurżanie
nie jest potrze
bne.

Przyśady Pa
stwie do
A'ciu sa i'co
mu przesła
wne.

A skad też obaczacie iakie pśowanie jest tej wstawy Pánstkey od onych/ ktorzy sprzecznieli do mycia i'chże myciem rzeczy przeciwnie/ iako błotem maza nie/ oleiem/ y Krzyżem smarowanie/ y sola posypowanie cztowieka ktorego krzesa z wymyslow Papier

Rich. Kro

stich. Którymi takowymi przysadami przyganiać o
sławie y poświęceniu Pańskiemu/ iakoby on sie postar
nowił Krzest/ y iakoby Jan swięty sie Krzcił y Apo
stolowie swięci/ ktorzy woda Krzcili tylko. A iż ci to
dopiero dobrze Krzczą co tymi majądły ludzie smarują:
O iakież to frogie bluźnierstwo iest prośe obaczyć to.
Też przystoynie bywa Krzest używany/ kiedy sie ro
zumnym ięzykiem vsługuje/ aby tak słyszący słowo Bo
że ludzie przy Krzcie/ wiare swoje stad mnożyli y w
twierdzali. A napominanie nauki słysząc aby tu poslu
szeństwu sie mieli/ modlitwy rozumiejąc co sie a Po
moprośi/ mogli a wiedzieli komu rzec Amen/ iako
Apostoł to zaleca.

Też słusne bywa vsługowanie Krzem swiętym/
kiedy Minister słowa Bożego vsługuje nie baba/ bo
niewiastom milczec w Kościele Bożym/ to iest/ we
wszech sprawach y vsługach Kościelnych rozkazano/ a
samym Ministrom tylko iako słowem Bożym tak też
Sakramenty vsługować poruczono. A stad bład
Papiesti poznawajcie/ ktorzy babom dozwalają džia
tki Krzcić. A iże powiadaia je to czynia folgując dzie
ciom młodym by bez Krztu nie marły/ tedy to bardo
głupie czynia wszyscy/ gdyż tym sobie a zbawieniu džia
tek namniey wstepku nie czynia: Bo nie przez sprawę
Krztu swiętego dżiatki przychodzą do zbawienia/ ale
przez samego Pana Chrystusa/ z miłosierdzia a łaski
Boga Ojca niebieskiego/ a sprawa Ducha swiętego
ich poświęcającego/ zwłascia wiernych ludzi potom
stwo/ ktorym Bóg Bogiem bydy y błogosławienstwo
dostateczne przyobiecat. A iestliż niewiasty w starym
Zakonie ktore nie były obrzezowane/ takie też y dżiatki
małe ktore osmego dnia nie dociekaly/ a tak do obrze
żania nie doszły/ a widy bez tego były zbawione. Jaz
Po to

Rozumnym
językiem ma
być Krzescenie

1. Corint. 14.

Minister
Krzcić ma nie
baba.
1. Tim. 2.

Vide Decree
tales de cons
se. distin. 4.
Ca. Mul.
Et Dulac
twin lib. 6.
Kubr. de
Baptismo.
O dżiatkach
bez Krztu w
miewających.

Rozdziału Siódnego

1. Reg. 32.

Mat. 10.

Mat. 19.

1. Cor. 7.

Gen. 17.

Roma. 11.

Upomnie-
nie.

Joan. 3.

2. en. 2. et
nalszy.

Mat. 28.

Bo to owoacze wpełni może z Dawidowego postępu/
ktoremu gdy synaczeł mały umarł/ tedy sie z tego we-
selł y mowił/ iż za nim miał też sam tś do krainy ży-
wicych. A o takich działkach też Chrystus powiedział
iż e tądowych jest królestwo niebieskie. A na drugim
miejscu: Nie jest wola Dycy meiego niebieskiego/ aby
miało zginąć jedno z tych maluczkich. Toż y Apo-
stół pise/ iż działki małe rodzące sie z Chrześciańskich
ludzi swietymi są/ nie dla tego iż sie z ich ciała rodzą
y krwie/ ale iż im Bog błogosławienstwo z łaski swej
przez Chrystusa wprzywileiował. Jam jest/ mowiac/
Bogiem twoim y nasienia twego. Toć też twierdzi y
Apostół tymi słowy/ Iż z macice swietey łatorośli
swiete też rodzą sie. Bo poczęciem swoim Duchem s.
Pan Chrystus/ tak oście wielokrotny w Krędie/ poswie-
cił wszystkie poczęcia wiernych dzieci. A to sie rozu-
mie o tych które za przyczynami słusznymi nie mogą
być okrzęzone/ bo powinniśmy wszyscy do Krztu przy-
nosić ie tak narychley w słusny czas moiemu/ gdy
Pan chce aby były kręzone wszystkie narody ludzkie/
y zwiastują gdy y sam Pan Chrystus/ który tak o
Kręciel powiedział/ nie potrzebował Krztu/ w tym
przykład nam dał/ a tej okrzęcił sie.

Ta ostatek słusnie bywa Kręsti swietey usługowa-
ny/ gdy sie temu człowiekowi każdemu usługuje/ ktore-
mu Pan rozkazał aby był kręzony. To prawna jest iż
nie rozkazał Pan Bog dzwonowi/ spisać Kręciel: Prze-
toż w Papiestwie wielka zeliwosc czynia temu Sa-
kramentowi/ y gwałcie ustawie Pańskiey dzwony Kręci-
cy/ gdy Pan tak rozkazał/ aby kręcono wszystkie tylko
narody ludzkie. Ktore słowami tak maia być rozumia-
ne/ iż bez braku person/ tak konieczne tak y białego-
wy/ tak starez Poganstwa nawrocone/ ktorzy wiara

Chrześci

Chrześciana przytuli/ i tak tej mały dziatki niemow-
 iatka/które są potomstwem ludu Chrześcijańskiego/o-
 czym nie maś sporu/ i że ieden jest Krzest wshytkim a
 wshytkim Chrześcianom należący. A iże Nowokrzest-
 cy przyganiat Krztowi / ktory sie dziatkom małym
 wku nie/y przetoż sami drugi raz sie nurżają/ a dzia-
 tek swoich krzcić nie chcą/ przetoż tu potrzeba nam na-
 uki z słowa Bożego o tym/ **iż dziatki małe mają**
bydź krzżżone. Sroga zaprawde Szatanśka złość
 jest/ z ktorey on narodowi ludzkiemu wielce škodzi/ a
 widząc wielkie miłosierdzie Boże ku niemu/ tego mu
 zawieszając we wshytkim iemu do tego przekaza/ tak że
 y małym dziateczkom y niemowiatkom/ktorych An-
 gółowie zawsze patrzą na Majestat Boga Ojca nie-
 bieckiego/ też bārzo chwaliły niebieckiey zawieści. Albo-
 wiem to okazuje sie škadz/ i wzbudzał Szatan między
 Chrześcianstwem niektóre zierak i ty heretyki/ktory tak
 ki bład między ludźmi rozmnażali/ takoby dziatki małe
 nie miały bydź zbawione. A tego błedu swego ten do-
 wod czyni z pjmā świętego/kręć ono miejsce: Jie-
 szaden nie będzie koronowany cżłowiek/ ażeby pierwy
 doskonałe boiował: Otoż dziatki małe porządali nie
 tylko iże nieboimā doskonałe/ ale prawie nie/ przetoż
 nie będą koronowane. Głupi ludzie nie baczyli/ iże to
 pismo mowi o dorosłych ludziach nie o dziatkach/ Kto-
 rym Bóg chce bez boiowania y w żywocie v matce
 dawać y dawał poświęcenie z łaski swojej. Jako to
 okazał nad Jeremiaszem/ Sānualem/ Jākobem/ Jā-
 nem Krzćicielem. Pobudził był potym Mesōāliany
 y Luchery (o ktorych piše Theodoretus in fabulis Heretic-
 rum) ktory to twierdzili/ iże każdemu cżłowiekowi sko-
 ro sie iedno prodił/ Dyabeł był przytomny/ ktorego o-
 ni wroganieli diuwnym zaklinaniem y modlitwami /

Dziatki małe
 mają bydź
 krzżżone.

Math. 18.

Augustyn:
 lib. de Doctr.
 lib. 1. Ep.
 phanias.

Jerem. 1.
 1. Samu 2.
 Math. 1.

Ktory

Rozdziału Siódmego

Bład papie
R: o dżiar
tacz młych.

NOTA.

Matth. 18:
1. Corint. 3.
2. Corint. 6.

Bład Nowo
Krzescianow.

ktory bład ieficze dziś między papużnikami trwa/bo
tez oni wyznawaja dziatki male bydz opetane od Dyabla/
bla/ przetoż z nich Grorczyzmamy Dyabla wyganiano/
co iest to frotgi a wielki bład. A zaśie nie bedali do
Krztu przyniesione choć babiego/tedy nie wnida do
nieba/ale musa isc do iakieys ciemnice w piekle/gdye
twarzy nie wyrza Bozey/ co iest iawny Dyabelski wys
mysl. Nie bacza na to iże Bog iuz z miłosierdzia swo
iego odiał Dyabtu panowanie / a wladza nad ludz
mi wierzacymi/a sam sie obowiazat przynieszym wie
czynym bydz Bogiem a Oycem prawdziwym/tak dora
nym wierzacym iako tej y ich maluczkim dziatecz
kom/iakoscie o tym iuz mieli/ zacyby nie Dyabla wy
ganian/ ktorego iuz nie masz/potrzeba temu wierzy
cie ale dziekowac Panu Bogu a temu duszac iże tak iest /
y ta wola iego istota nam od tego miłego Syna ob
iawiona/iże nie chce aby byto zagubione y iedno z tych
maluczkich dziatek wierzacych/ y tez chce aby byly i
ko y dorosli przybytkiem nie Szataniskim ale Duchu S.
Wlad to Krzest nie iest Bogiem aby miał dac zbaw
wienie/bo nie tylko ci co byli y bywaja okrzesceni/ale y
co Wicierzey Paniskiey wyswaja ludzic/ida na potapie
nie/ gdy sie nie zachowuja podlug tego/do czego ich
w wierze ich y wywoicie Sakramenta te swiete napo
minaja/ do czego by iuz nie mogli przyjsc/kiedyby to
Sakramentow byla moc samych z siebie dawac zbaw
wienie / o czym dalej serzey bedzie.

Stegoż Duchu Klamliwego powstali tez przeciwi
ko dziatkom Nowokrzescienicy/obłudnicy/ ktorzy im o
deymnia pewne wtwierdzenie omycia ich/a poświęce
nia z łaski Bozey/przez krew Pana Chrystusowe spra
wa Duchu swietego/ pewna pieczęć łaski rakiety Bo
skie y naległości do Królestwa niebieskiego Krzest S.

do tego

do tego przyczytaśc rozmaite wrgama y też dowody
z pisma swietego zle ierozumiec/ a na swoje zdanie
naciągając/przeciwko iawnemu zmysłu pism S. y zgo
dzie zawnie trwającej w Kościele Pánstkim.

Pierwszy ten dowod czynią/powiadając iż Chrystus
nie roszazat krzcić dzieci/przetoż nie mają być krzcone/
jest to ludzkie wymyslenie nie Boskie roszazanie. Na to
tak w Kościele Chrześciańskim wyznawamy: Iż Bogi
roszazat krzcić wszystek narod ludzki (słuchay słowo
krzence) iakoż to krzcić chce/ gdyż tu potrzeba tak
iako słyszy roszazanie Pánstkie rozumieć: Idźcie aby
były krzcone narody wszystkie ludzkie: Gdzie tu iesliże
ich nie wyłaczył/ ale też rozumieć sie y niewiasty/bo
sa narod ludzki/przetoż też nie mogą byci odłaczone y
dziatki/gdyż sa też nie prosiety (iako to niewysłidliwie
mawiacie/ a narod ludzki swinim rodem czynicie) ale
takież narod ludzki. Uad to omialby był Pan wola
swo iasnie oznaynić/ a zakażać aby dzieci krzcone nie
były: Jako oznaymit w starym Zakonie aby tylko me
szczyzna była obrzezowana/ y baranka Wielkonocnego
aby nie pożywał iedno obrzezany. A iże tedy nie za
kazat ani odłaczyt ich od tego/ y owsem wszyscy rosz
azat krzcić narody ludu Bożego/przetoż my posłusze
stwo czynimy/ a tym słowokrzczencom sie wsteczny
nie przeciwimy.

Do tego ieszcze y to w ich błędzie baczyć potrzeba/
iako oni w iednym Sakramencie chcą mieć roszazanie
Boże/ a w drugim o nie nie dbać/ iże nie mają osobne
go roszazania Pánstkiego/ Krzćcie też dzieci/ y przeto
też nie krzćca. A o wieczerzey Pánstkiej choć też nie ma
ia aby ia mieli śafować białym głowom/ktore też w
starym Zakonie odłaczył Bog od obrzezowania/ y Pan
Chrystus nie przepuścił do swej Wieczerzey swietey ani

Dowody Mo
wo krzcone
nie przac
krzowit
anemu
Math. 28.
Mar. 16.

nie ma
u z
h. c
iowa
maw

Deut. 17.

nikami trwa/bo
opetane od Dyab
l a wygania/ie
nie bedali do
nie wnida do
e w piekle/gdzie
Dyabelski wy
ito sierdża swo
adza nad ludz
zymierzym wie
wym/tak doro
kim dylatecz
ie Dyabla wy
temu wierze
iże tak iest
ego Syna obr
y iedno z tych
oce aby były i
ale Duchu S
y miał dać zb
krzćceni/ale y
ida na potepie
o/do czego ich
e swiete napor
ać/ktedyby to
e dawac zb
ili też przeciwi
/ktorzy im o
h/a poświęce
yktusowe spra
i takiej BO
ego Krzest S.
do tego

Rozdziału Siódmego

Mat. 25.

Panny Młode / ani żadney niewiaſty / a przedſie też
oni im wſługują / a bez brata iako mężczyzna tak białe
teglowy przypuſzczają / a mieli y tu wieſia przyſzyna
bledu ſwo go tu temu: Ale zgadza ſie z nami / wie
dzac iſe ich Pan nie odlażył oſobnym zakazaniem / a
le rozkaż aby wſzyſcy domownicy tego a ciſionkow
ciata tego poſywali / także aby pili wſzyſcy kr. w tego.
Tu na to patrzya iſe wſyſtkim bractważ domowni
kom ſwoim / ciſionkom ſwoim: A owdzie nie chce pa
trzeć zaſłepieni od Szatana / gdzie też krzcić rozkaż
wſyſtki ludzie / ſwoie ciſionki / ſwoie domowniki / tym
poſyłać iſe nie przyznawają dziatek / iako bydy rodem
ludzkim / tak też bydy domownikami Bożymi y ciſionka
mi Chryſtufowego ciata / co iſt ſrogie bliźnierſtwo prze
ciwko iawnemu ſłowu Bożemu.

1. Cor. 7.

Inaczej to wynawali Apoſtoli ſwieci / przetoż
zawſe y ſami Apoſtoli / y po nich zawſe w ſta
rym Koſciele Chreſciańſkim aie do tych cjaſow dzia
tki małe krzčili y krze. A iſe Apoſtoli krzčili / o
tym czytamy o Pawła ſwitego / gdzie piſe: Okrzciłem
Kryſpuſa / y Gaię / y Stephań dom. Którymi ſłowy
znaczy ſie / iſe tam żadnych nie odlażył orey Stepha
ny w domu / ani dziatek / ale wſyſtkie okrzcił.

A iſe Papieſznicy niektórzy chcą nas do ſmold
ſtaw przywieść / przyznawają to Nowo krzeſciencom / iako
to iednego ducha z ſobą będąc / przeciwko prawdzi
Chryſtufowej / iako by to miała bydy ludzka wſtawa dzie
ci krzcić / tedy my tego nie przyznawamy / ale rozkaż
nie Boże bydy wiemy y wyznawamy / które oto też A
poſtoli wykonywali / y to drugim także iako od
pána wzięli / z inſzymi rzeczami podawali. O cym pi
ſe Origenes i: Epiſtola ad Romano. Cyprian też do Biſko
pá niektorego piſac w liſcie ad Fidum Preſbiterum. Augu

ſim. 7.

in. in Enclir. con: Donat. Hieron. contra Pelagianos y in sy
 Jednostajnie twierdząc/ że to stary a zwyciężony jest o
 byczaj a podanie w Kościele Bożym krzcić dżiattki/
 ięszcże od Apostołów świętych.

Ku temu ięszcże/ tu wolej miłego Boga patrzeć z
 strony dżiattki/ tedy widzimy to naprzód co nam Apo
 stół święty piše do Ephesow Kap. 2. Jie dwoy lud
 zgodzić chciał przez Páná Krystusa w jedności/ aby
 tak iednako oboi ziednani byli z nim w iednym ciele
 przez Krysta ięgo/ y tak przyśchdy aby przepowiedał to
 dobre poselstwo pokoju z Bogiem/ tak tym ktorzy da
 leko iako y tym ktorzy blisko byli. Tenże ięszcże piše: Nie
 mías rozdziatu Żyda od Poganina/ wшыscy bierzemy
 to wno wiare/ osprawiędliwienie przez Páná Chrystu
 sa: A tu z tego pisma y takowego mego na wielu
 mieyscach dobrze wiemy/ ię Bog iednako chce bydy Bo
 giem/ ius y iednego dat zbawiciela y posrzednika wшы
 skim/ y iednakie dat poselstwo słowa swego Ewán
 geliey świętey/ do iednego zbawienia tak Żydowskiego
 rodu ludowi/ iako też z Poganstwa positemu/ dla tes
 go ię iednako pieczęci słuia onemu rodowi iako też
 temu do tego. A gdyż onym iako Żydom dat obrzezanie
 ię sprawe/ nie tylko starym ktorzy wiare wyznawali/
 ale też y dżiattkom o smego dni i/ ktore wiary wy
 znać nie były spósobne/ a chciał to konsekwencie Pan pod
 wielką groźbą aby były obrzezowane. A czemuż tei nie
 ma być takowa wola Boska tu naszym z Poganstwa
 posłym dżiattkom krześcieniu/ chocia wiary wyznać nie
 są spósobne/ A czyli Pan kaskawy był na Żydy w sa
 rym Zakonie/ gdzie starym y dżiattkom ten znak kaski
 rozkazat dawać a na nie kłasc/ a w nowym Zakonie
 rozkazy test ięby miał zakazać: O kaskstwo: Ażas nie
 wiemy ię wiekša kaski nam okazał w nowym Zakon

Roma. 10.

Genes. 17.

Rozdziału Siódmego

Krzest na
młodych
obrzeżania
jest.
Colos. 2

Oświadczenie
Krzest
tego z obrze
żowaniem.

nie daleko/ co o tym y w tym znaku pokazuje sie/ gdzie
Żydom ciążyła to była usługa obrzezanie/ bo zbo
leszcza sło/ a nam toż obrzezanie ustawiać już bez rze
żania/ wystawia tylko wodę myć. A iże namieysce ob
rzeżania dan jest Krzest/ tedy Apostoł nam to iawo
nie twierdzi/ gdzie pisać do Kolos. tak mówi Chrze
ścianom z Pogaństwa poistym: Obrzezani testem
obrzeżaniem rzeczywistym/ ale które bywa przez Krzest/ a
syrzey tam o tym piše/ ale tymi słowy krótko to dać
znać com powiedział. A słusnie/ bo ieden tego był po
żytek w Kościele Bożym/ y tu iednemu końcowi/ iako
Obrzezanie w on czas/ tak Krzest teraz usługuje sie/
choć ias czas inny a inny/ Ceremonia inakha zwierzę
chowna była y jest/ ale przed sie iedną rzecz ni. bicia
sta/ niewidoma/ święta. Bo iako Obrzezowanie okła
zowało y twierdziło Żydom że byli oderżnieni a nie mie
li żadney już spoleczności z Szatanem z ciałem/ świat
tem/ tak też toż nam Krzest święty okazuje/ a w tym
nas napomina o takiej łasce Bożej. X iako sie obrzy
nali od zbytności/ to znając/ że plugawy był ich na
rod/ a potrzebował krwio oczyszczenia/ tak też Krzest
święty toż nam oświadcza: Jako obrzezanie kāmice
niem było sprawowane/ znając iże to oczyszczenie ich
wykonać miał on kāmien który z nieba spadł/ iako p
ha Prorocy/ tak też wodą naszą okazuje nam na Krzcie
żywiacego z Bogiem Oycem od wieków Syna Bo
żego/ iże przyszedł dla nas z nieba na ten świat y dla na
szego zbawienia. Jako onych napominało Obrzeża
nie do Krzyża a martwienia y obrzezania duchowne
go serc y wszystkich zmysłów swoich ciał: Tak też
nas napomina do tego Krzest święty/ aby iakosmy wa
marli w Panu Chrystusie raz grzechowi/ żebyśmy tak
już nie żyli temu/ ale byli pogrzebieni/ a żyli ożywiony

mi w nowo

mi w nowości żywota / iako to Apostoł okazuje / y ze
 Krztu świętego to napominanie piśe. Jako też on lud
 Izraelski okazywał się / y czuł się bydy przez obrzezanie
 oddalonym od Poganow nieobrzezanych: tak też nas
 Krzest S. otwierdza jesteśmy Chrześcianie / żebyśmy byli
 rzeczą Chrześcianmi / w tym nas y imieniem które bierze
 my na Krzcie napomina. A gdyż tedy to iawnie wi-
 dzimy / przetoż iako ono obrzezanie dziatkom / które te-
 go nie czuły / nie rozumiały / było zwolę Bożey oślu-
 gowanie: tak też słusnie ma bydy dziatkom Chrześcian
 skich ludzi Krzest święty ośluginy. Patrzącymy
 jeszcze co Apostoł piśe 1. Cor: 10. Jako to nie nowina
 krzcić dzieci w nowym Zakonie dziatki / gdzie piśe: J-
 że przodkowie nasi (to jest / Izraelczycy) ci wszyscy (ro-
 zumie tam y dziatki matki co je nieśli z Egiptu do zie-
 mie obiecanej) pod obłokiem byli / y wszyscy przez mo-
 rze przeszli / y wszyscy (słuchay Słowotrzecence) przez
 Mojżesza okrzesteni są w onym obłoku y w morzu / gdzie
 tu iawnie nie wystacza od Krztu świętego dziatki / prze-
 toż y w nowym Zakonie my nie możemy ich wystaczać.

Druga przyczyna taka błędu swego przywodzi mo-
 wiąc: Ale Chrystus kazał pierwey uczyć / potym krzcić.
 Tak stoi tam piśmo / ale nie bacz do tego było ro-
 stazanie / potrzeba się doczytać co wprzod y potym na-
 pisano: Wprzod / iże tam rostkazanie iść po świecie do
 narodow ludzkich / którzy nie byli ludem Bożym / ale
 przeciwnicy Boży / y drudzy bałwochwalcy srodzy / o-
 toż było takowe pierwey potrzeba przywieść do o-
 ciarnie iedney pańskiej uczeniem a przepowiadaniem
 Ewangelic / toż potym je pieczętować takowymi bydy
 wierzącymi / iakowe Pan z łaski swej sprawił. Ale aby
 potym onych którzy po pewnych miejscach wił iyl wie-
 rzącymi / potomstwo y dziatki miały pierwey bydy o-

Rozdziału Siódmego

Mat. 1.

Mat. 23.

Mat. 23.
Eimale wiar
16.

czone wiary / y aby ta pierwey wyznawać umiały / y mo
gły sobie / iako y ci mówią / wody do Krztu przynieść /
albo do kąpieli iakiey / albo do rzeki wnieść / tedy tego
nigdy nie takiego roztazania Pańskiego nie okaż. Wo
wsem my pokazujemy o Marka świętego w Kapitu
le pierwey / gdzie Jan święty Krzciciel między ludem
Bożym / będąc Mniustrem od Pana Boga posłanym /
krzcit pierwey / a potym wciyt. Bo tak tam napisano:
Był Jan na puszcy Krzest święty ośluguący / y wciac
ze Krztu onego pokuty kr: odpuszczeniu grzechow. A
takie sie o nas dzieie / iie okrzczone wciym pokuty a o
martwienia starego Adama / przez wstępek ich żywot.
A do tego dalše słowa Pańskie o Matheusie święte
go należa / gdzie tak napisano: Krzcicie wstępek ie ony
narody wierzące / a potym wciie ie chować tego wstę
skiego com wam przykazat. Jawnac to rosprawa iest
ie tych nie godzi sie krzcic / ktorym Bog ani taksa tego
nie należy / iako niewiernikom / ale dziatki ludu Chrześci
anickich iie ich iest Bog y im należy taksa Boża / ius
śnie maia bydi krzczone a wciym zapieczętowane.
Trzeci wywod a podparcie błedu swego przywo
dza ten / tak mówiac: Ale dzieci nie maia wiary / iak o
tedy moga bydi krzczone w cudzey wierze / to iest / w wie
rze rodzicow swoich: Odpowiadam na to: Iie ich to
zaivodzi / ie nie rozumieia cielszym rozumem a zmy
ły ciała swego / patrzącacy na dziatki: Ale niech pro
sja Pana Boga aby im dat widzieć wiare dziatek ma
tych / tedy to z nami przyznaię iie maia a nie sa bez
wiary. Czego dowod iasny iest tym sposobem od przy
kładu / y pisma świętego przykład ten iest: Jesliże cto
wiel w cielu żywiacy a nasycony / pewne wsta ma tro
nymi ie y pię / y nasycia sie / bo kiedy by wst nie miał / al
bo maiać nimi nie iadł / iako sep stary kiedy mu przy
wy nos

wy nos zaroście je go otwierac nie moze/ tedy zdech-
nie/ dla tego je nie ma yst aby iadł albo nie ma onych
ost wzywania ku iedzeniu: Tak też gdy miała dziatki ży-
wot wieczny Duchowny/ bo Pan Chrystus twirdzi mo-
wiaci: Jze takowych maluczkich/ ktore piastował na-
reku/ iest krolestwo niebieskie/ y tych/ powiada/ malu-
czkich to iest/ dziatek. Nie day sobie tego cztowiecze
wykrecac/ bo daley mowi: Jze iesli nie z staniecie sie ta-
kowymi iako te male dziatki/ nie wnidziecie do Krole-
stwa Bozego. Otoz ony sa nalezace do Krolestwa nie-
bieskiego/ gdy y nam ktorzytam do nieba chcemy po-
trzeba ich nasladowac/ y ta droga tam wnosc iako o-
ny weszly/ to iest/ bez zastugi swoiey/ ale tylko z łaski
Boga Oycy/ przez Syna iego iedynego/ sprawa Du-
cha swietego. Juz tu dowod iest/ iże miała wiare dia-
tki iako ysta/ ktora z staty sie uczestnikami tej łaski Bo-
zey/ poswiecenia/ oczyszczenia/ synostwa Bozego y dzie-
dzictwa w Krolestwie niebieskim. Pisano tezo tym iże
dziatki wiare miała mamy/ bo tak w Ewangeliey Pan
Christus mowi: Ktoryby zgorzyl iednego z tych ma-
luczkich/ ktore w mie wierza / iē. Słyszysz co mowi/ z
tych maluczkich ktorzy w mie wierza/ bo wiara dar
Boży iest. Jednym ludziom dawa wiare Bog przez
sluchanie slowa swietego/ a drugim dawa is bez slu-
chania/ iako dawa gluchom co nie słysza y iakież dia-
tkom/ bo mu to wolno łaska swoia tak śladowac iako
chce. A iże doznawamy/ że im dat chleb niebieski y w
nim żywot wieczny/ dat im też y ysta czym go miała
pożywać. A iako wnie swoia moca/ mądrościa/ do-
brocia/ dziwnie karmić w żywocie marek dziateczki/ w
mie też karmić y karmi dziatki w żywocie matki Ko-
ściola Krześciańskiego/ iże sie temu podobają. A po-
dobacby sie nie mogły bez wiary. Przetoż al y sie po-
dobaty/

Mat. 18.
Mat. 23.

Mat. 18.

Rom. 10.
Gibet 17 au-
du.

Przytad.

Rozdziału Siódmego

20. 11.

psalm. 8.
104. 21.

dobaty/ dat im y daie wiare/ o tym nie nie badamy
sie dwornie ani swarzymy/ ale tego badamy wdzieczni
od Dycy niebieskiego/ iże tak dobry jest nam y dzia-
tom naszym. Jest też w piśmie o działkach napisano:
Zost niewowniatet y tych co pierai pożywiają wyko-
nales chwale swoje. Słyszysz o to co mowi/ iże chwala
Boga działki maie/ a Bog przyjmie te chwale/ kto-
reyby nie przyiał gdyby wiary nie mieli/ bo żaden bez
wiary sie temu podobac nie może. Jesze y to by im
obaczyć/ iako Bog roztazuje przez Proroka/ aby tu ie-
go chwaleniu zgromadzeni byli/ nie tylko starzy ale też
y maluchni/ y ci ktorzy pierai pożywiają/ a wiemy iże
cołowiek bjiwa bez wiar/ czyniono/ grzechiest/ Rom. 4.
A działki sae pierai maia też chwalić Boga/ y Zbor
świety ozdabiać bytnością swą/ przetoż wielki dowod
jest iże maia wiara. X Chrystus Pan roztazal/ aby do
niego były przyniesione/ iako te ktore też do niego nale-
ia. O czym y Prorok prorokował Izaiasz 49. Kapito.
pisze o pomnożeniu krolestwa Chrystusowego: Jie pod-
moie reke moie/ mowi Bog/ y do ludzkich narodow
znat moy. Oto mowi/ znat moy/ to jest Sakrament.
X przyniosła syny twoie na rekach/ y corki twoie na ra-
mionach tobie. Skad tedy widzimy iasna wola dobra
Boia tu działkom/ iże ie przyiał do swego przymie-
rza y do swicy łaski/ przetoż też na nieznaki swoje kłose
prorokował/ y kładł na maluczkie na Izraelskie obrze-
żane. A w nowym Zakonie Krześć swiety na te ktore
y z Pogaństwa nawroceni sa/ a iuz w dobrej wierze
działki wydaia Pannu Bogu: A tak okazał im ia ma-
tych działek wiare z ich skutku wiary/ iże maia Boga
y dary tego sobie istotnie darowane.

Proście też niechay mi oni (ci Nowotrzejency) też
okaże wiare swoje/ chocia słowa Bożego słuchai/

iako po-

iako powiadaia y nim sie chlubi / y inż sie drudzy po
 starzeli w tym suchaniu. Jaz slyszę iże wiara w wo
 ściach maia / ale wyspocoga y rożna od Chrześciańskiej
 wiary / ale y tey owocow nie widze ięście / by ia wy
 snawali pewnymi owocami / do czego sie byli wdali / y
 tu takowey przysię dośkonatości obiecowali / a potym
 chcieli sie nurzać / a one wiara w sobie okazana utwier
 dzać / ale tey nie okazawszy do nurzania sie rzucili / w
 ktorym y pierwşy Krzest y wiara zbawienia wtopili / a
 sami sie w bluźnistwo / a takie iako y inşy ludzie w ro
 pustne życie wdali / naydzie też pyństwa / lichwiar
 stwa / łakomstwa / prawowanie sie / graniczenie / od
 powiadań te sobie / pyche / cudzołóstwa / zbytki nicie
 tość / iako y u inych ludzi. Zle sie doczytali sivey po
 wieści y dowodu z pismá Ewangeliey świętey / gdy
 chea aby była pierwey wiara / potym nurzanie / gdyż
 tam nie stoi / kto wiara pierwey będzie mówił albo wy
 snawał / a okrzyć sie: Ale kto będzie wierzył / to iest / kto
 ry wiara w sobie będzie miał dana od Boga prawdzi
 wo / ten też y Krzem będzie okrzczony y będzie zbawion.
 Ale działy Chrześciańskie iże maia wiara y pokrzyżo
 nie są / przetoż beda zbawione.

Po czwarte na podparcie błedu swoiego pokazuią
 przykłady Piotra y Philipa świętego / tak mówiac: W
 to ci Apostołowie pierwey wiary nauczali / toż potym
 wierzące krzčili / iako Łukasz święty w Działach Apo
 stolskich wypisał. Na co tak odpowiadamy: Jże tak
 iest / iż y Piotr y Philip wierzące pierwey za sucha
 niem nauki słowa Bożego krzčili / ale y dorosłe / wśia
 żoż aby nie mieli krzcić też dźiatek małych / ktore ięście
 rozumny wiary okazać nie mogły / tego też oni nie
 dowioda / a my iże krzčili dowiedliśmy. X dowodźmy
 onymi pismy Doktorow starych / co wnet po Aposto
 lech byli /

Act. 2. 2. 9.
 Zmiewicnia
 tow na wio
 re Chrześcia
 nsta przy
 stapienie.

Rozdziału Siódmego

lech byli/ y Krzest dziecienny bydz podanum Aposto-
 skim wшысьcy iednostaynie wypisali. Inše ich wywro-
 ty nieczemne inš sa przed tmi przedmiejšimi/ na ktore
 śmy odpowiedzieli/ ktorymi sie oni ani podeprzec w
 bładzie swoim/ ani też zwykłości a sprawy Kościoła
 Bożego pobożney poganić nie mogli.

A iż też Pána Chrystusa wspominaia/ ktory sie we
 trzydzieści lat aże okrzcił/ ale iże sie w dzieciństwie o-
 brzezał nie powiadaia/ ktory obrzezanie skończył w so-
 bie/ a przykładem swoim zalecił Krzest/ nie w rydku
 albo w owych leciech/ nie tego albo owego dnia/ bo kro-
 lestwo Boże z bractwaniem nie przyšlo/ ani przestrze-
 ganiem czasu/ miejsca/ person/ lat roku. A tak każde-
 go czasu wolno jest Krzcić/ wszakoż na to potrzeba ba-
 cżność mieć/ żeby ona sprawa była ku budowaniu/ a
 swoim słusnym porządkiem stała. A gdyśemy sie już
 nauczyli/ iże słusnie Krzest święty śasuje sie w ten czas
 kiedytemu bywa śasowany tomu należy/ to jest/ wszę-
 mu tylko narodowi ludzkienmu wiernemu/ tak doros-
 łym tak y dziecięctwem. Przetoż będziemy dalej mieć
 o przyczynach albo pożytkach/ dla ktorych Krzest
 święty jest postanowiony ku usługowaniu.

Mielismy to już tu w tym Rozdziale o Sakramen-
 tach/ że Sakramenta nie dla czego innego sa dane/ a
 ni dla iakiego innego pożytku ludowi Bożemu sa od
 Pána Boga postanowione/ iedno dla tego dla czego
 też słowo Boże a pismo święte jest dane. A z tey przy-
 czyny od Augustyna widomym Słowem Sakramen-
 ta sa nazwane / iże iako słowo nam swoim obycaj-
 kiem własnym okazuje wola one Boża naprzod prze-
 rzana/ potem obiecana/ a naostatku wydana y osła-
 wiona. Tak też Sakramenta swoim skutkiem toż nam
 okazują y znają. A naprzod iako słowo Boże/ a na-

wiec

Auct. 17.

Dla czego
 jest Krzest
 stawiony.

wiary Zakon Boży pokonywa nas grzesznikami bydzi / a 1. Corint. 15.
 barzo plugawymi z przyrodzenia naszego / tak iże dla 3. Jan. 3.
 tego plugawstwa ciała y krewnie osiągnie królestwa Bo-
 żego. A potrzeba / chcieli być ciżowiek zbawiony / aby się
 znowu urodził / iako Nylodemowi Chrystus twierdzi.
 Tak też Krzest święty / na którym mycie jest woda od
 Pana poświęcone / toż ukazuje zmysłom naszym / iże
 gdy ono mycie widzimy w Kościele Bożym / tedy też
 to mamy widzieć / iże jesteśmy wszyscy plugawymi y
 grzesznymi / y potrzebny mi omycia. Jako Pan Chrystus
 mówi: Kto czysty jest / ten nie potrzebuje aby się omy- 3. Jan. 13.
 wał iedno tylko nogi. A nie tylko to wiedzieć ma-
 my / iże nas grzesznemi okazuje / a opowiada bydzi Krzest
 święty / ale też okazuje y śmierć wieczną / która za grze- 2. Korint. 5.
 chem idzie / bo jest zapłatą grzechu śmierć / a tak ciżo-
 wiek który grzeszy umrze: O którym grzechu a tego na-
 turze było wypisy w wykładzie Kreda / tu już nie wspo-
 minam / tam niechaj sobie wszelki przeczyta. A iże
 wszyscy grzesznici jesteśmy / tedy sieto tym dowodzi / iże 2. Tim. 1.
 wszyscy umieramy ktorzyśmy z Adama posili / a tak ie-
 śniemy grzeszni. A ktoby powiadał iże grzechu nie ma / 1. Jan. 1.
 ten kłamca jest / iako Jan święty piše. Ależ to ięście
 mały pożytek nam przyniesie / gdyście grzeszni poznamy
 bydzi z przyrodzenia swojego / ięście nie będziemy myśleć
 o oczyszczeniu / o odrodzeniu a poświęceniu naszym. A o-
 tymci też pewnym odpuszczeniu grzechów naszych / nie
 tylko pismo święte nam opowiada / iakośmy też w Kre-
 dzie mieli / ale y Krzest święty toż nam pokazuje y w
 tym nas pobudza y potwierdza / tak iże iako mamy ono
 omycie dane od Pana abyśmy je przyjmowali / tak to
 nam twierdzi a opowiada y znaczyć bydi pewne nam da-
 ne omycie grzechów naszych. A iże Krzest święty zna-
 czy nam a jest Sakramentem omycia naszego grzechu /
 tak piero

Rozdziału Siódmego

Tit. 3.
Mar. 3.
Joan. 3.

Actu. 2.
Actu. 22.

Actu. 33.

tak pierworodnego iako też potym y innych wypadkow
naszych / przetoż imiey tey rzeczy niewidomey / dano jest
sprawie tey Krztu swietego widomey / iże sie zowie o-
myciem grzechow od Apostoła. O tym czytamy też
y w Ewangeliey u Marka swietego w ty słowa: Krzcił
Jan swiety na puhezy / o powiadając Krzest pokutny
odpuszczeniu grzechow. A na drugim miejscu zowie
sie Krzest swiety oczyszczeniem. Takie Piotr swiety po-
wiada: Upamiętajcie sie / a każdy przyimi Krzest ten
odpuszczeniu grzechow. Toż y Ananiasz mowi Pawło-
wi: Wstan a omy grzechy twoie / wzywając imienia
Pana Chrystusowego. Ale to też macie rozumieć znając
iż przeszłych / iże nie ma tey władze ono omyć Krztu
swietego / aby miało grzechy omywać / ale iże pewnie
jest tego Sakramentem / przetoż tey rzeczy imiona przy-
właszczają sie temu / ale przed sie prawdziwie znaczy o-
ną sprawą myćie woda / omyćie nasze z grzechow na-
szych: A przetoż nie do oney sprawy widomey serca na-
szego wydzwigniemy / ale na te patrząc do onego patrzą-
my / który jest sprawca naszego odrodzenia y omyćia.
A to oczyszczenie nie w on czas zstawa sie dopiero kiedy
bywa Krzest usługowany komu / ale niektórym przed-
tym iż Pan Bog dawa z łaski swey omyćie y poświę-
cenie / iako niektórym dawał y wyswócić matek / iako
oście wyissey mieli / niektórym aże w starości / iako Abra-
amowi / albo też Korneliuszowi / a potym tey daney cys-
tosći a odrodzenia brąc łazat im wtwierdzenie Sakra-
mentem swietym: Drudzy aże przy Krzcie swietym co-
otrzymawają / a inni ieszcze potym. Owo kiedy Pan
raczy dać / a da sposobność komu do przyięcia oney ł-
ski / u którego tak to jest na dobrej wole / iże nie tylko
dawa komu y kiedy chce / ale też y dany potym ode-
mie zaś / a opuścić / oczym iawnych dosyć dowodow
y też przy

y tej przykładow mamy/ktorych tu dla krótkości pi-
iać nie potrzeba.

Wład to też to rozumiemy grzechow pewne z nas
ocyszczenie/nie iżby nie miał po okrzyżeniu być więcej
w cztowieku grzechy/ albo iżby nie mógł już więcej
grzeszyć. Ale iże Pan ich nam nie poczyna za grzech
dla czego nam być nie mogą tu potępieniu. Skąd te po-
cieche biorac mamy się pobudzać tu wznowianiu taktych
łaski Bożej a nie do grzeszenia. W tym cudnie Augustyn
pisał tymi to słowy: Grzechy znaczą się Krztem bydy
nam odpuszczone y omyte/nie iżby nie były w nas (bo
pożadliwość a skaza w nas trwa do grzeszenia) ale a-
by nie były poczytane od Boga/ nie iżby się godziło
na to grzeszyć/ale aby zgrzeszenie nie szkodziło/iżby tak
było grzechow odpuszczenie a nie dozwolecie. Trzecie
to też mamy wiedzieć/ iże Krzest tylko jeden jest ktore-
go powtarzać nie godzi się/ bo iako jeden Bog/iedną
wiarą jest/tak też jeden Krzest/ktory nam to okazywie y
znaczy/ iże drugiego nam omycia Bog nie dał/ tylko
to jedno doskonałe a dostateczne wiecznie już trwają-
ce. Na co Słowokrzestnicy nie pamiętać mowu się nu-
rząca/ okazując to/ iże z onego żywiącego źródła nie
choć omycia/ ale wola się kąpić w swoim cztowieku
Krystusie/ktore° od czasu poczęte° y narodzonego być
sobie wymyśliłi. Albo też takie Papieżnicy/ktory so-
bie rozmaitym kropieniem wodami/ co ie zowa świe-
conymi/nie tylko znaczą/ale też sobie zasługują grze-
chow omycie. Wby Chrześciance ze Krztu jednego świe-
tego wieczna miećmy pocieche/ ilekroć nas grzechy
strąca gdy w nie wpadniemy/ poili tu żywiemy/tyles
króć pamiętaćmy na Krzest przyięty ktory nas wtur-
dza o pewnym ocyszczeniu a poświęceniu/ataż godno-
ści do łaski Bożej y żywota wiecznego.

Wspomnie-
nie.

Lib de gra-
et oporibus
Cap. 20.

Krzest jeden
tylko.

Czwarte

ych upadkow
ney/ dano jest
że się zowie o-
czytamy też
słowa: Krzest
jest poturku
nieysze zowie
otrąwiony po-
mi Krzest tu
nowi Pawła
dając imienia
zumić znają
omycie Krztu
le iże pewnie
imiona przy-
wie znaczą o-
grzechow na-
omey serca na-
onego pątrze-
ay omycia.
opiero kiedy
torem przed-
ie y poświę-
miatek / iako
ci/iako Abra-
y danej cze-
zenie Sakra-
e świętym to-
o kiedy Pan
dacia oney ł-
iże nie tylko
potym ode-
yć dowodow
y też przy-

Rozdziału Siódmego

Co to jest w
imie Oycy/ y
Syna/ y Du-
cha świętego
Krzcić się,

Czwarte ieficze przy tej sprawie widomey/ słowa
Boże/ ktorými się Krzest wstępuje/ potrzeba abyśmy
wyrzumieli dobrze. Abowiem one słowa/ to jest/ w
imie Oycy/ y Syna/ y Ducha świętego/ oca nas/ iako/
y od tego nam przychodzi to omycie grzechow/ y kro-
wym obyczajem tego mamy być uczestnikami: W imie
to jest/ z władza łaski/ obietnice/ wiary/ opatrności/ a
dobrodziejstwa Boga Oycy/ y Syna/ y Ducha święte-
go/ nie mówi w imiona/ wklazuje równość a spoczę-
ność/ a prawię iedynosc Boga Oycy/ y Syna/ y Du-
cha S. z ktorey nam spólnie idzie oczyszczenie grze-
chow naszych/ wskazuje tym porządkiem/ albo ta ro-
sprawa/ nie z wolei Boga Oycy/ a miłości prawię O-
cowstey/ przez Syna tego miłego/ zaśluga tego/ sprae-
wa Ducha świętego w nas to wykonywającego. A
stad Krzest wklazuje oio tymi słowy mianowanymi/
nie grzechow odpuszczenie nie idzie w imie Marię albo
świętego Piotra y Pawła/ albo wśech Świętych/ ale
bow imie Papieża Cyryla/ Mfey/ zaśluga ludzkich/ y
czego innego/ do kad zawiedzieli papieżnicy po odpu-
szczenie grzechow wcielają się/ śamrad wierzą te bracie
y proszą z tej wiary aby ie mieli/ ktorzy nadaremno y
owsem na potępienie swoje Krzest święty przyjmowa-
li/ w imie Oycy/ y Syna/ y Ducha świętego. Ieficze
y to mowie tych słow przy Krzcie jest istotne wzywa-
nie z wiary Trojce świętej/ to jest/ obrony/ Oycy y Si-
na/ y Ducha świętego/ aby tak iako oni mocą swą od
grzechu nas wspomogli/ tak też wzywamy ich aby
nas nie opuścili/ ale ścisnęli od wśego złego. Przetoż
ktorzy wzywają wśech pomocników do swego wspo-
możenia/ niżeli Boga Oycy/ y Syna/ y Ducha święte-
go/ ci nie krzćili się w te wiare/ w Boga Oycy/ y Syna/
y Ducha świętego sprawiedliwie/ ale iako by na o-

gulach

gulach (iako mowia) tylko , gdyż Krztowi nie zrow-
nywają sie nabożensktwy swymi. My pamiętamy ie-
smy o Krzcie w imie Oycy/ y Syna/ y Duchu świętego/
tego imienia nad nami samego wzywano / przetoż y
teraz też we wszech niedostatkach do tegoż sie wcielamy
my / y wtey takiey wierze będąc bezpieczeni od wsze-
głego muszamy y trwamy.

Jesze tego Krztu świętego słowa nas wpoiminają
do znaiomości tego dobrodziecia naszego prawdziwe-
go Boga/ skąd wszystko dobre nam przychodzi / gdzie
nie w imionach / ale w imie iakoby iedno złącza sie O-
ciec/ Syn y Duch święty/ abyśmy tak cżuli y wierzyli/
jeden ci trzey pewni a nierozdzielni są / nie słowka tylko
ale wlasne podstać/ albo osoby/ Ociec/ Syn y Duch
święty/ wszakoż nie trzey Bogowie (bo nie w imie trzech
imion Krzczymy sie) ale ieden jest Bog/ bo w iedno imie
omycie zstawa sie/ okazując iedyna nature/ iedyna spra-
we ich/ rowna władza y opieka nad nami/ o czym wy-
słyszeli w Rozdziale trzecim mieliśmy dostatecznie/ tu te-
raz doszć mamy pominieć/ iżesmy sie w te wiare Krzcie-
li/ ktorey wierzymy te Trojce święta/ Oycy/ y Synu/ y
Duchu świętego/ a tych bydz iednego imienia/ iedney na-
tury/ Bostwa/ chwaly/ sprawy.

Mniąc Kzymś Papięzy Kátolicy/ iże Krzcie-
nie w imie Oycy/ y Synu/ y Duchu świętego/ jest mycie
tylko miánuąc tych person imion / y zrey przyczyny
chcieliby twierdzić niebogoborna smiałość/ że to for-
me Krzczenia Apóstolowie swięci odmienili. Bo Łukasz
święty piše o nich/ iże Krzcili w imie Jezusa Chrystusa
Miego. Gdzie czynią oszukiwanie tym słowkiem: w Imie/
ktore iuszeć się słyszy/ iże nie tylko znaczy władza/ káste-
opatrznosc Boga Oycy/ y Synu/ y Duchu świętego/
ale też y ná roztazanie Pana Jezusowe. Jako to ta ná

ym miezy

o
domey/ słow
rzeba abyśmy
w/ to jest/ w
ość nas/ iako/
rechow/ y tro-
kami: W imie
opatrznosci/ a
Ducha święte-
ość a spoczę-
Synu/ y Du-
ścienie/ grze-
/ albo to ro-
ci prawie O-
ze tego/ sprá-
wającego. A
iánowanymi/
Máriej albo
Świtych/ ale
g ludzkich/ y
nicy po odpa-
lerza te bráć
iádaremno y
y przymowa
ego. Jesze
otne wzrwa-
y/ Oycy/ y Si-
noca swa od-
amy ich aby
ego. Przetoż
swiego w spo-
cha święte-
Oycy/ y Synu/
iako by na o-
gulach

Rozdziału Siódmego

tym miejscu u Łukasza świętego jest / iże Apostołowie
 krzčili w imię Jezusa / to jest / podług iego roszczenia /
 woda / ta forma iako Pan Jezus roszczał a Ewangelii
 słowie opisali / o toż nie odmienili nie. Straszna to jest /
 taka Świętym wiernym Bożym przypisować niewier-
 ność / bo oni iako naukę tak Sakramenta święte tak u-
 sługowali iako im Pan roszczał. A pomnieli też na-
 mandat Boży / gdzie zażądał / aby do słowa iego za-
 den nie przyszedł. A pomnieli iako Krego z dru-
 gimi Karat / y Korintczyki / iże formę a podanie Pańskie
 w osłudze Świętości odmieniali. A pospolitać to mo-
 wa jest y dżia między ludźmi / iże kiedy kto co sprę-
 dwie / tedy ono czyni albo swoim albo czyim imieniem /
 to jest z upodobania a roszczenia swego albo czyiego.
 O Apostołach Łukasz święty piše / iże krzčili nie w imię
 swoje ale Jezusowe / tym dacie znać nie odmiane iako-
 wa / ale że nie krzčili podług swojego upodobania / ale
 podług Pańa Jezusowego roszczenia / to jest / woda
 w imię Oycy / y Syna / y Ducha świętego. A tak nie
 dajcie się w tym zwodzić / aby namiętę w czym takow-
 we naczynie Ducha Bożego mieli odmiane od Pań-
 skiego podania weźnić / a iako w tym tak też y w dru-
 gich rzeczach trzymaj / y trwaj w Kościele świętym tak-
 kowa forma krzżenia / y u wszech narodów iednak-
 aże do tych czasów.

Nad to Krzest święty napomina nas też nie tylko
 o oney łasce Bożej / z ktorey tak mamy bez naschoda-
 oności oczyszczenie y poświęcenie pewne / dla czego to da-
 no y dąrowano / ale też y do tego abyśmy pśow nie na-
 śladowali / ktorem nie połączniemy / bo się zaś po kala i-
 Ale abyśmy to iż chowali z pilnością o chodożenie / a
 pomnieli iże nas Bog oczyszczył / y sobie nas przyłączył
 w Synu swym wierzące przez Ducha świętego / tedy

też to

też to wiemy a pamiętamy patrząc na Krzest/ iako
polewanie tam bywa woda / y iakoby nieiatkie mar-
twienie/ abyśmy też martwymi byli grzechowi/ Szata-
nowi/ oświatu/ ciatu/ iakosmy pierwej też o tym nie-
li/ y abyśmy żyli (gdyi Pan Bog święty jest/ do ktore-
go przytaczani jesteśmy) też w światobliwości. Takci-
nami bowiem Pan Bog rozkazuje: Świeci bądźcie/ a-
bowiem ja święty jestem. A takiey po nas wdzięczno-
ści chce pewnie/ o iakowey on Ociec Janá Krzciciela
Zacharyasz wyapiewując / to dobrodzieystwo naszego
ocyszczenia mówił/ *in sanctificare* / abyśmy w światobli-
wości y w sprawiedliwości przed nim żyli/ przez wśre-
stkie dni żywota naszego. Na toć on Krol w Ewange-
liu szepeł y ochadzał winnice/ aby z niego miał owo-
ce dobre. Xpotrzeba pamiętać/ iako wspomina Piotr
święty y Paweł święty/ że dosyć jest / iżesmy do tych
czasów żyli w poządliwościach świata y ciała naszego
tego/ iużby też czas iść w światobliwości. Na kto-
ry swoy Krzest nie pamiętać/ Chrześciance / widzimy
iawne iako się plugawia y wyradza z Chrześcian-
stwa zaśie do poganstwa/ ktore też Bog iesli sienie o-
bacia zarzuć iako Żydy / choć przyrodzone galezi / a
przekłnie ie iako one sięgę żeby oschneli takowi / y byli
wrzuceni do ognia wiecznego. A osobliwie napomi-
na Krzest święty Chrześciance/ aby się od towa-
rzystwa niewierników/ bawochwalców / bluźnizotw-
y heretyków wystrzegali/ od ich/ mowie/ nabożenstwa
nieślaczego. Bo to pewna jest / iż taki każdy by był
Salomonem/ nie wydzie winy przed Panem Bogiem /
y skody wzbawieniu swoim. Osiedził to iuż y Duch
święty przez Apostoła/ pisać do onych Chrześcianow
w Korincie/ ktorzy przytawfy wiara Chrystusowe/ też
to sobie lekko wazyli bywać y nabożenstwa a ofiar

Łuk. 10.

Łuci 1.

Math. 2.

Mar. 1.

Luc. 20.

1. Pet. 4.

Ephes. 4.

Roma. 11.

1. Kor. 11.

Towarzy

stwa bala

wed wat

stwa marnyfic

1. Kor. 11.

1. Kor. 11.

Kozdżialu Siódemego

Act. 2.

Genes. 17.

Agos. 3.

Wskazuj
głow skroś
zbytnie.

Poganiſkich / tymu nowy: Tę możecie wjeſtnikami
bydź ſtołu Pańskiego y ſtołu Dyabelſkiego / bo cokol-
wiek Pogańſki ofiaruje / to wſyſt o Dyabłom ofiaruje /
a ja nie chce abracie mieli bydź towarzyszny Dyabłom.
Takie y Jan Świete piſie: Wielekcie ſtamad gdzie
ieſt datwochwalſwo. Do tego też Piotr ſwiete napo-
mnienie czyni onym co ie w Jeruzalemi poſtrząci: Strze-
cie ſie od rodzaia ludu tego (mowia o Izraelczykach)
ktorzy ſiä mieli za lud Boży) błędn pewnego. Nieprzy-
ſtoyna bowiem ieſt zgoda wiernego y niewiernym /
człotki Chryſtuſowego z człotkami Antykrystowym /
Szczepoſci nam potrzeba / do ktorey Bóg Abrahama y
naſ napominał: Bądź zenun ſciſy nie obrociła. Wre-
plura też Bóg taſie obowiaſi (iako w Obiawieniu Jan
ſwiete piſie) / z ſiä ſiä ſiä / ktorzy to ani ſimni ani go-
raczy ſä: Jäko we oſtydte teraz widzimy zaprawdę Chry-
ſciäny / bo iuż eſt Boga / chwale / y pomnożenie kro-
ſwa iego / ſłowo iego y ćwiczenie w nim leżce ſobie
waja / iakoby iuż oſtanie a naliſie rzeczy na świecie /
gorławiey a chciwiey ſtaraia ſie / nakładczynia / przy-
wſtaia dochaia ſie / bawia / nie teſnia / ſkapia / zdro-
wia nie ſamnie / etc. Miſluwey o Miſliſtwa / y aby do
tego mieli dobre a pewne pſy / a niżeli Chrzeſciänie o
Chrzeſciäniſtwa. Z wierſa ſätygo y nakładem ſtaraia
ſie pyänie o dobre bečki dobrego winä / mätmäzyey /
miuſkätety / y inſego piäcia / takſe też do nich o koſtowa-
ne / zbynie a roſtoſne pulmiſti / a niżeli Chrzeſciänie o
pobożne a przyſtoyne potärny duchowne / albo napoie
ſbawiane.

Potrzymy y na bialegowy / iakowe też czynia ſam
pty / uträtę na ſwoie drogie ubiory / na ſwoie ſroäcia-
ny / pſtročiny / ſe na to wſyſtich ſolwärtow intry /
od meżow opominki obracaia / a wſyſtkiego francyme-
w prace

rup raco stłania/ miniemaiacze ktore tak złotem/ per
kami/ a tymi strokacinau wstroja sie/ żebybyły bärzo
strojne: A ono ochudostwo/ y bawienie sie/ y stroienie
w pobażności/ w enotach/ y do służby Bożej na potrze-
bne rzeczy/ tedy rzadkie o drugich poznasz a wyrzys przy-
łożenie sie a pilnowanie tego/ do czego ich Apostolskie
pisma napominają tak Pawła iako y Piotra swieto-
go/ Zagrzebły też głęboko pismo Boże ono/ ktorym
przez Izaiasza Proroka tak im grozi/ a iako ich chce o-
tata ich pyche a zbytli w strojach karac. Żywego
przykładu nie widza/ co sie często przydawa ich przya-
ciotkom/ losiadtom/ po te czasy prześle/ iako ich kiedy-
ś na wesela albo na misopu slowania/ albo też y na
trzciny kiedy ziechali/ a w takowe mąstłary kosztowne
smukali/ Tatarowie przypadły stromotnie z nimi tan-
ce wdzili/ żalowanie ich obnazyli/ haniebnie w powro-
ty/ w tyła/ w ramię powiazawhy/ do niewoley po-
brali. Ale to są pociski iehże (iesli sie nie obacza)
tey karni Bożej ktora Bog przez Proroka obiecał. Ale
miałoby to byto kiedyby iedno na tym świecie karania
czekał/ potrzeba sie bac wstyskim wieczney karni Bożej
bez miłosierdzia w piekle na wielki takowym nagoto-
waney/ boć Bog naprzod taka pyche tłumic a niżej
pociał w Aniele/ ktoremu iey nie przepuscił/ potym w
nich zawise. Przetoż prawdziwa iest Sentencya Pan-
ska/ ię ci ktorzy sie podnaszają/ będą poniżeni.

Wstyszy tedy iednostajnie pomniacieżmy sie okrzy-
ka/ a tym/ iako pisze Apostoł: Chrystusajmy na sie przy-
ol lekli/ skąd uż nie boimy sie potepienia/ gdyż nie ma-
go temu iadnemu ktory iest w niego wstępieny. Po-
minimy też iże nam tego/ w ktorego smy wstępieni/ o-
braz potrzeba wyrażac/ a niemistiego od ktorego smy
odbić zaprzec sie y niemnożyć go na sobie. A te zaś

1. Tim. 2.
1. Jean. 3.

Isa. 4.

Luc. 14.

Galan. 3.

Roma. 8.
2. Corint. 3.
Colos. 3.

Rozdziału Siódmego

bawki na które się ludzie obroćili/ tak mężczyzna iako
 panie y panny/ iście nie Chrystusa wyrażaia/ ale starego
 ziemskiego Adama (y Szatanem hardym a nietrze-
 wym pachną/ nie Bogiem. Potrzeba iście aby tak dla
 naszego sumnienia świadectwa iako też dla drugich zbu-
 dowania/ aby się im zgorzemi nie czynito y nie dawa-
 ło/ y dla okazania wdzięczności Panu Bogu za tego
 dobrodziejstwa/ dobroć/ czystość/ swia tość/ sprawie-
 dliwość nasze Chrześcijaństwo okazowaliśmy/ dobrymi/
 świętymi/ sprawiedliwymi postępkami/ aby tak iako
 drzewo po owocach/ tak też nasze Chrześcijaństwo po
 postępach nabożeństwa y żywota bywało poznawa-
 ne/ żeby tak inie Boże/ w któreśmy pokrzężeni/ dla nas
 nie było bluźnione. Wiemy iako żołnierz w polu/ bro-
 rac czyie pieniądze/ bierze też y barwę zbroie onego/ y
 boi się przeciwko nieprzyjacielom tego wiernie a state-
 cznie. Takci my żołnierzmi z staliśmy się Pana Boga
 naszego/ iegośmy brali pieniądze/ iego dary/ i muamy
 inie nasze obowiązali/ y barwę iego Krześc święcy na-
 się przyieli. Jakoż tu mamy niedbatymi bydy/ czuic
 widząc ustawicznie nieprzyjaciele Boże y naszego żywo-
 ta wiecznego/ nie boiować z nimi/ a pokłaniana y wale-
 ki nie czynić zbroia na to przystoyna siótem Bożym/
 w pewney wierze Boga Ojca/ y Syna/ y Ducha świę-
 ego/ w któreśmy się pokrzężili. Jaćciec to zdrayca iest y
 Boży y zbawienia swego/ który w taki czas w nia-
 duch Szatanstich światła y ciota ciuic/ albo nic nie
 dba/ albo się iestże z nieprzyjacioty kuma/ y pod do-
 racz ich zgadza się. Wieleby tu mogło się mówić
 o strony niewierności Chrześcijańskiej/ ale może w polu
 Chrześcijańin iuż się domyslać sam/ a obaczować co mu
 przystoi/ y iestli się wiernie w tym zachouić. Tym
 na ten czas to koniezywam / iże to są błogosławieni

Ktore Pan naydzie czynnymi y wiernymi. Potrzebąc
 też nie tylko służyć Bogu/ ale y oddawać iemu dobro-
 dzieystwo tego. A iako nam Krzest wkazuje że P. Chry-
 stus naszym Panem bedac wmitowawszy nas tak sie w-
 nżył/ iże nas doskonałe omył/ co y onym myciem Apo-
 stolskich nog pokazał/ dokładając aby my też tego przy-
 kładu tego naśladować/ tak sie mıtowali wespół/ i-
 aby ieden drugiego nie mazał ale omywał/ nie niewo-
 lił ale wyswabadzał/ nie morzył ale obywat/ nie ob-
 nożał ale przyodziewał/ nie wbożył ale wbożąc / nie
 słomocił ale sławił / boć to nie bliźniemu uczynimy a-
 le Panu/ za dobre dobrym oddamy/ bo on powiedział:
 Cokolwiek uczyniliście nam nijszemu moiemu / mnie-
 ście to uczynili. Pewnać to jest cnota umieć dostać przy-
 stoynie czego dobrego/ a daleko wietśia umieć rzecz po-
 częstwie nabyta chować. A chowa sie taka wdzięczno-
 śćia dar Boży/ gdy też mamy baczenie na Boga y na
 bliźniego. A xprawniać nas Pan / że nam ziści to co
 nam obiecał y zapieczętował. Ale skutek ziszczenia Bo-
 żego nam okaże sie/ iesliż my też iścić sie w tym bedzie-
 my co też Pan Bog w przymierzu swoim na nas wło-
 żył: Przetoż iesli my nie bedziom Panu Bogu iścić sie/
 a to co Bogu oddawać należy tego zaniebdamy odda-
 wać / proszę iaka otucha też czekać mamy od Boga /
 aby nam iocit sie w tym co nam obiecał: gdyż to tak
 od niego napisano mamy / iże on nam nie nie jest wi-
 niem/ ale miłosierdzie chce czynić y nad tysiącami: Ale
 nad tymi (słuchay tego) ktorzy go też mıtuią y strze-
 ga przykazania tego. Nie nad tymi/ mowi/ ktorzy czy-
 nia swa wola / ktorzy strzega rozkazania ludzkiego /
 świeckiego y cielesnego wpodobania. Tłaco patrząc
 postot wpmiina nas / abyśmy sie nie przyrownywali
 kształtowi tego świata/ ani według ciała żyli/ bo ktorzy

Joan. 12.

Matth. 10.

Exo. 20.

Roma. 8.

Rozdziału Siódmego

beda żyć według ciała pańwie pogina/ ale ktorzy swo-
je posiadliwosc beda umartwiać/ a żyć według ducha/
żyć beda na wieki.

ARTYKVL TRZECI.

O Sakramencie ciała y krwi Pána Jezusa Chrystusa.

Sakrament ciała pańskiego rozniadicie sie zowie
w Rościele Bozym. Naprzód mianuje sie ta-
mianiem chleba pańskiego / a to od łamania / ktorogo
Pan Chrystus używał przy ośtawie Sakramentu ciała
swiego. Tak bowiem nam o tym Ewangelistowie S.
wypisałi. **J**ż wysiłą sy Jezus chleb/ łamał y dawał
cinom swoim. Łamał/ powiadał/ rękami / nie wy-
strzygał nożyciami/ albo cyrkularzem wytracał/ i tak
to dzia Papieżnicy czynią/ w tym Pánu Chrystusowi iá-
ko w innych rzeczach przeciwiáac sie. A to łamanie/ d-
ba ná wieczrzy swey Pan ośtawił dla tego / abyśmy
tak ná nie pátrzczy / przypomináli sobie łamanie / to-
jest/ wydanie ná śmierć ciała Pána Chrystusowego za
nas / ktorzyśmy to byli zasłużyli grzechy naszymi / a do
tego słowa one słowa ktoremowit: To jest ciało mo-
je ktore sie za roaskanie albo wydanie.

Drugim nazwiskiem zowie sie *eucharistia* Greckim
iezykiem/ po Łacinie *Benedictio* albo *Gracia* rúalio (iáto
Jeronim święty wykłada) to jest po Polsku/ dobroz-
czeństwo albo. dziękow czynienie / wychwalanie / albo
wyznawanie / wielbienie y pozdrawianie/ o czym ma-
my wiele mieysc w piśmie świętym/ i że tak sie to słowo
rozumie. A to dla tego tak sie zowie dziękowaniem ten

Sakra

Actu. 2.
1. Cor. 10.
Mat. 26.
Mat. 13.
Luc. 21.
1. Cor. 11.

Łamaniem
chleba dla
tego sie Sa-
krament c-
ła pańwiego
zowie.
Luc. 22.
1. Cor. 11.

2. 1118

Sak-
pami-
y wie-
mu d-
lic/ a-
ktada-
cere ro-
słowo
na ná-
moca-
może
sowi/
Bogu
żey ra-
wykon-
całoc/
listowi
ośtaw-
nie ieg-
gu Oy-
świety
prześta-
Trz-
tego i-
nego z-
Augon-
wari-
icy k-
wał B-
kramen-
ośtaza-
Papież-
do taki-

Sakrament/ iże nas napomina przywoǳić sobie na
pamięć rzeczy święte/ a nam wdzięk/ a ta zbawieniu
y wiecznemu naszemu pożytku podane/ y za nie same
mu Bogu dziękować/ ięgo samego wyśławiać/ chwa-
lić/ a nie kogo innego. Zle to słowo Papieżnicy wy-
kładała w tej sprawie Sakramentnej/ abowiem bene-
tere rozumieła na krzys zęnać. Przetoż Ksiądz kiedy to
słowo mówi przy sprawie swej Mszy/ tedy wnet kry-
śła na krzyi albo iako mówią zęga/ umieniając i
moga onego krześnia y mówienia kilku słow/ weyjnić
może nowotne ciasto y krew/ powiadając iże Chrystus
sowi/ ktore ofiaruie iakoby na złość a na przykrość
Bogu Oycu/ nie dziękując za one ofiary z wolei Bo-
żey raz weyjnięna y wiecyna od Kaptana wiecznego
wykonana/ ale swoje nowotne ofiary. tak temu zale-
cając/ o ktorey ofierze ich daley wstydymy. Lwanye-
listowie święci tak nam wypisali: Jie Pan Chrystus
wstałowie a poświęcając ten chwalebny Sakrament
nie zęgał chleba ani winą/ ale nam na przykład/ Bo-
gu Oycu niebieskiemu dobroorzeczył/ albo iako Marek
świety piše: Dzieki czynił/ na czym my też Chrześciani
przestawiać mamy/ a o zęganu Msze nie niedbamy.
Trzecim nazwiskiem zowie się stołem Panim/ dla
tego iże Pan iusz wykonał y wypełnił figurę ołtarza o-
nego Żydowskiego/ na którym ofiary Sakramentne
sługowali Kaptani/ a to wypełnił ius na gorze Kál-
wariey/ na krzyżu drzewianym/ na którym ciasto swo-
iey krew swoje święta iako wiecyna Kaptan ofiaro-
wał Bogu Oycu/ ktorey ofiary na pamiątkę tego Sa-
kramentu/ iedzenie chleba y piće winą/ o stołu nie o-
łtarza nam postanowił y poświęcił. Przetoż wielki
Papież błąd wstępuje siestad/ o których stołu nie ma
o takiej sprawy świętey a usługi iej. Ale Żydowski

Dla tego się
zowie się
ołtarzem

Math. 26.
Marc. 14.

1. Corint. 10.
Stol. 7. ant.

Rozdziału Siódemego

1. Corint. 11.

Ołtarze v
Chrześcija-
now kto wys-
myślił.
2. Corint. 10.
Tajemnica
stołu.

NOTA

Agapi
młodości Sā-
kramentu.

ołtarze uduis/a namich inha nowa ofiare iprawu-
A tak stoł Pánstki zadržiwšy/ y Wieczerza Pánstka zadrželi/ Bóziem iesliże Korintczyki tak Duch święty o-
jadził dla mni. yłych daleko przyczyn/choćia stoły mie-
li/ie iuz nie mieli wyzwania stołu Pánstkiego/ ale swo-
ie stoły osiadali własne: Daleko więcej w Papiestwie
gdzie ani stołu nie maia/iuz też y wyzwania stołu Pán-
stkiego nie maia/ale Żydowskie ołtarze a Papiestwie na-
nim pokarmy. Te ołtarze Szczęsny Biskup wymyślił
y kazał ie poświęcać/ Roku 280. od narodzenia Boże-
go. O stole Pánstkim wzmianke czyni Apostoł/ pisząc
do Korintow tymi słowy: Nie możecie uczestnikami
bydź stołu Pánstkiego y stołu Dyabelskiego. Przetoż y sto-
łu Pánstkiego Sakramentu tego wyzywamy/ a sobie o-
ne obietnice pewna/ ktorey częskamy mocni w twierze/ o-
zywania y stołu w Królestwie niebieskim upewniamy.
To też mamy wiedzieć/ ie starzy Doktorowie stoł Wie-
cierzey Pánstkiej ołtarzem nazywali/ obyczajem Żydo-
wskim/ ale przedsię żadnych ołtarzow do tego nie mie-
li tylko stoł/iako o tym na Koncylium Nicejskim czy-
tamy wzmianke/ gdzie napisano tymi słowy: Na sto-
le Pánstkim nie mieymy w pokorze względu na a leb y
wino postawione/ ale podzwignawšy vmysł a wia-
re/ obaczaymy tam na onym stole świętym Baranki
ktorey gładi grzechy ludzkie.

Czwartym nazwiskiem tej nazywano ten Sakra-
ment po Grecku *Agapi* a po Łacinie (iako Terulian
wykłada) *dilectio* / *miłość* albo pokarm miłości/to si-
było wzięto/ie w pierwszym Kościele Chrześcijańskim
miewali Chrześcianie przy wyżywaniu tego Sakramen-
tu ciała Pánstkiego pewnespoleczne z sobą godowanie
jakowe też brwaly y w Izraelczyków/przyczynieniu Sa-
kramentu ofiar w święte dni/oktorech czytamy w księ-

gach Sā-

gach Samuelowych. Czynili to Izraelcykowic y też
Chrześciani w nowym Zakonie/ dla pomnżania a na-
pominania sie do spolney miłości/ iako ci ktorzy byli
jednego ciała Pánstkiego godownikami/ a członkami
y syny Bożymi/ aby tak też spolnie sobie służyli/ sobie
nie wyżywiali/ y w potrzebach jeden drugiego ratowa-
li. O tym godowaniu Apostoł wzmiankę czyni do Ro-
manticzów pisać/ v ktorých takowe godowanie w zle-
wywanie było przyszło/ iż na wzgardę ubogich sami
bogacze sobie na to stoty zasiadali przy wyżywaniu tego
Sakramentu/ y popijali sie. O co ich gromi Apostoł
y napomina/ aby takiemu godowaniu dali pokoy/ a
w domiech na godowanie stoty swoje osiadali/ nie w
zgromadzeniu świętym. Wspierwmo też y w Kościele
Rzymskim o tym godowaniu ciała pewnego/ tymi
słowy: O święte godowanie na ktorým ciała Pánstkie
go wyżywamy/ a myśl Páná Chrystusowe wspominamy.
A nawicecy sprawowane bywały takowe godowania
aby vbody z nich bywali nakarmowani pod ten czas/
iako o tym píše Tertulian i. Apolog. Cap. 39. y Augustin
lib. contra Faust. Manicheum. 20. Cap.

Piotrym imieniem zowie sie ten Sakrament ciałem
Páná Chrystusowym y krwią tego: A to obyczajem mo-
wienia zwręcającymy w piśmie świętym/ gdzie znaki al-
bo Sakramenta bywała nazywane imionmi tych rze-
cy ktorých są Sakramentami: Jako Baránek wielko-
mochny zowie sie przestępem/ dla tego ię tey rzeczy iest
Sakramentem/ tak ię obrzezanie przymierzem/ ię ciał-
oná Chrystusem/ z. A w pospolitym mowieniu (iako
też y Augustyn święty wspomina) też tego często wy-
wamy/ ię gdy prwidie Wielkand/ zowie my on dzień
zmartwych wstania Pánstkiego/ ktore inż dawno z sta-
ło sie. Albo też dzień narodzenia Bożego/ Wstapnia

1. Sam. 31.

1. Corint. 11.

Ciało y
Krew Pán-
sta.
1. Kor. 12.
Gene 17.
Num. 20.
1. Corint. 10.

1. Tim. 2.
2. Tim. 2.

Rozdziału Siódmego

Bożego/ Nieżi pąskticy/ nie dla tego żeby onego dnia
Chrystus rodzić się albo z nowu cierpieć miał/ ale dla
tego iż się w te dni pamiątka tych rzeczy obchodzi.
Tak też używanie chleba Wieczerzey Pańskiej zowie
się ciałem Chrystusowym/ dla tego/ iż nam prawdzi-
we używanie ciała Pana Chrystusowego za nas wy-
danego przypomina a znaczy/ y swoim obyczajem ku
pokarmu do żywota wiecznego podawa/ o czym wie-
cej będzie daley.

*Communio.
Spoleczność*

Siołtym imieniem zowie siękinom Communio/ al-
bo synaxi / to iest społeczność a złączenie/ dla tego/ iż
nam nąże ono niewyrozumiałe ale prawdziwe złącze-
nie z Panem Chrystusem / iako członków z głową / w
ktwierdza ono spólne używanie chleba Pańskiego. A daj
Boże aby się ludzie więcej tym bawili/ a lepiej się do
wiadowali o społeczności swojej z Panem Chrystusem
y o pożytkach ię/ y iako nas ta napomina do miłości
y zgody społeczney/ a niżeli o społeczności chleba z ciał-
em Pana Chrystusowym/ bo pewnie bytoby mniej roz-
nie i zaiarzzenia we Zborze Pańskim niedziwicznymi.

*Napomnie-
nie.*

Zowie się też nądro społecznośćcia/ od spólnego uży-
wania tego Sakramentu od wiernych. A zowiec też
ym nazwiskiem Communio/ w Papiełstwie/ ale rzeczy nie
nają/ abowiem nie spótkuje Kąptan całym Sakramen-
tem z ludem Bożym/ ale sami tylko pod obiciem uży-
wa/ a drugich pod iedną odprawi.

*ephes. 5.
Wina.*

Jest też nązwana ta sprawa Wieczerzey Pańskiej/
Sacrificium uel oblatio to iest/ ofiarowanie albo odda-
wanie. Nie dla tego żeby chleb a wino (które Chrystus
pstał spólne brać wiernym godownikiem stołu swo-
iego) albo ciało y krew Pana Chrystusowa powtore
Bogu miała być ofiarowana za grzechy żywych y w-
mąrtłych/ iako Papieżnicy mniemają/ ale dla tego/ iż

jest onego

Artykuł Trzeci.

345.

jest o tego ofiarowania raz na trzydziu wiecznego Sa-
kramentem y pamiątka podług oney ustawy Pań-
skiej/ktory tak rozkazał: To czyncie/bierzcie/iedzicie/na
pamiątkę moje. Jem/Smierć Pańska wspominać
bedziecie/ilekroć będziecie pożywac tego chleba y z te-
go Kielicha pic (nie mówił ilekroć będziecie podnosić
na ofiarę)

Idźcież wy też ofiarę dla tego/ nie prawdzi-
we ofiary Chryścijańskie/iako modliwy/czynienie dzie-
low/chwalenie Boga/ miłość y miłosierdzie przeciw
blizniemu sprawują się a okazują/przyżywaniu Sa-
kramentu tego Pańskiego. A temu iże też tam na ten
czas/społnie sobie do tego się obowiązujemy y ofiaru-
jemy/ cośmy sobie powinni. Przetoż dla tego takiego
ofiarowania Boga/ chwaty/ dziękow/ wiary/ y mo-
dlitw/ a sobie spolney zgody/ miłości/ iżyliwosci/ y
miłosierdzia/ Ażniew ofiarowaniem ten Sakrament/ jest
nazywany. W tymci rozumieniu Dycowie starzy/ to
jest/ Doktorowie Kościelni/ zawsze używając Wicierzey
Pańskiej ofiarowaniem mianowali/ iako się to z ich
pism iżanie pokazuje/ z ktorych tu kilka miysc na do-
wod poloże. Naprzod Augustyn to zeznawa tak mo-
wiac: Częstość tak mowimy/ iż gdy się czas mek
Pańskiej przybliża/ zowieśmy on dzień mek Pańska/
gdy on już dawno wciierpiat/ y ta mek tego raz się wy-
konat. Także w dzień Wielkonornym mowimy: Dzio
Chrystus z martwych wstał. gdyż wiele lat przesto ias-
bo z martwych wstał. Wszakże żaden tak głupi nie be-
dzie/ ktoryby nam w tym kłamstwo przyczynał/ bo ty-
dnię według podobienstwa onych rzeczy ktore się wyko-
nały zowieśmy tak iż bywa onym dniem nazywany cho-
ciaż onymnie jest/ ale z odnawiania czasu jest iema po-
dobny/ y bywa mowiono iż się tego dnia dziecie dla ob-

chodze

Math. 6.
Mt. 26.
Luc. 22.
1. Corint. 11.

Augustin
Epist. ad Ro-
mianum. 13.

Rozdziału Siódmego

chodzenia Sakramentu albo pamiątki / co si. ius daw-
no wykonato. Izaliż nie raz iest ofiarowany Pan Chry-
stus sam w sobie? a przed sie nie tylko na każda Wiel-
kanoc / ale każdego dnia ludziom (NOTA) ofiarowan-
bywa? y nie kłania ten ktory bedac spytany / odpowie-
dzał / iż Chrystus bywa ofiarowan. Abowiem gdyby
Światości tych rzeczy ktorych są światościami albo
znakami podobieństwa w sobie nie miały / Świato-
ściami by bydzi nie mogły. A z tego podobieństwa też
ciślość ić imiona tych rzeczy ktore znaczą na sie biorą / ić.
To są słowa Augustyna świętego / z ktorych to każdy
obaczyć może / iż on nie innym sposobem nazywał wie-
czerza Pąska ofiarowaniem ciała Chrystusowego / ie-
dno iako się też dzień pamiątki obchodzenia tego mę-
stwa albo z martwych wstania zowie męka / albo z mar-
twych wstaniem Pana Chrystusowym. Nie iżby w on-
dzień miało się to wykonać / ale iż onego dnia rozpo-
minanie się tego dzieła y pamiątka obchodzona bywa.
Tenże na drugim miejscu tak mowi: Raz / powiada-
iść za nas ofiarowany Chrystus. Agdy my to sobie
przypominamy / izaliż nam nie na każdy dzień ofiaro-
wany bywa? ić. Tenże indziej: Ofiarą tą widoma (to
iść / Wieczerza Pąska) izaliż nie iest oney niewidomey
ofiarę Światości / to iść / świętym znakiem. Tenże i-
w onych ofiarach cielesnych ciała Chrystusowego Pro-
re miał ofiarować / y Krwie tego ktora miał wylać na
odpuszczenie grzechow figurą byłą. Ale wtey ofierze
bywa diśł czynienie y wspomnianie ciała Pańskiego /
ktore za nas ofiarował / y Krwie ktora za nas wylał.
Tym podobne słowa naxdiśł v tegoż Doktora święte-
go in 2. s. l. 2. prefat. 2. in sermo. 23. super Lucam. de veril-
Domini. 66. Zgadza się z Augustynem Chryzostom / ktor-
y w ty słowa piśel Chrystus ofiarował raz ofiarę moc

In Coment.
super Psal.
78.

De Clui. De.
llo. 2. cap. 5.

De gide ad
Petrum

Mat. cap 15.
Chryso. super
Epi. ad Heb.
Rom. 17.

maieca

maia co ku żywotowi wiecznemu. A co i my/ izali nie
na każdy dzień ofiarujemy: Ofiarujemy prawdzie/ a
le (obacz proszę co rozumie ten Doktor przez ofiarowa-
nie Chrystusa) czyniąc wspomnienie śmierci jego. Ten
że na drugim miejscu tak pisze: Jesliże Chrystus nie v-
miał/ a ktoreż ofiary to (rozumie Wieczerza Pańska)
piśmno y znakt jest: Zeznawa to y Petrus Lombardus tak
pisząc: To co bywa ofiarowano od Kapłana y po-
święcono/ zowie się ofiara dla tego/ iż jest pamiątką
y wspomnaniem prawdziwey ofiary uczynionej na oł-
tarzu krzyża świętego. Takie y Ilidorus: Ofiara nazywa-
na jest iakoby święta sprawa/ bo modlitwa święta po-
święcona bywa na pamiątkę śmierci Pańskiej/ ić.
Znali też Doktorowie święci Wieczerza Pańska o
ofiarowaniu (od onych iakmużn/ ktore w pierwszym
Kościele Chrześcijańskim czasu używania Wieczerzy
Pańskiej ludzie do Zboru przynosili/ ktore też ofiarą
miał zwan o. Co siez piśmna Cypryana świętego pokazu-
je/ ktory do iedney pamiątki bogatey pisze/ y one ku przy-
noszeniu iakmużny do Zboru czasu używania Wieczerzy
Pańskiej wspominając/ tak mowi: in Dominum venies &
do Pańskiego Zboru przychodzisz okrom ofiary (to
jest/ krom iakmużny) a przed sie z ofiary ktora ubogi
ofiaruje częśc bierzysz. Piśe też o tym y Iustinus Męczennik
in Apolo. 2. pro Christianis gdzie ty takowe iakmużny
ofiarami zowie. Takie Tertulianus in Apologético ktorego
od ludzi ofiarowania dzisiaj ieszcze w Papieściey Młey
reliquie zostaty/ ktore zową Offertorium/ ale jest we zle
używaniu. Heccone.

Tak to znali ieszcze Doktorowie święci Wieczerza
Pańska z tey przeciwny ofiara/ iż na niey Sakrament
ciata y Krwie Pańskiej/ to jest/ chleb y wino było roz-
dawano wszystkim wiernym/ ktore rozdawanie oni ofi-
arowa-

Te Rowa
napisał v
Ami rolego
świętego.
in 2. 10.
Gomil. 13.
in Math.

Lomb. lib.
4. Trakt. 12.

Ilidorus lib.
vmo.

Cypranus ser.
1. de iactamo
lina.

In Apo. 2.

co sius daw
owany Pan Chry
na każda Wiec
TA) ofiarowan
ytany/ odpowie
bowiem gdyby
atostciami albo
iaty/ Swiato
odobienstwa też
a na sie biora/ ić
ktorych to każdy
nazywał wiec
pryskusowego/ ić
enia tego meki
/ albo z mar
Nie isby w on
go dnia rozpo
odzona bywa.
Raz/ powiada/
y my to sobie
y dleń ofiaro
a widoma (to
ey niewidomey
kiem. Tenie
stusowego ktor
miał wlać na
le wtey ofierze
a Pańskiego/
a nas wylat.
oktora święte
ucam, de vertis
rizostom/ ktor
az ofiare moc
maia co

Rozdziału Siódmego

Sermon de
2. apł. 1.
Ju Epł. ad
Romy: 33

Mal. 1.

fiarowaniem zwali. Jako o tym iustinus pise: Po mo-
dluwie paskiej/ powiada/ bywa ofiarowan kielich
woda rastworzony bratu przedmieszemu/ a ten wia-
wszy Ojcu wszystkich nas dziękowanie przez imię Syna
iego ofiarujemy. Także y Cyprjanus: A gdy sie obcho-
dy święte dokonczyły/ a Dziekan kielich ofiarować o-
becnym począł/ sc. Augustyn święty: Sam w sobie
raz tylko iest Chrystus ofiarowany/ a dwakroć w Sakra-
mencie na każdy dzień ludzom bywa ofiarowany: Re-
migus: Nie tylko sam chleb ale y wino Chrystus ofiaro-
wać nauczył/ aby pragnący sprawiedliwości tymi sa-
iennicami ochłodzeni byli. Słych miysc Doktorom
świątych przywiedzionych obaczamy/ iż oni zowią wie-
cierza Pánka ofiara/ nie dla tego to czynili/ aby mieli
rozumieć/ iakoby chleb y wino albo ciasto y krew Pána
Chrystusowana Wiecierzey Pánstkiej od Kaisey mia-
ła bydz ofiarowana drugi raz za grzechy żywych y vo-
mártych ludzi. Ale iże iest pamiatka oney ofiary raz na
trzyty uciynionej Pána Chrystusowey/ y też że tam of-
iarowan bywał Sakrament ciasta y krewie Pánstkiej lu-
dzom wiernym. Także iż bywał y znoszone tam na ten
czas iakmużny/ ktore też y pismo święte ofiarami zo-
wie/ Philip: 4. Hebr. 13. Nadośćatek/ iż tam Bogu by-
wały ofiarowane ofiary chwały/ to iest/ dzień chynie-
nia za odkupienie/ także prosby y modlitwy/ ktore Do-
ktorowie Świąci zowią ona ofiara czysta/ ktora miała
wszystcy ludzie Bogu ofiarować po wsem świecie/ tak
to Malachiasz Prorokował. O czym pise. Tertilianus
lib. 3. 6. cont. Marcionem y cont. iudeos. ireneus cont. heret-
icos lib. 4. Cap. 2. Hieronimus in Mal. him. Augusti-
nus cont. literas Periliani. Prośno sie tedy ścieżca papie-
ńcey Doktorami świątymi/ y ich piśmy ofiary świętey
młowej po wiedzac y bronić wsiłusa/ gdyi oni o tej

młowej

u piše: Po mo-
 iarówaniach
 nu/ a ten wia-
 rzez imie Syna
 gdy sie obcho-
 d ofiarować o-
 : Sam w sobie
 fiałoz w Sakra-
 ofiarowany: Re-
 Chrystus ofiaro-
 wności tymi ta-
 iejse Doktorom
 oni zowac wie-
 cynili/ aby mieli
 to y Prerw páná
 d Káiejey miar-
 by swych y wa-
 ey ofiary raz ná-
 y też je tam or-
 wie Pánstiey lu-
 boue tam náten-
 te ofiarami zo-
 tam Bogu by-
 / dyet chyn-
 itw/ ktore Do-
 o/ ktora mieli
 m świecie/ ta-
 iše. *Tertullianus*
encl. boni. dei
*him. Augu-
 y ficyca Papie-
 y ofiary swoyey
 gdy oni o tej*

Wtę

Artykuł Trzeci.

351.

Wtę terażnieysey/ iazowa teraż iest w i apieżtwie/ nie
 wiedzieli/ y słowa iednego o mey nigdy nie napisali.

Wtę bowiem iest nowotny wynysł Papieży/ kto-
 rego nigdy nie znali Apostołowie/ ani pierwsiy Kościół
 Chrześcijański do kulta set lat w iadnym ięzyku albo na-
 rodzie o nim nie słychał/ bo Apostołowie iako od Pa-
 na wzięli śafowanie Sakramentu ciata Pánstiego/ i tak
 też iernie ludowi Chrześcijańskiemu podali/ y Wtę iaz-
 dney nie spakrowali/ o czym mamy w ich piśmiech
 dostateczne świadectwo. Świadcza też o tym y samisł
 papieży pśárze/ iako *Gregorius Papież lib 8. Epi. oltrum*
Epist. 1. tak piše: Mosjst Apostolorum. Był ten zwycię-
 o Apostołow/ iże tylko przy wywaniu Sakramentu
 ciata Pánstiego modlitwe Pánsta mowil. Toż *Dura-*
us Kárdynal piše lib 4. Ceremoniarum/ tymi słowy:
 Pan Chrystus śafuiecy Sakrament/ tylko słowa wsta-
 ny swoyey albo poświęcenia mowil/ do ciego Aposto-
 łowie modlitwe tylko/ ktorey ich Pan náuczył/ przyczę-
 nili. A tak ná wschod Słońca mieściąc Piotr swie-
 cy/ też tylko Pacierz mawiał przyśafunku tego Sakra-
 mentu/ ić. Toż y *Antonius in Hist. Tit. 5. Caput 2. Para: 1.*
Gabriel Bielilection: in Canonem 25. Innocentius in Cimen-
de sacro altaris mysterio. 6. piše: Iż Piotr świetey śafu-
ie Wicjerzcy Pánsta/ tylko słowa wstawy Wicjerzcy
Pánstiey/ a modlitwe Pánsta mowil/ a porym dala-
bych czajow inke rzeczy sa od Papiejom wymysłone y
przyczynione. A co o świetym Pietrze słychmy/ toż y
o świetym Jakubie rozumiemy/ y o wśstlich Aposto-
lech Pánstich. Bo co Papieinicy powiadaia/ żeby Ja-
tub świetcy w Jeruzalemi miał napiernofa Wtę ich po-
czac a postanowie/ tedy wymysł ten iest tak ślepo od-
nich wzniesiony/ iże też drugiego nie nadyżesł naden-
głupšego/ a omylnieyšego/ bo go samisł borza. Tak

bowiem

Rozdziału Siódmego

Atory Pa-
pieś co we
Młocy wna-
mł y tudy.

bowiem ich skribenci / iato *Vergilius Pontifex de inuentu*
ribus reru / Także *Gualbertus Durandus in Rationale diuino-*
rum, *Platina in viis Pontificum Romanorum* pisa: Ze
Młanie od Jakuba świętego / albo ktorego Aposto-
ła / ale od Papieżow Rzymskich jest ustawiona. Wy-
liczają dostatecznie od napierwszego do ostatcznego
punktu co ktory Papież ustawił y przydał do Młocy /
Jako *Celestinus* Papież / Roku od Chrystusa 426. przy-
dał do Młocy inroii. A *Kyrie Elejzon* *Grzegorz* Roku
595. a drudzy powiadaia iże *Syluester* ktory był w Rzy-
mie Roku 315. *Gloria in excelsis Symachus*, ktory był Ro-
ku 500. albo *Thelesphorus* iato drudzy pisa / ktory był
Roku 130. *Collecta Gelasius y Graduale*, Roku 495. Ale
Jelusa z Kościoła Jerozolimskiego wzięto do Rzymskiego
go za *Dimasia* / ktory tej spowiedz o oktarz przed
Młha Kaptanom postanowił / Roku 380. *Tractatus y*
Sequentias Norbgerus Abbas sancti Galli złożył. *Patrem* spie-
wanie z *Concilium Elicenckie* wzięto / Roku 336. za
Młarką Biskupa Rzymskiego. *offertorium Eutichianus* Pa-
pież wyniyslił / Roku 275. Za *Marte* we Młhy modlił
sie / iże Roku 560. *Pelagius* wynalazł. *Prefacia Gelasius*
/ drudzy pisa iże *Grzegorz* 495. Roku. *Canon* *Klec-*
cha iatis złożył / o czym *Gregorius in Registro* pisał / ale *Ge-*
lasius go przyiał do Młocy *Agnus Dei* *Serius* przydał / i
A trokto pisać / Młha całą z takich strucek / iatoby iże
braczy płaści z płać / tedy dopiero *Symachus Sardus* / i
w Roku 505. po Chrystusie wyłatał y dokonał. O
baciżeru wsielki ciłowicie / gdyż ci to mianowani Pa-
pieżowie wynalezli a postanowili / począwszy po stu
lat po świętym Jakubie / a nie dokonali iże w pięci set
lat Młocy. A iatoby to prawdą co powiadaia / iże i
Jakub święty stanował.

Zawodzo ludzi słowkiem tym / czyniac fałaczo /

Młha

Nhsa / iże Historykowie piszą y Doktorowie o nabo-
 żeństwie / iakowe było zaświętego Jakuba / Piotra / Je-
 ghnacyusza / Bazyliusa / i c. zowa y pisa że mieli Nhsa.
 A iakże? Pa:terz znowiwszy / napominanie słowem
 Bożym / drudzy Wieczersa Pánsta z dziełami Bogu
 odprawowali. Toć to oni Nhsa pisa. Oto słowko
 to tam znalazły / okazywa: oto ten a ten tego tam z da-
 wna cjasu Nhsa mieli. A tak iest iże mieli / ale nie Nhsa
 te terażniysza / ale pewne a przystoynne nabożeństwo
 Chrześciańskie. A co nam Katolicy Rzymscy zarzuca-
 ja: A oto Pan wieczor ten Sakrament rozdawał / ale
 Rosciot to na poránek postanowił / przetoż ięto to ie-
 dno trzymacie / tak też słusnie ięte postanowienia Ro-
 scielne trzymać winni iestescie. Na to tak dawaycie
 odpowiedzi / iże my wiemy że Pan nie dla tego Sakra-
 mentu ostawy a wzywania wieczoru wzywiał / ale dla
 Baránka Wielkocnego / podług rozkazania Boże-
 go. A iże tey nocy / iako Ewangelia powiada / był wy-
 dan / do poránku odkładać z tym Sakramentem iuz
 niemoino było. Przetoż zarazem odprawiwszy stáre-
 go Zakonu wzywanié Wieczersa / też ostawił tego swes-
 do nowego Zakonu a Testamentu wzywanié / do wzy-
 wania nas swoich obowiazuiac / gdy mowi: Bierzcie
 a iedzcie / bierzcie a pićcie wszyscy / ale nie dołóżył aby
 wieczor. Już nas tak wolne postanawiaiac / a rozne
 od zedow czyniac / którzy tylko raz w rok w pewny
 dzień Wielkieynocy wzywać musieli: Ale abyśmy my
 czynili wolno ilećroć razow / iakże też y ktorego kó-
 wiek cjasu. A tak Apostołowie nie nie odmienili w
 tym / ale z wolności słusny cjas poránu / iak do mo-
 dliw tak do wzywania świętości wzurczyli / dla po-
 rzadku nie dla potrzeby iakowey dofronatości iul stá-
 rey Sakramentowi. Przetoż iże Apostołowie tego / a

Rozdziału Siódmego

ni żadney rzeczy od Pána rozkazaney nie odmieniali / też infemu Rosciolowi nie iest wolno nie odmieniac / ale tak iako co Pan podał używać.

Wieczera.
t. 11. 12.

Math. 26.
Luc. 22.
Mat. 13.

Luc. 14.

Corint. 11.

Nastatek zowie sie ten Sakrament Wieczera Pán-
ska / to dla tego / iże gi Pan przy Wieczery oney Wiel-
konocney uctawil. A też dla tego / iże inż iako wiecz-
rza pokarm bywa ostatni brany od ludzi ku posileniu
na pokoy odpoczynienia nocnego: Tak też Pan Chrystus
iest pokarmem niebieskim ostatniego miż iaktu i skornie
od Oycy niebieskiego / nam w cieie y we krwi dany / ku
odpoczynieniu do żywota wiecznego w wszystkich wierzą-
cym. Ktora Wieczera Pan Chrystus wspomina w E-
wangelii / w oney przypowieści o onym człowieku kto-
ry sprawił wieczera wielką / abyśmy inż nie czekali in-
szego pokarmu / żywota wi nasemu potrzebego / ale na-
cym iako pierwszym y posledniym przedstawali. Tym
imieniem tej Apc. św. Paweł święty zowie ten Sakra-
ment Wieczera Pániska / przetoż my też na tym nazwi-
sku / prawie między Chrzestianymi zwożającymi, przedsta-
wamy / y słusnie przedstawać mamy.

Coż tedy iest? Wieczera Pániska? W katechi-
zmie bywa pytanie / gdzie tak odpowiadają: Iże iest
społeczne używanie ciała y krwi P. Chry-
stusowej / z widomymi znaki chleba y winy /
wedle vstawy Pána Chrystusowej. Pytanie
A ktoż iest vstawca Wieczery Pániskiej?
O to tak sie dawa odpowiedz. Iże Pan Jezus
Chrystus / iako o tym świadczą Ewangelisto-
wie święci / y Paweł święty / ktory tak piše
w pierwszym liście do Korintow wiedennas

stej

Key Kąpitule: Jż Pan Jezus Krystus tey no
cy ktorey byl wydan / wziat chleb / y czynil
dzieki Bogu Wycu / y lamal y dawal swolenn
nikom swoim / mowiac: Bierzcie / iedzcie / to
jest ciało moje / ktore za was bedzie wydane /
to czyncie na pamiatke moje. Tymże obyczajem
gdy bylo po Wieczerzy / wziol też y kuz
bek / y czynil dzieki / y dawal swolennikom
swoim / mowiac: Piyćie z tego wszyscy: Ten
kubek jest Nowy Testament w moiej krwi.
Ktora za was y za wiele innych bedzie wylana
na odpuszczenie grzechow / to czyncie ilekroć
bedziecie pic na pamiatke moje.

Wnauce o Wieczerzy Pąnskiej czlowiek pobożny te
rzeczy ma napilniey obaczac. Naprzod / aby Pąnska
Wieczerza byla a nie podmiot iakowy / gdyż Szatan
czesto przemieniasie w Aniola swiatlosci / a klamstwo
swoie nazywa prawda Boska / ciemnosć piekielna swia
tloscia / swoje bluźnierstwa chwala Boża / swoje bat
wochwalstwo Sakramentem / a siodem Pąnskim y ciałem
Bozym. Przetoż iako Pan rozkazal / abyśmy do
swiadczeni duchow ktore sa z Boga: tak też potrzeba
do swiadczenia Sakramentow / ktore sa od Boga po
swiecone / a ktore od Szatana przez ludzi pogwałco
ne y popsowane / do ktorey proby nie jest pewny ani
sluzacy zwyciay dawny / bo im co złego starszego jest /
tym bywa skodliwzego. A też zawsze musi zwyciay
stary wstepowac prawdziu Bożey / iakosmy o tym nie
li w pierwszym rozdiale. Nie ma też bydy zwyciay kto

Stowa mia
wy W. cesar
zey Pąnskiej

Przeftrog.

2. Corint. 11.
Lin. 5.

1. Joan. 4.

Rozdziału Siódmego

tego Miasta albo ludu w ten mierze naśladowany / ale
tylko oryginal / to jest / słowo Boże. Do tego originalu /
to jest / do słowa Bożego / nam we wszelkiej różnicy
a waptliwości / w zawiedzeniu y w błądzie uciec się
potrzeba / a podług tego iako innych rzeczy / tak y Wie-
cierzey Pąńskiej doświadczając a obaczając iako Pan sami
te swoje Wiecierze nie tylko poświęcić / ale też iako i
sławował / y iako iey zesłowni uciążliwymi używał w Je-
rozolimie. Na tego samego nam potrzeba patrzyć / z
tym się zgodzić y też zwyciężyć / a wedle tego postanow-
wienia nam w słowie Bożym opisanego Wiecierze
Pąńska naprawować: W tym nam przykład dał Jo-
zaf on święty Król Izraelski / który poprowadzone na-
bożeńskimi y używanie Sakramentu Baranki Wiel-
konocnego naprawował z oryginału ustawy Bożej /
która była opisana w księgach Mojżesowych. Toż
czynił y Nehemiasz. Toż czynił y Pan Chrystus / gdy
zła sprawa Żydowska z strony rozwodów naprawo-
wał tak mówiąc: Jie na początku nie było tak / to jest /
nie tak był Bóg postanowił. Tego się y Apostoł Pa-
wel święty dierzał / gdy o Korynczyków było zepsowa-
ne używanie Wiecierzey Pąńskiej / gdy nie podług po-
dobania swego ale ludzkiego zdania / albo też nie po-
dług przykładu innych miast / naprawę czynił Wiecie-
rzey Pąńskiej / ale podług oryginału ustawy Pąńskiej.
Tak pisze: Ja to com od Pana wziął com wam po-
dać / c. A dla tego się ciyżda słowa ustawy Pąńskiej
przyświadczyć / abyśmy się podług
nich sprawowali. Tak się zawsze w Kościele Pąńskim
zachowywali wierni Boży / y te Regule nam Doktoro-
wie zacni starzy opisali. A między innymi Cypryan
Biskup a Męczennik święty tak pisze: *Reg. hominis consue-
tudinem ani ludzkiej zwykłości mamy naśladować* (ro-
zumieć

Do przy-
ywania Wie-
cierzey Pą-
kiej nie dawa-
nowej / nie
przykładom
ale na Cigi-
tal Chry-
stusow pa-
trząc i mądrze.

Przykład
- Act. 23.
- 1 Kor. 11.

Mat. 19.

1. Corin. 11.

NOTA.

Lib. 2. Ec-
clesiastici
24. 3.

sumiey w rzecziach wiary naszej / o wszelkim Artykule o
którym rozniła iaka a pobtadzienie było) ale Bóży
prawdy . Gdyż przez Łacińskiego Bog woła: Jże darem
no mie chwala ustawami ludzkimi y naukami ich.
Bowiemy iesli w osiárowaniu / ktore jest Chrystus / tylko
mamy Chrystusa naśladować / tedyć záprawde tego slu-
chać y to czynić przypuszcza / co Pan Chrystus rozkazał
czynić albo y sami też czynić / gdyż sam tak powiedział
w Ewangeliey swojej: Jesliż będziecie czynić to co
wam rozkazaui / tedyć záprawde nie za slugi ale za przy-
jacioly was mieć bede. A iże mamy Chrystusa poslu-
szeni bydy wkáidey sprawie / tedy nam Ociec niebieśli to
rozkazał z nieba wołájący: To jest Syn moy namiley-
sy tegoż słuchajcie. A przetoż iesli ma bydy słuchány
Pan Chrystus sam / tedyć nie mamy obáciować co kto
czyni / a iako sie spráwnie y spráwował przed nami / a
le tego ktory przed wshytkimi był / y co czynił y czynić
postanowił / Chrystusa. To Cyprian. A przetoż oni
niech obaczą to / co sie ná Rzym ogladaia / drudzy ná
Wittemberg / Norimberg / Wrocław / trzeci ná inke in-
frych Miast zwycaie. Też y ci co powiadaia: Tak ná
Koncylium Bazyleńskim Konstancyńskim ustawio-
no. A owi co mowia: Tak ná Augspurskim ziezdzie po-
dano. Takie też y owi co sie ná tych albo owych Do-
ktorach zdaniu albo upodobaniu sadza / a niechay iuz
tego uporu swego odstapia. Ale wshyscy zgodzimy sie
pátrzyć y naśladować bez rozniice a swarow iámego
Pána Chrystusa ustawy / postanowienia / y przykád-
u tego z Apostoly świętymi / tedy tak nie bedziemy sie
przezywać / Papieżnikami / Lateranami / Pitártami /
Sakramentarzmi / Zwinglianym / Kalwinistami / zc.
Abowiemy bedziemy wshyscy prawdziwymi Chryścía-
ny / iako y ieslesmy / ktorzy oswiádeczamy / y doznawa-

Wsa. 29.

Joan. 35.

Luc. 9.
Mat. 3.

174 pomnie-
nie p. 12.

lum namiotu onego świętego tu chwale Bożej / a w
 nim onych sprzętów / naczyńia / które rozkazywał iako
 we miały być / z czego / iako wielkie iako syrokie / wy-
 sokie / y nakoniec tak zamknął: Niey baczenie w tym / y
weźm tak iakoś widział tego wizerunk którymci oka-
 zał na gorze. Baczysz iako nie porucił mu weźm
tak iakoć się badnie podobato albo ludziom: ale tak
mowi / iakoćmi okazał wizerunk. Takieć nam Pan
 nasz Jezus Chrystus dał z tej przyczyny wizerunk Wie-
 czerzey swojej w Jeruzalem. Przetoż dla Boga nie go-
 dzić się inaczej iedno podług niego nam się sprawa-
 wać / y wywać tego Sakramentu dobrym sumieniem:
 Ktoryby inaczej weźm / a temu Pánstiemu słowu
 widomemu / to iest / Sakramentowi / przydawał ten
 nie iest przyziacił / nie iest sługa / ale swowolnik Chrystu
 słow / nie iest czcący Sakramenta Pánstie / ale Sakra-
mentarz prawdziwy a Chrześcianin kłamliwy. Bo
 tak takiego Duch święty zowie / gdzie mowi przez Sa-
 lomona: Tie przydać nie słowu mojemu / abyś nie był
nazwany kłamca. Potrzeba nam weyrzec na ony przy-
 kłady gdzie się opisują kazni / iakimi Bog karat gwał-
 towniki a bluźniace Sakramenty swoje święte / o czym
 było piewy. A osobliwie Korintskie Chrześciany zte /
 których rozmaitymi chorobami y nagłemi śmierciami
 karat o to. Niechy też baczenie / co też piše Apostoł
Pánstki o tym / gdzie tak wywodzi: Jesli który Zakon
Mojsesow zgwałcił / azali przeawiaćżony dwiema al-
bo trzema świadkami bedac nie bywa zabity: A co ten
który Syna Boiego zgwałcił / y krew Testamentu po-
tkoczył zasluiy / byt Alec z żaloscia widziemy / iako wie-
le ich nie baczo / ani na słowa Boiego zakazanie /
ani na przykłady / ani groźby / ale śmieie się ważo ten
Sakrament hánbić / gwałcić / wyniowaniem / przyda-

niet.

prouet. o.

1. Corint. 11.

Seb. 10.

Rozdziału Siódmego

Papieżnicy
zognali
Sakrament
pauki.

De cont. diff.
cap: Com
petimus.

Epistola ad
Galatam. 2.

Matth: 15.

wanum / y odmienianiem. Jako naprzód widziemy w
Papieżwie / gdzie Sakrament stołu Pańskiego pogwał-
cili. Naprzód wymowianum / że wielu na Concylium Con-
stantyjskim / które było Roku Bożego 1413. po spoli-
ciu ciłowickowi połowice tego Sakramentu / w czym
świątokradztwo wielkie potupili. Jako to osadził pra-
wodziwie ichże Papież Gelazyn / pisząc tymi słowy: Je-
że jednego Sakramentu rozdzielenie albo rozdwojenie /
nie może być bez ciężkiego a wielkiego Świątokradztwa
nie może to być bez srogiego grzechu. Jako o tym dru-
gi Biskup a Męczennik święty Cyprian pisał / tymi sło-
wy: Cudzołóstwo to jest / świątokradztwo to jest / ha-
niebność to jest / kto się ludzka ofiara wstąpiła spras-
wuje / a ofiarę Pańską łamie. Więcej wszelki od zha-
rażenia takowych ludzi / a nauki ich iako psia wściekłe-
go y powietrza morowego strzeż się. Jakoż do tego
Pan napomina mówiąc: Słapi są y wodzowie ślapi
To Cyprian. Rozmaite obmowy czynią y przyczy-
ny dawaia Papieżnicy / dla których takowego się wa-
żyli świątokradztwa y zgniewania ofiary Pańskiej /
którchu Eukłi wypisze / aby każdy ciłowiek obaczył /
że oni niesłusznie to czynili. Naprzód powiadaia / iż
gdzieciato jest tam y krew / a też tak pod jedną iako y
pod dwiema osobami zupełny jest Chrystus z duszą y
z ciałem y z Bosstwem swoim. Ktemu iż odświeżeni-
cy bliźnili / żeby pod osobą chleba miało być iako ciał-
to bez krwi / to jest / trup / a pod osobą wina iako
krew bez ciała / to jest / posoka / i. c. Na to tak odpo-
wiedam: Jż w rzeczach przyrodzonych jest tam krew
gdzie y ciało / y tak jest właśnie w ciebie Pana Chrystusa
wym na prawicy o Ojca w niebie siedzącym: Ale w
Sakramencie nie tak się dzieie / gdzie nam potrzeba
patrzeć nie tylko na to co nam Pan Chrystus daie / ale

też y iako

od widzimy w
wskiego pogwał
Concylum Con
24 13. pospolite
mentu/ w czym
to osadził pra
ymy słowy: J
o rozdwojenie/
wielokradstwa
Jako o tym dru
n piše/ tymi sło
wo to jest/ ba
wspierająca spr
y wszelki od z
o psa wściekła
Jakoż do tego
dzowie ślepych
nia y przychy
owego sie wa
niwy Pánstkiej/
owiel obaczył/
powiadaia/ i
jedno iako y
ysus z ducha y
i odświeżenie
bydź iako cia
o wino sama
i to tak odpo
iści tam krew
dania Chrystusa
zacy: Ale w
tani potrzeba
ysus daie/ ale
też y iako

też y iako daie. A gdy nam pod osoba chleba daie cia
to swoje/ a pod osoba wino krew swoje. Bo tak mo
wi daie chleb: To jest ciało moje. Daie wino: To
jest krew moja. Nie mowi/ pod osoba chleba jest cia
to y krew. Ani mowi/ pod osoba chleba jestem ja z
ducha/ z ciałem/ y z bóstwem/ którego nie tylko chleb/ a
le ani ziemia ogarnąć nie może. Przetoż my tym sło
wom Syna Bożego wierzymy/ a nie sie wiecy nie do
myślamy/ ani rozumem naszym słow Pánstkich nie śla
cujemy/ bo ta wiara y posłuszeństwo a nie rozum po
trzeba. Przypatruy sie cztowiecze onym słowom An
gustynowym/ gdzie mowi: *Accedat verbum ad Elementum
hunc Sacramentum.* Niech przystąpi słowo Boże do Ele
mentu chleba/ tedy będzie Sakrament ciała Pánstkiego.
O no powoi: To jest ciało moje. Takież do wino: To
jest krew moja/ tedy będzie Sakrament krwi Pánstkiej.
A co sie Heretyków dotyczy/ którzy powiadali/ żeby cia
ło Pána Chrystusowe było bez krwi pod osoba chle
ba: O takich Heretykach niewiem aby który z histo
rii albo Doktor wspominał/ żeby kiedy w Kościele Bo
żym bydy mli. A chociaż kiedy takowi byli ażali sie
godziło dla tego wstawa Pánstko gwałcić iż są Herety
cy i użalić Bliźniłi też przed tym Heretycy y Chrystu
sa Pána, jedyn natury w nim mieszkać/ a drugą natu
rę na osobę dzielać. A mieli iż Oycowie święci Chry
stusa zarzuć/ albo przy jedney naturze tego zostać/ a
jedne mu przyznawać/ dla tego iż go Heretycy bliźniłi
y natury tego targali: Nie byli oni tak ślony i y
wspierczy. A też iście to tu oli Heretykom/ wcho
dząc bliźniłi/ wozynili/ iż kielich od ich ludzom pro
stym: A czemuż go też Kóńcy nie od ich/ gdy sie tak
Heretycy z Kóńcy iako y z larków gorzyć mogli: Pánst
iako to ich użi głupia y nieczenna obmowa. Dobrze

Rozdziału Siódmego

by im było pamiętać y trzymać się rady Ducha święte-
go/ ktora Apostoł napisał: Nie mamy/ prawi/ ważyć
się czynić co złego aby stąd przyszło co dobrego. A iście
to zła rzecz czynili/ kiedy Pańska ofiara zgnęśli.

Druga przyczyna/ dla ktorej kielich ludzom pro-
stym/ ktore oni łakami zowa/ odiali/ a Sakrament y
ofiara Pańska zgnęśli/ te przywodzi/ powiada-
jąc: Jie pod obiema osobami żywać tylko Kapła-
nom Chrystus uświęcił a nie laikom/ przeto też do-
stąpił pod jedną osobą żywać/ i. Wszak też y Pan
Chrystus tylko pod jedną osobą śafował ten Sakra-
ment w Emaus onym Zwoleńnikom dwiema/ etc.

W tym dowodu żadnego z pisma świętego nie maia/
tylko tak prostym ludzom oczy zamylaia: Bo na-
przód wiemy/ iże Pan Chrystus nie postanowił w no-
wym Zakonie żadnego rzędu Kapłanistiego/ iakowy
był w starym Zakonie/ tylko postanowił Apostoły/ Ka-
piodzieie/ Ewangelisty święte/ y śafarzy/ Ministri/ al-
bo slugi tajemnic swoich świętych. Jako to wyznawa-

1. Corint. 4.

Apostoł Paweł święty w liście do Koryntow w ty slo-
wa mówiąc: Tak mech o nas rozumie człowiek u feli-
ci/ iako o slugach słowa Bożego y śafarzach tajemnic

Ephe. 4.

tego. A w liście do Ephezow tak pisze: Wstępując Chry-
stus na wysokość poimając niewolstwo/ y dając dary lu-
dzioni. On dał niektóre Apostoły/ niektóre Proroki/
drugie Ewangelisty/ drugie Pastyrze y Doktory ku do-
konaniu świętych/ na sprawę służebności/ ku budowa-
niu ciała Pana Chrystusowego/ etc. Tu wylicia Apo-
stol święty pracownicy Kościoła Bożego/ od Syna
Bożego postanowione/ między którymi Kapłanow
nie wspomina/ znać dawaiać/ iże i do nowego Testa-
mentu nie należeli/ y nie byli od Pana Chrystusa posta-
nowieni. Druga/ iestliże Kapłanem samem. (iako po-

Chrystus w
nowym Za-
kone nie usta-
wa Kapłan
nowy.

wiada-

Ducha święte
prawi/ ważyc
obrego. A iście
we zgwałcili.
ludziom pro
Sakrament y
go/ powiada
tylko Kaptan
sero/ też dosyć
ko/ też y pan
t ten Sakra
niem/ etc.
go nie maia/
laia: Bo na
anowit w no
iego/ iakow
postoty/ Kapt
/Ministri/ al
ro wyznawa
tow w ry sto
towiek u feli
ach tajemnic
epuisc Chry
dat dary lu
re Proroki/
ktory ku do
ku budowa
ylicia Apo
o/ od Syna
Kaptanow
wego Testa
rystusa post
n. (iakopo
wiada

wiadaia) tylko tak pod obiemá osobami Chrystus osta
wił dawać Sakrament ciała y krwi swojej: A czemuż
te ustawa Páńska przest pusa: Czemuż nie zawsze da
waia Kaptanom pod obiemá osobami: bo nigdy nie
dawaia Ksiejá ieden drugiemu pode dwiema osobá
mi / tylko sam sobie dawa każdy gdy Miśa mai Ale
gdy Miśey nie ma/ á chciałby tego Sakramentu uży
wać / tedy nie pod obiemá ale tylko pod iedną osobá /
iako y inšy laicy / używać musá. Trzecia/ iestże dla
Kaptanow samych tylko Pan Chrystus na oney osta
wicy Wieczery swojej ten Sakrament postanowit :
A czemuż do niego / chociaż nie do zupełnego/ tego in
szego oprócz Kaptanow przypuszczá: Ciemuż go pro
stym ludziom/ młodziom/ młodom/ wdowcom/ pán
nom/ niewiastom/ ić. dawaia: Gdzież to dla nich dru
gi raz postanowit Pan Chrystus: Nie wiaia tego. A
tak nieczemny iest to wywod ich. My to wiemy/
żena ostatney Wieczery Apostołowie święci nieśli ná
sobie osobe wšystkiego Chrześcíanstwa/ y znaczyli wšy
stek Zbor Páński. Jakoteż to sam Pan Chrystus woney
modlitwie swojej/ ktora czynit po Wieczery/ Ioan: 17.
pokazuje. A tam przy ustawie stia opisani nie Apo
stołowie wstolu z Pánem iebyli/ ale Uczniowie tego.
Dlatego gdy im rzeciono: Bierząc á pożywając/ bierz
cie á pijcie z tego wšyscy: Tedy nie tylko im/ ale w ich
osobie wšystkiemu pospolstwu Krześcíanstwu iest rze
czono y rozkazano / aby wšyscy spótecznie bráli y uży
wali Sakramentu ciała y krwi Pánskiej/ ktore ciáło
swoie Pan wydat/ y krew wylał za wšystki iednostá y
nie/ nie tylko za Kaptany (iako oni sie zowá) ale też y
za laiki/ nie tylko za męczyznie ale też y za niewiasty/ ić.
Ktorzy iedno są učniami Pána Jezusowymi / jeziráá
uczyni ná náukę Ewángelicy święty iego. Takci ro
zumieli

Rozdziału Siódmego.

1. Corint. 11.)

obaczcie
pismo profs.

zumieli Apostołowie święci te ustawy Pánsta / iako sie
to z listu Apostoła Pávta świętego / który do Korint
skiego Zboru pisał / pokazuje / gdzie wysytek Zbor Ko
runtski / w którym bez pochyby nie tylko Księża / ale też
y proszci ludzie byli / napomina / aby spotem śczedzsy sie
wysyscy / Sakramentu ciała y krwi Pánstey / chleba y
wina iednostajnie używali / powiadaiąc: Ze to takos
we roszkazanie od Pána wsiać / który tak na ostatniej
Wiecierzy swojej postanowił. A po Apostołach Pán
skich daley niż przez tysiąc lat / nie inaczej tej ustawy
Pánstey rozumiano / y pod obciemá osobámi Wiecie
rza Pánsta wszystkim ludziom / tak Księdzom iako y
laikom / tak męszczyznom iako y biatym głowom da
wano y sáfowano w Kościele Bozym / iako sie to z
pisma Doktorow świętych y godno wiernych History
kow pokazuje / z których kilka świadcetw ná dowod
tego com powiedział tu przywiodę. Napriod Jena
ous ucien Jana świętego Ewángelisty / in Epístola ad Phi
adelphienſes / tak o tym piſe: Jedno iest ciato P. Chry
stusowe y iedná tego krew / ktora iest zá nas wylana /
ieden też chleb dla wszystkich zlamany / y ieden Kielich
wszystkiemu Kościołowy spólny / ić. Tu powiada iż kie
lich Wiecierzy Pánstey wszystkim Kościołowi / to
iest / wszystkim zgromadzeniu Chrześcíanstwu / iest
spólny / to iest / iednáto należacy. Piſe też o tym y Ju
stinus Męczennik Pánstí / który we stu lat po wniebo
wstąpieniu Pána Chrystusowym żył / in Apologia secunda
pro Christianis / w ty słowa: Potym gdy starszy z bráćey
dzieli ożyni nád onym chlebem y winem (rozumiey
to o chlebie y o winie Wiecierzy Pánstey / bo tam wy
pisuje sposób / wedle ktorego zá ciásu tego Chrześcíanie
byli zwołykiwać Wiecierzy Pánstey) ci ktore v nas
Dyakonni zowa / dáia każdemu z tych / którzy są oncy

spraw

Rozdziału Siódmego

Prament ciała y krwi Pánstiey tu spótecinemu żywa-
 niu. *Augustinus in lib. Senten. prosperi.* Gdy bywa łaman-
 iá Sákrament/ y gdy z kútbá kre. w Pánka bywa wyle-
 wana w usta wpysskich wiernych ludzi/ coż insiego tym
 znaczy sie/ iedno ciała Pánstkiego na Krzyżu osiárowa-
 nie y wylanie krwi iego: *Idem in Ser. ad Neophytos.* To
 bierzcie w chlebie co wisiało na Krzyżu/ to przyjmuycie
 w kútbu co wylano iest z boku Pána Chrystusowego/ etc.
 A nie tylkoć Doktorowie swięci/ ale też y sami Bi-
 skupowie Rzymscy niektórzy tak te wstáwe Pánka ro-
 zumieli/ y świętokradztwem á odszczepieństwem/ albo
 kácerstwem nazywali pżywanie Wieczerzey Pánstiey
 pod iedną osobą. Tak bowiem w Dekretalech *tit. de Con-
 ditin.* i. Kanon Gelázyusa Rzymskiego Biskupa iest na-
 pisany: *Comperimus* Dowiedzieliśmy sie/ iż niektórzy pży-
 iawszy tylko Sákrament ciała Pánstkiego/ od kútbá
 krwi swiętey Chrystusowej wstrzymawá sie/ ktorzy
 albo niechay cáty Sákrament przyjmúia/ albo zgółá
 niechay od cátego beda odtáczeni/ bo rozdzielenie iedne-
 go y tegoż Sákramentu/ troy świętokradztwá srogie
 go nie moze bydz wykonane. Także y Leo Papa Sermone
 4. *Quadragesima.* to pżywanie pod iedną osobą błedem
 Manicheyskim bydz zowie/ y ono potępia/ y strzedz sie
 go rozkazuje. Także y *Iulius tit. de cons. dist. 2. Can. Cum*
mne. etc. Przyznawá to y Papiescy scribingowie/
 iáko *Tomas de Aq. ino par. 1. quass. 80. Art. 21.* powiáda
 że za iego wielu iest iez pod obiema osobámi pzywali
 wpyssy wierni Wieczerzey Pánstiey. A iż Roku 1274.
 Także *Nicolaus Lironus super 1. id Cor. Gabryel Bie'ensi.* Bi-
 nauentura in irad. praep. ad Missam. Taulerus *etc.* Uáostá-
 tel y samo Koncyljum Konstanti-nskie/ ktore naprzód
 ta wstáwe Pánka zlamáto/ iásnie to zeznawa/ że za-
 wte w Kościele Bozym pod obiema osobámi od wpy-

stkich wier.

otecnemu żywa
 Gdy bywa łamanie
 i bywa wyleś
 / coż innego tym
 rzytu ofiarowa
 i Neophitos. To
 / to przyjmując
 rzytuowego/ etc.
 e też y sami Bi
 aże Państwa ro
 ienstwem/ albo
 erzeży Pańskie
 alech *tit. de Con*
 Biskupa jest na
 i niektórzy przy
 iego/ od kuba
 waia sic/ ktorzy
 ia/ albo zgola
 zduzenie iedne
 radziwa srogie
 o Papa Sermone
 osoba bledna
 ia/ y strzedz sie
diff. 2. Can. Cum
peribentowie/
11. 21. powiada
 bami wzywali
 st Roku 1274.
vel Bielesis. Be
rusi. Ciasto
 tore naprzod
 gnawa/ se. ga
 bami od wzy

stlich wier

Artykuł Trzeci.

359.

stlich wiernych był przyjmowany ten Sakrament. Tak
 bowiem napisano jest *in Actis Concilij Constan. Sess. 13.*
Act. Kolwiek Pan Chrystus po Wieczerzy swojej ten Sa
krament chwałebny wstawił / y Zwoleńnikom swoim
go rozdawał podedwiciem osobami. Także chociaż
in re. eri Ecclesia hoc Sacramentum receptum sit ab omnibus fi
delibus sub utraque specie, to jest/ chociaż w starym Koście
le Chrześcijańskim od wszystkich ludzi wiernych ten Sa
krament bywał przyjmowany pod obiema osobami:
Wszakże hoc non obstante/ iuż napotym od kiejey tylko
niech będzie przyjmowany pod obiema / a od laickow
tylko pod iedną osobą / ic. Ktory Sekret potym Kon
cyljum Bazylienskie zlanato/ g. 3. dozwoliło Czechom
 pod obiema osobami wzywać

A co też powiadało iakoby Pan Chrystus miał o *Luc. 24.*
 nym dwiema Zwoleńnikom w Emmaus pod iedną oso *J. 14. 6.*
 ba tylko ten Sakrament rozdawać: Takie y oney tłu
 ściy na gorze / ic. To nie tu rzeczy / bo tam nie ofia
 wiat ani poświęcał Sakramentu tego Pan Chrystus/
 nie mówił tam biorąc y łamiąc chleb: To jest ciało
 moje: To jest krew moja: Ale tylko/ iak pisał Ewange
 listy / chleb prosty tu pokarmowi a posileniu ciała
 służący brał wracać swoje/ a obyczajem zwyczajnym la
 mał go/ po ~~krzym~~ go łamaniu oni dwa poznali. Ale
 o Sakramentney sprawie y słowka tam iednego nie
 ma. Teżby iuż Pan Chrystus był sam sobie przeciwny
 gdyby tam pod iedną osobą miał ten Sakrament po
 stawiać/ gdyż go był pierwej podedwiciem osobami
 stawiał / y tak go wzywać aż do przyścia swego na sa
 rozkaz: o czym strach y pomyśleć. Tę mówił tam
verbum vi sit cum elemento frallo Sacramentum To jest ciało
 moje. Szkoda tedy o tym to wierzyć o czym iąśnie nie
 myślimy. A chociażby sie też y przez to łamanie chle

bą rozu

Rozdziału Siódmego

Acty. 2.

1. per. 11

ba rozumiało używanie Wieczerzey Pąńskiej / iako to niektórzy Doktorowie rozumiają / a zwłaszcza na onym miejscu w Dziejach Apostołów / gdzie Łukasz święty piše: Jż trwali Chrześciance w nauce Apostołskiej y w łamaniu chleba / zc. wśakże przed sie ich świętośradz two to nie słyszeć nie będzie. Jest to bowiem zwyczaj na mowę w piśmie świętym / iż pod czas mówiac o rzeczy ktorey / tylko tey iedne część wspomni / chociaż cała rozumie. Jako ono gdy Piotr święty piše / że tylko ośm dusz zachowane są czasu potopu w Arce Noego. Tam chociaż duży tylko wspomina / przed sie całe ludzko rozumie / ktorey należa z duszy zciata. Także też y tu chociaż tylko iedne część Wieczerzey Pąńskiej wspomina Łukasz święty / to iest / łamanie chleba / przed sie cała rozumie / to iest / y z kubka picie. Nie wspomina też pismo święte / żeby on Phariszeusz Luc. 24. miał Pana prosić na picie / ale tylko na chleb: Ktoż iednakże tak głupi będzie coby sie sprzeciać chciał / żeby mu y picie dać nie miał / gdyż y my Polacy prosząc kogo na chleb zupełny obiad rozumiemy.

Po trzecie powiadaia / że słusnie to przynili iż z kielicha winą picie odiali prostym ludzkom / abowiem nie wszedy winą nardzie / a gdzie iest wino / tedy też straszna z nim bywa wstuga by sie nie rozlało / albo aby też chować ie nie słusniało: A do tego też iest / że nie każdy człowiek winą pije / zc. Jż iusze tak y 19 przyczynki przeciwko ośtawie Pąńskiej młotemne a głupie są. Bo co sie tego dotyczy co mówia / iże winą nie wszedy nardnia: Teki y Balsam nie wszedy sie rodzi / tylko w Arabii / a wszedy go przed sie do swojej ludzkiej ośtawy / to iest / do święcenia krzyżma y oleju / chociaż zdaliki y bardzo drogo dostawaia / żeby iedno one w tamtą ludzko wykonali: A czemużby też nie mieli dla

wykona

nota 1

Pánstwy / iako to
zwłaszcza na onym
dzie Łukasz święty
ce Apostolskiej y w
ie ich świętochrady
o bowiem zwyciężay
od czas mówiac o
wspomni / chocia
święty piše / że tyl
pu w Arce Noe
ina / przedsię cato
zciata. Także też
rzy Pánstwy wspo
ie chleba / przedsię
ie. Nie wspomni
us Łuc. 14. miał
chleb: Ktoż jednáł
iat / żeby mu y pié
hoc tego na chleb

to przynili i z kie
sion / abowiem
ino / tedy też strá
alo / albo aby też
o też iefse / że nie
jak inie tak y ty
y nitejemne aglu
wia / i że winá nie
wtedy sie rodzi /
o swojej ludzkiej
y oleu / chocia
chy jedno one. w
też nie mieli dla

wyona

Artykuł Trzeci.

360.

wykonania ustawy Bożej winá / gdzie go nie máš / skąd
inad dostawać: Dostawiać delikaci do swoich rosko
sok dzimnych Pmijotow / Alakantow / y rozmaitych a
kostownych inych z daleka przywiezionych napoiow:
A Ciemni by też dla rostkofy dušney winá nie mieli do
stawać: Wad to / iestli na ten niedostatek winá w zglad
miele / y dla ntego ludzom prostym Kielichodielu cze
muj ráczey oboley osoby / to iest / tak chleba iako y wi
na im nie zabronili: gdy to pewna rzecz iest / że sie
wiele krajín náydnie / gdzie daleko rudniey o chleb nišli
o wino / tak i z ludzic miasto chleba korzonkow wiy
wać mušo / ié. Co sie tego dorycze co mówia / i z
wiele ladi iest co winá pié nie mogá. Tá to tak od
powiadam i z daleko ich wiecey iest co pija. Nie flu
sna tedy rzecz iest / aby wietka cześć dla kilku takowe
poćiedhy utráciła. Też i do Matienstwa świętego nie
sa wšysey sposobni / a przedsię tym ktorzy sa sposobni
nego nie bronia: Także y Kielichá bronić by nie mieli.
A co sie tyczy tych ktorzy winá nie pija z przyrozenia /
tedy ci lepiey uczynia i z na duchownym wzywaniu cia
lá / o ktorym bedzie / przestána / a Sakramentnego wzy
wania zaniecháia / gdy to nie wzgardy ale od Boga
zatrzymáni będąc czynia / ktory ich nie uczynil sposobny
mi tu wzywaniu całego Sakramentu.

Przeffrogá.

A co sie boia rozlania winá / czemuž Káiedzu dopu
szcáia we Nšy go wiywać / gdy tam daleko wietke
niebespleczenstwo iest / aby sie nie rozlalo gdy sie owo
Káiedz v oltarza obraca / albo gdy owo rekami pla
se albo nimi fermuje / ié. Albo czemuž te nie zabro
nia y chleba wiywać / gdy też wpušczeni bydi moze / o
ktorey przygodzie / coby z tem czynić gdyby sie to przy
trafiło / rozmaite postanowili Kanony. Tak i z co sie
stwierdzenia boia gdyby ie długo chowali / tedy to iest

Kozdżiatu Grodnego

przećwoko ich własney wierze. Bowiem oni tak wierzą / iż po poświęceniu winicy w Kielichu winą nie mają tylko istotna a materialna Chrystusowa krew / która bac się nie potrzeba aby miała sławienie: A też takowego chowania chleba y winy Sakramentnego nie poruczył im Pan Chrystus / ani go Apostołowie znali y w pierwszym Chrześcijańskim Kościele nie słychać było o nim / iako się to z pism Doktorów świętych pokazuje. Czytaj o tym *Origenem Hom 7. in Leuit.* z którym się zgadza y *Cyprian święty in sermone de Cana Domini* i *de sebius in Leuiticum*. *Hieronymus in 1. Corint. 11.* *August. lib. de Trinit. 7. Cap. 10.* *Honorius trzeci Rzymski Biskup* / to chowanie w Czynach / w Monstrancyach / y w pułkach / Sakramentu ciała Pńskiego wstawił y rozszerzył. Nad to / jeśli się sławienie winy bożej / oświeca / to też nie boja chleba spleśnienia / od myśli poćdzenia / które się im często przytrafia. Trąfneć to za prawdę jest ciało Chrystusowe / co spleśnienie y myśli nie zjedza / y krew która zmięrczeie y sławienie: Jecie więc przyczyny czynią taką ostrożność / y dla niej łamia y w niwecz obraca wstaw Pąska / chcąc być medrzymi we wszystkich niżeli Pan Chrystus / który jest nadrobia Boja doskonała.

Czwarte mowia: Jcie widy co Kościół postanowił na Koncylum Konstantyńskim / który Kościół nie może błędzić / bo go rządzi Duch święty. A tak słusna jest rzecz / aby też wstawy każdy przestrzegał / y podobna osoba Wieczerzy Pąskiej wywał: Wszakże tak Apostołowie święci wiele wstaw pańskich odmieniali / iako między innymi forme krzyżu odmieniali. Przetoż ich przykładem słońce te wstawy Kościół odmieniał na Koncylum Konstantyńskim / gdzie było nie mało Biskupów y wezanych ludzi. Na to odpowiadają

Clement
1. 2.

Cyborium
wstawione.

daia

oni tak wiec
winia nie mäs
wa krewo/ ktora
iesc: A jez tak
amentnego nie
postotowie znali
ele nie sychac by
o swietych potas
Leui/ z ktorym
Cena Domini/ de
nt. 11. August. lib.
ymski Biskup/ to
cyach / y w pur
ostawit y rospas
winia boia / o se
od nysy poies
Trasneć to zas
ranieć y nysy ie
anieć: Jecie bez
la nley tamia y
rac bydz medrhy
ktory jest medro

Kosciol postanow
/ ktory Kosciol
swiety. A tak po
estrzegat/ y pod
wat: Wskazie tak
skich odmienian
mieni/ zc.
wie Kosciol od
n/ gdzie bylo nie
Ta to odpowia
daie

Artykuł Trzeci.

361

daie/ naprzod to twirdze: Ize Apostotowie nie wsta
wy rospazania Panskiego nie odmieniali/ ale to tylko
co wzięli od Pana/ cale y siczyrze podawali Chrzesci
anom. Jako też to o nich on zacny Kosciota Boiego
Doktor Tertulian/ in lib. de prescrip. Hereti. swiadczy tak
mowiac: Nobis nō licet aliquid ex suo arbitrio inducere. Tam
nie godzi mie z naszego upodobania w prowadzac do
Kosciota Boiego/ ani też nie mamy przymowac tes
go/ coby kto z swego umiemania wprowadzit. Apo
stotow Panskich mamy w tym nasladowac/ ktorzy
też nie z swego upodobania. nie wprowadzili/ ale tyl
ko nauka od Pana Chrystusa wzięta/ wiernie y cale na
rodom ludzkim podali. Toż y Chryzostom swiaty o
nich powiada Hom. 1. in Epistola ad Thum. etc. A co sie
tego doczye/ co Lukasz swiety napisal w Dziejach Ap
ostolskich/ ize Apostotowie krzeli w imie Chrystusa
we: Tedy mamy wiedziec/ iż tam nie opisuie formy
albo sposobu/ wedle ktoregoby mieli krzesc Apostoto
wie/ ale tylko powiada iż krzeli w imie Chrystusowe/
to jest/ wedle wstawy y rospazania Pana Chrystusowe
go/ tak iako im Pan Chrystus rospazal/ to jest/ w imie
Oycy/ y Syna/ y Duchu swietego. Jako to Ireneus
Doktor stary wyklada: Krzeli/ powiada/ Apostoto
wie w imie Oycy/ y Syna/ y Duchu swietego/ tak iako
im Chrystus rospazal/ tako też y wciyli w imie Chrystu
sowe/ to jest/ iako im Chrystus rospazal. Inse rze
czy opuszciam/ bo nie mäs nic takiego/ coby Apostoty
swiete miało opisywac/ żeby oni mieli to co Pan Chry
stus im podal gwalic y odmieniac/ pomnieli bo
wiem na ono rospazanie Panskie im dane: Dejac ie te
go wkskztiego com wam rospazal. Na co pamietas
rac Pawel swiety/ mowi: Nie smiem ia nie mowic cze
goby przez mie nie wcznil Pan Chrystus.

Actu: 20

Lib. cont.
Galat.Math. 28:
Mat. 28:
Rom. 15:

Rozdziału Siódmego

W Concilio
uq.

Math. 15.

Joan. 16.

Deut. 18.

Ex. 20.

Math. 23.

1. Joan. 2.
Gal. 1.

A co sie dotyczy powaznosci ustawy Koscielney a
Koncylia Biskupiego/ tedy my wieccy powinniśmy
patrzyc na powaznosć ustawy Pana Chrystusowey/ i
to glowy/ oblubienca/ Krola y Biskupa nawyjszego
naszego/ y iemu wszelkie pokuszenstwo oddawac/ bo
ten ktorzyby nie posluchal tego swego oblubienca y Krola
ale tego innego/ cudzoziemca jest/ y tego swego Krola
y Pana rebellis y nieposlusny. Tuzemnie tych jest
nabozenstwo/ ktorzy ustawa ludzka/ a ieszcze przeciwna
ustawie Painskiej chca chwalic Boga/ sa takowi
wszyscy Bozymi nieprzyjaciolmi. Bo tak mowi nasz
Sedzia Pan Chrystus: Zaprawde moimi bedziecie przy
jaciolmi/ ielzycie wezmiecie to co iawam rozkaznie. Pa
na Chrystusa tylko Bog Ociec kradac kazal/ y przez
Moiesza ieszcze y potym sam z nieba wolajac/ Math. 23.
A takowych oycow albo Pastierzow/ ktorzy nas od us
tawy Bozey odrodza/ a co przeciwnego wolej iego
rozkazu/ kazal nam Pan Bog sluchac przez Pro
feta Ezechuela/ tak mowiac: Wprzekazaniu Oycow
waszych nie bedziecie chodzic/ a ustawa albo zdania ich
nie bedziecie przestrzegac: Ale tylko w moim przykazaniu
chodzicie/ a ustawa moich strzezcie. Dlatego rozkazuje
nie Boze potrzeba nam patrzyc/ a y namnielszey usta
wy iego nie przestepowac/ bo powiada Pan: Jie kto
ryby ciowiek zgwalcil namnielsze przykazanie ustawy
Bozey/ ten namnielszym bedzie nazwany w Krolestwie
niebieskim: A co ten ktorzyby ustawa Testamentna
zgwalcil y umiowcz obrocil? Napomina nas Jan
swietcy/ abyśmy takowych ani pozdrawiali/ ani przy
mawiali do domow naszych/ ktorzyby co innego przy
nasili przeciwnego temu co Pan Chrystus y Apostolo
wie podali/ tak w nauce iako y w Sakramentach. A
Pawel swietcy za przekletego miec nam kazuje kazdego
katiegol

Rosćielney a
ry powinności
yskusowey / i
pa najwyżego
oddawac / bo
lubienca y kro
go swego Kro
emne tych iest
ieście przeciwi
ga / sa takow
ak mowi nas
bedziacie przy
rozkaznie. Pa
kazal / y przez
Matth. 23.
orzy nas od
go woley iego
nac przez pro
zaniu Wycew
lbo zdanie ich
moim przykaz
a to rozkaz
nnieyhey wsta
Pan: Nie kro
zanie wstawy
y w krolewie
Testamentna
mina nas Jan
ali / ani przy
to inego przy
us y Aposto
mencich. A
kaze kazdego
takiego

takiego, by też był y Anyotem / któryby nam co rozne
go od podania y nauki Apostolskiej podawał. Dat
nam tego na sobie przykład Pan Jezus / który powie
dział: Jż ia nie moge nic czynić czego bym nie widział
ie toż uczynił Ociec moy niebieski. A iesliżec Pan Chry
stus nic czynić nie chciał / iedno to co widział Wyce
swego czyniacego / tedyc nam też nic sie nie godzi w
sprawach chwaty Bozey y naszego zbawienia czynić /
czego byśmy nie widzieli iż tak uczynił y nam rozkazal
Pan Chrystus / który też iest Wycem wieczności nazwa
ny od Proroka Izaiasa. A co sie tyczy Rosćioła /
ten nic nie ma ani może sam przez sie stanowić / tylko
powinien słuchać głosu Syna Bożego pasterza swo
iego / według onego iego rozkazania / Joan: 10. Owee
moie głosu moiego słuchają. Jaksmy o tym wyśhey
mieli w wykładzie Kreda. A też w Konstancyey na
tym tam Concylum / na którym te wstawy Pańska
zgwałcono / nie był Rosćioł powszedny tylko czaśtk
nieciata ludzi ktorzy sie zowa Chrześcianmi / ktora czaś
ka iedna nie nie może stanowić na wszystek Rosćioł Bo
ży. A w takiejci czaście Rosćioł Boży włożyć może
choćiaz nie może zaginać / czego wielkie przykłady ma
my / iako wlewni prawdziwi ludzie często włożyli. Ja
to między innymi cytamy o Patriarchach / z ktorych
sie wszystkie pokolenia Żydowskie rozrodziły / iako w on
czas złożyli byli na onym Koncylum swoim / gdy
brata swego Jozephą zagubić albo zaprzedać uradzi
li. Także on Aaron Kapłan Boży złudem był złożył
kiedy sobie cielca wlał / y wlanego za Boga chwalili.
Tak też y Apostołowie / za ktorych Pan Chrystus pro
sił / aby ich wiara nie wstała / bärzo byli złożyli / kie
dy ieden ledwie wywinąłszy sie z przesćiradła od Chry
stusa wcielił / a drugi na słowa dziełczyne po trzy kroć

Joan. 9.

Mat. 9.

Rosćioł Bo
ży w czaści
włożył.

Genes. 37

Exod. 32

Luc. 22.

Mat. 26.

Mat. 26.

Rozdziału Siódmego

psalm. 24.

Num. 26.

p. Joam 2.

1. Tim. 4:
2. Pet. 2.

sie go zaprzat y odprzysięgi ie go ani znat. Insiy zwet
pili o Panu wsiysey y mowili: Nie my minimalize on
niat bydy wykupicielem Izraela/ż. Inse opuś. iam
przykłady krotkości folgować: Pewne to bowiem sło-
wa są/które Duch święty mowi: Sprawiedliwy cztos-
wist siedm kroc przez dzień wpada/ale zaś powstawa.
A wiele ich też jest/ktorych Bog sobie nie obrat/ale im
dopuszcit zaginać/iako o tym Apostoł 1. Corin. 10. pi-
še: A w ten czas gdy pewna liczba obłądzi ludu Bożego
/ nie mamy za takowymi iść/ ani ich naśladować /
byśmy nie byli pokarani z Datanem/ Chore/ y Abiro-
nem. Gdyż wiemy/iżec wnet z początku iestcie za Apo-
stolow Pańskich odpadło ich wiele / y iestcie po nich
wiecey miato odpadać. O onych pierwsiych Jan święty
piše rymi słowy: Znas wyskli (to iest/ błędni Chryscia-
ianie/odstępniacy/Anrykrystowie/ż.) ale nie byli z
nas/bo gdyby byli znas / trwałiby byli z nami aż do
końca. O tych drugich paweł y Piotr święty piše: Że
po nich mieli takowi ludzie bydy/ktoryby zdrowey na-
uki nie mieli moc zadzierzeć/ ale sobie nowotna zmyś-
lać / ktoraby sie ich wšom podobala / przac sie tego
ktory ich odkupił/ idąc za grubym zyskiem a poiadli-
wościami swoimi/ż. A takowic ludzie gdy nastawa-
li/ czynili sobie rozmaite Concylia / na ktorych rzeczy
przećiwne wolei Bożey stanowili/y ledni drugich po-
capiali/ktorymi rowne też to było Concylium Konstan-
tyeńskie / na ktore tylko sekta Papieżowi sprzyśiężona
ziedzawszy sie / drugiey też części Chryscianstwa pod
przykryciem zawoławszy/ spokojne im przysięcie y odes-
ięcie wolne przywilejny y przysięgami swoimi obieca-
wszy: Jako ta ich obłudna Husie y Hieronimie/ma-
fich zacnych / y prawdziwych Różnoscierciach słow
Bożego/pokazala sie: Bo ci gdy sie z wolności Chry-
scianstwy

ściągającej do ustawy Syna Bożego/ z strony używa-
nia Wiecierzey Pąskiej/ y do przykładów Aposto-
łów/ także dozwyczajów pierwszego Kościoła Chrześci-
ańskiego odzywali/ niemniej a gwałtownie są popa-
leni. A tam na tym Concylum ustawę podług upo-
sobienia swego uczynili/ aby wszelki człowiek prosty
pod jedną osobą tylko Wiecierzey Pąskiej używał/ a
Wiecierzey Pána Chrystusowej pod dwiema osobami
saniedzał. Musiała tam ustawa Pána Chrystusowa
gwałt a skazanie ucierpieć/ a ustawa ludzka miejsce a
plac odzierać. W takowym jrogu obładzeniu ten
Kościół złościwy/ a Bożnica zawiedziony/ y do tych
czasów nie obaczyła się ani obaczyć chce/ y owsem kto-
ra ciastka albo osoba z ludźmi przychodzi do obaczenia/
a do ustawy Bożej odzywa się/ takowego każdego za
błędca a odstępnica ma/ a obczyta onego swa-
swego ściana/ który jest od początku nieoboyca/ mor-
duje y zabija. Mogłobyć nie tylko tego Concylum
obładzenie/ ale też innych wiele tego Kościoła zawie-
dzonego/ y od Apostolskiego odstępnego/ błędów/
które są przeciwne słowu Bożemu/ wypisać/ ale iż to
inny dosyć mocno wypisali/ przetoż ja to tu opuszczam.
O którym Concylum Konstantyńskim/ także też o in-
nych Concyliach/ które się zgromadzaia do rady/ na-
czynienie ustaw przeciwnych wolei Bożej. Co wszelki
człowiek pobożny ma trzymać/ niechaj słucha rad y
Bożej/ który w słowie swoim strzedz y chronić się ich
rozkazuje. A błogosławionymi takowe zowie/ którzy
na Concylia y dorady ludźmi niepobożnych nie wstępu-
ją/ ani ich naśladowia/ ale tylko słowa Bożego przytrzy-
mawiają się y w nim we dniey w nocy sobie rozmy-
ślają. O czym wyżej mieliśmy w Rozdziale o Stos-
wie Bożym. Takowyc człowiek zna Boga/ który nie

in fine

Joan. 2.

Concilium
wstaw bła-
mych iako
przyimow. 2
mamy.

Psalm 1.

Rozdziału Siódmego.

Concylium ale Apostołow y ich nauki słucha y iey naś-
 lądnie. Jako Jan święty piše: Kto/ powiada/ zna
 Boga/ słucha nas/ ale który z Boga nie iest nie słu-
 cha nas: A potymci poznawamy ducha kłamliwego
 y ducha prawdy/ 1. Ioan. 4. A iż Concylium Kon-
 stancyenskie nie słucha Apostolskiej nauki/ ale przeciw-
 ko iey postanowiło omylne Dekreta. Przetoż nie z Bo-
 gą iest y nie z Duchą świętego/ ale z onego ducha pja-
 tanckiego obłądliwego. Przetoż go słuchać nie ma-
 my/ ale sie go strzedz y za przeklecie ie mieć powinie-
 smy. Jako nam do tego radzi Apostoł Paweł święty
 Galát. 1. Jesliżeby kto ciego innego roznego od tey E-
 wangeliey/ ktorą wam podał/ was wciży/ takiego ka-
 żdego mieycie za przekletego/ chociażby był y Aniołem
 z nieba. Ktore mieysce wykładając Hieronim święty/
 mówi: *Spiritus sancti doctrina*. Duchą świętego nauka ta
 tylko iest która w pismach świętych iest podana/ prze-
 ciwko ktorey iesliby co chciały Concylia postanowić/
 za rzecz nieśluszną y za błąd to sobie poczytam/ y tego
 nie przyjmie. Strąszyć iest rzecz y poważna parzyć
 największe zgromadzenie/ ktore bywa na Concyljach/
 ale przedsię nie godzi sie ich naśladować/ gdy co prze-
 ciwko wolei Bożej stanowią/ według onego zakaza-
 nia Bożego: Nie będzieś naśladował wielkości ludzi
 ku złe cżynieniu. Lepiej y iednego posłuchać ktory od
 Boga prawdę przynosi/ niżeli wielkości ludzi fałszu w-
 ciżających: Takci wciżynili oni ludzie/ co Zuzanne one pa-
 nia święta na śmierć prowadzili/ iż woleli ukłopotli-
 wego Dániela świętego posłuchać/ niżeli
 onych sędziów złościwych. Tak też y Concylium Tri-
 centne pierwsze wciżyniło/ ktore iednego Biskupa Paph-
 nocyusa radę ukłębowało/ z strony Makeniwa Mm-
 słow słow Bożego/ y onego dekretu który było o

Deut. 37:

Daniel. 13:

Ecip. 2. 1. v. 2. Cap. 13

edictum

odiecium
 nucyusa
 strzegal
 poginac
 gdy nie
 radzaco
 leli z g
 Boga.
 tego fi
 Miche
 Prawd
 Panorm
 laico/scr
 wierzy
 by co 3
 Concyl
 ktore
 Cancell
 swiaty
 przywo
 chnemu
 Chrystu
 Erwie p
 tym sw
 de za to
 Zdzias
 od vsta
 ze mnie
 toż obr
 A iże
 telniey
 bogobo
 sobie/ t

odwieciu jon Ksiedzom wezynie/ zaś na porada Paph-
nucyusowe odstapilo/ i. A zaś ci ktorzy tego nie prze-
strzegali/ a woleli wielkości bładzacych naśladować/
pogineliż iako pierwszego wieku ludzie przed potopem/
gdę niechcieli bydy posłuszni iednego Tłogo im dobrze
radzacego/ także y Sodomscy iednego Lot/ ale wo-
leli z gromada zlosliwych przestawiać/ potraceni sa od
Boga. Jako też y oni ktorzy woleli Concylum wiel-
kiego fałszywych Prorokow vsłuchnać/ niżeli iednego
Micheasza Proroka Bżego dobrze im radzacego.

3 Regi 22.

Prawdziwa tedy jest ona senteneya Prora powiedzial:
Panormianus Doktor Papiesti: *Plus credendum est simplici*
laico/ scripturam producenti. quam toti simul Concilio Wiecey
wierzyć mamy iednemu prosteniu cżlowi. rowi/ Ktory
by co z słowa Bżego powiadał/ niżeli wsißkiemu
Concylum co przez pismá swiętego twierdzacemu/ etc.
Ktorem sie zgadza *Iohannes Gerson Parisiensis* *Ad adven-*
Cancellarium Ktory też tak piße: *Tractationem in pre-*
sentem cżlowiekowi/ y powaźność słowa Bżego
przymwodzacemu/ wiecey ma być wierżono niżli powie-
chnemu Concylum. Nieustanie tedy ani Duchem
Chrystusowym okasili a obćieli Sakrament ciasta y
Krwie Pána Chrystusowego w Kościele Papiestim ná-
tym swoim Concylum/ Ktorzy Concyliarze iako nagro-
deżá to wezmą/ niechay słuchá co do nich Bóg przez
Záiasza Proroka mowi: *Biada* mam odsciepiency *Isa. 30.*
od wstawy Bżey/ Ktorzy sobie czynicie Concylia nie
ze mnie/ mowi Pan Bóg/ y nie z Ducha moiego/ prze-
toż obroci sie możność wasza ku pohánbieniu/ etc.

De Elect.
Cap. significat.

A iże teraz nowi Theologowie Jezuiti/ chcąc sub-
telniey tego błedu podeprzeć/ swiátością prawie nie
bogoboyna ciagna Lukasa swiętego Ewangelia po
sobie/ tak powiadaá: Otoli Lukasz swięty opisuie

Kosztiału Siódmego

ystawa wieczny Panie/ nie piśe tego aby Pan
 miał rozkazać pić z kubka/ przetoż nie potrzeba/ prás
 wistego aby miał bydz brány do pićia. Na co tak od
 powiada/ iże nie nam ná tym/ gdyż my napřednicy
 w tej rze:ży nie tego pátrzymy co sami Łukasz święty
 napisał/ ale pátrzymy obiemá oczyńá co Pan Jezus
 ostawił/ y widzimy co/ bo nam Mártus święty wy
 piśał/ á Mártus święty toż powtorzył/ Łukasz święty
 natracił/ ale Páwel święty/ za przyczyna odmiany w
 Koryńcie/ nadostanęley ze wszystkich opisał/ iże Pan nie
 podjedną ale pod dwiema żywotów używaniem usta
 wił/ poswiecił y rozkazał wszystkim bráć y iść ciáło/
 i takież y pić krew swojá/ á czynić to spótem oboje ná
 piniżtke tego. Co tak powtarza ná koncu piśac: Jle
 troć będziecie iść z tego chleba y pić z tego kubka/
 anierc Páństa opowiedać będziecie áże przyjdzie. O
 toż nie idnego piśnia Łukasza świętego/ ale spótem
 wśech ciałe do całej rze:ży potrzeba pátrząc. A gdy
 sie uż tu ostać nie móga/ tedy używajá skutki swey/ po
 zwałaia nam/ mówiac: Jie dobrze pod dwiema ży
 wotami/ albo/ iáko oni z wa/ osobami używáć. Bo
 Jan święty tak słowa Páńskie wypisał: Jeliż/ prás
 wi/ ule będziecie iść ciáło Syná ciałowietczego/ y też pić
 krew Páńská/ nie będziecie mieć żywota w sobie. J
 tem/ Kto ie ciáło moie y pić krew moie/ ma żywot
 wieczny/ ábowiem ciáło moie prawdziwy jest pokarm/
 á krew moia prawdziwy napoy: Kto ie ciáło moie y
 pić krew moia/ we mnie mieszka á ja w nim. To tak
 y słowa za námi przywodzi. A tak báley mówia:
 Ale też pochwałcie nam iże też dobrze pod jedną/ bo też
 tam stoi tak: Jeli kto będzie poiywał chleba tego/ nie
 umrze ale będzie żył ná wieki. Oroi tu nie wspomina
 pićia/ przetoż dojść iść á będziemy mieć żywot wie

cny. Na

Joan. 6.

ciny. T
 przyinu
 pod obre
 ostawie
 rozkazat
 tymi flo
 niu/ ale
 bem zow
 dla tego
 napoiem
 wiara p
 nie/ pód
 Zgwa
 nienim/
 ten Sák
 miákieie
 go podná
 ach z wie
 stawy po
 nie Swi
 chwarty
 stanowył
 ciste to
 y rozkaza
 pieszá pro
 monstrac
 Takież
 nie we
 re stázy
 loáci wiel
 tych aby
 tego używ
 albo form

czyny. Na to tak odpowiadamy / że i takiey zgody nie
przyjmą / ani z tych słow otwierzenia do wyzwania
pod obciemą osobami niepotrzebnie / dożyć ia mamy na
ostawie Pańskiej y jego rozkazaniu / Ktory ostawił y
rozkażat braci pod obciemą osobami. Bo Jan święty
tym słowy nie opisał nic o Sakramentnym wywa-
nianiu / ale o samey osobie Pańu Chrystusie / Ktory sie chle-
bem zowie w ciełe y we krwi swojej za nas wylaney /
dla tego że on sam jest tym naszym pokarmem y też
napojem ku żywotowi wiecznemu / Ktorego duchownie
wiara pożywać potrzeba. A tak głupie to jest iedną
nie / sędzi ostawie Pańskiej / nie chcemy go.

Zgwałcili też Papieżnicy Państa Wiczerza odmie-
nieniem / abowiem Pan Chrystus tylko rozkażat / abyśmy
ten Sakrament brali / y onego wywali wszyscy na pa-
miatke iego / z dokładem tym: To czyncie / etc. A oni
go podnawali ku chwaleciu / y noszą w Monstrancy-
ach z wielką pompa / na co sobie pewne procesye y o-
stawy poświęcają. Ktore takowe procesye y awiece
nie Święta Bożego ciała (iako oni zowa) Urban
śwarty Rzymski Biskup Roku 1264. wymyślił y po-
stańowił / a to kwoli iedney niewieście z Ktora miał
częste towarzysztwo. Ktorey przez sen Szatan obiawił
y rozkażat / aby o postanowienie takowego święta Pa-
pieża prosił Piśm o tym Arnoldus Bosius, Petrus Prae-
monstratensis / o Joannes Baleus in vita Urbani quarti / etc.
Takież też odmienili go / y postanowili na ofiarowa-
nie we Mszy / o Ktorey iniechmy wyżej mieli. Na Kto-
re skazy a popśowanie Sakramentu Pańskiego bez za-
łosci wielkiej cżłowiek pobożny patrzyć nie może / Kto-
rych abychmy sie ostrzedz / a przystoynie Sakramentu
tego wywać mogli / inż bedziemy sobie rozbiierać Kstat
albo formę / wedle Ktorey ten Sakrament Pan Chry-
stus po-

Skas dla
czego Bole
go ciała
Monstrans
ya wypla.

Urbani
quarti
vita

stus po-

Rozdziału Siódmego

sius postanowił / w ktorey ten porządek zachowany.

Rozdział traktatu o Wieczerzy Pańskiej.

Naprzód będziem obaczować / Co czynił Pan Chrystus przed używaniem Wieczerzy swojej. Potym / ktorym kstaktem poświęcił a postanowił Wieczerza tę świętą. Trzecie / co nam nańcicy podawa obaczymy / y iako mamy brać a pożywać tego / nańcizymy sie. Czwarte / dla czego y ku iakiemu pożytku rozkazał używać tego. Piąta a ostatnia / ktorey iey a iakowym przygotował nim pożywać mają.

Co czynił p.
Chrystus
przed ustawą
Wieczerzy
swojej.

Joa. 6. 14.

Joa. 13.

Mat. 11.

Co sie pierwsey części dotyczy: Co P. Chrystus czynił przed ustawą y śafantkiem Wieczerzy swojej. Naprzód / zbierał sobie lud wybrany ustawieźnym wczem nim po wśech miyescach przez trzy lata / wczem nas przod znaiomości narody ludzkiego / iże wśystek iest w grzechu sie poczynaiacy y rodzacy / tak iże potrzeba znowu sie odrodzić każdemu Duchem świętym przez wiare słowa Bożemu / ktoryby iedno chciał wnieść do Królestwa niebieskiego. Nad to potrzeba też bydy odłaczonym od ciała y krwi / a być wśiępionym w Korzen żyw y żywot wleczny dawaiaacy. Potrzeba też aby każdy przez Pana Chrystusa był omyty / iako to powiedział Piotrowi: Jesliż się ciebie nie omyje / tedy nie będzieś miał zemna części w niebie. Okazywał też przy tym P. Chrystus / iako lud był zawiędziony przez fałszywe nauczyciele w rozmaite Sekty y do rozmaitego nabożeństwa / w ktorych iawne błędy bydy pokazywał / y piśmem Moisehowym y Proroctwem ie borzył / a napominał aby ludzie od nich odstepowali a do niego przychodzili / obiecuiac im pewną ochłode. Napominał ich też / aby się już strzegli z pilnością od onych

Ewaśow/

zachowamy.

Pánstkiey.

dan Chrystus
rzym/ ktorym
za te swięta.
y/ y iáko ma
Czwarte/ dla
wac tego.
przygotowa

Chrystus czy
y swoiey. Na
cznym wczes
/ wczes nas
chystek jest w
ie potrzeba z
wietym przez
iat wniesć do
też bydsz od
ionym w ko
Potrzeba też
ty/ iáko to po
nyie/ tedy nie
kázował też
edziony przez
do rozmaite
bydsz pokazo
n ie boryt /
ali á do nie
tode. Tápó
cia od onych
Kwasow/

Kwasow/ to jest/ faryzowskich/ saducejskich/ herodjanich/ y samarytanich/ ale aby za nim samym bli/ by też y krzyi swoy dla niego nieści: Była też rozpustność w żywociach pospolitego ludu/ przetoż wrodzi ich tu pokucie/ y aby sie nas wróćili od złości swoich napominat/ obiecuiacini wczasnicwo pewne Królestwa niebieskiego. A nákoniec tego powyskrych chciał/ aby iego samego przyieli za zbawiciela y Mistrza y wodza/ za droge y za pokarm do żywota wiecznego/ aby temu samemu wierzyli iáko prawdziwemu/ temu samemu dusali/ iáko temu który zwycięzył Szatana Káigę tego swięta. Chciał też aby byli iego weźniami samego/ y dla tegoż ktorzy do niego przysławiali y wiare iego przyjmowali/ zwano ie weźniami Chrystusowymi.

Tegożci też nam y teraz potrzeba ná swięcie/ ktorzy sie w grzechu rodząmy/ á w jobie nie dobrego tu zbawieniu namemu nie mamy/ iáko o tym w Rozdziale wtórym o znáomości cłowięczej mamy wypisanie. Na ktorym swięcie wielkie jest w rozmaite naboženstwa/ wiary/ roznie y sekty/ także też w grzechy rozmaite ludzi zawiędzenie y wzwyęzanie/ abyśmy śuchali náuki Pána Chrystusowey o tym ktorzy nas y teraz wczynauka E wáńteliey swoiey swiętey przez wierne kázno dzieie y Ministry prawdziwe słowa swiego swiętego/ á odwróći od wyskrych grzechow/ błędow/ y omylnych wiar/ zalecaiac nam wiare prawdziwa y żywot pobożny/ ktorogo nam káże náśladowac/ chcemy li z nim miec czaście w niebie/ y chcemy li bydz członkami ciała iego swiętego/ opuszcimy Antychrysta/ Máchometá/ y wyskry inie sekty á zgromadzenia zlosniłow.

Ktemu weźyt też weźniow y náśladowcow swoich/

Mat. 16.
Mar. 6.
Luc. 12. 14.

Joan. 6. 14.
16.

Mat. 11.

Kto wie
chryzy Pán
uiey chce v
h wáć/ ma
bydz sions
kiem Chrystu
lowym.

spolney

Rozdziału Siódmego

Joan. 13.

Math. 10.
11. 10.

Joan. 13.

Mar. 13.
Math. 13.

Mat. 11.

Joan. 9.
10.

spolney miłości y pokory/ tak do nich mówiąc: Przys-
tad daćem wam/ iako mnie widzieć czyniącego/ tak
wy też idzie spolecznie usługować: bo Syn człowieczy
nie przyszedł tu na świat aly miał panować y aby ie-
mu służyli/ ale raczej aby on im samym służył: Tak też
miedzy wami koby chciał być wielki/ niechay będzie
jakoby służyący. A zasia: Mandat nowy dajam wam
abyście sie spolecznie miłowali/ bo po tym poznac bę-
dziecie moi zwolennicy/ jeśli sie tak będziecie miłowali
spolecznie. Wziyt ich też ścietnością y cierpliwością w
krzyżu/ oznajmując im/ iże dla tej wiary tego mieli
być na świecie nie inaczej iedno iako owce miedzy wil-
kami/ w prześladowaniu y w nienawiści ustawicznej
od ludzi tego świata: Dla czego potrzebą takim było/
aby to cierpliwie znawali/ y aby ścietych nie nie bali ko-
rzy ciała zabijać/ ale więcej onego który y duszę zabie-
moie y posłać na wieczne potępienie. Tegoć wszystkie
go też nam Krześcianom potrzebą sie dobrze nauczyć
to jest/ spolney naprzod miłości/ nie tylko samych sie-
bie/ ale też y nieprzyjaciół naszych miłowac. Potym/ cier-
pliwości/ krzyż nosiac dla Chrystusa y prawdy tego.
Tad to/ do końca wytrwania w ścietności wiary
światey/ bo bez wiary prawdziwey/ a w niej miłości
spolney/ a cierpliwości w krzyżu/ żaden sie Panu Bogu
podobac nie może. Tadośćatek wziyt ich dobrego ro-
zumienia y wiary doskonałej o ciele swoim y o Duchu
świetym iże ciało swoje już miał wnieść a wprowadzić
do nieba wzgorę/ a stamtad miał im zesłać tu
na świat/ ku sprawowaniu y rządzeniu ich/ Duchą s.
aby ich w oney wierze prawdziwey z nauki tego wie-
tey wyćwiczał/ w smutkach y w krzyżu cieszył/ a przeci-
wna stronę z grzechu/ zi prawnieści/ y z sędu ka-
rał. A dla tegoć taka im naukę o ciele swoim dawał/

aby go tu

aby go tu na ziemi w ciebie nigdzie byś nie wierzył /
gdyby fałszyż (ktory mieli nastać) pokazywał / ale a
by go w niebie chwalili / y stamtąd od niego poćiedy
y dary wśelacie brali / oczekawając przyscia tego na
stomżeniu swiat / gdzie im to co zasłużył a zgotował /
podług swoich wiernych obietnic odda / a skute-
cznie wszystko wykona.

Marci 3.

Forma Wieczerzey Pánstiey.

Co sie drugiey części dotyczy / to jest / formy albo
kształtu / wedle ktorego P. Chrystus ten Sakrament ciał-
ta y krwi swojej postanowił y rozdawał. Ten nam
wypusali Ewangelistowie swięci y Páwel swięty / dla
tego / aby każdy człowiek wiedział iako sie ma w tej
mierce sprawować / a iakowym kształtem tego Sakra-
mentu używać powinien. Tak sie tedy opisuie spo-
sób postanowienia Sakramentu tego. Naprzód Mát-
theus swięty w ty słowa pisze: *Cenamus ille*, gdy on
wieczerzał / to jest / Syn Bóży ze dwiema naciąg Żwo-
lemitów swoich wziął Baranka Wielkonocnego /
Wziął Pan Jezus chleb. Tu ińi pobożnym ser-
cem Chrześcíaninie miływożać słowa tej Ewangelii
y swiętey / ktorym te odday wczinność / abys im wie-
rzył / y wedle nich sie rzadził y sprawował. Skryś ty
co mowi Ewangelista Máttheus swięty: Gdy Jezus
wieczerzał z Uczniami swoimi / to jest / gdy skonczył
Wieczerza baranka Wielkonocnego / wziął chleb w
rece swe / oświł tam zaraz Wieczerza Testamentu
Nowego. Tę skryś ty aby Pan Chrystus miał mieć
Misa iako / na ktorejby miał poświęcić ten Sakrament
ciała y krwi swojej / a przed sie bez niego prawdziwie
był poświęcony / y prawdziwie poświęcony od Syna

32.

Marci. 26.

Mar. 11.

Luc. 22.

1. Corin. 10.

1. Cor. 10.

Bożego.

30
mowiac: Przy-
stępując do / tak
Syn człowieczy
mować y aby ies-
łuszył: Tak też
niechay będzie
y dawam wam
tym poznać by-
ście miłowac
cierpliwości w
iary jego mieli
wce między wil-
ści ustawieźney
bą takim było /
nie nie bali kto-
ry y duze zabie-
Tegoć wszystkie
dobrze nauczyć
to samych sie-
e. Potym / cier-
prawdy tego.
czności wiary
w niey miłości
sie Panu Bogu
ch dobrego ro-
pim y o Duchu
eś a wprowad-
al im zessat tu
ich / Ducha s.
ińki tego wie-
cieśzył / a prze-
i / y z sodu Ka-
swoim dawał /
aby go tu

Rozdziału Siódmego

Bożego/ także też y prawdziwie wyżywany od Aposto-
łow Pánkich.

Też y Apostołowie świeci/ y inšy wierni Chrześcía-
nie/ bez Nšey tego Sakramentu zawnie pożywali/ iáto
to zlistu pierwszego Pánťa świętego do Korintczyków
ktory áż we 26. lat po tey wstawie Pánstkey iest piśany/
także y z inšych piśm Doktorow świętych y histori-
tow godno wiernych/ każdy obaczyć iánie moje prze-
toż to vžnay a pewnie wiedz/ iŝe Nšja nie potrzebna iest
do vyżywania y śafunku Wieczerzey Pánstkey. Ktora
Nšja od Boga y kiedy iest zmyślona y wynaleziona/ u-
iście wyiŝey slyŝeli/ y iest iáwnym portoczeniem nuki
y śmierci Páná Chrystusowey/ oney iedyney a doskona-
ley ofiáry oblagáney zá grzechy wšyŝkiego swiata. Ro-
tak powiáda y twierdzi: Naprzod/ iŝeby oná mialá
bydz ofiára oblagálná zá grzechy wšyŝkich ŝywych y v-
mártých ludzi/ iŝeby bylá tak wáŝna iáto śmierć Páná
Chrystusowá. Tak bowiem nápisano we Nšalech ich:
Tantum valet celebratio Mŝe quantum mors Christi. Tak wá-
ŝna iest Nšja iáto śmierć Páná Chrystusowá. Nádto
piŝa/ iŝeby bylá wáŝneyŝa y wietŝey mocy niż śmierć
Páná Chrystusowá, Játo tego dowodzi niemŝydlíwie
ieden z Doktorow Papiŝtych *Carbarinus Archiepŝco. Cam-
psanus. libro de incrementis Sacrificij* powiáda iac: *Ŝ śmierć*
Páná Chrystusowá tylko gładzi grzech pierworodny/ a
Nšja wšyŝkie grzechy ktore cztowiek po okrzeżeniu po-
petnia znaŝa: Nádt co/ ktoreŝ moŝe być wietŝe bluźnier-
stwo powiedziano: Což inšego iest niŝeŝyć a potka-
ciáć śmierć okrutná Syná Bożego/ iŝliŝe to nie iest:
potym/ iest też we Nšy iáwne y ŝrogie bátwochwale-
stwo / bo iám chleb y wino iáto Boga chwalić kaŝa /
powiáda iac: Non est panis sed est Deus. Tŝie iest to chleb
ále Bog. Trzeci/ ktemu vřzad porzedniŝy Nšja pa-

u Chry

Ja Nšiali
Ciacomienŝ
et Gneŝnens
ŝ. praciuraz.

Bluźnierstw
ktore ŝeŝe
w Nšy.

in Chrystusowi odesunąć / y wieczne tego Kapłanstwo
niszczyć / bo tam już Kapłani zstawiają się jedna-
ciami między Bogiem a ludźmi: O czym Durandus in
Re ionali Diciturum lib. 4. Rubi de Missa / lib. 2. Rubi de E
liscopo piše w ty słowa: In Missa mediatores sunt Sacerdotes
inter Deum & homines. We Mszy poarzednikami są Ka-
plani między Bogiem a ludźmi. Czwarte / zniszczyła
też y prawie w niwecz obrońca ta Msza Wiczerza Pán-
ka / na ktorey Syn Boży rozkazał / aby wszyscy spólnie
żywiali Sakramentu ciała y krwi swojej. Y dla tego
ta zwano Communio / to jest / społeczność albo spólne
żywianie. Ktore społeczne żywianie Msza zagubiła /
gdzie nie wszyscy spólnie żywią / ale ieden tylko ksiądz
wszystko za wszystkich zje y wypije / żadnemu nie nie da-
wszy. Choć ias tam iawnie śpiewają: venire Comedite &
bibite vinum quod misui vobis / Podcie / praw / a iedy / e y
picycie to com wam zgotował. Wszakże przedstanie nie
da / tylko okazawszy im tu pochwaleniu / sam zje y spije
wszystko. Inne sprośności / bluźnierstwa y przeciwnie-
stwa słowu Bożemu / ktore się we Mszy nazywają / na-
ten czas krótkości folgując opuściam: Jako to / iż tam
Świtych zmarłych wzywają przeciwko iasnemu za-
kazaniu Bożemu / za dusze umarłych ludzi się modlą /
chleb y wino proste ieficie przed Konsekracyą za grze-
chy żywych y umarłych / tak je też ciało y krew Chrystu-
sowa (jako ie oni zowa) za świnie / stopy / y krowy
chore ofiarnia. A to wszystko za pieniądze czynić / y ro-
żnie ty swoje Msze czynić y przedawać: Bo prosta-
bywa za grosz / z pasy za paktora / Kanonicza za ko-
pe / ic. Także i zyktem obcym y nierozumnym wszystko
odprawia nabożństwo / nad zakazanie Państwa świę-
tego / 1. Cor. 14. y nimo zwyciężać pierwiego Kościoła
Chrześcińskiego / w którym zawsze i zyktem wszystkim

Psalm. 49.
Joan. 10.

Rozdziału Siódmego.

rozumnym we Zborzech chwale Boża sprawowano /
 y wszelko sprawę nabożeństwa Chrześcijańskiego. O
 czym pisał / *Iustinus in Apolo. 2. Tertulianus in Apologetico*
Cap. 30. Chrysostomus super 2. Corin. 13. Hom. 28. Cyprianus
de oratione Dominica l. 6. Przytaczamy więc się w tym
 mowieniu ięzykiem nierozumnym zwyciężać Rąptła-
 i ow. Poganstich / którzy także wstępiłi sprawę naboże-
 nstwa swego / dla wierszy ich poważności / ięzykiem lu-
 dzion prostym nierozumnym y poćichu sprawowali.
 O czym świadczą *Lactantius lib. 5. Cap. 20. Polidorus Ver-*
gilius de inventis rerum lib. 31. 6/6. 66.

Jestlibyś tedy Chrześcijański człowiecze! Prochiał
 zalecać *Misa* / iże lepsza jest niżeli święta Wieczerza Pán-
 ska / tym iże *Misa* tuż jest dawna / tedy odpowiedz: Jże
 dawniejsza jest Wieczerza Pánka. A jeśli by rzekł: Jże
Misa nawyższy Biskup Papię Rzymi postanowił y
 czynić rozkazał. Tedy mu odpowiedz: Jże Wieczerza
 święta nawyższy Biskup niebieski postanowił bez masy
 y tak iey oślawienie używać rozkazał al. przysiądł. A
 jeżeli by ięścił: Oto święci Oycowie y Doktorowie za-
 lecają *Misa*. Odpowiedz: Jże starzy Oycowie y pra-
 wdziwsi Doktorowie Apostołowie święci: Wiecze-
 rze Pánkiej używali / y one też Krześcianom bez *Misy*
 podali. Ktore Apostoły sam Mistrz on niebieski dał.
Mistrzyni wsemu światu / tak iże wszelka jest cudzo-
 śnica (iako Cyprian święty mowi) y niepobożna sprá-
 wa! Ktorcy oni nie nauczyli y nie postanowili. Ciadło
 potrzeba pamiętać / iże starzy Pisarze Koscielni / pisa-
 o nabożeństwie Zpokoistim y też świętych Doktorow /
 tedy ono ktore obchodzą we Zborze zową *Misa* / ale

Wbior do sta-
 nowania Wó-
 ciech Pán-
 skich.

nie te ktora po nich nie rychło nastają.
 Potym to obaczyć potrzeba / iż oślawiając *Pi. Chry-*
stus te Wieczerze święte / w tychże to czynił świątch w
 których

ja sprawowano /
eścińskiego. O
ianus in Apologetico
Hom. 28. Cyprianus
nawołac się w tym
wysłań Rąpla-
i prau y nabożne
ności / i zyskiem lu-
ichu sprawowali.
p. 20. Polidorus Ver-

owiesze kto chciał
ta Wieczerza Pán-
dy odpowiedz: Jże
A iestliby rzekł: Jże
mistr postanowił y
3: Jże Wieczerzo
stanowił bez młey
ak at przysięgł. A
e y Doktorowie za-
y Oycowie y pra-
e święci: Wieczer-
ściánom bez młey
rz on niebieski dał
sfelka iest cudzołó-
y y niepobożna sprá-
stanowił. Nadeo-
e. Koscieln / pisac
itych Doktorow /
e jowa młe / ale
la.

ślawidac P: Chry-
to czynił śatad w
ktorych

Artykuł Trzeci.

369.

ktorych ośtawienie chodzik. Nie czytamy aby miał
przyoblec na się tomis albo ornat iaki / nie nam o tym
nie opisali Ewangelistowie święci / przetoż y teraz nie-
potrzebne iest do śafunku Wieczerzey Pánstey odśiente
Rąplanow Żydowskich albo Poganńskich / ktorego w
Papiestwie używają / ktore nie było znaiome pierwsze-
mu Kosciółowi Chrześciánstkiemu / y nie postanowił á-
ni go używać rozkazał Pan Chrystus / ále Biskup Rzym-
ski Stephanus primus albo iako drugizy piśa Sylaeffer pri-
mus. Dosyć iest tedy Minister wódsianu takim ofiu-
guie y śafunie Wieczerza Pánsta / iaku iest w onym kra-
iu nastáteczniejszy y naucziwszy dworskie
do dworu / żorłnierzkie na wojne / táncznie swiatu do
wesela / iakobne Poganom do pogrzebow / zc.

Potrzenie / tej yto śafunie wiażono bydzia / Jż nie
odśedł Pan Chrystus dla ośtawy Wieczerzey swoiey do
oltarza / ktory był w Koscióle Żydowskim / ále ia v sto-
lu sprawował / iakosny też o tym wysłey herzey mie-
li) nas tym wiać / abyśmy też dzisia przystepowali
dla używania Wieczerzey Pánstkey nie do oltarza ále
do stolu Pánstkego.

Czwarte / piśe Ewangelista iż siedzac / albo obycia-
iem w onym kraiu na on czas zwyczajnym v stole be-
dac dla iedzenia y pićia / brat chleb w rece. Skąd iest
nam nápomnienie / iże tymie też obyciaiem y my się
zachować mamy. A iże zwyczaj iest pospolity v sto-
lu iadać albo stoiecy / zwłascz gdy nie na długie ie-
dzenie kto przystepuie do stolu / albo siedzac / gdzie kto
iuz ma wola posiedzieć á odpocynac / tedy my też tak
się mamy zachować y zachowywamy / iże stoiecy do
brania Sakramentu v stole Pánstkego bywamy / gdyż
wziawszy á poiywszy dla drugich aby też przystepowa-
li zaśie odchodzimy. Przetoż metacine iest sprzecanie

Polidorus
lib. 6. Cap.
12.
Durandus
lib. 3. Plati-
na.

Nie v oltar-
za ále v sto-
lu.

O śafunie ále
bo siedzeniu
v Wieczer-
zey Pánstkey

Rozdziału Siódmego

tych chrześcianow/ ktorzy o siedzenie ktore jest nie do
własności albo substanczey Sakramentalney/ ale do
sposobu powirzchniego wyżywania tylko należace/ spor
nie potrzebny czynią/ a stanem ktore jest naporzad we
Zborzech Páńskich wzwycaione brzydza sie/ nie pa
trząc na zbudowanie mdych iednakoscią wyżywania y
w tym sposobie stania: gdyż takowe Ceremonie/ ktore
nie niosą w sobie ustawy Bożey/ ani szkody zbawien
ney albo pożytku iakiego/ mogą być wolności Chrześci
añskiej podług potrzeby dla zbudowania takie albo
owakie trzymane. Tugdy Zbor Páński tym pozwirzo
dnim Ceremoniom nie był ani jest przywiązany/ ale
ony zawsze Kościołowi służyć mają/ y wedle czasu a
potrzeby odmieniane być mogą. A gdyż tu w Polsce
za spólnym zezwoleniem na tośmy sie zgodzili/ aby sto
jący było wyżywianie Wieczerzey Páńskiej/ a nie to nie
szkodzi ustawie Pána Chrystusowey. Przetoż pro
sie każdego bogobojnego brata y siostry/ aby w tym
wporu a pychy nie pokazowali/ ale dla zgody y iedno
stajności przystoyney Chrześciańskim ludziom na nim
przestawali. Jestć taimnica cudna ktora w sobie za
myka Ceremonia siedzenia/ y gdzież tak w ktorych tro
lestawach albo ziemiach inszych jest do tego wzwycao
jenie y przystoynne sposobienie/ nie ganiemy tego iako
rzecz y szredniej y wolney. Aleć też zaiste y stanie niem
niej ma w sobie cudna taimnice/ barzo zgodna z ta
imnica sposobu wyżywania Baranka Wielkonocnego
na ktorego miejsce tego Sakramentu Wieczerzey Pá
ńskiej wyżywianie jest postanowione. Bo iako owdzie
przepasawszy sie y tak sprawiwszy/ iakoby podrożynymi
y w droge nagotowanymi iedli z kwapliwością/ tak też
tu gdy o Wieczerzey Páńskiej stojmy/ to sobie przypo
minać mamy/ iże tu na świecie żywot y mieszkanie na
je nie jest na długi czas/ tylko na trotki/ dla czegoż nie

Taimnica
stania.

mamy

mamy się tu na nim rozgałęziać ani fundować bazaru/
ale się brać do przyszłego żywota a onego mieszkania
wiecznego niebieskiego/ y tam sobie w niebie starbić
mamy/ gdzie ani zdołamy obrócić/ ani ródzić albo mazać
pisać ani zjeść nie może. A tu tylko poko pielgrzy-
mujemy do onego stołu Pańskiego nowego w Królest-
wie niebieskim/ posilek brać mamy doczesnemu żywo-
towi naszemu / a na powszednim chlebie mamy prze-
stawiać/ wystrzegając się zbytniego pracowania/ tak
mego nabywania/ a skapego chowania majątności te-
go świata. Napomina też nas to stanie do poćsie-
nagrody/ iże którzy iedno tu przy Panu stoimy/ co sto-
iecy o stołu iego oświadczamy/ a z nim y dla niego tu
na świecie cierpimy/ iże też z nim ostoimy się w Kró-
stwie iego. Nie ma tedy stanie przygany żadney w so-
bie/ gdy y takie tajemnice w sobie zamysła/ y też iż ta-
kowego sposobu zacni y świeci mężowie do Modlitw
wywali/ o czym w piśmie świętym wiele jest przykła-
dów. Ale co się kłeczenia dotyczy/ teni sposób nie na-
leży do stołu ale do chwały/ nigdziey o takowym zwy-
czaju nie słychamy / aby którzy ludziemieli kłeczac i-
dać. A Pan Chrystus z swoimi Apostołami nie używał
go/ y w pierwszym Chrześciańskim Kościele nie było to
takowe kłeczenie w zwyczaju/ ale dopiero nastąpiło w ten
czas / gdy przewrżnienie chleba w ciasto a winą w
krew Pana Chrystusowe śatan do Kościoła wprowad-
ził/ a to Roku 1226. za Honorjusza trzeciego Rzym-
skiego Biskupa/ który rozkazał/ aby przed chlebem y
winem stołu Pańskiego kłeczano y ono chwalono/ żeby
go w Cyborjach y w puszkach chowano y zamyszano.
Jest tedy to kłeczenie wymysł Papiński/ który Honor-
us trzeci/ tego imienia Papię/ Roku 1216. naprzod
wymyślił/ y elewacyo na to czynić Sakramentu rozka-

Mat. 5.

Q kłeczeniu.

Decret. lib.
3. tit. de ce-
lebra. 11. 12.

które jest nie do
mentalney/ ale do
tego należace/ spor-
test naporzad we-
ydzia sie/ nie pa-
ościu wywiania y
ceremonie/ które
i skody zbawien-
polności Chrześci-
wania takie albo
i tym pozwirz-
przywiązany/ ale
/ y wedle czasu a
dy tu w Polsce
zgodzili/ aby sto-
iecy/ a nie to nie
Przetoi pro-
stry/ aby w tym
la zgody y iedno
ludziom na nim
ktora w sobie za-
at w których pro-
o tego wywycia-
aniny tego iako
asie y stanie niem-
rzo zgodna z ta-
i Wielkonocnego
Wieczery Pa-
Bo iako owdzie
oby podrożnymi
luwością/ tak też
to sobie przypo-
t y mieszkanie na-
ti/ dla czegoż nie
mamy

Rozdziału Siódmego

zał. A godziłoby się zaprawde ludzom Chrześcijańskim aby go nie używali / iako sie w wielkich rzeczach y w obłudnym mniemaniu o przeistoczeniu albo przewir zgnieniu chleba (z którego to Ełkanie broszło) Papię iniki nie zgadzają / takby też przystało aby y wtęży takowey Ceremoniery Ełkania ich odstapili / i z Ceremoni prawdziwych Zborow Pániskich porównali sie. A kto rzy tego bez szkody w ludziach indych wejmić nie mog / niechaj widy lud upominaia y pilno nauczają / iż by nie takowe Ełkanie białowodwałkie czynili iako w Papiestwie / to jest / żeby nie rozumieli aby to przed onym chlebem Ełkali / ale raczej iż to czynia na znak pokory y wejciwości przed Pánem / dawca darów wshy / skich zbawiennych / do którego serca swoje kniebu w y dźwigać mają / y tam Syna Bojego na prawicy w Ojca swego siedzącego / a nie tu na ziemi w onym chlebie Sakramentnym / chwalić y wielbić mają / etc. Takowe wshy / skie rzeczy to czynia my kćirpiawamy / y za bracia nasze Chrześcijańskie je przyznawamy. O czym serce w Konsensie naszym spólnym w Sedomirzu Roku 1570. wejmiomym napisano jest. Gdyż y Pan Jezus tak rozkazał braci a pożywać / nie Ełkać / nie czynić chwały Sakramentowi Bogu należący. Bo y słowa Ewangeliey świętey dosyć wejciwie / stoiać ciapke z dia wshy / serce swoje do wierzenia otworzywszy / słuchamy / używamy / tedyć też y Sakrament dosyć wejciwości ma / który jest widomym słowem Bozym / iako Augustyn S. piše / kiedy go także używamy.

Piate piše dalej Ewangelistowie: **Wziął Jezus chleb.** Tę oznaymnia wyrażnie iaki chleb wziął / ale my z okoliczności czasu tego dochodzimy / że przasiny albo niekwaśny był / bo pod czas Wielkonoce Zydowskiey sprawował Pan Jezus te Wieczerze swote

Chleb w ten
czas Pan
użył.

omica

święta/ gdy się nie godziło chleba kwaszonego uży-
wać tylko przasnego. Byłać rozmaita zwykłość w
Kościół Bożym z strony tego chleba/ bo iedni używa-
li kwaszonego/ takiego iakowu gdzie w używaniu po-
spolitym był/ tylko aby był do łamania sposobny.

Druzzy zaśie przasnego albo nie kwaszonego pożywali/
Przykładu w tym Pańskiemu naśladować/ ktorymi my
też tu w naszych Zborzech Polskich zgadzamy się (innych
bractw/ ktorzy kwaszonego chleba używają w innych
krolestwach/ nie potępiając) y przasnego chleba uży-
wamy/ y Anieli wszyscy używać mamy/ bo go też
nam wystawia Apostoł w nauce swej tu napomnie-
niu takowemu/ abyśmy Pana Chrystusa używali nie w
kwasie złości albo przewrotności/ ale w przasności
ścisłości y prawdy. A dać Boże abyśmy na te tajemnice
patrząc bracia nasi ścisli/ tak iako Pan podał/ y
nauki y Sakramentow Jego używali/ y Antychrysto-
wych kwasow y wymyslow strzegli się/ aby mogli
mówić: Tak iako nam Pan podał używamy y dru-
gim podawamy. Cogdyby było/ pewnieby swoje ota-
tarze z apłaty/ z obrastu/ z komia/ y ze świeczkami o-
deśli do Papiestwa/ a zostaliby w ścisłości z wier-
nym Kościołem Pańskim: Takie y uszerzeczny/ iako
rospusty y siwolenstwa żywota/ ty stare kwasy. A
dama starego potrzeba wyrzucać/ boć nas do tego
ta przasność chlebowa/ y nauka Ducha s. wpośnia.

A iże Ciowotrzejency z nas się wragać/ iże nie chle-
ba ale opłatkow Papieških (ktore oni od osławowa-
nia z Łacińskiego słowa *oblato* tak opłatkami nazwa-
li) używamy. Ci nie mają przecież się wragać/ wpać my
też z ich nie wragamy się dla tego/ chociaż oni bochen-
tow albo strudel/ albo kuli/ albo mostal/ etc. używa-
ją/ bo to wszystko/ acz się rozmaicie zowie/ chleb iest:

Tajemnica
chleba przas-
nego.

1. Corin. 10

W opłatkach

Rozdziału Siódmego

In Epist.
23. ad Rom.
facium.

Także y nasze oplateki chlebem są z maki uczynionym
y w ogniu upieczonym/które nie ieden Ksiądz sam ża
da/ale też ie drugim godownikom stołu Pańskiego o
fiarwie/to iest/podawa/ bo tak Doktorowie ślarczy to
ofiárovanie rozumieli iako między innymi Augustin ś.
ktor jatk piše *Semel est oblatus Christus atiam in Sacramēto*
omnē die populus immolatur vel offertur. Raz iest ofiárovanie
ny Krystus/wszakże w Sakramencie nakładzdy dzieł sw
dzion ofiárovani albo podawan bywa) przetoż y ten
chleb/ iako spólnie wiernym należący do używania na
Wieczery Pańskiej/nie do chwaleńia albo iakiego in
jego zabobonu/chlebem ofiárnym nazywali. A iestliż
tego chleba Papieżnicy do ofiár Bogu używają za grze
chy żywych y umarłych/teżci y winą używają. Prze
toż iestli chcą abyśmy takli chleb od używania na Wie
czery Pańskiej dla tego odrzucili/iż go Papieżnicy u
żywają/niechże też y oni wino odrzucą. Teżci przy swo
iej Mhy Papieżnicy słow Pana Chrystusowych uży
wają y Paćierz mówią/y inhy miejsca z piśmiami święte
go czytają/a więc my też tego z tey przyczyny używać
nie mamy: Boże tego uchowaj/zaprawdź y to by
ła bärzo subtylna reformacya/w ktoreyby dobrych rze
czy dla tego iż ich złe używają/ myślimy dobrze nie
miele używać/ nie na tych złych y na ich złe używanie
nie mamy patrzyć/ ale na to co iest dobrego/ dożyć
nam iest na tym/ iże chlebą generaliter mówiąc z maki
psienicznej używamy/ ktory choć cienki iest/ nie to nie
władzi/ nie myślimy tam ciasta Parmie/ ale tylko dla
Sakramentu chlebą pożyć.

Psalm 112.
czynie.

Szostke/ tentakowry chleb Pan Jezus/iako piše E
wangelistowie/ wziawszy/ naprzod dzieli czynił Bogu
Wzcu swemu: Nam to iacie na przykład/ abyśmy my
też z wielką wdzięcznością wszech dobrodziejstw Pana

ślicz/ a

skich/ a zwłaszcza tych które tu naszemu zbawieniu na
leżą/ zawsze używali. Dla tegoż to używanie Sakra-
mentu tego/ było nazywane ofiarą dzieł albo dzieł
czynieniem/ iako to/ które będąc pamiątką śmierci Pa-
na Chrystu sowej/ na której ciało jego jest wydane/ y
krwó wylana na odpuszczenie wszystkich grzechów na-
szych/ do tego upominało y wiodło nas / abyśmy tes-
go dobrodzieystwa jego wdzięczni byli/ y za nie temu
część y chwałę zawsze oddawali/ rz. Dla tegoż też w
Zborzech naszych przy używaniu Wiecierzy Pánstkiej
y zawsze tego nie opuszczamy/ y zostawiając Accessy/
Gradały/ Introity/ spowiadanie jażkowé/ y inšie za-
bony/ ięzykiem wszystkim rozumnyim o dobrodzieyst-
wach Pánstkich napominanie y wyspiewanie miowa-
my/ a potem za wszystki dzieł czynimy/ namk do po-
bożnego żywota a wiary prawdziwey należących też
nie opuszczając/ mając też wzgląd na potrzeby y nie-
dostarki tak pospolite iako y osobiste/ w nich prosby
do Pána Boga czynimy. A tym wszystkim Pán Bo-
ga samego cścimy y chwalimy/ nie Święte ani Kości-
ich w ołtarzu zalepione/ albo w złoto y w srebro zapra-
wione/ etc.

Słodnie/ dzieł używając Pan Chrystus/ **Lamał** **Lamał chleb**
chleb/ Nie rzezał albo nie wystrzygał nożycami na
korka okrągłe iakie/ ale po prostu łamał/ aby był do
rozdawania y iedzenia sposobny. Takżec y my łamie-
my/ y łamać mamy/ chleb na Wiecierzy Pánstkiej/ y
tak łamany brać y pożywać. Dla którego takowego
łamania ten Sakrament był nazywany łamaniem chle-
ba/ o czym już wyżej było.

Dary Wiecierzy Pánstkiej

To tak już obaczywszy/ patrzymy rzeciec to

A a a s

test/ co

Rozdziału Siódmego

Co nam na
Wieczny
swęty lego-
wał Pan.

Branie co
tę.

Brac w rece
wamy.

jest/ co nam za wspominki Pan Krystus na tey Wieche
rzy swojej dat y legował/ pisał daley Ewangelisto-
wie/ iż on chleb zlamany y wino na to przygotowane
naprzód dawał Zwołanikom swoim/ mówiąc do
nich: Bierście/ bracie imi rozkaz. Co to branie jest/
rozumieć nam potrzeba/ Nie inzego nie jest/ iedno do-
rok przyjmowanie czegoś oświeć/ bo oczyma patrza-
my/ uszami słuchamy/ nogami chodzimy/ wsty iemy/
a rekami bierzemy. Przetoż gdy Pan Krystus bracie ro-
kazał/ iuż rece nasze do przyjmowania tegoż Sakra-
mentu godne uczynił: Ciebie wdzieczni bodźmy/ a w re-
ce nasze ten Sakrament przyjmujemy/ nie przyczytając
tego wśeteczności albo iakiej nieuważności albo wzgar-
dzie tego Sakramenta/ gdy rekami bierzemy. Anty-
Chryst zakazuje: Nie bierz/ nie tykaj się/ nie tykło Sakra-
mentu ale ani pátyny/ ani korporata to jest/ oney ser-
wety co na niego chleb Sakramenty składa/ etc. A
Pan Krystus rozkazuje: Bierście. Tu cśkowiecże wśel-
ki rozsądź kogo podobniey słuchać/ iedliże Krystusa czy
li Antykrysta: Zbor Pánstki zęgłosu pástyrza swęgo słu-
cha a cudzego się strzeże/ chleb y wino na stole Pán-
skim rekami zawnie bierze/ wolnym sumnieniem to cśy-
niąc a Pánu posłuszeństwo w tym oddawając/ nie
przyznawając się do Antykrysta/ z iego trzoda się w tey
mierze iako y w inzych wśystkich rzeczach nie porówny-
wając/ ale z Swiętymi Apostoły y pierwşym Kościo-
łem chrześciańskim/ w którym zawnie w rece przyjmo-
wano y brano ten Sakrament iako się to z piśm do-
kórów swiętych y historyi Kościelnych pokazuje. Ciy-
tay o tym Cyprianum in sermone de Cena Domini. Et in expo-
sitione orationis Dominicae. Tęż pisze Chrysostomus super Episto-
lam ad Hebr. Cap. 10. Hom. 15. Histo. Trópar. lib. 90. ap. 30.
Eusebius lib. 6. Car. 33. y 35. Te wśtawce Pánstka odmie-
niać po

niać poczęto na Concilium Amstoderenckum / gdzie
miewiaśtom w chustke chleb sędu Pańskiego rozkazano
dawać. Potym na Rotomagenckim ziażdżie wshyskim
brać w rece zakazano.

Potym Syn Boży mowi: **Jedźcie / pićcie w Byscy.**
Rozkazawszy braci / dać przyczynę / dla czego to czy-
nić mamy branie / iż dla tego abyśmy jedli y pili.
Nie rozkazuje tu / bierzcie a poświęcajcie / ale już ode-
mnie poświęcone (iakośmy otym też wyświecy mieli)
bierzcie rektami a ośty pożywajcie. Nie rozkazuje tu
Bierzcie / a ośiaryjcie za grzechy żywych y umarłych /
za swinie / konie / chore / zc. Nie rozkazuje wziawszy w
Cyborium chowajcie / Rzymiski to Papież Honorius
trzeci ośtawił y rozkazał. Chrystus rozkazuje: Bierzcie /
jedźcie y pićcie. Nie mowi / włożywszy w Monstran-
cyę noście w procesyach / bebnąc / szczyjąc / grając /
świecąc y trawie przed tym ścieląc / chrost stawiając /
świecami we dnie świecąc / w rabeł wtrijając y przy-
wiencając / kłkając / y inkebatamnetwa y zabobony
strojąc. Ktore takowe bałwochwalstwo Urban czwar-
ty Roku 1263. postanowił / y bule odpustow po świe-
cie o tym rozesał. Ale tylko mowi: Bierzcie jedźcie y
pićcie wshyscy. Przetoż my ktorzy to czynimy nie jeste-
śmy Luterzanami / Kalwinistami / Zwinglian / ani
Sakramentarzmi / ale jesteśmy Chrześcijany / bo Chrystu
śa słuchamy ktore nam to rozkazał. Ale Papieżnicy
śa bałwochwalce iawni y Sakramentarze / bo oni z to-
go świętego Sakramentu bałwana frogiego / y onego
MAOSJM od Dániela Proroka oznaymionego / wci-
nili / ktorego ztotem / srebram / y diuwnymi Pogan-
skiemi y Żydowskiemi Ceremoniami chwala. My chwali-
my posłuszeństwem naszym Pana Boga / nie to czyniac
co sie nam podoba / ale co on rozkazał / a to z tym dośka-

Wstawy / po-
sywać.
che m.

WOTY.

Cyborium.

Monstrancy.

Daniel 11.

dam; To

Rozdziału Siódmego

dem: **To czynicie/** aż przyjdzie sadzić żywe y umar-
te/ bierzcie iedzcie/ bierzcie á pićcie z tego wſyscy.

A to też tu uważyc potrzeba/ iż Syn Boży poda-
wając kubek Ocznioni swoim/ mowit: **Piście z tego wſyscy.** Ciego nie rzekł gdy chleb podawał/ bo tylko powiada: Bierzcie/ iedzcie. Nie bez przyczyny i-
sćcie to tak Pan powiedział/ wiedział bowiem iako Bóg prawdziwy/ ktoremu nic nie jest tajemnego/ że tych o-
stánich czasów mieli nastać zwodzićiele y fałszywi pro-
rocy/ ktorzy chociaż niekiedy dawać mieli chleba tego Sakramentnego Chrześcijańskim ludziom/ ále pićcia z kubka bronić im zawsze mieli. Dla tegoż Pan tu prze-
strodze swoim wiernym tego dołożyć raczył: **Piście wſyscy.** **A** Marek Ewangelista przydat: **A** pili z nie-
wſyscy.

*Wtę sam
chleb ále ciá-
to páná
Chrystusowe
bierzemy na
Wieczerzy
Pániey.
WOT.*

Daley słuchamy co Syn Boży mowi: **To jest ciáło moje/ to jest krew moia.** A tu iuż obaczyć y nauczyć się mamy z tych słów Pánieich/ iż nie goły chleb nam dał y dawa Pan Chrystus na Wieczerzy swo-
iey ku iedzeniu/ nie gołe ani samo wino dawa ku pićciu/ ále też z używaniem chleba y winá dać ciáło y krew swoje. A iako chleba y winá na Wieczerzy Pániey po-
żywamy prawdziwie y istotnie/ tak też ciáło páná Chry-
stusowego za nas wydánego/ y krwi tego za nas wy-
laney/ z stawamy się uczestnikami prawdziwie y isto-
tnie. Przetoż tak wierzymy/ iże na używaniu Wieczerzey Pániey z ustawy Páná Chrystusowey y poświęcenia tego/ dwie rzeczy bywają nam dawane/ o których nam te słowa Pánieie świadczą. Jedną rzecz jest ziemsta y widoma/ to jest/ chleb y wino: A druga rzecz jest niebie-
ska/ to jest/ ciáło y krew Páná Chrystusowá. A dla te-
goż ta sprawa y używanie Wieczerzey Pániey jest nam

Sakra

Sakramentem prawdziwym z tej przyczyny/ iż ze
dwu rzeczy jest złożony/ z ziemskiej y z niebieskiej/ co też
przynawia oni pirowego Kościoła Chrześcijańskiego
go Doktorowie/ iako między innymi Ireneus Doktor
stary tak mówi: Ji Eucharystya/ to jest Sakrament
Wiecznej Pańskiej złożony jest y należy ze dwu rzeczy
z ziemskiej y z niebieskiej: ziemia jest chleb y wino: nie-
bieska ciasto y krew Pana Chrystusowa. Sktorem sie
też zgadza y Augustyn święty/ ktory w ty słowa pisze:
Quod ridetis coście widzieli chleb jest y kielich/ co też y
oczy wasze wam zeznawia. Ale to wczym wiara na-
uki potrzebuie/ chleb jest ciasto Chrystusowe y kielich ie-
go krew. A ty rzeczy dla tego bywają nazwane Sa-
kramenty/ iż w nich rzeczy infa widzimy a infa rozu-
mimy/ to co widzimy ojobe ma cielesna/ a co rozu-
mimy pożytek duchowny. A Paweł Apostoł święty
tak mowi: Chleb ktory łamiemy (*Eucharystia*)
tu) żali nie jest spolecznoscia ciała Pana Chrystusa
wego/ bo gdzieby nie bylo chleba ani wino jedno sa-
mo ciasto a krew Pana Chrystusowa/ iako Papieżnicy
mniemają/ albo gdzieby też tylko sam chleb był y wi-
no/ a nie bylo ciała y krwi Pańskiej/ iako Stensfeldy
ani y Nowożytnicy rozumieją/ tedyby inż Wieczerja
Pańska nie była Sakramentem/ gdyż natura y wła-
sność Sakramentu tego potrzebuie/ aby w nim były
własnie a istotnie ty dwie wyższej mianowane rzeczy/
iakośmy o tym wyższej mieli w rozprawie o Sakramen-
ciech. Zdla tegoż w naszych Zborzech tak o tym wyzna-
wamy/ iako to z pytania onego y z odpowiedzi w Kate-
chizmie każdy snadnie obaczyć może/ iż Wieczerja
Pańska jest spoleczne vżijwanie ciała y krwi
Pana Krystusowego/ z widomemi znakami/ weso-
le vsta-

Ireneus
cont. Hre.
lib. 4. Cap.
3.

Augustin. in
sermone ad
inf. amica.

1. Corin. 10.

Papież

go
ż żywe y umar
tego wpyscy.
yn Boży poda-
Piycie z teo
b podawał/ bo
ez przyczyny i
wtem iako Bog
nego/ że tych o-
e y fałszywi pro-
ieli chleba tego
om/ ale picia z
oż Panu prze-
raczył: Piycie
t: A piliz nie-
owi: **To jest**
tu inż obaczyć
ich/ iż nie goły
Wieczjerzy swo-
dawa tu picia/
ie ciasto y krew
zy Pańskiej po-
ała Pana Chri-
go za nas wy-
wdziwie y isto-
ntu Wieczjerzy
y poświęcenia
o ktorych nam
ż jest ziemska y
rzecz jest niebie-
owa. A dla tes-
inżkiej jest nam
Sakra-

Rozdziału Siódmego

o wstąwy Pána Chrystusowey. Co dokładniey w Epiſtłach wyznania wiary naſzey ieſt opiſano. A wiſdy przedſie ſlepi ludzie nas ze złoſci ſwoiey za takto we poczytania y odnaſaia/ iakobyſmy proſty albo goły ſam chleb y wino tylko bydy trzymali na Wiecierzey Pánſkiey/ myſł to co wierzymy to też wyznawamy/ a przetoż godzi ſie abyſmy z naſzego wyznania byli znani y ſadzeni.

*Alle. Petero
wystygnał p.
chleba w ciał
to.*

*Ma. 26. 26.
Ma. 14.
Clemens A.
lepan. in pae
da. 16. 2.
Cap. 2.*

To też wiedzieć potrzeba/ iż gdy mówi Pan: To ieſt ciało moje. y to ieſt krew moja/ nie rozumie tego aby ſie miał chleb przewirzgać albo przeiſtociać w ciało/ także też y wino w krew iego/ iako Papięcinicy rozumie ia. Bo gdyby tak było/ rzekłby był Pan Chrystus: Ste go chleba czynia mocą ſwoią Boſką y przemieniam ciało moje/ także y z wina krew moja. Ale nie mówił tego Pan Chrystus/ ani o tym myſlił ty ſłowá wymawiaia/ iac/ czego z dalſzey mowy iego/ y z piſmá Páwła ſwie tego/ wiernego a prawdziwego tych ſłow Pánſkich wytkádacia/ iaſnie dochodziſmy. Bo gdyby iuż był tak chciał rozumieć ty ſłowá ſwoie Pan Chrystus/ To ieſt ciało moje/ to ieſt/ niechay z tego chleba bedzie y z ſiá nie ſie ciało moje/ a z wina krew moja/ redyćby był po tym iuż nie nazywał onego winá w krew ſwoia przemienionego winem/ tylko krewia ſwoia/ gdyż on to tym zowie czym co ieſt. Także y Páweł ſwity nie zwałby był onego chleba chlebem/ tylko ciałem Pána Chrystuſowym. Ale iſe potym miáwile Syn Boży wi no winem/ bo tak powiáda po wyrzeczeniu onych ſłow to ieſt ciało moje/ y ten kielich ieſt krew moja. Od tych cíaſow nie bede pił z tey málice winney/ aź on napoy w kroleſtwie niebieſkim. Co mówił znać dawáiac (ia to to on zácný Doktor Klemens Alexándryſki/ ktory we ſtu y pięćdięſiat lat po Chrystuſowym w niebo,

wſtąpiętu

*Wſtąpiętu
ia przy
ſwoim
rinton
po po
bem n
w poty
Jrem
tak m
dziale
lamie
ſtuſow
ieſteſn
Nie p
bo pa
ná C
razdy
ka m
nenſi
dyſte
ſpoli
tem d
y nie
mina
mien
chleb
Sak
zgad
rzen
cye
piſe
tror
nie t*

wstąpieniu żył/wykłada) iż ono wino które krwiał swo-
ia przy oney Wieczerzy nazywał społecznie z Uczniami
swoimi pić. y Paweł święty w liście pierwszym do Ro-
mianow/ po wyrzuczeniu tych słow/albo/iako mówią/
po poświęceniu/ trzy kroć chleb stołu Pańskiego chle-
bem nazywa/mowiąc: Jleć kroć będziecie iść ten chleb.
y potym: A tak kroć pożywaj tego chleba niegodnie.
Jtem/ A tak niechaj sam siebie doświadczaj ciłowiek/a
tak niechaj z tego chleba iey z kubła pić. y w Roz-
dziale dziesiątym listu tegoż tak mówi: Chleb który
łamiemy/iżaliż nie jest społecznością ciała Pana Chry-
stusowego. y dalej tamże: Jednym chlebem u wszystkich
jestemy/dla tego iż jednego ciała w wszyscyżywamy.
Nie przyznawaję tego takiegoż przewrżgnięcia al-
bo przeistoczenia się chleba w ciało a winę w krew Pa-
ną Chrystusową tej y Doktorowie Świeci wszyscy/ co
każdy z ich pism iasnie obaczyć może/z których tu kil-
ka miejsc na okazanie tego przywiode. Naprzód Ire-
neusz Doktor stary tak o tym piše: Chleb nad którym
biskupi czynione były/ który jest z ziemi/iż nie jest po-
spolicem chlebem ale Eucharystya/to jest/Sakramen-
tem dzieł czynienia ze dwu rzeczy złożonym/z ziemi iey
y niebieskiej. Tu każdy widzi/że ten Doktor niewspo-
mina nico tym/ żeby chleb z natury swey miał się od-
mienić w ciało Chrystusowe na Wieczerzy Pańskiej/ale
chleb chlebem miłannie/choć iż nie pospolitym ale
Sakramentnym/iako myto zeznawamy. Z nim się
zgadza y Tertulian/który tak piše: Bóg chleba swo-
żenia swego nie odrzuć/gdyż nim ciało swoje zna-
czył. (nie mówi/ciało z niego swoje przetrworzył) Toż
piše Origenes: Chleb ten poświęcony /wedle materii
która w sobie ma/idzie do zjeduk(a) obacz co mówi/ iż
nie traci natury) y nie materya chlebotwa/ale nad nią

mówione

1. Corint. 11.

Irene. con-
tra haer. lib.
3. Cap. 34.

Tenal. 12.
1. contra
Marcionem.

Orige. super
Mattheum
Cap. 5.

o dokładniej
opisano. A
woiey za tak
by albo goły
a Wieczerzy
znamamy, a
nia byli zna-
Pan: To jest
nie tego aby
ciać w ciało/
niey rozumie
hrystus. Ste-
mieniam cia-
e mówił ten
a wymawia-
Pawła świa-
ow Pańskich
y iż był tak
stus/ To jest
edyć y z sta-
redyć był
w krew swo-
ia/ gdyż on
et święty nie
iałem Pana
yn Boży wi-
u onych słow
oia: Od tych
aż on napoy
dawać (ia-
ryski/ który
ni w niebo,
wstąpieniu

Rozdziału Siódmego

Chelios. ad
 E. s. nam
 Mo. adum
 mowione są słowa pożyteczne/ i c. Także y Chryzostom
 w ry nowa mowi: Przez tym niż bywa poświęcony
 chleb/ chlebem go zowiemy/ a gdy go kładą Boża po
 awieci przez Kaptana/ iuż iest wyietym od tego na
 zwiſta/ y ma imie ciała Pana Chryſtuſow: go/ chociaſ
 przyrodzenie chleba w nim zostało. Toż piſie Ambro
 ſius lib. de Sacra. 4. Cap. 4. Hieronimus, Auguſtinus/ Baſilius
 Cyrilus/ Theodoreus/ y inſy wſzyſcy Doktorowie awieci /
 ktore tu teraz/ krotkoſci ſolguje/ opuſzczam. Tylko ie
 ſzcze tu przywode Gelazyja Rzymskiego Biſkupa /
 ktory ſie z Doktorami awieciymi zgadzaiacrał piſie: Sa
 kramenta ktore przyimiemy ciała y krwi Pańſkiej/
 Boſkie rzeczy ſa/ a dla tegoſ przez nie Boſkiej natury
 zſtauwamy ſie pojeſnikami: wſakoſ iednak (obacz co
 mowi) nie przeſtawia bydy iſtnoſć albo przyrodzenie
 chleba y winia. Przyznawia to y inſy dawni Biſkup
 powie Rzymscy/ iako Leo de consecra. diſt. 2. Gregorius in
 Regeſtro/ &c. A przetoſ chleb y wino zſtawia na Wice
 czerzy Pańſkiej/ iako to nam Syn Boży y Paweł ſwie
 ty/ y pierwſzego Koſciola Doktorowie zgodoſliwie twier
 dza y zeznawia / ktorym nam wiecey przyſtoi wiec
 zzyć niżeli Innocencjuſowi trzeciemu Biſkupo: Rzym
 ſkiemu/ ktory na Koncylium Lateranenſkim/ ktore aſ
 1215. roku było/ takowa tranſſubſtancyacya albo prze
 wirzgnięcie poſtanoſił/ y za trzynasty Artykuł wiary
 Chrzeſćciańſkiej w Kredzie wierzyć roſtazał. Wſakże
 chociaſ takowego Papięſkiego przeiſtoczenia nie przy
 znawamy / przedſie iednak to ſercem wierzymy y oſty
 wyznawamy/ że ſie odmienia chleb y wino na Wiece
 rzy Pańſkiej/ nie zſtrony ſubſtancyey ale z ſtrony iego
 żywiania: Abowiem ile ſie go wejmie ku ſprawnie a
 żywianiu Sakramentnemu/ tyle ſie go odnawienia z pro
 ſtegożywiania w Sakramentneżywianie. Dla ciego

NOTA.

Jako ſie odo
 ma. i. a chleb
 na Wice rzy
 Pańſkiej:

goſ tej

Rozdziału Siódmego

Wcielisz się w ten chleb tamąy dzieriał w reku/ y nazywał go ciałem swoim/ gdyż iestliż bedziesz tak chciał rozumieć/ y przy tym swoim rozumieniu trwać wporo- nie/ iakoby po wymowieniu onych how iuż tam wie- cey nie było chleba/ ale sie z niego zstało ciało Pana Chrystusowe: Tedy tu iuż bedziesz miał dwie ciała Pana Chrystusowe/ jedno ktore z chleba Pan onym słowy uczynił/ y ktore w reku dzieriał/ a drugie w którym sie dział/ a ono pierwieńszim dzieriał: Baczysz do iakiego- byś błędu przysć musiał. Potym przypatrzyć sie do rze- tym słowom/ gdy mowi: Ktore ledzie za was wyda- ne. Tu zapytaj sam siebie/ z nikim sie nie swarzac/ ktore z tych dwu ciał iest za cie wydane? Ażaliż nie to o którym z Apostoły świętymi/ y ze wszytkimi Kościo- łem Krześcianskim w kredzie wiare swoje wyznawał/ ktore Syn Boży na sie przyjął/ y w nim sie począł Du- chem świętym/ y narodził sie z Panny Maryey/ w nim iest poiman/ w nim używany y umarł/ etc. A prze- toż tu o tym własnym swoim ciele Pan mowi/ y nam ie ku braniu yżywaniu podawa. Ciec masz w pamię- ci świętym/ y w kredzie albo złożenia wiary Apostołskiej/ żadney wymianki o inakšym ciele Pana Chrystusowym. Dla tegoż to drugie ciało nie iest ciałem Chrystusowym/ gdyż sie nie z Panny Maryey narodziło/ ale z chleba: nie iest to za nas wydane/ to to ktore miało być za nas wydane/ nie z maki ani z wody/ to iest/ nie z ciasta mia- ło być użyzione/ ale miało być nasieniem niewieścim/ miało być z Panny narodzone/ miało być nasieniem. A braamowym/ y pokoleniem Dawidowym. Ażaliż to nie są obwołane rzeczy? Ażaliż nie o takім Chrystusie Moisiej Prorokował: Ażaliż nie takiego figury wszytkie- zuaciły? Ażaliż nie o tym Prorocy prorokowali: Ażaliż nie tego Jan święty wżadował/ Symeon na reku

Genes. 1
Isa. 7.
Gen. 2.
Deut. 18
Joan. 1.
Luc. 3.

piastował/ który nie z chleba uczynione/ ale z Maryey
 Panny narodzone ciało miał. O tymci po swiecie A-
 postołowie kazali y o nim naukę wypisali/ o tym zaś
 wśe w pierwszym Kościele Chrześcijańskim wierzone y
 trzymiano. Ale o tym z chleba uczynionym/ nigdziey
 nie maś obietnice Bożey/ ani Proroctwa/ ani figury/
 ani świadectwa/ ani wyznania Kościoła Chrześcija-
 Ńskiego/ które aże oto tych ostatnich czasów/ gdy już y in-
 nych Kacerstw namnożyło się dosyć / od satana wymy-
 slono y wynaleziono/ a za prawdziwe ciało Pana Chry-
 stusowe wystawiono iest. Należy to y to obacz y wwa-
 żay / iakieby bluźnierstwo y niegodność stać musiała
 iść / iestliżby ciało Chrystusowe było onymi słowy z
 chleba uczynione. Bo wiemy iż Pan Chrystus on chleb
 który mianował ciątem swoim tej iadł z uczniami swo-
 imi/ a takby już to musiało się stać przyznawać/ że też
 iadł ciało swoje: o czym strach y pomyśleć / aby iedno
 ciało Chrystusowe miało iść drugie ciało swoje/ albo
 aby się sam Pan Chrystus miał iść. Takowec bledy
 ida iedny za drugim/ gdy kto z przodku iednemu b-
 dowi da miejsce / których bledow ty wolen będziesz y
 do nich nie przyjdiesz / gdy ty słowa wykładając be-
 dziesz miał wzgląd na okolicności tych słow wprzod-
 y nazad idące. Także też gdy będziesz miał wzgląd na
 własność Sakramentow/ y na własność wiary Chrze-
 ścijańskiej o Panie Chrystusie. Nigdy to Panu na-
 myśl nie przyszło/ aby miał ciało swoje drugie z chle-
 ba czynić/ ale od nas tu z tego świata w cieło do Bo-
 ga Oycy odchodząc / umysł miał y wielka chęć Apo-
 stołom y wszystkim prawdziwym Chrześcianom zost-
 awić pamiętkę ciała swego na śmierć wydanego y wy-
 laney krwie swojej / iako o tej chęci swej tak do nich
 mówił: Z wielką pożydlivością jadatem tego/ abym

NOTA.

Luc. 22.

Rozdziału Siódnego

3 wam moim Zwolewniki używał tej Wielketyńocy.
Jakoby chciał rzec/ktora była figura moiey męci/ktorey moiey męci / infy Sakrament wam postanowić na miejsce tego Baranka/y postanowił oto tego chleba kamanego iedzenie y winą picie.

Otwiera nam oczy do wyrozumienia tych słow prawdziwego/ druga część ta tego Sakramentu/ o której tak mówi Pan: Ten kubek jest moja krew/ która się za wiele ludzi wylewa na odpuszczenie grzechów. Które słowa Łukasz Ewangelista swiety iasnie wyklada/ iac tak pisze: Ten kubek jest nowy Testament w mojej krwi/ która się za was wylewa. Czemuż tych słow tak nie wykladać iako y onych/ które do chleba Syn Boży mówił/ to jest tak: Ten kubek jest nowy Testament/ to jest/ przewierza się w nowy Testament. Jacie bowiem wiem to tak nie może być wykladano/ bo dalsze słowa iako owdzie przy chlebie/ tak też y tu przy winie tego nie dopuszczają które są ty: **Która się za was wylewa.** Bo ani kubek/ ani wino/ ani Testament nowy nie jest za nas wylany/ ale prawdziwa krew Pana Chrystusowa z ciałny Maryey wzięta. Tak jest krew Testamentu nowego/ z боку Syna Bożego za nas wylana/ która Apostołom y nam też wszystkim wierzącym dawała/ abyśmy ją brali y pili wszyscy. Zdziwna to widzieć rzecz jest u Papieżników/ iże z chleba czynią nie ciało chwala/ y wielką iemną pościwłość wyrozdziła/ w monstrancyey ie z wielką pompa noszą/ ić. A krwie z winą użyczoney czemu nie tak? Odpowiadają: Jie iuż tam jest krew gdzie y ciało/ cały tam y żywy jest Chrystus. Słyście iż to mówią Papieżniki/ ale z tego dowodzą/ iuż się zapomniat/ boś się miał poprzedzić słowem Pańskim / y dla tegoś powiedział z wierzy/ iż z chleba stawa się ciało Pana Chrystus

170 tak zjyje do Sucha s. w. g. w. t. e. x. y. w. e. l. p. e. s. e. t. o
 w. g. o. d. n. a. i. d. i. c. h. o. n. i. w. a. y. m. t. e. n. p. r. o. z. y. w. a. c. i. n. t. y.
 171 p. i. e. i. p. y. s. k. r. e. w. j. y. z. o. c. a. r. p. a. z. e. t. i. e. g. o. d. n. i. e.
 172 t. a. j. e. s. t. k. r. e. w. j. y. z. o. c. a. r. p. a. z. e. t. i. e. g. o. d. n. i. e.

[illegible]

Kozdźiału Siodmego

Christo. in
Phil. 20. 23
in Iherosol.
som. 67.
tolerant. in
Iherosol. 26.
Basil. in Li
turgia;
Aug. conr.
Adrian. in

Contra de
uersarium
gis et Pro
prietar. lib. 2.
Cap. 9.
In Psalm. 3.

Kteliſch Sákramentny ku doronieciata y dafſe bierzemy.
 A opuſzczając dla krotkoſci inſze Doktory ſwięte iako
 Chryſtoſtom/ktory chleb ná Wieczerzy Pánſkiej ciata
 Chryſtuſowego podobieñſtwem y znakiem zowie.
 Hieronimá:ktory reprezentowaniem tenſe chleb miá
 nanie ciata Pána Chryſtuſowego. Takſe Bázyluſá/Hi
 larinuſá/ Teodoreta/ Fulgencyusa/ y inſze/ktorzy takſe
 ſſaktem albo znakiem żywioła Wieczerzy Pánſkiej/
 ciata Pána Chryſtuſowego y krwi iego bydz powiada
 ja. Słuchaymy Auguſtyná ſwiętego iako ten o tym pi
 ſe: Nie waſpił Pan (mowi Auguſtyn ſwięty) chlebá
 ciátem ſwoim názwać gdy dawał znak ciata ſwoies
 go. X ná drugim mieyſcu: To co mowi Pan Chry
 ſtuſ iſciáto ſwoie dat ku iedzeniu á krew ku pićiu/ma
 ſie rozumieć znáćinie y Sákramentnie/ abowiem wiet
 ſzeby byto Tyraniſtvo ieſć ciáto iego niſzeli ie zabýwać.
 Tenſe indziej. mowi: Przyłaczył Judaſzá ku ſtokowi
 ſwenn/ ná ktorým znak ciata ſwego y krwi zalecił
 raczył. Władzieſz tym podobnych mieyſc w tego Do
 ktorá wiele/ ſuper caput 17. Leuit. queſt. 67. contra Maximi
 lib. 3. Cap 22. in lib. Senten. Proſperi de conſectr. diſt. 24. Oc.
 Ad Bonifacium Epiſt. 29. Oc.

Matecy iż prawdziwe wyrozumienie tych słow
Pana Chrystusowych/ iako iemy wykładac y rozu
mieć/ podług natury Sakramentow/ y podług wła
sności wiary naszej/ także też y podług rozumienia tak
w Kościele Izraelskim iako y w opirnym Krześcian
skim/ z ktorymi godzi sie nam iako y w miedzi Artyku
lach wiary naszej/ tak też y w tej nauce o Sakramen
cie ciała y krwi Pańskiej zgadzać.

Dlaciego
 nam pan
 Ch ystno
 dat y tawo
 wak cato y
 krew iwole.

Dalet już bedziemy mieć naukę czwartą/ dla czego
nam Pan Chrystus dał y dąrował ciało y krew swoją/
która z dalszych słow tey ustawy Pańskiej weźmiemy/

W Lywocie: na krysztale w szkło - 4 to 3
i mroźka w krysztale, ako krysztale - 10
objawia: do mroźka nie nie śnieży, a Duch to i
to śnieży.

a to z tych słow: Ktore sie za was wydawa al-
 bo łamie: Ktora sie za was wylewa na odpu-
 szczenie grzechow. Ktore słowa to nam opowia-
 da/ i że nigdy by sie był Syn Boży tak nie uniżył/ aby
 będąc równy w chwale Bogu Ocu (Ktora równość
 nie z łupu ani z nadania/ ale z natury/ iako jednorodzo-
 ny Syn Boży miał/ bywszy w naturze Boskiej/ przy-
 iac miał na sie naturę albo kształt człowieka y służeń-
 cy/ kiedy by go były grzechy nasze/ a za grzechami śmierć
 y piekło wieczne idące/ nie przyniosły do tego/ ktorych
 iżechmy inaczej pozbyć a ich odpuszczenia dostąpić nie
 mogli: Przetoż on z miłosierdzia swojego ciało nasze
 na sie przyjąwszy/ grzechy nasze/ także plag/ karn y
 śmierć one/ ktorasmy byli grzechami naszymi zasłuży-
 li na sie wziąć/ y za to ciało swoje na śmierć wydał y
 krew wylał/ iakośmwo tym w wykładzie Kreda mie-
 li dostateczną wywody z pisma świętego: Ktore takos-
 we swoje zasłużenie nam dał y darował/ aby było na-
 szym własnym/ to jest/ aby to jego wciernienie krwi wy-
 łamie y umarcie/ było zgładzeniem y omyciem grzechow
 naszych. Stało sie to nie inaczej iedno iako sie tej dzie-
 ie w Matiejstwie/ Ktore tego tajemnica istotna a żrze-
 telna był Paweł święty piše. Bo on Święty/ dobry/
 y błogosławiony Syn Boży a dziedzic niebieski z stał
 sie naszym oblubieńcem/ a nas grzechami splugawio-
 ne/ przekleste/ śmierci/ piekła y Szatanowi z niewolone
 y poddane/ poiał sobie y posłubił/ iako Ozeasz Prorok
 powiada/ za małżonkę a oblubienicę iedną/ a z nas to
 cośmy mieli on na sie w posagu pobrał/ a nas we wśech
 naszych winach y przekleństwie zastąpił/ nie będąc grze-
 sznym takim chciał być policzony na naszym miejscu.
 Ciał to nam/ to co jego było/ one dobroć/ światłość/

Philp. 2.

Ephes. 5.

Osc. 2.

B b b 5

sprawie

nie wszelku ciemności, panowania
 ciemności i panującego dotąd, kiedy tego nie rozumie
 panu jego, dotąd: strasne jak światło przygościnie

sprawiedliwość/ synostwo y dziedzictwo niebieskie za
 nasze własne pożywał y dawał. A tak iuż iákor y za
 choyca nasz/ oblubieniec nasz/ cierpiat w ciele swoim y
 wylat krew swoją/ śmierć podiat/ y aże do piekła wsta-
 pit/ aby nas tak wyprawił/ od grzechu/ od winy/
 od Szatana/ od śmierci y piekła wiecznego wolne u-
 czynił/ a miłe Bogu Bocu niebieskiemu. syny y dziedzic-
 ce niebieskie spośobił. Toć nam tedy tu ciało swoje da-
 wa aby było nasze/ ktore za nas iest wydane/ abyśmy
 go brali y pożywali/ mieli wiecznietwo z niego y z ie-
 go załugi. Takie te nam tu. Krew dacie y legnie Testa-
 mentem nowym śmierćia swoją zapieczętowanym/
 ktora wylat za nas na odpuścienie grzechow naszych/
 abyśmy ją brali y pili wsiyscy. Nie zżęczyłcie się chle-
 bowe ciało z nami/ ani wżom piwney pisał nie iest na-
 znaczone nam od Boga tu wydaniu nam ięci y śmierci
 przetoż nam nie po takowym podmiocie/ abyśmy tak
 tego mieli pożywać tu odpuścieniu grzechow naszych
 zdrabac to iest dyabelska. Zanulszy Krześciane obra-
 zicie się a niechcieyćcie się pożywać własnego ciała Pa-
 nia Chryśtusa iego y krwi iego/ ieliż chcecie byci wie-
 cznikami tych darów iego w tym ciele y we krwi iego
 zaśluzonych. A dla tegoć dat y poświęcił ten Sakra-
 ment Wieczerzey swojej świętey/ aby nam był nie cia-
 tem y krwią iego własną/ ale tego Sakramentu y pe-
 wnym znakiem takim/ iże takto tego Sakramentu wi-
 domego używamy prawdziwie y istotnie/ tak tej nie-
 widomie używalismy ciała y krwi iego.

patru y

jest tak, że co więcej, dla przekroczenia granicy, w której jest
i zabijając, ich na drzewy, mogą być w tym samym czasie.

padła y Krzyżu y w każdej pokusie naszey / a nie dopu-
 szajemy sie młomu wprowadzić / gdzie indziej szukać / do-
 stawiać y kupować grzechom odpuszczenia / ale tylko
 w ciele wydanym y we krwi wylanej Pana Chrystusa
 wey. Nie trwożmy się też ani w rozpaci przychodząc
 aby naszwał Bog dla naszych grzechow potępić / ale
 mocno temu wierzymy / że ich tak mamy pewnie odpu-
 szczenie / iakośmy na to pewna wzięli obietnicę y Sa-
 kramenta Pańskiego / jeśli będziemy z nich postrzawiać
 a ku Panu Bogu się całym sercem w płaci y w po-
 rze / rozdzielając nie ścay albo odzienie / ale sercá nasze /
 iako nas Jochel Prorok wspomina. A gdyż to wie-
 my że Pan Chrystus w ciele y we krwi swojej jest nam
 potrzebny abyśmy tego samego używali: Tedyć już się
 nam potrzeba nauczyć / iako go mamy używać w tym
 ciele za nas wydanym y we krwi wylanej / boć y o tym
 ścaci prawdziwa nauka przez onylnie nauczyciele o-
 wiktat y tak załunął / że ludzie wiedząc o takim po-
 karmie niebieskim / z którego pochodzi żywot wieczny /
 niewiedzą iako go mają pożywać. A w vsiach naszych
 oświeczone brzmią one słowa które Pan powiedział
 Jeśli nie będziecie pożywać ciała mego y pić krwi
 moiej, żywota nie będziecie mieć w sobie. Darmo się
 tu spuszczają na coś innego / y na ogień Egiptowski wy-
 myślony: Przetoż już w imię Pańskie będziemy się na-
 uczyć iako mamy pożywać tego ciała y pić te krwi Pa-
 ną Chrystusowe.

A dla łatwiejszego wrozumienia tej nauki potrze-
 ba nam to wiedzieć / iż jest czworakie używanie ciała
 Pana Chrystusowego y picie krwi tego. Przyrodzone /
 Sakramentalne / duchowne y niebieskie. Przyrodzone
 a naturalne jest które się zstąpiło na ten czas gdyśmy się
 z nim zstali iedney człowieczej substanczey / iedney na-
 tury cia

Jochel

Joan. 6.

Sośob rfu
 wania ciała
 Pańskiego.

Czworakie
 używanie cia-
 la Pana
 Chrystusowe-
 go.

niebieskie za-
 iuz iakoty za-
 tele swoimi y
 o piekła wsta-
 no / od winy /
 ego wolne o-
 yry y dziedzi-
 ako swoje da-
 dane / abyśmy
 niego y z tes-
 eguie Testa-
 mentowanym /
 hom naszych /
 ktoć się chle-
 at nie jest na-
 eki y śmierć
 / abyśmy tak-
 how naszych
 cianie oba-
 go ciała Pa-
 cie bydy we-
 we krwi tego
 ten Sakra-
 ment był nie cia-
 mentem y pe-
 amentu wi-
 tak też nie-

daną Chry-
 iuzi okazy-
 a grzechom
 pylana Pa-
 każdym o-
 padła y

Rozdziału Siódmego

Łuk. 7.
Matth. 1.

1. Tim. 3.

tury ciała y krwi / ponieważ on to w personie swoie
tak ziednoczył / nie człowiek a Bog jest ieden Chrystus
Emmanuel / to jest / iako Prorok Izaiasz powiedział y E
wangelista wspomina / z nami ludmi / z człowieczeń
stwem złączony Bog. O tym piše y Apostoł dziwu
jąc się tak wielkiej sprawie w ty słowa: Wielka to jest
pobożności tajemnica / BOg okazał się widomym w
ciele / w sprawiedliwym w Duchu / okazany Aniołom /
opowiedziany ludziom / wiara temu dawali na świe
cie / wzgore wiat jest do nieba / i c. A wliście do Rzy
mianow Kap. 9 Do Philipensow 2. do Żydow Ka
pit. 2. to wspomina. W którym takowym złączeniu
z człowieczeństwem / zstąpił nam we wsem podo
bnym / w wszystkiego z nami uczestnikiem / okrom grzechu /
który nie za stworzeniem / ale za słazą y wypadkiem czo
wieczym przyszedł / od którego aby on był wolny / prze
to nie z nasienia mięskiego ale z Panny Maryi sprawa
Ducha świętego / a mocą najwyższego ciała wziął / y z
niey się / sobie ią pierwej na to poświęcił / urodził.
A z tego uczestnictwa a ziednoczenia takiego natural
nego cieśa się tylko wierni Chrześciani / bo aczkolwiek
jest społeczne wszystkim ludziom / gdy wszyscy są iedney
natury człowieczej / wszakże iednak osobliwym wzglę
dem jest uczestnictwo tego przyrodzonego złączenia z
ciałem y ze krwią Syna Bożego / z człowieczeństwem
wiernych Chrześcianow / tym to jest samym ku części / ku
ochodościwu / y ku pożytku zbawieniemu / iako tym kto
rzy wiara patrzą na te takowa sprawę miłego Bo
ga / y na pożytki które przysły z onego wcielenia Syna
Bożego. Dla tegoż też tych samych swoich bracia zo
wie / a chce aby ci tylko mieli ten pożytek w cielenia ie
go. Jako o tym Apostoł piše w ty słowa: Abowiem
powiada / Służebnicy Boży uczestnikami są ciała y

Żeb. 2

krwi /

Krwie/ y on też (to jest/ Syn Boży/ ich Pan) z stał się
tegoż uczestnikiem/ aby tak przez śmierć swoje zniszczył
tego który miał rozkazowanie nad śmiercią/ to jest/ śa-
tana. A dla tego też chlubił się prawdziwi Chrześcija-
nie z takowey spoteczności/ y mianował się być z ciałą/
ze krwią / y z kości jego. Też y to dał prawo wszystkim
którzy w niego uwierzyli/ że już są nie slugami ale przysia-
ciółmi tego/ nie synami ludzkiemi albo tego świata/ ale
synami Bożymi/ o czym Jan święty Kap. 1. pise. Nie
mogą się z niego chlubić Żydowie/ chociaż chlubili się
z Oyców onych z których był Chrystus wedle ciała/ gdyż
go nie przyjęli a tego nie byli wdzięczni/ y onego tak
Pana chwalił nie wielbili. Nie mogą też tej pocie-
chy y tego pożytku mieć Nowożytycy Samosłani-
scy/ y Ebiionscy/ bo też tajemnicę złączenia Syna Bo-
żego wygładzili/ a w Pana chwały okazanego w cie-
le nie uwierzyli. A przysło za tym ono przekleństwo na
nie przez Jeremiasza Proroka opisane: Jże przeklęty jest
ten każdy który dusza w cie-
le.

Drugie używanie ciała y krwi P. Chrystusowey
jest Sakramentalne/ ktore się dzieje albo wykonywane
bywa we Zborze Pańskim/ z używaniem Sakramental-
nych widomych znakow/ to jest / chleba y winy/ we-
dług ustawy Pańskiej.

Trzecie używanie ciała y krwi P. Chrystusowey
jest duchowne/ ktorzys duchownie przez wiarę używa-
my pożytkow z ciała y ze krwi P. Chrystusowey po-
chodzących/ ktore nam są ku napełnieniu pożytkowi zbawie-
niennemu bawowane. Ktorzy tak duchownie używa-
ją tego/ ci nie tylko Sakramentnie/ iako Augustyn pi-
se/ ale też prawdziwie ciała y krwi P. Chrystusowey
używają/ to jest/ zstawiają się uczestnikami praw-
dziwie zasnę y pożytku śmierci Pańskiej ku żywotowi

Jer. 17.

Sakramen-
talne używa-
nie.

Duchowne
używanie.

August. ser.
2. te verbis
Apost.

wiecznego

o persone swoie
eden Chrystus
owiedział y
z cztowieczens-
postot diwus
Wielka to jest
e widomym w
iny Aniołom/
wali na swie-
licie do Rzy-
do Żydow Ka-
ym złączeniu
e wsem podo-
rom grzechu/
padkiem czt-
wolny/ przez
larię spraw-
ato wziął/ y z
wssy/ narodził.
tego natural-
bo acikolwiek
yscy są iedney
wym wzglę-
o złączenia z
wiecznictwem
m ku cici/ ku
ako tym kto-
e młego Bo-
cielenia Syna
o bracia zos-
w cielenia ie-
: Abowiem
nt sa ciała y
krwie/

Rozdziału Siódmego

Decr. de con-
se. dist. 2.
Cott. qu. 2.
p. 120.

wiecznemu: A w tychże się prawdziwie wypełnia to co
ony Sakramenta znacza y podaja. A tożywianie du-
chowne jest tak znaczone a zjednoczenie zżywianim
Sakramentalnym/iakoby iedno bez drugiego bydz nie
moglo/ to jest/ żeby niemoglo bydz żywianie duchow-
ne bez Sakramentalnego/a Sakramentalne bez duchow-
nego: Gdyż o tym tak tenże Augustyn święty pisze:
Nie ma/ powiada/ żaden o tym warpie/ iże wszelki wie-
rzacy człowiek jest uczestnikiem ciała y krwi Pana Chry-
stusowego/ niechże w ten czas kiedy okazan jest członkiem
Pana Chrystusowym na Krzyżu świętym/ ani bywa od-
dalony od uczestnictwa onego chleba y kubka/ chociaż
by też przedżywianiem chleba onego umarł/ będąc w
jedności ciała Pana Chrystusowego postanowiony/ a
bowiem nie może bydz bez pożytku onego dobrodziej-
stwa/ w którym to co Sakrament utwierdza byłby pier-
wey. To są słowa Augustynowe: Skąd te nauki bie-
rzemy / iże bez Sakramentalnegożywiania człowiek
wierny żywa tego co Sakrament oświadcza/ iako ten
który jest członkiem iednym ciała Pana Chrystusowego
y w nim trwa stalecznie przez wiarę. A zaś trafia się
tego wiele/ iże chociaż Sakramentu ciała Pańskiego
żywiania niektorzy/ przedsię pożytku żadnego skąd nie
biorą/ ani duchownie nie pożywają ciała Pana Chry-
stusowego: Jako o tym napisano jest *Decret. de consecrat.*
dist. 2. tymi słowy: Który rozny jest od Chrystusa y prze-
ciwny Chrystusowi/ ten nie pożywa ciała iego ani pi-
kwi iego/ chociaż ku potępieniu swemu Sakramentu
tego żywa. Pospolite tedy jest żywianie Sakramen-
talne ciała y krwi Pana Chrystusowego każdemu Chrze-
ścianinowi/ ale duchown. tylko jest samych wiara prą-
wą mających/ iako potym szerzej o tym będzie.

Czwarte żywianie y uczestnictwo ciała y krwi Pa-
na Chry.

wypelnia to co
ożywianie du
ie zżywaniem
tego bydz nie
wanie duchow
ilne bez ducho
i swiety pise:
ize wszelki wie
ie Pana Chry
jest czlonkiem
ani bywa od
ubka/ chocia
narl/ bedac w
tanowiony/ a
o dobrodziej
za bylby pier
te nauke bie
ania ciotwiek
dca/ iako ten
chrystusowego
nie trafia sie
a panskiego
nego stad nie
Pana Chry
et. de consecrat
ryslusa y prze
iego ani pije
Sakramentu
Sakramentu
demu Chry
b wiara pra
edzie.
y kwie Pa
na Chry.

Artykul Trzeci

383

na Chrystusowej jest niebieskie/ ktore z stanie sie/ gdy w
przyszlym izwoicie otrzymamy wcielbienie y porowna
nie z ciałem oślącionym y chwalebnyim Pana Chry
stusowym. O którym Paweł swiety tak pise: Nafie
mowiac przemienikawanie w niebie jest/ skad zbawicie
la oczekawamy Pana Jezusa/ ktory odmieni to nafie
ciało amiertelne a weźmie je podobne ciātu swemu chwa
lebnemu/ mocą tą ktora sobie moze wszystko poddaniem
weźmiec /etc. A tego takowego uczestnictwa ostatniego
tylko beda żywać sami wierni a wybrani Boży. Te
go sie nauczywży/ iui da ley obaczmy czego nam potrze
ba/ a iako sie mamy sprawować/ abyśmy byli uczestni
kami ciata Pana Chrystusowego/ iżebyśmy nadarem
no nie żywali samych Sakramentow/ gdyż nam o
boie brać y obożyą pożywać kaie: Musimy takowe
żywianie mieć iakowe służy temu pokarmowi/ bo Sa
krament ziemski widomy/ ktory widomy kśazarz kśafu
ie wierny Minister słowa Bożego (iako to Jan Krzci
ciel wyznawał onym słowy: Ja woda mycie. A Pa
weł swiety tej tego potwirdza/ mowiac: Ja kśecpie/
Apollo pokrapia) potrzebą nam cieleśnie brać podług
ustawy Panskiej. Ale oney rzeczy niewidomey ocioni
nafym/ to jest/ ciata y kwie Panskiej brać rekami y
pożywać wsty cieleśnymi nie możemy ani sie nam go
dzi/ bo duszny to jest a nie cieleśny pokarm/ ku ducho
wnemu a niebieskiemu pożytku należacy. Przetoż go też
duchownie trzeba żywać/ a duchowne rekę/ to jest/
nafie serce ku onemu duchownemu kśafarzowi ktory
na Krzcie Duchem Swietym mycie/ a na Wcierzy
swoiej ciatem swoim sprawa tegoż Ducha swietego
nas karmi/ y kżacym a Sakramenta wslugiacym
Ministrom wzrost dawa/ musimy wysdwigować a
wsty duże nafey/ to jest/ wiara prawdziwa żywać cia
ła y kwie

ożywianie
niebieskie.

phlip. 3.

Jakom
ma bydz ży
wanie ciata
Pana Chry
stusowego.
Mat. 3:
1. Corint. 1.

Rozdziału Siódmego

ła y krewie Pánstkiej/temu mocnie wierząc y w tey wie
 rze ścaciecznie trwając/że ciáto iego jest wydane y krew
 wylana za nas. A takowegoć ciáta swego pożywa
 nia nauczył nas sam Pán a Mistrz náš Jezus Chrystus
 o Jáná swiętego w hołym Rozdziale/gdzie gdy obie
 cował dać swoje ciáto ku pożywaniu ludzicom/ mnies
 mali niektorzy aby to o cielesnym pożywaniu mówić/
 y bázro się im to dziwno zdało/przetoż mówili: A iáż
 kóz ten może nam dać ciáto swoje ku iedzeniu? A zgor
 szło się stad wiele/ a od náuki iego odstąpiło: Co Syn
 Boży bacząc/ dał im náukę taką/ że o tym nigdy nie
 myślił/aby miał dawać ciáto swoje ku braniu rektami
 y ku pożywaniu pštami cielesnymi/ábowiem takie ied
 zenie ciáta iego/ y tak grube onych słow o tym rozu
 mienie/żadnego pożytku nie wzięli: Ale duchowne ied
 zenie/y tych słow Pánstkich duchowne rozumienie jest
 pożyteczne/ y służy ku obżywieniu. A tamże daley w
 tym Kápitulum mianuje się bydz chlebem/ to jest/ po
 karmem niebieskim/nie ziemskim. Nad to/powiaáda/
 nie go nie Móysesz dawa/ale O cieć niebieski: A mówi
 dawa/ nie dał/okázując iże bez przestanku to czyni/y
 záwždy dawać będzie nam tu ná świecie pielgrzymo
 cym/ a my go duchownie/ to jest/ istotnie/ ale wiara
 brąc od Boga y używać mamy/ chcemyli iáko Żydo
 wie ná puśczy (ktorzy tylko wiádomie a cielesnie one
 manne iedli) nie pomarli ná wieki. Przetoż tak daley
 tamże mówi: Jesli kto będzie tego chleba/to jest/mnie
 pokarmu y chleba niebieskiego pożywał/żyw będzie ná
 wieki: A iże go wiara pożywać potrzeba/ y też poży
 wanie iego rozumie się wierzenie wén/ sam to daley
 wykłada. Bo powiedziawszy: Kto pożywa ciáta me
 go y pije krew moie/ ná żywot wieczny: Daley wy
 kłada co to jest pożywać ciáta y pije krew iego/ mo

Joan. 6.

Co jest Duch
 chowne poży
 wanie ciáta
 Pana Chry
 stusowego.

wiąc:Ja,

rzac y w tey wie
wydane y krew
swego pozywac
Jezus Chrystus
gdzie gdy obie
ubziom/ mnica
waniu mowil/
mowili: A iac
edzeniu: A zgor
kapito: Co Syn
tym nigdy nie
braniu rekami
wieniem tak i te
ow o tym rozu
e duchowne i e
rozumienie i est
tamie daley w
m/ to iest/ po
o to/ powiada/
biest: A mowi
nto cini/ y
pielgrzymato
nie/ ale wiara
yli iako Zyd
a cielesnie one
etoż tak daley
a/ to iest/ mnica
zyw bedzie na
ba/ y tez poży
sam to daley
ra ciata me
y: Daley wy
w iego/ mo
wiaz: Za

Artykuł Trzeci.

384.

wiaz: Zaprawdę wam powiadam / kto w nie wierzy
ma żywot wieczny. A zaś: Ta iest wola Oycy moie
go ktory nie poslat/ aby wszelki ktory widzi Syna Bo
zego y wierzy weń miał żywot wieczny. Wielkie to
ście iest pożytek/ ktory nam Pan Chrystus przyobiec
żywot wieczny/ ktorego tym obyczaiem dostaniemy/ k
dy go w cieie y we krwi iego pozywac bedziemy. Apo
zywac go na ten czas bedziemy/ kiedy go nam Bog da/
przez sprawe a wsiuge Duchu swietego / co tedy wzy
ni kiedy my w Chrystusa bedziemy nroenie wierzyć/ a
serca swoje do niego wynosic. Pise tez o tym piewe s
w ty slowa: Oycowie powiada/ naszy wszyscy pod oblo
kieni byli okrzezeni/ y w morzu przez Mo. zesa/ y wsi
scy tenie pokarm duchowny iedli/ y wsiyicy tenie na
poy pili/ a pili z opoki ktora byla z nami/ a opoka by
ta Chrystus. Styszy i z tu duchownym pokarmem zo
wie Pana Chrystusa Duch swiety przez Apostola Pa
wla swietego: Nie rozumiecie z Manicheusmi aby
obłudne ciato iakie miał miec Pan Chrystus/ albo nie
biestie y duchowne/ iako Marcon rozumiał/ ale wiedz
i z sie tu dla tego zowie duchownym/ ze dla pożytku
duchownych iest nam dane // nie zotadek albo brzuch
nasz najzeac/ albo ciato nasze obzywac/ dla ciego po
rzebab y go wpietwzy/ iako onego baranka / po kesi
okrawac y iesc // ale dusze nasze do żywota wiecznego
karmic. Tlad to/ styszy i z tego Pana Chrystusa w cie
le y we krwi iego pozywali wszyscy Oycowie starzy /
ciego nie mogli cielesnym obyczaiem wzywiec to iest /
nie mogli go rekami brac y ostry pozywac cielesnym/
bo sie baliście w cieie nie narodzit. A tak to musieli
wzywiec duchownie/ wierzac temu mocno/ i z ciato iego
niato bydz wydane y krew wyslana na odpuszczenie na
sich grzechow. A do takowegoc iedzenia duchowne

1. Corint. 10.

Duchowne
ciato.

Cec

go w Ko

Kozdżiału Siódmego

Opertanus
fr. de Cuena
Domin.

Atanasius
de Peccato
in Spiritum
Sanctum.

Aug: in cap.
Joan. 6.

Item de ver
bi: Apost.
1. cor. 10.

W Kościele pier. w. p. Chrzesci. an. m. wiedli. wierne
 Chrzesci. an. m. prawdziwi Ministrowie słowa Bożego/
 przetoż gdy. mieli ludziom Sakrament Wiecejrzey
 Panktey kszawac/przemowac pierwey czynili do nich y
 napominali ie. Naprzod aby dzutki czynili Panu Bo
 gu/potym aby serca swoe wzgore ku melu. wydzwiga
 li. Na co lud taka dawac odpowiedzi: Jie mamy ser
 ca wydzwignione nie do tych żywiołow ziemskich/ani
 do rak was Ministrów / ale wzgore do páná Bogá.
 O tym ci Doktorowie swietci pisa/iako naprzod in
 opuszczajac Cyprgan swietey Jelekcé vywaney Wie
 cierzey Panktey/nie gotujemy zebow ku iedeniu/ale
 wiára kszawa chleb swietey kaniemy/zé: Takze Ataná
 zyns: Dla tego/powiada/wspomniat Pan Jezus swo
 ie wstapienie do nieba/aby ocinie swoje od cielesnego
 myślenia odwiódł/iżeby sie naucyli/iż ciáto ktore iest
 pokarmem nazwane / iest niebieski y duchowny po
 karm ktory on sam dáte/ abowiem powiada: Ty słow
 wa ktorem wam mowil sa duchem y żywotem. Ják
 koby chciał rzec: To co wam pokázate będzie zabie
 ro y dano za pokarm swiatu/aby duchownie bylo ká
 ždemu rozdawano / y bylo wšyškém ku zachowánú
 do ymarwychwstánia ku żywotowi wiecznému. Pi
 se też o tym y Augustyn ná wielu miestach w ry slo
 wa: Chleb ten ktory z nieba zšlapil/cztowieka duchow
 nego y wnetrznego kátnienia potrzebnie nie jéžá do
 wnego/ bo nie brzuch karmi ale onyšš wíernego/gd
 duchowny to pokarm nie cielesny iest. A indziej ten
 káť pise: Jedz y piy żywot/a będzieš miał żywot/y
 pełny będzie twoy żywot. A wten ciás to będzie/ co
 iest żywotem každemu będzie ciáto y křem Páná a/ y
 to co w Sakramencie wdomie brano býwa/w duchow
 nej prawdzie istotnie požíwano będzie. A ná dru
 gim miece

gim miejscu powiada: A coż gotujesz żeby albo brzuch/
wierz a iużes pożywat. To twierdzi Eusebius Emisenus
w ty słowa pisze: Gdy do ołtarza przysięgałeś dla
nażywienia się pokarmy duchownymi/ na ołtarze Boga
twojego ciało y na krew patrz wiara/ dziwny się z wcielenia
właści/ omyślem go siegaj y reka serdecznie bierz/ 2c.
Inże miejsca Doktorów świętych troskliwości folgować
opuszczam.

Baczysz tu szłowieczie Krześcijański nanka Kościół
pierwszego Krześcijańskiego z stronyżywiania Páná
Krystusa/to jest/ którymbyś obyczaiem miał pożywać
ciała y pić krew jego na Wiedziarzy Pánstwie/ iże wido
me znaki a Sakramenta rektami brać sowsy iść/ a nie
widome rzeczy/to jest Páná Krystusa we krwi a w cie
le jego/ sercem a wiara prawdziwa pożywać potrze
ba: Bo Krystus nie jest nam dany dla iadła cielesnego
ani też obietnicy iakiego pożytku z takowego iedzenia
jest nam dana/ y nie mieli takowego iedzenia Parryar
howie/ prorocy/ y Apostołowie Święci/ nie wżył te
go Pan Krystus/ nie opisał żaden z Ewangelistów/ 3 A
posłotów/ y 3 Doktorów świętych/ nie słychać o tym
pierwszy Kościół Krześcijański: A przetoż to jest Sz
kański wynysł którym lubię oszukał. Bo iako iedna
stuka chęta im iedzenie wśelakie Sakramentu ciała y
krwie Pánstwie odiał/ zabawiwszy je dla tego/ aby nie
narzekali (by dzieci/ które tej takowin obyczaiem mam
li gdy im co wezmą zula) cudnymi tarkami/ ciążąc
m/ ugrzyżkami/ pśrocinami/ breczeniem/ dwojeniem/
piskaniem/ graniem/ trawieniem/ obiorom/ kwiatkami/
chrościnami/ świeczkami/ y infymy rozmaitymi rze
ciami/ aby tak na nie weyrzawszy wtulił się/ y tak się
im dżwusił y przypatruił ożywianie Sakramentu
nie nie dbali. Tak też druga stuka je/ a zwłascz ją miedr

Idem in Jo
an. 12. 25.
Eusebius E
missenus in
ser. de Eus
Parisiis

NOTA.

Kozdżialu Siódmego

że y rozumnieysze/ ktorym zgoda nie mogł używania
Sakramentu odiać/ ofułać/ wywrócić y wyspo-
ciwszy im ono prawdziwe używanie/ inſe na to mieys-
ſce wſtawił/ y kazał im ieść/ właſnie iakoby ſydzien-
polewke/ wſty y zebani cieliſzymi ciało Pana Chryſtu-
ſowe/ a nie miara. Nád to y inſzego im Chryſtuſa po-
dawa przez tego płaſtyny/ a prawdziwego zakrywa.

Joan. 7. 6.
10. 14. 15.

A izby wſpeli y naproſcieyszy ciłowit mogli to du-
chowne y zbawienne pożywanie Pana Chryſtuſa wyro-
zumieć/ wypisze tu ieſzcze o tym ſkrzpa náuke z ſłowa
Bożego. Cytamy w Ewangeliu/ iako Pan Chryſtus
do rozmaitych ſie rzeczy przypodobał y przyrownał.
Jakogdy ſie zowie macica winna/ pokarmem/ ſtudni-
ca wody żywey/ droga/ pasterzem/ drzewami/ ete. Co
nie dąrzmo. czyi/ ale iako tym podobieſtwy wkażue
ſie ſam być náſzym obżywieniem/ nákarmieniem/ ochlo-
dzeniem/ nápaſieniem/ y weſcieniem do żywota wiecznego.
Tak też wcy/ iakowym obyczaiem tego z niego mamy
bydź weſeſtnikami. Bo tam każe / abyſmy ſie wem iako
w korzeni żywy wſzczepili y w nim trwali/ każe abyſmy
ſpráwowáli ten pokarm ktory nie ginie/ każe abyſmy
pożywali tego chleba niebieſkiego/ każe pić z ſiebie wo-
de żywa/ każe iść tą drogą y wchodzić tymi drzwia-
mi/ náſładować głosu Paſterza ſwego/ każe oglądać
ſamego ſiebie/ ktory iakowy obyczay wſyſtek a wſyſtek
jednákowy ieſt/ nie od ſiebie nie rożny do iednego bo-
witem Chryſtuſa ſcioga ſie. Przetoż choć iay ſie rozmaite
ſpráwy miánuia w podobieſtwach/ ale przedſie ie-
den obyczay używania rozumie ſie. A iak iſł xpiſny ty-
li wſzczepieni w Pana Chryſtuſa korzeni żywy/ żaden te-
go cieliſnie nie rozumie/ y nie ſuka poſzrodek w doſię-
pienia cieliſnego należacych/ ale do tego ſie ſpo, abia
człowiek wſpeli/ aby był wſzczepioną łatoroſia w ká-
ná przez

na przez wiare z słuchania słowa Bożego tylko pocho-
dzaco / Skąd iuż Duch święty wilgość onego korzenia
ziednacza go y złącza z Panem / z którego tak obży-
wienie pewne bierze / iako gązka wzięta w żywy
y w świeży korzeń / gdy się przyimie ma pewne z niego
obżywienie y rośnienie swoje. Słyszysz tu że obyczay u
żywiania żywota wiecznego bierzemy z Chrystusa przez
wiare. Daley także obacz drugie podobieństwo / w
którem się zowie chlebem y pokarmem niebieskim. Tu
żaden nie jest takim prostakiem / aby miał rozumieć
dla tego iż tu mowi Pan Chrystus / Jam jest chleb / żeby
się iuż miał w chleb cielesny odmienić / ale iż pod podo-
bięństwem tego chleba cielesnego okazuje się bydy da-
nym za duchowny pokarm wszystkim ludziom. A dla
tegoż iuż mowi: Chleba ten który ja wam dam cię-
to moje jest / kto go będzie pożywał żyw będzie na wie-
ki / bo ja jestem chlebem żywym. Którego Pana Chry-
stusa / chleba żywego / iuż nie zębami y wsty cielesnymi /
ale iako duchownego pokarmu który dawa niebieski
Ociec / duchownymi wsty / to jest / wiara żywać po-
trzeba. Trzecie podobieństwo / gdzie się mianuje stu-
dnice wody żywej / tak do oney Samarytanki mo-
wiąc: Gdyby kto pił z tej wody / której bych mu iadał /
nie będzie pragnął na wieki / ale będzie miał w sobie stu-
dnice wody skaczącej do żywota wiecznego. Tu oto
żywot wieczny obiecuje się temu / który te wody żywa
pić będzie z tej studnicy Pana Chrystusa / a wżdy żaden
nie rozumie tego / aby to iuż wiadrem czerpać miał te
wody y wsty cielesnymi pić / ale wiara / iako też y ona
nie wiastła y Samarytani wzięli / gdy wierzywszy w
Chrystusa / wyznawali go bydy zbawicielem świata.
Czwarte podobieństwo o drodze którą się zowie Pan
Chrystus / a wżdy żaden nie rozumie tego aby się iuż

Joan. 6.

Joan. 4.

Joan. 14.

Rozdziału Siódmego

Joan. 10

Łamie.

Joan. 13.
Math. 20.
Lyc. 1.

miat w drodze przemienić/ albo żeby tak tymi cielesnymi nogami po nim nam chodzić potrzeba było iako po drodze chodzimy / ale sie to tu o duchownym scia rozumie / to jest / o wierze prawdziwey. Piate o drzwiach/ ktorými sie też zowie Pan Chrystus/ a przed sie nie rozumieniy tego aby miał drzwiami takimi cielesnymi bydzi/ chociaż mowi: Jam iest drzwiami/ ale duchownie to wykładamy/ tak wierząc/ iż iako prawdziwie przeze drzwi cielesne wchodzimy do gmachu albo do mieściana iakiego/ tak tej prawdziwie a istotnie przez Pana Chrystusa wchodzimy do onego mieściana wiecznego w królestwie niebieskim. Szoste podobienstwo o Pasterzu/ gdzie sie Pasterzem zowac/ kaze abyśmy za nim szli a głosu tego słuchali. Ktore słowa nie tak rozumieniy abyśmy to nogami cielesnymi za tego osoba isc mieli/ ale sercem y wiara posłuszeństwo oddawając słowu tego swiatemu/ za nim idziemy/ y zstawamy sie owcami owczarnicy jego. Siódme podobienstwo/ gdzie sie zowie zbawicielem swiata/ od zbawicielow tych doczesnych ziemskich/ a przed sie z Żydami nierozumieniy/ aby miał być zbawicielem tym ziemskim y Królem tu tego swiata/ ale pamiętać na słowa ony jego/ ktorými dał znać/ iż królestwo jego nie jest z tego swiata/ y iż nie dla tego tu na świat przyjechał aby miał na nim panować/ ale żeby zbawił lud swój od grzechow ich/ przetoż takiego go być znamy y widzimy/ do czego nie potrzeba nam tego widzenia cielesnego: Boć cielesnymi oczyma nam patrzeć Pitar/ Herod/ Káiphas/ Annas/ y inzy Żydowie/ a przed sie z tego widzenia żadnego pożytku nie odnieśli. Ale nam widzieć go duchownie potrzeba/ to jest/ wiara z słowa Bożego pochodząca: Ktore słowo Boże iakiego nam Chrystusa okáżwie/ y co nam z niego obiecenie natie-

go potrze

go potrzeba abyśmy wierzyli. Takci go widzieli. Apo-
 stołowie/ dla tegoż ten wyrok dat o nich. Pan Jezus
 że z onego takowego widzenia byli uczestnikami bogo-
 sławienstwa/ y jednostajnie to wszystkim ludziom po-
 wiedział/ iże chociażby go oczyma cielesnymi nie widzie-
 li/ ale by tylko weni wierzzyli/ że uż sa dla tego bogo-
 sławionymi. Tu widzisz iże wszedy wiara- a sercem/
 to jest duchowne a nie cielesne uczestnictwo pana Chry-
 stusa pokazuje sie/ tak widzenie y naśladowanie/ iako y
 iedzenie y picie/ y weni wścżepienie. A czemuż też y na-
 Wieczerzy Pańskiej takowej/ pozywanie pana Chrystu-
 sa bydz nie ma: Kto ma wsty a ocy/ proste niechay sie
 temu z pilnością przytucha y przypatrzy/ iście obaczy-
 żeć ten obyczaj używania ciała pana Chrystusowego y
 picia krwi tego nie omylny jest/ y nie jest od Zwingli-
 usza albo Kalwina/ ale od samego Chrystusa podany
 y nauczony/ jest od Apostołow świętych wypisany/ y
 w pierwszym Kościele Chrześciańskim aż do tad zachो-
 wany/ po ki ta omylna Transubstantia/ to jest/ prze-
 wtrzągnięcie chleba w ciało a wino w krew pana Chry-
 stusowe/ od ludzi Duchem Szatańskim zmanionych/
 nie było wynalezione y wymyślone. A tak wiż zamy-
 ślać te nauke/ o sposobie używania ciała pana Chry-
 stusowego na Wieczerzy Pańskiej/ tegożmy sie nauczyli

Mat. 23.

Joan. 10.

Summa.

mi/ tak

4

Rozdziału Siódmego

2eb. 9.

mi/tak też rekami y usty duchownymi mamy używać
 ciała y krwi Pana Chrystusowej/temu mocno wie-
 rzac/iż nas żadna rzecz nie może osprawiędliwić/ani
 od grzechow wolnymi uczynić/y nam żywot wieczny
 dać/iedno tylko sam Pan Chrysius/ktory dla tego na-
 sze ciało nasze przyjął/ aby było jego własnym ciałem
 ktore on na śmierć za nas wydał/y krew swiętą z nie-
 go wysłał na omycie grzechow naszych ktore bez krwi
 wylania bydy zgładzone nie mogą/w ktorzym ciele po-
 tym bliźniego osprawiędliwienia zmarłych wstał/
 y wstał na niebiosy/gdzie siedzi na prawicy o Bo-
 ga Oycę wszechmogącego/ stał w onym ciele nigdzie
 nie przychodzi/ani chce bydy cieleśnie/aż przyjdzie sa-
 dzie żywe y omarle: Bo tam już jest nam miejsce go-
 tuicy/y nam łaskę iednającą o Oycę swego/ a tak
 stał nad tu nas opatruie y nakarmia przez Ducha swe-
 go swiętego dary swymi/wszystkimi/ tak pewnie iako
 pewnie ony Sakramentalne znaki bierzemy y pożywa-
 my. A iako ony widome Sakramenta ktoreśmy wzię-
 li y ich pożyli są własne nasze/ tak iże ich nam nikt z so-
 ładką nie wydrze: Tak też ten Chrystus Pan nasz/ ktore-
 go wiara bierzemy y sercem przyjmujemy/nasze własne
 jest/y nikt nas od niego nie oddali/ani tych pożytkow
 ktore mamy z niego nikt nam nie weźmie. A nie nam
 do tego nie zawadzi/iż Pan Chrystus w ciele swoim
 jest na prawicy o Boga Oycę w niebie. Bo jeśli w
 Jeruzalem osobnie od chleba będąc o stołu/ a osobnie
 chleb brali Apostołowie y iedli/na co zmyśli swoimi
 patrzyli/a wždy go prawdziwie w ciele tego pożywali:
 Tak my też chociaż go w niebie wiara widzimy/a tu
 na ziemi Sakramenta bierzemy/przedsię go prawdzi-
 wie w ciele y we krwi tego pożywamy/ bo nas karmi
 prawico Boża/ na ktorej jest/przez Ducha swiętego/
 iako też

iało też y Słońca chociaż na niebie bedącego tu na zie-
mi mieścić iac używamy.

Co sie piatę rzeczy dotyczy dla iakowych pożytkow
mamy Wieczerzey Pánstkey używać / tych sumnia kro-
ciuchna opisana w Katechizmie w ty słowa: **Który**

jest pożytek Wieczerzey Pánstkey. Odpowiedz

Ten iż na Krzcie w Krystusa wścżepieni y
znowu zrodzeni bedac / używaniem tey Wie-
czerzey Pánstkey / społeczność te Pána Kry-

stusowe z nami wznowiamy y stwierdzamy
dziękując mu za ty dobrodzieystwa Testa-
mentu nowego / iż nas odkupione śmiercią

swoią żywotem wiecznym obżywia / w ciełe
swoim za nas wydanym / y we krwi swoiey

za nas wysłaney. W tych pożytkach tu trofite se-
rzej nauce wypisze. Naprzod dla tey przyczyny ma-

každy używać Wieczerzey Pánstkey / iżeby posłuszeń-
stwo rozkazaniu Pánstkiemu uczynił / który rozkazał a-

bysmy to czynili / to jest / abysmy brali y używali / tak
iako on sam postanowił bez wsey odmiany y przysa-

dy albo naruszenia / y dla tego dla czego brać on sam
rozkazał / abysmy temu samemu w tym posłuszeństwo

uczynili: A gdy to uczynimy / iuż ta sprawa swoia wy-
znamy / iże iuż nie jesteśmy slugami ludzkimi / ale slu-

gami Pána Krystusowymi y prawdziwymi Krzesce-
any. Co tak Duch święty osadził / że ten sluga onego

jest ktorego wola wykonywa. A Pan Chrystus do czo-
wych sie przyznawa onym słowy: Gdy bedziecie wy-
konywać to wszystko com wam rozkazał / tedy prawdzi-
wie moimi Zwołanikami bedziecie. Jako też y mo-

pożytki wie-
czerzey Pána-
stkey.

Dla okaza-
nia y odda-
nia posluš-
stwa.

Roma. 6.
Joan. 15.

Rozdziału Siódmego

III arch. 28.
Zac. 12.
Luc. 20.

Od ściepienia
57.

Bar. 61

Daniel. 31

netá tego Pána iest/ktorego napis y wyobrażenie iest
námiey. O czym y sám Pan Chrystus powieǳiał. A
woytko po piśmie albo po herbie poznawano bywa
czyie iest. Tak też ci ludzie ktorzy piatná albo ná hátach
iako Mnisi albo ná głowach/ iako Ksieża Papiescy
pleše/ albo też nabożenstwo y używanie Świątości tá
kie máia/ iákiektory ciłowier postanowit/ wynalazł y
rozkazał/ tedy iuż ci z stawia sie poddánymi y Augá
mi onego ktorego wstawy czyniaia: Jesli Papieżowe
tedy Papieśkami/ iesli też y Papieśowe y Chrystusowe te
dy iuż ni tym ni owym z stawia sie/ ani są. Chrześci
ánmi ani Papieźnikami/ ale są podobni nietoperzo
wi/ ktory iest ani ptak ani myś. A iesli wstawy chowa
ia y pełnia przykładanie Chrystusowe tylko/ tedy iuż są
prawdziwymi Chrześciánmi: Tlich ie nazywaia dru
dzy odściepienia/ iákoż dobrze ie tak nazywaia /bo
sie odściepili takowi od wstaw wśyſtych ludzkich/ a
przystali do wstaw Bożych/ iáko y Apostołowie też sie
byli odściepili od onych wstaw/ náut/ y kwáśow Phá
ryzáyſkich/ Eſeyſkich/ y Sáduceyſkich/ a przystali do
náut Pána Chrystusowey. A iáko lud Boży ktory gdy
w Babilonie był między onymi chwalecy báńwanow
złoty y srebrny/ ktore z wielka pompa w procesy
ach swoich nosili/ tedy odściepiał sie á oddleciał tym
od nich/ że im nie pomagat chwalić onych báńwanow
nie chodzil za nimi/ nie stał im kwiecia ani trawy/ ani
też máiu ná drodze stawiał/ ale samego Boga tak w
osobności chwalił/ tym obyczaiem iáko mu był rozka
zał y wstawił/ tym sie oświadczaiać ie byłudem y flu
gami Bożymi: Co też y Daniel Prorok święty y oni
trzey młodzieńcy w sobie pokazali. Takiechy też nam
Chrześciánom uczynić potrzeba/ ktorzy tu mieszkamy
w tym Babilonie/ w którym rozmaíta iest konfuzya y

pomieśa

obrazienie iest
powiedziat. Z
rawano bywa
ilbo na świątach
teja Papięscy
Świątości ta
il/wynalazł y
nymi y Auga
li Papięzowe
Krystusowe te
i sa. Chrześci
niotoperzo
ślawy chowa
o/teby iuz sa
zywają dru
żawia (bo
ludzkich/ a
towie też się
wafow Phas
przysiali do
dyktory gdy
y bawianow
og w procesy
dłociał tym
bawianow
i trawy/ani
Boga tak w
u był rosta
ludem y su
światy y oni
eby też nam
mieszkamy
konfuzya y
pomieśa:

pomieśanie nabożeństwa/gdyne też widząc my rozma
ite procesy onym Babilońskim prawie podobne/gdzie
haczymy wielkie zepsdwanie y pogwałcenia/iako nana
ki tak też y Sakramentow Pąnkich / abyśmy się od
nich odświeżali cale/tak sercem iako y ciałem y wszel
ko-miętnością naszą/y przytaczali się do tych którzy
przestrzegają y naśladowa we wszystkich ustaw Pána
Krystusowych/oswiadczać ono swoje z wiernymi zta
czeniem używaniem Wiczerzey Pąnkiej: Bo iestliż cym
tedy tym używaniem Wiczerzey Pąnkiej ciałowi
wymawa a nie przy się Pána Chrystusa/gdy iey z iny
mi Chrześciana używa/a nie chroni się ani sobie sula
wymówek albo przyczyniać dla czego by iey używać
nie miał. Ma bowiem wszelki na to pamiętać ieto
Pan rozkazał/przetoż nie ludzom kwoli / nie czasowi
albo zwycięzcowi dogadzać to ma czynić/ ale ku o
świadczeniu się do Pána/ czyniac posłuszeństwo iemu
śamemu dla swego sumienia. Tle darmeć Paweł
światy piše: Ktorzykolwiek pozzywamy z iednego chle
ba y pijemy z iednego kubka/oswiadcżamy się być ied
nym ciałem y członkami ciała Pána Chrystusowego/
głowy naszej. Którymi słowy każdego napomina a
by się nie chronił używania Wiczerzey Pąnkiej/ chce
li być członkiem ciała Pána Chrystusowego.

To też tu trzeba dobrze wważyć/iż Pan mowi: To
czynicie/to iest/bierzcie iedzie/nie mowi to czyn każdy
osobicie/ale wszyscy spolnie czynicie/bierzcie iedziecie.
Bo tymi słowy nie osabiście ale spolne chce mieć uży
wanie. Przetoż owo osobne Kóście we Mszy używanie
nie z Boga iest/takie y owo ktore iednemu ciałowic
wi choremu w osobce usługowane bywa. Bo Apo
stół powiada: Tle chleb ten który bywa łamany/ta
mie się nie w osobności ale w społeczności/y iest zna

czący spo

1. Corint. 10.

Tle godli się
w osobności
usługowa
Wiczerzey
Pąnkiej/ani
chorem y nie
czającym.

1. Corint. 10.

Rozdziału Siódmego

Strony cho-
rych nauka,
Jac. 5.

Joan. 6.

czacy spotecznosc nasze / ktora mamy z ciatkiem Pana
Chrystusowym. A tamże strofuie y karze ony Chrześcia-
ny Korintskie / ktorzy też byli tych osobek używać pocze-
li / zasiadając sobie rozne stoty chociaż w iednym do-
mu / bogacze z bogatymi tylko / a w bodzy sami. A po-
wiada im / że iuż za ona sprawa nie mieli między soba
używania Wieczerzey Pańskiej. Mać mieć chory swo-
je nawiedzenie y wsiuge tym sposobem / iakoo tym na-
uka Jakub święty wypisał / a dosyć ma kiedy w wierze
prawdziwey aże dośkonania trwać będzie / pamiętać
na ony słowa Pańskie / ktore powiedział: Wpółki kto-
ry w mie wierzy nie umrze na wieki. W czym też y Au-
gustyn święty piše / o czyniesmy wysławy mieli: Jże do-
syć jest tu zbawieniu y bez widomych znakow używać
ciatka y krwi Pańskiej duchownie. A duchownie ka-
dy pożywa przez wiare ktora ma spolna z wiernymi
Pańskimi / z ktorymi gdy był zdrow / otwierdzał sie y o-
świadczał w tym społem z nimi używający Sakramen-
tu Pańskiego / y ma chęć na umyśle ięścić toż czynić /
bedzieli tu zdrowiu przywroceny y dłużey zachowani
w żywocie. Miał takowi ktorzy w osobności chorym
wsiugnia w sobie wielkie zawiedzenie od drogi zba-
wienia y od Chrystusa / bo przywiezunia grzechom ob-
puszczenie y zbawienie swoje onemu Sakramentnemu
używaniu / iakoby dla niego mieli brać ty pożytki / kto-
rych nie dają Sakramenta / ale stwierdzą tylko a
znają swoia własności Sakramentna / iże ieod Pa-
na Chrystusa samego bierzemy wiara / za wydanim ciat-
ka y wysłanin krwi iego za nas wierzących. A tak
Sakramenta nie w sobie nam dają zbawienie / ale
ie nam w Chrystusie włączają / przetoż też nie na nich ma-
my sie zasądzać / ale na samym Panu Chrystusie / bo ten
sam jest Jezusem / to jest / zbawicielem / a nie Sakramen-

ta. Był.

ta. Byłci ten zwycięzcy w pierwszym Rosciele Krzesci
 anskim/ acz nie rychło po Apostolech/ iże kiedy dla
 padu w grzech iaci frogi/ albo dla odstąpienia od
 wiary chrześcijańskiej był ciłowiek który od Zboru wy
 łaczony/ a onby potym upamiętał sie a nawrócił/ a
 zartym niaby iży przyłączony do Zboru wpadłby w cho
 robe ciężką/ w którejby iży nie było nadzieie żywota
 tego doczesnego/ tedy iestli pod on czas była użuga
 w Zborze po polira. Wieczerzey Pánstkey/ też y onemu
 choremu posłano ciastke Sakramentu/ dla tego/ aby
 miał znać przysięcia zaśie swóiego do iednory ciata
 Pánstkey/ w którejby miał iży pewne z Pána Chrystu
 sa grzechow swoich odpuszczenie. A o tym pisze Eusebio
 us lib. 6. Cap. 24. y Cyprian święty Epistolarum lib. 3. li. 20.
 Píše też o tym y Jeronim święty In Apologia contra Jovi
 nianum. Jiż za tego żywota poczęli byli niektórzy w Rzy
 mie w domiech osobno Sakramentu-żywać Wiecze
 rzezy Pánstkey: ale w nich ganik te spráwe y napomi
 nat ie aby w spoleczności z wiernymi żywali tego Sá
 kramentu. A iżeby sie to tym rychléy było zahamowa
 ło/ Justynian Cesarz mandarem swoim tego był zaka
 zek. in Nouella. 572 ad Mennam Constantinopolitanum Archi
 presulem, pisze w ty słowa: Wsystim tego miasta
 wielkiego obywatelom/ y wsyftim naszym poddányim
 zakazuemy/ aby sobie w domiech nie czynili iadnych
 obług Sakramentow/ tylko modlitw Chrześciana
 Ńkich/ etc. Przetoz my Krześciance nie tak dalece Cesa
 rza tego Krześcijańskiego/ ale wiecey rozkazania Chry
 stusowego y nauki Apostolskiej posłusini bedac tak sie
 zachowujemy/ abyśmy w spoleczności tylko tych taie
 rnic żywali/ a na chorobe sie nie spuszcžali.

Nie wspomina tu onych teraz/ którzy nimiała
 žeby Wieczerzey Pánstkey żywali/ gdy im leda mlich

albo

ciatem Pána
 ony Chrześcia
 żywać pocze
 w iednym do
 y sami. A po
 li między soba
 nie chorzy swo
 iatko tym na
 tedy w wierze
 sie / pomniac
 : Wfelki kto
 czym też y Au
 nielis Jie do
 akow żywać
 duchownie każ
 a z wiernymi
 erdzał sie y o
 cy Sakramen
 że toż czynić /
 cy zachowany
 ności chorým
 d drogi zbaw
 grzechom ob
 ramentnemu
 y pożytki/ kto
 dziaia tylko a
 iże ieod Pá
 wydaním ciá
 cych. A tak
 áwienie/ ale
 ená nich ma
 ystusie/ bo ten
 e Sakramen

ta. Był

Rozdziału Siódnego

albo Kapłaniec da gdzie porywają pod obiemą o
 Johani/na to nie bacząc że oni nie są sługami Pana
 Chrystusowymi/ ale cechowancy Antykrystowymi/ nie
 są sługami posłanymi od Zboru Chrystusowego ale
 od Antykrystowego. Pomnieliby na to. Każdemu potrze
 ba co Paweł święty mówi: Aby wszystko było w Ko
 ściółce Bożym rzadnie y ku zbudowaniu. A to inż nie
 będzie rzadnie/ gdy kto cudzych/ a zwłastę przeciwni
 ków Chrystusowych/ sobie najmniej do posługi darów
 zbawiennych.

W klasie wy
 wania Wie
 ściej Pan
 słup.

Roz. 12

3 dalszych słow które Apostoł napisał/ **Ilećroć**
będziecie pożywać/ te nauki bracie mamy: Jie lu
 dzie Krześcijańscy wolny czas mają do wywiania Wie
 ściej Pánstkiej/ y nie obowiązali ich Pan Bog w tej
 mierze do czasów pewnych/ iako był Żydy obowiązali
 z strony wywiania Baranka Wielkonocnego/ którego
 im tylko w rok raz pożywać kazał dnia y Miesiąca pe
 wnego/ ani im zaniemzał wielęćroby mieli pożywać
 do roku/ ale im dał te wolności ilećroby chcieli/ a to ku
 zbudowaniu Kościółka Bożego być rozumieli/ y ilećroć
 im to wolno bydlma. Przetoż gdzie iakowe jest zwy
 czajeństwo iestli na każda Tydzień iestli na każdj Miesiąc
 iestli na ćwierć roku raz/ tedy to wolno/ nie ma dla te
 go ieden drugiemu przyganiać/ tylko aby było ono w
 ywianie podług ustawy Pánstkiej. Daley mówi A
 postoł: **To czynćcie na pamiatke moie.** A zaś
**Ilećroć będziecie iść z tego chleba y pić z te
 go kubka/ śmierć Pánstka wspominayćie.** Tu
 rozumieć potrzeba co ty słowa znaczą/ To czynćcie
 je sic do przeszłej mowy a rozkazania ściągają/ bo nie
 wrośli z przyszłych albo dalszych słow/ ale są włączają
 cę na przeszłe słowa/ na ony: Bierźcie iedźcie/ bierzcie

pićcie

pod obiemą o
 iugami Pána
 słomymu/ nie
 słufowego ale
 zdemu potrze
 o było w Ro
 .A to inż nie
 cza przeciwni
 osługi darrow

at/ Jekroć
 mamy: Jie lu
 ywania Wie
 an Bog w tey
 dy obowiązak
 ego/ ktorego
 Miesiacape
 ieli pożywać
 hcieli/ a to ku
 ieli/ cylekroć
 we iest wzyw
 idj Miesiac
 ie ma dla te
 bylo ono v
 y mowi A
 ie. A zaśie
 y pićz te
 nayeie. Tu
 o czynicie J
 gaia/ bo nie
 wżawia
 ie/ bierzcie
 pićcie

pićcie wshysey y dzielcie miedzy sie. Co tei te drugie slo
 wa dalše pokazua: Jekroć bedziecie ieać z tego chle
 ba y pić z tego kubka. Słyszycu roskazuie czynić/
 nie dayze sobie iuz wiecey tego wywracać nikomu/ o
 czymes tei miał wyissey przestroge y vpponeienie. A
 tu iuz pātrz dalšych słow/ dla czegoć każe Pan twoy
 brać ieać y pić/ y dla czego Apostołowie tego chleba
 wzywali y wino z kubka pili. Na pāmiatke moie/ po
 wiada/ to czyncie. A zaśie: Smierć Pāńska wponi
 nać bedziecie: Jānie sa y rozumne ty słowa/ ale ludzie
 zaślepici y zatwardziali rozumieć ich nie chcą/ albo
 choćiaż ie rozumieia/ tedy sie wedlug nich nie sprawn
 ia: Bo do diu rzeczy przeszlych ściagaia sie/ tak do te
 go co roskazat czynić/ iako y do tego co tam zaraz A
 postołowie czynili. Gdzie tymi słowy nie roskazat im
 aby sami sobie poświęcali/ bo to iest rzeczi samiego Pā
 nā ktory sam Sakramenta poświęcił/ iakoście pierwsi
 o tym mieli/ y Apostołowie święci tei nie poświęcali/
 ale iuz poświęcony z rāt Pāńskich brali y pożywali.
 Tei nie roskazat im aby ofiarowali to Bogu za grze
 chy żywych y umarłych/ bo on to sam iako naywysly
 Kāptan miał wykonać/ y miał bydź vkrzyżowany w
 cieie swoim dla nas/ y krew swoje miał wylać na o
 mycie grzechow nāšych/ iako o tym dosyć wywodow
 z piśmā świętego pokazano iest. Ani tei Apostołowie
 wiaawšy on chleb y kubek ofiarowali go Bogu/ ale o
 fiarowali sami sobie ku iedzeniu y pićiu/ iako im Pan
 roskazat. Tei tymi słowy/ To czyncie/ nie poczynać ich
 Kāptany/ ani ich w ten czas na to poświęcić/ ale przy
 iat ie z iestwami ciātā swego y ofiary oney ktora vży
 nit w cieie swoim/ y tak tei to rozumieci Apostołowie/
 przeto i tei brali y pożywali onego co im dat. Tei nie
 kazat im aby czynili nowy Testament we krwi tego/
 bo on

NOTA:

Rozdziału Siódmeo

bo on sam iako Testamentu wzywał Testament / na którym legował nam ciała y krew swoje / które wydał nam wielkie y namierci / abyśmy go my wszyscy wierzący / uczestnikami byli. A tak rozumieć się słowa Apostołowie / którzy nie czynili się Chrystusami / ale Chrystusowi tylko uczestnikami / nie oni dawali ciała y krwi Chrystusowej ale sami brali / nie oni za nas cierpieli / ale też sami w tej mace jego częstli się. Też nie rozkazali im schować się co z tego dla niemocnych / ale im zaraz iść y pić kazali. Też nie rozkazali im też podnosić / ani też sam podnosić / aby to chrzcił y przed o nim kłakali: Też nie nosił sam tego w Monstrancy / ani im nosić kazali / ani też oni tego Sakramentu nie nosili w Monstrancy ani przed nim kłakali / ale tylko brali w rece y pożywali. Toć nam o Pánu Chrystusie y o jego Apostołach pilnie wypisali Ewangelistowie S.

Dalej inż obaczmy druga przyczynę dla czego każe ten Sakrament brać iść y pić / która się zamyśla w tych słowach. **Nam pamiatke moie:** Gdzie widziemy / iż dla tego to czynić mamy / abyśmy byli utwierdzeni a umocnieni gruntownie w naszej wierze y w sprawności / która mamy darowana y poczytana z wydanego ciała y z wylanej krwi Pána Chrystusowej. A tak nie dopiero gdy używamy Sakramentów bierzemy grzechom odpuszczenie / ale i w ten czas w sobie utwierdzamy / abyśmy nie o tym nie ważyli / że pewnie mamy z łaski Bożej a zasługi Pána Chrystusowej. A to utwierdzenie dzieje się własnością onych w domnych znaków Sakramentnych / iże iako na Krzyżu widziemy mycie wodą w imię Ojca / y Syna / y Ducha świętego / tak nas to utwierdza / abyśmy wierzyli pewnie omycie grzechom naszych tak iako pewnie omycie widome widzieliśmy: Takież na Wieczerzy pąskiej

dla te

Dla utwierdzenia wiary y umocnienia naszego miłowania Boga i sąsiadów.

Dzięcie się iż iako istotnie a wido mie pożywamy chleba
 y winą/ tak też istotnie bierzemy a pożywamy wiara
 naszą/ sprawą Ducha swiętego/ ciała Pana Chrystusa
 wego y krwi tego/ wierząc że ono jest pewnie wyda
 ne y krew pewnie wylana na odpuszczenie grzechów na
 szych. Ażkolwiekci y to trafia się/ że wiele ich dopiero
 przychodzi do wiary prawdziwey kiedy używają Sa
 kramentow/ przetoż też takowi w ten czas dopiero się
 przedstawia uczestnikami tej łaski Bożej niewidomey. A
 le naporząd używaniem Sakramentow otwierają się
 ludzie o łasce Pańskiej. Jako się to w Abrahamie y w
 Korneliusie pokazało/ którzy pierwsi nieśli przyjęli Sa
 krament/ byli od Boga z wiary usprawiedliwieni/ toż
 dopiero brali Sakrament ku potwierdzeniu a znakowi
 oney wziętej wiary z łaski Bożej przez Chrystusa spra
 wiedliwości. Takiej też my ze słuchania słowa Boż
 ego nabývámy wiary/ Pana Boga o nie prosić/ a ta
 bierzemy dary z Pana/ które nam pokazuje słowo Bo
 że: A ty otrzymawszy / pieczętujemy je w sobie takoby
 pieczęcią pewności/ używaniem takiego na to danego
 Sakramentu/ abyśmy już nie o tym nie wątpili: Nie
 żebyć nam potrzeba takiej pewności z strony Pana
 Boga/ który to co rzekł a obiecał istotnie wykona/ ale
 to tak chce Pan mieć/ folgując nam w wątpliwym y cie
 lesnym ludzom. Jako o tym Chryzostom święty pise
 tymi słowy: Gdybyśmy byli duchowymi a bez ciała
 tedyby też nam te rzeczy duchowne tak bez widomych
 Sakramentow były podane. Jeleż to tedy do Wiecz
 rzej Pańskiej przystępujemy/ a tam słowo Boże sły
 szymy/ y widomych żywiołow używamy/ tyleż toć i
 aby przeglądamy przywileje nasze y pieczęci o nich/
 które nam dał Testamentnym prawem/ abyśmy tak
 zdrowymi iako też y chorymi/ y wiakim więzieniu za

Rom. 4.
 2. iu. 10.

Chryzosto
 mus Homil.
 66. ad po
 pulum An
 tioch.

Rozdziału Siódniego

trzymamy bedac / y iuz przy dokonywaniu żywota
 tego doczejnego/ nicnie wapiętsi lasce Bożej/ y o od
 puszczeniu grzechow naszych/ dla miłi Syna Bożego
 oney ofiary doskonałey na krzyżu raz weynutoney/ Rza
 planą najwyższego naszego Jezusa Chrystusa/ iako nie
 wapiemy iże w tey wierze trwamy/ y z tey wiary też ku
 utwierdzeniu naszego Sakramentu ciała y krwi Pań
 skiej pozrywamy/ktore iako sie znamy złączaia/ tak też
 y my złączenie mamy z ciałem y ze krwią Pańską/ktore
 iże żywicie y krolowie / przetoż my też z nim pewnie żyć
 y krolować będziemy/ dla tegoż z duszaniem dobrym te
 mu ducha naszego do opieki swiętey iego poruczać mo
 żemy. Ażkolwiek też y tu na świecie w przygodach y
 w potrzebach rozmaitych naszych nas stwardzaia w do
 brey nadziei o opatrności/ pocieszeniu/ y wspomoge
 niu Bożym/przyjęcie Sakramenta/ y naprzeciwko wszel
 kich pokusom: Nie iębyśmy ie na syi nosić mieli/ iako
 nosia *Agnus Dei* Papieśnicy na to od Papiecia z wołtu
 białego vleptone y wiegnane/ ale iakosmy ie prawdzi
 wie zmyśli y naszymi ciekliwym przyteli/ tak ie ośtawi
 cenie w sercu naszym chować y na nie ośtawicznie pa
 mietać mamy/ iako to Dawid w sobie pokazał/ abo
 wiem gdy sie miał z onym Philistynem porzkać/ tak
 mówił: y coż mnie z tym nieobrzezancem? Jakoby
 żekł/ia mam wzietena ciato y na serce moje obrzeza
 nie/on znał przymierza Bożego/ ktorymi sie obiecał
 bydz Bogiem moim/ a ten Philistyn tego nie ma/ prze
 toż nie wapię ię mie Bog nie opuści a pomoże mi go
 porażić. Takcihy też nam sprawować sie w naszych
 przygodach potrzeba/ wspomniawsy na żywianie Sa
 kramentu Pańskiego/ iako na utwierdzenie łaski Bożej/
 z ktorey nam darował Syna swego dla ratunku na
 szego. Ażeśli nam tak wielka rzecz darował/ iakoż

możemy

Ex. 17.

10
 ywaniu żywota
 ce Bożej / y o od
 i Syna Bożego
 ocyunionej / Rzo
 ryfusa / iako nie
 rey wiary / iako
 ata y brwie Pan
 zlaczania / tak też
 wia Pansta / kto
 znim pewnie żyć
 anim dobrym / te
 go poruczać mo
 w przysgodach y
 stwardzania w do
 lu / y wspomoge
 aprzeciwno wśhel
 nosić mieli / iako
 Papię / z wośtu
 smy ie prawdzi
 i / tak ie ośtawi
 ośtawicznie pa
 ie pokazał / abo
 m porzucił / tak
 nam / Tak oby
 rce moie obrzeza
 rymy sie / obiecał
 go nie ma / prze
 a pomoze mi go
 wać sie w nasych
 na wywianie Sa
 enie łaski Bożej /
 dla ratunku na
 darował / iako
 możemy

Artykuł Trzeci.

383.

możemy wątpić żeby nas miał opuścić w tych mnię
 szych rzeczach / W dla tegoż dobra jest ona zwykłość w
 Zborzech naszych / iże czas powietrza morowego / albo
 czasu wojny / albo iakiego innego wstępu pospolitego /
 ponawiamy sobie używanie Wiecznej Paniki / aby
 smy sie też tak ponawiali a wmacniali w wierze z stro
 ny Boga / a z niego do niego proaby pospolite czynili.
 Trzecia przyczyna używania Sakramentu Wiecz
 nej Panki jest ta / która też Pan rymy / przereczony
 mi słowy posłauania / mowiac: To czynicie na pamiatke
 moie. Bardzo bowiem iestem niepamiętliwym do
 brodziejstwa Bożego / tak iże taćmucha albo za stras
 chy iakimi przez Tyranny / albo za chytymy zophisto
 tami szalbierow a fałszywych Prorokow / albo za obie
 tnicami dobre doczesnych a pompy tego świata / albo
 dla przyjaźni y rozgniewania ludzkiego odstepniemy
 od bojaźni Bożej / od łaski a dobrodziejstw y bogactw
 wiecznych niebieskich / pretekst przynny sie Boga / a
 przyznawany sie obliwamy do stworzenia. Co sie
 tyślaczu przykładow / pochwycy od człowieka pierwse
 go Adama / ai do tych czasow pokazać moze / co Bog
 na oczy cięsto to ludzoni wyrzucal / y o to ich rozmi
 kie karał / y ośhom / iko oni tego tak też oni ich opu
 szcal / do nich sie przyznawać niechcial y wyslucha
 wać. Przetoż Pan Chrystus obyciatem dobrych prze
 iaciow albo wernych oblubincow / ośtawil nam od
 nas odchodzace ten upominek zacny ciała y krwie swo
 loy z tym dokładem: Poki nie przyide a nie wroce sie
 zaisie do was / tak widomie w ciebie moim / poty mię
 cie za upominek odemnie ten Sakrament / abyście go
 brali y poywali na pamiatke moie / rozpamiętawa
 iac sobia / a nigdy nie zapominać śmierci moiey.
 A tu wszelki nauczyć sie ma / co to iest za pamiatka

Dla rozp
 miewania
 y przypom
 niania / obo
 u dobrodziej
 stwa Bożego
 y śmierci Pa
 nia Chrystu
 sowego.

Rozdziału Siódmego

Chrystusowa: Ta jest / iże chce abyśmy tak wiedzieli y
 Co to jest pamiątka Chry o ciele swoim wiedzieć / wierzyć y trzymać nauczysz.
 susowa:

Mat. 16.
 M. 5. 8.
 Luc. 9.

Joan. 15.

2. Cor. 13.
 Gal. 3.
 Mat. 23.

Patrzaj na to Pan iako ten który wszystko wiedział / iże
 mieli naśladować rozmaici zwodziciele / którzy go mieli
 rozmaicie wykladać a opisować do ludzi / iakoż y za
 tego tu na ziemi w ciele mieszkania to im było / iże go
 rozmaicie ludzie wyznawali: Jedni Prorokiem / albo
 Heliaszem / albo Hieremiaszem / albo Janem Krzycie-
 lem / drudzy Synem Jozefhowym byds go mienili / a
 trzeci / iako Apostołowie / znali go byds y wierzyli Sy-
 nem Bożym. Ktora wiare utwierdził w nich Pan Chry-
 stus / iako taka ktora była prawdziwa y od Boga Wy-
 ca z nieba pochodząca. Otoż chce Pan abyśmy taką
 iego mieli pamiątkę / a wierzyli temu / iże Bog tak świat
 umiował / że nie przepuścił iednorodzonemu Synowi
 ale go nam dał y darował / ktory będąc rowny w chwa-
 le y w Majestacie Bogu. Wycu swemu niebieskiemu /
 umiżył się y zstąpił z nieba dla nas y dla naszego zbá-
 wienia. A większy miłości pokazać nie mógł tu nam
 iedno (iako sam powiada) kiedy winy nasze na się po-
 brał / y za nie Bogu Wycu swemu niebieskiemu dożyć
 czynił śmierć swoią. Godna iście jest miłość tego
 taką niezapamiętania / o czymesmy hyszej mieli w wy-
 kládzie wiary Apostolskiej.

Stad obacz wszelki człowiecze / iże takowi ludzie sta-
 ba pamiątkę Krysta Pana maia / którzy go z Żydy cżło-
 wiekiem tylko byds rozumieć nie wieleby to bawili
 był czynił / gdyby będąc cżłowiekiem prosił dać się
 zabić za nas / etc. Ale gdy my wiemy y wierzymy / iże
 tego pamiętamy naszego dobrodzieia / ktory będąc bo-
 gatym zstał się dla nas ubogim / bywłszy Panem chwa-
 ły zstał się przeklęctwem / będąc dziedziecem niebieskim

zstał się

zstał sie gotota takim że nie miał gdzie głowy swojej
 skłonić/małac służył sam sie zstał siuga/ wywsi żywo-
 tem y wsiystkim zdrowie dawającym zstał sie iakomaż
 tredowaty / nie małac od stopy nożney aż do wirzechu
 głowy nie w sobie zdrowego/żć. Motamy z onym Se-
 tunkiem/ iż zaprawde to był Syn Boży. A z Janem
 swietym: Widzieliśmy chwale iego/ iakote ktora była
 prawdziwa iednorodzonego od Dycy. Takować pa-
 miazka Pana Chrystusowa wielka iest/gdy na takowe
 go patrzymy/ a zaśie też patrzymy y na śmierć iego /
 nie tylko iże ia niewinnie ćirpiat/ale iże za nas/nie tyl-
 ko iże srogie meki na duszy y na cieie podiat/ale też to
 iżesiny takie grzechami naszymi byli zaśnuweli. Nie tyl-
 ko to iże nie przepuscił iednorodzonemu Synowi swo-
 itemu Bog Ociec/y dopuszczał nań zdradę Judaszowe/
 niesprawiedliwość Katołikow żydowskich/ moc pi-
 łatowe/upor a zaśłepienie pospolitego ciłowieká/ żć.
 Ale iże tym okazał cięskłość grzechu/ ktory nie mógł
 bydź iada woda/albo bydłeca/ albo ciłowieká proste-
 go śmiercia omoty/iedno krwiz Bożego Syna/ktora
 on wylał nie tylko za Apostoty / ale też za wsiyski lu-
 dzie wierzące/ ktorzy byli od Adama ciłowieká pier-
 wiego począwszy y teraz sa / y beda aż do skonczenia
 świata/ wsiystkim tym meká Syna Bożego iest poży-
 teczna/bo iest wiecznie trwająca/iakto to Páwet S. w
 liście do Żydow wywodzi. To wsiysko dla tego ma-
 my pamiętać/y abyśmy pamiętali/ Pan z tej przycz-
 ny rozkazał nam używać Wieczerzey swojej/ abyśmy
 byli wdzięczni takiego dobrodziestwa Bożego / a z
 niego kontenci byli a nie potłaciáli go. A bedziemy te-
 go w ten czas wdzięczni / kiedy grzechow naszych od-
 puszczenia nigdziey wiara nasza y prośbami naszymi
 szukać nie bedziemy/ ani w naszych wżynkach y zaściu-
 gach/ ani

Luc. 9.
 Joan. 14.
 1. sa. 55.
 2. ar. 15.
 Joan. 1

Żeb. 9. 10.

Wskazaność
 danu Syna
 Bożego.

Rozdziału Siódmego

gach/ ani w żadnym stworzeniu Bożym żywym y umarłym/ iedno tylko w śmierci Syna Bożego. Bo od takowych błędów nas Pan odrodzi używaniem tego Sakramentu/ którego nam kazać używać na pamiątkę śmierci swojej/ i takoy chęci: rzecz: gdy Antykrystowie cho. iajz rzekomo nie z Judasem caluiac y z Zidy pozdra wiata: *Aue Rabi/* beda wołać/ *loue cum/* niech zaginie/ a to tym spo. obem/ gdy beda dla trzydus: i pieniedzy/ dla pożytkow. a dochodow swoich wkazować ludzian swoim Katołike bładliwa a wniey nowotna y nigdy Kościołowi Bożemu niesłychana ofiara/ ktora Nho. zowa/ za grzechy żywych y umarłych/ gdy beda wy. stawować odpuszczenie grzechow. y rozmaite odpus. sty/ gdy beda wkazować w rozmaitych sprawach y za. b. boniech od siebie zmyślonych żywym a umarłym w Czwacu odpuszczenie grzechow/ i. Tedy wy na mie. pamiatajcie/ iżem ja sam śmiercią swoją doskonałe grzechy wasze zgladził/ y was z nich krwią swoją o. mył y poświęcił/ a godne. wascia. do nieba poczynił. Do takowego. pociesznego a zbawienia naszego poży. teczego pożytku nam Pan Chrystus postanowił uży. wanie tego Sakramentu swietego / ktory nam na co. innego sakryrze obrocił/ Pante Boże daj. im wpami. tanie/ boć zaprawde tymi sa/ ike infym drogę do nie. ba zawałata / gdzie y sami wniesć nie mogą. Nie wa. stawiać Pan Chrystus Nho. na pamiątkę śmierci swo. iey/ ale ja Antykryst wymyślił tu kazać mieć Syna Bo. żego/ y tu zagubie pożytkow z niey pochodzących: Nie. ostawił też dla pamiątki krwi swojej Krucyfirow/ a by ie sobie strugali albo malowali po ścianach/ i. by. smy ie po oltarzach/ w domiech y po drogach stawia. li / y owsem strodze wśelających obrazow. zakazał w. przykazaniu swoim/ iakosiny o tym wyissey w wykład.

dsic. wro

1072.

NB

Artykuł Trzeci.

355

dzie wtorego przykazania mieli. A co przywodzi ias-
tas Veronikę/ takoby iey na przesćiradle miał Pan
dać na pamiatke obraz meki swoiey/ y Agabowi Kro-
lowi Edijsenskiemu: Tedy to wszystko nie iest Żwanię-
lia ale wymysły ludzkie. Omiatby był tak Pan rosta-
zać/ gdyby to był chciał mieć: małucyć/ struszyć/ y sta-
wiaćcie krucyfik/ y obrazy na pamiatke meki moiey:
Ale tego nie rozkazał/ tylko rozkazować Historja meki
swoiey/ a na pamiatke iey poruczył Wieczerzey swo-
iey żywać/ mówiąc: To czyncie na pamiatke moie.

Czwarta przyczyna/ iż nas napomina ta Wieczerza
świecia/ która iest pamiatka meki Pańskiej/ iżbyśmy
wierząc iestny umarli grzechowi z Panem/ abyśmy iuz
złotściom nie dopuszczali wiecey pánować w cielech na-
szych/ a nie żyli światu/ ciętu/ y Szatanowi k woli/ a-
byśmy tak znówu nie krzyżowali Pana Chrystusa/ ale
takojmy z nim z martwych powstałi/ tak też mamy
chodzić w nowości żywota/ w światobliwości/ w świę-
rości/ a w prawdziwości / ić. Też iako za nas w-
miał y iest używany Pan/ tak my też chcemyli za-
nim do nieba/ abyśmy też/ iako nam samże to rozka-
zał/ y Piotr święty nas do tego wspomina/ trzyś swoy
zawśe za nim mieli/ y gotowi byli dla niego wszelkie
prześladowania/ frąunki/ kłopoty/ a náoskatek y mor-
dowania znosić y podejmować/ y aż do końca przy-
nim wytrwać/ o czym syroko mieliśmy nauki w wy-
kładzie Kreda.

Piąta przyczyna dla której mamy Wieczerzey Pán-
skiej żywać/ abyśmy pamiatając na táske a miłość
Boża taka przeciwko nam/ iżbyśmy też społecznie-
den braciego miłowali/ tak iebysmy z płaczącymi-
kami/ a sami nikogo nie zajmowali/ ani smutku smu-
mu nie przyczyniali: Weselili się też z weselącymi/ nie

Veronika.

Dla upomie-
nienia się do
pobożności
y nowości ży-
wota:
Roma. 6.

Mat. 10.
Mat. 26.
Luc. 22.
1. Pet. 2.

Dla pomno-
żenia miłości
między sobą.

Rozdziału Siódmego

1. Corint. 10.
Roma. 10.
Galat. 3.

2. pht. 5.

zawieszając nikomu poćiechy od Pana Boga/ żebych-
my nosili brzemiona ieden drugiego. A trochę pisząc
abyśmy nie mówili tylko/ ale też rzeczja sama sobie po-
kazowali miłość/ spoleczna/ boć do tej nas wiedzie
Duch święty przez. Apostoła/ gdzie nam wskazuje ie-
den chleb na Wieczerzy Pańskiej z wielą ziarn/ i iedno
wino z wielą gron/ znać dawać/ iże my też iestemy
iako. ieden w Panie Chrystusie/ iednego ciała y iedney
krwie. Iże braku pana/ sługi/ słachćca/ mieszczanina/
wiesniaka/ wboiego/ bogatego/ mścizny y niewia-
sty/ Niemca y Polaka/ i. wchysy iestemy iedno cia-
ło y iedną krew w Panie Jezusie Chrystusie. Acikolo
wiekci są rozdziały powinnosci/ iako y między ciałami
mi w ciele są iedny nad drugie zaeniesie/ ale przedstie
iedny drugimi nie przeganiata/ ani iedni drugimi gar-
dza/ ale sobie z chęci a iyczliwością podług potrzeby w-
sługia. A takieżby też nam na te potrzebe pamię-
tać/ bo pewna rzecz iest/ który nie ma takowej miło-
ści ku bliźniemu swemu/ ten nie może tego o sobie twir-
dzić aby miał być członkiem Pana Chrystusowym/ bo
gdyby był/ iściebto czuł co drugiemu bliźniemu swemu
powinen/ a nie zaśmucabym go/ ani nigdy podług mo-
żności swojej nie opuścił. Bo ktoś kiedy ciało swoje
miał w nienawiści/ mówi Duch święty. A my wierza-
my iestem iedno ciało w Panu/ przetoż nie mam i nie-
chęci siebie w nienawiści. Co day Panie Boże abyśmy
znali/ a przed Bogiem y ludźmi to pokazowali/ boć
zaprawde takowa oziębłość iest w miłości w Chrześci-
anów/ iże nie tylko aby ieden drugiemu/ a zwłaszcza
domownikom wiary mieli okazywać miłość/ ale ani
na pospolita potrzebe Zboru Bożego przykładć sie nie
chcą/ ani sług Bożych opatrować z dobr swoich iako
należy/ gdyż to na nie Bog włożył y im to rozkazał. A

Duch

z Bogá/ iebych
 A krotko pisac
 sama sobie po
 tey nas wiedzie
 nam wkażnie ier
 elaziarn/ y iedno
 my też iestniy
 go ciała y iedney
 ca/ mieścianina/
 czyżny y niewia
 śniy iedno cia
 ryjuszcie. A ci kto
 miedzy ciłontá
 ysie/ ale przedsi
 dni drugimi gar
 olug potrzeby
 potrzebe pámies
 takowey miłos
 tego osobie twir
 brystusowym/ bo
 lizniemu swemu
 gdy podług mo
 edy ciało swoje
 ry. A my wierza
 nie namj mneć
 ie Boże abyśmy
 pokazywali/ boć
 łosci v Chrześci
 mu/ á zwłascz
 miłosć/ ale ani
 przykładac sie nie
 obr swoich iako
 to rozkazat. A

Duch

Artykuł Trzeci.

306.

1. Corint. 9.

Duch Boży przez Pawła świętego tak powiada: J
 kto z Ewangelia wpuć z Ewangeliey żyć ma. A dru
 dzy nie tylko i z temu dosyć nie czynia/ y Ministrów sto
 wa Bożego zantedbawia/ ale i esze dobra á docho
 dy Kościelne y grunty pobrawszy/ á sobie prawem sun
 tokradzkim przywłaszczuwszy/ nie chcą ich oddawać
 na to na co są raz od ich przodków oddane. W ciym
 ich napominam aby się z Zachęsem obaczyli/ aby tak
 nie skwierzeli ani narzekali pufnie na ich kapstwo á
 łakomstwo iudzy Kościoła Pańskiego/ ciego się do
 syć nasłuchamy/ i tak y zgorzenie wielkie drugim daie
 się/ y wraganie nieprzyjaciółom Bożym przyczyna się
 podawa. Co nie tylko w mieściznach pokazuje się/ ale
 też w biatych głowach tak á wielka niemność nad przy
 rodzenie ich/ y nad one chwalebne panawierch y po
 bożnych wdow zżyłość/ ktorey przykłady na przykład
 tym/ á onym Państwu wcielney są wypisane. Jako
 tedy z rąk Ministrów swoich á z siędrobliwości Ko
 ściola Bożego usługowanie miewacie cały pożyte
 czne/ łaskawi słudze y panowie patronowie y też
 patroni/ tak też cały á sizerze Kościołowi Bożemu y
 usługom tego używajcie się. Jako Apostoł was do
 tego wiedzie/ mowisz: Jakiście duchowne rzeczy wam
 podaliśmy y siliemy/ czemuż byśmy cielesnych y ziemskich
 od was brać y iść nie mieli.

1. Corint. 9.

Co się tycie ostatney częsci/ to iest/ iako się mamy
 przygotować do używania tej Wiczerzey Pańskiej/ á
 dla tych przyżyń y pożytków wielkich dla ktorych tej
 mamy używać. Do tego weźmiemy sobie naukę z słow
 Pawła świętego/ ktore w pierwszym liście do Korintow
 w iedenastym Rozdziale tak napisał: A tak ktory
 bje kolwiek człowiek pożywał chleba tego i pił

D d d S

z kubka

á gotnym
 przygot. wa
 niu iedno
 wiczerzey.
 Pańskiej.

Rozdział Siódmy

z kufką Pańskiego niegodnie/ w mien będzie
ciała y krwi Pańskiej. Niechayże tedy do-
świadczysz sam sobie człowiek/ toż potym nie-
chay pożywa z onego chleba y pię z kufką.
Bo koby iadł y pił niegodnie/ sad sobie ie y
pię/ nie rozsądzając ciała Pańskiego. A dla
tegoż między wami wiele jest niemocnych y
mdłych/ y zaśnęło ich wiele: A gdybyśmy sa-
mi sobie rozsądzali/ iście nie byłobyśmy sadze-
ni: A bo wiem gdy by wamy sadzeni/ tedy też
by wamy od Pana karani/ abyśmy nie byli z
tym światem zadržani. Coć sa słowa Aposto-
ła/ w których nam też rzecz przed oczu nasze wysta-
wienie/ y tu wiadomości naszej podawa. Zaprawdę
kazuje/ iako to jest grzech wielki niegodnie używanie
Wieczerzy Pańskiej. Potym/ napominając tu godnemu
wywaniu z dobrym doświadczeniem. Prasłatek/ po-
grza taktemu każdemu/ który tego niechciał być mić
A przykład tego gotowy zaraz pokazuje/ a zdrową ra-
de ochronienia się tego dawa.

Jako to sro-
gi grzech nie-
godnie uży-
wać Wiecze-
rzy Pań-
skiej.

Jud. 1.
1. pet. 3.

Dostatecznić nam iest w słowie Bożym opisano/
iż przestępcy a lekko sobie walacy przykazanie Boże/
tak Anyotowie iako też y ludzieskiego a znacznie sa od
Pana Boga pokarani/ tak iże ich wiele do tych cja-
sow do łaski iego przysć nie mogło: A bo wiem dozna-
li tego Anyotowie niektórzy/ iako o nich Judas w liście
swoim y Piotr święty piše. Poćuli to y nasy pierwsi
rodzicowie/ czego nam y dziś iefese ofstominy zostaly.
Pokazało się to na ludziach pierwszego wieku/ którzy

sa potór

sa potopem zaciopieni/ y na Sodomie z Gomora/ kto
re sa do piekła wtraczone. Także y na Żydziech/ ktorzych
tęta dziesiąt tysięcy na puściu potraciwszy/ potym nie
wolaństwem wielkim wtrapiwszy/ naoskatek po wse
awiećte ku posmiewisku y wragam w wszystkich ludzior
ro sproszył y podał Pan Bog. Losci też nad tymi ktorzy
Ewangeliey nie wierza/ a oney godnie wzywac nie chcą
wejsznie obiecac. Bo rozkazanie Boze jest iednym pa
chuiace śmiercia/ a drugim żyworem: Także też E
wangelia jest iednym možnoscia ku zbawieniu/ to jest/
wierzącym y godnie iey wzywającym: a drugim jest ku
potępieniu/ to jest/ niewierzącym. Jako y sam p. Chry
stus (o czym on Symeon prorokował) jest dany iedy
nym na powstanie/ a drugim na zatracenie. Tymże też
kstatem tu mowi Apostoł o Sakramenciech iako też
y o rozkazaniu Bozym/ iże sa iednym ku zbawieniu a
drugim ku potępieniu słuzace/ a to sie dzieje nie z stro
ny Boga dobrego/ dobre przykazanie/ dobre Ewange
lia/ dobrego zbawiciela/ y dobre Sakramenta dające
go ku naszemu dobremu zbawieniemu: Ale sie to dzie
ie z strony nas złych/ niekusi nie a niegodnie wzywają
cych tego co nam dal. Pięknie o tym napisal Augu
stin swiaty in Tractatu super Joannem 62. Dobre rzeczy
podejś/ powiada / przedz/ a złe pożytek dala / iako
kto czego wzywa. Dla co patrząc Apostoł/ przestroge
danie Chrześcianom/ aby ku zleni swojemu wieczerzey
Pankiey nie wzywali / do ktorzoby pewnie przyszli
gdoby iey niegodnie pożywali. Day to Panie Boze/ a
by lud Chrześcianski te przestroge chciał z pilnoscia w
wazac/ y z takich sie przykładow polepszyć/ a Boga y
iego rozkazania wszystego/ także y Swiatosci chcieli su
śnie wzywac y godnie ie przyimowac. Bo widzimy ta
kie wielkie zdziczenie a zbydlęcie ludzkie na awiećte/

iże se nie

omien będzie
yże tedy do
pę z kuba.
ad sobie ie y
iego. A dla
emocnych y
ybyśmy sa
byśmy sadze
eni/ tedy też
ny nie byli z
owa Apostola
y nasze wysta
a. Naprzod o
nie wzywanie
a ku godnemu
asstata/ po
et ciat wejsznie
a zdrowa ra

ym opisano/
kazanie Boze/
należnie sa od
do tych cja
ciem dozna
uda w listie
nasy piurwy
miny zostaty.
ieku/ ktorzy
sa potop

Genes. 7.
19.
Num. 14.
21. 25.
1. Corint. 10.
Math. 3. 7.
2. Tim. 1.
Roma. 1.
2. Corint. 2.
Luc. 2.

Rozdziału Siódmego

że są niektórzy z nich którzy o Bogu aby był nie niewie-
rza/ani co to jest Bog dowiadować się nie chcą. Dru-
dzy są nazbyt dwornie co bystrze o tym mówią. Trzeci
chcą o Bogu iż jest wiedza/ przedsię do czego ona
wiadomość jest im pożyteczna nie bacząc/ ani sami ku
czemu są stworzeni/ albo do czego się obrocić mają/ y
co się z nimi dziać będzie/ nie o tym nie myślą/ chociaż
słyszą o Chrystusie y o Ewangelii/ y też o innych rze-
czach/ tedy to u nich wszystko iakoby baśni proznej.

Ciwarci zaś są którzy chociaż wiedzą o tym wszy-
stkim/ przedsię tak się stawia iakoby niewiedzieli/ ale za
swoim zdaniem/ za zwyczajami/ za przykładami ludzi/ y
za affektami swemi ciągną się / nie uważając tego /
aby dobrych y zbawiennych rzeczy słusnie a godnie wy-
żywali.

Przetoż odczućcie się wżdy kiedy namilży Chrześciani
a naukę je już obaczcie/ co to jest godnie wywać czego
kolwiek/ czego taenlichno się nauczyć/ gdy to mieć
będziecie przed sobą/ iże wszelka rzecz ma swój koniec
y przyczynę dla której jest od Boga podana y poświę-
cona. Przetoż gdy który człowiek onej wszelkiej rzeczy
żywa do tego do czego jest dana / tedy tej rzeczy już
nie będzie nie winien/ ale iey będzie godnie y słusnie wy-
żywał/ zważając ten komu należy. Dla przykład we-
źmiemy stan Matieżński: A ktoż ten pogan/ aby miał
być żyły a niepotrzebny/ chyba duch kłamliwy y Szar-
tanski/ gdyż między wszystkimi stanami/ iako Apostoł pise-
Matieżństwo jest pościwe/ a to dla tego / iże ie sam
Pan Bog postanowił/ y rzekł aby dwadysy w ie-
dnym ciecie/ ić. Przetoż kto go chce dobrze wywać/ nie
chay pierać dla czego jest postanowiony: A gdy go be-
dzie wywał/ y wem wstąpi dla tych przyczyn/ dla któ-
rych jest od Boga postanowiony/ już go dobrze ży-
wa/ a nie

Ktore jest
godnie wy-
wane iakiey
kolwiek rze-
czy.

Żebr. 13.

Genes. 2.

wa/á nie mu winien nie będzie. A jeśli to dla innych
 przyczyn czyni/ tedy już złe używa oney ustawy Pan-
 skiej/ y do złego temu się obroci. Takież stan Rąno-
 dziejski áżáż nie jest zacny/ y ludzie nim wiernie prá-
 cujący są dwotalicy częci godni/ ktory są Bog postá-
 nowił dla zbawienia cłowieczego/ y ktory iáko słoń-
 ce w niebie między innymi będzie świecił. A widy gdy
 by go kto używać chciał nie do tego do czego go Bog
 postanowił/ tedy pewnie już go niegodnie używać be-
 dzie: A to wiać bywa gdzieś kto postá chciał mieć za
 Páná/ A ilustrá za Bogá/ iáko chciał Łukaszew-
 wie w mieście Łistris/ gdy Páwłowi y Barnabásowi
 oktarze budować y ofiary ofiarować chciał: Albo gdy
 też zaś podley kto wiafa Rąnodzieje nieśli przystoi.
 Jako Żydowie czynili Páwłowi/ gdy go zwozdzicie-
 lem (choć prawdy nauczał) y niepokojnym (choć po-
 boia szukał) nazywali/ ktorego częci/ żywić/ chować y
 opátrować mieli/ to go do więzienia podali/ y o gár-
 dło przyprawić się sprzysięgli. Takież też Sakramen-
 ta mają swoy koniec/ dla czego y komu są postanowio-
 ne/ iákośmy wysłsy o tym mieli. Przetoż jeśli ktory
 ludzie chcą godnie używać Sakramentow/ niechay
 ich tak używać iáko y do których komowie Pan Bog
 podał y postanowił. Niechay nie mają Sakramen-
 tu z i Bogá/ ani temu tego niech nie przypisują ani od-
 dawaia co samemu Bogu należy/ ani niechay w nim
 zbawienia swego nie szukają/ czego od samego Chrystu
 są tylko dostąpić mogą/ ani też niechay o nim tak lek-
 ce nie trzymają/ iáko by tylko gołym znakiem y pro-
 stym pokarmem bydy miał. Ale niech Sakrament Sa-
 kramentem mają/ y tak go cale á wciáwicie używać
 iáko Pan rozkazał y postanowił/ nie nie wymiucy á
 ni przydaiecy: Bo jeśli kto lekko wazy albo waga się
 zshworze

1. Tim. 5.

Act. 14.

Act. 23.

Rozdziału Siódmego

prout: 14.

Luc. 10.

1. Corin: 11.

z stworzenia Bożego/ gdy Bóg tego albo chorym/
albo niewidomym/ nie cudnym/ albo ubogim. wczyni/
ten nie stworzeniu winien jest ale stworzycielowi. Tak
jeżeli kto postać Pana Chrystusowego nie weździe w tym
poselstwie/ w którym jest od niego postać/ ale nim
gardzi/ y onego przesładuje/ ten nie onym tylko posłem
gardzi/ ale też y Panem Chrystusem/ iako to sam powie
dzie raczył: Kto wami/ powiada/ gardzi/ nina gár-
dzi. Takci też kto Sakrament Páński opominie od nie-
go dany y Testament tego gwałci/ ten nie Sakramen-
towi ani Testamentowi ale samemu Panu gwałci y lek-
kość czyni. Wiemy bowiem dobrze/ iżci który czynią
co przeciw kooremu znakowi Królestwieniu przetrni-
ciec ten występek bywa przeciw Królowi samemu/ y
wiz. takiego karza iako tego który zeliy osobę Króle-
wsta. Takieci sie też tu dzieje/ iżci kto wytracia co prze-
ciwko Sakramentowi znakowi takiemu od Boga po-
stańcionemu/ tedy przeciw samemu Bogu wytras-
cia. A iestlić (iako Apostoł pise) mał który sie mo-
bli ztęrcia głowę naszą/ lekkość czyni głowie swojej
Pani Chrystusowi/ tedy daleko większą nim jestliwość
czyni/ gdy tego Sakramentu sie używa/ y godzien jest
iako karania. Bo tu czemużby była Ewangelia pisa-
na y przepowiadana/ dla czegoż jest postanowiona
forma używania Wieczerzy Páńskiej od Pana Chry-
stusa/ y opisana od Ewangelistów y od Pawła świę-
tego/ kiedyby to wolno było ludziami tak iako sie im
podoba one używać/ albo jeden drugiego w tym na-
śladować. Ale iż iest opisany sposób iey używania/ te-
dyć to iście dla naszej wiadomości iest opisany/ aby
śmy wiedzieli która iest w tej mierze wola Boża/ a wie-
dząc o niej według niej sie sprawowali. A któryby w-
 tym nie chciał posłuszeństwa czynić waley y rozkazá-
niu Boże-

nlu Bożemu/ten takto się cięst tego grzechu waży/ Apo-
 stol Paweł święty to opisać tymi dalszymi słowy: Jie-
 tati winnym zstawa się ciała y krwi Pańskiej. To
 jest/nie inożey takowy grzechy który niegodnie używa
 Wieczerzey Pańskiej/takowy przewinął przeciwko lanie
 mu Pánu Jezusowi/ z Judasem który go zdradził y
 wydał/ y z Żydy którzy go pomaśli związali/ zestrono-
 śli/ obciążowali/ oplwali/ koronę cierniową okorono-
 wali/ a naostatet okrzykiowali y między tetry zawięzo-
 li. Tład który grzech a któryś inšy może być nacięśhy
 y naokrutniejszy/ za który wiemy dobrze do takowej
 rozpácy y sromotney śmierci przyszedł Judasz/ y Żydo-
 wie/ którzy gdy się nie chcieli upamiętać ani za to po-
 kutować/ stego są wrychłym cięst za to pokaraniu.
 Tegocięby się tei lekać potrzeba wszelkiemu Chrześciani-
 nowi/ a lekko sobie nie mająć używania Sakramentu
 Pańskiego. Ciego aby się mogli tym rychley ostrzedz/ a
 w takowy wielki grzech nie wpasć/ niechay kucha ra-
 dy Páwła świętego / która do tego daje tymi słowy:
 Niechay/ powiada/ doświadcz y samego siebie cztowiek
 z których słow tego się nauczyć mamy. Naprzod/ ię-
 tu nie rądy abyśmy tego inšego mieli doświadczac/ a
 wywiadować się iakowi są ci z którymś we Zborze. S-
 masz używać Wieczerzey Pańskiej. Ale każe aby każdy
 z nas samego siebie doświadczat/ a samego siebie oba-
 czenie y rozsądzienie uczynił/ bo nie godzi się cudze^o su-
 gi/ iakto tenże Apostoł indziej pismnikomui sadzić gdyż
 każdy pánu swoiemu stoi albo wpada. A Pan Chrystus
 pierwey rozkazał każdemu wylac bierzmio z oká swego.
 A tei nam cudza winá y cudza złość wrey mierze sło-
 dliwa bydzi nie może/ bo Pan Bog tak przez Wzechwła-
 powiada: Jie sam zły cztowiek w złości swojej zaginie
 A Paweł święty w liście do Rzymianów tak o tym mo-
 wi: Jializ

Jakże
 ale sam
 nie doświad-
 czać mamy.

Luc 14.

2te dy. 3.

Rozdziału Siódmego

Roma. 3.

wi: Żaliby dla nie dowiarstwa czyiego wiara naszą
miała bydz stażona? Boże uchoway. Też ci przez vpus-
ge Ewangeliey świętey dawa sie vsprawiedliwienie/ a
le tylko wierzacemu/ ktoremu nie nie zawadzi niewier-
nośc drugie. Przetoż y na Wiecierzy Pańskiej nie nie
zawadzi ani zabroni rece Bożey podać darz swoje/ ci-
ko y krew Pána Chrystusowe/ każdemu temu który tego
wiara godnie y z wdzięcznością podług tego woley be-
dzie vzywał. Jestci to onych dawnych heretykow Do-
natystow bład / który też dzisiejszych czasów Tłowo-
trzeńcey niektorzy trzymają / patrząc v inszych do-
stanościach/ a sami są iakoby groby z wierzech vmało-
wane/ a wewnątrz pełni smrodu y rozmaitych złości.
Też takowe inszych posadzanie jest przeciwne miłości
trześcińskiej (dla ktorey pomnożenia Wiecierzei Pań-
skiej vzywamy) bo miłość/ iako Apostoł mowi/ lepiey
o drugim trzyma niżeli o sobie/ vpadły drugiego na
lepszą stronę zaświe wykładą. A też to nie można rzec
jest/ ktorey sie wsteczn i rzadni v drugiego/ a sami
v siebie nieczenni wają. Bo który ciłowiek wiedzic
może czy vniyś/ iedno każdy swoy własny? Ktoż wie
kiedy sie y iako kto do Pána Boga nawrócił/ y łaskę
tego otrzymał/ y godności dostał od niego? Czego ma-
my przykład v onym Jawnogrzešniku/ ktorego on Li-
ciemnił potepiał y ganił. Miał takow wšyscy ba-
czenie mieć na Proroki święte/ ktorzy ławnie na grze-
chy ludu Bożego narzekali/ a iże byli zlosliwymina o-
czy im to wymiatali a złości ich wyliczali / a wždy z
nimi przedsie Sakramentow vzywali. y sam P. Chry-
stus z Judasem zbrayca swoim tego Sakramentu y
Baranka Wielkonocego vzywał. Przestawmy my te-
dy na tym/ iako nam te rzecz zámierza Apostoł/ mo-
wiac: Jie zlosliwy a niepobożny sąb sobie ye. Słyszysz

Matth. 23.

1. Corint. 13.

co mo-

ego wiara nasha
Tejci przez wpu-
awiedliwienie/a
zawadz niecier
Panskiej nie nie
c darz swoje/cia
temu ktory tego
g tego woley be-
Heretykow Do
czasow Tlowo-
lac v infych do-
terzchu v malow-
naitych zlosci.
eciowne mlosci
Wieczerzej Pan-
t mowi/ lepiey
ty drugiego na-
nie mozna rze-
ugiego/ a sami
owiet wiedziec
liuy? Ktoz wie
wrocit/ y laste
ego? Czego ma-
ktorego on Li-
owi wfsyey ba-
stawnie na grze-
ostlawymina o-
zali/ a wszdy z
sam P. Chry-
Sakramentu y
slaynyx my te
Apostol/mo-
ie ye. Skysy
co mo-

co mowi/ iże sobie sad ie nie robie. A iat tych hacun-
kow zaniechaymy / ale i esliże co pewnego widzimy y
wiemy/ tedy to naprawuymy w mlosci/ iako nam ro-
kazat Pan y poruczył. Jeslitedy kto zle pozyma anie
godnie/ ty bracie namilhy staray sie o to abyś godnie
vzywiał a ku twemu pozycłowi: A bedziesz godnie vzy-
wał/ kiedy bedziesz samego siebie doswiadczal/ iako cie
Apostol swiety napomina.

Jest też w tych slowiech ta druga nauka/ że ci nie
moga ani maia być uczestnikami Wieczerzey Panskiej
ktorzy sami siebie doswiadczac nie moga/ iako ja dzie-
ci mate/ także głeni y nierozumni ludzie/ Pogan/ albo
ktorzy nie są wiary prawdziwey Chrześciánskiej. Tak-
że tej chorzy ktorzy pamięci y rozsądku nie maia/ bo ci
nie moga doswiadczac samych siebie podług potrzeby.

Ta te rade Apostolska wfsyey pospolicie Chrześci-
anie maia bacenie/ y iakoby sie według niey sprawa-
lac/ nie ida do stołu Panskiego aś sie pierwey doswiad-
czaią/ ale tego doswiadczania samych siebie rozmaicie
vzywaią. Bo iedni/ iako w Papiestwie/ staraiasie na-
przod oto/ aby grzechom odpuszczenia dostali/ a to do-
trzymawşy dopiero sie bydy godnymi do stołu Bożego
rozumieia dla czego chodza spowiadac sie Kapłanow-
wi ktoremu poćichu/ ządaięcy iego / aby on moca swa
od starşych iemu poruczenia imi odpusćit grzechy ony
ktorych sie przed nim spowiadaią/ y ktorychby na on
cias nie mogli pamiętać. A drudzy z piśma cýtaią
spowiedi pospolita/ też sie nie także spowiadaią grze-
chow tych/ o ktorych drugi nigdy nie myslit/ a przed
sie sie z nich daie winnym/ y onych sie przed Ksiedzem
spowida. Ktora takowa spowiedi zaşna / nie iest
cłowiekowi Chrześciáńskiemu potrzebna / y o wsem
škodliwa dla tych przyczyn. Naprzod że iey Pan Bog

W spowiedi
zaşney.

Rozdziału Siódmego

nie roztazat ani ostawit/co y sami pisarze Rzymstkie
go dworu zeznawali. Tak bowiem *Glossator Decretorum*
de Penitentia dist. 5. Cap. in Penitentia o tej spowiedzi za-
fney piše: Ale/powłada/ lepiey bywa mowiono iż ta
spowiedz zaufna ostawiona iest z podania Roscielnego
go/ nie z powagi pisma starego albo nowego Testa-
mentu. A przetoż potrzebna iest nam ta spowiedz/ale
Gręci mi me/bo do nich nie przysło to podanie/ ic.

De Penit.
dist. 1. Scos
tus super
Semen. lib.
9. distin. 17.
748. 1.

Zeznawa też to y on sławny Doktor *Panormitanus de Penitentie & remissione, cap. omni vni. q. sexu. 13* iā spowiedz
nie z Bóżego ale z ludzkiego prawa popiła. Także *Gratianus/Scotus/Felinus* y inшы podobey dworu Rzymstkie
go toż przyznawali. Nie wiedzieli tej oślawney spo-
wiedzi oni świeci pierwszego Rosciota Doktorowie, a
ni o niej y słowka iednego nie pisali / y owsem do te-
go z wielką pilnością ludzi napominali/ aby sie tylko
świemu Pánu Bogu grzechow spowiadali/przed lu-
dzmi ich nie odkrywając. Tak bowiem Chryzostom
świety in *Psalum 51. Homil. 11.* o tym piše: Nie roztá-
żać abyś sie spowiedał grzechow twoich towarzyšo-
wi twemu. / *abyś ich potym na oczy nie wyrzucił /*
ale ie powiedz świemu Bogu ktore ie vleczą: Tym po-
dobne słowatęże Doktor piše *de incomprehensibili natu-
ra Dei Hom. 5. item Consione 4. de LaZaro. Sermon de Penitentie & Confessione. In Epist. ad Heb. Homil. 31.* Z kto-
rym zgadza sie y Augustyn świety *lib. Confess. 10. Cap. 3.*
w ty słowá piše: *Coż ja mam za sprawę z ludzmi /*
*aby oni mieli słuchać spowiedzi moiej/ takoby oni mie-
li moc ozdrowić wpysli moie rany. Jest to wsheteciny*
*rodzay ludzi/ y dwornie sie badający o sprawach ży-
wota cudzego/ a leniwy tu poprawieniu żywota swe-
go/etc.* Inke Doktory świeci troskości selgując opu-
szcam. A tak ślad sie pokazuje/ że Rosciot pierwszy Rze-

scian

40
rce Rzymskie
ator Decretorum
spowiedzi za
mowiono iż ta
ia Roscielnos
nowego Testa
a spowiedzi/ale
podanie/ zc.
ormitanus de Pa
u/iz ta spowiedz
sta. Takze Ci a
vora Rzymskie
oradowey spo
Doktorowie/ a
y owsem do teo
li/ aby sie tylko
adali/ przed lu
m Chryzostom
pise: Nie rosta
oich towarzyso
nie wyrzucit /
olecza: Tym po
rebenfiali natu
o. Sermone de Pa
Homil 3ta 3 kro
Confess. 10. Cap. 3.
awe z ludzmi /
iaby oni mie
est to wstecny
o sprawach zy
niu iywota swe
ci. felguiae opu
at pirwsi Rze
scianst

Artykul Trzeci.

401.

scianst o tej zaufney spowiedzi ni wiedziat az do
dwunasci set lat po Chrystusowym narodzeniu: Bo is
dopiero Roku 1215. Innocencyas tego imienia trzeci
Papiez Rzymsti na Concillium Lateranenskim ustawit

Druga przyczyna dla ktorey ta zaufna spowiedz
jest szkodliwa/ ije na niej ta własnosć Boża grzechow
odpuszczanie ktora tylko samemu Bogu nalezy/ iako
my o tym w Rozdziale o Bogu mieli/ przywlaszcza
na y przyczynana bywa czlowiekowi. A to jest rogie
batwochwalsstwo/ przypisowac to czlowiekowi co
samemu Bogu dla cici y dla chwaly jego własnie na
lezy/ tak bowiem mowi Pan Bog: Ja jestem ktory
odpuszczam grzechy sam dla siebie.

Trzecia przyczyna/ iz na tej spowiedzi czlowiek od
stepnie a przy sie Pana Chrystusa/ a przewinia ciatu y
Prwi tego/ co jest frogi grzech y godny skarania Boze
go. Abowiem tam postanowiano bywa dosyc wcy
nienie za ony grzechy/ a to rozmaitym sposobem wie
dlug ciezeg o przewinienia/ pospolicie dawania kila pa
cierzy y kila Zdrowyth Maryi/ albo siedm Psalnow
raz albo dwa przez dzien do pewnego czasu mowic/
takze kila piatkow suszyc/ patowac do ktorey swiaci/
Misy kila niaic/ bo strzymie Rzymstey czaji milosci
wego lata co wlozyc. A te rzeczy zowa dosyc wcy
nieniem/ przeto nie skutaja odpuszczenia grzechow/ ale
sie za nie podeymnia dosyc czynic/ a za ostatet w Ciy
scu po smierci odcierpiec chca. A takowymci ludzjom
darnio Chrystus umarl/ prosiu dla nich ciato wydat
y krew swoje wylal/ o czym w wykladzie Kreda sy
rzey bylo w Artykule o grzechow odpuszczeniu. A tak
ta zaufna spowiedz odwodzi ludzi od Pana Chrystus
sa/ ktora oni bedac zmiarni/ mniadac aby to pra
wda byla/ jeby przez on dosyc wczynienie swoje y przez

Decc. de pae
rit. etremissi
pec. Cam. os
anta pte tus
quae.

12. 43.

Pa 1. 2

Rozdziału Siódmego

rozgrzeszenie kapłańskie/mieli mieć grzechow odpuszczenie/ wszystkie nadzieie swoje w tym pokładaia/ a o Chrystusie Baranku onym gładzącym grzechy swiętą y o prawdziwey wierze/ także yo polepszeniu żywota swego. nie nie myśla. Nie wspominał tu tego co złego ta spowiedz na świecie nabroiła/ iako ich wiele dla niey w Desperacyę przyszło. Bo ażas mało takich jest/ którzy dla wstydu albo dla insey przyczyny grzechow swoich dostatecznie wypowieszyć nie mogą/ a iż słyszą od księży/ że y dla namniętego grzechu ktoręgo się przed nimi nie wypowiadają potępieni będą/ przetoż stał do wątpliwości o zbawieniu swoim y do rozpáczy przechodzą. Już do iakowych rozmow y pytań wpetecznego y niewystydliwego Wnioskowie y Księza z białymi głowami y z wężami wenił panienkami na tey spowiedzi przychodzi/ to jest wszystkimu światu iawnno/ tak iże kto przed tym grzeszyć nie umiał tam go naucza. A nie tylko do rozmowy/ ale też y sprawy psottliwe tam wykonane bywaia/ czego iawnny przykład mamy opisany w Historiey Kościelney/ *Socrates libro 5. Cap. 19. Zosomenus lib. 7. Cap. 15.* o iednym spowiedniku/ który w Konstantynopolu spowiedzi słuchając iedney zacney białeygłowy/ z tey sprawy z nim wysł. Dla czego potym Tektaryusz Biskup Konstantynopolski takowey spowiedzi wyśwować zakazał/ y one z Kościoła Bożego wyrzucił. Wład to ta spowiedz/ uczyniła Księza pań sumnienia ludzkiego: Bo ten tego jest Pan który tego tajemnice wyba dane ma/ gdyż się ten tego leka ktoremu się swych tajemnic zwierzył/ a on zaś ktoremu się ich zwierzy/ już się nańden/ iako Pan sumnienia tego/ wynosi. Ktemu iako wielkie szkody na świecie między ludźmi ta spowiedz poczyniła/ gdy Księza cudze grzechy przed innymi wy

iawia

grzechow odpuszczenia/ a o
grzechy swiata
polepszenia/ i
wspominam tu
nabroita/ iako
o. Bo azajz ma
albo dla insey
nie wypowiedz
y dla namilega
e wypowiedz
pliwosci o zbaw
a. Nuz do iako
y niewstydliwe
wami y z wscia
ychodza/ to iest
przed tym grze
yko do rozmo
wykonane by
pisan y w histo
Zosomenus lib. 7.
o Konstantinos
bialegytowy/
ym Elektaryus
spowiedzi wy
wyzucit. Nad
umienia ludz
tajemnice wyba
u sie swych taie
zwierzy/ uiz sie
oat. A temu i
ni ta spowiedz
zed infymy wy
iawia.

Artykul Trzeci.

402.

iawiali/ historycy to syroko opisuja/ co ia trokto
sci folgua: na ten czas opuszczam. A wszakoż opi
suja ze owoce tey spowiedzi zaufney/ nie dla tego to
czynie/ abych zgola miat wszelka spowiedz ganic: Bo
spowiedz prawdziwa iest dobra/ y kazdemu czlowieko
wi Krzescianskiemu barzo potrzebna y pożyteczna. A
ta iest dwoiaka: Jedna iest ktora sie dyie Bogu. A
druga bliżniemu. Ta ktora Bogu wykonywana by
wa iest też dwoiaka: Jedna iest o sobliwa y potajemna
A druga pospolita y iawna. Osobliwa y potajemna
ta iest: Gdy greshny czlowiek uznawa sie w grzechach
swoich/ y z iatoscia a boleścią serdeczna swia o nie sie
frasuie/ do samego Pána Boga/ ktorego rozgniewat
y wola iego swiata przestapil/ wcieta sie w pokorze serca
swego/ na ktore on patrzy/ z duszaniem mocnym y na
dziela pewna wspomozenia/ y temu sie spowiada sa
memu onych grzechow swoich/ a prosi o miłosierdzie
nie ciniac sie moznym ani godnym/ abymiat ie czym
temu nagrodzic. Da by y to wszystko uczynit y wypel
nit co mu on rozkazal/ przed sie cznie iz sie tym nie
osprawiedliwi/ y iest przed sie stuga niepożytecznym
Pánu swojemu/ przed ktorym/ iako Job swiety mo
wi/ y dzieciatko iednego dnia nie iest sprawiedliwe.
Prosi o odpuszczenie grzechow swoich dla zaslugi y
nadrozney krwi wylania Syna Bożego/ nie nie wato
piac/ y owsem mocnie temu wierzac/ ze ie tak pewnie
otrzyma/ y bedzie od Boga wysluchany/ iako pewnie
Pan Chrystus za nie Boga Oycu swemu niebieskiemu
dosyc uczynil: A to czyni albo w Zborze potajemnie/
albo też y na infym osobnym miejscu/ maiac przed sie
wsciecie iuz na potym w nowosci zywota chodziec/ y
swiarcobliwie iyc na swiecie przez wszystkie czas zywota
swoiego: Takowey spowiedzi przyklad manny w Da.

Spowiedz
prawdziwa
i jest dwoiaka.

Luce. 7.
Job. 22.

Rozdział Siodmego

Daniel. 6.

psalm 24.
17 41.
51.

Luci 11. 9.
Mat. 26.
Mar. 14.
2. Joan. 1.

Leuit. 16.
2. Ks. 9.

Jonat. 3

nieli Proroka swiatym/ktory zamienawshy sie w gnach swoim/zlosci swoje przed Panem Bogiem wyznawal/ytast i miłosierdzia tego swietego sadat. Takze y w Dawidzie Krolu swiatym/ktory takze w komorze swojej grzechy swoje Panu Bogu wyznawal inowiaci: Tobiem Panie samemu zgrzeszyt y zlosc przed toba uczynit. Tobiem oznaymit zlosc grzechu moiego/ a tyś mi z miłosierdzia swego odpuscit wszystkie grzechy moje/ż. Takze w onym Jawnogrzešniku/w Zacheuszu/w Marii Magdalenie/w Piotrze swiatym/ y w innych. Takoweyci spowiedzi nas Pan Jezus w pacierzu nauczyl. O tey też y swiaty Jan pisze w ty słowa: Jesliż sie bedziemy Panu Bogu spowiadać grzechow naszych/ wiernyć jest Pan Bog że ie nam odpuscit.

Druga spowiedz pospolita a iawną ta jest/gdy ludzie wierni czasow pewnych/ a zwlaszcza gdy nad soba widza iawnny gniew miłego Boga/ y siedshy sie do Zboru spotecznie przed Majestatem Bożym w pokorze a unizonym sercu grzechy swoje iawnie wyznawia/ a takti y miłosierdzia Bożego/y tei odpuszczenia grzechow swoich sadata. A takowa spowiedz rozkazal był Pan Bog Izraelczykom czynić. Tei spowiedzi przykład mamy w Ksiegach Nehemiaszowych/gdzie Izraelczykowie zgromadziwszy sie w pokorze/ w wozech y w popiele/grzechy swoje przed Panem Bogiem wyznawali/y odpuszczenia ich a miłosierdzia y tei pokorowania w utrapieniu swoim od Pana Boga sadali. Takze y w Kłiniwencykach. Takowac spowiedz była onych ludzi/ktory oslyšawszy nauke Apostolsko i wierzywszy tei/ony Ksiegi swoje saskhywe iawnie popalili/wyznawiajac ie być zaradliwe/ż. Takowac spowiedz w pierwszym Kościele Krześciantin zawnie w zgromadzeniu wiernych sprawowano/czego iest iestnienie

takie zna

awszy sie w gma
Bogiem wyzna
ego sadat. Takze
takze w Komorze
znawat mowiac
osc przed toba w
ou moiego/ a ty
ytki grzechy mo
ta/w Zachęsu/
swietym/ y w in
Zachęsu w pacies
pise w ty slowa:
wiadac grzechow
nam odpuscic.

ta ta test/gdy lu
peza gdy nad so
a/ y siedzy sie do
Bozym w poko
te iawnie wyzna
o/ y tej odpuszcze
wa spowiedz ro
ynic. Tej spowie
miasowych/gdzie
o pokorze/ w wo
Panem Bogiem
osierdzia y tej po
Pana Boga sadat
atowac spowiedz
nauka Apostolska
alkywe iawnie po
re. Takowac spo
ianim zawnie w
o/czego iszczenie

iatki zna

Artykul Trzeci.

403.

iatki znał w Kościele Papieſkim zostat/bo tam na ka
ida. Tiedziele po kazaniu spowiadaia sie wszyscy iaw
nie grzechow swoich/ale nie tak iako w pierwym Ko
ściele Chrzeſcianskim/bo tam tylko samemu Panu Bo
gu wyznawali grzechy swoje: a tu y Pannie Marii
y wszystkim Swietym/co iscie test wielkie a ſrogie bał
wochwalstwo y grzech nieznosny przeciwno pierwſze
mu przykazaniu Bożemu / ktore przy jednym Bogu
eudzych mieć zakazuje: Bo zarówno Panu Bogu y
Pannie Marii y wszystkim Swietym grzechy swoje
wyznawac/ieſt Pannie Maria y Swiete/to teſt/ ſwo
rzenie z ſtworzyteliem y z Bogiem zarówno ſadzac/a
cieſc y chwale samemu Bogu nalezaca/ktorey on ni
komu dac nie chce/ miedzy ſtworzenie podzielać/iako
by Swieci tak rownieſerca y ſkrytoſci ludzkie przegla
dac/ wszyscy wſedne wiedziec/ wszyscy ſlyſiec y wi
dziec mieli iako Pan Bog/ ktorego ſamego wlaſnoſc
ta ieſt widziec wszystko / ſlyſiec/ y wiedziec. Grube to
zaſte ieſt bałwochwalſtuo / y Koſciotowi Bożemu
wigdy nie ſchane: Bo uſadnego Patriarchy/ Proro
ka/ Apoſtola / y u ſadnego Doktora ſtarego pierwſze
go Koſciola Chrzeſcianskiego przykladu tego iakiego
nie pokaza. Tej do tej ſpowiedzi nalezy / gdy ktory
ctowiek w iawnym grzechu padly/iawnie we Zborze po
tym obaczywszy ſie/ wyznawa grzech ſwoy Panu Bo
gu winuic ſam ſiebie/ y drugich napominac aby ſie
z niego nie gorſyli/ale aby ſie za nim Panu Bogu mo
dlili / ieby temu on grzech odpuscil.

A ſpowiedi ktora bywa ciotowiekowi ta ieſt/gdy ie
dni przed drugim wyſtepli nake wyznawamy/o kto
rych Jakub ſwiete piſe w ty ſlowa: Spowiadać ſie
ſpołecznie grzechow waszych. Ktora Pan Chryſtus
w Ewangelii poſtanowil tymi ſlowy: Jeſlibys wſpo

Spowiedz
rſt im albo
pct: nanie
Jac. 5.

Rozdziału Siódmego.

Mat. 5.

Genes. 41.

2. Reg. 19.

Luc. 15.

Widz. 10.
Widz. 10.
Widz. 10.
Widz. 10.
Widz. 10.
Widz. 10.
Widz. 10.
Widz. 10.
Widz. 10.
Widz. 10.

1. Cor. 13.

Jako si ma
my doświad
czyć.

musiał je brat twój ma co przeciw tobie / idź je a zje
dnaj się z nimi / id. Tey przykłądy mamy w piśmie S.
Jako w onym padeżajym Pharaonowym / także w o
nym Semei który Dawida przepraszał / y w onym sy
na marnotratnym / id. Tej y do kiedzow iść na wys
znanie wiary swej / y dla rady potrzebnej Summieniu
swemu / nie wadzi. A teć takowe spowiedzi mają fun
dament swoj w słowie B. Dym / przetoż ich mamy
wzywac / a oney się Papieściey / dla tego że nie iest z sto
wa Bożego / mamy chronić y wystrzegac.

Drudzy też ludzie rozmaitymi zabobony / jako br
towaniem potarmow / co oni postem zowa / y infty
mi wynysłani ludzkimi godności nabywac chcą / a
le to wszystko nie z Boga iest / my patrzymy ktore iest
prawdziwe y godne przygotowanie do używania Wic
cierzey pańskiey. To iest godne przygotowanie / ktore
nam Paweł S. w tych słowach opisuie wyższej mi
nowanych / gdzie naprzod probowac każet to iest wy
badać albo doświadczyc naprzod samego siebie: Co i
to ma wciynte cztowiek / na drugum miejscu tenże A
posłol wcy tak mowiac: Was / powiada / samych do
swiadeżajcie / a słuscie iestli iestescie w wierze: A zaliż
nie znaćcie samych siebie iestli w was iest Chrystus / wy
izawsy żybyćcie byli zaslusnymi. Mowi tu Apostol.
Doznawaycie samych siebie iestli iestescie w wierze / to
iest w prawdziwey / y z ściżtey nauki słowa B. Ożego
wsietey / y iestli w niej trwacie stacicznie / y wydatecie o
woce przystoyne miłosci ku bliżniemu swemu / nie ma
iac w sobie żadney wątpliwosci albo kacerstwa z stro
ny ktorego Artykułu wiary Chreścianstkiey / ale iżescie
się oddażyli całe od Amysyryst y od wstaw iego / tak
ież też od wszystkich rozpustkow swiata tego. A i
to zatyż porożcie / że w tych wszystkich tak wierzać

Sam Pau

Sam Pan Chrystus mieszka / y są własnymi członkami
ciała tego / iako o tym na drugie miejsce tak Paweł
świety píše: Jżaliż nie wiecie że wy jesteście przybytkiem
Bożym / a Duch święty mieszka w was. A sam Pan
Chrystus tak o tym powiada: Kto miłuje mnie / słow
moich słucha / a ja y Ojciec mój do niego przyjdziemy
y mieszkanie sobie w nim uczynimy. Baczcie iako to
prawdźwie wierzącemu jest pociecha wielka mieć w
sobie mieszkaiącego Boga: Ciego w ten czas dozna-
wamy / gdy bywamy skonnymi do dobremu / czynimi do-
brze a chronimi się grzechu / wykonujemy rozkazanie
Boże / naśladowujemy przykładu Pána Chrystusowego :
boć iako rośl nie może rodzić jedno te owoce które iey
podawa żywy korzeń Pan Chrystus przez Ducha świę-
go świętego. A znaiome są owoce Ducha świętego /
które Apostoł na wielu miejscach wypisuje. Przetoż
potrzeba aby się Krześciane chlubili wiara / bez której
nie żaden Panu Bogu podobac nie może / wiara mo-
wie żywa / owoce dobrych spraw z siebie wydawająca /
y byli podobni onym Pannam mądrym / które nie tyl-
ko kagance ale też y olej miały / chęli byż z nimi wpu-
ścić na ony wieczne goody królestwa niebieskiego. A
tenże cżłowiek iżi godnie przyjdzie do stołu Páńskiego /
które ma w sobie Pána mieszkaiącego / czego onym
żywaniem Sakramentu ciała y krwi iego potwierdzi
y opewni sobie. Ale któryby nie miał w sobie pierwoy
takowego doświadczenia / ten iżi niegodnie będzie przy-
mał Wieczerzy Páńskiej / bo takowy Sakramentu ryl-
to Páńskiego używać będzie a nie samego Pána / iako
Augustyn święty napisał / a tak będzie sobie sadu y po-
tepienia używał.

Drugie doświadczenie jest y ma być z strony Wieczerzy
Páńskiej / abyśmy wiedzieli y żnali Pánska Wiecze-

1. Corint. 3.
2. Corint. 6.
Joan. 14.

Galat. 5.

Job. 11.

Mat. 25.

Aug. in Jo-
an. tract. 57.

Rozdziału Siódmego

rze/iako iest/y dla ciego/ y iakimi sposobem poświę-
 cona od niego. Do czego potrzeba nam wziąć probe
 z pisma swietego/ktora maimc/mż tym skutkiem y dla
 tego Wieczerzey Pánstey używać mamy/iako nam pi-
 smo swiete pokazuje/na żadna się rzecz insha nie oglę-
 dać/ iedno na roztazanie Boze. Te chć gdy w so-
 bie kto poczuie do takowego używania Wieczerzey
 Pánstey/ ten godnie iey używie ku swemu pożytkowi.
 Ale ktoryby cztowiek tak się nie spróbował/y takowym
 się być nie nalezł/ a sediby lada iako do wieczerzey la-
 da czyiey od ktorego cztowika wyniszczoaney ind-
 ezy/ y ku infemu koncowi postanowioney niżeli Pan
 podał/ ten sobie sadu pożywa y pije/ iż nie rozszedzi
 ciała y trwie Pánstey/ być ono samo wydane y same
 kreś wylana na odpuszczenie grzechow naszych/co nam
 oświadcza y twierdza używanie tego Sakramentu /
 ten cztowiek/mowie/sobie. Id bierz/ to iest/ bierz na
sie káśń Bożę/ będzie go za to Bog karał/ y tu na swie-
cie pewnymi plagami / y po śmierci wiecznym pote-
pienim: Jakoż tego mamy wielkie przykłady w pi-
 smie swietym/gdzie Bog záwsze srodze tych karat kto-
 rzy niegodnie używali Sakramentow Pánstich/ to
 iest/ albo ie odmieniali/ albo nie ku temu koncowi ku
 ktoremu były dane od Pána/ich używali/iako oni Sy-
 chemczycy/ktorzy dla infey przyciyny/ nie dla tey dla
 ktorey ie był Pan Bog postanowił obrzezanie swiete
 byli przyiali/ tak był potarat/ie do gruntu byli wybić
 od synow Jákobowych. Takie y onych Nádab y A-
 bin/ktorzy byli Sakrament ofiar odmienili obcy ogień
 do nich biorąc/ tak skarał/ie ie ogień tamże zaraz po-
 żarł y spalił. A infie opuściwszy/węyrzymy na Korin-
 ciy/ktorym to tu Paweł swiety na oczy wyrzuci/iż
 ie Bog karał dla niegodnego używania Wieczerzey
 Pánstey.

Gen. 34:

Leut. 10
Num. 3. 25.

1. Corin. 11

hem poświę-
n wziąć probę
statem y dla
y/ iako nam pi-
infa nie ogła-
nac gdy w so-
Wiecierzey
u posytkowi.
t/ y iakowym
wiecierzey la-
owaney indy-
ey niżej Pan
nie rozszedł
pdane y same
tych/ co nam
tramentu /
est/ bierze na
y tu sta świe-
ciny potę-
tady w pie-
ch karat ko-
panski/ to
koncowi. Tu
iako oni sy-
e dla tej dla-
anie swiete
byli wybi-
adab y do-
obey ogien-
se zaraz po-
na Koru-
py rzuca/ iże
Wiecierzey
Panskiy.

Panskiy: Dla tego/ powiada/ między wami wiele jest
nieniočných y wiele ich też pomarto. A iście y teraz
tych czasow naszych te plagi ktore nas dolegają dla te-
go Pan Bog na nas dopuszcza/ że ludzie bez bojaźni
Bojey lekko sobie wazę y gwaltu/ iako słowo Boże
tak też y Sakramenta tego święte/ y onych złe/ a zwa-
żają Wiecierzey Panskiy/ y niegodnie używają. Kto
rzymi karniami y plagami Bożymi ludźmi niektorzy
straszni będąc/ już niedługo przychodzić do używania
Wiecierzey Panskiy/ mniemając aby tym wyac mieli
tych karni Panskich. Ci niechay wiedzą iżci tu Duch
święty nie dla tego kaje się człowiekowi doświadczając/
aby nie miał Wiecierzey Panskiy używać/ ale dla te-
go aby używał: A tak/ powiada/ (to jest/ spróbo-
wawszy się a sposobniejszy iako potrzeba) **niechay z
tego chleba ye y z kubka pye:** Tu słyszyś tonieć
proby tej iż ten test/ abyś używał z tego chleba y pił z
tego kubka/ iako y sam Pan każdemu swemu wierno-
mu zwołanikowi też rozkazuje/ mówiąc: **To czyn-
cie na pamiatkę moie.** Dla tegoż darmo się uch-
ląc a mówić: Nie godzienem jest teraz/ ainni się do te-
go sposobili. Bo iestli jest nieposobnym/ staray się a-
byś był sposobnym a używał wedle rozkazanía Pan-
skiego. Równie tak ci czynię iako też y owi brudzy/
ktorzy gdy się na tego gniewają/ tedy nie śmieją w pa-
cierzu mówić: **Odpusć nam nasze winy/ iako y my od-
puszczamy naszym winowaycom.** J: Koby tego nie mo-
wiecey/ a win winowaycom swoim iako Pan rozkazał
nie odpuszczajecy/ mieli mieć wysłuchanie w innych
prosbach swoich/ nie bacząc tego co Pan mówi: **Bie-
dy dar twoy ofiarujesz do ołtarza/ to jest/ kiedy iako
kolwiek sprawę ku chwale Bojey a twojemu zbawien-**

Dla czego
plagi teraz
nie są na
święcie.

Mat. 5: 18.

nemo

Kozdźiału Siódmego

temu pożytku czyniś/pierwej idźa siednuy sie z bratem
twoim. A na drugim. myślen: Jesliż wy nie odpusći
cie z serca braciey waszey występkow ich/tedy też wam
Pan Bog nie odpusći/ić. Tak też ci gdy bacza/że z
strony wiary w ktorym Artykulesobie uczynia wtpli
wość z przyczyny łada. wiatru sektarzow/ ktorymi sie
rądzi dziwnia. y ich listki y ksiąski z chęcia czyta/ał
bo z strony iakiego z kim zasęcia/bacza serce swoje bydz
ciśkie na drugiego/ niechę. dla tego do. Wiecejżerzey
Paiskiej/ mniemając aby to dobrze czynili/a oni ze
didza pod ryne wpadają: Bo chce Pan posłuszenia
swoa/ chce gotowości. y czułości wstawiciny/ chce aby
słonce nie zachodziło na gniew człowieczy/ chce aby sie
nikt nie, niacil/ale aby temu trzynde. poruczał. Tłaco
oni mało dbając. przed sie pych swoy przewodzo/ a za
pośadlwościami ciała swiego ida/ dla czego Pan
Bog wiele ich tak niegotowych porywa a ich wrymy
ły w niwecz obraca. A tak dla tego mamy doświaddo
czenie przystoynne samych siebie czynić/abyśmy nie ob
mieszawali wedle rozkazania Paiskiego nigdy. Wiecej
żerzey Paiskiej z wiernymi Bożyni w społecznosci
ożywać.

A naosłatek rądzi tu temu/ktory sie boł Pana Bo
ga dla grzechu iakiego/Pauet swięty/aby on czło
wiek samego siebie sadył/ to jest/ aby sie w bte
dzie y w grzechu vznał/ vznakwży okorzył sie/ y miłos
sierdzia z onym Dawidem Krolew Izraelskim y zony
mi Linimeneżyti prosił/obiecuiącemu to je iesliż tak
uczyni/to jest/ iesliż samego siebie sadyć bedzie/ że go
Bog nie bedzie sadył/ ale go z miłosierdzia swego Wy
cowskiego tu łasce przyimie/ iako ten ktory iesliż nas
tarze/ tedy to czyni dla tego/aby nam nie dopuscił za
ginać z tym złym światem/ale abyśmy sie opamięta

a alla do

Matth. 24

Mat. 17

Luc. 21

Ephes. 4

Roma. 12

ay sie z bratem
wy nie odpuszc
/tedy tej wam
dy bacza/ iże z
ocynia watpli
w/ ktorym sie
cia czyta/ al
erce swoje bydz
do Wiczerzey
ynili/ a oni ze
Pan poslusze
ney/ chce aby
zy/ chce aby sie
ruczał. Tla co
urodzio/ a za
la czegoz Pan
a ich wrymy
amy doswiado
ysimy nie ob
o nigdy Wico
/spolecznosci
poł Pána Bo
by on cżlo
by sie w bte
t sie/ y mifo
elstimy zony
e iesliże tat
bedzie/ że go
ia swego Wy
ry iesliże nas
dopuszcit za
ie upamięta
walia do

Artykul Trzeci.

406.

wali a do mego sie nawracali w prawdziwey poku
cie/ a on. nas chce łaskawie przyjmować y nam nasze
grzechy odpuszczać. Mamy też patrzeć na Apostoły
Pánstkie/ iako gdy oni Wiczerzey Pánstkiey używali po
dług roztazania Chrystusowego/ nie do końca ieszcze by
li doskonałymi/ bo rozmaite niedostatkı w nich sie po
kazowały/ a widy ie przed sie Pan za godne wywacie
przyjął/ iako ty ktorych niedostatkı on sam pokrył y
one omył a godnymi poczynił. Przetoż y my cżulecy
niedostatkı nasze ku Panu iako ście oney godney wese
la wiekamy sie/ a prosimy aby nam miłosciw był/ y
nas sam sobie godnymi podziął/ bo iesliże on sam
nas nie oczysci/ iście z nim cżastki mieć nie będziemy w
Krolestwie niebieskim: Ale iesliże od niego dostapimy
oczyszczenia y godności/ tedye sie nam nie trwożyć nie
potrzeba/ iedno znadzieis dobra w miłosierdziu tego
przystąpić tu do stołu tego swietego w spolecności
wiernych/ dla onych przyczyn iakosci slyseli/ y też do
tyfiny to sobie umiędzali w wierze naszej/ iże iako te
raz tu na stole tego z tego wiernymi używamy chleba
y winą Sakramentnego/ tak też pewnie będziemy we
dług tego obietnice z nim nowe pokarmy iesc y napoje
pić w Krolestwie niebieskim. Co nam rącz dać Wyście
niebieski/ y nas w tej wierze tuż rącz pomnazać y utwir
dzać/ dla Syna twego miłego Pána a zbawiciela na
szego/ Amen.

Mat. 22.

Joan. 15.

Mat. 26.

Mat. 14.

Skonczenie tych Ksiazek modlitwa ku Pa
nu Bogu / w ktorey wszystko to / co w tych ksiazkach
jest napisano/ cżlowiek Chrzescianski krotko sobie przy
pominać/ nieby go Pan Bog w prawdziwey wie
rze zachował a od falszywey obronił/
iadać y prosic moze.

Wiat

Rozdziału Siódmego

W Rowle Bo-
lym Ktorc
jest gruntem
wiary, li. 11.

W słowicku
li. 25.

W Bogu li.
37.

W Tak wielkich a żalosnych roznicach wiary y
nabozenstwa iakowe sie teraz pokazaly na
swiecie/wsechnogacy a namitosierneyshy Boze Oycze
nasz niebieski/z rozkazania twego udatem sie do słowa
twego swietego/ w pismie Prorockim y Apostolskim
zaimkionego/ Ktore samo wierze bydz iednym a pew-
nym fundamentem wiary prawdziwey Krześcianskiej
gdyz ja ie ty. sam nato dat/ y przez pewne na to obrane
ludzi opowiedzial y wypisal/ aby z ciebie samego po-
ważność pewna miasto y bylo tak doskonałe y dostas-
teczne/ iże sadnych przezejnkow ani przj. id nie potrze-
buie/ na ktorym samymy wshscy ludzie Swietci zawse
przeslawali y nimi sie rzadzili/ y też. podług niego roz-
sadki we wszystkich wapiwosciach y roznicach okolo
wiary czynili. Boć iście tego potrzeba człowiekowi/
ktoregoś ty z siemie y z Ducha żywiciego na wyobra-
żenie swoje stworzył/ y postanowił w Kráju rostkosnym
aby go ozywiał y sprawował: Ale przez zdraclwa nas-
mowe Szatansta upadł/ dla czego Kráj lasse twoie y
władza do dobrego stracił/ a przeklectwa/ niewolstwa
pietka y smierci wieczney dostal/ Stad z łaski twoiey/ tyl-
ko iedynym iesze od wiekow w radzie twoiey na to
przeyrzanym orzodkiem naprawionym z stal sie/ to iest
w Synu twoim Panu Jezusie Chrystusie. Aleć sie przed
sie wielenajduie Epikurow/ ktorz ciebie niechce znać
ani. abys miał być iakowy Bog wierzyć/ tylko wpelki
Krześcianin wierny o tym namniey nie watpi/ y ia/ i-
jes iest Bogiem iedynym z Synem twoim miłym/ y z
Duchem swietym mocnie wierze y wyznawam. Nie
takowym w naturze albo w personie iako iest człowiek
choć za słusnymi przyczynami w personie męskiey os-
kazowalność sie/ y chtonki a zmyshy człowiecze mieć opi-
sał. Ale

nictach wiary y
 az pokazały na
 ychy Boże Oycze
 em sie do słowa
 y Apostolskim
 iednym a pewo
 y trześcianstkiey
 ne na to obrane
 bie samego pos
 konate y dosta
 j, id nie potrze
 Święci zawnie
 dług niego roz
 znicach okoto
 c słowietkowi/
 go na wyobra
 zu rostkosnym
 zdradliwa nas
 y także twoie y
 na niewolstwa
 aści twoiey/ tyl
 ie twoiey na to
 z stał sie/ to iest
 e. Aleć sie przed
 e niechca znać
 / tylko wpełti
 watpi/ y ia/ io
 im miłym/ y z
 atawam. Nie
 iest cłowietk
 ie mskiey os
 ceje mieć opi
 sał. Ale

sał. Ale iżes iest ona nieogarniona y nieodstęgniona by
 tność/ troiaki względem person/ a iedyny względem ie
 sności/ iako nas tego tak imiona iako y sprawy y
 własności twoie w piśmie swietym dostatecznie opisa
 ne nauczyły. Ktemu-żes ty iest wieczny/ wszechmogą
 cy/ stworzyciel nieba y ziemię/ swiety/ dobry/ prawdzi
 wy/ wszytko widzący y wiedzący/ miłosierny y sprawie
 dliwy: Ktoru im śianemu juży cięść/ chwala/ wiara/ y
 wzywanie y miłos./ tak tobie Bogu Oycu/ y Synowi
 rownie/ iako y Duchowi swietemu. Bo Syna Bożeg
 go być tymże Bogiem/ ale nie Oycem ani Duchem S.
 Także Duchą Swietego nie Oycem ani Synem/ ale
 tymże iedynym prawdziwym Bogiem ktorym iest y
 Ociec/ pisma swiete bydy wyznawaja y wturdzaja kto
 remu Synowi Bożemu/ y Duchowi swietemu/ iako y
 tobie Oycu niebieskiemu/ wszytki własności y sprawy
 Boskie przywłaszaja/ iako wieczność/ światobliwość
 wszechmocność/ wszytkiego wiadomość/ stworzenie
 nieba y ziemię/ grzechom odpuszczenie/ chwale/ wiare/
 modlitwe y wzywanie. Ktorzy trzy sa rozdzielni/ ale
 nie roini/ y owsem iednacy a rowni sobie w mayestas
 ciey w zacności sa/ troiacy w personach/ ale iednym
 Bogiem w naturze y w isności. Mocnie tej temu wie
 rze/ iżes ty Boże wszechmogący podał y na dwu tabli
 ach kamiennych napisał dziesięćoro przykazanie swo
 ie: Zakazując pierwszym/ abyśmy nad cie iniego Boga
 nie mieli. Drugim/ abyśmy żadnych obrazow do na
 bożeństwa naszego nie czynili/ ani ich chwalili. Trze
 cim/ abyśmy imienia twego swietego nadaremno nie
 gdy nie brali/ y nie krzywo przysięgali. Czwartym/ a
 byśmy sięć dni robili a siódmy świećili. Piątym/ aby
 śmy Oycę y matkę/ y wszytki przelozone nasze/ ktorzy
 też mają pewne w słowie Bożym opisane powinno
 ści/ ścił

O Przykazani
 ach Bożym

Rozdziału Siódmego

ści/cięli. Szostym /zakaznieś zabijania rozmaitego.
 Siódnym/cudzołóstwa. Ośmym/ krądzieństwa y na-
 bywania żywności swoiey obyczajnymi niesłusznymi/ia-
 ko lichwa / pożyczaniem y kupiectwem niesprawiedli-
 wym. Dziewiatym/wszystkiego fałsu. Dziesiątym/ po-
 żądania nieprzystoynego rzeczy cudzych. Który Zakon
 twoy święty y doskonały będący/mnie w naturze mo-
 iej grzesznym/y tu pełnieniu tego podług potrzeby nie
 możnym/ y iako w Rejestrze liczyby winnym / a stad
 przeklętym y na wieki potępionym bydy pokazuje/ by-
 mie łaska twoja a miłość ona Oycowska nie ratowa-
 ła/do ktorey mnie w Zakonie przewróconego prowadzi
 dzi dobra nadzieia w tobie. Wktorego iedynego Bo-
 ga ta sercem wierze y te wiare moie vsty wyznawam/
 iako naprzod w cie Oycá Pana naszego Jezusa Chrystu-
 sa y naszego też miłościwego / który iakoś iest wshgo
 stworzycielem na niebie y na ziemi/tak też przetworzy-
 cielem y odnowicielem nas wshch skazonych y obumár-
 tych / abystry sie z stali z synow Adama starego syny
 tobie miłemi/y dziećmi chwaly wieczney/ a to przez
 Jezusa Chrystusa Syna twoiego/ z ciebie obyczajem
 nam nie wyrozumiałym od wiekow vrodzonego y
 nam darowanego/w ktorego my wierzymy/ iże ciásu
 pewnego zstąpił z niebios na te tu niskość w żywot
 Pánienski. Z począt sie Duchem świętym bez nasienia
 meskiego/ y narodził sie z Máriej dziewice. Który po-
 cym vmeczon y vkrzyżowan pod Pontskim Pilatem /
 vmárt y pogrzebion iest: Stąpił do piekła dla grie-
 chow naszych. Trzeciego dnia z martwych wstát dla
 vsprawiedliwienia naszego. Wstąpił na niebiosá y sie-
 dzi na prawicy o Boga Oycá wshedniogacego w praw-
 diwym cieie swoim / ktorego ákolwiek doległości
 oddalił/ale przedsie własności natury nie odmienił/y
 tam iest

W wyznaniu
 wiary Apok-
 kalipsy 156

tam jest naszym ordowinikiem i edynym/przetoż go tu
 dziełnie na ziemi bydi nie wterzamy ani szukamy. A
 stamtąd przyjdzie w mayestacie swoim Boskim sadzić
 żywych y umartwych / y oddawać każdemu według o-
 czynków iego nagrodę. W ktorey takowey wierze o-
 twirdza nas on Duch święty / ktory od ciebie y od Sy-
 na pochodzi / a nam wierzącym dany jest zakładem y
 otwirdzeniem naszym/przeciwko wszelkim wątpliwo-
 ściom / y pocieszycielem w wszelkim trzysu naszym / aby-
 smy tak za iego pomocą mogli aż do końca wytrwać
 a odjrzeć się przy iedności członków iedynego praw-
 dziwego Kościoła twoiego powszechnego / ktory się
 rodzi y obijwia słowem twoim nieśmiertelnym / wier-
 nym oślugowaniem Sakramentów / w dobrym po-
 rządku / w trzysu y w spolney miłości trwając statecz-
 nie / abyśmy tak w tym Kościele żywać / mogli być zła-
 ski twoiey przez Pana Chrystusa w Duchu świętym o-
 czestnikami tych darów temu obiecanych / iako grze-
 chów odpuszczenia / gdyż za nie dosyć czynić nie może-
 my / ciała z martwych wstania / y żywota wiecznego. O modlitwie
 O ktora wiara dla takowych z niey pożytków modlić Pawł. list
 się nas tobie nauczyl twoy Syn namileyszy a zbawiciel 480.
 nasz Pan Jezus Chrystus. Ktora modlitwa tego my sy-
 nowie twoi żądamy / aby się imie twoie święciło / y kro-
 lestwo twoie się stawiało y rozmnażało: A wola / man-
 dary / y rozkazania twoie wypełniały się od nas y od
 całego stworzenia / żebyś też nas ty sam opatrował po-
 trzebami żywotowi doczesnemu służącymi / wpadki na-
 że abyś odpuszczał y od wszelkich pokus zachował / iako
 ten ktorego jest władza / moc / y chwala na wieki.
 Na coś tej nam dał z łaski twoiey otwirdzenie / y zmył sakramen-
 tów a wierze naszej pamiatke a zapieczętowanie / a 300
 to Sakramenta święte / to jest / Krzest święty tu pew-

Rozdziału Siódmego

nem omyciu naszemu we Krwi Syna twego / tak do-
rośnych ludzi i tak też y małych dzieci nasienia wiero-
nych. **X** Wierzę swięto / ku prawdziwemu używá-
niu Ciała Syna twego miłego za nas wydanego / y
Krwie wylanej ku oczyszczeniu grzechów naszych / abycho-
my to czyniąc dobrodzieystwa twoje wspominali / a
za nie tobie dziękowali / swiętobliwości żywota nasze-
go / y miłością bliźnich naszych / a cierpliwością i
ścisłością przez wszystkie Krzyże a pokusy aż do skonczenia te-
go dociesnego żywota naszego. Jakoż y teraz y zawsze i
grzeszny a niedziwny człowiek tobie dziękuje / za ty wszystkie
dary y dobrodzieystwa twoje niegłębione / y tobie cześć
y chwałę wzdawam samemu. **A** proszę cie. pokornie
różnie w takowej prawdziwej wierze tysam moga-
śwa wspomagać y utwierdzać / a od fałszywej y omyl-
nej zachować y obronić. **Uczynię to dla Pana na-
szego Jezu Chrysta Syna two-
go miłego / który
z sobą y z Duchem S. królujcie
na wieki wieków /
Amen.**

Dotonienie.

ego

na twego / tak do-
et nasienia wicr-
dziwemu używa-
as wydanego / y
w naszych / abycho-
wspominali / a
cia z żywota nasze-
rpliwa stateczno-
do skonczenia te-
teraz y zawięta
knie / za ty wszystki-
sone / y tobie częśc
roffe nie pokornie
erze ty sam moga
kafywey y omyle-
o dla Pana nas-
itego / który
oluie

Reyestr tych rzeczy

ktore sa w tych Księgach.

Litera /

A

Abbyas chował sto Prorokow /	22.
Alkoran nie jest slowem Bozym /	11.
Apostolskie pisma nie potrzebuia przyczynkow /	15.
Adonai imie Boze /	48.
Anyotowie / y iako sie zowia /	182.

B.

Bog sam pierwey slowem / potym pismem swoim
wiara stanowil /	9.
Beroenscy doswiadczali kazania Pawlowego /	19.
Boza znajomosc trudna jest /	37.
Bog pewnie jest /	Tamże.
Bog iaktowy jest /	40.
Boze usta / oczy / rece / ic. co to znacza /	41.
Batwan w Kreście /	Tamże.
Bazyliidyani /	Tamże.
Bog Duch jest /	Tamże.
Bog stad ma nazwisko /	42.
Bogiem sika rzeczy zowia /	Tamże.
Bog w Troycy iedyny /	44.
Bog wieciny /	49.
Bog dobry ieden jest /	51.
Batwochwalea kto /	63.
Blad Towokrzescienst /	82.
Blażnierstwo przez swiate przysegać /	72.
Bog co sie rozumie /	98.
	177.

fff 2

Bog dla

Kyeſtr.

Bog dla czego ſie zowie Wycem y ſtworzyteliem/	172.
Bog nie ieſt przyczyſna grzechu/	194.
Bog na co cztowieka ſtworzył/	278.
Batwochwalcow towarzyſtwa ſie ſtrzedz/	344.
Białychgłow ſtroie zbytnie/	Tamże.
Benedicere co ieſt/	347.
Bluzniſtwa we Mſy/	367.
Brac w rece mamy Sakrament/	372.

C.

Cuda przez ſwoie poſty Bog cieniu czynił/	10.
Citowiek taki był przed upadkiem/	27.
Citowiek z duſe y z ciata/	Tamże.
Chwała/ część/ należy Synowi y Duchowi S.	65.
Czym ieſt wiſtſy Ociec Syna/	70.
Co ieſt czcić oycę y matkę/	110.
Cwiczenie dzieci w czym należą/	114.
Cudzoſtoſtwa zakazane/	125.
Cudzoſtoſtwa dwoiakie/	126.
Cudzoſtoſtwa przyczyſny/	128.
Celibat przyczyſna nierządu/	Tamże.
Cuda ktore ſłowo krzeſcieney czynią/	155.
Cel wiary ieden ieſt ſam Pan Bog/	176.
Ciemu Bog dopuſzcza ſatana na cztowieka/	189.
Ciata z martwychwſtanie/	271.
Cudami nie godzi ſie wiary twirdzić/	288.
Chleb poſwedni co ieſt/	303.
Czyścić nowarzecz/	310.
Cyborium uſtawione/	360.
Chleb Wieczerzey Pańſkiej/	370.
Chleb iako ſie odmienia/	375.
Co ieſt duchowne pożywanie/	383.
Czas uſywania Wieczerzey Pańſkiej/	390.

Doſwiade

Orzycielemi/ 178.

194.

278.

zedz/ 344.

Tamże.

347.

367.

372.

zynik/ 10.

27.

Tamże.

uchow. S. 65.

70.

110.

114.

125.

126.

128.

Tamże.

155.

176.

owieká/ 189.

271.

ic/ 288.

303.

310.

360.

370.

375.

383.

390.

Doświado

Keyestr.

Doświadczać trzeba duchow ktore sa z Boga/	5.
Dekrety Papiestie nie sa slowem Bozym/	10.
Doktorow S. o piśmie swietym Sentencye/	17.
Dziatki maie w grzechu sie rodza/	31.
Dla czego nas Pan Bog karze/	77.
Dulia/	83.
Decret Cesarsti o Tliebsiele/	108.
Dobrodziejstwo godzi sie dobrym oddawac/	110.
Desperaci/	123.
Dyabel/Szatan/cb?	185.
Dyabli nie beda zbawieni/	186.
Dyabel byl Mojsehem/	191.
Duch swiety iest tez Bogiem/	247.
Dyscyplina w Kościele Bozym/	270.
Dusza nie umiera/	273.
Dyabel moze swa cuda czyni/	288.
Dla czego darowal ciato y krewo/	375.
Duchowne uzywanie/	382.
Doświadczać sami siebie mamy/	399.
Doświadczać iato sie mamy/	403.

12.

Egipt opuścić trzeba kto chce Bogu służyć/	10.
Evangelicy slowem Bozym sie tylko rodza w piśmie swietym/	31.
Egentya/ Elohim/	47.
Egiptskie wybawienie co/	81.
Epiphanius obraz Páisi/	87.
Epikurow o wierze trzymanie/	157.

3

Figury smierci Pana Chrystusowego/ 224

Sty 3

Figury

Keyestr.

Figury z martwychwstania Pańskiego/	232.
Grundament Kościoła świętego/	202.
Senit/	273.

G.

Grunt wiary- jest słowo Boże w piśmie świętym
wypisane/	8.
Grzech pierworodny/	30.
Gnostykowie/	41.
Grzech co jest przeciw Synu y Duchu świętym/	64.
Gadka Nowochrześcianom zadawać/	71.
Groźba na ty co się obraży bawia	89.
Gniew nie każdy zły/	120.
Gniew zły który/	121.
Głowa Kościoła świętego/	260.
Grzech co jest/ y o jego odpuszczeniu/	264. 398.
Grzechy sam Bóg odpuszcza/	309.
Grzech srogi niegodnie używać Sakramentu/	390.
Godne używanie które/	397.

Z.

Zeretyk co jest/	44.
J.	
Jmiona Boże/	44.
Jehowá/	45.
Jmie Jehowách śmiemu Bogu należy/	58.
Jednego Boga tylko wierzyć mamy/	80.
Jmienia Bożego nie brać nadaremnie/	89.
Jmie Boże co się rozumie/	90.
Jaki ma być Król/ Pan/	119.
Jakuziny dawanie. iakie/	137.
Język co może/	143.
Język dworski/ skodnik iſty/	147.
Jezus Chrystus co jest/	209.

Jeden

232.
 262.
 273.
 wietym
 8.
 30.
 41.
 wietym/64.
 71.
 89.
 120.
 121.
 260.
 264+ 398.
 309.
 entu/ 396.
 397.
 44.
 44.
 45.
 58.
 80.
 89.
 90.
 119.
 137.
 143.
 147.
 209.
 Jeden

Keyestr.

Jeden tylko przyszedł do Boga/	290.
Imię Boga Ojca co jest/	294.
B.	
Kościół Rzymskiego z Izraelskim porównanie/	4.
Chrystusowego z nimi stychnienie/	Tamże.
Księgami Łaski obrazu nie są/	87.
Królestwa powinność/	111.
Różnorodność cielec mamy/	112.
Razni na nieposłuszne rodziców.	Tamże.
Karanie powinno rodziców/	115.
Razn z tym przetożonym od Boga/	119.
Karanie na cudzołojniki/	129.
Kontrakt/	141.
Kościelne rzeczy którzy sobie przywłaszczają/	142.
złodzieje/	144.
Kłamców kilka rodzajów/	151.
Krzyżowanie są troszący/	160.
Różnorodność potrzebni są/	220.
Chrystus czemu śmiercią krzyżową umarł/	Tamże.
Krzyż za panem jako nosić mamy/	222.
Krzyż złe używamy/	252.
O Kościele Bożym/	269.
Klucze Kościołowi Bożemu dane/	296.
Królestwo Boże y Szatanście/	332.
Krzyż święty co jest/	335.
Krzyż dzieci mamy/	351.
Który Papież co nie Chrystusowi/	356.
Kapłanowi Chrystus nie ustawił/	358.
Kapłan od Łaski w używaniu Sakramentu nie	361.
rozny/	362.
Koncylium/	369.
Kościół w ciele bładli/	
Kłopoty o Wieżę Pańską/	

Keyestr.

L.

Latria/	83.
Lekarstwo ostrzeżenia sie cudzołożstwa/	130.
Lichwiarze są złodzieje/	136.
Lichwa prawdziwa co jest/	141.
Latawcy co/	190.
Lewica Boża/	239.

M.

Melochyństwo iako grzech wielki/	124.
Melochycom kazni nagotowane/	125.
Marcina świętego pisanie do Krola/	130.
Miluiący Boga prawdziwie tworzy/	150.
Misa Papiesta Bogu przeciwna/	211.
Mleka Chrystusowa co jest/	216.
Mieysce y obyczay sadu Bożego/	245.
Modlitwa pańska co jest/	281.
Jako/gdzie/ w czym/ y komu sie modlić.	
Misa nowy wymysł Papiesti/	351.
Monstrancya skąd pochodzi/	365.

N.

Niedziele świecić co jest/	103.
Niedziele świadcenie miłości w służbie/	106.
Niedziele gwałcenia sposoby/	107.
Niebo y ziemia co znaczy/	181.
Nowego Testamentu dwa Sakramenta/	331.

O.

Odstąpienia od Kościoła Rzymskiego przyczyny/	4.
Obraz Boży na który ciłowick stworzony/	22.
Obzywiałac Syn y Duch święty/	Tamże.
Odpuszcza grzechy Syn y Duch święty/	64.
Obrazy także Bog pisać/	85.
Obrazy dla czego nie mają być/	86.

Obrazy

Reyestr.

Obrázky do Kościoła wprowadzone/	89.
Oczyżne miłować mamy/	111.
Obietnice dobrym panom/	119.
O opatáných/	122.
Obludy w Norwegię/	190.
Opatrność Bostá/	193.
Odpustow przedawanie/	222.
Odpuszczając mamy ieden drugiemu/	266.
Ozem cjemu Boga zowiemy/	291.
Odmiana żywiołów w Sakramencie/	325.
O Oleiu Świętym/	331.
Oktarze Chrześcijańskie kto wymyslił/	347.
O opłatkach/	371.
O godnym przygotowaniu śia/	396.
O powiedzi zaufney/	400.
P.	
Potomkom rodzicy máia zostawiać wiadomość do/	
brzy wiary y dobrych rzeczy/	I.
Ptolomeus dał Biblia przetłóżyć/	Támże.
Panie bogoboyne chowaty proroki Boże/	2.
Pismo święte od Boga iest/	10.
Prostaki na urząd Prorocki y Apostolski obierał/	10.
Posłuszeństwo więcej Bogu ma bydy/	12.
Pan nād pány Bog/	50.
Przykazanie Boże/	72.
Przyczyny dania Zakonu Bożego/	76.
Przysięga co/ie.	95.
Przysięgi które wolne/	97.
Przymierze kto łamie/ grzechy/	99.
Przykład trzywoprzysiężcow/	100.
Powinność rodzicom w czym należy/	113.
Posyłać koniu mamy/	139.
Pochlebcy goršy niż Kruecy/	140.

Sff 5

posada.

83.	
130.	
136.	
141.	
190.	
239.	
124.	
125.	
130.	
150.	
211.	
216.	
245.	
281.	
odlić.	
351.	
365.	
103.	
106.	
107.	
121.	
331.	
Przyczyny/ 4.	
28.	
Támże.	
64.	
85.	
86.	
Obrázky	

Keyestr.

Pożądanie założane/	147.
Prisseyanistwo bład/	185.
Posrzednik Chrystus/	208.
Poczęcie Syna Bożego z pożytki/	213.
Pogrzebu Pánstkiego počiechá/	223.
Pożytki mieli Pána Chrystusowey/	225.
Prorocstwa o zmartwychwstaniu/	232.
Pożytki z martwychwstania Pánstkiego/	233.
Práwica Boża co/	238.
Pożytki w niebowstąpienia Pánstkiego/	240.
Piotr nie Papież/	261.
Pokusy dwoiákie/	318.
Počiechy w pokusach/	319.
Poswiecenie Sakramentu co iest/	325.
Przewirzgnięcie/	374.
Pożytki Wiecejzey Pánstkiej/	388.
Pamiętka Chrystusowa co iest/	393.
Plagi terażnieysze dla ciego/	405.

R.

Rozne princypia/ rozna czynia wiara/	8.
Ray co iest/	28.
Rozeznanie person w Bostwie mamy mieć/	68.
Rowność person w Bostwie/	69.
Rozdział przykazania Bożego/	78.
Rzeczy samemu Bogu należące/	82.
Rozność między wściwoscia a chwala/	83.
Rozdział Kreda Apostolskiego/	175.

S.

Sybilla Tartwiniusowi drogo księgi przedała/	2.
Słowa Bożego powaga/	11.
Słowa Bożego doskonałość/	12.

Keyestr.

147.	Świeci słowem Bożym się ćwiczyli/	16.
185.	Słowo Boże kto ma wykladać/	19.
208.	Stworzyciel Bog/ Świsty/ sprawiedliwy/	50.
213.	Syn Boży jest Bog y stworzyciel/	54.
223.	Stworzycielem y Bogiem Duch świsty/	63.
225.	Służby Bogu nie mamy sobie wynysłać/	77.
232.	Świstym zmarłym służyć nie mamy/	83.
233.	Seraphini v przybytku/	88.
238.	Sluby nie służyć/	96.
240.	Sabat co jest/	102.
261.	Świstych pamiatka taka bydz ma/	108.
318.	Sobota na Tiedziele ciemu przetożono/	Tamże.
319.	Świadectwo ma bydz prawdziwe/	146.
325.	Sukniey pstrzyżanie ciemu/	157.
374.	Świat zwyctezyc co jest/	168.
388.	Sprawy Saramskie takie są/	186.
393.	Szodkani gardzić nie mamy/	194.
405.	Syn Boży/ y ciemu wem wierzymy/	195.
	Sinierci Chrystusowej kto jest przyczyna/	218.
	Sad Boży/	243.
2.	Świeci wpadat/	259.
28.	Sakrament co jest/	323.
68.	Szafarze Sakramentow dwa/	327.
69.	Sakrament ciata Panskiego/	346.
78.	Stol Panski/ y tajemnica jego/	347.
82.	Stanie albo siedzenie/	369.
83.	Sakramentalne wywianie/	382.
175.	Summa sposobu wywiania Sakramentu/	387.
	Sakramenty wslugować nie godzi się w ojobności/	389.
	Stromy choroch nanka/	Tamże.
ata/ 2.	Spowiedzi zaufney skodliwe przyczyny/	401.
11.	Spowiedz prawdziwa dwoiata/	402.
12.	Spowiedz bliżnim taka/	403.

Keyestr.

T.

Tartwiniusowi, Sybilli, kiegł. drogo przedać/	2.
Talmut nie jest słowo Boże/	11.
Tradycye ludzkie/y co o nich rozumieć mamy/	22.
Trojca święta w piśmie, jest opisana/	71.
Tablice kamienne szemu/	74.
Tytuł Boży/	79.
Trojaś w chwale Bożej wystąpiliśmy/	82.
Tylko przez imię Boże przysięgać mamy/	97.
Tajemnica Sakramentow/	324.
Testament Pański, kto zgwałcił/	355.
Tajemnica ślania/	369.
Tajemnica chleba/	371.

V.

Wdzięczność a chwala różne rzeczy są/	83.
Umarli ludzie na większym baczeniu niż żywi/	109.
Wbodzi prawdziwi ktorzy/	137.
Wzrost co się dokupia są złodzieje/	142.
Wmowy maia być trzymane/	143.
Wzrost Syna Bożego wcielonego/	204.
Wpominanie do uczynków dobrych/	235.
Wbior do ślania Wieczery Pańskiej/	368.
Wzywianie niebieskie/	383.
Wzywianie duchownego Sakramentu podobien-
stwa/	385.
Wzywianie w osobności i nie słusne/	389.
Wzywaniem Sakramentu wiele się ich otwiera
w wierze/	392.
Wpominanie do pobożności/	395.
Wzywianie godne takieykolwiek rzeczy/	397.

W

Wdowa trwa pientaśki na Kościół dała/	2

Wypis.

Reyestr.

	Wypisanie Zboru Chrystusowego y Kościoła	
	Rzymskiego.	4.
cedatā/ 2.	Wiary grunt słowo Boże jest/	9.
11.	Wymyśli ludzkie nie są słowem Bożym/	10.
amy/ 22.	Wiecey Bogu niżeli ludziom bydzi posłusznym/	18.
71.	Wiele fakperze piśma swego pod tytułem Doktorow	
74.	starych podali/	24.
79.	Wolna władza człowieka nie jest w rzeczach Bożych	
82.	iedno ziemskich/	31.
97.	Własności Bożych opisanie/	62.
324.	Wiara należy Synowi y Duchowi Świątemu/	65.
355.	Wzywianie także y modlitwy im należy/	66.
369	Wtore przykazanie Boże w Papiestwie zniśczyli/	73.
371.	Wzbawienie Egipskie iako się rozumie/	81.
	Waż miedziany dla czego zawieszon/	88.
83.	Wdowycięcie y w pościelności mieć mamy/	112.
ywi/ 109.	Wiara powszechna co jest/	156.
137.	Wiary prawdziwey pożytki/	162.
142.	Wyznante wiary Chrześciańskiej potrzebne/	166.
143.	Wiara własna y cudza co jest/	176.
204.	Wiara w Pana Jezusa Chrystusa/	194.
235.	Wszyscy wierni są Kapłani/	211.
cy/ 368.	Wierny jest Bog w słubach swoich/	219.
383.	Wstąpił na niebiosy iako się rozumieć ma/	236.
obien	Wola Boża dwoiaka jest/	300.
385.	Winowacy nasy są dwoiacy/	314.
389.	Wieczery Pańskie ktore są pożytki/	328.
widza	Wieczery Pańskie ktore czasu używać mamy/	390.
392.	Woskowy Agnus Dei Rzymski/	392.
395.	Wdzieczność daru Syna Bożego/	394.
397.	Weronika/	395.
	Wszereczny a dworny rodzaj ludzki wynalazł zaupna	
	spowiedzi/	400.
2		
Wypisā		Żydow

Reyestr.

3.	
Zydowskiego Kościoła opisanie/	
Zywicy Bog/	
Zakon Bożyco iest/	
Zakonu danego przyciyny/	
Zmarli Świeci nie chcą aby im słuono/	
Zwierzchnimi rzeczami nie chce być Bog chwale	
Zakosna historia na Krzywoprzysusze/	
Zborowe y flugi y sprawy iakie/	
Zwierzchność mamy mieć/	
Zwierzchności iaka iest dosłowność/	
Zwierzchności wśelakię powinność/	11.
Zabijac zakazano/	120.
Złodzieystwa zakazanie/ y ktorzy przeciw temu	
Przykazaniu grzesza/	131.
Złodzieie iakie karanie wezmą/	142.
Zakonu Bożego dania przyciyna/	151.
Zakon od Chrystusa wypełniony nie sążony/	154.
Zboru trzeba pilnować/	162.
Zborow który iest pożytek/	166.
Ziemie stwarzanie/	192.
Zywym godzi się modlić ieden za drugiego/	209.
Znaki Sadu Bożego/	243.
Zbawienia niemaż okrom Kościoła/	252.
Zywot wieczny y co iest/	276.
Zywota wiecznego nazwiska/	277.
Zalecenie Paćterza/	290.
Zaufna spowiedz nie potrzebna/	400.
Zaufney spowiedzi pierwszy Kościół nie znał/	
y kto ia wstawił/	401.
Zabobony godności używania Sakramentu/	403.
Zaufna spowiedz odwołuje od Pana Chrystusa/Tamże.	
Koniec Reystru.	

chwale

117.

120.

o temu

131.

142.

151.

ony/

154.

162.

166.

192.

al

209.

243.

252.

276.

277.

290.

400.

nat/

401.

u/

403.

usa/Tamze.

